

Johannes Tauler

DE PREKEN

Vertaald, ingeleid en geannoteerd door
Peter Freens

Dit werk is uitgegeven onder de
Creative Commons licentie.

Taulerpreken.nl 2015

Voorwoord

Johannes Tauler (c.1300-1361) was predikbroeder. Van hem zijn een 80-tal preken bewaard. We kunnen ze nalezen in het Middelhoogduits, de taal die gesproken werd in het gebied waar hij leefde en waar hij als bedelmonnik rondtrok. Veel heeft hij gereisd, en vrijwel altijd was de rivier de Rijn het verbindende element tussen de steden die hij bezocht: Straatsburg, zijn geboorteplaats; Keulen, het intellectuele centrum van die tijd; Basel, vluchtoord vanwege onenigheid tussen de wereldlijke en kerkelijke macht. Steeds was hij op weg en altijd was hij gedompeld in de onrust van die woelige veertiende eeuw.

Toehoorders, voornamelijk vrouwen, zijn Taulers preken al tijdens zijn leven gaan verzamelen. Tot op de dag van vandaag heeft men die verzamelingen bewaard en gekoesterd; steeds weer zijn Taulers woorden vertaald en toegankelijk gemaakt voor nieuwe generaties, en steeds weer heeft men ze doorgegeven aan geïnteresseerden.

Een mysterieuze stilte huist er in die woorden, een verstillung waarin ook de lezer zelf opgenomen wordt, steeds plots en onverwacht. Zou het die verborgen stilte zijn die mensen steeds weer doet grijpen naar de preken van Tauler?

Deze Nederlandse vertaling vormt een schakel in een eeuwenoude ketting.

Toen ik een paar jaar geleden voor het eerst enkele preken van Tauler wilde lezen in hun oorspronkelijke taal, het Middelhoogduits, viel dat niet mee. De vreemde taal, de complexe gedachten, de onduidelijke context en de soms duistere passages, ze maken het de lezer niet gemakkelijk. Ik ben toen een enkele preek maar eens gaan vertalen naar het Nederlands, voor mij een manier om dieper te kunnen doordringen in de wereld van Tauler.

Ik kon gelukkig beschikken over hulpmiddelen. Er zijn meerdere goede vertalingen naar hedendaagse talen. Ik ben die vertalers erg dankbaar. Dan is er nog het standaard Middelhoogduitse handwoordenboek van Lexer, een monument van degelijkheid, ik heb het vaak geraadpleegd. In

mijn opleiding theologie in Heerlen en Nijmegen was er aandacht (hoewel weinig) voor middeleeuwse theologie en wijsbegeerte; die kennis kwam me goed van pas. En dan is er natuurlijk het internet, communicatiemiddel en vraagbaak van de nieuwe tijd. Meestal kwam ik hiermee een heel eind. Een enkele keer, wanneer ik er helemaal niet meer uitkwam, las ik de tekst in m'n eentje hardop. Dat hielp.

Gedurende mijn opleidingsjaren als huisarts heb ik als Maastrichtenaar kennis gemaakt met het Kerkraads dialect: het Ripuarisch 'plat'. Het prachtige Kerkraads – Ans, mijn vrouw, is er geboren – is naaste familie van het Middelhoogduits. Die ervaring met het Kerkraads heeft me geholpen. Door de tekst hardop te lezen, drong de betekenis van die vreemde woorden op een of andere raadselachtige wijze beter tot me door. Maar tegelijk ontdekte ik duidelijk de afstand van die Middelhoogduitse taal tot de onze. Het woordveld voelt ruimer aan, aardser ook, en lijflijker. Woordcombinaties prikkelen snel de verbeelding, beelden die gemakkelijk organische netwerken vormen, levendige voorstellingen die in hun lichtende glans een interesse laten vermoeden meer gericht op het waartoe der dingen, minder op het waarom. Het is een taal die door haar poëtische kracht in haar onbepaaldheid paradoxaal preciezer werkt dan onze taal die gericht is op het ideaal van zuinige eenduidigheid. Een kloof die niet te overbruggen valt in een vertaling: het blijft een hulpconstructie waarin elk sleutelwoord er vaak net naast zit.

Maar goed; voordat ik er erg in had, waren meerdere preken vertaald. Ik kreeg er plezier in en ben er mee doorgedaan, en uiteindelijk heb ik de knoop doorgehakt en ze maar allemaal vertaald.

De preken worden hier gepresenteerd in twee vormen: een vertaling naar het Nederlands omkranst met annotaties, en een 'bijlage' waarin de Middelhoogduitse brontekst geflankeerd wordt door diezelfde Nederlandse vertaling. Die laatste wijze van presenteren geeft naast de verantwoording van de vertaling ook een andere leeservaring en is meer geschikt voor een meditatieve lezing van de tekst; het leest wat minder vlot, maar toont denk ik beter het poëtische karakter van Taulers woorden.

Sittard, 11-9-2015
Peter Freens

Inhoudsopgave

Voorwoord	1
Inhoudsopgave	3
Inleiding	7
Biografie	7
Context van de preken	9
Tauler de ‘Lebemeister’	10
Zijn leer	11
Opbouw en karakter van de preken	17
Taulers preken verzameld	18
Teksten gebruikt bij deze vertaling	19
De preken	23
01 Kerstmis.....	24
02 Aan de vooravond van Driekoningen.....	32
03 Driekoningen I.....	39
04 Fragment van een preek voor Driekoningen	45
05 Driekoningen II	48
06 Zondag voorafgaand aan Septuagesima	54
07 Zondag Septuagesima	59
08 Eerste vrijdag van de vastentijd	67
09 Tweede zondag in de vasten	76
10 Zaterdag aan de vooravond tot Palmzondag	86
11 Maandag voor Palmzondag	92
12 Dinsdag voor Palmzondag.....	102

13	Woensdag voor Palmzondag.....	108
14	Vrijdag voor Palmzondag.....	116
15	Vooravond tot Palmzondag.....	120
16	Vierde zondag na Pasen.....	128
17	Maandag voor Hemelvaart.....	135
18	Hemelvaart I.....	145
19	Hemelvaart II.....	154
20	Hemelvaart III.....	161
21	Hemelvaart IV.....	168
22	Hemelvaart V.....	174
23	Zondag na Hemelvaart.....	178
24	Maandag voorafgaand aan Pinksteren.....	186
25	Pinksteren I.....	194
26	Pinksteren II.....	203
27	Pinksteren III.....	213
28	Feest van de Heilige Drievuldigheid I.....	220
29	Feest van de Heilige Drievuldigheid II.....	226
30	Sacramentsdag I.....	235
31	Sacramentsdag II.....	244
32	Sacramentsdag III.....	254
33	Sacramentsdag IV.....	264
34	Sacramentsdag V.....	274
35	Derde zondag na Drievuldigheid I.....	280
36	Derde zondag na Drievuldigheid II.....	290
37	Derde zondag na Drievuldigheid III.....	302
38	Vierde zondag na Drievuldigheid I.....	310
39	Vierde zondag na Drievuldigheid II.....	320

40	Vijfde zondag na Drievuldigheid I.....	328
41	Vijfde zondag na Drievuldigheid II	340
42	Vijfde zondag na Drievuldigheid III.....	349
43	Feest van de heilige Johannes de Doper I.....	356
44	Feest geboorte Johannes de Doper II.....	367
45	Achtste zondag na Drievuldigheid.....	378
46	Tiende zondag na Drievuldigheid I	391
47	Tiende zondag na Drievuldigheid II.....	398
48	Elfde zondag na Drievuldigheid.....	405
49	Twaalfde zondag na Drievuldigheid I.....	416
50	Twaalfde zondag na Drievuldigheid II.....	422
51	Dertiende zondag na Drievuldigheid I	427
52	Dertiende zondag na Drievuldigheid II.....	436
53	Dertiende zondag na Drievuldigheid III	446
54	Maria-Tenhemelopneming	456
55	Maria-Geboorte.....	465
56	Oktaaf van Maria-Geboorte I.....	472
57	Oktaaf van Maria-Geboorte II	481
58	Feest van de Kruisverheffing I	489
59	Feest van de Kruisverheffing II.....	496
60	Feest van de Kruisverheffing III	505
61	Vijftiende zondag na Drievuldigheid I	512
62	Vijftiende zondag na Pinksteren II.....	521
63	Zestiende zondag na Drievuldigheid	530
64	Feest van de heilige apostel Matteüs.....	541
65	Zeventiende zondag na Pinksteren I	549
66	Zeventiende zondag na Pinksteren II.....	558

67	Feest van de heilige engelen.....	563
68	Feest van de Kerkwijding I.....	570
69	Feest van de Kerkwijding II	576
70	Negentiende zondag na Drievuldigheid	583
71	Feest van Allerheiligen.....	593
72	Eerste zondag na Allerheiligen	604
73	Feest van de heilige Cordula	613
74	Twintigste zondag na Drievuldigheid.....	619
75	Eenentwintigste zondag na Drievuldigheid	627
76	Tweëntwintigste zondag na Drievuldigheid	634
77	Derde zondag in de advent.....	643
78	Feest van een belijder	652
79	Opname in de orde	660
80	Over de juiste invulling van de dag	666
81	Een goede lering en een heilige aansporing.	673
82	Een korte biecht.....	675
83	Dit is een goede lering	677
84	Onderwerp zonder titel en zonder thema.....	680

Inleiding

Biografie

Over het leven van Johannes Tauler is weinig bekend.¹ Uit de beschikbare bronnen is met enig creatief speurwerk af te leiden dat hij aan het begin van de 14^e eeuw te Straatsburg geboren moet zijn als zoon van een welgestelde familie. Op jeugdige leeftijd, vermoedelijk in 1315, treedt hij in bij de orde van de predikbroeders.² Als student te Straatsburg zal Johannes waarschijnlijk het voorgeschreven leertraject doorlopen hebben, om dan op de leeftijd van 25 jaar tot priester gewijd te worden. Hij zal zijn leven voornamelijk in dienst gaan stellen van de prediking en de zielzorg aan vrouwen, de cura monialium. Vrouwelijke religieuzen van zijn orde, begijnen en andere semi-religieuze vrouwen, ze maken een belangrijk deel uit van zijn werkende leven, een leven zoals de orde dat van hem verlangt.

¹ Zie: Scheeben, H. C.: *Zur Biographie Johann Taulers*, in: Filthaut (Hg.), *Johannes Tauler, ein deutscher Mystiker*, 1961, pag. 19-36. Zie ook de informatieve monografie van: Gnädinger, L.: *Johannes Tauler. Lebenswelt und mystische Lehre*. München 1993. Voor een lijvig maar compleet overzicht, zie: Gabriel, Jörg: *Rückkehr zu Gott - Die Predigten Johannes Taulers in ihrem zeit- und geistesgeschichtlichen Kontext; zugleich eine Geschichte hochmittelalterlicher Spiritualität und Theologie*. Reihe: Studien zur systematischen und spirituellen Theologie Bd. 49, Würzburg 2012.

² Deze dan nog jonge orde ontving honderd jaar eerder, op 22 december 1215, de pauselijke goedkeuring. De orde, die veel waarde hecht aan degelijke studie en contemplatie, heeft een grote aantrekkingskracht op jonge studiegeschikten. De orde groeit snel en verspreidt zich in enkele decennia over heel Europa. In 1224 wordt er al een klooster gevonden in Straatsburg, eerst buiten de muren, maar vanaf 1245 binnen de muren van de stad. Het klooster bevindt zich op enkele minuten lopen van het ouderlijk huis van de familie Tauler. Buiten de muren van de stad treffen we in het midden van de dertiende eeuw al zeven kloosters aan voor de vrouwelijke tak van de orde. Enkele eeuwen later worden de leden van de orde ook wel dominicanen en dominicanessen genoemd, naar de stichter van de orde de Spanjaard Dominicus Guzman. Voor een uitgebreide geschiedenis van de beginjaren van de orde, zie: Kühl, Arnold: *Die Dominikaner im deutschen Rheingebiet und im Elsaß während des dreizehnten Jahrhunderts. Mit einem Exkurs über: Die Entwicklung dominikanischer Ordensgeschichtsschreibung*. [Diss.] Albert-Ludwigs-Universität zu Freiburg i/Brg 1923.

Tauler zal gedurende zijn leven veel reizen. Wanneer Straatsburg onder een interdict valt³, verhuist hij met de predikbroeders naar Bazel (1339-1342). Hij onderneemt een reis, misschien twee, naar Medingen bij Dillingen aan de Donau, waar hij samen met Heinrich van Nördlingen, een priester, de mystica Margaretha Ebner bezoekt (1339 en 1347). Er zijn sporen van zijn aanwezigheid gevonden in Keulen (1339 en 1346). Rond zijn vijftigste levensjaar bezoekt hij Johannes Ruusbroec in Groenendael, gelegen in het Zoniënwood ten zuiden van Brussel.⁴

Tauler wordt een beroemd prediker en een gezocht raadgever voor de godsvrienden. Deze godsvrienden vormen een los netwerk van godminnende mensen die voornamelijk wonen in steden langs de Rijn en in de lage landen.^{5 6}

³ Het betreft een conflict tussen Paus Johannes XXII en Keizer Lodewijk de Beier. De stad Straatsburg steunde de keizer, de dominicanen de paus. In 1339 legde de paus Straatsburg een interdict op. Er worden geen sacramenten meer toegediend, uitzonderingen blijven echter mogelijk.

⁴ Voor het bezoek van Tauler aan Ruusbroec, zie de biografie van Ruusbroec, geschreven door Pomerius (Hendrik Utenbogaerde) tussen 1414 en 1420: *De origine monasterii Viridisvallis et de gestis patrum et fratrum in primordiali fervore ibidem degentium*, boek III, hfdst. 18. Warnar hypothetiseert het jaar 1346 voor het bezoek, zie: Warnar, G.: *Ruusbroec. Literatuur en mystiek in de veertiende eeuw*, Amsterdam 2003, pag. 127.

⁵ Schiewer, Regina Dorothea: *'Vos amici Dei estis': Die 'Gottesfreunde' des 14. Jahrhunderts bei Seuse, Tauler und in den 'Engelberger Predigten': Religiöse Elite, Verein oder Literaturzirkel? In: Oxford German studies. Bd. 36 (2007) Heft 2. - S. 227-246.*

⁶ Gewezen moet hier nog worden op het zogenaamde 'Meisterbuch'. Het handelt over de bekering van een hoogopgeleide en succesvolle prediker. Een eenvoudige leek opent hem de ogen en bevrijdt hem zo van zijn spirituele arrogantie. Het boek is waarschijnlijk geschreven door de belangrijke 'gottesfreund' Rulman Merswin (1307-1382), een rijke Straatsburger koopman, die nauwe contacten onderhield met Tauler, die zijn biechtvader was. Dit werk wordt sinds de 15e eeuw gehouden voor een biografie van Johannes Tauler, hoewel zijn naam in het boek niet genoemd wordt. In de 19e eeuw is het werk door Heinrich Denifle O.P. als niet authentiek gewaardeerd. Mogelijk dat er wel elementen in het boek zitten waarbij Tauler als voorbeeld heeft gediend, maar dat is niet te achterhalen. De geheimzinnige 'Gottesfreund vom Oberland', die verantwoordelijk zou zijn voor de bekering van Tauler, is waarschijnlijk een fictieve figuur. Steeds weer is geprobeerd om hem te

Volgens een legende zal Greta, zijn zus, naast hem staan, wanneer haar broer sterft in het tuinhuisje van het dominicanessenklooster Sint-Nikolaas in undis te Straatsburg, het klooster waar zij dan priorin is. In die omsloten en weldadig beplante kloostertuin te midden van zeldzame en geneeskrachtige kruiden heeft zij haar broer in de laatste fase van zijn leven verzorgd en verpleegd.

Een van de weinige zaken die we wel met zekerheid weten, is zijn overlijdensdatum: Johannes Tauler sterft op 16 juni 1361. Rijke inwoners hebben voor hun beroemde stadsgenoot een levensgrote grafsteen laten maken waarop die datum voor altijd te lezen is.⁷

Context van de preken

Tauler is een zoon van de veertiende eeuw. Een eeuw waar de ene ramp over de andere tuimelt: aardbevingen en stadsbranden, overstromingen, misoogsten en hongersnoden, een klimaatsverandering, burgeroorlogen, financiële crises, aanhoudende strijd tussen de seculiere en geestelijke machtshebbers. Het houdt maar niet op.

Dan, in 1346, kruipt vanuit de havenstad Genua de pest Europa binnen; minstens een derde van de West-Europese bevolking zal sterven aan de gevolgen van deze ziekte. In de zomermaanden van het jaar 1348 sterven in Straatsburg alleen al 16.000 mensen. De eindtijd lijkt aangebroken.

En het zijn niet alleen de natuurrampen en politieke schermutselingen uit de buitenwereld, ook de niet aflatende interne twisten over de vraag

identificeren met een historisch persoon. Zie bijv. Peter Huijs: *Taulers Weg naar binnen, bloemlezing uit de preken van Johannes Tauler 1300 - 1361*, Rozekruispers Haarlem, 2005. Voor de kritische analyse van dit verhaal over de bekering van Tauler, zie: Heinrich Suso Denifle: *Taulers Bekehrung kritisch untersucht*. Straßburg 1879.

⁷ Corin, A.-L.: *La tombe de Johannes Tauler*, Revue Belge de philologie et d'histoire, I (1922). Pag. 665-676.

welke weg de orde moet gaan⁸, ze zullen het leven van een gevoelige natuur als die van Tauler getekend hebben.

Tauler de ‘Lebemeister’

Tauler was een prediker in woelige tijden. Wie echter biografische informatie in zijn preken zoekt, wie in de preken speurt naar Taulers beleving van die vreselijke tijd, de nieuwgierige zal niet veel kunnen vinden, en het weinige dat gevonden wordt, het blijkt voor meerdere uitleg vatbaar.⁹

⁸ Te denken is o.a. aan de twisten over de financiering van de ordeactiviteiten in het algemeen en die van de individuele broeders in het bijzonder (*vita privata*), tevens aan de meningsverschillen die handelen over de hoeveelheid inspanning die zich de mannelijke tak van de orde moet getroosten ten behoeve van de *cura monialium*; maar ook is te denken aan meer ideologische thema's, zoals de imago-leer van Thomas van Aquino, de intellectuele leer van Dietrich von Freiberg en de waardering van veroordeelde stellingen van Meester Eckhart. Duidelijk is dat Tauler aan de kant staat van de hervormingsbewegingen in de orde, dat hij de opvattingen van meester Eckhart grotendeels onderschrijft en dat hij sympathie heeft voor de vrouwenbeweging van die tijd. Voor die eerste vrouwelijke emancipatoire golf in Europa, zie: Dinzelbacher, Peter: *Mittelalterliche Frauenmystik*. Schöningh, Paderborn 1993; voor een uitgebreide geschiedenis van de tegenstrijdige (praktische en ideologische) opvattingen binnen de orde, zie: Ruh, Kurt : *Geschichte der abendländischen Mystik Bd. III: Die Mystik des deutschen Predigerordens und ihre Grundlegung durch die Hochscholastik*, C. H. Beck, München 1996; voor een informatieve literatuurgeschiedenis van die tijd, en veel meer, zie: Frits van Oostrom: *Wereld in woorden, Geschiedenis van de Nederlandse literatuur 1300-1400*. Amsterdam 2013.

⁹ Zie: D. Helander, *Johannes Tauler als Prediger*, Lund 1923, pag. 337—345. Helander stelt dat voor het genre van de preek de eigen beleving en de persoonlijkheid van de prediker er toe doet.: ‘das persönliche Zeugnis hat eminente Bedeutung’, en ook ‘Aus einer Menge verschiedenen Stellen tritt uns die Tatsache entgegen, das Taulers Persönlichkeit mit in seiner Predigt lebt.’ De opbrengst van Helanders speurtocht is echter mager en ambivalent in haar duiding. Wellicht is Helanders methodisch uitgangspunt ook vreemd aan Taulers benadering. Taulers werk lijkt op een niet-gesigneerd middeleeuws meesterwerk: het vrijwel ontbreken van persoonlijke informatie is hierbij veelzeggender dan het hebben van een rits persoonlijkheidskenmerken verzameld vanuit hedendaags perspectief.

Tauler wil 'Lebemeister' zijn, iemand die God ervaart in het leven van alledag, om zijn ervaring vervolgens aan te reiken aan anderen.¹⁰

De mystagoog Tauler voert zijn toehoorders naar die godservaring, hij nodigt hen uit die innerlijk reis te gaan, hij verheldert wat hen overkomt op hun tocht; hij waarschuwt de dolers en corrigeert de dwalers; hij bemoedigt hen die het goede pad gaan.

Een praktische 'Lebemeister' wil hij zijn, geen theoretische 'Lesemeister'. De concrete leefomstandigheden en de levensgeschiedenis van zijn toehoorders, ze zijn voor de 'Lebemeister' niet onbelangrijk, maar ze vormen niet de kern van ons bestaan, het maakt ons niet tot wat we zijn.

Er is iets anders waar hij aandacht voor vraagt.

Zijn leer

Tauler spreekt van een innerlijke adel van de menselijke ziel.¹¹ Er ligt iets geheimzinnigs verborgen in de menselijke ziel; iedere ziel herbergt een innerlijke kern die een speciale band met God heeft. Tauler noemt die

¹⁰ Tauler volgt hierbij het dominicaanse adagium 'contemplata aliis tradere', zoals geformuleerd door Thomas van Aquino: 'Het contemplatieve leven is in zijn eenvoud beter dan een actief leven dat bestaat uit overwegend lichamelijke handelingen, maar een actief leven waarin iemand aan anderen de vruchten van zijn contemplatie aanreikt door middel van prediking en onderwijs, dat is volmaakter dan een leven van uitsluitend contemplatie, want zo'n leven veronderstelt grote contemplatieve rijkdom. En dat is de reden waarom Christus zo'n leven verkoos.' (*Summa Theologica*, II, II, 188, 6) (Vita contemplativa simpliciter est melior quam activa quae occupatur circa corporales actus, sed vita activa secundum quam aliquis praedicando et docendo contemplata aliis tradit, est perfectior quam vita quae solum contemplatur, quia talis vita praesupponit abundantiam contemplationis. Et ideo Christus talem vitam elegit.)

¹¹ Tauler neemt het preekprogramma van Eckhart grotendeels over. Hij spreekt net als Eckhart over voornamelijk vier thema's: afgescheidenheid, de adel van de ziel, de godsgeboorte in de ziel en de doorbraak in de godheid. Tauler formuleert zijn inzichten wat voorzichtiger dan Eckhart en heeft meer aandacht voor praktische raadgevingen. Voor een goede inleiding in de preekthema's van Eckhart, zie: Maas, Frans: *Van God houden als van niemand. Preken van Eckhart*, Ten Have, Baarn 2001. Pag. 7-32.

kern, in navolging van zijn geliefde leermeester Eckhart¹², de grond¹³. Daar in de grond, in een stille verborgenheid, is God te vinden.¹⁴

Hoe God zich in de innerlijke grond van de ziel gevestigd heeft en hoe hij er verborgen ligt en bedekt, hij die dat bij zichzelf kon waarnemen, onderkennen en schouwen, hij zou zonder twijfel zalig zijn.¹⁵

Er huist in de mens een ingeboren verlangen, een jagen dat rusteloos zijn bestemming zoekt; het is precies dit gevoel van heimwee, van afwezigheid en gemis dat de mens de weg wijst. Het verlangen stuwt en trekt de mens naar binnen, naar die grond, de grond waarin God

¹² Eckhart heeft eeuwenlang in een verdachte hoek gezeten. Enkele van Eckharts hoge bespiegelingen (28 stellingen) werden in de bul 'In Agro Dominico' van 27 maart 1329 door paus Johannes XXII veroordeeld als 'onkruid op de akker van de Heer'. Tauler weet wel waarom ze de opvattingen van zijn leermeester onjuist gewaardeerd hebben. Zonder de naam van zijn geliefde leraar te noemen geeft hij repliek: '*Hij [Eckhart] sprak vanuit de eeuwigheid, en jullie verstaan het naar de tijd.*' Tauler is voorzichtig in zijn formuleringen, blijft binnen de orthodoxie, maar verdedigt voor de goede luisteraar zijn geliefde meester. Niet ongevaarlijk in die tijd. Tauler moet een wijze en dappere man geweest zijn.

¹³ De term 'grund' neemt Tauler over van Eckhart. Er is een vloed aan literatuur over Meister Eckhart. Voor een goede inleiding zie: Bernard McGinn: *The Mystical Thought of Meister Eckhart: The Man From Whom God Hid Nothing*. New York: The Crossroad Publishing Company, 2001. McGinn introduceert hier de term 'Mystiek van de Grond' (pag. 35-53) om de opvattingen van Eckhart te kenschetsen. Tauler volgt Eckhart op deze weg van die mystiek van de grond. Voor een knappe samenvatting van de complexe leer van Eckhart, zie de afscheidsrede van prof. dr. Frans Maas: *Vitale verscheidenheid van het ene goddelijke leven. Meister Eckhart en theorievorming in spiritualiteit*, Rede in verkorte vorm uitgesproken bij het afscheid als hoogleraar Geschiedenis en grondslagen van de spiritualiteit aan de Faculteit der Filosofie, Theologie en Religiewetenschappen van de Radboud Universiteit Nijmegen op vrijdag 24 juni 2011. Radboud, Nijmegen 2011.

¹⁴ Tauler noemt de grond ook wel 'gemoed'. Hij benadrukt daarbij de geschapenheid van het gemoed. Tauler vermijdt hierbij [...] *die Eckhartsche Tendenz zum indifferentismus, weil das Gemüt nur im Menschen, nicht aber in Gott vorhanden ist (anders als der Grund) und damit dezidiert die Anwesenheit des einenden Gottesbezuges im geschöpflich begrenzten Individuum bezeichnet*. Citaat uit: Büchner, Christine: *Die Transformation des Einheitsdenkens Meister Eckharts bei Heinrich Seuse und Johannes Tauler*, W. Kohlhammer Verlag, 2007, pag. 104.

¹⁵ Preek 6,2

verborgen ligt. In God vindt het menselijk verlangen zijn eindpunt, zijn rust. Daar is het dat de ziel haar thuis vindt.

Zoals de steen op de aarde hoort en het vuur in de lucht,
zo de ziel in God.¹⁶

En zoals de mens God zoekt, zo blijkt God de mens te zoeken. Ja, in alles wat is, in alles wat God geschapen heeft, roept hij de mens. Het ene verlangen zoekt zo het andere.¹⁷ Een mysterieuze liefdesbeweging komt op gang, een dynamiek waarin God het initiatief neemt. Hij plant in ons het verlangen en verleidt ons met zijn schepping.

Waarlijk, zo zeer verlangt God naar ons, dat het is alsof zijn hele zaligheid in ons gelegen is. Alles wat is, alles wat God de Vader gemaakt en geschapen heeft in de hemel en op aarde met al zijn wijsheid en goedheid, het is door hem bedoeld om ons hiermee te roepen en uit te nodigen terug in onze oorsprong, en ons terug te brengen in hem.¹⁸

Eenmaal in die verborgenheid in de grond aangekomen, ontdekt de mens dat hij daar, in zijn ongeschapenheid, van eeuwigheid geweest is; nee, wat hij zoekt, nooit heeft hij het verlaten.

In de verborgenheid zal de geschapen geest teruggevoerd worden in zijn ongeschapenheid, terug in waar hij van eeuwigheid af geweest is nog voor hij geschapen werd, en hij zal zich God weten in God en zichzelf toch schepsel en geschapen.¹⁹

¹⁶ Preek 6,2

¹⁷ Tauler gebruikt in dit verband vaker het beeld van de psalmist (Ps. 41,8): de twee afgronden die elkaar verzwelgen. *'De afgrond die geschapen is, leidt de ongeschapen afgrond bij zich naar binnen, en de twee afgronden worden één enig één, één louter goddelijk zijn. Daar heeft de geest zich verloren in Gods Geest, en verdronken is hij in de grondeloze zee.'* (Preek 41,7). Niet alleen de grond, maar ook het stromende water en de zee spelen een belangrijke rol in de metaforiek van de rijlander Tauler.

¹⁸ Preek 65,1

¹⁹ Preek 59,6. Tauler benadrukt in dit verband het tekort van de taal om de eenheidservaring weer te geven. *'Hoe het hem daarbij vergaat en wat hij daar ervaart en smaakt en voelt, daarover kan niemand spreken noch zich een voorstelling maken, noch kan iemand het verstaan. Hoe zou iemand dat ook kunnen begrijpen of daarvan iets*

Dit dan is de bestemming: één te zijn met het ene, de unio mystica.^{20 21} Alle mensen hebben deze bestemming, ja, iedereen heeft die mogelijkheid, al kan niet iedereen het geloven. Tauler verwijst naar de heidense wijsgeer Proclus (412-485).²²

afweten! De geest weet het zelf niet, want hij is zo versmolten in de goddelijke afgrond dat hij niets weet, voelt of smaakt, niets dan een enige, loutere, zuivere, enkelvoudige God. Preek 21,4

²⁰ Deze eenheid is geen eenheid van identiteit, veeleer een relatie-eenheid. De unio mystica blijft bij Tauler binnen de orthodoxie. Tauler benadrukt, volgens de oude christelijke formule, dat de ziel slechts door de genade wordt wat God van nature is. In de eenheidservaring blijft het onderscheid tussen de ongeschapen en geschapen natuur (de mens) bestaan. Anders gezegd: de beleving van de mysticus kenmerkt zich door het genadevol opgaan in een eenheid (langs een versmelting (insmelten) van twee partners), maar vanuit het ontologisch perspectief blijft er een verschil tussen de partners. Hierbij is de volgende opmerking van M. Egerding wel van belang : *'Die Anerkennung der Geschöpflichkeit ist demnach gleichbedeutend mit der Verifizierung der menschlichen Nichtigkeit, was die Aufhebung aller Unterschiede des geschöpflichen nüt zu Gott zur Folge hat. Dies heißt letztlich nichts anderes, als daß die Identifikation mit der geschöpflichen Differenz zur Differenzlosigkeit in Bezug auf Gott führt.*' Egerding, M.: *Die Metaphorik der spätmittelalterlichen Mystik.* Band 1: *systematische Untersuchung.* Band 2: *Bildspender – Bildempfänger – Kontexte: Dokumentation und Interpretation.* Paderborn 1997. Citaat: pag. 194 nt. 1.

²¹ Tauler gebruikt vaak de klassieke metaforen om de eenheid te verduidelijken, zoals: een druppeltje water in de zee, of in een vat wijn; het ijzer dat in het vuur verhit wordt en dan gaat gloeien en vuurgelijk wordt; de lucht die omgevormd wordt in het licht en zelf licht lijkt; de ziel die godgekleurd wordt. Bruidsmystiek met haar erotische metaforiek van eenheid en versmelting is spaarzaam bij hem te vinden, extase en overdreven affectiviteit worden buiten de deur gehouden. Voor zijn mogelijke bronnen, zie: Bernardus van Clairvaux. *de dil. Deo* c.X. 28, PL 182 991 A-B; Eckhart. *RdU* cap. 20. Voor een bespreking van deze metaforen, zie het bovengenoemde werk van M. Egerding en tevens: J. Pépin, «*Stilla aquae modica multo infusa uino, ferrum ignitum, luce perfusus aer. L'origine de trois comparaisons familières à la théologie mystique médiévale*», in: *Miscellanea André Combes*, t. I [= *Divinitas* 11, 1967], p. 331-375.

²² Tauler is op het spoor gekomen van Proclus door een werk van zijn ordegenoot Berthold von Moosberg (gestorven na 20 april 1361) die als Lesemeister werkzaam was aan het studium generale te Keulen. Het bedoelde werk van von Moosberg draagt de titel: *Expositio super elementationem theologicam Procli.* Tauler ontmoet Berthold von Moosberg vermoedelijk tijdens een van zijn bezoeken aan Keulen. Tauler neemt de leer van het 'unum in nobis' (het ene in ons), de voorwaarde tot

Hierover zei een heidense leermeester, Proclus: 'Terwijl en zolang de mens met de mindere, zich onder hem bevindende beelden blijft omgaan, kan niet aangenomen worden dat de mens in deze grond ooit terecht zal komen. Dat deze in ons is, dat vervult ons met ongelooft; we kunnen niet geloven dat iets dergelijks bestaat, niet dat in ons zoiets kan zijn. Maar', zei hij, 'wil je ervaren dat het wel zo is, laat dan alle menigvuldigheid los en aanschouw dan met de ogen van je verstand dit ene; wil je dan nog hoger geraken, laat dit verstandelijk kijken en deze aanblik los – want het verstand bevindt zich onder jou – en word één met het ene'. En hij noemt dit ene dan: 'een stille, zwijgende, slapende, goddelijke, bovenzinnenlijke duisternis'.²³

Wanneer de mens zijn bestemming dan kent, wat weerhoudt hem dan op weg te gaan? Als een refrein zal het in iedere preek weerklinken: de mens moet zijn natuurlijke eigengerichtheid loslaten om te geraken in die grond.

Kind, wil je in Gods innerlijk opgenomen en in hem omgevormd worden, dan moet je aan jezelf ontworpen en aan elke eigenheid en zelfgenoegzaamheid, en aan bedrijvigheid en aanmatiging en aan elke wijze waarop je jezelf bezeten hebt; met minder gaat het niet.²⁴

Dit pad tot de vergoddelijking van de mens, ook wel de deïficatio of theosis genoemd, is voor de christen Tauler slechts mogelijk doordat God mens werd.²⁵

de unio mystica, over van Proclus. Zie: Sturlese Loris: *Tauler im kontext. Die philosophischen Voraussetzungen des Seelengrundes in der Lehre des deutschen Neuplatonikers Berthold von Moosburg*. Verschenen in: *Homo divinus, Philosophische Projekte in Deutschland zwischen Meister Eckhart und Heinrich Seuse*. W. Kohlhammer Verlag, 2007, pag. 169-197.

²³ Preek 29,4

²⁴ Preek 31,5

²⁵ Voor een diepgaand overzicht van de patristische traditie van de theosis (deïficatie, vergoddelijking) zie: Norman Russell: *The Doctrine of Deification in the Greek Patristic Tradition*; Oxford Early Christian Studies; Oxford and New York: Oxford University Press, 2004. Voor een doortimmerd systematisch-theologisch overzicht, zie: Christoph Schönborn O.P.: *Über die richtige Fassung des dogmatischen Begriffs der Vergöttlichung des Menschen*, in: *Freiburger Zeitschrift für Philosophie Und Theologie* 34 (1-2):3-47 (1987).

Want mens werd hij, opdat de mens God zou worden.²⁶

Tauler maakt duidelijk wat zijn overtuiging is: hij predikt de *Imitatio Christi*, de navolging van Christus.

Want hierop is alles gericht, alles wat ik en alle leraren steeds onderricht hebben: dat we deze minnelijke voetstappen zullen navolgen.²⁷

Tauler nodigt zijn toehoorders uit die reis, de *via mystica*, te gaan. Hij schetst niet alleen het heerlijke eindpunt, maar als een wijze en ervaren reisbegeleider waarschuwt hij de reizigers voor de harde, dorre reis, de donkere nacht en de eenzaamheid die hen te wachten staat.

Lieve kinderen, al mochten jullie geen zoetheid ervaren, schrik daarvan dan niet. Wanneer de mens het zijne doet en hij daarbij dan inwendig verlaten is, dan gaat dit uit boven welk smaken of ondervinden men ook maar hebben kan; wanneer alle menselijk krachten opgespannen staan naar God en deze mens daar helemaal verlaten staat, dorstend God op ondervindelijke wijze lief te hebben, en hij zichzelf dan aantreft te midden van donkere, koude dorheid: kinderen, dit kruis, het gaat uit boven al de andere kruizen die men maar dragen kan. Deze bittere ellende, ze brengt de mens nader tot de grond van de levende waarheid dan welk innerlijk gevoelen ook.²⁸

Ook verder op het pad volgt Tauler zijn leermeester Eckhart. Na en in de doorbraak in de godheid zal de mens, vanuit en binnenblijvend in die eenheid, terugkeren naar de menigvuldigheid van de schepping om vruchtbaar te worden voor die schepping, hij kan niet anders. De *vita contemplativa* en de *vita activa*, het beschouwend en het werkend leven, ze vloeien in elkaar over en zijn uiteindelijk niet te scheiden van elkaar.²⁹ De praktische *Lebemeister* Tauler geeft ook hier weer een hint. Aan de

²⁶ Preek 30,3

²⁷ Preek 61,3

²⁸ Preek 58,5

²⁹ Cfr. Mieth, Dietmar, *Die Einheit von vita activa und vita contemplativa in den deutschen Predigten und Traktaten Meister Eckharts und bei Johannes Tauler; Untersuchungen zur Struktur des christlichen Lebens*. Regensburg: F. Pustet, 1969.

innerlijk gevoelde vrede bij de zorg voor zijn naasten, daaraan kan een mens aflezen of hij op de juiste weg is.

Zou deze mens nu opgaan in dit inwendige werk en zou God hem dan te verstaan geven dit hoge edele werk te staken om een zieke te gaan bezoeken, en om wat soep voor hem te bereiden, dan zou deze mens dat in grote vrede moeten doen. En zou ik een van deze mensen zijn en zou ik dat moeten laten en naar buiten keren om te preken of iets dergelijks, dan kon het weleens zo zijn dat God mij meer nabij was en mij misschien meer goeds deed in dat uiterlijk werk dan tijdens de meest verheven beschouwing.³⁰

Opbouw en karakter van de preken

De opbouw van de preken volgt min of meer een traditioneel patroon. Op het 'exordium' de inleiding, volgt de 'tractatio', het hoofdonderdeel, dat veelal de theosis (de weg naar de vergoddelijking) viseert met als eindpunt de unio mystica (de vereniging met God). Op het hoogtepunt van de thematische opzet eindigt de preek meestal abrupt met een korte afsluitende formule die de vorm heeft van een kort gebed, bij wijze van 'conclusio'.

De preek heeft het karakter van een exhortatie, een oproep, waarbij Tauler niet zozeer argumentatief en dwingend te werk gaat, maar de toehoorders op een losse, innige en vertrouwelijke wijze uitnodigt om in zijn meerlagige meditatief-poëtische woorden zelf de aansporing te ontdekken die aansluit bij hun individuele spirituele ontwikkeling.^{31 32}

³⁰ Preek 70,7

³¹ Tauler wil ook hier niet zozeer een leermeester zijn, maar mystagoog: iemand die inleidt in het mysterie. Hij maakt soms ter verheldering, hoewel niet expliciet, gebruik van het klassiek drievoudig schema van de opgang van de ziel naar God: de via purgativa, via illuminativa en de via unitiva, en combineert dat met een andere klassieke driedeling: de weg van de beginneling, de weg van de gevorderde en de weg van de volmaakte. Meer gericht op de beleving van degenen die de weg (de omkeer uit het eigengericht-zijn (amor sui) gaan, gebruikt hij de drievoudige indeling: jubilacio, getrenge, úbervart. Steeds wordt de toehoorder uitgenodigd zijn eigen pad te gaan. Taulers vingerwijzingen vormen bakens op die weg.

³² Ten grondslag aan deze benadering ligt het neoplatoonse exitus-reditus schema: het idee dat het bestaan van een mens verloopt als een cyclus. De mens vertrekt vanuit de

Tauler is geen belerende meester, maar een kordate verloskundige. Hij begeleidt de godsgeboorte in de ziel.³³

Taulers preken verzameld

Van enkele van zijn preken zijn aantekeningen gemaakt door zijn toehoorders. Nog tijdens zijn leven zijn deze aantekeningen door geïnteresseerden verzameld. Mogelijk beschikten ze ook over geschreven schetsen van de prediker zelf. Misschien heeft Tauler een enkele

eenheid van God, om naar diezelfde eenheid terug te keren. Tauler beziet de mens hierbij enerzijds in zijn concrete bestaan als afhankelijkheid en als afstraling van Gods drieëne wezen (imago dei) en anderzijds viseert hij de mens in zijn streven terug naar de ene God, zijn oerbeeld en eenheidsprincipe. Tauler heeft in zijn preken vooral aandacht voor die laatste benadering, die hij praktisch uitwerkt (loskomen uit de eigenliefde, amor sui), en hij doet dat binnen een christocentrische context, overigens zonder die eerste, meer filosofische benadering uit het oog te verliezen. We treffen in zijn filosofie een combinatie van verschillende elementen: het neoplatoonse exitus-reditus schema, het platoons eros-thema als het creatuurlijke verlangen in de mens naar God, het van pseudo-Dionysius (Dionysius Areopagita) overgenomen element van de boven het intellect uitstijgende, in stille duisternis gehulde eenheidservaring, het van Proclus overgenomen idee van het 'unum in nobis' als mogelijksvoorwaarde voor die eenheidservaring, en de van Augustinus overgenomen notie van een verborgen diepte in de ziel (abditum mentis), de grond waarin de toegang tot God te ontdekken is. Voor een heldere analyse van de neoplatoonse, filosofische thema's in de preken van Tauler, zie: Schlüter D., *Philosophische Grundlagen der Lehren Johannes Tauler*, in *Johannes Tauler. Ein deutscher Mystiker. Gedenkschrift zum 600. Todesdag*, hrsgbn. von E. Filthaut, Essen, (1961), blz. 122-161. Zie tevens het baanbrekende werk van: Wyser P., *Taulers Terminologie vom Seelengrund*, in *Altdeutsche und altniederländische Mystik*, hrsgbn. von K. Ruh, (Wege der Forschung, Bd. XXIII), Darmstadt, 1964, blz. 324-352.

³³ Voor de verworteling van deze topos in de leer van de kerkvaders, zie het oudere maar nog altijd lezenswaardige artikel van Hugo Rahner: *Die Gottesgeburt: Die Lehre der Kirchenväter von der Geburt Christi im Herzen des Gläubigen*, Zeitschrift für katholische Theologie . Vol. 59, No. 3 (1935), pp. 333-418. Voor een vergelijking tussen de benadering van Eckhart en Tauler zie: Möscher Caroline F.: *"Daz disiu Geburt geschehe": Meister Eckharts Predigtzyklus Von der ewigen geburt und Johannes Taulers Predigten zum Weihnachtsfestkreis*. Saint-Paul 2006.

prekenbundeling zelf nog ingezien en gecorrigeerd.³⁴ Enkele van die prekenbundelingen vonden reeds vroeg hun weg naar de Nederlanden.³⁵

Alle nu bekende authentieke preken zijn hier uit het Middelhoogduits vertaald naar het Nederlands.

Teksten gebruikt bij deze vertaling

Gebruikte bronteksten:

Ferdinand Vetter (Hg.), *Die Predigten Taulers. Aus der Engelberger und der Freiburger Handschrift sowie aus Schmidts Abschriften der ehemaligen Straßburger Handschriften* (Deutsche Texte des Mittelalters 11), Berlin 1910 (Nachdruck Dublin/Zürich 1968) (brontekst voor bijna alle preken).

Dick Helander, *Johann Tauler als Prediger*. Studien, [Diss.] Lund 1923 (brontekst voor preek 60 (He1) en preek 63 (He2)).

Karl Bihlmeyer (Hg.), *Heinrich Seuse, Deutsche Schriften*. Im Auftrag der Württembergischen Kommission für Landesgeschichte, Stuttgart 1907 (Nachdruck Frankfurt a.M. 1961) (brontekst voor preek 77 (Bihl)).

Incidenteel werd als brontekst gebruikt:

Adolphe Léon Corin (Ed.), *Sermons de J. Tauler et autres écrits mystiques*;
 I. *Le Codex Vindobonensis 2744* (Bibliothèque de la Faculté de Philosophie et Lettres de l'Université de Liège), Liège/Paris 1924
 II. *Le Codex Vindobonensis 2739* (Bibliothèque de la Faculté de Philosophie et Lettres de l'Université de Liège), Liège/Paris 1929.

³⁴ Voor een overzicht zie: Mayer, J.G., *Die 'Vulgata'-Fassung der Predigten Johannes Taulers. Von der handschriftlichen Überlieferung des 14. Jahrhunderts bis zu den ersten Drucken*. Würzburg 1999.

³⁵ Voor een samenvatting en overzicht van de receptiegeschiedenis van Tauler in de Nederlanden, zie: Hoenen, M.: *Johannes Tauler (+ 1361) in den Niederlanden: Grundzüge eines philosophie- und rezeptionsgeschichtlichen Forschungsprogramms*. Freiburger Zeitschrift für Philosophie und Theologie ; 41.1994, S. [389] – 444; en tevens: Lieftinck G.: *De middelnederlandsche Tauler-Handschriften* –[Diss.] Amsterdam 1936.

De volgende integrale vertalingen zijn geraadpleegd:

Sermons de Tauler: traduction sur les plus anciens manuscrits allemands par les RR.PP. Hugueny, Théry O.P et A.L. Corin. Paris : Desclée de Brouwer, Paris, 1927-1935; (zie tevens, in een iets veranderde heruitgave: *Jean Tauler, Sermons*, traduits par E. Hugueny, G. Théry, M.A.L. Corin, édités et présentés par Jean-Pierre Jossua, avec une notice d' Édouard-Henri Wéber sur Jean Tauler et Maître Eckhart, Éditions du Cerf, Paris 1991).

Johannes Tauler: Predigten, übertragen und herausgegeben von Georg Hofmann, Freiburg i. Br. 1961, Neudruck in zwei Bänden, 3. Auflage, Johannes-Verlag, Einsiedeln 1979.

Giovanni Taulero: I sermoni , introduzione e note di Marco Vannini; traduzione di Franca Belski, Milano: Paoline 1997 .

Bundelingen van enkele vertaalde preken die geraadpleegd zijn:

Jellema, C.O. (ed.), *Heinrich Seuse: Het Boek van de Waarheid, Johannes Tauler: Preken*, Groningen: Historische Uitgeverij, 2004.

Tauler, Johannes. Sermons. Translated by Maria Shrady. With a preface by Alois Haas and an introduction by Josef Schmidt. The Classics of Western Spirituality Series. New York: Paulist Press, 1985.

Gnädinger, Louise, *Johannes Tauler. Gotteserfahrung und Weg in die Welt*, Walter-Verlag, Olten und Freiburg im Breisgau 1983.

Over de nummering van de preken

De nummering van de preken in deze vertaling sluit aan bij een oude traditie die de preken in de volgorde zet van de zon- en feestdagen van het liturgisch jaar. Ik volg hier voornamelijk Hofmann (1961) in zijn Duitse vertaling. Daardoor ontstaat er een verschil met de nummering van F. Vetter (1910), de nummering die vaak gebruikt wordt in de wetenschappelijk-filologische literatuur. Ook treffen we bij Vetter niet de preken aan die door Helander en Bihlmeyer zijn gepubliceerd.

De nummers van de paragrafen binnen elke afzonderlijke preek neem ik uit de Franse vertaling van E. Hugueny, G. Théry, M.A.L. Corin. Deze nummering is enigszins arbitrair, maar wel behulpzaam om naar passages te verwijzen, en het zijn bovendien goede rustbankjes voor de lezer die even op adem wil komen.

Hieronder een hulptabel om de nummers van de preken in deze vertaling te vergelijken met de brontekst.

(V staat voor de nummering in de editie van F. Vetter uit 1910)

<i>Deze vertaling</i>	<i>Brontekst</i>	<i>Liturgisch jaar</i>
77	Bihlmeyer	Derde zondag in de advent
60	Helander 1	Feest van de Kruisverheffing III
71	Helander 2	Feest van Allerheiligen
01	V01	Kerstmis
02	V02	Aan de vooravond van Driekoningen
03	V03	Driekoningen I
04	V04	Fragment van een preek voor Driekoningen
05	V05	Driekoningen II
06	V06	Zondag voorafgaand aan Septuagesima
07	V07	Zondag Septuagesima
08	V08	Eerste vrijdag van de vastentijd
09	V09	Tweede zondag in de vasten
10	V10	Zaterdag aan de vooravond tot Palmzondag
11	V11	Maandag voor Palmzondag
12	V12	Dinsdag voor Palmzondag
13	V13	Woensdag voor Palmzondag
14	V14	Vrijdag voor Palmzondag
15	V15	Vooravond tot Palmzondag
16	V16	Vierde zondag na Pasen
19	V19	Hemelvaart II
20	V20	Hemelvaart III
21	V21	Hemelvaart IV
22	V22	Hemelvaart V
23	V23	Zondag na Hemelvaart
24	V24	Maandag voorafgaand aan Pinksteren
26	V26	Pinksteren II
27	V27	Pinksteren III
28	V28	Feest van de Heilige Drievuldigheid I
32	V32	Sacramentsdag III
33	V33	Sacramentsdag IV
36	V36	Derde zondag na Drievuldigheid II
37	V37	Derde zondag na Drievuldigheid III
38	V38	Vierde zondag na Drievuldigheidsdag I
40	V39	Vijfde zondag na Drievuldigheid I
43	V40	Feest van de heilige Johannes de Doper I
41	V41	Vijfde zondag na Drievuldigheid II
47	V42	Tiende zondag na Drievuldigheid II
45	V43	Achtste zondag na Drievuldigheid
49	V44	Twaalfde zondag na Drievuldigheid I
51	V45	Dertiende zondag na Drievuldigheid I
54	V46	Maria-Tenhemelopneming
61	V47	Vijftiende zondag na Drievuldigheid I
78	V48	Feest van een belijder
55	V49	Maria-Geboorte
56	V50	Oktaaf van Maria-Geboorte I
58	V51	Feest van de Kruisverheffing I
57	V52	Oktaaf van Maria-Geboorte II
65	V53	Zeventiende zondag na Pinksteren I
52	V54	Dertiende zondag na Drievuldigheid II
64	V55	Feest van de heilige apostel Matteüs

70	V56	Negentiende zondag na Drievuldigheid
48	V57	Elfde zondag na Drievuldigheid
81	V58	Dit is een goede lering en een heilige aansporing.
82	V59	Een korte biecht
83	V60	Dit is een goede lering
17	V60a	Maandag voor Hemelvaart
18	V60b	Hemelvaart I
30	V60c	Sacramentsdag I
29	V60d	Feest van de Heilige Drievuldigheid II
25	V60e	Pinksteren I
31	V60f	Sacramentsdag II
34	V60g	Sacramentsdag V
35	V60h	Derde zondag na Drievuldigheid I
44	V61	Feest geboorte Johannes de Doper II
39	V62	Vierde zondag na Drievuldigheid II
42	V63	Vijfde zondag na Drievuldigheid III
53	V64	Dertiende zondag na Drievuldigheid III
59	V65	Feest van de Kruisverheffing II
62	V66	Vijftiende zondag na Pinksteren II
63	V67	Zestiende zondag na Drievuldigheid
67	V68	Feest van de heilige engelen
68	V69	Feest van de Kerkwijding I
66	V70	Zeventiende zondag na Pinksteren II
80	V71	Over de juiste invulling van de dag
46	V72	Tiende zondag na Drievuldigheid I
50	V73	Twaalfde zondag na Drievuldigheid II
74	V74	Twintigste zondag na Drievuldigheid
75	V75	Eenentwintigste zondag na Drievuldigheid
76	V76	Tweeëntwintigste zondag na Drievuldigheid
72	V77	Eerste zondag na Allerheiligen
69	V78	Feest van de Kerkwijding II
84	V79	Onderwerp zonder titel en zonder thema
79	V80	Opname in de orde
73	V81	Feest van de heilige Cordula

De preken

Kerstmis

PUER NATUS EST NOBIS ET FILIUS DATUS EST NOBIS (Is 9,5)¹

01

Taulers preek voor kerstdag over drie geboortes is genomen uit de drie missen van kerstdag en leert ons hoe we de drie krachten van de ziel samen moeten brengen, en ook om afstand te doen van alle eigengerichtheid in ons willen, begeren en werken.

1

De heilige christenheid viert vandaag drie geboortes, en elke christenmens zou zich hierover zo moeten verheugen en verblijden, dat hij uitzinnig van blijdschap wel moet opspringen al jubelend en vervuld van liefde, met dankbaarheid en innerlijke vreugde; en de mens die dit niet in zichzelf ervaart, laat hij zich maar zorgen maken.

Nu dan over de eerste, de hoogste geboorte; dat is dat de hemelse Vader zijn eniggeboren Zoon baart in de goddelijke wezenheid, onderscheiden naar de Persoon. De tweede geboorte die we vandaag vieren, komt voort uit de vruchtbaarheid van de moeder die haar maagdelijke reinheid behield in volkomen zuiverheid. De derde geboorte is, dat God elke dag op ieder uur waarlijk geestelijk geboren wordt in een goede ziel door genade en uit liefde. Deze drie geboortes vieren we vandaag met drie missen.

De eerste zingt men in de donkere nacht en begint met: 'Dominus dixit ad me, filius meus es tu, ego hodie genui te'². Deze mis heeft de verborgen geboorte op het oog die zich voltrok in de donkerheid van de verborgen onbekende godheid. De tweede mis

¹ Een kind werd ons geboren, een zoon werd ons gegeven (Jes. 9,5)

² De Heer zei tegen mij: "Jij bent mijn zoon, vandaag heb Ik je verwekt." Ps. 2,7

begint met: 'Lux fulgebit hodie super nos'³, en richt zich op het lichten van de vergoddelijkte menselijke natuur; en deze mis wordt voor een deel in het donker en voor een deel in het daglicht gevierd, want deels kenbaar was ze en deels onkenbaar. De derde mis zingt men bij klaarlichte dag en begint met: 'Puer natus est nobis et filius datus est nobis'⁴; en deze mis heeft de minnelijke geboorte op het oog die alle dagen en op ieder ogenblik moet plaatsvinden en plaatsheeft in elke goede, heilige ziel, wanneer deze zich daartoe keert met aandacht en met liefde. Want wil zij deze geboorte in zichzelf ervaren en gewaarworden, dan kan het alleen maar door inkeer en ommekeer met al haar krachten. En in deze geboorte wordt haar God zo eigen en geeft hij zich haar zo eigenlijk, het gaat al het eigene dat haar ooit eigen was te boven.

De tekst zegt: 'Een kind is ons geboren en een zoon is ons gegeven'; de onze is hij en ons geheel eigen, al het eigene overtreffend; en steeds opnieuw en onophoudelijk wordt hij in ons geboren. Over de minnelijke geboorte, waarop deze laatste mis zich richt, daarover willen we nu allereerst spreken.

2

Hoe we zo ver kunnen komen dat deze edele geboorte in ons op adellijke en vruchtbare wijze plaatsvindt, dat moeten we leren uit wat de eerste, de Vaderlijke, geboorte eigen is, waarin de Vader zijn Zoon baart in eeuwigheid; want de overvloed aan overwezenlijke rijkdom gelegen in Gods goedheid, die kon hij niet binnen in zich houden; hij moest zich wel uitgieten en mededelen. Want zoals Boëthius⁵ en Sint-Augustinus⁶ zeggen, is het Gods natuur en aard om zich uit te gieten; en zo heeft de Vader zich uitgegoten bij de voortkoming van de goddelijke Personen, en voorts heeft hij zich uitgegoten in de schepselen. Daarom zei Sint-Augustinus: 'Omdat God goed is, daarom zijn we'⁷; en al wat de

³ 'Vandaag straalt het licht over ons.' Jes. 9,1

⁴ 'Een kind is ons geboren, en een zoon is ons geschonken.' Jes. 9,5

⁵ Cfr. Boethius, *Consolatio Philosophiae*, III, m. ix

⁶ Augustinus, *Confessiones*, vooral XIII, 2

⁷ Augustinus, *De Doctrina Christiana*, I, 32, 35

scheepselen aan goeds hebben, dat komt allemaal voort uit de wezenlijke goedheid van God alleen.⁸

Welke eigenschap is het dan van die Vaderlijke geboorte waar we acht op moeten slaan en lering uit moeten trekken? De Vader naar zijn persoonlijke eigenschap keert in tot zichzelf met zijn goddelijke verstand en hij doorziet in zichzelf, in helder verstaan, de wezenlijke afgrond van zijn eeuwige wezen, en in dit pure verstaan van zijn zelf sprak hij zich helemaal uit en dat Woord is zijn Zoon, en het bekennen van zichzelf dat is het baren van zijn Zoon in de eeuwigheid. Binnen in wezenlijke eenheid blijvend gaat hij uit in onderscheid naar de Persoon.

Zo gaat hij in tot zichzelf en bekent hij zichzelf, om dan buiten zichzelf te gaan in het baren van zijn beeld dat hij binnen in zich bekend en verstaan heeft, om dan weer in te gaan tot zichzelf in volmaakt welbehagen aan zijn zelf. Dit welbehagen stroomt uit in onuitsprekelijke liefde, en dat is de Heilige Geest. Zo blijft hij binnen en gaat uit en gaat weer binnen. Daarom is al het uitgaan er omwille van de terugkeer, daarom ook is de loop van de hemel de alleredelste en volmaakste waar hij allereigenlijkst terugkeert naar de oorsprong en het begin, waaruit hij voortkwam; zo ook is de levensloop van de mens het alleredelst en volmaakst, waar hij allereigenlijkst in zijn oorsprong terugkeert.

Welnu, deze eigenschap van de hemelse Vader, zijn ingaan en uitgaan, die eigenschap moet ook de mens bezitten wil hij een geestelijke moeder worden van deze goddelijke geboorte. Deze mens zal helemaal moeten ingaan tot zichzelf en vervolgens uit zichzelf gaan. Hoe dan?

3

De ziel heeft drie edele krachten, daarin is ze een waar evenbeeld van de Heilige Drievuldigheid: geheugen, verstand en vrije wil.⁹ Door deze krachten is zij vatbaar en ontvankelijk voor God, zodat

⁸ Ibid., 26, 2-3

⁹ Cfr. Augustinus, *De Trinitate*, X, 12,19

ze voor alles ontvankelijk kan worden wat God is en heeft en geven kan en het hierdoor aanschouwen kan in eeuwigheid¹⁰; want geschapen is de ziel tussen tijd en eeuwigheid. Met haar bovenste gedeelte behoort ze toe aan de eeuwigheid, en met haar laagste gedeelte behoort ze toe aan de tijd, namelijk met haar zinnelijke, dierlijke krachten. De ziel nu is zowel met haar bovenste als met haar laagste krachten uitgelopen in de tijd en de tijdelijke dingen, dit vanwege de verwantschap tussen de bovenste krachten en de laagste; daarom ook gaat deze uitgang haar gemakkelijk af en is ze geneigd uit te lopen in de zinnelijke dingen, en zo loopt ze de eeuwigheid mis.

Waarlijk, het is noodzakelijk dat er een terugkeer plaatsvindt, wil deze geboorte geboren worden; een krachtige inkeer moet hier plaatsvinden, een naar binnen halen, een inwendig verzamelen van alle krachten, van zowel de laagste als de hoogste, zodat verenigd is wat verstrooid was: want alles wat verenigd is, is krachtiger. Wanneer een schutter een doel goed wil treffen, dan sluit hij één oog opdat het andere des te nauwkeuriger zien kan; wie een ding diep in zich wil opnemen, die richt al zijn zinnen daarop en dwingt zijn zinnen zo tot eenheid in de ziel, waaruit ze zijn uitgestroomd. Zoals twijgen die voortspruiten uit de stam van de boom zijn al deze krachten verzameld, de zintuiglijke, de gevoelijke en de bewegende krachten, in de hogere, in de grond; dit dan is de ingang.

4

Want wil er een uitgaan plaatsvinden, ja, een overgang buiten en boven zichzelf, dan moeten we alle eigengerichtheid opgeven die aangetroffen wordt in ons willen, begeren en werken, slechts een puur gerichtzijn op God moet blijven. Niets eigens moet achterblijven, niets, waar of hoe ook, noch in ons zijn, ons worden of ons zoeken. Hem slechts dienen we toe te behoren, hem slechts moeten we een plaats bereiden, de hoogste, de naaste, opdat hij zijn werk en zijn geboorte in ons mag verrichten en hierbij door

¹⁰ Cfr. Ibid., XIV, 4,6

ons niet gehinderd zal worden. Want waar twee tot één moeten worden, daar moet het ene zich ontvankelijk opstellen en het andere zich werkend tonen; wil mijn oog de beelden op de wand ontvangen, of wat dan ook, dan moet het zelf leeg zijn van alle beelden, want zou het ook maar één kleur van zichzelf hebben, nooit zou het enige andere kleur waarnemen¹¹; zou het oor een geluid bezitten, nooit zou het enig ander geluid kunnen horen; elk ding dat iets ontvangen wil, het moet vrij zijn, ledig en open.

Hierover zei Sint-Augustinus: 'Giet uit, opdat je gevuld mag worden; ga uit, opdat je mag ingaan'¹²; en op een andere plaats: 'O jij edele ziel, o edel schepsel, waarom zoek je buiten jezelf die helemaal en allerwerklijkst en het onverhuldst in jezelf is; en jij die deelhebt aan de goddelijke natuur, wat heb je te doen, wat te maken met alle schepselen?'¹³ Wanneer de mens de plaats, de grond op deze wijze zou voorbereiden, dan zou God deze ongetwijfeld helemaal vullen, de hemel zou anders openbreken en de leegte vullen; en God nu laat de dingen nog veel minder leeg zijn, het zou tegen zijn natuur zijn en tegen zijn gerechtigheid.

En daarom moet je zwijgen, alleen dan kan het Woord van deze geboorte in je spreken en in je gehoord worden. Zeker is: wil jij spreken, dan zal hij zwijgen. Men kan het Woord niet beter dienen dan door te zwijgen en te luisteren. Ga jij nu helemaal uit, dan zal hij ongetwijfeld helemaal naar binnen gaan; zoveel naar buiten, zoveel naar binnen, niet meer, niet minder.

5

Over dit uitgaan treffen we in het boek van Mozes een gelijkenis aan.¹⁴ God gaf Abraham het bevel weg te trekken uit zijn land, weg van zijn verwanten, want hij wilde hem al het goede tonen; met al het goede is deze goddelijke geboorte bedoeld, alleen hierin ligt al het goede. Zijn land of zijn aardrijk waaruit hij wegtrekken

¹¹ Cfr. Aristoteles, *De Anima* II, c. 7, 418 b 26

¹² Cfr. Augustinus, *Ennerrationes in Psalmos*, XXX, sermo III, n. 11

¹³ Cfr. Augustinus, *De Vera Religione*, XXXIX, 72

¹⁴ Gen. 12,1

moest, dat is het lichaam met al zijn genietingen en zijn ongeordendheid. Met verwanten bedoelen we de neigingen van de zinnelijke krachten met hun voorstellingen; ze trekken aan de mens en slepen hem mee, en ze bewegen hem tot lief en leed, vreugde en droefenis, begeerte en vrees, bekommernis en lichtzinnigheid. Deze verwanten zijn ons het meest nabij; sla nauwkeurig acht op hen, zodat men uit hen weg kan trekken en al het goede verwekt kan worden dat deze geboorte in waarheid is.

6

Er is een spreekwoord: een thuis opgevoed kind is buitenshuis als een rund. Dit woord nu is hier van toepassing. De mensen namelijk die niet uit hun huis gegaan zijn, die niet boven hun natuur zijn uitgegaan noch gekomen zijn boven wat de zintuigen hun aandragen door zien, horen, voelen en bewegen, zij dus die dit huis en elk huis van de natuurlijke dingen niet uitgegaan zijn of er boventuitgegaan zijn, deze mensen zijn als runderen, als kalveren in hun begrip van deze hoge goddelijke dingen. Hun innerlijke grond lijkt daarom op een ijzeren berg waar nooit enig licht naar binnen schijnt; wanneer bij hen de zintuiglijkheid wijkt en elk beeld en elke vorm, dan weten en ervaren ze niets meer. Ze verblijven nog in hun huis, daarom ervaren zij deze geboorte niet. Over hen zei Christus: 'Wie om mij vader, moeder en akker verlaat, die zal honderd keer zoveel terugkrijgen en het eeuwige leven bovendien.'¹⁵

7

Nu hebben we gesproken over de eerste en de laatste geboorte en hoe we voor de laatste moeten leren van de eerste. Nu willen we nog spreken over de middelste geboorte, namelijk die waarbij de Zoon, zoals we deze nacht vieren, geboren is uit zijn moeder en geworden is tot onze broeder. Zonder moeder werd hij in de eeuwigheid geboren, zonder vader in de tijd. Sint-Augustinus zei: 'Maria was veel zaliger doordat God geestelijk in haar ziel

¹⁵ Mat. 19,29

geboren werd, dan doordat hij lijfelijk uit haar geboren werd.¹⁶ Wie nu wil dat deze geboorte in zijn ziel even edel en geestelijk geboren wordt als in de ziel van Maria, die moet acht slaan op wat Maria eigen was, zij die moeder was naar lichaam en naar geest. Ze was een reine maagd, een jonkvrouw, een verloofde, een ondertrouwde jonkvrouw; en ingesloten was ze, van alles afgescheiden, toen de engel tot haar kwam.

Net zo moet elke geestelijke moeder van deze godsgeboorte zijn: een zuivere, reine maagd moet ze zijn; en mocht de zuiverheid haar ooit verlaten hebben, laat haar dan nu terugkeren, dan zal ze weer rein worden en maagdelijk. Maagd te zijn wil hier zeggen: onvruchtbaar zijn voor de buitenwereld, innerlijk echter veel vrucht dragen. Daarom zal een maagd haar naar buiten gerichte liefde buitensluiten, zich er niet veel mee inlaten, er geen vruchten van binnenbrengen. Maria opende zich slechts voor goddelijke dingen; innerlijk zou ze veel vrucht dragen. 'Alle pracht van 's konings dochter ligt in het innerlijk.'¹⁷ Daarom dient deze jonkvrouw in afgescheidenheid te verkeren; al haar zeden, haar zinnen, al haar doen en haar laten, ja, alles moet inwaarts gericht zijn, dan brengt ze veel vrucht voort en grote vrucht: God zelf, Gods Zoon, Gods Woord dat alles is en alles in zich draagt.

Maria was een ondertrouwde jonkvrouw; daarom zal ook deze maagd ondertrouwd zijn, zoals Sint-Paulus leert.¹⁸ Je moet je onstandvastige wil laten inzinken in de goddelijke wil, die onveranderlijk is, opdat deze jouw zwakheid te hulp mag schieten. Ook was Maria ingesloten; daarom moet ook deze maagd van God ingesloten zijn wil ze deze geboorte waarlijk in zichzelf ervaren, en niet slechts gesloten voor verstrooiing in het tijdelijke, dat op de een of ander wijze schadelijk schijnt, maar ook voor zinnelijkheid gelegen in deugdoefeningen. Een rustplaats, een diepe stilte in zichzelf moet ze bereiden, en zich in haarzelf insluiten en in haar geest zich voor de zinnen verbergen, zich

¹⁶ Cfr. Augustinus, *De Sancta Virginitate*, III, 3

¹⁷ Ps. 45,14

¹⁸ 2 Kor. 11,2

verstoppert om hen te kunnen ontlopen zo vaak ze maar kan. Een stilteplaats in zichzelf zal ze toebereiden, een innerlijke rustplaats.

8

Hierover zal men komende zondag zingen aan het begin van de mis: 'Dum medium silencium fieret, toen elk middel zweeg en alle dingen in het hoogste zwijgend waren, en de nacht zijn loop volbracht had, Heer, toen daalde jouw almachtige Woord van de koninklijke troon'¹⁹. Het eeuwige Woord was het, gelegen in het Vaderlijke hart. Temidden van dit zwijgende midden, waarin alles in het hoogste zwijgend is en een waarlijk silencium heerst, zal men dit Woord waarlijk horen. Want wil God spreken, moet jij zwijgen; wil God binnengaan, moeten alle dingen uitgaan.

Toen onze Heer Jezus Egypte inging, toen vielen alle afgoden in dat land terneer; het zijn jouw afgoden, alle dingen die jou afhouden van de ware, onvermiddelde ingang van deze eeuwige geboorte, hoe goed of heilig ze ook lijken te zijn. Onze Heer Jezus zei: 'Ik ben gekomen om een zwaard te brengen om te scheiden al wat bij de mens hoort, moeder, zus, broer.'²⁰ Want wat je vertrouwd is, dat is je vijand; want de vele beelden die dit Woord in jou toedekken en het verhullen, zij zijn het die deze geboorte in jou tegenhouden. Hoewel deze rustplaats je niet ontnomen wordt, ze niet altijd gevonden wordt, toch zal het de geestelijke moeder moeten zijn van deze geboorte; ze moet dit zwijgende midden steeds weer in zich dragen, het in haar tot gewoonte laten worden, zodat het door gewoonte vast bezit kan worden. Wat voor een geoefende mens een kleinigheid is, voor een ongeefende mens lijkt het een onmogelijkheid; de gewoonte baart de kunst.

Dat wij nu allen in ons ruimte mogen maken voor deze edele geboorte, zodat we ware geestelijke moeders worden, daartoe helpe ons God.

Amen.

¹⁹ Wijsh. 18,14-15

²⁰ Mat. 10,34-35

Aan de vooravond van Driekoningen

ACCIPE PUERUM ET MATREM EIUS
ET VADE IN TERRAM ISRAHEL ET CETERA. (Mt 2,20)¹

02

Deze preek op het evangelie van Sint-Matteüs voor de twaalfde avond in de kersttijd, over de vrees van Jozef en over de dood van Archelaiüs, leert ons met vooruitziende blik het einde van elk werk waar te nemen in het begin, en waarschuwt ons voor drie vijanden, die onze ziel belagen.

1

Zou men de heilige, prachtige woorden van het evangelie duizend maal herlezen en er evenzoveel keren over preken en er over nadenken, steeds zou men er weer een nieuwe waarheid in ontdekken, waarheid die nooit eerder gevonden werd, door geen mens.

‘Neem het kind en zijn moeder en keer terug naar het land Israël, want dood zijn zij die uit waren op de ziel van het kind.’

2

Overal zijn mensen, die nadat in hen een nobel verlangen opkomt naar een nieuw zijn en naar iets goeds meteen moed vatten en vallen voor de nieuwheid van deze geboorte. Met grote vlijt volgen ze hun verlangen, maar zonder te weten en zonder erover na te denken of hun natuur wel in staat is en of de genade die ze ontvingen wel groot genoeg is om het werk te kunnen volbrengen. Laat een mens zich eerst de voltooiing van een werk voorstellen vooraleer hij zich aan dit nieuwe streven overgeeft; hij moest wegvluchten en die eerste aandrang meteen in God leggen en aan

¹ Neem het kind en zijn moeder en trek naar het land Israël etc. (Mat. 2,20)

hem opdragen. Deze mensen echter willen maar weglopen en met allerlei nieuwe praktijken beginnen; deze dorst heeft menige mens in het verderf gestort, want op eigen welbehagen wilde hij bouwen.

3

Toen Jozef gevlucht was samen met het kind en met de moeder en hem de engel in zijn slaap vertelde dat Herodes dood was, toen hoorde Jozef zeggen dat Archelaüs, Herodes' zoon, over het land heerste; en hij maakte zich grote zorgen dat het kind gedood zou worden. Herodes, die het kind achtervolgde en het wilde doden, dat is de wereld, die zonder enige twijfel het kind zal doden en die men noodgedwongen ontvluchten moet en ook dient te ontvluchten, wil men het kind behouden. Als men dan aan de wereld op uiterlijk wijze ontvlucht is, in een kluis of in een klooster, dan verheft zich ook daar Archelaüs en heerst alsnog. Een hele wereld staat dan in je op, nooit zul je deze kunnen overwinnen, behalve dan met veel oefening en ijver en met Gods hulp; want veel sterke en grimmige vijanden zul je hier in jezelf moeten overwinnen, vijanden die zelden iemand heeft overwonnen.

De wereld belaagt je in de vorm van geestelijke hoogmoed: gezien wil je worden en hooggeacht, verheven wil je zijn en indruk maken met je kleren en je manieren en met geleerde woorden, door je belezenheid, je wijsheid, je vrienden, je verwanten, je goed, je eer, en meer van soortgelijke zaken.

De tweede vijand, dat is je eigen vlees; het belaagt je in de vorm van geestelijke onkuisheid, zoals dat bij allen het geval is die in zonde leven en die hun genot zoeken in zinnelijkheid, op welke wijze dan ook. Laat eenieder zorgvuldig opletten hoe de tekortkomingen werken, en waar in zijn zinnen en bij welke zinnelijke dingen zijn zuiverheid verloren dreigt te gaan; het kan ook zijn langs de liefde tot de schepselen, van welke kunne ook, liefde die het hart vrijwillig koestert, dag en nacht. Zoals de lichamelijke natuur de aardse materie meesleept in haar

onkuisheid, zo sleept de innerlijke onkuisheid je waarlijk weg van de geest; en zoveel als de geest edeler is dan het vlees, zoveel is het ene schadelijker dan het andere.

De derde vijand, dat is de vijand die achterdocht in je oproept en bittere herinneringen, argwaan, veroordeling, haat en wraak. 'Kijk eens wat men mij heeft aangedaan, hoor wat men tegen me gezegd heeft'. Toon je dan een geërgerd gelaat en ruwe manieren, spreek je harde taal en wil je jezelf tegenover hen verantwoorden met woorden en daden, dan is dat allemaal zaad van de vijand, het is zijn werk, daarover bestaat geen twijfel.

Wil je ooit waardig zijn voor God, vlucht dan weg van al deze dingen, want ze zijn als Archelaüs de achterdochtige. Vrees deze dingen en behoed je ervoor, want waarlijk, ze willen je kind doden.

4

Jozef ging ijverig na of er nog iemand anders was die het kind wilde doden. Wanneer dit gevaar dan waarlijk overwonnen is, weet dan dat er daarna nog wel duizend ketenen zijn die je verbreken moet; niemand kent ze, slechts hij die tot zichzelf gaat en ingekeerd is tot zichzelf. Jozef betekent²: stevig staan in een goddelijk leven met almaar groeiende ijver. Werkelijk, op deze wijze wordt goed zorg gedragen voor het kind en ook voor de moeder.

5

Deze Jozef was het die door de engel gewaarschuwd werd en die teruggedreven werd naar het land Israël. Israël wil zoveel zeggen als 'land van het schouwen'. Hier dan gaan vele voor de eeuwigheid bestemde mensen verloren, ze willen zich ontdoen van deze veelvuldige strikken nog vóór dat God het wil en nog

² Cfr. Hiëronimus, *Liber interpretationis Hebraicorum nominum*: zie de betreffende lemmata. Zie tevens: Isidorus van Sevilla, *Etymologiarum sive originum Libri XX*: VII,6.

vóór een engel hen wil uitgeleiden of hen daartoe heeft opgeroepen; en zo vervallen ze in vreselijk dwalen. Ze willen zich bevrijden vooraleer God hen losmaakt, om met hun bijdehante verstand en met geleerde woorden verheven zaken van de Drievuldigheid te kunnen schouwen en te bespreken. Welke ellende en dwalingen daaruit voortgekomen zijn, en er elke dag nog uit voortkomen, het is pijnlijk daarvan te weten. De strikken van de gevangenis, deze duisternis van Egypte, willen ze niet dragen; Egypte, wat zoveel betekent als 'duisternis'. Maar weet: alle schepselen die God ooit schiep, ze kunnen je niet bevrijden noch je helpen, God alleen kan dat. Doorloop, doorzoek, bejaag de hele wereld, nergens zul je deze hulp vinden, bij niemand, slechts bij God alleen. Wil onze Heer een instrument hiertoe gebruiken om het hiermee te bewerkstelligen, een engel kan het zijn of een mens, dan kan hij het zo doen; hij echter is het die het doen moet, niemand anders. Zoek het daarom van binnen, in de grond, en houd op met dat weglopen; zoek het niet elders, leg je erbij neer, volhard en blijf in het land van Egypte, in die duisternis, totdat je door de engel opgeroepen wordt om te gaan.

6

Jozef werd gewaarschuwd in zijn slaap. Wie slaapt die zondigt niet, ook niet als iets slechts in hem opkomt, behalve dan wanneer hij hiertoe zelf aanleiding gegeven heeft. Net zo moet de mens zich houden, als lag hij in een diepe slaap bij elk uiterlijk lijden en bij elke bekoring die hem kan treffen; gelaten en lijdzaam moet hij het ondergaan en zich deemoedig buigen. Laat hij doen als iemand die slaapt en zich hier niet om bekommert. Laat het gebeuren en houd het uit, er is geen betere manier om er vanaf te komen; en blijf zonder zonde. In de slaap wordt je opgeroepen te gaan, maar alleen in het ware loslaten en lijden, zoals het Jozef overkwam.

Een hoeder als Jozef, zo zouden de prelaten van de heilige Kerk moeten zijn: paus, bisschoppen, abten, priors en prioressen en ook iedere biechtvader. Ze zouden allen hoeders van mensen moeten

zijn zolang deze mensen nog jong zijn. Hoeders moeten het zijn, op een wijze die voor hun ondergeschikten nuttig is. Welnu dan, veel hoeders hebben we, veel oversten. Ik heb een prior, een provinciaal, een magister-generaal, een paus, een bisschop, en allen staan ze boven mij; en hadden ze het allemaal kwaad met me voor, zouden ze als wolven zijn die me willen bijten, ik moest alles met ware gelatenheid en onderdanigheid ondergaan, ik moest liggen gaan en het verdragen. Zouden ze het goed met me voorhebben en aardig zijn, ik zou het moeten toelaten; maar zouden ze me willen verscheuren, al waren het er honderd keer zoveel, ik moest het lijden en me eraan overgeven

7

Jozef nu was bevreesd, hoewel de engel hem gezegd had dat ze dood waren, zij die de ziel van het kind zochten. Vol ijver probeerde hij te achterhalen wie heerser was over het land. Veel mensen vergissen zich dan, ze willen namelijk van alle vrees verlost zijn; de vrees echter moet je nooit achter je laten zolang je nog op aarde leeft. 'Timor sanctus permanet in seculum seculi, de vrees zal blijven tot aan het einde der wereld.'³ Zelfs als de engel het je vertelde, dan nog zou je je vrees moeten behouden en ijverig onderzoeken wat er macht in jou bezat, of Archelaüs daar ergens macht uitoefende.

Deze Jozef nu, hij nam het kind mee en de moeder. Het kind toont ons een pure louterheid. Onbevlekt moet de mens blijven van alle dingen, hij moet ook klein zijn, nederig en deemoedig. Met de moeder wordt bedoeld: het smaken van ware liefde voor God; want de liefde is de moeder van de zuivere deemoed, het klein worden van de mens zelf in zijn onderwerping aan Gods wil in grote zuiverheid.

³ Cfr. Ps. 18,10

8

Is de mens nog jong, dan moet hij nog niet vrijelijk het land van de beschouwing binnengaan; hij mag daar wel vergeving zoeken en weer terugkeren naar Egypte. Aan de buitenzijde moet hij blijven zolang hij nog jong is en nog niet tot een volwassen man is uitgegroeid onder het wapen van onze Heer Jezus Christus, die ons door zijn leven alles op de juiste wijze heeft geleerd, zodat, mochten wij Gods Woord niet horen, wij in zijn levensweg toch alles kunnen vinden. Hij kwam naar Jeruzalem toen hij twaalf jaar oud was, daar bleef hij niet, hij vertrok weer, hij was namelijk nog niet volwassen, hij ontvluchtte de stad totdat hij een volwassen man geworden was. Toen hij dertig jaar oud was geworden, toen kwam hij dagelijks naar Jeruzalem en vermaande daar en berispte daar en wees daar de Joden op hun gebreken en hij leerde hen zo op heerlijke wijze de waarheid, en hij predikte er en onderwees er. Daar in dat land had hij zijn verblijf, en vrijelijk ging hij waar hij maar wilde, in Kafarnaüm en in Galilea, in Nazareth, overal door het land van Judea trok hij, als een machtige heer ging hij rond en hij verrichtte er wonderen en tekenen.

Net zo moet de mens doen: in de edele landen, in zijn adeldom, zal hij niet verblijven om er te wonen, maar hij zal er doorheen trekken en weer vertrekken zolang hij nog niet volwassen is en nog jong is en onvolgroeid, en pas wanneer hij is volgroeid en een man geworden, moet hij binnengaan in het land Judea. Judea betekent zoveel als 'God belijden'. En in Jeruzalem, in de ware vrede, daar kun je dan onderwijzen en berispen, om dan de tocht naar Galilea te maken; een overtocht is het; hier alles is overwonnen, de grens is overschreden. En dan komt men in Nazareth, in de ware bloementuin, waar de bloemen van het eeuwige leven openspringen; daar heeft men dan een ware, zekere, onbetwifelbare voorsmaak van het eeuwige leven, daar vindt men volkomen zekerheid, daar vindt men onuitsprekelijke vrede en vreugde en rust. Slechts zij die zichzelf loslaten, zij komen er, zij die het uithouden en zich inhouden totdat God hen meevoert; zij die niet uit zichzelf vertrekken, zij zullen de vrede

binnengaan, de bloemengard te Nazareth, waar ze vinden wat ze in eeuwigheid genieten zullen.

Dat wij allen tot daar mogen geraken, daartoe helpe ons de minnelijke God.

Amen.

Driekoningen I

UBI EST QUI NATUS EST REX JUDAEORUM? (Mt 2,2)¹

03

Deze preek op een tekst uit het evangelie van Sint-Matteüs voor de twaalfde dag van de kersttijd, handelt over drie soorten mirre en leert hoe God door zijn grote liefde alle lijden vooruitgezien heeft en geordend tot eeuwig nut van elke, afzonderlijke mens, op welke wijze het hem ook maar treffen mag, klein of groot.

1

De koningen offerden mirre, wierook en goud. Kijken we nu eerst naar de mirre, die bitter is; het is de bitterheid die nodig is voor een mens wil hij God vinden, zoals bij een mens wanneer deze zich voor de eerste keer afwendt van de wereld naar God toe en hij nog niet alle genot en genoegens uitgedreven heeft; want noodzakelijk is het, dat alles opgegeven wordt wat een mens met genot bezeten heeft.

In het begin is dat erg bitter, en het valt hem zwaar. Alle dingen zullen voor jou net zo bitter worden als ze eens genotvol waren; altijd zal het zo moeten zijn. Een grote aandrift is hier nodig en gerichte ijver. Hoe groter het genot was, des te bitterder de mirre; bittere bitterheid zal het zijn.

2

Nu zou iemand kunnen zeggen: hoe kan de mens zonder genot zijn wanneer hij nog in de tijd leeft? Heb ik honger, ik eet; heb ik dorst, ik drink; heb ik slaap, ik slaap; heb ik het koud dan warm ik me. Waarlijk, al deze zaken brengen mij geen bitterheid en zonder

¹ Waar is de pasgeboren koning der Joden? (Mat. 2,2)

natuurlijk genot zijn ze niet, het kan ook niet anders waar natuur natuur is. Maar laat dit genot niet naar binnen gaan en laat het zich niet vestigen in je innerlijk. Het moet binnenstromen samen met het werk, maar niets daarvan moet binnenblijven. Het genot mag geen houvast vinden, het moet wegstromen. Geen plaats zal er zijn waarop men rusten kan met genoegens en genot. Laat alle genot dat je in jezelf aantreft wegstromen, het hoort bij de wereld en de schepselen. Hier moet je natuur met natuur doden en overwinnen. Al de genoegens die je ondervindt bij de godsvrienden en bij goede mensen, dat genot en al het andere waartoe je je aangetrokken voelt, dat moet je helemaal achterlaten zolang Herodes en zijn mensen die de ziel van het kind moesten zoeken in jou nog niet volledig zeker en waarlijk dood zijn. Bedrieg jezelf hier niet, maar bezie zorgvuldig hoe het met je gesteld is en wees niet al te vrij.

3

Maar er is nog een andere mirre, een die ver boven de eerste uitstijgt. Het is de mirre die God geeft, namelijk het lijden, van welke aard ook, inwendig of uitwendig. O, wie deze mirre in liefde zou aannemen en opnemen zou uit de grond waaruit God haar aanreikt, welk heerlijk leven zou er geboren worden in die mens, welke vreugde, welke vrede, welk edele zaak zou dit zijn! Ja, zowel het kleinste als het grootste lijden dat God op je laat neerkomen, dat geeft hij je uit de grond van zijn onuitsprekelijke liefde. En uit dezelfde grote liefde geeft hij het als de hoogste en de beste gave die hij je ooit geven kan, en ooit gegeven heeft. Kon je het toch aannemen, het zou zo nuttig voor je zijn; ja, al het lijden, al is het zo klein als het kleinste haartje dat van je hoofd ooit viel en waarop je geen acht sloeg. Onze Heer zei: 'Niet één haar zal ongeteld blijven'². Ja, nooit zal enig lijden jou treffen, hoe klein ook, of God heeft het van eeuwigheid gezien, het liefgehad en het zo bedoeld, en zo dan zal het je treffen. Heb je een vinger die pijn doet, heb je hoofdpijn, heb je ijskoude voeten, honger en

² Mat. 10,30

dorst, doet men je verdriet door woorden of door handelingen, of overkomt je iets waardoor je in nood komt, al deze zaken bereiden je voor en ze helpen je aan een edel vreugdevol zijn. Het is door God allemaal zo geordend opdat het jou treffen zal, het is afgemeten, gewogen en geteld, minder kan het niet zijn, noch anders. Dat mijn oog zich in mijn hoofd bevindt, dat is van eeuwigheid door God de hemelse Vader zo voorzien. Als ik het verlies en blind wordt, of wanneer ik doof mocht worden, dan heeft de hemelse Vader het van eeuwigheid af zo voorzien, zo moest het zijn, een eeuwigdurend raadsbesluit is het; in eeuwigheid bezeten en in eeuwigheid in hem verloren. Zal ik dan niet mijn inwendige ogen openen of mijn oren, en mijn God danken dat zijn eeuwig raadsbesluit aan mij volbracht is? Zou ik hieronder moeten lijden? Het moest voor mij eerder aanleiding zijn tot grote dank. Zo is het met verlies van vrienden, van goed, van eer, van troost, of van wat het ook maar is wat God je geven mag, het bereidt je voor, het staat in dienst van de ware vrede, maar dan alleen als jij het zo aanneemt. Zeggen ze dan: 'Heer, het gaat zo slecht met me en ik lijd zo erg', dan zal ik zeggen dat wat hun overkomt goed is. Ze zullen zeggen: 'Nee heer, ik heb het verdiend, ik heb slechte beelden in mijzelf toegelaten'.

Maak je maar niet ongerust, mijn lieve kind, of het nou verdiend is of onverdiend, wanneer dit lijden toch van God komt, dank God dan, onderga het en leg je erbij neer.

Al de mirre die God geeft, past in zijn verordening, want God wil de mens door dit lijden tot grote dingen brengen; daarom ook heeft hij alle dingen als een hindernis geplaatst tegenover de mens. God had net zo goed en met evenveel moeite brood kunnen laten groeien in plaats van koren. Alle dingen zullen voor de mens tot een oefening worden, en elk ding heeft hij volgens een eeuwige ordening zo geordend en voorzien. En veel meer nog dan een schilder zich probeert voor te stellen hoe hij elke afzonderlijke verfstreek aan moet brengen op het schilderij, hoe kort, hoe lang, hoe breed, en het niet anders zijn kan, om het schilderij haar meesterlijke vorm te geven, en hij de rode kleur en de blauwe dan

aanbrengt, ja, duizend maal meer is God erop gericht om een mens door menige verfstreek en menige kleur van lijden tot de vorm te brengen die hem het meest bevalt; wanneer deze mens die gaven en die mirre maar wil aannemen.

4

Toch zijn er mensen die vinden dat ze niet genoeg hebben aan de mirre die God hun geeft; ze proberen hiervan meer te krijgen. Ze bezorgen zich hoofdpijn en scheppen zich verkeerde voorstellingen. Lang en veel hebben ze geleden, maar op de verkeerde wijze. Weinig genade komt daaruit voort en geen vooruitgang, want ze bouwen op hun eigen overtuiging. Of het nou in boetedoeningen is of in onthoudingen, of het nou in het gebed is of in de aandacht, steeds moet God wachten totdat zij bereidwillig zijn het hunne te doen; zoiets leidt tot niets. God heeft besloten om geen andere dan zijn eigen werken te belonen. In het hemelrijk bekroont hij geen andere dan zijn eigen werken, niet die van jou. Wat hij niet zelf in jou bewerkt heeft, dat telt voor hem niet.

5

Nu is er een zeer bittere mirre, eentje die God aanreikt: inwendige benardheid en inwendige duisternis. Wie deze echt aanneemt en er zich aan overgeeft, vlees en bloed en heel de natuur zal bij hem verteerd worden. Zijn voorkomen zal door dit innerlijke werk nog veel meer veranderen dan door vurige uiterlijke oefeningen, want God komt hier met verschrikkelijke bekoringen en op zeldzame en uitzonderlijke wijzen, die niemand kent dan hij die ze doormaakt. In zulke mensen treft men vaak verbazingwekkend lijden aan, een mirre zo buitengewoon, dat nauwelijks iemand haar aanvaarden kan; maar God weet heel goed wat hij voor heeft. En wanneer men dat niet inziet, dan is dat bijzonder schadelijk, schade die niemand genoeg betreuren kan, dat het God is die uit liefde deze mirre aanreikt. Men laat het dan voorbijgaan door traagheid en onachtzaamheid en het zal dan tot niets leiden. Ook zijn er mensen die je hoort zeggen: 'Heer, ik ben zo dor en zo

donker van binnen.' Lieve kind, onderga het, dan ben je er veel beter aan toe, dan wanneer je verheven dingen ondervindt.

6

Twee soorten van weerstand tegen deze mirre zijn er: die in de zinnen en die in het verstand. De zinnen verzetten zich tegen de mirre die van buiten komt, en wel zo, dat sommige mensen denken wijs te zijn wanneer ze menen zich hier met hun wijsheid tegen te moeten beschermen. Alles wat hun van buitenaf overkomt, dat is volgens hen het gevolg van geluk of ongeluk, en zo menen ze zich beter te beschermen tegen lijden. Zou het zus of zo geweest zijn, dan zou het goed zijn gegaan en het lijden zou zijn afgewend. Ze willen wijzer zijn dan God, hem de les lezen en hem de baas zijn, ze zijn niet in staat om de dingen van hem aan te nemen; groot lijden ondergaan ze en de mirre wordt voor hen zeer bitter.

Anderen verzetten zich tegen de mirre die van binnen komt met hun natuurlijke behendigheid en ze bevrijden zich uit deze benauwenis met behulp van verstandelijke overwegingen.

Eenvoudige mensen komen vaak beter vooruit dan de mensen met grote verstandige opvattingen, want de eenvoudigen volgen God op een eenvoudige manier, een andere manier kennen ze niet. Maar zouden deze verstandigen slechts hem volgen, zich aan hem alleen overgeven, ze zouden veel edeler en heerlijker hun doel bereiken, want hun verstand zou hun bij alles op minnelijke wijze dienen. Ach, wie zich toch hieraan zou overgeven, geen druppeltje bloed nog zo klein of het leverde een bijzondere bijdrage. Daaruit groeit een edel geurig bloempje, een twijgje uit het edele korreltje wierook. De wierook heeft een goede geur; wanneer het vuur het korreltje omvat, dan speurt en zoekt het slechts naar de geur in de korrel. Het bevrijdt de gevangene die in de korrel ligt, zodat deze eruit zal gaan in de vorm van een geurige rook. Dit vuur is niets anders dan brandende liefde tot God, die in het gebed gelegen is. Dat is de wierook waarvan de juiste geurige rook uitgaat van de heilige aandacht. Want er staat

geschreven: 'Het gebed is niets anders dan een opgaan van het gemoed tot God.'³ Net als het stro er is omwille van het graan en niet om iets anders, behalve als men er een bedmatras uit wil maken waarop je kunt rusten, of er mest van wil maken, zo is het uitwendige gebed alleen nuttig wanneer het de mens aanzet tot deze edele aandacht, waaruit deze edele geur dan opkomt. Wanneer deze in je opkomt, laat dan het mondgebed zonder aarzeling voor wat het is. Ik heb het hier niet over hen die zich door de geboden van de heilige Kerk tot het gebed verplicht weten.⁴

³ Cfr. Johannes de Damascener, *De Fide Orthodoxa*, III, 24

⁴ In de *Keulse Tauleruitgave* van 1543 gaat de preek verder met het derde offer: het goud. Deze Keulse uitgave verenigt de preken die in de editie van Vetter (1910) genummerd zijn als preek 3 en 4, en laat hierbij preek 4 voorafgaan aan preek 3 (net zo in de *Cod. Vindobonensis 2739*). Ook George Hofmann, in zijn vertaling uit 1961 (en latere drukken), combineert onder preek nr. 3 de preken die in de uitgave van Vetter de nummers 3 en 4 dragen. Hierbij komt het gedeelte V4 voor V3. Er is bij Hofmann geen preek die het nummer 4 draagt.

Fragment van een preek voor Driekoningen

UBI EST QUI NATUS EST REX JUDAEORUM? (Mt 2,2)¹

04

Deze preek op het evangelie van Sint-Matteüs voor de twaalfde dag, het feest van de drie koningen, leert hoe men de geboorte moet zoeken en zal moeten vinden in het licht van de genade onder het doven van het natuurlijke licht met geduldige volharding in het verlangen.

1

‘Waar is de boreling, de koning der Joden? We willen hem aanbidden en eren met mirre, met wierook en met goud.’

De ziel weet heel goed dat God is, ja, zelfs met het natuurlijke licht, maar wie hij is, of waar hij is, dat weet ze niet, dat blijft voor haar verborgen, zij weet hiervan helemaal niets. Dan echter staat een minnelijk verlangen op, en ijverig zoekt het en vraagt het, want het zou graag iets willen weten over haar God, die voor haar zo bedekt en verborgen is.

2

En tijdens dit ijverige zoeken komt in haar een ster op, het is een schittering, een glans van goddelijke genade, een goddelijk licht. Zie toch, zegt dit licht, hij is nu geboren, en het wijst de ziel de plaats waar deze geboorte plaatsvindt; want geen natuurlijk licht is in staat te tonen waar hij is. Sommige mensen willen met hun natuurlijke licht deze geboorte zoeken, maar ze zullen allemaal achterblijven, zij zullen verloren gaan, het leidt tot niets. Deze geboorte wordt zo niet gevonden; hetzelfde licht namelijk dat deze geboorte aangekondigd heeft, dat zal ons tonen welke haar

¹ Waar is de pasgeboren koning der Joden? (Mat. 2,2)

aard is en waar ze heeft plaatsgevonden. Deze dwaze mensen, ze kunnen noch willen ze wachten op het lichten van het licht in hen waarin deze geboorte gevonden wordt. Zij richten zich veeleer naar buiten en willen haar met hun natuurlijke licht vinden. Onmogelijk is het, ze dienen te wachten op de juiste tijd, en die is nog niet gekomen.

Dit verlangen laat zich zo gelden en het wordt in sommigen zo groot, dat het hun door vlees en bloed gaat, ja, door merg en been; want al wat de natuur ook maar in zich heeft, het moet verteerd worden wil aan dit verlangen voldaan worden, wil deze geboorte waarlijk gevonden worden. Alle natuurlijke licht zal niet in staat zijn om haar jou te tonen.

3

Drie dingen dienen hier onderzocht te worden. Het eerste dat is dat wat zoekende is, dat is het verlangen; het tweede, de manier van dit zoeken; het derde, het vinden van de geboorte. Nu zijn ook hier weer drie dingen te onderscheiden. Het eerste hiervan zit vastgekleefd aan de natuur, aan vlees en bloed, het zijn de lichamelijke zinnen en de zinnelijkheid; het tweede is het verstand; het derde betreft een loutere, zuivere substantie van de ziel. Ze zijn allemaal ongelijk aan elkaar, en op ongelijke wijze nemen ze waar, ieder doet dat op zijn wijze. Het licht van de zon is van zichzelf helemaal eenvuldig, hetzelfde licht echter wordt op ongelijke wijze ontvangen in het glas: het ene glas is hier zwart, het tweede geel, het derde wit. Het zwarte glas staat voor de zinnen, het gele voor het verstand en het witte voor de loutere, zuivere geest. Waar nu de zintuiglijkheid licht inbrengt in het verstand en het verstand in de geest, zal het zwarte geel worden en het gele wit, en een loutere eenvuldigheid zou ontstaan waar slechts dit licht oplicht, en nergens anders. Wordt dit licht waarlijk op de juiste wijze ontvangen, dan vallen alle beelden, alle vormen en gelijkenissen weg en wijst het uitsluitend en waarlijk de geboorte. De hemel toont zich nu in zijn natuurlijke duisternis; zou hij nu helemaal veranderen en tot een loutere, heldere zon

worden, niemand zou andermans beeld nog kunnen zien van voor de schittering. En schijnt dit heldere licht in de ziel, dan wijken alle beelden en vormen; en waar dit licht schijnen zal, daar moet het natuurlijke licht wel ondergaan en doven. De ster nu die deze koningen de geboorte wees, dat was niet een natuurlijke ster zoals andere sterren; ook stond hij niet op natuurlijke wijze aan de hemel zoals de andere.

De zinnen ontvangen de afbeeldingen van de natuurlijke dingen, toch zijn ze in de zinnen veel edeler dan ze in zichzelf zijn. Het zwarte glas staat voor de zinnen; en wanneer dan het verstand komt en de beelden in de zinnen ontdoet van hun zintuiglijkheid en hen vormt naar de aard van het verstand, dan wordt het geel; wanneer dan het verstand niet langer weet heeft van zichzelf en het zijn eigen aard opgeeft en opgaat in de loutere, zuivere geest, dan wordt het wit; alleen daar schijnt deze ster. Het leven van alle mensen is uitsluitend hierop gericht; en deze drie beantwoorden aan de drie geschenken die de koningen hier offerden.

Driekoningen II

SURGE ET ILLUMINARE, IERUSALEM... (Is 60,1)¹

05

Een tweede preek voor de twaalfde dag is op het epistel van Jesaja en leert op welke wijze de mens moet opstaan uit zichzelf en uit alle schepselen opdat God zijn grond dan bereid mag vinden en zijn werk in hem volbrengen.

1

Niets anders verlangt God, niets heeft hij nodig in de wereld dan dit ene. Zo hevig verlangt hij het, dat hij al zijn zorg uitsluitend daarop richt. Wat hij zoekt is slecht dit ene: dat hij de edele grond die hij in de edele geest van de mens gelegd heeft, dat hij deze open en bereid aantreft, zodat hij zijn edele, goddelijke werk daarin volbrengen kan. En hoewel God alle macht heeft in de hemel en op aarde, toch kan hij niet zonder dit ene, ontbreekt het, dan kan hij zijn heerlijkste werk in de mens niet voltooien.

2

Wat moet de mens dan doen, opdat God in deze lieflijke grond schijnen kan en werken? Hij moet opstaan. De tekst zegt: ‘surge, sta op’. Het heeft er alle schijn van dat de mens moet meewerken; hij moet opstaan uit alles wat niet God is, uit zichzelf moet hij opstaan en uit alle schepselen. Staat hij zo dan op, dan wordt zijn grond aangeroerd door een hevig verlangen, en ontbloot wil hij worden en ontdaan van alle ongelijkheid. Hoe meer deze ongelijkheid wordt afgelegd, des te meer groeit dit verlangen en des te hoger stijgt het uit boven zichzelf, en vaak dringt het langs

¹ Sta op en word verlicht, Jeruzalem... (Js. 60,1)

dit aanroeren van de blote grond door in het vlees en het bloed en in het merg.

3

Dit aanroeren nu wordt tegemoet getreden op tweeërlei wijze door tweeërhande mensen. De eersten komen met hun natuurlijke behendigheid, met verstandelijke beelden en met hoge dingen; daarmee vertroebelen ze hun grond. Hun verlangen willen ze stillen door iets over deze dingen te horen en het te begrijpen, dan zijn ze tevreden, en ze menen door dit werken met verstandelijke beelden als een 'Jeruzalem' geworden te zijn en vrede gevonden te hebben. Ook zijn er die langs eigen wegen gaan en volgens hun manieren, in gebed en overwegingen; ze doen daarbij zoals zij denken dat goed is, of op de wijze die ze bij anderen zien; en zo willen ze dan hun grond bereiden om daarin vrede te kunnen vinden. Ze verbeelden zich op deze wijze een 'Jeruzalem' te worden, en denken langs deze manieren en werken die vrede te vinden; geen andere wijze voor hen dan hun eigen wijze. Dat dit een valse vrede is, dat kan men daaraan merken, dat zij volharden in hun gebreken, in hoogmoed of in lichamelijk genot, die van het vlees, in de zinnenprikkeling of in de schepselen, men merkt het aan hun argwanende manier van oordelen; en legt men hen maar iets in de weg, dan volgt meteen een geringschattend woord of een scheldwoord, want haat en afkeer vormen hun antwoord, en soortgelijke ondeugden waarmee ze behept zijn. Hieruit kan men dan opmaken dat zij hun grond zelf willen bereiden en zij daarin werken willen, en dat het God niet toegestaan wordt om daarin te werken. Hun vrede is een valse vrede, want waarlijk opgestaan dat zijn ze niet. Laten deze mensen zich niet inbeelden dat zij uit Jeruzalem zijn, ze moeten zich geen ware vrede toeschrijven. Zeker is het dat ze nog veel oefeningen moeten doen om hun gebreken te kunnen overwinnen, naar het voorbeeld van onze Heer Jezus Christus, oefeningen van deemoed en van liefde, om op deze wijze dan af te sterven aan zichzelf en aan alle dingen, en zo te leren opstaan.

4

Die andere mensen echter, dat zijn de edele mensen. Zij zijn het die waarlijk opstaan en verlicht zullen worden, want ze laten God hun grond bereiden, aan hem geven ze zich helemaal over. In alle dingen ontledigen ze zich van zichzelf en niets houden ze voor zichzelf, in de dingen niet, in de werken niet, in hun doen niet of in hun laten, niets in zus of zo, niet in vreugde noch in leed. Alles nemen ze aan als door God gegeven en ze ontvangen het in een deemoedig vrezen, om vervolgens alles weer aan hem op te dragen, zelfverzakend en in naakte armoede; gewillig en gelaten buigen ze deemoedig onder de goddelijke wil. Hoe God het ook maar hebben wil, steeds zijn ze tevreden, in vrede als in onvrede, want hun smaakt slechts de goede aangename wil van God. Van hen kan men zeggen wat onze Heer tot zijn discipelen zei toen ze hem vroegen op te gaan naar het hoogtijfeest. Hij zei toen: 'Gaan jullie maar, jullie tijd is het altijd, maar mijn tijd is het nog niet.' De tijd voor deze mensen is altijd, de tijd om zich over te geven, om zich los te laten, die tijd is altijd, maar zijn tijd, die is niet altijd; de tijd dat hij werken zal of verlichten wil, dat laten ze allemaal over aan zijn goddelijke wil, in gelaten, geduldige lankmoedigheid.

5

Het verschil tussen deze mensen en de vorige is, dat deze mensen hun grond door God laten bereiden en het niet zelf willen doen. Toch kennen ook zij die eerste opwelling en aanvechting, want niemand is daar vrij van. Maar wanneer deze gebreken zich tonen, hoogmoed kan het zijn of vleselijke lust of begeerte naar tijdelijke dingen, toorn of haat of welke aanvechting dan ook, hoe groot of sterk die ook zijn mag, meteen na deze eerste aanstoot dragen zij alles deemoedig op aan God, en geven ze zich over aan zijn wil, ze verdragen het en laten het los. Deze mensen staan werkelijk op, want bij alles geraken zij boven zichzelf. Zij zijn het die een waar Jeruzalem worden, die vrede kennen in onvrede en vreugde in leed. In alle dingen smaken ze de wil van God en niemand op de wereld kan hun deze vrede ontnemen; al zouden alle duivels en

alle mensen tegen hen samenspannen, hun vrede zou hun niet ontnomen worden. Alleen in God vinden ze smaak en in niemand anders. Zij zijn het die waarlijk verlicht worden, want krachtig en zuiver licht God voor hen op in alle dingen, zelfs waar diepe duisternis is, en daarin waarlijk helderder nog dan in het stralende licht. Ach, minnelijke mensen zijn het, het zijn bovennatuurlijke, goddelijke mensen. Geen werk verrichten ze, niets doen ze zonder dat God hierin zijn werk doet, en misschien zou men hier wel mogen zeggen dat niet zij het zijn, maar dat het God is in hen. Ach, welk minnelijke mensen zijn het, zij dragen de hele wereld, het zijn de edele steunpilaren van de wereld. Voor hem bij wie de dingen zo staan, welk een zalig, heerlijk geluk zal het zijn!

6

Het verschil tussen deze twee soorten mensen is dat de eersten hun grond zelf willen bereiden en zich niet aan God willen overgeven om door hem bereid te worden. Op deze wijze blijven hun krachten gevangen in de gebreken, zodat ze daaruit niet ontsnappen kunnen. Ja, met genoeg blijven ze daarin om er bevrediging te vinden in het hunne, namelijk hun eigen wil.

Maar die andere, die edele mensen, zij die het bereiden aan God overlaten, deze edele, zalige, gelaten mensen, zij zijn verheven boven zichzelf. Zo komt het, dat wanneer bij hen die gebreken opwellen en ze dit opmerken, dat ze hiermee dan meteen naar God vluchten waar al hun gebreken verdwijnen; want zij bevinden zich daar in de goddelijke vrijheid.

7

Hoeven deze mensen dan geen uiterlijke werken te verrichten wanneer God hun grond bereidt?

Nee, het past hun niet om dat hier te doen, er is geen noodzaak. Toch zegt de tekst hier: 'surge'. Hij beveelt hen hier dus om op te staan en dat is toch zeker werk? Ja, inderdaad, één werk hoort

erbij, één werk dat ze overal dienen te verrichten, onophoudelijk en zolang ze leven. De mens zal nooit tot volmaaktheid geraken, wanneer hij niet overal zal opstaan om zijn gemoed omhoog tot God te richten en zijn innerlijke grond te ontledigen. Steeds zal hij moeten vragen: 'Waar is hij die geboren is?' Vervuld van deemoedige vrees moet hij dit doen, en zorgvuldig dan acht slaan op zijn innerlijk om te vernemen wat God van hem wil, om hieraan dan gevolg te geven. Laat God deze mensen lijden, dan lijden ze, laat hij hen werken, dan werken ze, laat hij hen schouwen of genieten, dan genieten ze. Hun grond zelf is het die in hen getuigen zal dat God hen bereid en gezuiverd heeft. God wil deze grond voor zichzelf bezitten en hij wil niet dat er ooit een schepsel binnenkomt.

God werkt in deze grond, met middel in de eerstgenoemde mensen, en zonder middel in de anderen, die edele, zalige mensen. Wat hij echter in deze mensen in de grond zonder middel bewerkt, daarover kan geen mens spreken, niemand kan een ander hierover inlichten, want alleen degene die het zelf ondervonden heeft, weet ervan, maar deze mens zelf is niet in staat om daarover iets te zeggen. Wanneer God deze grond dan waarlijk in bezit heeft genomen, dan verdwijnen bij deze mens alle uiterlijke werken helemaal naar de achtergrond, maar het innerlijk waarnemen van God, dat wordt steeds sterker. En wanneer de mens door grote ijver en door genade het allerhoogste bereikt heeft en hij niet hoger komen kan, laat hij zichzelf dan helemaal verloochenen, zoals onze Heer zei: 'Wanneer jullie alles gedaan hebben wat in jullie vermogen lag, dan moeten jullie zeggen dat jullie onnutte knechten geweest zijn.' Nooit zal de mens zo volkomen worden dat hij niet overal in deemoedige vrees moet leven. Op het allerhoogste punt zal hij steeds moeten zeggen en denken: 'fiat voluntas tua, Heer, jouw wil geschiede'. Laat hij ook zorgvuldig bezien bij zichzelf of hij aan iets gehecht is en of God iets in zijn grond aantreffen kan wat hem verhinderen zal om in die grond zijn edele werk zonder middel tot stand te brengen.

Dat wij allen zo mogen opstaan dat God zijn werk in ons volbrengen kan, daartoe helpe ons de minnelijke God.

Amen.

Zondag voorafgaand aan Septuagesima

DIE EWIGE WORHEIT: MIN JOCH DAZ IST SENFTE (Mat. 11,29f)¹

06

Deze preek op het evangelie van Sint-Mattëus voor de zondag die voorafgaat aan Septuagesima leert hoe de ziel midden tussen tijd en eeuwigheid staat, en dat wanneer ze zich ontdoet van alle beelden, dat ze dan een zacht juk draagt en de uiterlijke mens een lichte last.

1

De eeuwige waarheid van onze Heer Jezus Christus heeft gezegd: 'Mijn juk is zacht en mijn last is licht.' Dit weerspreken alle aan hun natuur gehechte mensen, voor zover de natuur hen leidt, en ze zeggen dat Gods juk bitter is en zijn last zwaar; en toch, het moet waar zijn, want de eeuwige waarheid heeft het gezegd.

2

Een juk is een ding dat men met veel inspanning meesleept of trekt. Een last is een ding dat erg op ons drukt of ons bezwaart. Het juk heeft betrekking op de innerlijke mens en de last op de uiterlijke mens, de oude, de eerste mens. De innerlijke, edele mens is uit de edele grond van de godheid voortgekomen en hij is gevormd naar de edele, loutere God, en wordt uitgenodigd en geroepen daar weer binnen te gaan; naar binnen wordt hij getrokken, opdat hij al het goede deelachtig mag worden wat de edele, zalige grond van nature heeft, en het ontvangen mag door genade. Hoe God zich in de innerlijke grond van de ziel gevestigd heeft en er verborgen ligt en bedekt, hij die dat bij zichzelf kon waarnemen, onderkennen en schouwen, hij zou zonder twijfel zalig zijn. En al heeft de mens zijn gezicht naar buiten gekeerd en

¹ Want mijn juk is zacht en mijn last licht (Mat. 11,29-30)

dwaalt hij, toch wordt hij er eeuwig door gelokt en aangetrokken en nergens kan hij rust vinden, waar hij ook maar gaat, want niets kan hem vervullen, alleen dit, het draagt en trekt hem almaar naar binnen het allerinnerlijkste in, en zonder dat hij er weet van heeft; het vormt zijn bestemming, zoals alle dingen rusten op hun eigen plek. Zoals de steen op de aarde en het vuur in de lucht, zo is de ziel in God.

3

Wie ervaart dan dit juk als iets zoets, wie dit trekken en dit dragen? Alleen die mensen zijn het die hun blik, hun gemoed en hun handelen afgekeerd hebben van al wat geschapen is. De ziel staat waarlijk midden tussen tijd en eeuwigheid in. Keert ze zich naar de tijd, dan vergeet ze de eeuwigheid, de dingen raken dan ver verwijderd van de ziel en ze worden klein. Want alles wat men in de verte ziet, lijkt klein, en alles wat kortbij is, lijkt groot, want weinig tussenruimte is er. Vergelijk het met de zon, ze is zestig keer groter dan de gehele aarde, maar wie een bekken met water zou nemen in de zomer als ze hoog aan de hemel staat, en daarin een kleine spiegel zou leggen, de grote zon zou er helemaal in verschijnen, maar groter dan een kleine boon zou ze niet schijnen; en hoe klein het voorwerp ook zou zijn, dat tussen de kleine spiegel en de grote zon zou komen, het zou de spiegel het beeld van de grote zon helemaal ontnemen. En net zo is het met de mens gesteld die een hindernis opgericht heeft, welke en hoe klein ook, die de grond aan zijn zicht onttrekt; zonder enige twijfel, dat voorwerp zorgt ervoor dat het grote goed dat God is zich in de spiegel van zijn ziel niet zal kunnen afbeelden.

4

Helaas, hoe edel en puur de beelden ook zijn mogen, ze vormen een hindernis voor het onverbeelde beeld dat God is. Een ziel waarin de zon zich spiegelen wil, die moet ontbloot zijn, vrij van alle beelden, want wanneer enig ander beeld zich in de spiegel toont, dan zal dit een hindernis vormen. Al degenen aan wie deze bloetheid zich niet toont, aan wie deze verborgen grond zich niet

onthult of openbaart, niet verder dan de keuken komen ze, en voor hen is dit juk bitter. Wanneer iemand nooit een blik in die grond wierp en nooit zijn smaak ervoer, dan is dat, zei Origines, een duidelijke teken dat zo iemand dit ook in de eeuwigheid niet zal smaken of genieten. De mens die niet minstens eenmaal per dag inkeert tot deze grond, naar vermogen, die leeft niet als een echt christenmens. Maar voor degenen die ruimte maken, zich vrij maken en hun beelden afleggen, zodat de zon zich uitgieten kan, voor hen is dit juk van God zoeter dan honing, zoeter dan zoet is het, en al het andere smaakt hun niet en is voor hen bitter. Ja, voor allen die dit ooit gesmaakt hebben, voor hen is deze wereld als bittere gal. Waar deze grond gesmaakt wordt, deze edele grond, daar drukt en trekt hij zozeer, dat hij het merg uit de botten trekt en het bloed uit de aderen. En waar zich dit beeld waarlijk heeft afgebeeld, daar vervagen alle andere beelden en ze verdwijnen.

5

Dat jou die dingen hinderen, van welke aard ze ook zijn, dat komt omdat je je met hen kleedt als betrof het eigendom. Zou je van deze beelden en deze toe-eigening vrij zijn, al bezat je een koninkrijk, het zou je niet schaden. Wees zonder eigengerichtheid en beeldenloos en alles wat je nodig hebt zul je bezitten. Van een heilige vader wordt verteld, dat hij zo beeldenloos was, dat hij geen enkel beeld kon vasthouden. Er klopte eens iemand aan zijn deur en vroeg hem om iets. Hij antwoordde dat hij het voor hem zou gaan halen, maar zodra hij zijn cel weer inging, was hij alles al vergeten. De ander klopte nogmaals aan; en de vader vroeg: 'Wat verlang je?' De ander vroeg het hem nogmaals en de vader wilde het gaan halen, maar weer vergat hij alles. Voor de derde maal klopte de ander aan. Toen zei de vader: 'Kom en pak het zelf maar, ik kan het beeld niet zo lang vasthouden, zo vrij is mijn gemoed van alle beelden.'

6

Bij deze beeldenloze mensen schijnt de goddelijke zon naar binnen en zo worden ze op edele wijze onttrokken aan zichzelf en

aan alle dingen. Hun wil hebben ze gevangen laten nemen, en zichzelf en alle dingen hebben ze gegeven aan de goddelijke wil die hen nu gebonden houdt; en op zulk heerlijke wijze wordt hun Gods juk omgedaan, dat al die dingen hun als klein voorkomen, en ze vergeten ze; de eeuwige dingen zijn hun nabij, in hun innerlijk zijn ze, en groot lijken ze door hun nabijheid; en ongehinderd dringen zij door in hun zoetheid.

7

Nu nemen we dat andere woord: 'Mijn last is licht'. Daarmee wordt de uiterlijke mens bedoeld, de mens die veel leed moet ondergaan. O, minnelijke God, waar zijn nu die gelukzalige mensen voor wie de last van God licht is? Hoewel niemand wil lijden, toch zal er altijd een lijden en een loslaten zijn, wend of keer het hoe je wilt. Christus moest lijden om zo in zijn heerlijkheid in te gaan.² Wat dan moet je lijden? Jij zult de oordelen en de beschikkingen van God moeten lijden, waar en hoe ze je ook maar treffen zullen, of ze nu van God komen of van de mensen. Je vrienden sterven, je verliest je bezit, je eer, je inwendige troost, of je uitwendige, die van God of van de schepselen: draag het dan als een lichte last, en draag zo ook je eigen gebreken, gebreken waar je onder moet lijden, die je niet kunt overwinnen noch vermag te overwinnen. Onderwerp je aan Gods wil en duld deze last, en draag alles op aan God.

8

Het paard maakt mest in de stal en hoewel de mest vies is en stinkt, vervoert datzelfde paard diezelfde mest met grote inspanning naar de akker. Daaruit groeit dan edele, mooie tarwe en de edele zoete wijn, die nooit zo zouden groeien als de mest er niet was geweest. En die mest, dat zijn je eigen gebreken, de gebreken waarvan je je niet kunt ontdoen, die je niet kunt niet afleggen, die je niet kunt overwinnen. Wees vlijtig en span je in om die mest te brengen naar de akker van de minnelijke wil van

² Luc. 24,26

God in een oprecht loslaten van je zelf. Spreid je mest dan uit op dat edele veld, en zonder enige twijfel komt, in deemoedige gelatenheid, edele, heerlijke vrucht daaruit voort.

9

Voor wie zich hieronder zou buigen en onder alle oordelen en besluiten van God in deemoedige gelatenheid; voor wie zich zou neerleggen bij Gods wil, in bezit of in gebrek, met aanhoudende aandacht en in deemoedige hoop; voor wie alle dingen van God zou aanvaarden en aan hem terug opdragen in oprechte afgescheidenheid en daarbij ingekeerd zou blijven tot zichzelf; voor wie zich zou laten inzinken in de eeuwige wil van God en daarbij afstand zou doen van zichzelf en van alle schepselen; voor wie dit allemaal zou doen en hierin zou volharden, voor hem zou Gods last waarlijk een lichte last zijn; ja, zo licht zou deze last zijn, dat, al zouden op deze mens al de lasten gelegd worden die heel de wereld draagt, dat heel die last voor hem zo licht zou zijn, dat het voor hem was alsof het louter niets zou zijn; ja, het zou voor hem een genot, een genoegen, een vreugde, een hemelrijk zijn, want God zou deze last dragen. Deze mens zou helemaal vrij zijn, en zoals hij uit zichzelf gegaan was, zou God helemaal en op elke wijze bij hem ingaan in heel zijn doen en laten.

Dat aldus de edele God in ons werkend mag worden, opdat zijn juk voor ons zoet mag worden en zijn last licht, daartoe helpe ons God.

Amen.

Zondag Septuagesima

SIMILE EST REGNUM CELORUM... (Mt 20,1-16)¹

07

Deze preek op het evangelie van Sint-Matteüs voor de zondag Septuagesima, waarop men het Alleluia weglaat, handelt over de wijngaard, en leert iedere mens verder te stijgen in zijn graad zonder stil te staan of achter te blijven.

1

Het evangelie van vandaag zegt: ‘Het hemelrijk is als een mens, als een heer des huizes die uitging om werklieden te vinden voor zijn wijngaard, en hij ging uit vroeg rond de tijd van de priem, en rond de tijd van de terts, en rond de tijd van de sext, en hij nam ze in dienst voor een dagloon van één denarie. Toen de avond viel, vond hij nog mensen die werkloos waren en hij zei tegen hen: “Waarom staan jullie hier werkloos de hele dag? Gaan jullie ook maar naar mijn wijngaard, en wat rechtvaardig is, dat zal ik jullie geven.”’

Deze heer des huizes, dat is onze Heer Jezus Christus, zijn huis, dat is het hemelrijk en het aardrijk, het vagevuur en de hel. Hij zag dat heel de natuur verward was en dat zijn minnelijke wijngaard er onbewerkt bijlag; en de menselijke natuur, die ervoor gemaakt was om deze edele wijngaard te bezitten, die was verward en liet de minnelijke wijngaard onbewerkt liggen. Deze heer nu wilde deze mensen weer uitnodigen om naar zijn wijngaard te gaan die hij voor hen bestemd had, en vroeg ging hij uit. Men kan zeggen dat onze minnelijke Heer vroeg is uitgegaan toen hij in de eeuwige geboorte is uitgegaan uit het Vaderlijke

¹ Met het Rijk der hemelen is het als... (Mat. 20,1-16)

hart, en toch is hij binnengebleven. Ook kan men zeggen dat onze lieve Heer Jezus Christus vroeg uitgegaan is in de menselijke natuur, om ons in dienst te nemen en terug te brengen naar zijn wijngaard, en dat hij mensen wierf ten tijde van de priem, van de terts, de sext en de none. Ten tijde van de vespers ging hij nogmaals uit en opnieuw vond hij mensen, en deze mensen stonden daar werkloos, en op strenge toon vroeg hij hun waarom ze daar de hele dag werkloos stonden; en zij antwoordden: 'omdat niemand ons in dienst heeft genomen.'

2

Dat zijn de mensen die zich nog bevinden in hun natuurlijke louterheid en onschuld, zeer gezegend zijn ze. God zag almaar dat ze niet in dienst genomen werden door de wereld of door de schepselen, en als ze weleens in dienst genomen zijn, dat ze nu toch vrij zijn en ledig en door niemand ingehuurd; maar toch staan deze mensen daar ledig, wat betekent, dat in hen lauwheid, en kilte heerst, en ze zonder liefde zijn en zonder genade. Want ontbreekt Gods liefde waar de mens nog naar de natuur leeft – al zou hij, als dat al mogelijk was, alle goede werken van de hele wereld verrichten – dan staat hij daar nog altijd helemaal werkloos en ledig, en het zou allemaal niets helpen. Dit vroege uitgaan doelt op het uitgaan van de genade, want de ochtend vormt het einde van de nacht, wanneer de duisternis wijkt en de dag van de genade aanbreekt.

3

Hij zei: 'Waarom staan jullie hier werkloos? Ga naar mijn wijngaard, en wat rechtvaardig is, dat geef ik jullie.' Ze gingen op ongelijke wijze de wijngaard in.

De ene groep wordt gevormd door de beginnelingen. Zij gaan binnen met uiterlijke werken, naar de wijze van de zinnen en op hun eigen manier; en toch komen ze niet vooruit hoewel ze grote werken verrichten, zoals vasten en waken; ze bidden veel, maar op hun grond slaan ze geen acht. Ze houden vast aan zinnelijke

genoegens, aan gunst en afkeer, en hieruit wordt een verkeerd oordeel geboren; veel tekortkomingen kennen ze: hoogmoed, prikkelbaarheid, verbittering, eigenzinnigheid, kriegeligheid en soortgelijke zaken.

De tweede groep heeft de zinnelijke genoegens achter zich gelaten en heeft ook grote tekortkomingen overwonnen, en is opgeklommen tot een hogere graad; deze mensen volgen een leven met door het verstand gestuurde oefeningen en daaraan beleven ze zulke grote vreugde en zoveel genot dat hun de naaste waarheid ontgaat.

Maar de derde groep mensen dat zijn de minnelijke mensen, zij laten al die dingen achter zich en gaan op ordelijke en edele wijze de wijngaard binnen, want deze mensen, op niemand zijn ze gericht en niemand beminnen ze, slechts God zoals hij in zichzelf is. Op genot noch op nut zijn ze uit, noch op welk ding ook, niet op al die uitstromingen die uit God kunnen stromen, want ze verzinken in hun innerlijk in eenvoud in God, en ze streven slechts Gods lof na en zijn eer, opdat zijn eeuwige welgevallige wil alleen zich aan hen voltrekken mag en aan alle schepselen. Alles ondergaan ze, alles laten ze los; alles ontvangen ze als door God gestuurd, en aan hem dragen ze op wat ze ontvangen hebben, volledig en puur geven ze het terug, niets van hetgeen van hem is, houden ze voor zichzelf. Zij doen als een water dat uitstroomt en weer terugstroomt, als de zee die na de vloed altijd weer terugijlt naar zijn oorsprong, zo doen ook zij. Al hun gaven dragen ze terug in de grond waaruit deze geboren zijn, en hiermee vloeien ook zijzelf terug; want als ze al hun gaven terugdragen en niets voor zichzelf houden omwille van het genot of het nut, of om dit of dat, en zus of zo, dan kan God niet anders of hun innerlijk zal hij tot verblijf nemen.

4

En hoewel dit streven wanneer het eenvoudig is en alleen op God gericht de mens op loutere wijze buiten zichzelf draagt, toch buigt de natuur daarbij altijd een beetje terug op zichzelf; hiervan kan

de mens zich niet bevrijden of hij dat nu wil of niet, want de mens wil God graag bezitten en van nature verlangt hij zalig te zijn; toch behoort het slechts weinig en in zo gering mogelijke mate beoogd en nagestreefd te worden. Vergelijk het met de arbeider in de wijngaard: hij is er slechts om te werken, maar toch heeft hij soms een kleine maaltijd nodig; en kort is de maaltijd, lang de arbeid. Het werk duurt de hele dag, de maaltijd amper een uur en zij is er uitsluitend omwille van het werk; om te kunnen werken, daartoe dient het eten; en deze voeding dan die gaat iemand door het vlees en het bloed, door het merg en door de beenderen, en wordt helemaal verbruikt en verteerd in het werken. En als ze dan weer helemaal verbruikt is door het werken, dan eet hij nogmaals wat, zodat hij dat vervolgens weer verbruiken kan tijdens het werken in de wijngaard. Net zo moet de edele mens doen wanneer hij een terugneigen in zichzelf waarneemt, een honger naar God, zijn genade of naar iets anders wat hem toebehoort; het zijne zal hij hierbij slechts in geringe mate op het oog hebben, het moet slechts dienen ter laving en versterking, opdat hij het verbruiken kan in de arbeid, en het zo op de meest verheven wijze verteerd wordt en terugvloeit op dezelfde wijze als waarop het ontvangen werd; en zij zullen dan opnieuw gelaafd worden door de minnelijke uitvloeiingen in de woorden, opdat ook dat verteerd kan worden.

5

Ach kinderen, zij die de gaven van God op lichamelijke en geestelijke wijze geheel en al terugdragen, alleen zij zijn het die waardig gevonden worden om nog meer gaven te ontvangen. Deze mensen verdienen het om paarden te eten en goud en het allerbeste wat de wereld bieden kan. Maar nu is er menige edele en arme mens die dit niet bezit; laat hij zich verzinken in de alvermogende kracht van God en vertrouwen dat deze op de juiste wijze helpen zal.

Kinderen, kinderen, kinderen, deze mensen vergaat het als de wijnstok: uiterlijk is hij zwart en dor en armzalig, en wie hem niet

kende, die zou denken dat hij alleen goed genoeg is om in het vuur geworpen te worden om te branden. Maar binnenin, in de grond, liggen verborgen de levende aderen en de edele kracht, waaruit een vrucht voortkomt die edeler en zoeter is dan bij welke struik of boom ook. Net zo staat het met deze minnelijke, in God verzonken mensen: naar de uiterlijke schijn zijn ze als een verdorven volk, gelijkend op de zwarte en dorre wijnstok, want van buiten zijn ze nederig en klein; grote woorden, werken en voornemens treft men bij hen niet, ze treden niet op de voorgrond en bescheiden is steeds hun aandeel. Maar wie de levende ader zou kennen gelegen in de grond waar deze mensen aan zichzelf ontvallen en waar God hun deel wordt en hun toeverlaat, oh, hoe heerlijk zou dit kennen zijn!

6

De wijngaardenier gaat binnenkort uit om bij zijn wijnranken het wilde hout weg te snoeien, want zou hij dit niet doen en het op het goede hout laten staan, het zou zure, slechte wijn opleveren; zo moet ook deze edele mens doen, hij moet bij zichzelf alle wanorde wegsnoeien en die tot in de grond uitroeien in al zijn vormen en neigingen, in voorspoed en in tegenspoed; dit is het wat wordt bedoeld met 'de verwerpelijke gebreken afsnijden' en hierbij breekt men geen hoofd, arm of been. Gebruik het mes niet vooraleer je ziet wat je wegsnijden moet; zou de wijngaardenier de kunst niet verstaan, zowel het edele hout zou hij wegsnoeien, waaruit de druiven gaan voortkomen, als het slechte hout, en hij zou de wijngaard te gronde richten. Zo doen al deze mensen het, zij verstaan de kunst niet; de ondeugden en de verkeerde neigingen die laten ze in de grond achter, maar de arme natuur hakken en snijden ze af. De natuur is in zichzelf goed en edel; wat wil je daar dan afhakken? Tegen de tijd dat de vruchten moeten komen – waarmee een goddelijk leven bedoeld wordt – heb je de natuur verwoest.

7

Hierna bindt men de ranken en hecht ze vast, men buigt de ranken van boven naar beneden en hecht ze vast aan sterke stokken om hen zo te steunen. Men kan daarbij een voorbeeld nemen aan het zoete, heilige leven en het heilige lijden van onze Heer Jezus Christus, heel de goede mens zal het tot een steun zijn; de mens moet teruggebogen worden met zijn hoogste deel naar beneden, inzinkend in ware, nederige deemoedigheid, in de grond, in Christus, in de waarheid, niet slechts naar het uiterlijk, maar tot in zijn grond. Ach, wanneer toch al deze krachten, de inwendige en de uitwendige, de zinnelijke en de begeerlijke en de verstandelijke krachten, wanneer deze toch zo helemaal vastgehecht mochten worden, zodat ieder op zijn plek gehouden werd en noch de zinnen, noch de wil, noch welke kracht ook vrij kan komen, en ze daar dan gebonden en opgericht staan in de juiste ordening onder de goddelijke wil, zoals God het van eeuwigheid gewild heeft in zijn eeuwige wil.

8

Daarna spit men langs de wijnstokken en roeit het onkruid uit; net zo moet de mens zich omspitten en daarbij goed acht slaan op zijn grond, of er misschien nog iets is dat uitgeroeid moet worden, zodat de goddelijke zon met nog minder hinder de grond naderen kan en erop schijnen. Laat je de bovenste kracht daarin dan werken, dan trekt de zon de vochtigheid omhoog tot in de levendige kracht die in het hout verborgen lag, en daaruit zullen mooie druiven voortkomen. Ach kinderen, wie zijn wijnstok zo verzorgt dat de goddelijke zon daarin kan werken en stralen, welk edele, kostbare vrucht liet God uit deze mens groeien! Wanneer de zon dan schijnt, verricht ze haar werk in de druiven en brengt ze deze tot minnelijke bloei. Ach die vruchtjes, hun geur is zo edel dat al wat giftig is door deze geur verdreven wordt, padden noch slangen kunnen die geur verdragen. O kinderen, kinderen, wanneer de goddelijke zon deze grond ongehinderd beroert, och, elke vrucht die daaruit dan voortspruit, inwendig en uitwendig, o, hoe louter op God zal ze gericht zijn. Heerlijk bloeit ze daar in een zuiver godsverlangen en ze geeft waarlijk een zo wonderbaarlijke,

edele geur af, dat al het gif van de oude slang wel moet verdwijnen. Ja waarlijk, zouden alle duivels in de hel samenspannen en alle mensen van het hele aardrijk, een louter godminnende mens konden ze geen schade berokkenen. Hoe meer ze zich zouden inspannen om hem schade toe te brengen, des te dieper en hoger ze hem zouden verheffen, zou hij hier maar in volharden; werd hij in deze bloei de diepe grond van de hel ingetrokken, de hemel, God en de zaligheid zouden hem daar in de hel ten deel vallen. En daarom, wie deze bloei bezat, hij behoefde geen vrees te hebben, op geen enkele wijze, voor de dingen die hem kunnen treffen, welke dan ook; zou hij hierin louter op God gericht blijven, niets kon hem storen, niets hem verwarren.

9

Nog helderder wordt de zon dan en ze werpt haar hitte op deze vrucht en maakt haar doorzichtig, meer en meer; haar zoetheid neemt dan toe, meer en meer, en haar schil wordt almaar dunner, zodat de schil op het laatst zo dun is, dat de goddelijke stralen haar nog meer nabij komen en zonder ophouden. Zodra men maar zijn aandacht erop richt, voelt men van binnen de goddelijke zon schijnen, veel helderder dan alle zonnen die aan de hemel ooit schenen. Alles aan de mens wordt dan zo vergoddelijkt, dat er waarlijk geen ding is waarin men God sterker ondervindt, smaakt en kent op wezenlijkere wijze, elk verstandelijk weten gaat het te boven, elke verstandelijke wijze.

Hierna breekt en plukt men de bladeren weg, zodat de zon ongehinderd op de vruchten kan schijnen; en net zo vallen alle hindernissen in deze mensen weg, en ze ontvangen alles zonder middel. Hier valt dan het gebed weg en de voorbeelden van de heiligen, de heilige handelingen en de oefeningen; de mens moet dit echter niet afwerpen vooraleer dit vanzelf afvalt. Daarna wordt de vrucht zo onuitsprekelijk zoet, dat geen verstand het kan begrijpen, en het komt zover, dat de geest hierin zo verzinkt dat hij elk onderscheid verliest; hij wordt zo één met de zoetheid van de godheid, dat zijn wezen met het goddelijk wezen

doortrokken wordt, zodat hij zichzelf verliest. Als een druppel water die in een groot vat wijn valt, zo raakt de geest verzonken in God, in de goddelijke eenheid; elk onderscheid gaat verloren, en alles wat hem tot daar heeft gebracht, deemoed, verlangen en hijzelf, daar verliest het zijn naam, slechts een louter, stille, geborgen eenheid is er, zonder elk onderscheid. Ach kinderen, hier worden verlangen en deemoed tot een enkelvoudigheid, een wezenlijke, stille, verborgenheid, zodat men het nauwelijks gewaar wordt. Ach, hierin een uur te zijn, ja een ogenblik, dat is duizend keer nuttiger en waardiger voor God dan veertig jaren van je eigen praktijken.

Dat ons dit alles ten deel mag vallen, daartoe helpe ons God.

Amen.

Eerste vrijdag van de vastentijd

ERAT FESTUS JUDEORUM (Io 5,1-6)¹

08

De preek op het evangelie van Sint-Johannes voor de vrijdag na Aswoensdag, over de beweging van het water in de vijver, zegt hoe God sommige mensen tot aan hun dood in onwetendheid laat en in vrees en benauwenis en hun dan pas rijkelijk vreugde schenkt.

1

In dit evangelie van Sint-Johannes lezen we dat er een feest van de Joden was, en Jezus ging op naar Jeruzalem. Er was daar een vijver met vijf zuilengangen, een grote menigte zieken lag daar, wachtend tot de Engel des Heren in de vijver zou afdalen om het water in die vijver voor hen in beweging te brengen. Wie van deze mensen dan als eerste afdaalde nadat het water bewoog, die was terstond genezen, aan welke ziekte hij ook leed. Nu was daar een man, hij was al achtendertig jaren ziek. Toen onze Heer hem zag, wetende dat hij daar zolang gelegen had, vroeg hij hem: 'Wil je gezond worden?' De zieke antwoordde: 'Ik heb niemand die me in het water draagt als het bewogen wordt, en wanneer ik er dan ben, is een ander mij voor geweest.' Onze Heer zei: 'Sta op, neem je bed op en loop.' Dat zelfde moment was de zieke genezen, hij nam zijn bed op en liep. Vervolgens lezen we nog over een lang gesprek; die man dus stond op, en hij wist niet dat het Jezus was. Later trof onze Heer hem weer en zei: 'Je bent nu genezen, zondig niet meer, opdat niets ergers je overkomt.'

¹ Er was een feest van de Joden (Joh. 5,1-6)

2

Deze vijver of dit waterbekken, dat is de minnelijke persoon van onze Heer Jezus Christus, en het water dat aldus bewogen werd, en dat in deze vijver of in dit bekken is, dat is het eerbiedwaardig bloed van de minnelijke Zoon van God, hij die God en mens is en ons allen in zijn kostbare bloed gewassen heeft en uit liefde allen wassen wil die ooit tot hem gaan.

De zieken, die in groten getale aanwezig waren, zij die bij de vijver lagen, wachtend op de beroering van het water, hieronder kan men het menselijk geslacht verstaan dat ten tijde van het oude testament gevangen lag, zijn hele leven lang; en na hun dood moesten deze mensen in het voorgeborchte verblijven en wachten op de beroering, pas wanneer dit kostbare edele bloed in beroering werd gebracht dat in deze edele vijver was, zouden ze genezen, niet eerder konden ze gezond worden noch ooit genezen. Maar ook in deze laatste dagen, de dagen van het heil, kan geen mens ooit nog genezen of gezond worden anders dan door het minnelijke water van de vijver, dan door het bloed van onze Heer Jezus Christus.

3

De zieken nu die hierin niet geraken, ze zullen voor eeuwig sterven en verloren gaan. Maar er zijn ook zieken die in deze minnelijke vijver terecht komen, nadat het water beroerd werd; het betreft hier een uitwendige beroering. Overkomt het hun dat ze door God gemaand worden en geroepen worden door ziekte of door verdriet of door andere gebeurtenissen, vreugdevolle of verdrietige, dan wenden zij zich tot God; of ook wanneer het Woord van God hen beroert uit de mond van een leraar, komen ze tot God in het water; maar ze doen het op een lauwe manier, blind en traag doen ze het, en daarom, alhoewel genezen, blijven ze toch op afstand, en zij zelf zijn hiervan de oorzaak, niet God; ongelouterd blijven ze zo, en ze zullen binnen moeten gaan in het

vagevuur en daar helse pijnen ondergaan, hellevuur, en de duivels zullen daar de spot met hen drijven en ze zullen er moeten blijven totdat ze gelouterd zijn.

4

Rondom deze vijver nu waren vijf zuilengangen, en een grote menigte zieken lag er. Al deze zieken waren aan het wachten op de beweging van het water, en wie van hen dan als eerst hierin afdaalde, die werd zonder enige twijfel gezond, aan welke ziekte hij ook maar leed. Hieronder kunnen we verstaan, de hoogmoedige en toornige, hatelijke, gierige en onkuise mensen en allen die op een soortgelijke wijze ziek zijn, die zich in Christus' bloed wassen kunnen, zodat ze helemaal zullen genezen, als ze maar in het water willen komen.

De vijf zuilengangen om de vijver, men kan ze opvatten als de heilige vijf wonden van onze Heer, waardoor en waarin wij allen gered zijn. Maar op nog andere wijze kan men deze vijf poorten opvatten, namelijk als vijf deugdoefeningen, allemaal van verschillende aard. Hoewel we aan alle deugdoefeningen behoefte hebben, toch is een mens zwakker op het ene gebied dan op het andere, daarom dient hij zich vlijtiger en nadrukkelijker te oefenen in de ene deugd, meer dan in de andere.

De eerste poort bij deze oefeningen bestaat uit diepe deemoedigheid en onderworpenheid. De mens zal zich voor nietswaardig houden en nederig buigen onder God en alle schepselen en onder elk ding, vanwaar het ook komen mag; laat hij het deemoedig van God ontvangen en van niemand anders. Hij zal zich overgeven aan God in een deemoedige vrees en in ware geringschatting van zichzelf, in alles, in voorspoed en in tegenspoed, in bezit en in verlies.

5

De tweede poort, dat is een ijverig volharden in de grond. O kinderen, hoe nodig zou dit zijn voor sommige goede mensen die

vanuit de juiste eenvoud ongewaarschuwd hun grond verlaten. Met schijnbaar goede gedragingen en werken gaan ze uit, zoals leren, horen, spreken, werken, maar ze vervallen door zinnelijk genot gedreven in dwaasheden. En het komt voor, volgens Sint-Augustinus, dat er velen zijn die zo ver lopen dat ze nooit weer terug kunnen inkeren. De mens moet in al zijn werken en in het uitgaan waakzaam blijven en acht slaan op zijn grond en deze bezien met al zijn aandacht. Wanneer hij aldus zou werken, dan bleef hij in al zijn werken in de ware vrede. Geen vrede in zijn werken en uitgaan zal hij hebben wanneer hij uitgaat in onnadenkendheid, gedreven door een prikkeling van de zinnen of door uiterlijke gebeurtenissen en niet vanwege een goddelijke aansporen of vermanen.

6

De derde poort, dat is een waar, wezenlijk berouw over de zonden. Dat wil zeggen: een volledige, ware afwending van alles wat niet louter God is of waarvan God niet de ware oorzaak is, en een ware toewending naar God met alles wat men is. Alleen dit vormt de kern en het merg van het berouw. Laat men met een vast vertrouwen verzinken in het minnelijke, louter goede dat God is, en in toenemende mate hem aanhangen en zijn verblijf zoeken in hem, in liefde en met een zuiver verlangen en met een wil die volledig bereid is Gods liefste wil uit te voeren, en zover men hiertoe in staat is. Kinderen, dit dan is wezenlijk berouw, en wie dit berouw heeft, hem worden zonder twijfel al zijn zonden vergeven, en wie hiervan meer heeft, hem wordt nog louterder en waarlijker en dieper vergeven.

7

De vierde poort, dat is een vrijwillige armoede. Kinderen, we moeten hier een onderscheid maken tussen een uiterlijke armoede, die het gevolg van toeval is, en een innerlijke armoede, die het wezen uitmaakt van de ware armoede. De uiterlijke armoede treft niet alle mensen, en niet alle mensen zijn geroepen om uiterlijk arm te zijn. Tot de wezenlijke armoede zijn wij allen

geroepen, allen die Gods vrienden willen zijn, dat wil zeggen, dat alleen God onze grond zal bezitten en dat we door niets anders bezeten worden en dat we alle dingen zó bezitten zoals God wil dat we ze bezitten: in armoede van onze geest. Sint-Paulus zei het als volgt: 'zoals zij die niets hebben en toch alles bezitten'²; dat wil zeggen, dat we geen enkel ding zó lief hebben, goed noch vriend, lichaam noch ziel, genot noch nut dat we, als God het anders zou willen, het uit liefde en tot zijn lof, niet graag willen loslaten en op de wijze die hij van ons verlangt, ja, onze goede wil zal uit niets anders bestaan. En hoewel de verzwakte natuur tegenstreeft, het hindert niet, als de wil hiertoe maar bereid is.

Kinderen, dit is de ware, wezenlijke armoede, die aan alle mensen toebehoort en die God van hen verlangt, en wel zo dat ze een vrij, ledig, verheven gemoed hebben dat door geen enkel ding bezet is, door genot noch liefde, en dat steeds bereid is alles los te laten, wanneer God wil dat dit losgelaten wordt. Zou deze mens een koninkrijk bezitten, toch zou hij een wezenlijk arme mens zijn, en niet gehinderd worden in zijn ontvankelijkheid voor God, zolang het gemoed van deze mens niet in iets vergankelijks zijn rust of vrede zou zoeken; wanneer hij hierbij steeds opnieuw de hand van zijn begeerte zal uitstrekken naar de milde aalmoezen van het zuivere goede, dat God zelf is, alleen dan zal hij vrede vinden in zijn wil en in zijn grond. En bemerkt men in de lagere krachten en de dierlijke krachten lust of onlust bij wat nuttig is of schadelijk, het doet er niet toe, men dient zich hierin te schikken en het aan God opdragen.

8

Met de vijfde poort wordt bedoeld dat de mens altijd alles naar God moet terugbrengen, en het aan hem weer moet opdragen; alles wat hij van hem en op loutere wijze ontvangen heeft, zal zo teruggaan de oorsprong in, in de grond waaruit het gestroomd is. O kinderen, zij die deze zuilengang goed en op de juiste wijze bereiken zouden, hoe heerlijk zou dat zijn! Maar veel grote

² 2 Kor. 6,10

mensen blijven hier achter, ze denken er heel goed aan toe te zijn; maar zodra God hen grote, bijzondere gaven schenkt, waarmee ze helemaal herboren zouden moeten worden, dan hechten ze hieraan met liefde en lust en beleven er genoeg aan, ze haasten zich niet om ze terug in de oorsprong te brengen, maar ze nemen deze op en trekken ze naar zich toe, alsof het hun toekomt, en ze richten hiermee dodelijke schade aan. De mens zou zo op God gericht moeten zijn, dat hij geen acht zou slaan op zaken die zijdelings bijgevoegd zijn bij wat hem toevloeit. Het als bij iemand die een ding met al zijn krachten heel nauwkeurig wil gadeslaan en daarbij door een nauwe spleet moet kijken of door fijn traliewerk: zolang hij met al zijn krachten zo kijkt naar hetgeen hij graag zien wil, zolang belemmert deze hindernis hem niet, maar richt hij zijn aandacht op die hindernis en bekijkt hij deze, hoe klein en hoe dun die hindernis ook zijn mag, het zal hem hinderen bij het kijken naar wat hij zou willen zien. Net zo is het met de genadegaven gesteld: hoe klein het middel ook zijn mag richt men zijn aandacht hierop – de genadegaven mogen nog zo louter en edel zijn – en wil men er met lust en genot op rusten, dan zal men er door gehinderd worden in zijn opgang naar God. God moet men ontvangen in de gaven, om hen vervolgens weer naar God te brengen, en om samen dan met hen in te zinken, met heel zijn kracht, in de oorsprong waaruit de gaven stromen.

9

In de zuilengangen bij deze vijver lagen veel zieken, en ieder van hen die in het water ging zodra dit water bewoog, werd meteen gezond. Wat is deze beweging en deze beroering anders dan de Heilige Geest die van bovenaf in de mens komt en de innerlijkheid van de mens beroert. Een zodanige grote beweging brengt dit teweeg, dat de innerlijkheid van de mens omgekeerd wordt en volledig anders gericht wordt. De zaken waar hij voorheen smaak in vond die smaken hem niet langer en wat hem eerst vervulde met afkeer, dat vindt hij nu aangenaam, zoals smaad, verbanning, eenzaamheid, ontzegging, innerlijk leven, deemoed, afwijzing, het afgescheiden zijn van alle schepselen; het

is nu zijn hoogste geluk. Wanneer deze beroering heeft plaatsgevonden, dan daalt de zieke af, dat is de uitwendige mens, met zijn uitwendige krachten daalt hij helemaal en grondig af in deze vijver en hij wast zich dan in Christus, in zijn kostbare bloed. Door deze aanraking wordt hij waarlijk gezond, zoals ook elders geschreven staat: 'Allen die hem aanraakten, werden gezond'³.

10

Nu laat onze Heer uit grote trouw de mensen ondertussen voor ziek liggen, en hoewel ze helemaal genezen zijn, beseffen ze dat toch niet en hun hele leven beschouwen zij zich als ziek, want onze Heer weet van hen, dat als zij zouden beseffen dat ze helemaal genezen zijn en weer gezond geworden, dat ze zich tot zichzelf zouden keren met zelfbehagen. Zo komt het, dat hij hen uit grote trouw al hun dagen in onwetendheid laat leven, in vrees en benauwenis en in deemoed; en met hen is het zo gesteld, dat ze God nooit willen mishagen, bij alles wat hun overkomen of treffen mag. Wanneer dan de minnelijke dag komt dat de lieve God hen wil meenemen naar zijn huis, het uur van hun dood, o kinderen, dan verlost hij hen van deze onwetendheid en duisternis, en hij gaat zo vaderlijk met hen om en troost hen dan, en hij laat deze mensen voor hun dood vaak proeven van hetgeen ze eeuwig genieten zullen, en ze sterven dan in een grote zekerheid. En zij die hem dan in deze duisternis trouw geweest zijn, hen geleidt hij rechtstreeks zijn onuitsprekelijke, eeuwige vreugde binnen, en ze worden in de godheid begraven; zalige doden zijn het, ze zijn in God gestorven.

11

Nu kwam onze Heer en zag daar een zieke liggen, achtendertig jaar was hij ziek. Hij zei tot hem: 'Wil je gezond worden?' Toen zei de zieke: 'Heer, ik heb niemand die me in het water kan dragen nadat het aangeroerd is.' En onze Heer zei: 'Sta op, neem je bed op en ga!' En terstond was de zieke genezen, nam zijn bed op en ging

³ Mat. 14,36

heen. Kinderen, laat ons hierbij goed opmerken dat deze zieke zo lang en zoveel jaren daar gelegen had. Deze zieke was er omwille van Gods glorie, niet omwille van de dood.⁴ O, wie dit zou doorgronden, die ware lijdzaamheid waarin deze zieke achtendertig jaar gewacht heeft, totdat God zelf hem genas en hem zei te gaan! Dit is gericht tegen die mensen, die, meteen nadat ze zich gewijd hebben aan een bijzonder leven en ze dan niet onmiddellijk grootse dingen beleven, denken dat alles verloren is, en zich voor God dan beklagen alsof hij hun onrecht doet.

O, hoe weinig mensen toch bezitten deze edele deugd, waardoor ze zich kunnen loslaten en het kunnen lijden, mensen die zich kunnen houden voor dat wat ze zijn, die hun zwakte dragen, hun gevangenschap en hun bekoringen, totdat de Heer zelf hen gezond maakt. En daarom beveelt hij hen niet om waarlijk op te staan, te gaan, hun bed op te nemen en gezond te worden. Wie het uithield in deze gevangenschap en niet eerder uitbrak dan wanneer hem de Heer zelf zou verlossen, o kinderen, wat zou dat iets heerlijks zijn, welke macht en welk een heerschappij zou deze mens gegeven worden. Tegen hem zou waarlijk gezegd worden: 'sta op', je hoeft niet langer te liggen, je zult niet langer gevangen zijn en gebonden, maar vrij zul je zijn en gaan in vrijheid, en waarlijk, dragen zul je het bed dat voorheen jou droeg, neem het nu op en draag het op krachtige en machtige wijze. O, de mens die zo door de Heer zelf verlost zou worden, die zou echt verlost zijn en opgewekt wandelen en na dit geduldige wachten terecht komen in een wonderlijke vrijheid, die zij allen ontberen die menen zichzelf te kunnen bevrijden en die uitbreken voor de tijd daar is.

12

Wanneer deze mensen dan een dergelijke vrijheid ten deel valt, en ze verlost zijn uit hun gevangenschap en zich in goede gezondheid aantreffen, dan kan het wel gebeuren dat ze deze

⁴ Cfr. Joh. 11,4

vrede verlaten, soms zonder opzet en achteloos, om uit te gaan tot de menigte of tot de uiterlijke dingen en allerhande praktijken of oefeningen; het vergaat hun dan als die ene: God wordt ook voor hen een vreemde.

Toen de Joden hem vroegen wie hem genezen had, toen wist hij het niet; toen hij echter weer in de tempel kwam, toen sprak Jezus hem aan, en hij herkende hem en verkondigde het daar aan allen. Zo moet ook de minnelijke mens doen: wanneer hij dit niet-weten in zichzelf gewaar wordt, dan moet hij alles laten voor wat het is en snel in de tempel gaan, dat wil zeggen, dat hij onder verzameling van al zijn krachten in zijn innerlijke tempel, in zijn diepe grond, moet zien te komen, en komt hij daar goed binnen, dan vindt hij daar zonder twijfel waarlijk God, daar is het dat hij hem zal herkennen.

13

En Jezus was er, en hij vermaande hem; hij sprak tot hem, en zei: 'Zie, je bent gezond geworden, nu neem je voortaan meer in acht!' Zijn werken en weten, zijn leven, alles aan deze mens verkondigde sindsdien niets dan waarlijk God. En wanneer de mens dan, door dit waarlijk, goddelijke ervaren van de zuivere kennis, in de innerlijke tempel, in zijn grond, God gevonden heeft, en hij ook door eigen schade gedreven en door God dan gewaarschuwd werd, o, dan verhaalt hij van zijn God, en hem verkondigt hij; uit innerlijk ervaren waarheid komt dit en heel nuttig is het en zeer vruchtbaar.

Dat dit ons allen ten deel mag vallen, daartoe helpe ons God.

Amen.

Tweede zondag in de vasten

JHESUS GING US IN DIE ENDE DER LANDE TYRI UND SIDONIS
(Mat. 15, 21-28)¹

09

De preek op het evangelie volgens Matteüs voor de tweede zondag in de vasten, handelt over de Kananeese vrouw en over hoe God menigeen najaagt in de strijd tussen de innerlijke en uiterlijke mens, en onderbouwt dit met een stichtelijke gelijkenis.

1

Jezus trok zich terug naar de streek van Tyrus en Sidon; een Kananeese, een vrouw afkomstig uit diezelfde streek, riep onze Heer na en zei: 'Heer, Zoon van David, erbarm je over mij, want mijn dochter wordt vreselijk gekweld door een boze geest.' Onze Heer antwoordde de vrouw niet, met geen woord. De vrouw riep nog harder. Toen zeiden de discipelen: 'Heer, deze vrouw roept ons na, stuur haar toch weg!' Toen zei onze Heer: 'Ik ben alleen gezonden tot de verloren schapen van het huis Israël; het is niet goed dat men de kinderen het brood neemt en het de honden toewerpt.' Toen de vrouw dit hoorde, toen zei ze: 'Ja, Heer, dat is wel waar, maar het gebeurt toch ook dat de kleine honden gevoed worden door de broodkruimels die van de tafel van hun meester vallen.' Toen zei onze Heer: 'O vrouw, groot is je geloof; wat jij verlangt, het zal gebeuren!' En van dat ogenblik was haar dochter genezen.

O, kinderen, dit evangelie openbaart ons de alleredelste, nuttigste, zekerste, wezenlijkste ommekeer die men levend in de tijd maar hebben kan; en wanneer welke ommekeer dan ook, wanneer deze

¹ Vandaar trok Jezus zich terug naar de streek van Tyrus en Sidon. (Mat. 15, 21-28)

niet steeds op een dergelijke wijze plaatsvindt, alles wat de mens ook maar doet, het helpt dan weinig tot niets.

2

Nu het woord: 'Jezus trok zich terug'. Waarvandaan? Van de schriftgeleerden en de farizeeërs. Kinderen, sla goed acht op deze beweeggrond! Wie zijn deze mensen, van wie Jezus wegtrok? De schriftgeleerden, dat waren de wijzen die prat gingen op hun kennis, en de farizeeërs, dat waren zij die prat gingen op hun vroomheid en die volhardden in hun manieren en bleven bij hun regels. Hieruit kan men de twee schadelijkste beweeggronden afleiden die er bij geestelijken maar gevonden kunnen worden; zij die zich hierin vestigen, die gaan te gronde, want het stort hun in het verderf en met geen van hen wordt het wat. En er zijn maar weinig mensen die niet in een van deze beweeggronden en beetje gevangen zijn of in allebei, maar bij de ene mens is dat meer nog dan bij de andere. Onder 'schriftgeleerden' verstaat men de verstandige mensen, zij die alle dingen opnemen naar de wijze van hun verstand of van hun zinnen; ze nemen de dingen op met hun zinnen en trekken ze dan in hun verstand om zo grote dingen te begrijpen, en daarin gloriëren ze, en grote woorden zijn het die ze spreken; maar in hun grond, waar de waarheid uit zou moeten opwellen, daar blijft het leeg en dor. En dan de anderen, de farizeeërs, dat zijn de geestelijken die een hoge dunk van zichzelf hebben en zichzelf hoogschatten, ze houden vast aan hun regels en manieren en denken dat hun levenswijze de enig juiste is, en ze wensen hierin geacht te worden en geroemd; en diep van binnen zijn ze vol geringschatting voor hen die niet zijn zoals zij. Onze Heer Jezus Christus trok zich terug, weg van deze mensen.

Deze mensen hadden hem gevraagd een oordeel uit te spreken; hoe het kwam dat zijn discipelen zich niet aan de goede gewoontes van hun voorvaderen hielden, en waarom ze hadden gegeten met ongewassen handen. Toen gaf onze Heer hen ten antwoord: 'Waarom volgen jullie Gods geboden niet?'² De mensen

² Mat. 15,3

waarover we nu spreken, ze gedragen zich net zo, ze beschouwen hun eigen manieren en regels en hun hele levenswijze als zaken die door God zo opgedragen zijn en als uitdrukking van de goddelijke wil, en ze geringschatten en veroordelen de edele godsvrienden, die geen eigen regels of gedragswijzen volgen kunnen, omdat ze God langs zijn verborgen wegen volgen moeten.

Hiermee is niet gezegd dat men vrijpostige en onbesuisde mensen in het convent niet veroordelen mag; de geestelijke tucht zou verloren gaan. Laat ieder zich voor deze farizeïsche manieren hoeden in zijn grond; of zich hierin soms verkeerde heiligheid verborgen houdt, waarvan het doel en de oorsprong niet uit God geboren is; van hen gaat Jezus weg, daar blijft hij zeker niet. Zo treft men mensen aan die almaar letten op juiste, uiterlijke manieren in handelingen en in houding, als die maar juist zijn, dan is alles goed; maar hun grond is helemaal ingenomen door schepselen en is er op schadelijke wijze door bezet, en in deze toestand bidden ze vele psalmen; zo doen ook de Joden: ze vallen op hun knieën, ze vasten, bidden, maar in hun grond wordt God niet gevonden, want naar de ellendige schepselen, naar hen gaat hun liefde, hun verlangen en hun begeerte uit, in al te grote, heftige, brave oefeningen.

Nee, kinderen, in de nabijheid van zulke farizeïsche manieren blijft God niet, dat zijn niet de planten die de hemelse Vader geplant heeft³; wees daar zeker van, zij moeten met wortel en al uitgerukt worden, want zoals hij zelf zei: 'Wie niet met mij is, die is tegen mij, en wie niet met mij bijeenbrengt, drijft uiteen.'⁴ Weet dan, wanneer de oogsttijd komt en hij zijn graan inzamelt, wees ervan overtuigd, dat allen die niet met hem inzamelden, maar dat voor een andere heer deden, weet dat God hen zeker zal verlaten; de mensen in wier grond hij zijn planten niet aantreft, deze mensen worden allemaal verworpen.

³ Cfr. Mat. 3,10; 15

⁴ Luc. 11,23; Mat. 12,30

Kinderen, dit zijn de twee soorten van verkeerde beweeggronden die nu heersen: de natuurlijke fijnzinnigheid naar de wijze van de schriftgeleerden en de wijze van de farizeeërs met hun uiterlijke schijn en regels. De mensen zijn tegenwoordig als schriftgeleerden zo vaardig, zodat we nauwelijks een biecht kunnen horen die niet vol van behendige uitvluchten is, en zo volharden zij in hun manieren. Van deze mensen nu trok Jezus weg, en dat doet hij ongetwijfeld nog altijd.

3

En waar ging hij heen? Hij ging naar de streek van Tyrus en Sidon. Tyrus wil zoveel zeggen als 'benardheid', en Sydon wil zoveel zeggen als 'jacht'. O kinderen, slechts weinig mensen worden gewaar hoe heerlijk het is als deze twee samenkomen. O welke edele toestand ontstaat wanneer dit jagen goed gebeurt en men de beklemming voelt die uit dit jagen geboren wordt.

Welk jagen is dit dan? Geen ander, dan dat waardoor de innerlijke mens graag bij God wil zijn, waar hij zijn meest eigen plaats vindt, en dat de uitwendige mens drijft en jaagt; maar die uitwendige mens jaagt een andere weg na en verlangt vanwege zijn gerichtheid op het uitwendige naar de lagere dingen, waar hij dan zijn meest eigen plaats vindt; en zo is er tweespalt in deze mens.

Het eigenste van de innerlijke mens dat is God, en naar hem haakt zijn begeerte zijn wil en zijn verlangen, want daarheen neigt zijn natuur; maar dat gaat in tegen de natuur van de uitwendige mens en deze gaat daartegen tekeer, zoals Sint-Paulus zegt: 'In mijzelf tref ik een eeuwig tegenstreven aan, dat van nature ingaat tegen het eeuwige jagen van de geest; wat ik niet wil, dat doe ik, en wat ik wil, dat doe ik niet.'⁵ En zo vechten deze twee tegen elkaar; en daarenboven komt God die beiden najaagt en zo ook zijn genade. En wordt dit jagen waarlijk verstaan, dan staat het er goed voor,

⁵ Cfr. Rom. 7,19

want allen die door Gods Geest nagejaagd worden, dat zijn kinderen van God⁶.

Dit jagen nu brengt grote angst en benauwenis. Ach, kinderen, wanneer de mens zich in deze angst aantreft en hij in zichzelf dit drijven gewaarwordt, zonder enige twijfel, dan komt Jezus en gaat ongetwijfeld naar binnen. Waar men geen gevolg geeft aan dit drijven en men door deze angst niet bevangen is, daar zal hij niet zijn; en met al die mensen die aan dit drijven en deze angst geen gehoor geven, met al deze mensen komt het nooit meer goed, ze blijven zoals ze zijn; en tot zichzelf zullen ze nooit geraken, en daarom weten ze niet van wat in hen is, want menige bekoring zal de kop opsteken in de mens, in zijn natuur en in zijn geest. O, laat een mens buigen voor deze zaken, laat hij ze vereren, want komen ze, dan is het zeker dat God hem vergezelt. Dan komt de wereld met haar hevige stormen en de boze vijand met zijn sluwe listen en het vlees en de zinnen en alle lagere krachten en heel zijn zwakheid, en naar beneden neigen ze zich, tot uiterlijke dingen. En hier tegenin zal de innerlijke mens gedreven worden door God en door het natuurlijke neigen dat hij naar God heeft; en hieruit ontstaat beslist angst en benauwenis.

4

En wat moet de arme mens dan doen als hij in dit opgejaagd worden geen uitweg vinden kan? Waarlijk, laat hij dan doen als deze arme vrouw deed, laat hij naar Jezus gaan en roepen met luide stem, dat is met een krachtige stem en vervuld van verlangen: 'Heer, Zoon van David, erbarm je over mij!' O kinderen, uit dit jagen wordt geboren een mateloze roep, en deze roep van de geest die weerklinkt duizend keer duizend mijlen ver en nog verder, een verzuchten is het zonder maat, vanuit een bodemloze diepte; ver boven de menselijke natuur stijgt dit verzuchten uit en het is de Heilige Geest die dit verzuchten in ons

⁶ Cfr. Rom. 8,14

moet vervolmaken, zoals Sint-Paulus zei: 'De Heilige Geest pleit voor ons met onuitsprekelijk verzuchten.'⁷

5

Kinderen, hier wordt de grond beter bereid dan welke bereiding men zich maar voorstellen kan in de tijd. Sla hierop acht; wanneer de arme mens dit jagen treft en hij een bodemloze angst kent en dan met onuitsprekelijke verzuchtingen tot God roept en met zulk een verlangen dat het doordringt tot in de hemel, en God zich dan gedraagt alsof hij er geen woord van hoort of alsof hij er niets van wil weten; ach, hoe zal het verlangen dan hierdoor in de grond meer en meer ontvankelijk en bereid worden! O kinderen, hoe kan dat zijn? De bron van de volmaakte barmhartigheid sloot zich af toen de arme vrouw riep; de bron hield zich gesloten voor haar uitstromen, de bron die zich voor Adam⁸ ontsloot. Wonderlijk is het, dat God zwijgt⁹! En de discipelen, ze baden en pleitten voor haar. Uiteindelijk sprak hij op harde toon, dat hij alleen gezonden was tot de verloren schapen van het huis Israël, 'en het is niet goed dat men het brood neemt van de kinderen en het de honden toewerpt.' En hij gedroeg zich nog harder en geringschattender door haar niet alleen iets te ontzeggen, maar haar tevens te laten inzien, met geloofwaardige woorden, dat hij haar anders ten onrechte genade zou schenken. Hij ontzegde haar niet alleen dit brood, wat toch een noodzakelijk iets genoemd wordt voor iedereen, maar ook ontzegde hij haar een kind te zijn, en hij ontzegde en onthield haar het menselijk zijn en noemde haar een hond. Op welke wijze zou hij haar nog meer beproefd en uitgelokt kunnen hebben, en hoe haar van nabij nog kunnen jagen en drijven?

Hoe beantwoordde ze al dit jagen? Ze liet zich bejagen en bejaagde zichzelf nog heviger dan hij haar vermocht te bejagen, tot in de grond ging ze door met dit jagen, en dieper nog drong ze

⁷ Rom. 8,26

⁸ Mogelijk wordt hier bedoeld 'anderen'? Cfr. Ms. S (A91): adren (= anderen).

⁹ Vetter (p. 44, rg. 7) geeft hier 'suochet'; Ms. Gent 966: 'sweech' (=zweeg).

door in de afgrond en ze zei: 'Nee, Heer, niet slechts een hond, meer nog een klein welpje'. In dit verzinken en vernieten bleef ze vol geloof en zei: 'O Heer, toch gebeurt het soms, dat de kleine welpjes, de jonge hondjes, dat ze gevoed worden door de kruimels die vallen van de tafel van de Heer.'

O kinderen, hij die op deze wijze kan doordringen in de grond van de waarheid, niet met geleerdheid, noch in woorden, noch met de zinnen, nee, in de ware grond, God noch alle schepselen konden hem zo diep niet te neer drukken noch vernieten, noch verzinken, of hij zonk nog dieper in de waarheid; niets kon men hem ontzeggen, niets hem ontnemen, niets hem onthouden, of hij bleef staan in volharding, om zich vol vertrouwen nog kleiner te maken, en zijn ijver, die liet hij meer en meer groeien. Kinderen, dit is waar alles vanaf hangt, wie tot daar zou geraken, hij had iets goeds bereikt. Ja, deze wegen, en enkel zij, leiden waarlijk, rechtstreeks en zonder hindernissen in God. Velen die zich het bodemloze vernieten niet kunnen voorstellen, het binnen in de grond blijven, in volharding en in een waar vertrouwen, zoals deze vrouw het toonde.

Daarom ook werd haar geantwoord: 'O, vrouw, groot is je geloof, wat jij hoopt, zo zal het voor je zijn, en wat jij verlangt, het zal je gegeven worden.' Waarlijk, allen die aldus en op deze weg waarlijk gevonden worden, allen zullen dit antwoord ontvangen. Alles wat jij verlangt, het zal gebeuren op de wijze zoals jij het wilt; want omdat je bent uitgegaan uit het jouwe, daarom zul je nu ingaan in het mijne; want alles waar het verlangen naar uitgaat, men kan het slechts bezitten onder vernieting van het schepselijke. Alles wat je verlangt, dat zal het jouwe zijn, zo zal het gebeuren; het zal echter alleen gebeuren onder verloochening van wat de mens eigen is; net zoveel als de mens uit zichzelf gaat, waarlijk, net zoveel komt God bij hem binnen.

6

Kinderen, ik wil jullie nu niet veel meer vertellen dan een klein verhaaltje dat past bij het voorafgaande. Ik ken een Kananeese,

want zo mag ze wel genoemd worden; het heeft zich afgespeeld nog geen vier jaar geleden, ze leeft nog; zij werd eens ontrukt aan de zinnen en kwam zo ver dat ze God zag en Onze-Lieve-Vrouw en alle heiligen. Toen ze dit zag, toen zag ze zich op onuitsprekelijke afstand van God; en in haar geest ontstond toen een onuitsprekelijk en ongeloofelijk lijden, helse pijnen onderging ze vanwege die grote afstand, want de grootste hellepijn is deze: zich gescheiden te weten van God. Toen haar geest zich aantrof in deze onuitsprekelijke nood, toen wendde de vrouw zich tot Onze-Lieve-Vrouw en tot alle heiligen en smeekte hen allen om haar te helpen. Ze zag toen dat ze allemaal zo volledig op God gericht waren en zo in hem waren opgenomen, dat ze aan geen woord van haar geroep enige aandacht schonken; zo groot was hun gelukzaligheid en hun vreugde dat zij haar roepen niet hoorden noch er acht op sloegen. Toen wendde ze zich op een menselijke wijze tot de heilige pijnen en de stervenspijnen en tot de wonden van onze Heer Jezus Christus; toen werd haar gevraagd waarom ze hen aan wilde roepen aan wie ze toch nooit enige eer bewezen had. Toen ze inzag dat haar noch Onze-Lieve-Vrouw noch de heiligen noch de heilige pijnen van onze Heer zouden helpen, toen wendde ze zich tot de Heer zelf, en haar geest sprak: 'O Heer, omdat niemand me helpt, zie dan, minnelijke God, dat ik jouw arm schepsel ben en jij mijn God, en vel het juiste oordeel in overeenstemming met je liefste wil; of je mij in deze afgrondelijke helse pijn eeuwig wil achterlaten, dat laat ik, lieve Heer, helemaal over aan jouw welwillende wil'. En ze liet zich neerzinken op de grond, voor eeuwig; maar nauwelijks lag ze, of ze werd al opgeheven ver boven enig middel, en ze werd de goddelijke afgrond ingetrokken, en door de wonderlijke godheid helemaal verzwolgen. O, hoe heerlijk, zo verzwolgen te worden! Deze zelfde persoon, ze wordt nog elke dag op dezelfde wijze of in de grond of op deze weg getrokken; een jonge vrouw is het nog; en echt, ik ben van mening, dat ze in haar hele leven nooit grote zonde deed, zonde waarmee ze God vertoornde. Kinderen, welke hindernissen zullen er opdoemen voor hen die God vaak

vertoornen en vaak vertoornd hebben, voor hen die zo vast verkleefd zijn aan de dingen!

7

Deze vrouw gaf zich over aan Gods wil, aan een eeuwigheid in helse pijnen. Zo doen zij niet, die na vier of na vijf jaar van mening zijn dat ze wonderen dienen te ontvangen, en ze zeggen dan: 'Ach, bid voor mij, opdat ik van de allerliefste vrienden van God deel mag gaan uitmaken.' Je zult jezelf niet waardig achten deel uit te maken van de alleringsten; plaats jezelf op de laagst gelegen plaats, zoals het evangelie leert, en je zult verhoogd worden¹⁰; maar zij die zichzelf verhogen, die zullen vernederd worden. Verlang naar dat wat God van eeuwigheid af gewild heeft, En wat hij voor jou bestemd heeft door zijn allerliefste wil, laat dat jouw plaats zijn.

Kinderen, dit is de wijze om binnen te gaan in God; men zal zich helemaal ontdoen van zichzelf op elke mogelijke manier, en van alles wat men bezit. En waarlijk, hij die hiervan een druppel slechts ontvangen zou, voor wie het tot een vonk zou worden, hij zou beter voorbereid zijn en verder binnengaan hierdoor, dan de mens die zich alle kleren van het lijf scheurt om ze weg te schenken, verder dan de mens die doornen en stenen eet, voor zover de natuur dit toe zou laten; want zou men slechts een enkel ogenblik zo leven, het zou nuttiger zijn dan veertig jaar leven naar eigen goeddunken. Kinderen, de edelste en de kortste weg zou het zijn en de lichtste, uitgaand boven alle wegen die het eigen verstand vermag te kennen. O, waarmee gaan jullie toch om en waarmee verliezen jullie je edele, heerlijke tijd! Dit minnelijke, zuivere goed gaat verloren, terwijl het onophoudelijk geboren had kunnen worden in jullie, maar jullie lopen al die jaren rondjes als in een kringetje en komen niet vooruit, na al die jaren dat jullie zo geleefd hebben, zijn jullie even ver als jullie waren in het begin, vooruitgekomen in volmaaktheid zijn jullie niet. Wat is dat toch

¹⁰ Cfr. Luc. 14,8-11

een beklagenswaardige zaak, och, zouden jullie toch weet hebben van de onuitsprekelijke schade.

Nu vragen wij onze Heer, dat wij ons zo in hem kunnen verzinken dat we in hem gevonden worden.

Amen.

Zaterdag aan de vooravond tot Palmzondag

EGO SUM LUX MUNDI DICIT DOMINUS (Io 8,12) ¹

10

De preek op het evangelie van Sint-Johannes voor de zaterdag aan de vooravond tot Palmzondag leert ons terug te keren in onze oorsprong, toont ons waardoor dat verhinderd wordt, en laat ons het onderscheid zien tussen de ware godsvrienden en de valse; noodzakelijk is het om hier weet van te hebben.

1

Onze Heer zei: 'Ik ben een licht van de wereld.' De Joden zeiden dat hij van Galilea was, en dat de mensen die van daar kwamen, dat deze met hem van doen hadden. 'Wees daarover niet bekommerd,' zei hij: 'ik ben een licht voor de hele wereld en voor alle mensen.' En uit dit licht ontvangt alle aardse licht haar licht; stoffelijk licht, zoals de zon en de maan en sterren en de lichamelijke zinnen van de mens; en ook geestelijk licht, zoals het verstand van de met verstand begiftigde mensen, dat alle schepselen doet terugstromen hun oorsprong in; en wanneer ze niet weer instromen, dan zijn ze in zichzelf een ware duisternis vergeleken met het ware wezenlijke licht dat een licht is voor de hele wereld. Nu zei onze lieve Heer: 'Doe afstand van jouw licht, dat vergeleken met mijn licht waarlijk een duisternis is, en dat tegengesteld is aan het mijne; en daar ik het ware licht ben, zal ik jou voor jouw duisternis mijn eeuwige licht geven; het mijne zal het jouwe zijn: mijn wezen en leven en zaligheid en vreugde.' Zo bad hij ook zijn Vader: 'Mogen zij met ons één zijn zoals wij één zijn, ik in jou en jij in mij, niet verenigd, maar helemaal één,

¹ Ik ben het licht van de wereld, zegt de Heer (Joh. 8,12)

mogen ook zij aldus met ons één zijn, niet van nature maar door genade, op een wijze die het begrip te boven gaat.²

Alle elementen toch haasten zich terug hun eerste oorsprong in: de steen, het vuur en alle dingen; hoe kan het dan zijn dat dit edele schepsel, dat een wonder is boven alle wonderen, en voor wie de minnelijke God al deze dingen geschapen heeft, hemel en aarde en alle dingen, hoe kan het zijn, dat dit schepsel in zichzelf blijft en niet weer inkeert, zich niet haast terug naar haar eeuwige oorsprong en einde, terug in het licht?

2

Hierbij zijn twee dingen op te merken; ten eerste, hoe de mens terug moet keren in zijn oorsprong, en welke de weg is en de wijze om daar te geraken; en ten tweede, welke de hindernissen zijn waardoor men van dit einddoel afgehouden wordt en er niet binnen kan komen; het moet wel een grote hindernis zijn die zich plaatst tussen jou en dit doel, en je dwalen laat.

Van tweeërlei aard is deze hindernis, behorend bij mensen van tweeërlei aard. De eerste groep mensen bestaat uit de wereldse harten, zij die hun genot en genoegens zoeken in de schepselen en in de zinnen, al hun krachten en al hun zinnen worden erdoor verteerd, al hun tijd verspillen ze hieraan; zij verblijven helemaal in de duisternis en vormen zo het tegengestelde van het licht.

De andere groep wordt gevormd door die geestelijke mensen, die groot aanzien genieten en grote namen dragen, en ze zijn, zo dunkt het hun, ver boven deze uiterlijke duisternis uitgeraakt, maar in hun grond zijn ze farizeeën, en vol van eigenliefde zijn ze en van eigenwil, het voorwerp zijn ze van hun eigen toewijding. Aan de buitenkant zijn ze erg moeilijk te onderscheiden van de godsvrienden, omdat ze ogenschijnlijk meer geoefend zijn, meer dan de ware godsvrienden, in bidden en in vasten en een strengere levensstijl hebben; aan de buitenkant is het niet te

² Cfr. Joh. 17,21

herkennen, slecht hij in wie de Geest Gods is, kan het herkennen. Maar één ding onderscheidt hen van de ware godsvrienden aan de buitenkant: ze oordelen steeds over andere mensen en over de godsvrienden, maar zichzelf oordelen ze niet, de ware godsvrienden daarentegen oordelen niemand dan zichzelf. Ze zoeken in alles het hunne, ze zijn gericht op zichzelf, in alles; in God en in alle schepselen zoeken ze het hunne. Kinderen, de farizeïsche manier die ze nastreven en opzoeken, die is zo diep en zo grondig geworteld in de natuur, dat alle uithoeken van de mens hier vol van zijn, net zo gemakkelijk zou het zijn door ijzeren bergen heen te breken als dit op natuurlijke weg te overwinnen. Het zal niet lukken, behalve dan met dit ene, namelijk dat God helemaal de overhand krijgt en hun plaats in bezit neemt, maar dat gebeurt alleen bij zijn vrienden.

De hele wereld echter is vol van die ene manier en grote schade is hierdoor ontstaan, ver en nabij; het hart van de ware godsvrienden, het moet wel verdorren en bevroren in hun lichaam, wanneer ze zien dat hun God in al die mensen zulk groot onrecht wordt aangedaan door de verderfelijke fouten van deze mensen.

Die grond moet ijverig bewerkt worden; zolang de mens leeft, wordt hij nooit zo volledig gedood of overwonnen of er blijft voor hem nog iets over om te doen. Het vormt een grote hindernis tot het geraken in het ware licht en in deze oorsprong; en zo vallen ze terug op hun natuurlijke licht en ze blijven daarbij, want zulk groot genot vindt men in het natuurlijke verstand, dat vergeleken hiermee alle genot van de wereld als niets is, ja, bij alles wat deze wereld ook maar te bieden heeft. Ook enkele heidenen hebben dit gekend, zij die in het natuurlijke licht alleen verbleven en niet vooruit gekomen zijn, zodat ze in eeuwige duisternis moesten blijven. Dit dan zijn de hindernissen tot het ware licht.

3

Nu moeten we onze aandacht richten op de manier waarlangs men op de ware, kortste weg in deze oorsprong geraken kan en in

dit ware licht. Gevormd wordt deze door een waar verloochenen van zichzelf in een zuiver, grondig zoeken en verlangen naar God alleen. In niets zal een mens zichzelf zoeken, maar in alles slechts de eer en glorie van God nastreven en deze van God zoeken zonder middel, en alles, waar het ook vandaan komt, aan hem weer opdragen, zonder omwegen en zonder middel, zodat geen hindernis dit uitvloeien en terugvloeien zal belemmeren; dat dan is de ware, rechte weg.

Hierin onderscheiden zich de ware godsvrienden van de valse: de valse trekken alle dingen naar zichzelf om zich de gaven toe te eigenen, en ze dragen ze niet zuiver aan God weer op in liefde en dankbaarheid onder een verloochenen van zichzelf om zo dan helemaal op te gaan in God alleen. Hij bij wie dit het meest gevonden wordt, hij is de allervolmaakte vriend van God, maar hij die het niet nastreeft, het niet bezit, en vasthoudt aan zijn eigenliefde, hij zal, wanneer hij zo dan aangetroffen wordt, het ware licht nooit zien. En des te zorgelijker en schadelijker is het wanneer men bovendien niet in de gaten heeft dat het alleen natuur is waar men God schijnt te bedoelen.

Men kan ook ontdekken of men het bezit, wanneer groot, zwaar lijden de mensen treft. De ware godsvrienden vluchten hiermee dan naar God, en ondergaan het steeds meer; ze nemen het van hem aan om het te verdragen met en in hem, of om het helemaal in hem te verliezen, zodat God hun zo vertrouwd wordt, dat voor hen lijden in hem geen lijden meer is, maar hun tot een vreugde en een zaligheid wordt. Maar de valse vrienden met hun farizeïsche aard, wanneer lijden hen treft, dan weten ze niet waarheen, en ze lopen alles en iedereen na, zoekend naar hulp en raad en troost, en ze vinden het daar niet, en menen dan in te moeten storten en te vertwijfelen. Men moet dan met grote zorg vrezen dat hun einde zwaar zal zijn, want ze vinden God niet in zichzelf, niet in hun grond; ze hebben hun gebouw niet

opgetrokken op de steen die Christus is³, daarom zullen ze zeker te gronde gaan.

Deze mensen zijn er duizend keer zorgelijker aan toe dan de gewone wereldse mensen, deze houden zich voor slecht en ze leven in deemoedige angst, net als het gewone volk dat desondanks onze Heer volgde, maar de farizeeërs en de opperpriesters en de schriftgeleerden met hun uiterlijke schijn van heiligheid, zij weerstreefden hem hardnekkig en doodden hem. Laat men het niet wagen om iets tegen hen te zeggen, ze zullen zich verzetten of ze vluchten, zoals ze ook deden toen Christus op de aarde schreef, ze wilden hun gebreken niet toegeven; met de geleerden en de oudsten begon de vlucht en op het laatst waren ze allemaal verdwenen.⁴ Aan eenvoudige mensen is veel beter hulp en raad te geven, wanneer ze maar hun gebreken toegeven, en er is goede raad voor allen die zich voor gebrekkig houden en die in angst en deemoed leven.

4

Als hulpmiddel tegen deze menigvuldige hindernissen heeft ons de minnelijke God een grote hulp en troost geschonken, zijn eniggeboren Zoon heeft hij gezonden, opdat zijn heilig leven en zijn grote, volmaakte deugd, zijn voorbeeld en leer, en zijn menigvuldig lijden ons buiten onszelf zouden leiden, ja, ons helemaal uit onszelf zouden mogen leiden opdat wij ons duister licht laten doven in zijn ware wezenlijke licht; en hij heeft ons de heilige sacramenten gegeven, beginnend met de heilige doop en het heilige vormsel, daarna, als we zondigen, de heilige biecht en de boetedoening, dan zijn heilige Lichaam en tot slot het heilig oliesel.

Sterke en grote hulpmiddelen zijn het, die ons helpen om weer binnen te geraken in de oorsprong en in ons begin. Sint-Augustinus zegt: 'De grote zon heeft onder zichzelf een kleinere

³ Cfr. Mat. 7,24-27

⁴ Cfr. Joh. 8,1-11

zon gemaakt en deze beschaduwd met een wolk, niet om hem te bedekken, maar om hem te temperen, zodat wij hem kunnen zien'. De grote zon, dat is de hemelse Vader, die heeft onder zich gemaakt een kleine zon, dat is de Zoon; en hoewel hij aan hem gelijk is naar de godheid, heeft hij zichzelf vernederd naar zijn mensheid, niet om zich voor ons te verbergen, maar om zijn aanschijn voor ons te temperen, opdat wij hem zien kunnen; want hij is het ware licht, het licht dat elke mens verlicht die in deze wereld komt.⁵

Dit licht schijnt in de duisternis, en de duisternis nam het niet aan.⁶ Dit licht ontvangt niemand dan de armen van geest en zij die zichzelf van eigenliefde en eigenwilligheid ontdaan hebben. Velen zijn er die arm geweest zijn aan uiterlijk goed, wel veertig jaren lang, maar hiervan nooit een druppel gesmaakt hebben. Ze begrijpen het wel, en in hun zinnen treft men het aan en in hun verstand, maar in hun grond is het voor hen iets vreemds en heeft het geen smaak.

Liefste kinderen, leg je hierop toe met heel jullie geest en jullie natuur, opdat dit ware licht jullie verlichten mag, zo dat jullie het zullen smaken; zo kunnen jullie dan geraken in jullie oorsprong, waar het ware licht schijnt. Dat jullie dit ten deel mag vallen, verlang daarnaar en bid hiervoor met en zonder natuur; wend hiertoe alles aan wat in jullie vermogen ligt, vraag de godsvrienden dat ze jullie daartoe helpen, wees hén toegedaan die God zijn toegedaan, opdat zij jullie samen met zichzelf in God binnenbrengen.

Dat ons dit allen ten deel mag vallen, daartoe helpe ons de minnelijke God!

Amen.

⁵ Cfr. Joh. 1,9

⁶ Cfr. Joh. 1,5

Maandag voor Palmzondag

SI QUIS SITIT, VENIAT ET BIBAT (Io 7,37) ¹

11

De preek op het evangelie volgens Sint-Johannes op de maandag voor palmzondag, over het lijden van onze Heer, spreekt over de minnedorst naar God en over de jacht, over hoe op de mens gejaagd wordt door de honden der veelvuldige bekoringen.

1

Op de laatste dag van een groot feest riep onze Heer met sterke, luide stem: 'Zo iemand dorst heeft, hij kome tot mij en drinke!' Het minnelijke lijden van onze Heer, dat nu aanstaande is, laat geen mens in zijn hart erdoor onbewogen blijven, geen hart zal onberoerd blijven door medelijden en dankbaarheid. En daar onze eeuwige Vader, God en Heer, zoveel smaad en veelvuldige pijn moest verduren, daarom ook moeten allen die zijn vrienden zouden willen zijn, bereidwillig aanvaarden wat hen overkomt; of het hen nu terecht of ten onrechte treft, laten ze zich verheugen vanwege die eer en zaligheid, opdat zij daarin aan hem gelijk mogen worden en hem zo mogen navolgen op de weg, die hij zelf ging.

2

En dan over 'wie dorst heeft'; welke dorst is dit? Niets anders dan deze: wanneer de Heilige Geest in de ziel komt dan ontstaat daar een liefdesvuur, een liefdeskooltje is het waaruit een liefdesbrand in de ziel ontstaat; de hitte schiet dan liefdesvonken, die een dorst opwekken naar God en een minnelijk verlangen; en soms weet de mens niet wat hem overkomt, want hij treft dan in zichzelf een

¹ Wie dorst heeft, die kome en drinke. (Joh. 7,37)

afkeer aan, een weerzin tegen alle schepselen. Dit verlangen nu is van drieërlei aard in drie soorten mensen, die veel van elkaar verschillen. De eerste vorm wordt gevonden bij beginnende mensen, de tweede wordt gevonden bij gevorderde mensen, de derde bij hen die wel volmaakten genoemd worden, voor zover dat in dit leven mogelijk is.

3

De heilige David zei in het psalmenboek: 'Gelijk het hert versmacht naar de waterbronnen, zo, Heer, versmacht mijn ziel naar jou, o God.'²

Wanneer het hert wild opgejaagd wordt door de honden, de bossen door en de bergen over, dan ondervindt het door de verhitting een grote dorst en een verlangen naar water, heviger nog dan andere dieren. Zoals het hert opgejaagd wordt door de honden, zo wordt de beginnende mens opgejaagd door bekoringen, zodra hij zich afkeert van de wereld; en vooral door zijn sterke, grote, grove gebreken wordt de mens dan hevig opgejaagd. Het zijn de zeven hoofdzonden, die hem achtervolgen met hevige, vurige bekoringen, heviger dan toen hij nog in de wereld leefde, want toen, als bij verrassing, overrompelde hem een bekoring, maar nu heeft hij weet van dit jagen; volgens het woord van Salomon: 'Mijn zoon, wanneer je begint met God te dienen, bereid je hart dan snel voor op de bekoring.'³ Hoe heviger en onstuimiger dit jagen is, des te groter zal de dorst naar God zijn, en deste vuriger en groter het verlangen.

Soms gebeurt het, dat een van de honden het hert inhaalt en zijn tanden in de buik drijft; wanneer het hert zich dan niet kan bevrijden van de hond, zal het die hond meesleuren naar een boom en hem dan zo hard tegen die boom slaan, dat zijn kop verbrijzeld wordt, zo komt hij dan van hem af. Hetzelfde moet de mens doen. Wanneer hij zijn honden, zijn bekoringen, niet

² Ps. 41,2

³ Sir. 2,1

overmeesteren kan, laat hij dan in allerijl gaan naar de boom van het kruis en het lijden van onze Heer Jezus Christus, om daar de hond tegenaan te slaan, dat is zijn bekoring, en hem zo de kop te verbrijzelen; dat wil zeggen: daar bedwingt hij alle bekoringen en komt hij van hen af.

4

Wanneer het hert zich van de grote honden heeft weten te ontdoen, komen de kleine hondjes en lopen onder het hert door en ze bijten hier en bijten daar; het hert let hierop onvoldoende, maar ze brengen het hert zoveel wonden toe dat het daar wel zwak van moet worden. Zo gaat het ook met de mens; meteen nadat hij zich tegen de grote zonden heeft verweerd en hen overwonnen heeft, komen de kleine hondjes, waarvoor hij zich onvoldoende in acht neemt. Kameraden kunnen het zijn of kleinodiën of gezelschappen of tijdverdrijf en menselijke liefhebberij, ze scheuren stukjes van hem af, hier en daar, dat wil zeggen: ze verstrooien zijn hart en zijn innerlijk, en hierdoor moet hij wel verslappen in zijn godvruchtig leven, en genade en aandacht zullen verflauwen, en alle godsvrucht, godzoeken en heilige aandacht, en dat brengt hem veel meer schade, want die grote bekoringen daarvoor hoedt hij zich en hij houdt ze voor slecht, maar om de kleine bekommert hij zich niet. De dingen die men niet herkent zijn veel schadelijker dan de dingen die men wel herkent; dat geldt ook voor de metgezellen waar men geen acht op slaat, zoals kameraadschap of omslagdoeken, kleren, kleinodiën.

Evenals het hert na iedere jachtaanval meer en meer verhit raakt en zijn dorst voelt groeien en toenemen, zo moest ook de mens in waarheid door elke bekoring meer en meer aangevuurd worden, om door ware dorst dan naar God gestuwd te worden; door elke aanval zou hij zo gestuwd en gedrongen worden naar God, en niets zou hij er vinden dan waarheid, vrede, gerechtigheid en vertroosting.

5

De jagers nu handelen vaak als volgt: wanneer het hert te dorstig en te vermoeid geworden is, roepen ze de honden terug en geven hun een beetje eten, althans wanneer het hert niet uit hun jachtgebied kan ontsnappen; zo kan het hert even wat afkoelen en komt het een beetje op krachten en is dan des te beter in staat om het jagen opnieuw te doorstaan. Zo gaat onze Heer ook te werk; wanneer hij ziet dat de bekoringen en dit jagen te groot en te zwaar worden voor de mens, dan roept hij hen terug; in de mond van zijn hart ontvangt de mens dan een druppel, een smaak van zoetheid van goddelijke dingen, die versterkt hem zo, dat niets hem nog smaakt wat niet God is, en het dunkt hem dat hij al zijn ellende overwonnen heeft. Maar het is slechts opbeuren voor een nieuwe jacht; en dan, wanneer hij het het minst verwacht, springen de honden hem weer naar de keel en ze vallen hem nog heviger aan dan bij die eerste keer; maar nu is hij gesterkt en hij kan veel meer verdragen, meer dan ooit.

Het komt door zijn wonderlijke trouw en grote liefde dat God de mens laat opjagen; want door deze jacht wordt het hert op gepaste wijze naar God gejaagd, en een dorst zal ontstaan naar hem waar alle vrede en waarheid is en waar volop troost gevonden wordt in waarheid, en zo, dat deze mens de dronk die hem zal lessen, des te zoeter en weldadiger en des te heerlijker zal worden, hier in de tijd en hierna in de eeuwigheid; drinken zal men uit de zoetste bron, met volle teugen uit zijn eigen oorsprong en uit zijn vaderlijke hart; zulke troost ontvangt hij hier, dat alles voor hem klein wordt en hij alles omwille van God verdragen kan.

6

Wanneer het hert al deze honden achter zich gelaten heeft en het water bereikt heeft, dan zal het zich met open mond naar het water buigen en drinken met volle teugen zoveel het kan; evenzo doet de mens, wanneer hij zich met de hulp van onze Heer ontdaan heeft van heel die schare grote en kleine honden en hij welgemeend met deze dorst tot God gaat. Wat zou hij dan anders

doen, dan zoveel mogelijk drinken en met volle teugen? Helemaal dronken wordt hij dan en van God zo verzadigd, dat hij vervuld van zaligheid zichzelf helemaal vergeet; het dunkt hem dat hij wonderen verrichten kan, hij meent dat hij ongedeerd en opgewekt kan gaan door vuur, door water, en door duizend zwaarden, ja, door de punt van het zwaard: hij vreest leven noch dood, lief noch leed. Dat komt omdat men dronken is geworden, het wordt 'jubelen' genoemd, en soms huilen ze dan, en dan weer lachen ze, en soms zingen ze.

Dan komen de mensen van het verstand, zij die niets afweten van wat de Heilige Geest aan wonderen bewerkt heeft bij de zijnen, want ze hebben en weten niets anders dan wat de natuur aan hen geeft. Ze zeggen: 'Mijn God, wat ben je toch onrustig en zo onstuimig?'. God bewerkt dit in hen omdat ze dronken zijn, maar die anderen weten hiervan niet. Hierna raken ze zo vervuld van een onuitsprekelijke vreugde, dat alles voor hen een zaligheid en een vreugde wordt; hoe het hun ook vergaat, wat men hun ook maar aandoet, steeds blijven ze in de ware vrede en vreugde, want het liefdeskooltje ligt in hen en glimt en gloeit en laat al het water verdampen dat er in hen is; het vuur laat hen bruisen van blijdschap en vreugde.

7

De mensen uit die derde groep sterven, hun hart breekt doormidden, omdat ze het grote werk van God niet dragen kunnen, zo geweldig is het in hen en zo groot. Weet dat menig mens hierdoor gestorven is, zozeer gaf hij zich over aan dit wonderlijke grote werk, dat de natuur het niet kon uithouden en eronder vermorzeld werd.

Wanneer onze lieve Heer ziet dat zij zich op deze wijze aan deze dingen te goed willen doen en erin wensen te verdrinken, dan handelt hij als een goede, fatsoenlijke huisvader die veel edele, goede wijn bezit, en die gaat liggen om te slapen; gaan zijn kinderen dan naar hem toe en drinken zoveel van de edele wijn dat ze dronken worden, dan, wanneer de goede man opstaat en

het bemerkt, dan maakt hij een stevige roede en geeft ze een pak rammel, zodat ze zo verdrietig worden als ze eerst opgewekt waren, en hij geeft hun zoveel water, dat ze even nuchter worden als ze eerst dronken waren. Zo ook doet onze Heer; hij doet dan alsof hij slaapt, en laat zijn vrienden van het zijne nemen en gebruiken zoveel als ze maar willen; maar wanneer hij ziet dat het hun niet tot nut is en het voor hen teveel gaat worden, dan ontnemt hij hen de bedwelming en de vertroosting en de sterke wijn en zorgt dat ze zo treurig worden als ze voorheen opgewekt waren, en zo nuchter als ze voorheen dronken waren, zodat deze troost en die bedwelming voor hen als vreemden worden.

8

En ach, wat levert het hun nu op, dat ze zo dronken geworden zijn? De dorst was zo hevig en volop werd hun te drinken gegeven; maar hij lokte hen hierdoor en bevrijdde hen van zichzelf en van alle leed waarin de arme schepselen gevangen zijn; maar nu zijn ze veel te onstuimig geworden, en wil hij hen weer ontnuchterd tot zichzelf laten komen. Dan worden ze zo goed gekalmeerd en zijn zo bedaard, dat ze nu kunnen zien wie ze zijn en wat ze vermogen, nadat ze tot zichzelf zijn gekomen. Diegenen die voorheen door niemand afgeremd konden worden, ze wilden immers meer dan ooit iemand hen kon opdragen, meer lijden, meer werken, deze mensen worden nu getemperd. Zolang ze op hun eigen krachten aangewezen zijn, geen werkje of het kost hun veel moeite, een kleine berisping, ze kunnen haar nauwelijks verdragen. Ze zien dan wie ze zelf zijn en wat ze aankunnen op eigen kracht en de moeite die het hun kost, en hierdoor komen ze tot bedaren, en worden ze ten diepste gelovig en stil.

9

En dit alles speelde zich nog af in de lagere krachten, al die indrukken en stormen en dit werk, maar daarin wil God op geen enkele wijze wonen, daar is zijn plaats niet, het is hem daar te nauw en te klein, hij kan zich daar niet bewegen, en kan er zijn werk niet doen; wonen wil hij en moet hij in de hogere krachten

om daar het goddelijke werk te doen, het werk dat hem eigen is, daar alleen is zijn plaats, daar vindt hij zijn eigen beeld en zijn gelijkenis, daar woont God en werkt hij, en wie God waarlijk vinden wil, die moet daar zoeken en nergens anders; wie daar geraakt, die vindt wat hij langs zo verre en lange omwegen gezocht heeft. Daar wordt de geest boven alle krachten uit getrokken een verlaten woestenis in, waarover niemand spreken kan, de verborgen duisternis in van het wijzeloze goede; daar wordt de geest zo diep binnengeleid in de eenheid van de eenvuldige, wijzeloze eenheid, dat hij elk besef van onderscheid verliest – tot voorwerpen dan en gewaarwordingen – want in de eenheid gaat alle menigvuldigheid verloren, en deze eenheid enigt alle menigvuldigheid.

10

Wanneer deze mensen tot zichzelf komen, dan zal hun onderscheidingsvermogen bij alles mooier en heerlijker zijn dan dat van wie dan ook, het is geboren in de eenvuldigheid en de eenheid, en een helder en waar inzicht geeft het van alle geloofsartikelen, hoe de Vader en de Zoon en de Heilige Geest één God zijn, en voorts van alle waarheid. Niemand begrijpt beter het ware onderscheid dan zij die de eenheid bereikt hebben; men noemt haar, en dat is het ook, een onuitsprekelijke duisternis, en toch is dit het wezenlijke licht; en zij is, en zo wordt ze ook genoemd, een niet te vatten, verlaten woestenis, men weet er weg noch steg, want het gaat elke zijnswijze te boven.

Zó moet men deze duisternis opvatten. Het is een licht dat geen geschapen verstand bereiken of begrijpen kan langs natuurlijke weg, en is daarom wildernis, omdat er geen enkele toegangsweg is; daarbinnen wordt de geest gebracht boven zichzelf en boven al zijn begrijpen en verstaan. Daar wordt uit de bron gedronken, uit zijn eigen grond, uit de ware, wezenlijke, bronader; o, hoe zoet is het en hoe fris en zuiver, zoals alle bronwater, dat het zoetst is en zuiver en fris in haar oorsprong, warm en vuil echter in de rivieren. O, welk een zuiver, heerlijk bronwater wordt ons hier

geschonken uit deze bronader! Hierin verzinkt de ziel helemaal, samen met alles wat zij is en waartoe zij in staat is, en met volle teugen zou zij graag willen drinken, hier beneden echter gaat dat niet. En toch, ze zinkt en verzinkt in de grond zoals een op de aarde liggende waterplas de aarde inzinkt.

11

Als de mens dan, wanneer hij zover gekomen is, zijn lagere krachten zou willen laten rusten in ledigheid en hen slecht wil laten slapen, dan zou hij niets bereiken; de lagere krachten moet men behandelen naar hun aard, anders zal de Heilige Geest helemaal weggaan en geboren zal worden geestelijke hoogmoed en ongeordende vrijheid; zo iemand zal opgaan in de zelfzucht van het verstand en het wordt niks met hem en vooruitkomen zal hij niet. Nee, men moet zich in grote deemoedigheid onderwerpen aan de goddelijke wil, want deze verlangt nu van de mens een grotere afgescheidenheid dan ooit, op steeds edeler wijze, veel edeler dan ooit tevoren, en met steeds grotere zuiverheid, en puurheid, in beeldloze vrijheid en eenheid en met een zwijgen van binnen en naar buiten; in diepe deemoedigheid zal men het doen en met alle deugden die horen bij de lagere krachten, en zo dan wordt de mens vertrouwd met God en uit hem groeit een goddelijke mens.

12

Zien jullie nu, hoe en wat? Hebben jullie nu gemerkt langs welke wonderlijke wegen hij de ziel geleid heeft en hoe hij zijn spel met haar bedreven heeft? Op de eerste plaats, toen zij het zijne in zich opnam in haar krachten, en hoe het haar ontglipte, het zijne kon ze in haarzelf niet vasthouden, en ontzet werd ze en geraakte in wanorde en ze werd verworpen; maar nu leidt hij haar naar hier en heeft hij haar boven zichzelf gebracht en boven alle haar krachten, in zichzelf heeft hij haar geleid, op een ander wijze geeft hij zich dan die eerste keer, en hier wordt zij op heerlijke wijze geordend. Hierover zei de bruid toen in het Hooglied: 'introduxit

me rex in cellarium'⁴, de koning heeft mij meegenomen, binnengeleid heeft hij mij in zijn wijnkelder, en daar heeft hij zijn liefde geordend.

Werkelijk, hij heeft de liefde hier helemaal goed geordend, over wonderlijke woeste wegen haar meegenomen en begeleid, weggevoerd heeft hij haar de diepe afgrond in, in zichzelf; wat ze daar vindt, het gaat alle zinnen te boven, het verstand komt daar niet bij, niemand kan het begrijpen of verstaan, het is een ware voorsmaak van het eeuwige leven.

Zie hoe de lieflijke goedheid van God met haar uitverkorenen kan spelen; opdat hij ons hier mag binnenbrengen en wij hiernaar dorsten mogen, hier dorst hij naar met grote dorst, en daarom riep hij met luide stem: 'als iemand dorst heeft, hij kome tot mij en drinke.' Hij dorste er hevig naar om een dergelijke dorst in ons aan te treffen, en dat wij deze dorst zouden toelaten, om ons dan rijkelijk te drenken, opdat uit het lichaam van hen die van deze drank dronken een levende waterstroom zou opwellen die zou stromen tot in het eeuwige leven.⁵

Wat betekent dat: uit hun lichaam?

Net zoals het lichaam de aardse spijs nuttigt, die dan door de maag wordt opgenomen en vervolgens zijn weg zal vinden in elk deel van het lichaam zodat het hele lichaam erdoor gesterkt wordt, net zo ontvangt de geest hier de edele, goddelijke spijs met dit drinken; door de ware goddelijke, vurige, liefde wordt deze geleid naar elk onderdeel van het hele menselijk leven en wezen, zodat al zijn werken beter geordend worden, en niet beter geordend kunnen zijn. En omdat alles aan een mens beter wordt door deze innerlijke, ware orde, zal ook de uitwendige mens hier goed geordend worden, en hij zal opbloeien en groot en sterk worden in alles wat God van hem verlangt, en oprijzen tot in het eeuwige leven.

⁴ Hoogl. 2,4

⁵ Cfr. Joh. 4,14

Dat ons dit allen ten deel mag vallen, daartoe helpe ons God.

Amen.

Dinsdag voor Palmzondag

TEMPUS MEUM NONDUM ADVENTIT,
TEMPUS AUTEM VESTRUM SEMPER EST PARATUM (Io 7,6)¹

12

De preek op het evangelie van Sint-Johannes voor de dinsdag voor Palmzondag leert hoe we moeten opgaan naar het feest met goddelijke verlangen, en dat alle regels van elke orde daartoe dienen de Heer op verborgen wijze aanwezig te laten zijn in ons gebed.

1

Onze Heer zei: ‘Gaat op naar het feest, ik zal daar nu niet heen gaan, jullie tijd is te allen tijde, en mijn tijd is nog niet gekomen.’ Welk feest is het waarvan onze Heer zegt dat we er heen moeten gaan, en waarvoor het altijd tijd is? Het hoogste, waarachtigste en allerlaatste feest is het feest van het eeuwige leven; eeuwige zaligheid wordt het genoemd, en God is er waarlijk aanwezig. Dat kan hier niet zijn, maar het feest dat we hier kunnen hebben, dat vormt daarvan een voorsmaak, een gewaarwording van een inwendig genieten, een innerlijk aanvoelen van de aanwezigheid van God in de geest; dát is de tijd die altijd de onze is, dat we God zoeken en zijn aanwezigheid op het oog hebben in al ons werken, streven en liefhebben. Zo dan moeten we ons verheffen boven onszelf en boven alles wat niet God is; hem alleen moet we najagen en liefhebben en anders niets; deze tijd is te allen tijden.

Naar dit ware feest nu, het feest van het eeuwige leven, hiernaar verlangen alle mensen van nature, want alle mensen willen van nature gelukkig zijn. Dit verlangen echter volstaat niet, we moeten God op het oog hebben en hem zoeken door hemzelf.

¹ Mijn tijd is nog niet aangebroken, terwijl voor jullie de tijd steeds gunstig is. (Joh. 7,6)

Deze voorsmaak van het grote, ware feest, veel mensen zijn er die hem zouden willen hebben, en ze klagen omdat hij hun niet ten deel valt. Treffen ze geen feest aan in hun grond bij het bidden en ervaren ze Gods aanwezigheid hierbij niet, dan hebben ze verdriet; ze gaan steeds minder bidden en met steeds grotere tegenzin en zeggen dat ze God niet ervaren en dat het werken en bidden hun daarom tegenstaat. Dat moeten we niet doen; geen werk zullen we achterwege moeten laten, want steeds is God hier aanwezig, en ook al ervaren we het niet, heimelijk ging hij toch naar dat feest. Waar God is, daar is waarlijk feest, hij kan niet afzijdig blijven noch wegblijven, noodzakelijk zal hij er zijn; waar men in zuiverheid hem najaagt en hem alleen zoekt, daar moet hij wel aanwezig zijn, misschien op verborgen wijze, maar toch, hij zal er altijd zijn.

Wanneer we hem dan in zuiverheid zoeken en hem op het oog hebben in al onze werken en we hierbij vaak inkeren en uitgaan boven onszelf, dan is dat de tijd die hij bedoelde toen hij zei: 'het is jullie tijd te allen tijd, om op te gaan'; maar zijn tijd is het niet te allen tijd, want, wanneer hij zich wil openbaren en zich zal tonen en openbaren, die tijd moeten we aan hem overlaten. Maar ongetwijfeld is hij daar thuis waar we hem zoeken en najagen; daarom, verricht geen enkele goede oefening met weerzin, want, vast en zeker, je zult hem uiteindelijk vinden; hij is er, hoewel verborgen nog voor jou.

2

Dit beogen en daartoe dienen alle regels en alle werken en oefeningen van onze heilige orde en van alle andere ordes, van welke aard ze ook mogen zijn. In al onze voorschriften en inrichtingen, hebben we louter en alleen onze God op het oog, opdat hij in ons een feest mag bereiden en wij dan met hem een onbekommerde grond bezitten, die niets in zich heeft dan louter God. En in de mate dat alle werken en gedragingen hiertoe dienen, in die mate zijn ze lovenswaardig en heilig en nuttig, en waar dat niet zo is, daar is het als in de synagoge van de Joden.

Het oude verbond had veel wetten en vroomheid en grote werken en bovendien menig zware oefening, maar met dit alles kon niemand gered worden, het was slechts een voorbereiding tot het nieuwe verbond, en in het nieuwe verbond werd het Rijk Gods ontsloten en geopend. Evenzo is het met alle uiterlijke oefeningen, die slechts een weg zijn en een voorbereiding; dit feest zal men niet vinden, wanneer het oude niet inwaarts neigt en voltooid wordt, en het nieuwe niet binnenkomt in de grond, in louterheid, want dan is alles te gering of zelfs helemaal niets.

Lieve kinderen, wij allen hebben aan God beloofd en het met een eed gezworen dat we hem zullen liefhebben en zoeken, toen we de wereld afgezworen hebben en vaarwel zeiden, en we een eed aflegden dat we hem zouden dienen en liefhebben en zoeken en hem zouden dienen tot in de dood. Deze eed kan niet ongedaan gemaakt worden, niet door al de priesters en bisschoppen die ooit geboren zijn, hij bindt veel meer dan een eed gezworen in de rechtszaal. En meer meinedig dan in een rechtszaal zijn we hier, wanneer we moedwillig en met opzet aan schepselen ons hart en onze liefde schenken, wat we toch aan God beloofd hebben. Ook hiermee worden we meer meinedig dan met het breken van welke eed dan ook. Dit is het wat onze ordes en al onze regels voorschrijven en beogen.

Onze broeders vroegen onze heilige vader Sint-Dominicus toen hij stervende was, en ze baden hem om hun het onderscheidende kenmerk van het wezen van de heilige orde te verduidelijken, en de grond, de onderliggende reden waarom hij al deze voorschriften verordend had; die reden wilde zij weten, de uitwerking was hun goed bekend. Zo vergaat het ons allen: de regels kennen we goed. Toen duidde hij de grond en het wezen, en hij zei dat het ware goddelijke liefde en deemoedigheid was en armoede van geest en van bezit. Dit dan is de grond: God lief te hebben met een geheel zuiver hart, niets meer; en uit broederlijke liefde elkander lief te hebben zoals we ons zelf liefhebben; en met een deemoedig nederig gemoed opgedragen aan God, elkander liefdevol te bejegenen; en ontbloot te zijn van onszelf en van alles

wat niet louter God is, van eigendom, zowel van goederen als van eigenwil, en vrij te zijn van alle schepselen en van alles wat ons van hem laat afdwalen; en dat God deze grond vrijelijk en heerlijk mag bezitten, die edele, minnelijke grond, waarin hij zijn goddelijke beeld ingedrukt heeft, en daar dan wonen zal waar al zijn vreugde en zijn blijdschap ligt.

Lieve zusters, dit alleen is het wat onze orde nastreeft, en hier zijn alle ordes op gericht en elk geestelijk leven en alle kloosterlijke tucht en hiertoe dienen alle regels en observanties en clausuren en al die levenswijzen, onder welke vorm ze ook mogen verschijnen of hoe ze ook mogen heten, en dat is de reden dat al onze regels vastgesteld en verordend zijn, en hoe meer ze daartoe geschikt zijn, des te minnelijker en nuttiger zijn ze en des te meer moeten ze worden bemind en nageleefd. Dit is de bedoeling en de grond, en dit is het waarin we ons inniger met God verloofd en ons aan hem gebonden hebben en waardoor we hem toebehoren; en houden we ons niet aan de orderegels, dan breken we ongetwijfeld onze gelofte; maar houden we ons aan de gelofte, dan bezitten we de orderegels, de grond, het wezen van de orde, die onze vader op het oog had en alle vaders, het zij Sint-Benedictus, Sint-Augustinus, Sint Bernardus, of Sint-Franciscus; allemaal beogen zij deze wezenlijke orde, en hierop zijn alle uiterlijke praktijken en voorschriften gericht.

3

Lieve kinderen, deze orderegel vraag ik jullie te leren: heb God lief vanuit de grond en alle dingen voor zover ze voor jullie daartoe bevorderlijk zijn en hoe ze ook maar mogen uitzien; waarlijk, zo wil en zal onze Heer een groot en volmaakt feest met ons voorbereiden en houden.

Nu hebben we ons toch aan veel regels te houden: we moeten naar het koor gaan en zingen en lezen, of we er zin in hebben of niet; laat het ons daarom liever op feestelijke wijze doen dan op dorre wijze en met weerzin, opdat we het eeuwige feest niet mislopen en het aan ons dan voorbijgaat. Waarlijk, een mens die

zonder doodzonde en van goede, heilige wil is, zodat hij niets zou willen doen wat tegen Gods wil ingaat, in het heilige geloof zal hij behouden blijven; maar wees ervan overtuigd, willen jullie altijd dit minnelijke feest ervaren waarbij men Gods tegenwoordigheid voelt en gewaarwordt, dan moeten jullie hem een zuivere, ontkommerde grond aanbieden, zo kunnen jullie hem dan gewaarworden op vreugdevol genietende wijze.

Dát alleen is ware aandacht: in niets anders smaak vinden, in niets anders vreugde, dan alleen in het liefhebben en najagen van jouw God. Dat is de minnelijke roep, en het is hierom dat ons de minnelijke God tot deze heilige orde alleen geroepen heeft; deze roep moeten we volgen, hij heeft ons verlost van de boze, valse wereld en ons geroepen tot het heilige leven van ware boetedoening, want van nature zijn we kinderen van de toorn en van de eeuwige dood en aan onszelf overgelaten zijn we de eeuwige verdoemenis waardig.

Sint-Augustinus zei: 'de mens bestaat uit rottende materie, stinkend en bedervend, een klodder is hij en een smerig aardrijk, met als einde de eeuwige dood; men overwint het door een leven van boetedoening, en ook doordat de minnelijke God ons uitgenodigd en geroepen heeft uit vrije, loutere liefde en zonder enige verdienste onzerzijds'. Wat is dit leven van boetedoening dan, wat is waarlijk haar wezen? Het is anders niets dan een volledige, ware afwending van alles wat niet God is, en een volledige, ware toewending tot het loutere, ware goede dat God is en genoemd wordt. Wie daar meer van heeft en wie het meer verricht, hij doet meer boetedoening.

En daarom moeten jullie, lieve kinderen, omdat het billijk en rechtmatig is, op buitengewone wijze God danken, dat hij jullie hiertoe uitgenodigd en geroepen heeft, en grote, vaste hoop mogen jullie koesteren dat God jullie voor eeuwig bij zich in de eeuwigheid houden wil, hij die jullie hier bijeengebracht heeft vanuit de valse wereld en jullie als zijn eigen, bijzondere, uitverkoren bruiden en vriendinnen ingeroepen heeft en jullie op

bijzondere, minnelijke wijze uitgenodigd heeft, en jullie tot zijn bijzondere vertrouwelingen verkozen heeft.

En dit vormt wel een duidelijk teken dat God ons waarlijk nabij is in dit uitverkoren zijn. En het is ook goed waar te nemen, omdat hij hen nabij is, jonge mensen die hun hart dwingen, die van nature toch wild zijn en op de wereld gericht zijn, omdat zij zich willen laten temmen en vangen, en God navolgen en alle schepselen loslaten, hoewel ze geen grootse gevoelens ondervinden van God, toch zijn ze bereid dit allemaal te ondergaan. Dat zou onmogelijk zijn als God daar niet op een verborgen wijze aanwezig zou zijn.

Welaan dan, doe jullie voordeel ermee, en gebruik al jullie ijver opdat jullie waarlijk deel kunnen nemen aan dit feest en God zich in jullie openbaren mag, en jullie zaligheid en ware vreugde in jezelf vinden en een volmaakt feest ervaren in jezelf, en dit steeds wanneer jullie maar willen en jullie je inkeren in gebed en in al jullie werken, waartoe jullie toch verplicht zijn; want daar vindt men waarlijk het ware feest van God en zijn liefdevolle aanwezigheid, waar zich de mens eigendom van God voelt en van niemand anders. Waarlijk, God is ook eigendom van de mens; en andersom is de mens helemaal Gods eigendom en God verlaat hem niet en nooit trekt hij zijn handen van hem af. Is dit geen heerlijk iets en een feestelijk, vreugdevol, zalig leven, wij in God en God in ons, hier in de tijd en daar in de eeuwigheid vervuld van onuitsprekelijke zaligheid?

Dat ons dit allen ten deel moge vallen, daartoe helpe ons God.

Amen.

Woensdag voor Palmzondag

OVES MEE VOCEM MEAM AUDIUNT (Io 10,27) ¹

13

De preek op het evangelie van Sint-Johannes voor de woensdag voorafgaand aan Palmzondag, over de tempelwijding in Jeruzalem, spreekt over twee winters van het ontbereren van God; de ene oorzaak ligt bij de mens en is zeer schadelijk, de ander is zonder oorzaak en is een gave van God tot heil.

1

Eens was het de tijd van de tempelwijding te Jeruzalem, en het was winter, en Jezus wandelde in de tempel, in Salomons portaal; daar was het dat de Joden hem omringden en zeiden: 'Hoelang wil je onze ziel nog in spanning houden? Ben jij Christus, zeg het ons dan ronduit.'² Naast veel andere woorden die onze Heer zei, zei hij ook: 'Mijn schapen luisteren naar mijn stem, ik ken ze en zij volgen mij, en ik geef ze het eeuwige leven, en niemand zal ze van mij wegroven.'³

Dit geschiedde in Salomons tempel. David zei: 'In de vrede heeft hij zijn woonstede gemaakt.'⁴ De naam Salomon wil zoveel zeggen als 'vreedzaam', en dit is de eeuwige Salomon wiens woonstede nergens anders kan zijn dan in de vrede, in de innerlijke vrede. Daar ging Jezus de tempel binnen, en het was het feest van de tempelwijding. De tempel waar de goede Jezus binnenging, dat is de edele minnelijke ziel met haar pure innerlijkheid; God heeft hier meer aandacht aan geschonken dan aan al de andere

¹ Mijn schapen luisteren naar mijn stem (Joh. 10,27)

² Joh. 10,24

³ Joh. 10,27-28

⁴ Ps. 75,3

schepselen, en hij heeft er meer van zijn toewijding in gelegd. In deze minnelijke tempel was tempelwijding, hetgeen 'vernieuwing' betekent.

Hoe vindt deze vernieuwing dan plaats in deze tempel waarin de minnelijke God zo graag woont, ja, veel eigenlijker nog dan in al de tempels die ooit gebouwd of gewijd zijn? Nieuw noemt men wat zich dicht bij zijn begin bevindt; dat is wanneer de mens met al zijn krachten en ook met zijn ziel inkeert en binnengaat in deze tempel, waar hij waarlijk God wonend en werkend aantreft.

Op ondervindelijke wijze treft hij hem hier aan, niet op de wijze van de zinnen noch op de wijze van het verstand, niet als iets wat men gehoord of gelezen heeft of als iets dat door de zinnen is binnengekomen, maar op ondervindelijke, smakende wijze, als iets dat uit de grond opwelt als uit zijn eigen bron, als uit een fontein, en niet ingedragen is. Want een bron is beter dan een put; het water in de put raakt vervuild, en de put verdroogt, maar het water in de bron beweegt, het welt op en zwelt aan, is oorspronkelijk en onvermengd en zoet. Daar in deze tempel is het waarlijk tempelwijding; en even vaak als deze inkeer plaatsvindt, al mocht het duizend maal per dag zijn, net zo vaak vindt er een vernieuwing plaats, en elke keer worden uit deze inkeer geboren nieuwe puurheid, nieuw licht en genade en nieuwe deugden.

Vol zaligheid is deze inkeer; alle uitwendige oefeningen en werken zijn hierop gericht; hierbinnen komen ze tot hun volmaaktheid, daarbuiten bezitten ze niet veel macht en grootheid. Hoewel men zich altijd in het doen van goede werken en juiste gedragingen dient te oefenen, zal men toch op de eerste plaats deze inkeer moeten zoeken: dan zal deze kerkwijding waarlijk volmaakt zijn.

2

Dit gebeurde in de winter. Wanneer is deze winter? Waarlijk winter is het wanneer een hart verkild en verhard is, en zich noch genade, noch God, noch goddelijke dingen in dit hart bevinden,

slechts koude sneeuw en rijp. Het zijn de ellendige, verdorrende en verdervende schepselen, die, langs liefde en lust, het hart hier in bezit nemen, en die het liefdesvuur van de Heilige Geest helemaal doven; een wonderlijke koude brengen ze, want alle genade, alle goddelijke troost en heel zijn minnelijke vertrouwdeheid laten ze helemaal doven.

En nog een andere winter is er, die, wanneer een goede, vrome mens, een mens die God liefheeft en nastreeft en zich ijverig voor zonden hoedt, toch door God verlaten wordt op gevoelijke wijze, en het er innerlijk dor, duister en koud wordt zonder goddelijke troost en zoetheid.

Dit was de winter waarin onze lieve Heer Jezus Christus zich bevond toen hij verlaten werd door zijn Vader en hij van hem geen hulp ontving noch van de godheid, waarmee hij toch van nature verenigd was, en geen druppel van zijn godheid, zijn zwakke, door en door lijdende mensheid, al was het maar voor een ogenblik, vertroosting bracht, bij al zijn nood en al zijn onuitsprekelijk lijden. Van alle mensen was hij het die het meeste leed, die het meest verlaten was, zonder enige hulp.

Evenzo moeten zich zijn uitverkoren vrienden verheugen, met heel hun vrije wil, wanneer ze merken dat ze hun minnelijke herder, wiens schapen ze willen zijn, toch volgen kunnen, gelaten in hun verlatenheid van binnen en van buiten. Welke grote zaligheid toch zou hun te beurt vallen, wanneer ze hun herder zouden volgen in deze winter. In dit volkomen verlaten zijn van God en van alle schepselen, daarin zou God Jezus voor hen waarachtiger en nuttiger aanwezig zijn dan in al die zomers vol van vrolijke genietingen die ze ooit mochten meemaken. Geen verstand kan begrijpen wat in deze volkomen, ware gelatenheid verborgen ligt.

Wanneer het dan helemaal winter is, dorre, donkere, kwetsend kwellende, verlaten duisternis, alle ondervindelijke genieting zou het te boven gaan zou men hierbinnen volharden in evenwichtige gelijkmoedigheid.

3

Nu zegt het evangelie: 'De Joden stonden om hem heen'. Er waren Joden van tweeërlei aard, goede en slechte; zo is het ook bij ons. Het woord 'Jood' wil zoveel zeggen als: 'die God belijdt'. Wanneer de krachten, waarover we spraken, zich waarlijk naar binnen keren met de natuur en boven de natuur en inkeren in de innerlijke grond, in de wortels, dan belijden ze God op ondervindelijke wijze, en als ze God daar dan vinden, dan belijden ze hem waarlijk op genietende wijze; en dit alles is toch in het ware levende geloof; en alles wat hieruit geboren wordt inwendig in het verstand en in de wil, uitwendig in de uiterlijke krachten, in werken kan het zijn of in het ondergaan, in woorden, in werken, in gedrag, in levenswijze, al dit ervaart men niet anders, noch in werken noch in schouwen, dan als een belijden van God in waarheid. Dit zal Christus bedoeld hebben toen hij zei: 'Die mij belijden voor de mensen, die zal ik voor mijn hemelse Vader belijden.'⁵ Weet dan ook, dat welk werk je ook verricht, wanneer je hiermee een ander doel nastreeft dan God, dan vergeet je daarmee God, want God moet van nature het einddoel zijn van alle dingen en streven; en waar je een ander doel nastreeft, is het alsof je hem verloochent, want je geeft de schepselen wat God rechtens toekomt van nature.

Er waren ook slechte Joden die Jezus omringden; vol bitterheid was hun hart, zodat ze hem konden aankijken noch verdragen; het was dan alsof hun hart tegenover hem van steen was.

Ach, welke christenen treft men toch aan! Wanneer ze Godsvrienden zien die goede oefeningen doen en goede werken, dan voelen ze tegenover hen een diepe afkeer en hun hart raakt vervuld van bitterheid; hun werken en hun leven houden ze voor nietswaardig, en altijd vinden ze afkeurende woorden; ze zijn dan als de boze Joden. En bijzonder zorgwekkend is het – het is één van de zekerste tekenen onder alle tekenen dat ze van God en van al zijn vrienden nooit deel zullen uitmaken in eeuwigheid –

⁵ Mat. 10.32

wanneer zij in zichzelf geen welwillendheid, liefde en toegeeflijkheid aantreffen, al is het nog zo weinig, tot alles wat goed en goddelijk is; want Christus zei: 'Wie niet met mij is, die is tegen mij.'⁶ En dan zijn er nog die God omringen zoals de goede Joden deden, die onbevangen in zichzelf een liefde aantreffen, een welwillendheid en een genegenheid tot al het goede; dat is dan altijd het allerzekerste teken dat het goede in hun grond is en ze het wezenlijk goede in eeuwigheid zullen genieten. Maar bij wie dit niet zo is, tot hen zei hij: 'Jullie zijn mijn schapen niet, want mijn schapen luisteren naar mijn stem'⁷; het is deze stem.

4

Waarom noemt onze Heer zijn vrienden vaak zijn schapen? Het komt door twee dingen die kenmerkend zijn voor schapen en die onze Heer vooral en bijzonder liefheeft: onschuld en zachtmoedigheid. De puurheid, de onschuld maakt dat ze het lam volgen waarheen het ook maar gaat, de zachtmoedigheid brengt God nabij, hierdoor wordt Gods stem gehoord, de stem die de onstuimige en toornige mens nooit hoort; want wanneer de wind storm maakt en de ramen en deuren laat klapperen, kan men niet goed horen. Wil je het vaderlijke, verborgen, vertrouwelijke woord in je horen, dat in heilig fluisteren tot het meest innerlijke van de ziel gesproken wordt, dan moet binnen en buiten jou alle onstuimigheid tot rust komen; een zachtmoedig schaapje moet je zijn, bezonnen en gelaten, je stormen tot bedaren laten komen en luisteren dan naar deze minnelijke stem in stille zachtmoedigheid. Dit alles blijft verborgen voor hen die geen schapen zijn.

5

Maar tegen zijn schapen zei hij wat vannacht voorgelezen werd tijdens de laatste lezing: 'Ik zal je een begerenswaardig aardrijk geven en een heerlijk erfdeel, en de oefenwijze der heidenen, en je zult me je Vader noemen en zult niet ophouden bij mij in te gaan.'⁸

⁶ Luc. 11,23; Mat. 12,30

⁷ Joh. 10,26-27

⁸ Jer. 3,19

Welk begerenswaardige aardrijk is het nu, dat hij zijn vrienden en zijn geliefde schapen beloofde? Het is het aardrijk van hun lichaam, dat van nature weerspanning was; nu begeert het om onderdanig te doen wat men verlangt daar waar men het hebben wil; het is daartoe bereid en het ervaart hierbij grote zaligheid en groot genot; en wat voorheen dor was, wordt nu als een zacht bedauwd aardrijk waarin men zaaien kan en eggen; en aldus kijkt dit pure lichaam verlangend uit naar al het goede.

Welk dan is dit heerlijke erfdeel? Het is niets anders dan onze Heer Jezus Christus; hij is dit heerlijke erfdeel, want hij is erfgenaam van zijn Vader, en wij zijn zijn mede-erfgenamen, zoals Sint-Paulus gezegd heeft.⁹ De Zoon heeft alles van de Vader ontvangen, alles wat hij is en heeft en vermag; de Vader heeft hem alles gegeven en heeft alles in zijn handen gelegd, en de Zoon droeg alles vanuit de grond aan de Vader weer op, op de wijze en bij alles zoals hij het van de Vader ontvangen heeft; geen haartje hield hij achter, niets hield hij voor zichzelf, want hij zoekt alleen de glorie van de Vader en niet die van de Zoon. Net zo moeten wij de Zoon navolgen, wil hij ons op dezelfde wijze tot heerlijke erfenis zijn; we moeten dan alles aan de Vader vanuit de grond weer opdragen, alles wat we zijn, wat we bezitten en vermogen, en alles wat we ooit van hem ontvangen hebben; geen haartje zullen we voor onszelf houden, noch innerlijk noch uiterlijk; of hij nu komt met middel of zonder middel, laat het bij hem van wie het is en eigen je niets toe en zoek slechts hem. De zwakke zinnen en de natuur zijn zo kleefgraag, de zwakke ogen zo verschalkend, steeds zijn ze erop uit om het hunne in alles te zoeken; het heerlijke erfdeel wordt hierdoor zeer verduisterd. Waar je je het goddelijke toe-eigent, verander je het goddelijke in schepselijkheid en verduister je het.

6

Hij zal je de oefenwijze der heidenen geven; zij bezaten vaste voorschriften, heiligdom noch wet, en ontvingen genade op

⁹ Cfr. Rom. 8,17

genade¹⁰ buiten enige verdienste van hun kant; de Joden echter verlieten zich op hun werken, zij hadden hun ceremoniën, de geboden en de wet en veel soortgelijke dingen; de heidenen echter hadden geen houvast, niets waarop ze bouwden dan op Gods genade die hij schonk in zijn barmhartigheid. Zie, oefen ook jij je op deze wijze, zoek nergens houvast, maar vertrouw slechts op Gods genade en barmhartigheid, en ontvang en verkrijg genade op genade uit Gods goedertierenheid alleen, en wil hierbij niet weten van enig toedoen van jouw kant of van eigen waardigheid.

Deze Joodse wijze vindt men ook nu bij veel mensen, zij bouwen op hun eigen werken, steeds beschouwen ze dit als hun houvast; en hebben zij hun werk niet gedaan, dan beschouwen ze alles als verloren; ze wagen het niet God of wie dan ook te vertrouwen noch tot God te gaan: ze bouwen in het verborgene op hun werken en op hun eigen handelen, en niet louter op God alleen.

Ik bedoel daarmee niet dat men goede oefeningen achterwege moet laten; men moet zich altijd oefenen, maar men moet er niet op bouwen noch zijn houvast zoeken. Zulke mensen zijn hier zeer op gesteld, ze hebben haren hemden gedragen en een halsberg en heel veel gevast, gewaakt, gebeden, en veertig jaar lang in armoede geleefd, en in al deze praktijken zien ze een toegang tot God. Zonder deze oefeningen waren ze niet zo zeker van zichzelf of zo fier. Al zou men al hun werken gedaan hebben en daarbij al de werken door alle mensen ooit gedaan, dan moest men hiervan in de grond toch geheel ontbloot blijven, en er niet op steunen; men moest doen als iemand die nooit enig goed werk deed, noch een groot noch een klein.

Wees zo ontbloot en ledig, zoals mijn vinger bloot is; vertrouw niet op eigen kunnen maar ontvang genade op genade, en ontvang alles slechts uit Gods barmhartigheid; hou niet vast aan eigen verdienste en voorbereiding: dit dan is de hoop van de heidenen. 'En je zult mij dan Vader noemen en je zult niet ophouden bij mij in te gaan'.

¹⁰ Cfr. Joh. 1,16

Dat ons dit allen ten deel mag vallen, daartoe helpe ons God.

Amen.

Vrijdag voor Palmzondag

SANTE JOHANNES SCHRIBET ¹

14

De preek op het evangelie van Sint-Johannes voor de vrijdag voor Palmzondag, over het woord van Kájafas: 'het is beter dat één mens sterft, dan dat het hele volk ten onder gaat', leert aan drieërlei soort mensen de wijze waarop zij aan hun eigen wil moeten afsterven, zodat eeuwig leven hun ten deel mag vallen.

1

Sint-Johannes schrijft in dit evangelie, dat Kájafas zei: 'Jullie weten niets en beseffen niet dat het beter is dat één mens voor het volk sterft, opdat niet het hele volk te gronde gaat.'² Dit zei hij niet uit zichzelf, de Heilige Geest sprak het door hem, en het was de laatste profetie voor de dood van onze Heer; en hij zei: 'Deze mens verricht grote tekens; laten we hem zijn gang gaan, dan komen de Romeinen en nemen onze plaats in en ze zullen ons volk doodslaan.'³

Laat ons nu stil staan bij de onbegrijpelijk diepe liefde die Christus ons bewezen heeft met zijn onbegrijpelijke liefdeswerk waarin hij zo onbegrijpelijk geleden heeft in al zijn opperste krachten en al zijn lagere krachten en in al zijn zinnen, innerlijk en uiterlijk.

Nu zijn er veel mensen die graag de allerkortste weg zouden willen kennen naar de naaste waarheid. Welaan, overweeg dan het volgende! Onze Heer roept drieërlei soort mensen tot zich. De ene soort langs openbaar gelaster, opdat hij zo hun grond bewaart

¹ Sint-Johannes schrijft.

² Joh. 11,50

³ Cfr. Joh. 11,47-51

om deze later in hen te bewerken; zij die dit met deemoed zouden willen bezien, ze zouden zich over Gods beschikking verheugen, verwonderd en dankbaar zouden ze zijn, maar zij die naar de zinnen hierover een oordeel willen vellen, zij zullen zichzelf hiermee veel schade berokkenen.

De tweede soort mensen trekt hij tot zich langs boetedoening. Wat is nu ware boetedoening? Dat is, wanneer de mond het liefst zou spreken, dat hij dan zwijgt, en wanneer het oog het liefst genietend wil kijken, dat je het dan dicht doet en je niet genietend zult kijken, en waarheen je zinnen het meest zich wenden in begeren, dat je daar dan uitbreekt en dat je je hiervan afwendt en jezelf insluit.

De derde soort van mensen die trekt God naar zich toe door zichzelf. Merk nu dan op: steeds moet er een mens sterven. Hoe willen we nu deze mens noemen, welke naam hem geven? Eigenwil of toe-eigening. Wat is het wat in de mens afsterven moet? Zou je alle martelingen ondergaan hebben die alle martelaren ooit ondergingen, zou je al het goede verricht hebben dat de christenheid ooit verrichtte of ooit nog verrichten zal tot aan het einde van de wereld, het zou wel waardevol zijn, maar in de mate dat er bij jou meer gehechtheid, genegenheid en welbehagen in aangetroffen wordt, in die mate heeft het niets te betekenen. Waarmee kunnen we dan zover komen dat de mens aldus sterft? Wanneer je je alle dagen wel duizendmaal dood zou laten steken en even vaak weer levend zou worden, en wanneer je je alle dagen veelvuldig op het rad binden liet en je stenen en doornen zou eten, nee, hiermee zou je zover niet komen; verzink jezelf dan nu in de diepe grondeloze barmhartigheid van God, met een deemoedige, gelaten wil onderworpen aan God en aan alle schepselen, en zie dat het alleen Christus is die je dit geven kan uit louter mildheid en vrijgeeflijkheid, uit liefde en barmhartigheid. Hier verstaan we het woord dat Christus sprak:

‘Wanneer jullie alles doen wat in jullie vermogen ligt, dan nog moeten jullie jezelf houden voor onnutte knechten.’⁴

2

En sterft deze mens niet, dan komen de Romeinen en ze bezetten de stad. Wat is Rome anders dan het hoogste op de wereld? Net zo is de innerlijke hovaardij de hoogste van alle ondeugden, ze bezet de stad die van Christus zou moeten zijn, en slaat het hele volk dood, namelijk de opperste krachten en ook de lagere, die de dienstknechten zijn van de ziel. Kinderen, kinderen, let toch op, er bevindt zich veel wonderlijk volk op aarde, dat met grootse manieren en onder groot uiterlijk vertoon van deze edele weg afdwaalt. En zolang een dergelijke mens in ons blijft leven en niet sterft, verspreidt hij zijn invloed over alle krachten van de innerlijke en de uiterlijke mens, totdat hij alles verdorven heeft waarin Christus planten moest. O, hoeveel grote mensen, die zo groot schenen en waarmee God zo iets groots begonnen was, zijn hierdoor verloren gegaan! Nemen we als voorbeeld Salomon – waar God mee sprak, hem zijn zoon noemde⁵ – en Samson⁶, beiden ontvingen ze een boodschap van de engel, en toch, hoe diep vielen ze, omdat deze mens in hen niet stierf en ze de gaven van God met eigenliefde bezaten en God ondankbaar waren; ach, hoe zijn ze daardoor op het laatst gevallen onder Gods oordeel, zelfs zo, dat de heilige Kerk betwijfelt of ze behouden zijn.

3

Nu komen deze oordeelskrachtigen die in hun eigen natuurlijke verstand opgegroeid zijn, en die zich verheven wanen boven alle dingen. Kinderen, schrik dan niet terug; alles wat de natuur geeft, dat neemt ze weer terug, en alles wat Christus geeft, neemt ook hij weer terug. Nu treft deze mensen met hun grote verstand vaak in hevigere mate de verzoeking in de zinnen dan dat dit geval is bij een edele, gelaten mens; tegen die laatste zeggen ze: ‘Gods zegen,

⁴ Cfr. Luc. 17,10

⁵ Cfr. 2 Sam. 7,14

⁶ Cfr. Re. 13,3 (aankondiging van zijn geboorte)

wat een ongelaten mens ben je!' En dat zeggen ze tegen edele mensen, die toch zeer gelaten zijn in hun grond!

Weet dan dat het God is die hun deze benauwenis zendt; voor de innerlijke mens koestert hij grote genegenheid en hem heeft hij lief, maar bij de uiterlijke mens is dat anders. Kinderen, wees niet bevreesd, dwaal niet af! Dat voorbeeld gaf ons onze Heer Jezus Christus, toen zijn natuur vertwijfelde en water en bloed zweette.⁷ Lieve kinderen, leer net zo te dulden en te buigen onder God en alle schepselen, en loop hiervan niet weg; op elk sterven volgt eeuwig leven.

Dat we zo mogen sterven, daartoe helpe mij en jullie de Vader en de Zoon en de Heilige Geest.

Amen.

⁷ Cfr. Luc. 22,4

Vooravond tot Palmzondag

CLARIFICA ME PATER CLARITATE QUAM HABUI PRIUS (Io 7,5)¹

15

De preek op het evangelie van Sint-Johannes voor de vooravond tot Palmzondag over de verheerlijking, spreekt van een gebed zonder uiterlijke vorm, dat ware vereniging met God genoemd wordt en uit gaat boven alle woorden en oefeningen behorend bij het uitwendige gebed, en toont ook drie manieren waarlangs men komt tot de meest zuivere waarheid

1

Toen de minnelijke Zoon van God zijn goddelijke ogen opsloeg ten hemel en zei: 'Vader, verheerlijk je Zoon'², toen leerde hij ons hierdoor, dat we al onze zinnen, handen en krachten en het gemoed naar de hoogte opgeheven dienen te houden, en dat we moeten bidden in hem, met hem en door hem. Het is het allerminnelijkste en waardigste werk dat de eeuwige Zoon van God hier verrichtte: tot zijn beminde Vader bidden. Dit gaat het verstand ver te boven en we kunnen het op geen enkele wijze bereiken noch begrijpen, het zij dan in de Heilige Geest. Over het gebed zei Sint-Augustinus evenals Sint-Anselmus, dat het gebed een opgaan is van het gemoed tot God.³

Lieve kinderen, rijke mensen komen naar jullie toe en ze geven arme, uitgemergelde, zwakke kinderen vier heller of zespennigstukken en dragen ze dan op om ik weet niet hoeveel kniebuigingen te maken en misschien wel honderd Onzevaders te

¹ Verheerlijk mij, Vader, met de heerlijkheid die ik had eer de wereld bestond. (Joh 17,5)

² Joh. 17,1-2

³ Cfr. Johannes de Damascener, *De Fide Orthodoxa*, III, 24

bidden; van zulke handel, en van alle soortgelijke handelwijzen, laat God in zijn eeuwigheid daar maar van denken wat hij wil.

Maar ik zeg je één ding: wend je waarlijk af van jezelf en van alle geschapen dingen en richt je gemoed helemaal op tot in God, boven alle schepselen in de diepe afgrond; verzink daarin dan jouw geest in Gods Geest, met ware gelatenheid van al je hoogste en laagste krachten, en boven alle zinnen en verstaan, tot ware vereniging met God, innerlijk in de grond. Hiermee laat je al de wijzen, woorden en oefeningen achter je; en daar aangekomen, vraag God om alle dingen waarvan hij wil dat je er om vraagt en om al die dingen die jij verlangt en alle mensen van jou verlangen. En weet: zo gering een kleine, onbeduidende heller is vergeleken bij honderdduizend goudmarken, net zo gering is al het uiterlijke gebed vergeleken bij dit gebed, dit gebed dat is en wordt genoemd ware vereniging met God, bij dit verzinken en versmelten van de geschapen geest in de ongeschapen Geest van God.

Mijn geliefde kinderen, wanneer deze vereniging het mondgebed verdraagt en er niet door gehinderd wordt, verricht het dan onbevreesd; twee is beter dan één. En datgene waarom je gevraagd bent, daarvan is het ook goed dat je jouw gebed hierbij verricht op uitwendige wijze zoals je opgedragen is en zoals je het beloofd hebt te doen; en hiermee en hierin voer je gemoed dan op naar de hoogte en de innerlijke woestenij in, en, samen met Mozes, drijf daarheen dan al je vee⁴. En hindert je dan een bepaalde gedragswijze of een gebed of een uiterlijk werk, laat dat dan dapper en op mijn verantwoording achterwege, behalve dan wat tot de getijden behoort, want voor de rest is elk mondgebed als kaf en stro vergeleken bij edele tarwe, zoals Christus zei: 'De ware aanbidders bidden in de geest en in de waarheid.'⁵ Hiermee worden al die oefeningen volbracht, de werken en wijzen, die sinds de tijd van Adam geofferd zijn en die nog geofferd zullen

⁴ Cfr. Ex. 3,1

⁵ Joh. 4,23

worden tot aan de jongste dag; volbracht wordt het in een enkel ogenblik met deze ware, wezenlijke inkeer.

2

Welnu, jullie zien deze kerk en al de menigvuldigheid die erbij hoort, het fundament, de muren, de stenen die erbij nodig zijn; men bracht het allemaal bij elkaar omwille van het gebed, en opdat al het wezenlijke hierin rijpen zal tot ware vrucht en in God gedragen wordt, want daartoe dient het allemaal. Alle dingen worden in één enkel ogenblik binnengedragen in de minnelijke grond, waaruit alles gestroomd is van eeuwigheid af en waarin alles eeuwig aanwezig is geweest en nu is en ook zijn zal.

Daarvan zei Christus: 'Ik heb alles gedaan wat jij me opgedragen hebt te doen.'⁶ Zou hij dit opgevat hebben naar de tijd, dan was het zo niet geweest; want veel bleef nog ongedaan, hij moest toen nog lijden en verrijzen. Hij vatte het echter op naar de wijze van de eeuwigheid, waar alle dingen zijn zoals ze eeuwig zijn geweest en eeuwig zullen zijn, en zoals ze zijn nu in dit ogenblik; net zo is het met de mensen die hier langs de juiste weg terecht gekomen zijn: zij werken al hun werken buiten de tijd in eeuwigheid, zij bidden in Gods Geest en leven en werken in hem en ze zijn afgestorven aan zichzelf; want niemand kan een ander worden, die niet ontwordt aan wat hij is. Hier bidden en werken ze in de Geest; waar de Vader zijn Zoon baart, daarin worden ze terug geboren; hun geest dringt binnen, terug de grond in; boven elk beeld en elke vorm, aan zichzelf ontvormd en ontbeeld zijn ze boven elke wijze geraakt. Door dit gebed verkrijgen deze mensen alles; hier bidden ze de Vader voor zijn eniggeboren Zoon, voorheen heeft de Zoon voor hen gebeden.

Gods zegen, hoe bidden ze dan voor de Zoon? Onze Heer leert ons bidden, opdat zijn Naam geheiligd zal worden.⁷ Daarom bidden hier allen dat zijn Naam geheiligd mag worden en

⁶ Joh. 17,4

⁷ Cfr. Mat. 6,9; Luc. 11,2

verheerlijkt, beleden en bemind, en gekend mag worden zoals hij het eeuwig gezien en beoogd en verkozen heeft in eeuwigheid, en dat hem zijn kostbare verdienste en zijn bitter lijden vergolden en vergoed mogen worden en vruchtbaar worden. Deze mensen bidden voor de heilige christenheid, en hun gebed wordt altijd verhoord. Gelijkmoeidig ook aanvaarden ze alles van God, voorspoed en tegenspoed, lief en leed, alles even bereidwillig; daarin ligt grote verdienste.

3

Onze heer zei: 'Ik vraag je dat ze één worden zoals wij één zijn.'⁸ Deze eniging vindt plaats op twee wijzen, innerlijk en uiterlijk, met middel en zonder middel, in de geest en in de natuur. Dit wordt vaak verkeerd begrepen, goddelijke natuur namelijk ontvangt geen toevoeging. Waar het verstand al niet begrijpen kan hoe de ziel verenigd is met het lichaam, hoe ze werkt en zich beweegt in de hand, in de voet of in enig ander gewricht, hoe moet de mens dan de goddelijke eniging verstaan? Zij die hier geraken, zij werken buiten de tijd in de eeuwigheid, uit de geschapenheid in de ongeschapenheid, uit de menigvuldigheid in de eenvuldigheid, zij blijven in de vrede te midden van onvrede met een minnelijke verlangen zinken ze in de grond en geven elk ding terug aan God, zoals het eeuwig in hem is geweest en zoals hij het lief heeft gehad en het gewild heeft.

Nader geraakt dit dan het gebed, het komt vele malen naderbij; zij kunnen hierin niet geraken die in hun natuurlijke verstand opgegroeid en opgevoed zijn, die in hun eigen sterfelijkheid en in hun zinnen geleefd hebben. Zij zullen niet naderbij komen, met niets. Van hieruit leert en onderwijst jullie een minnelijke meester⁹, en jullie begrijpen het niet; hij sprak vanuit de eeuwigheid, en jullie verstaan het naar de tijd. Lieve kinderen, heb

⁸ Joh. 17,21

⁹ Bedoeld zal zijn Meester Eckhart.

ik jullie nu dan te veel gezegd, voor God is het niet te veel; jullie moeten het mij maar vergeven, ik wil me graag beteren.¹⁰

Een edele meester sprak over deze dingen zonder weg en zonder wijze; veel mensen verstaan dit naar de uiterlijke zinnen en het worden vergiftigde mensen, en daarom is het honderd maal beter dat men hier langs weg en wijze geraakt.

4

Nu zou men kunnen vragen welke wijzen en wegen er horen bij de zuiverste, de hoogste en de volmaaktste waarheid. Onze Heer Jezus Christus nu heeft Sint-Johannes op drie wijzen tot zich getrokken, en zo trekt hij ook nu nog al die mensen tot zich die tot de naaste waarheid geraken moeten. Nu trok onze heer Jezus Christus Sint-Johannes de eerste keer tot zich toen hij hem weg van de wereld riep en hem tot apostel maakte; de tweede keer, toen onze Heer Jezus Christus hem liet rusten aan zijn minnelijke hart; de derde keer, die het volmaaktst is, dat was op de pinksterdag, toen hem de Heilige Geest gegeven werd, toen werd voor hem de deur geopend en hij werd binnengeleid.¹¹

5

Met die eerste wijze, wanneer de mens evenals Sint-Johannes uit de wereld geroepen wordt, wordt bedoeld, dat de mens al zijn innerlijke krachten moet beheersen en ze dient te ordenen vanuit het hoogste oordeelsvermogen; en wel zo, dat je jezelf leert kennen en bij jezelf blijven; dat je acht leert slaan op je woorden, zodat je niemand toespreekt anders dan hoe je zelf toegesproken wilt worden, en acht leert slaan op je hartstochten, of ze wel van God komen en of ze terug naar God willen, en op je gedachten, dat je geen slechte, onnutte gedachten vrijwillig koestert; wat je daarenboven toevalt, dat is niet meer dan een voorbereiding en een loutering teneinde je werken te verbeteren, dat je in al je

¹⁰ In de vertaling van Georg Hofmann (1961, en latere drukken) eindigt hier preek 15a en begint preek 15b.

¹¹ Cfr. Joh. 1,37; 13,23; Hand. 2,1-4

werken niets anders op het oog hebt dan de eer van God en de vrede en zaligheid van alle mensen. Zo neemt onze Heer je uit deze wereld en maakt hij je tot een apostel van God, en langs deze wijze leer je de uiterlijke mens tot een innerlijke om te vormen. Dit alles heeft nog betrekking op een beginnende mens.

6

Dan de tweede wijze. Wil je rusten aan het minnelijke hart van onze Heer Jezus Christus met Sint-Johannes, dan moet je aangetrokken worden door het minnelijke voorbeeld van onze Heer Jezus Christus, en dit ijverig beschouwen; beschouw dan zijn zachtmoedigheid en deemoedigheid en de diepe, brandende liefde die hij had tot zijn vrienden en vijanden, en de grote, gehoorzame gelatenheid die hij had, overal, op elke wijze, op al de plaatsen waarheen de Vader hem riep. Aanschouw nu zijn diepe mildheid, die alle mensen omvatte, en ook zijn gezegende armoede: hemelrijk en aardrijk behoorden hem toe, maar ze werden hem nooit tot een bezit; in alles wat hij zei en in alles wat hij deed, steeds had hij de eer van zijn Vader op het oog en de zaligheid van alle mensen. Aanschouw nu het minnelijke voorbeeld van onze Heer Jezus Christus, beschouw het van meer nabij en dieper dan ik het je leren kan, heb hiernaar een hevig verlangen en jaag dit na, en bezie jezelf nu met ijver en zie dan hoe weinig gelijkenis je hebt met dit beeld, zie hoever je ervan verwijderd bent, hoe gering je bent hiermee vergeleken; dan staat onze Heer je toe te rusten. Hiertoe is in de tijd niets nuttiger of beter dan het sacrament van het eerbiedwaardige Lichaam van onze Heer – om je aldus door de ander, voor wie het licht van de waarheid nabijer schijnt dan bij jou, in je doen en laten te laten sturen; want dit minnelijke beeld maakt je rijk en je zult zulke troost vinden en zoetheid dat je hiermee al de troost en zoetheid van de wereld kunt opgeven. Deze twee wijzen treft men aan bij mensen die vaak van zichzelf vinden er goed aan toe te zijn, en die met een onstuimig gemoed menen dat het hun toekomt; toch zijn ze ver verwijderd van de naaste weg. Alleen Sint-Johannes heeft gerust aan het hart van onze Heer, en toch liet hij zijn mantel

vallen en vluchtte toen men Christus gevangen nam¹²; zie dan toe, mens, hoe heilig je ook zijn mag op deze twee wijzen, zie toe, dat, wanneer je aangevallen wordt, dat je dan je mantel laat vallen, ik bedoel hiermee je eigengerichtheid en de onstuimigheid van je gemoed.

7

Dat je je op deze twee wijzen oefent, dat is goed en heilig, en de oefeningen volgens deze wijzen, laat ze je door geen enkel schepsel ontnemen, het zij dan God zelf trekt je nader; trekt Christus je tot zich, geef je dan aan hem over, vormeloos en beeldloos, laat hem werken, wees zijn instrument; lofwaardiger voor hem en nuttiger voor jou is het om je één Paternoster lang hieraan over te geven, dan je honderd jaren lang te oefenen in de andere twee wijzen.

Nu zeggen sommige mensen: 'Ben je daar nog niet bovenuit gekomen?' Ik zeg: 'Nee, boven het beeld van onze Heer Jezus Christus kan niemand uitkomen.'¹³ Je moet liever vragen: 'Heb je die wegen en wijzen nog niet achter je gelaten, die je bezeten hebt als betref het je eigendom?' Aanschouw dat dan nu ijverig, en sla in je binnenste acht op de ordening van God en doorloop deze stap voor stap! Hier dan wordt de deur geopend – bij sommigen met een ruk, bij sommigen op kalme wijze – en wordt het woord van Paulus bewaarheid, dat een oog nooit zag, een oor nooit hoorde en in een hart nooit geraakte, wat God hier openbaart.¹⁴ Laat een mens zich nooit inbeelden ooit volmaakt te kunnen worden – voorzover dit hier mogelijk is – wordt de uitwendige mens niet opgenomen in de innerlijke mens; dan zal de mens naar binnen worden getrokken, en zal dit grote wonder en die grote rijkdom worden geopenbaard.

¹² Cfr. Mar. 14,51-52

¹³ Cfr. Concilie van Vienne (1312), constitutie "*Ad nostrum qui*"; zie: *Enchiridion Symbolorum*, DS, 891, 471 (1)

¹⁴ Cfr. 1 Kor. 2,9

Voorwaar, kinderen, wie hierin veel zou willen staren, die zou vaak op bed moeten liggen; de natuur zou het niet kunnen dragen. Weet dan, alvorens volbracht zal zijn waarover we gesproken hebben, zal de natuur menige plotse dood moeten ondergaan, uitwendig en inwendig. Op deze dood volgt eeuwig leven.

Kinderen, dit gebeurt niet in een dag, niet in een jaar, loop er niet voor weg, er is tijd voor nodig en het kan niet zonder eenvoud, zuiverheid en gelatenheid. En dit is de allervolmaakste weg; moge hij mij en jullie gegeven worden door de Vader, de Zoon en de Heilige Geest.

Amen.

Vierde zondag na Pasen

EXPEDIT VOBIS UT EGO VADAM (Io 16,7) ¹

16

De preek op het evangelie van Sint-Johannes voor de vierde zondag na Pasen toont hoe ons de Heilige Geest straft voor al onze zonden, en wijst ons duidelijk op elke wereldlijke verbeelding die in ons is, en zegt ons niemand te oordelen.

1

Onze Heer zei tot zijn beminde vrienden: 'Het is goed voor jullie dat ik van jullie heenga, want ga ik niet van jullie heen, dan komt de Trooster niet naar jullie; ga ik echter, dan zend ik hem jullie, en wanneer hij komt, dan zal hij de wereld terechtwijzen vanwege de zonden, de gerechtigheid en het oordeel.'²

Kinderen, let dan nauwkeurig op de zin hiervan, dat de Godsvrienden de Heilige Geest niet kunnen ontvangen vooraleer hij van hen heen is gegaan. Wat wil zijn heengaan van jullie anders zeggen dan verlatenheid, troosteloosheid en ongeschiktheid tegenover al het goede, anders dan traag en koud, bedrukt en verduisterd te zijn? Dan heeft Jezus ons verlaten. De mensen die dit zouden inzien en het voor zichzelf tot nut zouden maken – dat zou een edel ding zijn om hiermee om te kunnen gaan – alle menigvuldigheid werd hun tot eenvuldigheid, alle lijden tot troost, alle onvrede tot vrede, en alle bitterheid werd hun tot ware zoetheid.

¹ Het is goed voor jullie dat ik heenga. (Joh. 16,7)

² Joh. 16,7-15

2

‘Het is ook goed dat ik van jullie heenga, en als ik heenga, dan zend ik jullie de Heilige Geest, en wanneer dan de Heilige Geest komt, zal hij de wereld terechtwijzen.’ Wie en wat zal hij terechtwijzen? Welnu, hij zal het duidelijk tonen en het melden wanneer de wereld binnen in een mens toegedekt en verborgen ligt, dat zal hij terechtwijzen en berispen. Welke is dat dan, die wereld in ons? Het is de wijze, de werking, de inprenting van de wereld; het smaken van liefde, van leed, van minne, van vrees, van verdriet, van vreugde, van begeerte, van onrust, van bezorgdheid. Sint-Bernard zei: ‘Met alles waarover je treurt en waarover je je verheugt, met dit alles zul je geoordeeld worden.’³

Kinderen, dit zal de Heilige Geest, wanneer hij komt, duidelijk in ons onthullen en aanwijzen, en hij zal ons daarom terechtwijzen, en nooit zullen we rust kunnen vinden zolang we dit slechte, schadelijke bezit in onszelf aantreffen, pas als het verdreven wordt. Waar dit schadelijke boze in de mens onberispt en onbestraft blijft – waar men schepselen aankleeft, ze mogen dood zijn dan wel levend – daar toont zich de wereld; en wie dit boze onbestraft laat, toont hiermee openlijk dat de Heilige Geest nog niet gekomen is; want Christus sprak waarheid, dat wanneer hij komen zou, hij deze dingen zou terechtwijzen en berispen.

3

Ook vanwege de zonde zal hij straffen. Wat zijn dan die zonden? Jullie weten goed, lieve kinderen, God heeft alle dingen gemaakt, en elk ding heeft hij gericht op zijn einddoel; het vuur heeft het inzicht opwaarts te gaan en de steen neerwaarts. Zo gaf de natuur aan het oog het zien, aan het oor het horen, aan de hand het werk, aan de voeten het gaan, en aan elk gewricht, dat het gehoorzaamt aan de natuurlijke wil van het lichaam zonder enig tegenspreken; of het hem licht dan wel zwaar valt, of het zoet is of zuur, wanneer de wil het echt geheel en al wil, dan is het gehoorzaam,

³ Cfr. Johannes Cassianus, *Collationes*, Collatio XXIV, C. 11

of het naar leven voert of dood. Dat kan men goed zien bij minnaars van deze wereld, aan wat zij zich ontzeggen aan gemak, goed en eer, omwille van hun liefde.

De zondaars nu zeggen: 'Wie is zo gehoorzaam aan God, dat hij zich helemaal voegt naar zijn wil en zijn geboden; waar waagde jij omwille van God lijf en goed, lief en leed en liet je jezelf en alle dingen buiten je innerlijke grond, waar God toch heerser zijn moest?' Op deze zonden nu wijst je de Heilige Geest, omdat je aan zijn wil en aan zijn manen zo vaak en zo veel weerstand biedt, want even vaak en net zo veel zondig je. Om deze en menig verborgen tekortkoming zal de Heilige Geest je berispen en terechtwijzen wanneer hij komt. Dit komt in de vorm van een krachtig oordeel en het brengt een helse pijn en een ondraaglijke lijden mee, iets waar mensen die naar de natuur leven weinig vanaf weten. Een van de zekerste tekenen is het dat de Heilige Geest er waarlijk is, waar dit oordeel in waarheid geboren wordt. Heel zeker is, dat duizend tekortkomingen die je waarlijk erkent en waarvan je toegeeft er schuldig aan te zijn, dat ze voor jou niet zo gevaarlijk zouden zijn of schadelijk, als die ene tekortkoming die je niet wilt bekennen, die ene waar je je niet op wilt laten wijzen, die je afkeer noch vrees inboezemt omdat je van mening bent in je recht te staan. Kinderen, mensen die veel genoeg beleven aan hun eigen zaken en misnoegen tonen bij die van anderen, ze hebben zorgelijke tekortkomingen, en met hen komt het nooit meer goed.

4

Welnu dan, oordelen en straffen zal hij deze gerechtigheid. O kinderen, wat is onze gerechtigheid voor God toch een laag ding! Sint Augustinus zei: 'Hoe ellendig alle gerechtigheid wanneer God haar niet oordelen wil naar zijn barmhartigheid.' Onze Heer sprak door Jesaja: 'Jullie gerechtigheid is vuiligheid voor mijn ogen.'⁴ Onze Heer zei: 'Wanneer jullie alles gedaan hebben wat in

⁴ Jes. 64,5

jullie macht lag, zeg dan toch: “wij zijn onnutte knechten”⁵. Wie zich houdt voor iets wat hij niet is, die bedriegt zichzelf, zoals Sint-Johannes zei.⁶ Menige mens bevallen zijn eigen manieren zo goed, dat hij zich aan niemand onderwerpen wil, noch aan God noch aan de mensen, en hij beschermt zichzelf als betref het zijn ogen, want zich aan God overleveren wil hij niet; komt onze Heer met een vermaning, zonder of met middel, dan houdt hij vast aan zijn opvattingen en trekt zich hiervan niets aan. Dit zijn geheel ongelaten mensen; zou de Heilige Geest daar zijn, dan zou hij de manieren van deze mensen afwijzen, want waar de Heilige Geest is, daar erkent de mens zijn tekortkomingen op heldere wijze en leert er gelatenheid en deemoed en al het andere.

5

En nu over het oordeel. Welk oordeel is dit? Ieder matigt zich het oordelen aan, maar zijn eigen oordeel houdt hij daarbij niet voor ogen, niet zijn eigen, grotere tekortkomingen, waar Christus toch zei: ‘Met de maat waarmee je meet, daarmee zal ook jij gemeten worden.’⁷ En hij zei: ‘Oordeel niet, opdat je niet geoordeeld wordt.’⁸ Een heilige zegt: ‘Zoveel mensen als jij in je oordeel onder je terneerdrukt, onder even zoveel zul jij terneergedrukt worden.’

Mensen willen zijn als priesters en provincialen en iedereen berechten, en weten niet wie ze zelf zijn. Weet dat jullie hoge, sterke muren bouwen tussen God en jezelf. Kinderen, als God je lief is, en je ziel en je eeuwig leven, oordeel dan niemand behalve jezelf. Men moet niets veroordelen dat geen doodzonde is; liever nog wil ik mijn tong afbijten dan dat ik oordelen zal over enig mens. Zoiets wordt geboren uit hoogmoed en eigenliefde, een verborgen zaad is het, afkomstig van de vijand, en daar is de Heilige Geest niet. Maar wil de Heilige Geest oordelen door een mens, wanneer dit noodzakelijk is, laat men dan plaats en tijd afwachten waar het plaats zal grijpen; en laat het dan niet zo zijn,

⁵ Luc. 17,10

⁶ Bedoeld zal zijn Paulus; cfr. Gal. 6,3

⁷ Luc. 17,10; Luc. 6,38

⁸ Mat. 7,1

dat waar men één wond wil genezen, men er door onstuimigheid twee maakt, en niet zo, dat een hard woord, een afkeurende gebaar of een afwijzende houding de naaste kleineert en deze tot een niets maakt in de harten van anderen, maar zo, zoals men doet uit liefde en zachtmoedigheid, en men bij zichzelf dan blijft in deemoed en armoede van geest. Blijf zo, waarheen je ook gaat en wat je ook doet, alleen of in het gezelschap van anderen, en sla alleen acht op jezelf, in eenvoud, en wat je niet aangaat en je niet is opgedragen, laat dat rusten.

6

Vraag niet naar hoge bespiegelingen, maar keer in tot je eigen grond en leer jezelf kennen, en speur niet naar Gods verborgenheden, niet naar de uitvloed en de terugvloed, naar het iets in het niets, naar de zielenvonk in de zielen in de istigheid.⁹ 'Het komt jullie niet toe', zei Christus, 'Gods geheimen te kennen'.¹⁰ Wij moeten een eenvoudig, waar, volkomen geloof hebben in één God in de drievuldigheid van personen, geen menigvuldig, maar een eenvoudig en zuiver; want Arius en Sabellius, die wonderlijks wisten van de Heilige Drievuldigheid, waar zijn zij terechtgekomen, en waar Salomon en Origines, die de Heilige Kerk onderricht hebben op wonderbare wijze? Waar zij terechtgekomen zijn, we weten het niet.

Daarom neem jezelf in acht, en laat niemand voor jou antwoorden, ieder zal het voor zichzelf doen. Kinderen, neem jezelf in acht en neem God waar en zijn liefste wil en de roep waarmee God jullie geroepen heeft, om deze dan te volgen; en zouden jullie niet weten wat Gods wil is, dan volg hen die door de Heilige Geest meer verlicht zijn dan jullie; en vinden jullie zulke mensen niet, dan ga tot God, hij zal het jullie ongetwijfeld

⁹ Term van Eckhart. Alessandra Beccarisi definieert 'Isticheit' (bij Eckhart) als: 'ewige intellektuelle Rückwendung auf sich selbst'. Zie: Alessandra Beccarisi, *Isticheit nach Meister Eckhart. Wege und Irrwege eines philosophischen Terminus*, in: A. Speer, L. Wegener (Hg.), *Meister Eckhart in Erfurt Berlin* [u.a.], de Gruyter, 2005, S. 314-334

¹⁰ Cfr. Mat. 24,42; 25,13

ingeven, als jullie maar volharden. Is dat dan nog niet voldoende voor je, dan richt je bij twijfel naar hetgeen waartoe de natuur het minst geneigd is, om dat dan te doen; want waar de natuur afsterft, daarbinnen wordt God meest waarachtig levend en aanwezig.

Lieve kinderen, zie dan dat de heilige apostelen de Heilige Geest niet ten deel viel voordat Christus van hen heenging, en zie dan wat ons bezighoudt. O, laat alles los, dan wordt alles je gegeven; ja waarlijk, deden jullie dat, welke zaligheden werden jullie dan gegeven in de tijd. En wanneer de Heilige Geest komt, dan zal hij jullie alles leren, ook dingen die komen zullen.¹¹ Lieve kinderen, niet gezegd wordt hoe deze of gene oorlogsstrijd bijgelegd dient te worden, niet hoe het graan goed kan groeien; nee, nee, kinderen, dat niet.

Met dit 'alles' wordt bedoeld op dingen die we nodig hebben om tot een waarachtig, goddelijk leven te komen en tot de verborgen kennis betreffende de waarheid en de boosaardigheid van de natuur. Volg God en bewandel de heilige, juiste weg, – iets wat vele mensen niet doen. Wanneer God wil dat ze binnen blijven, dan gaan ze naar buiten, en wanneer God ze buiten wil hebben, dan gaan ze naar binnen; steeds doen ze het verkeerde.

Dit dan wordt bedoeld met dit 'alles': al die dingen waaraan we nood hebben – binnen en buiten, diep en innerlijk, puur en helder – vanwege onze tekortkomingen bij het tenietdoen van ons zelf; de straf die ons treft, waardoor we inzien hoe ver verwijderd we zijn van de waarheid en hoe we tot onze schade bij kleine zaken hangen blijven – het leert ons verzinken in een steeds diepere deemoed en ons helemaal te onderwerpen aan God en aan alle schepselen. Dit is een kunst die alle kunsten in zich besloten houdt die men voor de ware heiligheid nodig heeft; ware deemoedigheid zou het zijn, zonder kanttekeningen, niet in holle woorden of slechts in schijn, maar in de waarheid en in de grond.

¹¹ Joh. 14,26

Dat wij aldus bereid mogen worden om de Heilige Geest in
waarheid te ontvangen, daartoe helpe ons God.

Amen.

Maandag voor Hemelvaart

DIXIT JHESUS DISCIPULIS SUIS:
QUIS VESTRUM HABEBIT AMICUM? (Lc 11,5)¹

17

De preek op het evangelie van Lucas voor de maandag voor Hemelvaart, leert ons bidden, zoeken en kloppen, en toont de oorzaken waardoor mensen van tweeërlei aard verharden in hun gebed, waarvan er een zeer schadelijk is en de andere vooral nuttig en vruchtbaar.

1

Onze Heer zei: 'Wie van jullie heeft een vriend en gaat om middernacht naar hem toe en zegt tegen hem: "Vriend, leen me drie broden, want mijn vriend is gekomen vanuit het land naar mij, en ik heb niets om hem voor te zetten." En degene die binnen is, die antwoordt: "Laat me met rust! Mijn deuren zijn gesloten en mijn kinderen en ik liggen in bed en ik kan niet opstaan om ze je te geven."'² etc.

Dit evangelie gaat dan verder; maar wij laten het hierbij, korthedshalve.

Onze Lieve Heer leert ons hiermee om te vragen, en zegt: 'Wie vraagt, hem wordt gegeven. Vraagt en jullie zal gegeven worden; zoekt en jullie zullen vinden; klopt en jullie zal worden opengedaan. Want wie vraagt wordt gegeven; wie zoekt die vindt; wie klopt wordt opengedaan.'

Welnu, welk onderscheid kan men aantreffen in deze drie woorden: vragen, zoeken en kloppen? Laat ons dit nu alleereerst

¹ Jezus zei tot zijn leerlingen: Wie van jullie heeft een vriend? (Luc. 11,5)

² Cfr. Luc. 11,5-13

bezien. Dit 'vragen' betekent: met een gemoed dat vol van innig begeren toegekeerd is naar God iets van hem verlangen. En het 'zoeken': dat hij ons zegt te zoeken, wil zeggen dat we het ene moeten verkiezen boven het andere. Want wie zoekt, die speurt ijverig naar dat bijzondere, dát wat hij zoekt vóór al het andere. En dan dit 'kloppen', daarmee wordt bedoeld: volharden en niet opgeven, totdat men datgene verkrijgt waar het verlangen naar uitgaat. Aldus verschillen deze woorden duidelijk van elkaar: vragen, zoeken en kloppen.

Wenden we ons nu tot de uitleg van een leermeester, die hij gaf in zijn preek. Beda zei³: 'De vriend die aldus van het land naar zijn vriend is gekomen, daarmee is het gemoed van de mens bedoeld; het gemoed dat gaat al te vaak en op ellendige wijze van de mens vandaan naar een ver, vreemd land van ongelijkheid⁴; ooit komt het dan terug, hongerig en dorstig naar al het goede, en dan kan de mens het niets voorzetten; het gaat dan naar zijn vriend – dat is God – en klopt aan en vraagt aan de deur of hij hem niet drie broden wil geven, wat wil zeggen: kennis van de Heilige Drievuldigheid. En wie daar binnen is, die verontschuldigt zich en zegt: 'Laat me met rust, want mijn deuren zijn gesloten en mijn kinderen en ik liggen al in bed.' Het zijn de leraren; met God liggen ze op het bed van de heilige contemplatie.

Nu blijft hij echter doorgaan met kloppen, totdat die ander door dit volhardend willen opstaat en hem alles geeft wat hij verlangt: dat wil zeggen dat God hem geeft, of door de leermeesters, of door zichzelf zonder middel. En daarom zei Christus: 'Vraagt, dan wordt jullie gegeven; zoekt, dan vinden jullie; klopt, dan wordt jullie opengedaan.'

Hier moet men zich rekenschap geven van die onuitsprekelijke, onbegrijpelijke vrijgevigheid van God, waardoor hij zo graag wil geven wanneer wij hem oprecht zouden vragen; hij die ons zo ijverig aanspoort en voortdrijft en ons leert om oprecht te vragen.

³ Beda Venerabilis, *In Lucae evangelium expositio*, (PL 92,473B; CCL 70;228)

⁴ Cfr. Augustinus, *Confessiones*, VII, 11,17

Deze gaven echter, ze worden niet gegeven aan de traaggangsters en de leeglopers, slechts aan hen die bidden en in het gebed volharden.

2

Nu willen we onze aandacht laten uitgaan naar het wat en het hoe van ons vragen. Wanneer de mens zich wil overgeven aan het gebed, dan moet hij vóór al het andere zijn gemoed terug naar huis halen en het naar binnen roepen, terug van al dat uitgaan en ronddwalen waardoor het verloren liep, en hij moet dan in grote deemoedigheid neervallen voor Gods voeten en vragen om de milde aalmoezen van God, kloppen moet hij aan het vaderlijke hart en bedelen om het brood, waarmee de liefde is bedoeld. Al bezat men alle edele spijzen die de wereld te bieden heeft, zonder brood waren ze eetbaar noch aangenaam noch nuttig; en zo is het met alle dingen die zonder de goddelijke liefde zijn.

De mens moet nu vragen, dat God het hem schenkt, en hem leert vragen wat hem – God – het meest behaagt in zijn gebed en in zijn innerlijke oefeningen, en wat de mens het meest tot nut is; en welke wijze van bidden hem dan tegemoet komt, laat hij zich daar dan naar richten, of het nou de godheid betreft, de Heilige Drievuldigheid, of het lijden of de wonden van onze Heer.

Nu over het vragen: hoe onze Heer te vragen. Niet alle mensen kunnen in de geest bidden, met woorden moeten zij bidden. Lief kind, je moet dan Onze Lieve Heer vervuld van liefde en genegenheid toespreken met de minnelijkste woorden die je maar bedenken kunt. Ook jouw liefde en jouw hart zal het aansporen. Vraag de hemelse Vader dat hij zichzelf in zijn eniggeboren Zoon aan jou geven mag tot onderwerp voor gebed op de meest heerlijke wijze. En wanneer je dan een manier vindt die jou het allermeest tot aandacht aanspoort en het meest bevalt, al ging de aandacht uit naar je zonden of je tekortkomingen of wat dan ook, blijf daar dan bij en verkies deze. Zoeken wil zeggen, dat men Gods liefste wil moet zoeken en wat voor de mens het beste is, en

aanklopt in ijverig volharden; want hij die volhardt, hij zal de kroon ontvangen.⁵

3

Nu zegt onze Heer: 'Welke vader zou zijn kind, wanneer het hem om een vis vraagt, een slang geven?' – met de vis bedoelt men 'ware hoop' – 'en wanneer het hem om een ei vraagt, dat hij het dan een schorpioen geeft?' – met het ei bedoelt men een levend geloof. En hij zegt: 'Waar jullie, terwijl jullie slecht zijn, in staat zijn om aan jullie kinderen goede gaven te geven, hoeveel te meer dan zal jullie hemelse Vader goede, zelfs de allerbeste, geven aan hen die hem hierom vragen?''⁶

Nu sprak de mond van de waarheid, dat aan wie vraagt, gegeven zal worden. Hoe kan het nu toch zo zijn dat zo menig mens vraagt, ja, al zijn levensdagen, en hij toch niet dit levende brood ontvangt, terwijl God toch zo onuitsprekelijk mild is, en zo mateloos en boven elke wijze graag geeft en vergeeft, en hij duizend malen meer bereid is te geven dan de mens bereid is te ontvangen? En deze mensen zeggen hetzelfde heilige gebed, het heilige Paternoster en veel psalmen en de heilige kerkgebeden die de Heilige Geest geleerd heeft, en dan nog worden ze niet verhoord; daar moet toch een belangrijke oorzaak voor te vinden zijn en een wonderlijke.

Kind, ik zal je zeggen welke het is: hun hart en hun grond, hun liefde en hun verlangen, alles is in beslag genomen door vreemde liefde, wat het ook mag zijn, door iets doods of iets levends, door henzelf of iets van het hunne. En het heeft deze plaats zo in beslag genomen en versperd, dat de ware goddelijke liefde, die het ware levende brood is, op geen enkele wijze bij hen binnen kan komen, hoeveel ze ook bidden en smeken. Meester Hugo zei: 'Het is net

⁵ Mat. 10,22; 2 Tim. 2,5

⁶ Luc. 11,11-13

zo onmogelijk voor een mens om te leven zonder enige liefde voor deze dingen, als het is om te leven zonder ziel.⁷

Laat ieder maar onderzoeken hoe met hem gesteld is. Want wil de ene liefde naar binnen, dan moet de andere noodzakelijkerwijs naar buiten. 'Giet uit', zei Augustinus, 'opdat je gevuld wordt.'⁸ Welnu, deze mensen komen met hun wereldse harten, met hun in beslag genomen grond, en ze bidden en smeken, en dit brood wordt hun niet gegeven. Dat is niet de schuld van God, maar hun eigen schuld. Een steen krijgen ze in plaats van brood, wat wil zeggen: een hard, stenen hart, hard en dor en koud, uitgedoofd, zonder aandacht en genade; een dergelijke mens leest snel de boeken uit, het ene na het andere, maar het smaakt hem niet, hij heeft er geen aandacht voor en niets welt er in hem op, noch dorst hij daar naar. Wanneer hij dat dan gedaan heeft op grove, blinde wijze, dan legt hij zich neer en slaapt. 's Morgens begint hij weer van voor af aan, hij doet zijn gebedje, en dat, dunkt hem, is voldoende. En zijn grond wordt hierdoor zo hard als een molensteen, zodat men hem breken noch buigen kan. Komt men bij hen aan met iets wat hun tegenstaat en vraagt men hun om iets te doen of te laten, dan wordt men hun grond echt gewaar; verbazingwekkende, harde, stenen bergen kan men dan zien.

4

Lief kind, hoed je voor deze stenen grond, en praat niet veel met hen; wijs je hen terecht, doe het met een enkel woord, en vertrek.

Onze Heer zei: 'Ja, ja, nee, nee.'⁹ Denk en doe, zoals de wijze maagden zeiden: 'opdat het jullie en ons aan niets ontbreekt.'¹⁰ Zorg dat wanneer deze stenen je naar het hoofd vliegen, dat je je dan bukt, en hoed je ervoor om ze terug te gooien, al zijn het

⁷ Cfr. Hugo S. Victor, *Soliloquium de arrha animae* (PL 176, 951C); en ook: *Miscellanea*, Lib.1, Tit. 171 (PL 177, 564D)

⁸ Augustinus, *Enarrationes In Psalmos*, XXX, sermo III, n.11

⁹ Mat. 5,37

¹⁰ Mat. 25,9

kleine kiezelstenen. Nee, lieve kind, nee: sluit dan je mond en open je hart voor God.

Lieve kinderen, doe het voor God en voor al die zaken die ik van jullie vragen mag, en wees als zachtmoedige en deemoedige lammetjes tegenover hen die jullie weerstreven. Zwijg en verdraag, en sla acht op je grond.

Deze stenen liggen verborgen in de mens, vaak gedurende lange tijd, totdat men ze op de een of andere wijze ontdekt. Weet dan: wist ik van mensen dat ze verborgen haat en misgunst koesteren, en dat ze zich niet terecht zouden laten wijzen, ik zou hun Gods Lichaam niet geven. Men treft veel mensen die twintig of dertig jaar al te biecht gaan, maar nog nooit oprecht gebiecht hebben, nooit werden ze geabsolveerd; zo gaan ze tot het heilige sacrament: het is een onrustmakende, zorgelijke, vreselijke zaak. Want zelfs de paus, hij die de hoogste macht heeft, zou deze mens niet kunnen vrijspreken. En hoe vaker ze erheen gaan en hoe vaker ze bidden en goede werken doen, van welke aard ook, des te harder worden ze, hard als steen worden ze, en blinder en grover, want ze verlaten zich op hun goede werken, terwijl het voor hen beter zou zijn dat ze dat niet deden. Dat ze tot het heilig Lichaam van onze Heer gaan, en de oorzaak van hun tekortkomingen niet willen loslaten, hoewel ze deze toch kennen, God zal het nooit ongestraft laten; hij bestraft niet alleen de ziel, maar ook het lichaam. Ze krijgen een slang in plaats van een vis.

Kinderen, het zijn allemaal mensen die oordelen. Zoals de slang, die overal rondsluipt en zijn vergift uitgiet, zo doen deze oordelende mensen: wat ze zien en horen, in hen verandert het tot vergift, en ze gieten het uit bij het kleineren en het tenietdoen; die slangen in hen, die zijn even lang als de afstand is van die ene wand tot die andere. Wie ze zelf zijn, dat zien ze niet; maar wel hoe zus of zo, dit of dat moet zijn.

Soms zijn deze slangen zo klein als hazelwormen; wat zeggen wil: verborgen misgunst en behendige steken en kleineringen, zaken die uit de boze grond naar boven kruipen; hoeden jullie je

daarvoor. Oordeel jezelf en niemand anders. Deze mensen krijgen een schorpioen in plaats van een ei, en dat wil zeggen: een verkeerde indruk van zichzelf, een verkeerd zelfvertrouwen en overmoed. 'Waarom zou het mij niet net zo goed vergaan als die en die? Ik bid, ik zing en lees en leef even deugdzaam als zij.' De steek van een schorpioen, die aan de voorzijde lacht en vleit met de mond en met de achterzijde steekt met de staart, dat staat hun eigendunk te wachten aan het eind, wanneer de grond zich toont, deze grond die door verkeerde dingen in beslag is genomen, en wanneer mistroostigheid en twijfel hun overvalt; voor eeuwig gaan ze verloren: het is de steek van de eeuwige dood. Kinderen, dat komt ervan, wanneer men geen acht slaat op de grond en op de tekortkomingen; een zeer zorgelijke zaak is het. De paus heeft het aan zichzelf toebedeeld om sommige zonden te absolveren, sommige liet hij aan de boetepredikers, sommige aan de bisschoppen en weer andere aan de priesters. Hij heeft dit niet gedaan om harder te kunnen straffen, maar omdat de zonde op deze wijze meer bekendheid krijgt, beter gewogen wordt en nauwkeuriger waargenomen kan worden, en teneinde het berouw hierover des te groter te laten zijn, opdat de mensen zich voor haar beter kunnen hoeden.

5

Kinderen, zouden jullie weten op welke zorgwekkende wijze deze mensen het eerbiedwaardige, kostbare bloed dat God voor ons vergoten heeft, ontvangen, en deze boze grond en hun tekortkomingen niet gewaarworden, jullie zouden vergaan van angst. Meerdere kloosters kennen daarom nu een voorschrift: elke drie weken zal men nu tot het sacrament gaan, zodat de tussenliggende tijd lang genoeg is om zich goed en gedegen voor te kunnen bereiden op dit grote maal, en het heilige sacrament zijn werking in de mens kan ontplooiën.

Maar jullie, lieve kinderen van God, wekken jullie je verlangen daartoe op en gedragen jullie je zo, dat jullie het hoogheilig sacrament vaak mogen ontvangen. Vraag onze Heer of hijzelf

jullie wil voorbereiden, en leef daarom innig en vol liefde; wees zachtmoedig en deemoedig en afgescheiden.

Treft jullie hierdoor lijden, zwijg dan en antwoord niet.

Een leermeester van de heilige schrift werd eens gevraagd wat hij ervan vond dat sommige geestelijken onze Heer zo vaak tot zich wilden nemen buiten hun eigen gemeenschap en buiten haar gebruiken om. Toen zei deze leermeester: 'Och, lieve God, laten we ons hierover toch innig verheugen: er is iemand die naar God verlangt en naar hem hongert; en de kloosters die dat doen, ze dienen zo de andere en helpen hen door hun grote ijver.' Laat niemand hén berispen die tot onze Heer gaan; beter echter zijn zij die het zo niet doen, want ze laten het achterwege uit grote eerbied en deemoed, wat iets groots is.

6

Zou het zo zijn dat iemand stenen naar jullie gooit in de vorm van oordelen en dat hij jullie slaat met harde woorden, denk dan dat het zonder omwegen van God afkomstig is.

Er zijn ook nog andere stenen, zoals wanneer een mens zich van binnen verlaten voelt; hij die met heel zijn hart naar God verlangt, hij treft zichzelf dan als hard, dor, koud en traag. Laat hij zich nog meer naar binnen keren en zich hoeden, wanneer een mens die innerlijke hardheid bespeurt, zodat hij standvastig blijft en zich hoedt voor iets anders dat toeslaat en hem verlichting geeft. Blijf slechts bij jezelf; lopen jouw tekortkomingen tegen je te hoop, jou met een hard, streng oordeel straffend, blijf dan standvastig en straf jezelf heel hard. En al zou dit oordeel een hele week in beslag nemen, het zou heel goed zijn. Stenig jezelf mee, binnen in jezelf, tegenover God. Doe als volgt: zodra je door iets dergelijks ontregeld bent, biecht het God meteen en zonder dralen. Ontvallen je dan je tekortkomingen, zodat je niets weet te zeggen wanneer je naar je biechtvader gaat, wees er van overtuigd dat je zonden je dan beter vergeven zijn dan wanneer je ze aan een priester gebiecht zou hebben.

Maar ik vraag jullie om niet veel woorden te gebruiken bij de uitwendige biecht. De heilige Kerk heeft de biecht ingesteld voor doodzonden; en wanneer men twijfelt of iets doodzonde is of behoort tot de dagelijkse zonde, houd het dan eenvoudig en kort.

Voorwaar, biecht voor God; en wanneer je mocht denken dat de uiterlijke werken je hinderen, zoals de koordienst en het dienstbare werk van gehoorzaamheid, lieve kind, weet dan: niet de werken zijn het die je hinderen, maar jouw wanorde in de werken is het die je hindert. Je hebt niet louter God voor ogen in je liefde, in je streven, in je gemoed, en dat komt doordat je verstrooid bent en vol van beelden en God bij jou niet helemaal inwoont; voorwaar, kind, dat is het wat je hindert: niet je werk, noch iets anders, jijzelf bent het.

7

Dit is dat dichtslaan van de deur toen er aangeklopt werd, waar het evangelie over sprak.

Onze Heer zei ook, op en andere plaats, dat hij de deur is waardoor men gaan moet.¹¹ Op deze minnelijke deur moet de biddende mens op drie plaatsen kloppen, opdat hij in waarheid binnen gelaten mag worden. Hij moet zeer aandachtig kloppen op het minnelijk, geopend hart en de geopende zijde van onze Heer Jezus Christus, en daar zichzelf binnenbrengen, zo aandachtig mogelijk en doordrongen van zijn grondeloze armoede en zijn niets, zoals de arme Lazerus deed voor de deur van de rijke, waar hij bedelde om de kruimels van zijn genade.¹² De genade geeft je een goddelijk, bovennatuurlijk wezen.

Klop dan nogmaals, nu aan de deuren van de heilige, geopende wonden van de heilige handen, en vraag om ware, goddelijke kennis die je zal verlichten en die je tot hem zal opheffen.

¹¹ Cfr. Joh. 10,9

¹² Luc. 16,17-20

Klop vervolgens aan de deur van de heilige voeten, en vraag daar om ware, goddelijke liefde, die je helemaal met hem verenigen zal en je in hem helemaal verzinken zal en je zal omsluiten.

Dat wij nu allen zo zullen vragen, zoeken en kloppen, dat we binnen gelaten worden, daartoe helpe ons de minnelijke God.

Amen.

Hemelvaart I

RECUMBENTIBUS UNDECIM DISCIPULIS (Mc 16,14) ¹

18

De nu volgende vier preken over de Hemelvaart van onze Heer zijn preken op het evangelie van Sint-Marcus dat gelezen wordt op Hemelvaartsdag en het hele octaaf; de vijfde preek over Hemelvaart handelt over de deemoed van Sint-Matteüs, en is een preek op het epistel dat men jaarlijks leest op zijn feestdag rond het begin van de vastentijd. De eerste uitleg over de Hemelvaart toont ons hoe allerlei mensen door God berispt worden om hun ongelooft en de hardheid van hun hart, en verwerpt op duidelijke wijze al wat de zinnen beogen en vergelijkt hen met vervuilde, vieze waterputten.

1

Toen de jongelingen van onze Heer bij elkaar zaten en onze Heer aan hen verscheen, berispte hij hen om hun ongelooft en de hardheid van hun harten.²

Deze berisping geeft onze Heer nog elke dag en op elk uur vanwege het ongelooft en de hardheid van het hart die alle mensen, van welke stand en waar ook, hebben. Maar in het bijzonder berispt hij religieuzen, mensen van beproefde ordes kunnen het zijn of aangenomen religieuzen zoals begijnen of zusters en anderen die hieraan verwant zijn.

Hen berispt Onze Lieve Heer, soms door de leraren, soms doet hij het zelf in hun binnenste, zo ze daar een berisping wilden toelaten.

¹ Toen de elf jongelingen aan tafel aanlagen. (Mar. 16,14)

² Mar. 16,14

Deze religieuzen dienen bijzonder ernstig berispt te worden, wanneer ze hard zijn in hun hart en ongelovig, want het is een zo verbazingwekkend, buitengewoon, groot iets, dat God een mens uitverkiest om tot de hoge adel van een geestelijk leven te worden geroepen. Kinderen, hierdoor zijn we God buitengewoon grote liefde verschuldigd alsook, en op de eerste plaats, grote dankbaarheid. Deze mensen berispt onze Heer vanwege hun ongelovigheid en vanwege de hardheid van hun hart. Kon het toch maar zover komen dat zij zich wilden laten berispen en de hardheid van hun harten en hun ongelooft wilden erkennen, ze zouden raad ontvangen, bekenden ze zich schuldig.

Sint-Jacobus zei: 'Het geloof zonder werken is dood.'³ Christus zei: 'Wie gelooft en gedoopt is, die blijft behouden.'⁴ We belijden het geloof allemaal met de mond. Sint-Paulus zei: 'We zijn allen gedoopt in de dood van Jezus Christus.'⁵ Sint-Augustinus zei: 'Het is geen waar geloof, waar niet met levende liefde en met werken ingaat tot God wat men met de mond belijdt.' Dit ongelooft toont zich duidelijk bij wat ons aantrekt of bij wat we begeren; het verhindert ons te zeggen: 'Heer, jij bent mijn God, want nergens anders vind ik vreugde, slechts in jou'. Daaraan zie je dat de mensen het ware, levende geloof geheel en al verloren hebben; vooral bij hen die geestelijke namen dragen en ooit door God aangeraakt zijn, het zij slapende of wakend, en gemaand werden in de grond, en het verloren hebben.

Onze Heer berispt hen ook om de hardheid van hun harten. Kinderen, dat is iets vreselijks, dat deze mensen die God tot zich geroepen heeft, zo verhard zijn dat hun de dingen van God niet meer smaken, hun gebed niet of welke goede oefening ook, en dat andere dingen, voor hen zo zinnenstrelend zijn en licht en aangenaam, waar hun hart voor God als van steen is. Hierover zei onze Heer door de profeet: 'Ik wil jullie je stenen hart wegnemen

³ Jak. 2,17

⁴ Mar. 16,16

⁵ Rom. 6,3

en jullie weer een hart van vlees geven.’⁶ Wat maakt deze harten hard, waardoor het voor de mens zo dor en koud is tegenover alles wat het goede van hem vraagt, en hij het doet op vreugdeloze wijze? Hier moet het hart door iets anders bezet zijn, door iets anders dan God, het zij door zichzelf of door wat ook; en deze mensen zijn het die niet berispt willen worden.

2

Van hen zei onze Heer door de profeet Jeremia: ‘Jullie, hemelen, verwonder je en wees ontsteld; jullie, hemelpoorten, open je uit ontsteltenis over mijn volk, want dubbel kwaad hebben ze misdreven: mij hebben ze verlaten, het levende water, en zichzelf hebben ze een waterput gegraven, een waterput die geen water binnenhoudt.’⁷ En wat erin komt, dat komt er of van buiten of van boven in, en regen of ander water bederft en stinkt; van binnenuit echter, uit de grond, komt bij hen niets. God klaagt het aan, in de hemel en op de aarde en tegenover alle schepselen, dit onvoorstelbare, en tegenover al zijn vrienden. Welk volk is het waarover God zo klaagt? Het is zijn volk, geestelijken zijn het, zij die geheel en al het levende water verlaten hebben en in wier grond zo weinig van het ware licht en leven is, slechts uiterlijkheden overal; en die altijd maar volharden in hun aan de zinnen gebonden, uiterlijke manieren en werken en blijven bij wat hun zelf goeddunkt. Alles is er van buitenaf naar binnengedragen, door het gehoor of door de uiterlijke zinnen en op de wijze van beelden, maar van binnen, in de grond, waaruit het zou moeten ontspringen en opwellen, daar is niets, helemaal niets. Zijn dat niet waarlijk regenputten, die niets bevatten van wat aan de grond ontsprongen is of eruit opgeweld is, maar waar alles van buiten naar binnen komt en even snel wegglekt als het erin is gekomen? En wat bij hen iets moet lijken, dat zijn hun opvattingen en hun manieren, die ze naar eigen goeddunken gevormd en opgesteld hebben. Zij keren niet in tot hun grond: geen kwellen noch dorsten treft men daar, en ze zoeken er verder ook niet naar.

⁶ Ez. 11,19; 36,26

⁷ Jer. 2,12-13

Wanneer ze hun werkzaamheden doen op hun manier, aangedragen van buitenaf door de zinnen, dan volstaat dat voor hen. Zij houden zich bij hun waterput, die ze voor zichzelf gemaakt hebben; bij hen geen smaak voor God. Ook drinken ze niet van het levende water, dat laten ze voor wat het is. En dan gaan ze liggen en slapen ze, en 's morgens beginnen ze opnieuw op de hun bekende wijze; daar zijn ze heel tevreden mee. Maar, op een blinde, koude, dorre, harde wijze, bij de waterput verblijvend die ze zelf gemaakt hebben, laten ze de levende bron voor wat hij is. En onze Heer zei: 'Je hebt veel onkuisheid bedreven en je bevlekt.'⁸ En hij zei daarover in een ander hoofdstuk: 'Dat komt allemaal doordat je mij, de levende bron, verlaten hebt, jezelf heb je een waterput gegraven, mij heb je verlaten.'⁹

In deze waterput bederft wat er ingebracht is en het gaat stinken; het verdroogt, door de zinnen is het aangedragen. Wat in de grond blijft is hoogmoed, eigenwilligheid, stijfkoppigheid, en een hard oordeel; men berispt de naaste met harde woorden en bejegening, en doet het niet uit liefde noch uit zachtmoedigheid, en steeds op ongepaste plaats en tijd. Menigeen meent andermans huis te blussen maar brandt zijn eigen huis neer. Ja, al zouden ze drie huizen hebben, deze mensen met hun harde, onstuimige woorden en gedrag, zou een arme ziel naar hen toe komen, ze zouden zeggen: 'nee, het is een bedrieger'; komt een ander: 'Nee, het is een begijn'. Welaan nu, jullie echte waterputten: zou de levende bron ooit opgeweld zijn in jullie dorre grond, niet vatbaar zouden jullie zijn voor dit onderscheid naar personen, want alles geleek op ware, goddelijke liefde opwellend uit de grond; geen kleineren zou men aantreffen, geen hard oordelen, noch stijfkoppigheid. Al dit bederf ontstaat in de waterputten.

Waterputten, ook zij zijn het, deze verstandige mensen met hun grote woorden en hun groot verstand. Sommigen zijn tevreden met hun schijnbaar goede werken en uiterlijk vertoon, anderen

⁸ Jer. 3,1

⁹ Jer. 2,13

met hun verheven inzicht. Hoe menen jullie dat het zijn zal, wanneer de tijd aanbreekt dat de stormen zullen gaan woeden en alles zal omvallen, het ene over het andere, en de plagen komen, die zo gruwelijk zijn en beangstigend? Veel ellende zal men dan zien; niet te bevatten is het. Zij dan, die zo mooi schitterden met grote namen, met hun groot verstand, met grote, behendige woorden vol van schijnheiligheid, zij waarin geen ware, levende grond te vinden is – alles is aangedragen, allemaal waterputten – wanneer zij aan hun einde komen, dan komt de duivel met een bijl en hakt er met één enkele slag doorheen. Meteen verstuift en vervliegt alles wat er is, zodat er geen druppel overblijft; het is allemaal weggeblazen en helemaal verdwenen, want er zit niets in; slechts bedorven water was het, wat er in die waterput zat. Ze wilden iets voorstellen, iets zijn, en er zat niets in.¹⁰

Kinderen, waar, volgens jullie, zal men het allemaal ontdekken? Wanneer jullie aankomen in gene wereld, herinner je dan dat ik jullie dit gezegd heb; ik merk dat deze valse schijn en gedragswijze nu algemeen is onder al die religieuzen met hun uiterlijke, goedschijnende, aan de zinnen gebonden, blinde manieren, en dat wereldlijke echtelieden en menige weduwe ver op deze mensen vooruitlopen, ja, ver, al te ver. En wanneer God deze mensen door zijn barmhartigheid toestaat, om, aan hun einde gekomen, gered te worden, dan nog zullen ze het mateloze vagevuur moeten ondergaan, zo lang als God het voorgeschreven heeft, en vervolgens zullen ze bijzonder ver verwijderd van Gods nabijheid staan, ergens ver achteraan.

3

Kinderen, wees op je hoede, dat vraag ik jullie te doen omwille van God. Sla acht op je grond en wees op je hoede, bij alles waar je omgang mee hebt, en wees zachtmoedig en deemoedig en buig je onder God en onder alle schepselen, want God klaagt over jullie, in de hemel, op aarde en tegenover alle schepselen. Deze hemel, dat zijn alle hemelse harten, want iedere goede mens is een hemel

¹⁰ Cfr. Gal. 6,3

Gods; ook degenen waarover we spraken, dragen de hemel in zich; binnen geraken ze echter niet. En dit is het wat de verdoemden de meeste pijn bezorgd, dat ze deze in zichzelf waarnemen en er nooit binnen zullen geraken.

En net roerden we aan wat onze Heer zei door de profeet: 'Onkuisheid hebben jullie bedreven, en je bent een vreemde, je minnaar, nagelopen; versmaad heb je mij, en bent een vreemde, je minnaar, nagelopen; maar toch, kom tot mij en ik zal je ware rust geven; en ik zal levend water in je gieten, wanneer je maar geheel en al naar me zou toekomen.'¹¹

Bemerk nu en zie de onbegrijpelijke, onuitsprekelijke barmhartigheid en de goedheid van God, en hoe graag hij ons zou willen helpen, zouden we het willen, en met ons zou willen spreken, als vriend tegenover vrienden, als we maar naar hem toe wilden gaan. En voordien zei onze Heer: 'En doe je dit niet, dan zal ik met je moeten strijden voor het gerecht'¹². Met hem te moeten strijden, een zorgwekkende strijd zal het worden, want hij heeft de overhand.

Kinderen, geef acht, opdat hij dan niet zeggen zal dat jullie niet tot zijn schapen behoren. Want zijn schapen, ze hebben zijn stem gehoord en geen vreemden zijn ze nagelopen, zoals hijzelf gezegd heeft.¹³

Wat is dan deze onkuisheid, waarvan onze Heer zei dat je haar vaak bedreven hebt? In geestelijke zin wil dit zeggen, indien het niet in meer grove zin is op te vatten, dat je, op zijn minst gezegd, bent blijven hangen bij de beelden. En de vreemdeling die je bent nagelopen, je minnaar, dat heeft betrekking op al de vreemde beelden en de voorwerpen langs wie je tot mij had moeten komen: met hen heb je je bevlekt. Maar kom nu tot mij, en ik zal je ontvangen en levend water in je gieten.

¹¹ Cfr. Jer. 2-3

¹² Jer. 2,35

¹³ Cfr. Joh. 10,27

Over dit water sprak onze Heer, in het Nieuwe Verbond, op twee plaatsen in het evangelie over dit water. 'Ieder', zei hij, 'die dorst heeft, die kome tot mij en drinke, en wie in mij geloven, uit hun lichaam zal ontspringen levend water, en het zal uitstromen in het eeuwige leven.'¹⁴ En van dit water zei hij tot de vrouwen bij de bron: 'Wie van dit water drinkt, die krijgt weer dorst, maar wie van het water drinkt dat ik geef, die zal in eeuwigheid geen dorst meer hebben, en zou je het van mij hebben verlangd, ik zou het je gegeven hebben.' 'Ach Heer', zei ze, 'geef me van dat water, zodat ik hier niet terug hoef te komen om water te scheppen.'¹⁵ Toen zei onze Heer: 'Allereerst, ga en haal je man (dat is: kennis van jezelf) en geef me een grondige bekentenis, dat je als een waterput bent geweest gedurende al die tijd waarin je het levende water niet gedronken hebt; dan kan het je ten deel vallen. En je hebt vijf mannen gehad (dat zijn de vijf zintuigen¹⁶); ach, met hen heb je geleefd en je hebt je van hen bediend zoals het je liefde, en de levende bron ben je onwaardig geworden door dit najagen van de zinnen, waaraan je je helemaal overgaf op ongeoorloofde wijze; wend je daarvan af en keer terug naar mij, en ik zal je ontvangen.'

En hij sprak ook door dezelfde profeet Jeremia, in het vierde hoofdstuk, en ook daar beklagt hij zich over jou, waar hij zegt: 'Ik heb je gemaakt tot mijn uitverkoren wijngaard en gewacht heb ik totdat je mij zou brengen de allerbeste, meest edele wijn van Cyprus: wijn van Engadi.'¹⁷ En hij sprak over de grote ijver, het werk dat hij gestoken had in de wijngaard: 'Ik heb hem omgespit en een haag en een omheining eromheen gemaakt, een wijnpers daarbinnen aangelegd en de stenen eruit verwijderd,' (hoewel hij dit tot het volk zei, had God hiermee alle mensen op het oog tot aan het einde van de wereld) 'en al te bitter ben je me geworden. Je hebt me wrange wijn gebracht, zure, heunische wijn, en je hebt me in plaats van edele wijn en in plaats van druiven, onrijpe druiven en bocht gebracht, en daarom moet ik met je strijden voor

¹⁴ Joh. 7, 37-38

¹⁵ Cfr. Joh. 4,5-29

¹⁶ Cfr. Augustinus, *Tractatus in Iohannis Euangelium*, 15,19

¹⁷ Cfr. Jer. 2,12; Hgl. 1,14

het gerecht. Zou het echter zijn dat je je tot mij wilde wenden, ik zou levend water in je gieten en ware liefde.’¹⁸

4

Van dit levende water sprak meester Richard, een groot leermeester in de gewijde tekst; hij zei dat de liefde vier graden heeft.¹⁹ De eerste graad van liefde heet ‘wondende liefde’; wordt de ziel door stralen van liefde door God verwond, zodat haar het levende water geschonken wordt van de ware liefde, dan wondt zij God weer met haar liefde. En over deze liefde zei onze Heer in het Hooglied: ‘Mijn zuster, je hebt mijn hart verwond met een van je ogen en met een haar, een enkele, van je hals’.²⁰ Met dit ‘ene oog’, wordt bedoeld: een ijverig schouwen van de kenkracht en het gemoed, dat louter gericht is op God. En met die ‘ene haar’, daarmee wordt bedoeld: reine en zuivere liefde. Hiermee wordt God door de ziel verwond.

De tweede graad van de ware liefde wordt door deze meester ‘een gevangen liefde’ genoemd. Er staat geschreven: ‘Ik zal je mennen met de teugels van Adam.’²¹

De derde liefde, dat is ‘kwellende liefde’. Hierover sprak de bruid in het Hooglied: ‘Jullie dochters van Jeruzalem, vinden jullie mijn geliefde, zeg hem dat de liefde mij tot kwelling is.’²²

De vierde liefde, dat is ‘verterende liefde’. Van haar sprak de profeet in de psalmen: ‘defecit’; ‘mijn ziel is verteerd en heeft het begeven, Heer, in jouw heil.’²³

Over de twee eerste graden van liefde willen we nu kort iets zeggen. Bij de ‘wondende liefde’ maken we gebruik van een gelijkenis. Wie gewond is door liefde handelt als een koopman die

¹⁸ Cfr. Jes. 5,1-4

¹⁹ Richard van Saint-Victor, *De quatuor gradibus violentae caritatis* (PL 196, coll. 1207-24)

²⁰ Hgl. 4,9; 2,5; caritas vulnerans

²¹ Cfr. Joz. 11, 4 (Vulg); caritas ligans

²² Hgl. 5,8; caritas languens

²³ Ps. 118, 81; caritas deficiens

een schip wil bevrachten omwille van gewin: zijn hart is als het ware gewond door begeerte; veel wil hij vergaren, en van alles wat. En hij sprokkelt wat van hier en verzamelt wat van daar, opdat zijn schip vol zal zijn. Net zo doet de verwonde mens: hij verzamelt en brengt bijeen alle beelden en gedachten en oefeningen, zoveel hij maar kan, uit liefde tot de minnaar die hij liefheeft. En wanneer het schip volgeladen is, dan steekt hij van wal. Nog is hij in staat om het schip te leiden doorheen de storm. Zo is ook is het met de wondende liefde: zij werpt haar schip in de storm der godheid en vaart beheerst voort, speelt ermee naar haar believen en volgens haar wil en ze gooit haar roer in de bodemloze zee; en hoe meer zij van de goddelijke uitvloed in zich trekt, hoe wijder ze wordt, en haar ontvankelijkheid wordt door hem helemaal gevuld, en deze vervulling zorgt voor een nieuwe ontvankelijkheid en een nieuwe wijdte, en maakt nieuwe liefdeswonden.

En dan, dan snijdt de Heer het touw van het schip in tweeën en laat het schip vervolgens met de storm vechten: riem noch roer wat het schip in bedwang kan houden. En zo is de mens zichzelf niet meer de baas, en dat is 'gevangen liefde'. Dan vergaat het hem als een ridder die in de strijd ernstig verwond wordt. Ontsnapt hij dan, hij blijft zijn eigen baas; maar wordt hij gevangen genomen, dan is hij niet meer de baas over zichzelf; over gedachten noch over doen heeft hij nog macht; hij moet zich wel helemaal overgeven aan de minnaar en de liefde.

Over deze liefde zou nog veel te zeggen zijn. Maar dat is voor later.

Dat wij aldus alle waterputten mogen verlaten, en dat ons het water van de ware liefde mag worden ingegoten, daartoe helpe ons de eeuwige liefde.

Amen.

Hemelvaart II

ASCENDENS CHRISTUS IN ALTUM, CAPTIVAM DUXIT
CAPTIVITATEM (Eph 4,8)¹

19

De tweede uitleg van de Hemelvaart spreekt over een vijfvoudige gevangenschap waarin de mensen hier in de tijd op pijnlijke wijze gevangen zitten, en ook over datgene waarmee de boze geest hen in gevangenschap houdt en op welke wijze men zich van haar ontdoen kan.

1

Onze Heer Jezus Christus steeg op ten hemel en nam de gevangenschap gevangen met zich mee. Vijf soorten gevangenschap zijn er waarbinnen de mensen hier in deze tijd wreed gevangen zitten, en die Christus mee omhoog neemt en van ons wegneemt, wanneer hij in ons opstijgt.

De eerste is dat de mens gevangen wordt door liefde tot de schepselen, dode of levende, en daarin niet op God is gericht; in het bijzonder liefde tot mensen, die ons van nature zo nabij zijn vanwege de gelijkenis tussen mensen onderling. De schade die daardoor ontstaat, die is in woorden niet uitputtend te vangen; op tweeërlei wijze toont hij zich. Sommige mensen hebben hier weet van en ze zijn vervuld van vrees en hebben een pijn van binnen en een bijtende angst, en ze voelen daarover wroeging. Dat is een edel, goed teken, want ze zijn door God niet verlaten. God zoekt deze mensen en trekt aan hen, dag en nacht, bij het eten, bij het drinken; en degene wiens oren niet verstopt zijn en hier acht op slaat, die wordt alsnog zalig.

¹ Onze Heer Jezus Christus steeg op ten hemel en nam de gevangenschap gevangen met zich mee. (Ef. 4,8)

Andere mensen echter bewegen zich erg vrij binnen deze schadelijke gevangenschap en ze zijn compleet doof en blind in deze gevangenschap, en ze zijn erg tevreden en menen dat ze het zo goed doen. Ze doen veel goede werken, ze zingen, lezen, zwijgen, dienen en bidden veel, om er beter van te worden en opdat men hun zo God en de mensen des te meer gunt; ja, hier gaat al hun aandacht naar uit, hier vergieten ze tranen over, en het is zo goed voor hen. Deze mensen zijn er zeer zorgelijk aan toe; de vijand doet hen dit aan om hen zo gevangen te kunnen houden, en de natuur bedriegt de mens dan. De mens bevindt zich te midden van grote, zorgwekkende bekoringen, en het zou voor hem beter zijn om dan niet te bidden, want bidden zou hij tegen zichzelf. Beter zou het voor hem zijn zich in grote beklemming en nood aan te treffen en in droefenis, hij zou dan veel eerder verlost en vrij zijn van de zorgwekkende, schadelijke gevangenschap. Zou hij hierbinnen aangetroffen worden, hij zou heel zeker voor eeuwig een gevangene blijven van de duivel; en niemand die hem dan bevrijden kan.

2

De tweede vorm van gevangenschap is die waarbij sommige mensen, meteen nadat ze verlost worden uit de eerste gevangenschap die bestaat uit liefde voor de schepselen in de uiterlijke dingen, vervallen tot de liefde voor zichzelf. Deze liefde is volgens hen zo rechtmatig en zo billijk, dat het verwonderlijk is. Hierover berispt niemand hen, noch berispen ze hierover zichzelf, en ze dragen dit met een dermate fraaie mantel en een zo overtuigende, schone glans, dat daar niets tegen in te brengen is, en zo gebeurt het dat de eigenliefde maakt dat ze in alle dingen het hunne zoeken: hun voordeel, hun genoegen, hun troost, hun gemak en eer. Zo diep raken ze verzonken in het hunne, dat ze in alle dingen, ook in God, het hunne zoeken, niets anders.

Ach, wat zal men dan aantreffen, wanneer men in de grond komt! Bij wat nu grote heiligheid lijkt, welke valse grond zal hieronder aangetroffen worden! Ach, hoe moeilijk, zal men daar kunnen

helpen waar deze mensen met een tedergevoelige natuur en met verstandelijke manieren in de geest geraken; hoe moeilijk zijn ze uit deze gevangenis te bevrijden! Want wanneer men zo in beslag is genomen door de natuur, wie vermag daar dan te helpen? Nee, niemand; slechts God alleen. Zoveel dingen lijken noodzakelijk, en de nood is zo wijd, zo breed, en men dunkt zich zo zwak, zo teer. Ook gebeurt het dikwijls dat de dingen ons ontnomen worden of dat ze aangetast worden, het zij gerieflijkheid, vriend of goed of de dingen die troost brengen, en dat men zich dan van God verwijdert door toornige woorden, wraakzuchtige handelingen of met onwaarheden en met heimelijke verwensingen. De mens is dan geen mens, hij is als een toornige hond, een verscheurende wolf. Een schadelijke gevangenschap is het, deze eigenliefde.

3

De derde gevangenschap is de gevangenschap van het verstand. Daartoe vervallen ettelijke mensen, en op beroerde wijze, want alles wat in de geest geboren zou moeten worden, dat bederven deze mensen door er mee te spelen met hun verstand, of het nu de leer betreft of de waarheid, begrijpen willen ze die om er dan over te praten en zo dan te kunnen pronken en in hoger aanzien te komen, maar het voert hen noch tot werken noch tot leven. Ook het minnelijke voorbeeld van onze Heer Jezus Christus bezien ze op de wijze van het verstand; zouden ze het in het goddelijke, bovennatuurlijke licht houden, het zou er anders uitzien: een verschil even groot als tussen het licht dat van een kaarsenpitje uitgaat en het licht dat uitgaat van de heldere zon; ja, veel geringer nog is het natuurlijke licht vergeleken bij het goddelijke licht. Dit verschil met het goddelijke licht kan men hieraan herkennen: het natuurlijk licht dat schijnt naar buiten en toont zich in hoogmoed, zelfbehagen, in lofprijzing voor deze en veroordeling van andere mensen; alles is hier naar buiten gericht, is uit op verstrooiing van de zinnen en van het gemoed. Echter waar het goddelijke licht waarlijk is, daar gaat alles bij de mens inwaarts, in de grond; hij weet zich en dunkt zich de minste, de

gebrekigste, de zwakste, de blindste; en dat is terecht, want mocht er ook maar iets zijn, dan is het helemaal van God. Dit licht wijst naar binnen, niet naar buiten, het zoekt de innerlijke grond waaruit het geboren is, daarin ijlt het terug met alle kracht; elk handelen van de mens gaat inwaarts naar de wortels waaruit het ontsprongen is en daarheen streeft het terug met alle vlijt. En daarom is er een groot onderscheid tussen hen die de Schrift leven en hen die haar alleen lezen. Die haar lezen willen hooggeacht worden, en ze geringschatten die haar leven en houden hen voor dwazen en verkeerde mensen en ze vervloeken en verjagen en verdoemen ze. Maar zij die haar leven, ze houden zich voor zondaren en ze erbarmen zich over de anderen. Groter verschil dan tijdens hun leven, wordt gezien bij hun einde. Die enen zullen het leven vinden, die anderen de eeuwige dood. Paulus zei: 'De letter doodt en de Geest maakt levend.'²

4

De vierde gevangenschap is de zoetheid van geest; menig mens is hierin verdwaald, te ver volgde hij haar, zich eraan overgevend op ongeordende wijze, te veel joeg hij haar na, om er te verwijlen, en iets groots leek het om zich daaraan over te geven en het genietend te bezitten. De natuur blijft daar bij het hare en genot wordt verkregen waar men dacht God te ontvangen. En daaraan zal men kunnen herkennen of het God is geweest of natuur: wanneer de mens zichzelf aantreft in onrust en onvrede en in angst wanneer hem die zoetheid ontvalt en verlaat, en deze mens God dan niet meer zo van harte en zo getrouw kan dienen en hij niet langer zijn kan als toen hij haar nog bezat: ja, daaraan zal men dit kunnen herkennen. Had hij haar niet van God ontvangen, zelfs al had hij haar gedurende veertig jaar bezeten, en zou die zoetheid hem ontnomen worden, deze mens zou nog diep kunnen vallen; en wanneer men de hoogste trap van die zoetheid zou bereiken en zo dan zou sterven, dan nog zal God zich beraden of hij deze mens wil behouden of niet; nog kan hij verloren gaan.

² 2 Kor. 3,6

5

De vijfde gevangenschap is die van de eigen wil. De mens wil zijn wil laten gelden, ook in al de goddelijke dingen en bij God zelf. Zou het zo zijn dat God zich in de wil van de mens bevond en in zijn verlangen, waardoor deze mens al zijn tekortkomingen zou verliezen en hij elke deugd en volkomenheid zou winnen, ja, een dwaasheid zou het lijken dat ik dat dan niet zou wensen of aan zou nemen. Maar ik heb iets beters in gedachten: wanneer ik de wil en het verlangen met God kon laten samenvallen, dan zou ik zeggen: 'Nee, Heer, niet mijn genaden of mijn gaven of mijn wil, maar, Heer, zoals jij wilt, Heer, zo aanvaard ik het, zo wil ik het, en zou jij het niet willen, dan zal ik het overeenkomstig jouw wil ontberen en derven.'

In het op deze wijze derven en ontberen in de juiste gelatenheid, ontvangt men meer en wint men meer dan door het toe-eigenen en in bezit nemen langs de eigen wil. Wanneer de mens iets verlangt te bezitten passend bij zijn wil, het zij God of schepsel, dan is het voor hem onmetelijk veel nuttiger om dit, en al wat te verkrijgen is, gewillig en deemoedig te derven in de juiste gelatenheid en om afstand te doen van de eigen wil in gelatenheid. En daarom zie ik veel liever een goede, gelaten mens, wiens werken geringer zijn en een geringer voorkomen hebben, dan een mens van grote werken, hoger aanschijn en met veel verheven gedachten, maar minder gelaten is.

6

Toen onze Heer met zijn jongelingen was, toen beminden zij op zulk buitengewone wijze zijn mensheid, dat ze niet tot de godheid konden geraken vanwege die liefde voor zijn mensheid. Toen zei hij: 'Het is goed voor jullie dat ik van jullie ga, want de Heilige Geest, de Trooster, kan anders niet tot jullie komen.'³ Toen moesten ze nog veertig dagen wachten vooraleer hij zou opstijgen naar de hemel, heel hun gemoed met zich meenemend om het

³ Joh. 16,7

hemels te maken, en daarna moesten ze nog tien dagen wachten vooraleer de Heilige Geest tot hen gezonden werd, de ware Trooster. Wat voor hen dagen waren, dat zijn voor ons jaren; want omdat zij het fundament moesten zijn, daarom was hun tijd beperkt, en vandaar een dag voor een jaar.

De mens kan doen wat hij wil en het inrichten hoe hij wil, nooit geraakt hij tot ware vrede noch wordt hij een wezenlijke, hemelse mens, alvorens hij zijn veertigste jaar bereikt. Want zoveel zaken zijn er die hem bezighouden; en steeds is er de natuur die hem opjaagt, nu eens naar hier dan weer naar daar; en zo vaak zijn het dingen waarover natuur heerst, waar men meent dat het geheel en al God is; de mens kan niet tot ware, volkomen vrede geraken noch helemaal hemels worden, voordat de tijd rijp is. En dan moet de mens nog tien jaren wachten vooraleer hem de Heilige Geest, de Trooster, waarlijk ten deel wordt, de Geest die alle dingen leert, zoals de jongelingen tien dagen moesten wachten, nadat al de voorbereidingen tot leven en lijden en alle dingen achter hen lagen, en ze de allerhoogste voorbereiding ondergingen. Want hem toch moesten ze laten gaan, hem die ze bovenal liefhadden, hem omwille waarvan ze alles verlaten hadden, die heel hun geest, hun hart, en hun liefde met zich mee gevoerd had naar de hemel, waardoor al hun verlangens, hun liefde, hun hart, hun ziel helemaal in hem en met hem in de hemel waren. Na al deze voorbereidingen en edele onderwijzingen moesten ze toch nog tien dagen wachten vooraleer de Heilige Geest tot hen kwam. Ze waren ingesloten en verzameld en verenigd en wachtende.

Zo moet ook de mens doen, zelfs wanneer hij tot bezonnenheid is gekomen rond z'n veertigste levensjaar en hij hemels en goddelijk geworden is en de natuur enigermate achter zich gelaten heeft; er volgen nog tien jaren alvorens de mens gekomen is bij zijn vijftigste levensjaar, de leeftijd waarop hem de Heilige Geest op de hoogste en in de edelste wijze ten deel wordt; de Heilige Geest, die alle waarheid leert in die tien jaren, alvorens de mens is aangekomen in een goddelijk leven en de natuur overwonnen heeft. In die tien jaren moet zich in de mens een inkeer voltrekken,

een inzinken, een insmelten in het zuivere, goddelijke, eenvoudige, inwendige goed, waar het edele, inwendige vonkje als gelijk terugkeert en als gelijk terugstroomt in zijn oorsprong waar het uitgestroomd is. Wanneer dit terugstromen goed geschiedt, dan wordt alle schuld geheel betaald, ja, al was zij even groot als die van alle mensen samen vanaf het begin van de wereld; en alle genade en alle zaligheid wordt hierdoor ingegoten; en deze mens zal een goddelijke mens worden; en zij vormen de zuilen van de wereld en van de heilige Kerk.

Amen.

Hemelvaart III

DOMINUS QUIDEM JESUS, POSTQUAM LOCUTUS EST EIS,
ASSUMPTUS EST IN COELUM (Mc 16,19)¹

20

De derde uitleg van de Hemelvaart leert hoe de mens Christus standvastig moet navolgen, zoals hij ons drieëndertig jaren voorgegaan is doorheen menigerlei hevig lijden, alvorens hij weer tot zijn Vader gaan kon.

1

Toen de minnelijke Christus op de Olijfberg met zijn beminde jongelingen gegeten had en hij hen terecht gewezen had, omdat ze, terwijl ze toch al zo lang bij hem waren, nog altijd zo ongelovig waren, en toen hij voor hun aangezicht opsteeg naar de hemel, o kinderen, stel je eens voor hoe deze harten, die hem zozeer liefhadden, door verlangen gekweld hem volgden: want waar je schat is, daar is ook je hart.²

Met deze minnelijke opvlucht wil hij waarlijk de harten van zijn vrienden tot zich trekken, hun zinnen en hun krachten, de inwendige en de uitwendige, zodat we nooit weer behaaglijk en voldaan verwijlen noch wonen in de tijd, maar heel onze levenswandel in de hemel mag zijn: liefde, verlangen, voldoening en troost. Lieve kinderen, hoe kan het ooit anders zijn, dan dat de ledematen hun hoofd volgen, dat vandaag opgestegen is en ons voorgegaan is om voor ons de plaats te bereiden waarheen wij hem volgen moeten, zodat wij zeggen met de bruid uit het

¹ Nadat de Heer Jezus aldus tot hen gesproken had, werd Hij ten hemel opgenomen. (Mar. 16,19)

² Mat. 6,21

Hooglied: 'trahe me post te, trek me heen, naar jou.'³ En, minnelijke kinderen, wie kan ons hier zo hinderen dat we ons minnelijke hoofd niet onafhankelijk volgen kunnen? Want terecht zij hij: 'ik ga tot uw Vader en mijn Vader'⁴, zijn grond, zijn bestemming, zijn zaligheid en onze zaligheid vormen waarlijk een zaligheid in hem; uit dezelfde grond zijn we uitgestroomd en met al hetgeen we zijn hebben we dezelfde bestemming, gaan we terug diezelfde grond in.

2

Lieve kinderen, nu zien we dat hij ons is voorgegaan in de zaligheid; willen wij hem navolgen, laat ons dan ook acht slaan op de weg die hij ons gedurende drieëndertig jaar getoond heeft, in ellende, in armoede, in bitterheid die elke maat te boven gaat; we zullen waarlijk dezelfde weg moeten volgen, willen we met hem geraken boven alle hemelen.⁵

Zelfs als alle leermeesters dood zouden zijn en alle boeken verbrand, we zouden uit zijn heilige leven genoeg lering kunnen trekken, want hij is zelf de weg⁶ en niemand anders; wanneer we hem volgen, dan bereiken ook wij deze minnelijke bestemming waarheen hij ons voorgegaan is; volgen we hem met al onze kracht.

Net als de magneetsteen het ijzer tot zich trekt, net zo trekt de minnelijke Christus tot zich alle harten die door hem ooit aangeraakt zijn; wanneer dit ijzer door de kracht van de steen aangeraakt is, dan verheft het zich boven zijn natuurlijke aard en het gaat omhoog en volgt de steen; niet langer rust het in zichzelf, wat overeenkomstig zijn aard is, maar boven zichzelf stijgt het uit. Kinderen, net zo gaat het met al die gronden die door de magneetsteen Christus ooit aangeraakt zijn: lief noch leed kan hun opeisen, boven zichzelf uit stijgen ze op tot hem, ze vergeten

³ Hoogl. 1,4

⁴ Joh. 20,7

⁵ Cfr Ef. 4,10

⁶ Cfr. Joh. 14,6

allemaal hun eigen natuur en volgen hem, en hoe sterker ze op deze edele wijze aangeraakt zijn, des te zuiverder, oprechter en reiner volgen ze hem, en ook lichter.

3

Laat eenieder hier onderzoeken of hij door God aangeraakt is of niet; want allen die dat niet zijn beginnen vaak heel goed, zodat men meent dat er iets prachtigs uit voortkomt, maar voor men het in de gaten heeft, is het voorbij; snel verzinken en vervallen ze in hun oude gewoontes en het natuurlijke genot. Zij doen als de onnutte honden: tijdens het jagen weten zij niet van het edele wild, ze lopen de edele jachthonden maar achterna; zouden ze dat volhouden en op deze wijze blijven lopen, ze zouden zo zeker slagen; maar nee, het struikgewas, het kan toch zo verleidelijk zijn, ze vertragen of blijven er hangen, en ze laten de anderen dan voor zich uitlopen en zij, ze blijven achter; maar de edele honden die het wild op het spoor gekomen zijn, die gaan door vuur, door water, ze ontwijken werpspies en speer en alle dingen om bij het wild te komen. Zo doen ook deze edele mensen wanneer ze dit edele, loutere goed ontwaard hebben: ze volgen het en ze bereiken het; de anderen blijven ver achter; en allen die hier achterblijven, die zullen eeuwig achterblijven, net zolang als Gods eeuwigheid duurt.

Kinderen, het feit dat men niet aangeraakt is, daarvan mag men God niet de schuld geven; mensen zeggen dan vaak in hun blindheid: 'God raakt mij noch spoort hij me aan, zoals bij andere mensen.' God beroert en drijft en maant en zoekt alle mensen op gelijke wijze en hij verlangt naar alle mensen op gelijke wijze, maar zijn aanraken en zijn manen en zijn gaven, ze worden op zeer ongelijke wijze ontvangen en aangenomen. Wanneer God met zijn aanrakingen en met zijn gaven komt, dan vindt hij bij veel mensen zijn plek bezet, hij treft er andere gasten aan en moet terugkeren, want naar binnengaan kan hij niet: iets anders beminnen en verlangen we; zo komt het dat zijn gaven, die hij onophoudelijk aan iedere mens aanbiedt, buiten moeten blijven;

dit is de oorzaak van ons eeuwige verloren gaan en achterblijven; het ligt aan ons en niet aan God. Talloze gebreken verzamelen we zo, en ze worden de onze omdat we op onszelf en op God geen acht geven, en we bezorgen onszelf onuitsprekelijk veel schade. We kunnen dit niet anders afwenden, dan met dappere doortastendheid en met een hartelijk, innig, volhardend gebed; we kunnen het slechts volgen, en niet anders, dan in een minnelijk vertrouwen op Gods grondeloze barmhartigheid, waar alles van afhangt, vlijtig en getrouw hem aanhangend zonder middel.

4

Kinderen, de plek vanwaar de minnelijke Christus opsteeg, lag op de Olijfberg, die genoemd wordt: een berg van drieërlei licht. Het ene komt van de zon, want de berg is hoog en is gekeerd naar de zon; en ging de zon onder, dan werd hij verlicht door het licht van de tempel. En op de berg zelf, daar groeide de grondstof van het licht: de olie. Kort en wel: de ziel waarin God op heerlijke wijze moet opstijgen, moet een berg zijn; verheven in ons moet hij zijn, boven de lage, vergankelijke dingen, en ontvankelijk voor drie lichten, die ze een plek in haarzelf moet geven, opdat de hoogheilige Drievuldigheid in haar kan oplichten en zo haar werkzaamheid in de ziel ontplooien kan overeenkomstig haar wil, opdat de godkleurige schittering dan in haar moge instromen.

5

Deze berg lag tussen Jeruzalem en Betanië. Kinderen, wie Christus navolgen wil, die moet deze berg beklimmen. Er is geen berg zo zalig of mooi, of het kost moeite hem te bestijgen; daarom, kinderen, wie Christus navolgen wil, moet de natuur met verlof sturen.

Veel mensen treft men aan die hem graag zouden volgen, maar zonder pijn, zonder inspanning, zodat het hun geen moeite zou kosten, en ze zouden zich graag op de berg bevinden waar deze toegewend is naar Jeruzalem, hetgeen 'vrede betekent, en deze mensen ontwaren in zichzelf vrede en vreugde en troost; meer

dan dat zal het niet zijn wanneer er niet tevens die andere zijde is, de zijde die naar Betanië ligt, wat zoveel zeggen wil als: 'pijn, gehoorzaamheid en lijden'⁷. Over deze mensen zei de profeet in de psalmen: 'disposuit in valle lacrimarum; gevestigd heeft hij zich in het dal der tranen'⁸.

Weet dan, kinderen, wie zijn verblijf niet daar kiest, hij zal achterblijven; het wordt nooit iets met hem, hoe mooi zijn vrede ook mag schijnen: hij moet achterblijven. Een schrijnend verlangen moet de mens hebben naar zijn beminde, die hem zo hoog en zo ver ontstegen is, die hem zo onbekend is en zo verborgen. En hoe dieper en indringender de grond aangeroerd is, hoe werkelijker het een dal der tranen zal zijn aan die ene zijde; en was het er niet meer, het zou er moeten komen vanwege de zonde en vuilheid die in de armzalige natuur steekt die hem zo vaak afhoudt van een edele ommekeer – die er zonder ophouden kon en moest zijn – en van menige, minnelijke toewijding waarbij hij aan God alle dingen onophoudelijk zou moeten opdragen. De natuur hindert hem hier krachtig, en heerst aldus op verborgen wijze waar God toch zonder ophouden zou moeten heersen en niemand anders. Dit dan is de zijde die gericht is naar Betanië.

6

Kinderen, wie dit in zichzelf gewaarwordt, hij gaat niet helemaal verloren; in Jeruzalem alleen vindt hij zijn grote troost, dat wat hem vervult en wat hij zoekt; want het is er opdat de mens ermee gesterkt wordt en hij deze ontbering en verschrikking beter kan doorstaan en niet te zwak te midden van dit lijden en deze ellende zal worden, en te gronde zal gaan wanneer hij door God verlaten is en hij zonder troost is en vol grote bitterheid. Daarom zei de wijze man: 'In de slechte dagen moet je de goede dagen niet vergeten'.⁹ Deze twee zijdes, Jeruzalem en Betanië, steeds hoort de een bij de ander.

⁷ Cfr. Hiëronimus, *Liber interpretationis Hebraicorum nominum*

⁸ Ps. 83,7

⁹ Sir. 11,25

7

Jeruzalem was en betekent: een stad van de vrede. Daar, in diezelfde stad, werd Christus gedood; en hij moest menige marteling ondergaan in de stad van de vrede. Voorwaar, kind, ook jij moet in vrede afsterven aan wat je eigen is en het aan jouw God opdragen, opgevend wat hieraan het jouwe is. Je moet je ook ontdoen van kwade Joden; zij zullen je geselen en veroordelen en je naar het veld brengen als was je een slechte mens; alles aan je leven zullen ze veroordelen, jouw aanzien in ieders hart doden. Lieve kind, sterven moet je, wil de minnelijke God zonder middel jouw leven en jouw wezen worden.

Voorwaar, Christus zei het zo: 'Zij die jullie doden, zij zijn ervan overtuigd dat ze God hiermee een dienst bewijzen'.¹⁰ Ach, wat zou het met de mens goed gaan, zou hij in Jeruzalem wonen en vrede hebben in onvrede; daar zou de ware vrede wezenlijk worden en waarlijk geboren worden.

Kinderen, op de Olijfberg groeit de plant die de olie geeft. Met deze olie wordt ware aandacht bedoeld. Kinderen, wezenlijke aandacht is: God aanhangen van ganser harte en met een bereidwillig gemoed, en alles liefhebben en nastreven wat bij God hoort, en dat men zich innerlijk met God verbonden heeft, en hem in alles zoekt en op het oog heeft. Het is een olie die elke smaak en ondervinding overtreft en te boven gaat. Bezit je deze, dan ben je werkelijk aandachtig in de grond.

Tevens vraagt dit werk van de aandacht, dat de grond met liefde en met ijver herhaaldelijk bewerkt wordt en vernieuwd en dat bekeken wordt wat de beweegreden is van elke gedragswijze en van elk werk, of er zich daar niet verkeerd in verborgen houdt en natuur werkt waar men meent dat het geheel en al God is en de mens hier helaas niet God op het oog heeft, maar zichzelf, of iets van het zijne: zoetheid kan het zijn of zaligheid.

¹⁰ Joh. 16,2

Dat wij nu allen met onze Heer opstijgen, opdat wij hem eeuwig
genieten, daartoe helpe ons God.

Amen

Hemelvaart IV

HIC JESUS QUI ASSUMPTUS EST A VOBIS IN COELUM (Act 1,11)¹

21

De vierde uitleg van de Hemelvaart leert ons vrede te zoeken in de onvrede, vreugde in de droefheid en troost in de bitterheid, en om Gods getuige te zijn met ons leven en in ons navolgen, en om zijn belijder te zijn, niet alleen in genot en troost, maar ook in tegenspoed en in lijden.

1

‘Dit is Jezus, die van jullie is weggenomen en die in de hemel opgenomen werd.² In de hemel komt slechts hij die vanuit de hemel gekomen is³, en dat is Christus, zoals het Evangelie zegt.’

Lieve kinderen, omdat hij, ons hoofd, is opgevaren, is het passend dat de ledematen hun hoofd navolgen en geen troost en oponthoud zoeken in deze wereld, maar hem volgen in liefde en verlangen en de weg gaan die hij met zoveel pijn gegaan is. ‘Want zo moest Christus lijden om in zijn glorie binnen te gaan.’⁴ De minnelijke leidsman, hij die ons voorging met de banier, hem moeten we volgen; ieder mens moet zijn kruis opnemen en hem volgen, dan zal hij aankomen waar deze zich bevindt. En jullie kunnen goed zien dat menig mens de wereld volgt omwille van ijdele eer, en daarvoor lijfelijk welbehagen, huis en haard en vrienden opgeeft en ten strijde trekt om bezittingen te verwerven; billijk is het dan ook zich veel te getroosten omwille van het zuivere goed dat God genoemd wordt en ook is, en ons minnelijke hoofd te volgen. Geen ledemaat is er aan het lichaam dat niet met

¹ Deze Jezus die is weggenomen van u naar de hemel. (Hand. 1,11)

² Hand. 1,11

³ Joh. 3,13

⁴ Luc. 24,26

het hoofd verbonden is; en ontving het geen aanhoudende inwerking van het hoofd, het zou wegroten en bederven, en niet lang zou het duren of men moest het afhakken.

2

Onze Heer zei tot zijn discipelen: 'Jullie moeten mijn getuigen zijn in Judea, in Jeruzalem, en Samaria tot aan het uiteinde van de wereld.'⁵ Jeruzalem was een stad van vrede en ook een stad van niet-vrede, want Christus onderging er grenzeloos lijden en stierf er een bittere dood. Kinderen, in deze stad moeten wij zijn getuigen zijn; niet met woorden, maar in de waarheid, met ons leven en in ons navolgen, voor zover het in onze macht ligt.

Veel mensen zouden graag Gods getuigen zijn in de vrede, wanneer hierbij maar alles overeenkomstig hun wil ging, graag zouden ze heilig zijn, zolang ze maar geen bitterheid ondervonden in oefening en arbeid, graag zouden ze smaken, nastreven en belijden, maar zonder bitterheid, zonder inspanning en zonder ontmoediging. En wanneer hun sterke bekoringen belagen en duisternissen en ze God dan bespeuren noch smaken en aldus verlaten zijn, inwendig en uitwendig, dan keren ze om, en ware getuigen zijn ze dan niet. Alle mensen zoeken vrede; overal zoeken ze, in werken en in gedragingen, vrede. Ach konden wij ons hiervan toch ontdoen en vrede zoeken in de onvrede (alleen daar wordt ware vrede geboren die blijvend en aanhoudend is; zoek je wat anders, dan vergis je je, al ontwaar je de vrede) en in verdriet vreugde, in onvrede vrede, in menigvuldigheid enkelvoudigheid, in bitterheid troost; zo wordt men Gods getuige in waarheid. Steeds beloofde hij zijn discipelen alle vrede, vrede zowel voor zijn dood als na zijn opstanding, nooit echter viel hun uitwendige vrede ten deel, maar ze wonnen vrede in onvrede en liefde in leed; en in de dood wonnen ze het leven, en een vreugdevolle overwinning toen men hen liet voorkomen en hen veroordeelde en verdoemde. Dit waren de ware getuigen.

⁵ Hand. 1,8

Ja, veel mensen zijn er die doordrenkt waren van zoetheid, ik heb er gekend, hun lichaam en hun ziel, hun merg en aderen waren hiervan doortrokken, maar wanneer dan het lijden en de duisternis kwam en ze verlaten waren, inwendig en uitwendig, wisten ze niet waarheen te gaan, en ze bleven helemaal achter, en er kwam niks van terecht. Wanneer de gruwelijke stormwinden komen, stootwinden van innerlijke verlatenheid en van uitwendige bekoringen, van de wereld en van het vlees en van de vijand – hij die hier dan doorheen zou breken, hij zou ware vrede vinden, vrede die niemand hem af kon nemen. Wie deze weg niet gaat, die blijft achter; nooit zal hij echte vrede ervaren. Die anderen echter, dat zijn de ware getuigen van Christus.

3

‘Ook dienen jullie mijn getuigen te zijn in Judea’. Judea betekent zoveel als ‘God belijden’ of ‘God loven’. Ook hier moeten we Gods getuigen zijn, zodat we in alle werken, gedragingen en strevingen God belijden. En laat het niet alleen zo zijn wanneer het je goed gaat en welbevinden, welbehagen en verzadiging je deel zijn; ja, zulke mensen menen dat ze op de juiste manier God belijden, bekennen en liefhebben, althans, wanneer het gaat zoals zij willen; maar wanneer de gruwelijke aanvechtingen komen, dan dringt het niet tot hen door waarmee ze omgang hebben gehad, en ze weten niet waar ze aan toe zijn, wanneer het lijden komt. De geboorte toont zich daar waar de grond van hun belijdenis geopenbaard wordt; het was niet waarlijk God, maar hun eigen aanvoelen: een zwak fundament, drijfzand was het.

Maar degenen die Gods getuigen zijn in de waarheid, stevig staan ze op God, zowel in liefde als in leed, en onwankelbaar staan ze in zijn wil, of hij nu geeft of neemt. Houvast ondervinden ze ook niet in zelfverkozen oefeningen; wanneer het hun goed gaat en ze ervan overtuigd zijn dat ze deze aankunnen en goed uitvoeren, dan bouwen ze daar heel erg op, in al hun doen; maar wat zij als houvast zien, dat breekt God vaak uit liefdevolle trouw, en vaak gebeurt wat de mens niet verkiest; waakt hij graag, toch slaapt hij

tegen zijn wil; vast hij graag, toch eet hij; en wanneer hij graag had dat het stil en rustig zou zijn, dan is het toch anders, allemaal opdat elke houvast gebroken wordt en hij op zijn loutere, pure niets gewezen wordt en op God alleen zal bouwen, en hij hem alleen belijdt, ongekunsteld en in eenvoudig geloof, en nergens anders nog houvast zal vinden. Wanneer daarentegen wereldse lieden en zondige mensen verwijlen in zingenot en zich vergenoegen in goed en eer, en aldus blijven hangen in hun eigen genoegens, werkende of genietende, dan zijn ze niet meer in staat om zich eenvoudig en grondig aan God over te geven in de ware armoede van geest zoals God het wil.

Judea wil ook zoveel zeggen als 'God loven'. Kon de mens de weg vinden waarop hij God zou loven om alle dingen, welke dan ook, uitwendige of inwendige, in zijn voordeel of in zijn nadeel, deze mens had de juiste weg gevonden. Ach kinderen, dat hij alles in dankbaarheid weer zou opdragen, een zeker en waar getuigenis zou het zijn. Draag het weer terug de grond in waaruit het gestroomd is, en laat je niet ophouden, door niets, maar stroom zelf mee in, met alle dingen. Daar wordt de ware lof Gods geboren en dat geeft de grond waarlijk vruchtbaarheid; daar is de bloem en de vrucht één, waar God is en God het licht in het licht. Draag daarheen dan wat je overvalt en bij je binnenvalt, wat het ook zijn mag en vanwaar het ook komen mag, en offer het aan hem op, samen met jezelf.

4

Ook zei hij: 'In Samaria moeten jullie mijn getuigen zijn.'⁶ Samaria wil zoveel zeggen als 'vereniging met God'. Daar is het waarste, zekerste getuigenis, waar men waarlijk met God geënid is. Daar ontsnapt de geest aan zichzelf en aan alle schepselen, want in Gods eenheid verliest men alle menigvuldigheid, daar wordt hij verheven boven menigvuldigheid. Daar, in dit getuigenis, worden de bovenste krachten opgeheven tot in de hemel, waar de heilige God geënid is en zij hun vervulling vinden en God genieten in

⁶ Cfr. Hand. 1,8

de waarheid; en de lagere krachten trekken ze achter zich mee voor zover ze daartoe in staat zijn; daar dan kan de mens vergaan, slechts in staat om God te loven voor de liefelijke, bijzondere gaven die de Heer hem gegeven heeft, want hij erkent dat ze van God zijn en schrijft ze niet aan zichzelf toe.

Daarna wordt hij in de andere hemel binnengevoerd, het goddelijk wezen in; daar, in deze hemel, gaat de geest zo verloren, dat hij zichzelf volledig verliest, en er verzinkt. Hoe het hem daarbij vergaat en wat hij daar ervaart en smaakt en voelt, daarover kan niemand spreken noch zich een voorstelling maken, noch kan iemand het verstaan. Hoe zou iemand dat ook kunnen begrijpen of daarvan iets afweten! De geest weet het zelf niet, want hij is zo versmolten in de goddelijke afgrond dat hij niets weet, voelt of smaakt, niets dan een enige, loutere, zuivere, enkelvoudige God. Daarna kijkt de geest ver terug, en hij blik in de allerdiepste grond van de allergeeringste oefening die hij ooit verrichtte, of daar misschien iets bij hem achtergebleven is, iets dat voltooid kan worden en opnieuw en anders geboren of verfrist zou kunnen worden. En zo hangt de mens echt tussen hemel en aarde. Met zijn bovenste krachten is hij verheven boven zichzelf en boven alle dingen en woont hij in God, maar met zijn lagere krachten ligt hij, neergedrukt onder alle dingen, in de grond van deemoedigheid en is hij als een beginneling; de allernederigste oefening verricht hij daar, dezelfde waarmee hij ooit begonnen is, niets acht hij te klein, hoe gering het ook mag zijn, en in alles vindt hij ware vrede. Zo dan is hij een ware getuige van onze Heer, getuigend dat hij het is die afgedaald is vanuit de hemel, en weer opgestegen is naar de hemel en boven alle hemelen. En allen die daar ooit willen geraken, die moeten met hem vereend worden en in hem en met hem en door hem daar aankomen. Kinderen, wie deze weg gaan zou, die zou een zekere, veilige weg gaan en hij zou niet verdwalen; hij zou niet dolen vanwege een dwalend geweten, noch zou zijn hoofd op hol slaan, en ons zou hij niet zoveel tijd ontnemen door vragen te stellen die ingegeven zijn door verwarde gedachten.

Dat zich dit aan ons allen mag voltrekken, daartoe helpe ons de
eeuwige God.

Amen.

Hemelvaart V

IN DIEBUS ILLIS REVERSI SUNT APOSTOLI AD MONTEM
QUI VOCATUR... (Act 1,12-26)¹

22

De vijfde uitleg over de Hemelvaart handelt over de waarde van deemoed, hoe ze gehoorzaamheid en gerechtigheid overtreft, zoals getoond werd in het voorbeeld van Sint-Mattias, op wie het lot viel omdat hij klein was voor God, en niet op Jozef, terwijl deze toch rechtvaardig en gehoorzaam was.

1

Toen de discipelen van onze Heer vanuit Jeruzalem weer de Olijfberg opgingen², die bij Jeruzalem lag, en ze het cenakel binnengingen, toen stond Petrus op en te midden van de discipelen sprak hij over hem die weggevallen was, en dat een ander zijn plaats moest bezetten. Twee werden er naar voren geschoven, de ene heette Jozef Justus, de zoon van Barrabas³, de andere was Mattias; uit deze twee moest men er een kiezen, hij zou de voorname, edele plaats moeten gaan innemen die Judas prijsgegeven had; de nieuwgekozene moest een getuige zijn van Jezus Christus.

Merk nu op, lieve kinderen, dat de discipelen vanuit Jeruzalem komen. Het was, zoals we dezer dagen gezegd hebben, een stad van waarlijke vrede en ook van onvrede; want niemand komt tot de ware vrede wanneer hij niet in beide leeft, en dat wil zeggen,

¹ In die dagen keerden de apostelen terug naar de berg die genoemd wordt... (Hand. 1,12-26)

² Cfr. Hand. 1,12, waar staat dat de apostelen de Olijfberg afdgingen.

³ Cfr. Hand. 1,23, waar staat: 'Jozef, ook Barsabbas geheten, bijgenaamd Justus.'

dat hij vrede kent in onvrede en vreugde in lijden en dat hij leert bezitten in het derven.

De discipelen gingen terug naar de Olijfberg; over de betekenis van deze naam heb ik dezer dagen gesproken. Onthoud nu goed, dat ze de berg opgingen! De mens moet noodzakelijkerwijs opgaan met al zijn krachten en heel zijn gemoed, op naar de hoogte van de eeuwigheid, die verheven is boven al deze lage, geschapen dingen, en hier beneden moet hij alles achterlaten zoals Abraham het deed: de ezel en de knecht liet hij beneden toen hij een offer wilde brengen aan God; hijzelf en zijn zoon bestegen de berg.⁴ Deze bestijging wordt geleid door de wil, alleen hij kan al de krachten gebiedend; hij is als een vorst die over zijn land heerst, als een huisbaas is hij over zijn huis. Deze vorst, altijd dient hij de mens omhoog te drijven, boven al deze dingen uit.

En ze gingen ook in het cenakel, dat zoveel betekent als 'eetzaal'; cena betekent hier zoveel als 'avondmaal'. Na het avondeten is er geen maaltijd meer noch volgt er enige echte arbeid, slechts rust. Laat ons goed acht slaan op reden waarom ze in deze zaal waren. Het gemoed en de krachten dienen aldus te rusten en ze moeten wezenlijk en werkelijk gericht zijn op hem waar alles in uitkomt en waar tegenstrijdigheid noch arbeid binnengaat, want in hem is eeuwige rust. Wie zijn streven, innerlijk, in de grond, op iets anders richt en zijn verlangen daarnaar uit laat gaan, die streeft niet het louter goede na dat God is, en in hem treft men niet de ware verwachting en voorbereiding gericht op de komst van de Heilige Geest.

Toen men dan in het cenakel was, stond Petrus op. 'Petrus' betekent zoveel als 'belijder'.⁵ Hij wilde een ware getuige zetten op de plaats waar Judas van afgevallen was. Judas was een dief en een verrader; dit deed Petrus, de belijder, verdriet, en voor hem wilde hij een ander, omdat hij was weggevallen. Deze Judas zit in ons, het is de boze zelfzucht die al het goede steelt, en zo verraadt

⁴ Cfr. Gen. 22,3-5

⁵ Cfr. Hiëronimus, *Liber interpretationis Hebraicorum nominum*

wat God in de mens, uit louter, pure goedheid bewerkt. Die Judas in ons, hij schrijft zich dit ten onrechte toe, zo alsof dit het zijne is en van hem afkomstig is. Dit was het wat deze belijder verdriet deed, en hij wilde een ander op de plaats van die dief zetten.

2

Toen werd daar het lot geworpen over deze twee; Jozef was de ene, de ander was Mattias. Jozef werd 'de gerechte', genoemd, en hij was waarlijk een gerechte mens; hij was de zoon van Barrabas; 'Barrabas' betekent zoveel als 'hij die gehoorzaam is'. Tegenover hem nu werd Mattias geplaatst; 'Mattias' betekent zoveel als 'hij die klein is voor God'. Op wie dan viel het lot dat toegang gaf tot dit bovenminnelijke zijn, dit edele apostelambt? Het viel niet op de gehoorzame Jozef; zijn waarachtige rechtvaardigheid noch het feit dat hij geboren was uit de goddelijke troost, wat voor ons toch veel betekend zou hebben, nee, dit alles droeg er niet toe bij dat het lot op hem viel; het viel op hem die klein was voor God. Ach kinderen, dit overtreft alle gerechtigheid, alle gehoorzaamheid, hoewel dit toch iets zeer groots is, en zelfs de goddelijke troost van God. Welk groot wonder moet dit zijn! Daarom, hij die klein is, de deemoedige is het die alles overtreft, alleen hij wordt verkozen.

Weet dan, wil je geraken tot het hoge en allerhoogste zijn, en Gods discipel worden en zijn ware getuige op de meest verheven wijze, dan moet je jezelf als de alleringste, de allerkleinste tonen en achten voor God; dan valt het lot op jou, en anders niet. Zet al je ijver in om klein te worden en teniet te gaan; dan kan het gebeuren dat je waarlijk verheven wordt, zodat je geplaatst wordt in het grootste, in het naaste en waardevolste dat God bezit – zoals hij de apostelen verkoos vóór alle mensen. Wil je tot daar geraken, dan kan dat alleen in de nederigste deemoed. Ach kinderen, de mens toch die in deze grond geraakt en op deze wijze, zodat hij in zijn niets zou geraken! De mens toch die zich waarlijk klein kon bekennen voor God, niet in de verbeelding of naar het uiterlijk, zoals bij geveinsde, toegedichte deemoed, die

een zus is en speelgenote van de hoogmoed! Onder de schijnbare, de in woorden beleden, deemoed, zal de grote deemoed erg te lijden hebben, en de mens raakt er zeer ver verwijderd door van het kleine, weg van het zich onderwerpen aan God en alle schepselen. Dit laatste, het zou de naaste en de beste voorbereiding vormen tot het ontvangen van de Heilige Geest. En wie deze weg zou gaan, hem zal wel een goed antwoord in dit leven ten deel moeten vallen.

Dat wij allen zo voorbereid mogen worden, opdat we de Heilige Geest waarlijk ontvangen, daartoe helpe ons God.

Amen.

Zondag na Hemelvaart

ESTOTE PRUDENTES ET VIGILATE IN ORATIONIBUS. (1 Ptr 4,7)¹

23

De preek op een brief van de heilige Petrus voor de zondag na Hemelvaartsdag laat ons kennismaken met ware afgescheidenheid, lijdzaamheid, innerlijkheid en eenheid, die een voorbereiding zijn tot het ontvangen van de Heilige Geest.

1

De heilige Kerk viert nu in deze tijd de zending van de Heilige Geest, die door de discipelen ontvangen werd op een bijzondere, innerlijke wijze. En dat was noodzakelijk, want zij stonden aan het begin; iets nieuws was in hen begonnen en daarom was deze wijze van ontvangen noodzakelijk omwille van diegenen die na hen zouden komen. En hoe langer ze daarna leefden in de tijd, hoe meer ze groeiden, met ieder uur, in de ontvangst van de Heilige Geest.

Laat elke godsvriend dit minnelijke feest op alle dagen en op elk uur vieren, opdat hij de Heilige Geest almaar zal ontvangen, op elk uur van de dag. Naarmate zijn voorbereiding, zijn ontvankelijkheid en toewending toenemen, zal het aan hem volmaakter voltrokken worden.

Deze zending, die de heilige discipelen werd gezonden op de heilige Pinksterdag, die komt alle dagen op geestelijke wijze tot hen die zich daarop grondig voorbereiden. En zo komt de Heilige Geest dan op bijzondere wijze en met steeds nieuwe, bijzondere genadeblijken en gaven zolang de mens leeft en wanneer hij zich innerlijk tot hem wendt en hij daartoe voorbereid is.

¹ Weest bezonnen en waakt in de gebeden. (1 Petr. 4,7)

2

Nu komt de heilige Petrus en laat ons helder en trefzeker zien waaruit die voorbereidingen bestaan, hij zei: 'estote prudentes'². Niet 'wijsheid' wordt hiermee bedoeld, naar onze taal verdientst, maar zo iets als 'kundigheid', dat is: wanneer een mens een ding goed en vaak geoefend heeft, dan is zo iemand kundig en hij heeft inzicht op dat gebied en is bedreven in die dingen. Het woord, waarop hij ons hier wijst, doelt op de kundigheid die we moeten verwerven om zo in al ons doen en laten met het licht van ons verstand elk ding te doorzien, zodat we goed weten en beseffen met wat we omgaan.

Zij die de hoogste en waarachtigste voorbereiding troffen tot deze ontvangst van de minnelijke Heilige Geest en waarlijk en onvermiddeld de Heilige Geest binnenbrachten op hogere wijze, in ware afgescheidenheid, lijdzaamheid, innigheid en enigheid – wat de allerhoogste, waarachtigste voorbereiding is – zij die dit zo deden en hierin zouden groeien, zij zouden de grootste ontvankelijkheid bezitten tot het ontvangen van de Heilige Geest.

3

Wat is nu ware afgescheidenheid, die eerste van deze vier? Dat is dat de mens zich afkeert en afscheidt van alles wat niet louter en alleen God is, en hij in het licht van zijn onderscheidingsvermogen al zijn werken, woorden en gedachten onderzoekt met een bedachtzaam gemoed, of er iets in de grond is dat niet louter God is, of niet uitsluitend gericht is op God, bij alles en in heel zijn doen en laten, en vindt hij daar iets dat op iets anders gericht is dan op God, dat hij dat dan afscheidt en buitensluit. En dat geldt niet alleen voor een edele, naar het innerlijk levende mens, maar ook voor iedere goede mens; veel goede mensen vindt men die grote, goede dingen doen en die toch van het innerlijke leven helemaal geen weet hebben, en toch zijn ook zij allemaal verplicht waar te nemen wat hen van God kan afleiden, om dit vervolgens

² 1 Petr. 4,7

dan los te laten en zich hiervan volledig te ontdoen. Deze afgescheidenheid is noodzakelijk wil men de Heilige Geest en zijn gaven ontvangen. Men moet uitsluitend op God gericht zijn en zich afscheiden van alles wat niet God is.

Deze afgescheidenheid en het opwachten van de Heilige Geest is niet bij alle mensen gelijk. Sommigen ontvangen de Heilige Geest op zintuiglijke, beeldvormige wijze met de zinnen. Anderen ontvangen hem op veel edeler wijze, in de hoogste krachten, de verstandelijke krachten, op verstandelijke wijze ver boven de zinnen. De derde groep ontvangt hem niet alleen op deze wijze, maar ze ontvangt hem in de verborgen afgrond, in het beschutte rijk, in de zalige grond, waarin het edele beeld van de Heilige Drievuldigheid verborgen ligt; van de ziel is dit het edelste deel.

O, hoe zalig vindt de Heilige Geest daar zijn woonstede! Daar is het dat zijn gaven edel ontvangen worden op goddelijke wijze. En even vaak als de mens hier naar binnen kijkt met het licht van zijn verstand en zich hierin tot God keert, even vaak vindt er een vernieuwing plaats en een hernieuwde ingesting van de Heilige Geest, op elk ogenblik. En hij ontvangt nieuwe gaven en genade steeds wanneer hij zich daarheen wendt met deze kundigheid en in ware afgescheidenheid en hij met ware ernst overziet en doorziet geheel zijn doen, al zijn wegen, woorden, werken en wijzen, of er iets is dat niet God is of dat niet op hem slechts gericht is; en waar men ook maar iets aantreft dat niet God is, dat het onderscheidingsvermogen dit dan stuurt en leidt. Dit licht moet schijnen over de natuurlijke deugden, zoals deemoedigheid, zachtmoedigheid, mildheid, barmhartigheid, zwijgzaamheid, en dergelijke, om te bezien of ze uit God geboren zijn of niet.

Ook moet dit licht zijn schijnsel werpen op de zedelijke deugden, het zijn: wijsheid, gerechtigheid, sterkte en matigheid, die wel de kardinale deugden genoemd worden. Het licht van het onderscheidingsvermogen moet hun ware, zuivere gerichtheid doorschouwen en hen schikken en ordenen, en hen op de juiste plek en in een goddelijke ordening plaatsen, en wel zo, dat ze in

God en door God beoefend worden. Wanneer de Heilige Geest dan merkt dat de mens het zijne doet, dan komt hij met zijn licht en overstraalt daarmee het natuurlijke licht en hij giet bovennatuurlijke deugden in deze mens, namelijk geloof, hoop, goddelijke liefde, en zijn genade. En dan wordt de mens een kundige en zeer edele mens in deze afgescheidenheid; maar het moet wel doorschenen zijn met dit licht, want van veel dingen denkt men vaak dat God hiermee bedoeld is, en komt men dan in de grond, dan blijkt het toch niet zo te zijn.

4

Toch moeten we ook waken voor het volgende: de mens die louter op God gericht is, hem overvalt soms een angst en een treurigheid, hij vreest niet op God gericht te zijn en dat alles verloren is, en hij is daarover ontzet. Soms komt het door een in de natuur gelegen zwaarmoedigheid, of door de sterrenhemel of het weer, het kan ook afkomstig zijn van de boze vijand; men moet het tegemoet treden met zachtmoedigheid.

Deze mensen nu, ze willen dit krachtdadig en stormenderhand bestrijden en ze krijgen een kwaad hoofd, of ze lopen naar de leraren en naar de godsvrienden, maar het baat hun weinig en ze raken vaak nog meer van streek. Wanneer een dergelijk hevig onweer in iemand opkomt, laat deze mens dan doen zoals de mensen doen bij onweer, regen en hagel: de mensen vluchten onder een dak en wachten tot de bui over is; net zo moet deze mens doen wanneer hij in zichzelf aantreft eenvoudig niets anders te willen, niets anders te begeren dan God alleen. Wanneer deze bekoring dan komt, laat hij dan beschutting zoeken totdat alles weer tot rust komt, en zich overgeven in gelatenheid, en in geduldige gelatenheid op God wachten te midden van die benarring.

Wie weet waar en op welke wijze God komen wil om hem zijn gaven te schenken? Zou een mens onder het dak van de goddelijke wil staan in zachtmoedigheid, het zou voor hem honderd keer beter zijn dan op te gaan in deugden om grootse

dingen te ondervinden op bloeiende, groenende, verlichte wijze, hopend er maar veel van te krijgen; want bij dit eerste zal de mens zijn zelfzucht niet willen behouden, wat wel het geval zal zijn bij de zaligheid van dit ondervinden; want dan slaat dadelijk de natuur toe en verlustigt zich aan deze gaven, en de ziel wordt bevekt door deze lust. Gods gaven zijn niet God zelf; lust moet er zijn in God alleen, niet in zijn gaven.

5

Maar nu is de boze natuur zo grijpgraag en zo gericht op zichzelf, dat ze meteen aan komt sluipen om zich toe te eigenen wat niet van haar is; Gods gaven bederft en bevekt ze en ze hindert God bij zijn edele werk. Want door het gif dat in de natuur gevallen is vanwege de erfzonde, is de natuur in alle dingen naar zichzelf gekeerd. Meester Thomas zegt³, dat vanwege ditzelfde gif de mens meer zichzelf liefheeft dan God of zijn engelen of alles wat God ooit geschapen heeft.

Dat komt niet doordat God de natuur zo gemaakt heeft, maar doordat ze bedorven is en in staat van verval is geraakt omdat ze zich afkeerde van God. Dit gif nu, het is zo diep in de grond geworteld, dat alle hooggeleerde meesters het met hun denken niet kunnen peilen; en met al hun vlijt slagen ze er niet in het voor altijd achter zich te laten of het uit te roeien. Deze valse grond in de geest en de natuur wordt vaak daar aangetroffen waar men God waant, en vaak bevindt zich daar dit vergiftigende terugbuigen, waardoor de mens enkel het zijne op het oog heeft bij alles wat hij doet. Hierop doelde de minnelijke Paulus toen hij naar waarheid profeteerde, zeggend: 'In de laatste dagen zullen de mensen grote minnaars van zichzelf worden.'⁴

Zie, het lijkt wel op wat nu aan de hand is, pijnlijk is het dit te moeten zien overal om zich heen; hoe onvoorstelbaar zorgwekkend is het dat menigeen de ander het zijne ontnemt,

³ Cfr. S.Th. I-II, q.81, a.1 c.; q.109, a.3

⁴ Cfr. 2 Tim. 3,2

wederrechtelijk, door streken en listen en met geweld, hoe de mensen biechtvaders zoeken naar hun eigen smaak, en met vreemde, heidense woorden de Heilige Schrift uitleggen. Beschouw dit maar als gelijkenis, het gaat over uiterlijke zaken, honderd keer sterker geldt het voor de geest, want daar vindt men een waar en louter goed. Een kleine zaak is het die burcht en dat land, dat goud en zilver los te laten, vergeleken bij wat men zich innerlijk toe-eigent, in de geest of in de natuur, aan deugdoefeningen of aan God zelf; bij alles sluipt de natuur mee naar binnen nog voor men het beseft, waardoor alles deze ongeordende liefde tot de natuur in zich draagt.

6

Daarom heeft Onze Lieve Heer ons een nadere, ordebrengende aanwijzing gegeven, behorend bij de woorden die de heilige Petrus ons hier geeft waarin hij zegt dat we wijs moeten zijn; en onze Heer Jezus Christus leert ons nu op welke wijze we dit moeten zijn, hij zegt: 'Julie moeten wijs zijn als de slang.'⁵ Let nu dan op hoe Gods eeuwige Zoon, de wijsheid van de Vader, hoe hij de onuitsprekelijke helderheid van zijn wijsheid steeds verborg onder eenvoudige, sobere gelijkenissen; want volmaakt deemoedig was hij, daarom ook was zijn leer altijd deemoedig en eenvoudig.

Laat ons nu zien op welke wijze de slang wijsheid bezit. Wanneer de slang merkt dat zij begint te verouderen, te rimpelen en te stinken, dan zoekt zij een plek waar twee stenen bij elkaar liggen, en daar wringt zij zich dan tussendoor zodat haar oude huid helemaal afgestroopt wordt; onder de oude blijkt een nieuwe huid gegroeid. Hetzelfde moet de mens doen met zijn oude huid, hiermee wordt alles bedoeld wat hij van nature bezit; hoe groot en hoe goed deze ook is, hij is zeker aan het verouderen en heeft zonder twijfel gebreken, het zij dan dat hij tussen deze twee stenen, die zeer dicht bij elkaar liggen, getrokken wordt.

⁵ Mat. 10,16

Welke twee stenen zijn het? De ene steen is de eeuwige godheid, die de waarheid is; de andere steen is de minnelijke mensheid van Christus, die wezenlijk de weg is. Tussen deze twee stenen moet de mens zich met zijn hele leven en wezen heenwerken, wringen en dragen wanneer er iets in hem aan het verouderen is, een natuurlijke deugd kan het betreffen of een zedelijke deugd. Hierover zal de heilige Kerk binnenkort gaan zingen in een sequens:

'Sine tuo numine
nihil est in lumine
nihil est innoxium'⁶;

'Zonder jouw godheid is niets verlicht, niets onschadelijk.' Want voorwaar, bezie de deugden: hoe subtiel of hoe edel ze ook mogen zijn, heerst hierin natuur, dan veroorzaken ze geestelijke pustels; hoe behendiger ze worden beoefend, des te gemakkelijker vormen deze pustels zich. Zijn het echter zedelijke of omhoog strevende deugden, dan maken ze geestelijke vlekken en veroorzaken ze veroudering. Wanneer ze niet door deze steen, die Christus is, afgeslepen worden, en aldus vernieuwd met innerlijke begeerte en door een gebed van het hart binnengedragen, wedergeboren en vernieuwd, dan zal het niet helpen: hij vindt in hen geen genoegen.

Dat is de minnelijke steen waarvan Sint-Paulus zegt, dat het de steen is waar elk bouwwerk op gebouwd is⁷; en het is ook de hoeksteen waarover Christus zelf spreekt⁸. Werd je niet waarlijk helemaal en grondig afgeslepen door deze steen, al was je zo wijs als Salomon en zo sterk als Samson, niets zou je helpen.

Verzink in zijn armoede, in zijn zuiverheid, in zijn gehoorzaamheid, met al je deugden. En hier, in hem, worden aan een mens de heilige zeven gaven van de Heilige Geest gegeven en

⁶ Uit: 'Veni Sancte Spiritus'. Momenteel wordt meestal gezongen: [...] 'nihil est in homine' (...is er niets in de mens).

⁷ 1 Kor. 10,4; Ef. 2,20-21

⁸ Mat. 21,42

de drie goddelijke deugden, geloof, vertrouwen en liefde, en alle volkomenheid en waarheid, innerlijke vreugde en vrede in de Heilige Geest. In hem vindt men gelatenheid en zachtmoedigeuldzaamheid, zodat men alle dingen als van God komend aanvaarden kan met een gelijkmatig gemoed.

7

Wat God voor een mens beschikt en wat hij hem toebedeelt, geluk en ongeluk, lief en leed, het staat in dienst van de zaligheid van die mens; want alles wat de mens overkomt is eeuwig door God zo voorzien en vooraf in hem geweest, zodat het op deze wijze moet gebeuren en op geen andere; laat men daarom dan bij alles wat gebeurt in vrede blijven. Deze vrede in al die dingen, die leert men alleen in ware afgescheidenheid en in de innerlijkheid; dus wie haar bezitten wil, die moet en zal het daar leren; hij moet het met ingekeerd gemoed daar zoeken en nergens anders; en hier zal ze wonen en wortelen.

Al de dingen die in deze preek gezegd zijn, hebben betrekking op een edele mens, hij moet ze allemaal voor ogen hebben, elk ogenblik, in woorden, in werken en in gedrag; en dat is heel goed mogelijk. Dat komt doordat men geworteld en gevestigd is in een gemoed dat rust in God en doordat men louter op God gericht is; kundig doorlicht men alles, bijgeschaafd door Christus. Zo is het met allen die hier geboren worden en die gegrondvest worden in de innerlijkheid en in ware afgescheidenheid. Dit wil zeggen: hoe meer men groeit en toeneemt, hoe edeler de Heilige Geest geschonken wordt en hoe verhevener hij ontvangen wordt.

Over de punten die nog niet behandeld zijn, daarover zal in de volgende preek gesproken worden.

Dat ons dit allen ten deel mag vallen, opdat wij in ware afgescheidenheid louter en innerlijk op God gericht zullen zijn, daartoe helpe ons de minnelijke God door hem zelf.

Amen.

Maandag voorafgaand aan Pinksteren

ESTOTE PRUDENTES ET VIGILATE IN ORATIONIBUS. (1 Ptr 4,7)¹

24

Een tweede uitleg van de eerder genoemde brief van Petrus leert ons al ons handelen op God te richten en uit te trekken, uit te spitten en af te hakken wat niet van God is, zoals een akkerbouwer die zijn bomen snoeit, zijn onkruid wiedt en zijn aarde omploegt in de maand maart.

1

De heilige Petrus zegt in zijn brief: 'Weest wijs en waakt in het gebed.'²

Nu het minnelijke hoogfeest van de Heilige Geest nadert, moet elke mens zich naar zijn beste vermogen voorbereiden om hem te ontvangen, en wel zo, zoals gisteren hier besproken werd: in een louter op God gericht zijn, waarbij de mens met het licht van zijn verstand heel zijn handelen en zijn levenswijze doorschouwen moet om te zien of daarin iets leeft en woont wat niet God is. Deze voorbereiding bestaat uit vier zaken, het zijn, zoals we gisteren zeiden: afgescheidenheid, lijdzaamheid, innerlijkheid en eenheid. Ook spraken we over hoe de uiterlijke mens rust moet vinden en geoefend moet zijn in de natuurlijke deugden, hoe de laagste krachten geleid moeten worden door de zedelijke deugden, en hoe de Heilige Geest de hoogste krachten dan zal sieren met goddelijke deugden. We zeiden hoe dit allemaal door het onderscheidingsvermogen gericht en geordend moet worden; van elk onderdeel van zijn handelen en zijn levenswijze moet de mens weten of het op God gericht is of niet; en vindt het iets in zijn doen en laten dat niet louter op God gericht is, dat hij dat dan rechtzet.

¹ Weest bezonnen en waakt in de gebeden. (1 Petr. 4,7)

² 1 Petr. 4,7

2

En hij moet doen als de akkerbouwer die in maart wil enten: wanneer hij ziet dat de zon gaat stijgen, dan kapt en snoeit hij zijn bomen, trekt het onkruid uit, hij ploegt zijn grond en spit hem ijverig om. Net zo moet ook de mens met veel en grote ijver zichzelf ompspitten en in zijn grond kijken, en de grond aldus werkend helemaal omkeren. Snoeien moet hij zijn bomen, dat zijn zijn uiterlijke zinnen en zijn lagere krachten, en zijn onkruid moet hij helemaal uitrukken. Op de eerste plaats moet hij de zeven hoofdzonden afkappen en uitrukken; grondig en wakker zal hij zich ontdoen van alle hoogmoed, innerlijk en uiterlijk, van alle hebzucht, van alle toorn, haat en nijd van de onkuise lust in het lichaam, het hart en de zinnen, van welke aard dan ook, in de natuur alsook in de geest, en kijken zal hij of iets blijft kleven, innerlijk of uiterlijk, en of geen traagheid zich daar verbergt. Dat en al het soortgelijke, men moet het afkappen en helemaal uittrekken.

3

Maar nog is de grond dor en hard. De zon stijgt, ze heeft er nog niet helder in geschenen, maar zij komt gauw dichterbij, de zomer nadert nu snel. De goddelijke zon begint weldra in de goed voorbereide akker te schijnen. Wanneer de uiterlijke mens en de lagere en hogere krachten op de juiste wijze afgekapt en voorbereid zijn, en daarmee de mens inwendig en uitwendig, dan komt de zachte goddelijke zon en ze begint helder in de grond, in de edele akker helder op te lichten; en een heerlijke zomer zal er komen, een echte, ware meibloei, net zoals we die nu buiten kunnen ervaren. Zo doet de minnelijke eeuwige God de geest dan groenen en bloeien en de allerheerlijkste vrucht voortbrengen; geen tong die hierover spreken kan, geen hart dat zich een voorstelling hiervan maken kan, zo groot is de gelukzaligheid die in de geest dan opkomt.

Wanneer de Heilige Geest dan door zijn aanwezigheid, zijn heerlijke glans en zijn goddelijke schijnsel ongehinderd in de

grond kan gieten, en de Geest, die de ware trooster genoemd wordt, en het ook is, zoet kan binnenvloeien, zijn woning daar vinden zal, o, hoe zoet het genieten daar zal zijn! Daar is hoogtijfeest, en heerlijk geurt de keuken naar de edele, goede spijs die daar bereid wordt, zo ongewoon zoet is ze en zo wonderlijk aantrekkelijk; mei toont zich daar in volle bloei. O, hoe doordringt de geur van die lekkernijen de arme natuur, en ook aan haar wordt dan een grote vreugde geschonken. De zaligheid die de Heilige Geest daar zo rijkelijk en vrijgevig toebereidt en daar dan aan de goed voorbereide geest schenkt en hem te genieten geeft, ja, het proeven van slechts één druppel hiervan, de smaak van één enkele druppel, het overtreft elke genieting en doet alle zoetheid vergeten die alle schepselen samen teweeg kunnen brengen op welke denkbare of bestaande wijze dan ook.

4

Wanneer nu enige mensen deze grote ongewone troost en deze zoetheid in zichzelf aantreffen en gewaar worden, dan willen ze daar graag helemaal in verzinken, erin slapen en erin rusten, en verwijlen willen ze in dit genot. Zoals Sint-Petrus, die vanwege een dergelijke druppel drie tenten wilde maken om er te verwijlen – maar nee, dat wilde onze Heer niet, te ver verwijderd nog was datgene waarheen onze Heer hem wilde leiden en brengen; ook toen Petrus zei: ‘het is goed dat we hier blijven’³ – net zo verlangen zulke mensen het; wanneer ze deze zoetheid gewaar worden, dan menen ze meteen de zon helemaal gegrepen te hebben en ze willen graag daarin rusten en gaan neerliggen; en zij die dat doen, ze blijven allemaal achter, en het wordt niets met deze mensen, ze komen zo niet verder.

Anderen dan weer blijven op zulke wijze achter dat ze binnen die zoetheid vervallen tot onjuiste vrijheid; in de lust die ze ondervinden buigt de natuur zich behendig terug op zichzelf om zich aldus zelf te bezitten – de mens is daartoe toch vooral geneigd – in het zich overgeven aan die gewaarwording. Het is

³ Mat. 17,4

dan vergelijkbaar met wat ik over artsenijen gehoord heb: het zou slecht voor mensen zijn wanneer ze te veel artsenijen hebben. Waar de natuur ook maar hulp vindt, ze zal zich daarop verlaten, ze vestigt zich daar en rust er; ze denkt dan dat ze de juiste hulp heeft en werkt niet zo ijverig als ze zonder zou doen; maar wanneer ze niet zeker is van al die hulp dan handelt ze en werkt ze en helpt zo zichzelf.

Zie, mijn lieve kinderen, hoe behendig toch sluipt deze op zichzelf terugbuigende, vergiftigde natuur naar binnen in alle dingen om haar rust te zoeken en haar gemak, in geestelijk zaken nog duizend maal meer dan elders; want zodra de mens deze lust en dit zonderling, ongewone goed in zichzelf waarneemt, meent hij zich daarop te kunnen verlaten en er meer zekerheid door te bezitten en werkt hij niet langer ijverig en trouw; en het duurt niet lang of hij wordt week en verwend, en hij meent niet meer te kunnen lijden en te werken als voorheen, en dat hij wel moet verwijlen in die rust. En wanneer de vijand dan ziet dat de mens daar terneerligt, dan komt hij en giet er valse zoetheid in opdat de mens zich daarin zal blijven ophouden en hij hem in die verkeerde rust dan kan achterhouden.

5

Wat moeten we doen? Moeten we deze zoetheid uit de weg gaan, haar verdrijven? Nee, op geen enkele wijze. We moeten haar met grote dankbaarheid aannemen en haar met deemoedigheid aan God weer opdragen, en God daarvoor zeer danken en loven, en bekennen dat ons innerlijk niet waardig is haar te ontvangen. We moeten doen als een frisse werkgezel die weinig bezit en die hongerig is en dorstig en nog lopen moet; tegen zichzelf zegt hij dan, dat als hij vier mijl zou kunnen lopen, dat hij dan goed te eten zou krijgen en zijn maag goed gevuld zou worden, en hij wordt hiervan dan zo monter en vlug en opgewekt dat hij wel tien mijl loopt. Net zo moet ook de mens doen die door God gesterkt en gevoed wordt met zijn goddelijke troost en zoetheid; hij zal veel meer doen dan hij voorheen deed, meer liefhebben, meer

danken en meer loven en leven, veel meer dan voorheen; en laat hij zich aldus dan nog meer oprichten in hartelijke begeerte en brandende liefde, en het zo verteren dat men hem nog meer gaven schuldig zal zijn, meer gaven, meer troost, meer zoetheid. Net zoals wanneer een mens naar de paus zou gaan om hem een gulden te geven en de paus hem dan tegemoet gaat en hem honderdduizend pond goud teruggeeft, en dit keer op keer en steeds maar weer, steeds als hij hem een gulden aanbiedt, net zo gebeurt dat met deze mens, wanneer hij zich met dankbaarheid tot God wendt; want net zo vaak als hij zich God aanbiedt met liefde en met dankbaarheid, net zo vaak loopt God hem tegemoet met honderdduizend maal meer gaven en genaden, met meer troost op elk ogenblik. En zo wordt ons die zoetheid tot een hulp en is ze een weg naar God en naar een groter goed. We moeten haar gebruiken, niet haar genieten.⁴ Vergelijk het met iemand die op een kar wil rijden, hij doet dat alleen omdat het nuttig is en niet omwille van het plezier. En zo moet men van Gods gaven niet meer nemen dan nuttig is, en alleen aan God zelf vreugde beleven.

Voor deze schade waarschuwt ons Sint-Petrus en hij zegt dat we nuchter moeten zijn en waken, en hij waarschuwt ons om niet in te slapen in dat gevoel, want wie daar slaapt, die is als was hij half dood, en hij verricht geen eigen werk. Wij moeten onszelf goed wakker, en wakker zijn en nuchter. De nuchtere mens, hij doet zijn werk liefdevol, monter en met verstand. Sint-Petrus zegt: 'fratres sobrii, broeders weest nuchter en wordt wakker, want de tegenstrevende vijand zwerft rond als een brullende leeuw en probeert jullie te verslinden; weerstaat hem dan, sterk door het geloof.'⁵ Lieve kinderen, wees slaperig noch traag, en rust niet uit in al datgene wat niet louter God is, maar kijk ijverig om je heen met het licht van het verstand, en sla steeds acht op jezelf en op God in je, en doe het in liefhebbend verlangen.

⁴ Verwijzing naar het Augustijnse onderscheid tussen 'gebruiken' (uti) en 'genieten' (frui).

⁵ 1 Petr. 5,8-9

6

Nu konden de liefhebbende discipelen van onze Heer in de weldadige aanwezigheid van onze Heer niet blijvend verwijlen, wilden zij de Heilige Geest ontvangen. 'Si abiero, tenzij,' zei hij, 'ik van jullie heenga, kan de Heilige Geest niet tot jullie komen, de trooster, de Heilige Geest.'⁶ De heilige discipelen waren zowel innerlijk als uiterlijk zo in bezit genomen door de aanwezigheid van onze Heer Jezus Christus en er zo van vervuld, tot in de kleinste hoekjes van hun hart, ziel, zinnen, krachten, inwendig en uitwendig, dat dit in bezit genomen zijn wel moest ophouden en verdwijnen, wilden zij tot de ware geestelijke, innerlijke troost geraken. Het moest bij hen afgesneden worden, hoe zuur en bitter het voor hen ook werd, wilden ze ooit verder komen; want anders waren ze achtergebleven in het lagere, in de zinnen. Wanneer het nu boven de zinnen uitkomt, dan komt het in de bovenste krachten, in de verstandelijke krachten, daar wordt het veel edeler, en heerlijker ontvangen; dan komt het in de innerlijke grond, in het verborgene van de geest, waar dit zoete haar hoogsteigen woning heeft, en het wordt er waardig en wezenlijk ontvangen, en pas daar, in deze nuchterheid, wordt de mens wakker.

7

Nu zegt de Sint-Petrus: 'Jullie moeten wakker zijn in het gebed, want de tegenstrevende vijand zwerft rond als een brullende leeuw'. Welnu, welk gebed bedoelt de heilige Petrus? Bedoelt hij het mondgebed, dat ettelijke mensen gebed noemen, zoals zij die het ene psalmboek lezen na het andere? Nee, dat bedoelt hij niet; hij bedoelde met het gebed, het gebed dat onze Heer Jezus Christus aanwees als het ware gebed; en met de ware aanbidders, zij die in de geest baden en in de waarheid.⁷

⁶ Joh. 16,7

⁷ Cfr. Joh. 4,23-24

De heiligen en de leermeesters zeiden dat het gebed een opgang van het gemoed is in God; maar lezen en het mondgebed kunnen daartoe behulpzaam zijn, en in zoverre kunnen ze lovenswaardig zijn. Zoals mijn kap en mijn kleren geen deel uitmaken van mijzelf, maar wel nuttig voor me zijn, zo kan ook het mondgebed dienstig zijn, het helpt een beetje bij het ware gebed, hoewel het dit niet is, want daarbij moet de geest en het gemoed rechtstreeks tot God gaan; dat alleen is het wezen van het ware gebed en niets anders.

Het gemoed dat met liefde ingaat, met innig verlangen en in deemoedige onderwerping aan God, dat alleen is het ware gebed. Een uitzondering vormen geestelijken, zij die een orde toebehoren en proveniers, want zij zijn gebonden aan de vaste getijden en het mondgebed; maar geen uiterlijk gebed is zo godvruchtig, zo minnelijk, als het heilige pater noster, onze hoogste meester Christus leerde het ons en bad het zelf; dit dient het allermeeste tot het ware wezenlijke gebed; een hemels gebed is het. Men bidt en overweegt het in de hemel op zuivere wijze en zonder ophouden; dit ware gebed, het is een ware opgang in God, het verheft ons gemoed helemaal, zodat God waarlijk heel eigenlijk kan binnengaan in het zuiverste, in het innigste, in het edelste, in de innerlijkste grond, daar waar enkel ware eenheid is.

Sint-Augustinus zegt hierover, dat de ziel een verborgen afgrond in zichzelf heeft⁸, die met de tijd noch met alles wat van deze wereld iets van doen heeft en ver verheven is boven dat deel van de ziel dat het lichaam leven en beweging geeft. In die edele, heerlijke afgrond in dat hemelse rijk, waarin deze zoetheid, waarover we spraken, verzinkt, daar is haar eeuwige woning, en daar wordt de mens zo stil, en zo wezenlijk en zo bezadigd; en hij wordt daar meer afgescheiden, meer verinnerlijkt, meer opgericht in meer zuiverheid en ontvankelijkheid en meer gelaten in alle dingen, want God zelf is met zijn tegenwoordigheid in dat edele rijk gekomen en werkt daar en woont daar en heerst daar. Dit

⁸ Zie: Augustinus' *De Trinitate*, XIV. 7.9 en XV. 21.40, voor zijn beschrijving van de 'abditum mentis'.

leven is niet te vergelijken met het eerdere, want de mens ontvangt een echt, helemaal goddelijk leven, en de geest versmelt hier helemaal en ontvlamt aan alle dingen en wordt naar binnen getrokken in het gloeiende liefdevuur dat God zelf is naar wezen en natuur.

En van daaruit dalen deze mensen weer neer naar de nood van de heilige christenheid, en ze gaan dan in heilig gebed en verlangen tot alles waarvoor God gebeden wil hebben. Hun vrienden, de zondaars, zij die in het vagevuur zijn, allen verschaffen ze raad, vol liefde zijn ze voor de nood van elke mens in de heilige christenheid, niet door te bidden voor mevrouw Mathilde of mevrouw Cunegunde, maar door te bidden op een enkelvoudige, wezenlijke wijze. Net zoals ik jullie allemaal met één oogopslag hier voor me zie zitten, zo omvatten ze alles en trekken het met henzelf naar binnen, in dezelfde afgrond, in dezelfde liefdesgloed; en op een beschouwende wijze blikken ze dan opnieuw in de afgrond van liefde, in de gloed van de liefde en daar rusten ze. In deze gloed van het lieflijk gloeiende vuur duiken ze om als een dauw dan over allen te komen die in nood verkeren in de heilige christenheid, om dan weer terug te keren tot dit minnelijke, duistere, stille rusten in de afgrond.

Zo gaan ze dan in en uit; en toch blijven ze aldoor binnen in die minnelijke, stille afgrond waar hun wezen is en hun leven, alsook al hun werken en hun bewegen. Niets anders vindt men bij hen, waar men hen maar aantreft, dan een goddelijk leven; heel hun wijze van doen en laten, alles is helemaal goddelijk. Het zijn edele mensen, tot nut voor de heilige christenheid zijn ze, stichtelijk voor alle mensen, tot lof van God en alle mensen tot troost; zij wonen in God en God woont in hen, laat men hen eren waar ze ook maar zijn.

Dat ons dit allen ten deel zal vallen, daartoe helpe ons God.

Amen.

Pinksteren I

REPLETI SUNT OMNES SPIRITU SANCTO (Act 2,4)¹

25

Van de drie hiernavolgende preken over het Pinksterfeest zijn de eerste twee genomen uit het epistel van de Pinksterdag op de woorden: 'ze zijn allen vervuld van de Heilige Geest', et cetera; de derde preek is genomen uit het evangelie volgens Johannes voor de dinsdag in de Pinksterweek en handelt over de schaapsstal. Repleti sunt omnes. De eerste uitleg op Pinksteren leert, dat alle mensen die vervuld willen worden van de Heilige Geest eerst hun hart moeten bevrijden van eigenliefde, van eigengerichtheid en van eigenwilligheid, en dat ze gelaten moeten zijn bij moeilijkheden en tegenslag.

1

'Ze werden allen vervuld van de Heilige Geest en begonnen te spreken van de grote daden van God.' Lieve kinderen, vandaag is dan die minnelijke dag, waarop de edele, kostbare schat teruggegeven werd, de schat die tot onze grote schade verloren ging in het paradijs door de zonde, vooral door de ongehoorzaamheid, zodat het hele menselijke geslacht veroordeeld werd tot de eeuwige dood; de Heilige Geest, die een trooster is, verloren was hij helemaal, met al zijn gaven en troost; en alle mensen waren uitgeleverd aan de eeuwige toorn Gods en aan de heerschappij van de eeuwige dood. Deze heerschappij nu doorbrak onze lieve heer Jezus Christus op de heilige Goede Vrijdag, toen hij zich gevangen liet nemen en vastbinden, en stierf aan het kruis. Toen was het dat hij volledige verzoening bracht tussen de mens en zijn hemelse Vader. Vandaag dan, op deze dag, is deze verzoening bekrachtigd en is deze edele, kostbare schat

¹ Zij werden allen vervuld van de Heilige Geest. (Hand. 2,4)

teruggegeven, de schat die eens verloren was: de minnelijke Heilige Geest. Zijn glorie en liefde en de volheid die in hem is, geen hart noch welk begrip ook kan dit bereiken.

De minnelijke Heilige Geest nam zijn intrek in de discipelen en in allen die voor hem ontvankelijk waren; met grote luister en volheid en overvloed overgoot hij hen innerlijk als was het de Rijn die zijn vrije loop kreeg nadat wal en dijk waren doorgebroken; zo kwam hij in heel zijn overstromende vloedkracht aanbruisen, alsof hij alles wilde verdrinken en verzinken, en vullen wilde alle dalen en al de gronden die voor hem lagen. Net zo kwam de Heilige Geest tot de discipelen en tot allen die hij aantrof als voor hem ontvankelijk. En dit doet hij nog altijd; elk uur en zonder ophouden vult en overstroomt hij al de gronden, al de harten en de zielen waar hij ruimte vindt; met weelde vult hij hen, met genade, liefde en gaven te groot voor woorden. En hij vult de dalen en de valleien die hem aangeboden worden.

'Repleti sunt omnes'. Zou het nu zo zijn zoals in de tijd van Elia, toen het drie jaren en zes maanden niet regende en men zaaien kon noch oogsten, en dat er dan een milde, overvloedige regen zou komen, zodat heel het aardrijk hierdoor gedrenkt en verkwikt zou worden, behalve dan de akker van één mens, deze bleef droog en dor², wat zal dit hem en al zijn vrienden dan onverdraaglijke veel pijn en verdriet doen.

'Repleti sunt omnes, allen zijn ze vervult van de Heilige Geest.' Hoe moet het hem dan wel te moede zijn, in hart en ziel en grond, wanneer zijn uitwendige en inwendige mens zo helemaal dor en schraal en zonder genade en liefde is gebleven, verstoken van deze onuitsprekelijke, alles overtreffende troost!

Nu willen we bezien wat ons te doen staat, opdat we deze verheven Heilige Geest mogen ontvangen. De naaste en allerhoogste voorbereiding tot dit ontvangen zal hij zelf moeten treffen en bewerken in de mens. Hij moet deze woonstede zelf

² Cfr. 1 Kon. 18,41; Jak. 5,17-18

bereiden en hij moet zichzelf ook ontvangen in de mens. Waaruit bestaat dan zijn werkzaamheid, het werk waardoor hij de mens voorbereidt tot het ontvangen van zichzelf? De Heilige Geest kent twee soorten van werk in de mens: het ene is: hij maakt leeg; het andere is: hij vult het ledige voor zover en in de mate dat hij er ontleding in aantreft.

2

Dit ontledigen, het vormt de eerste en belangrijkste voorbereiding tot het ontvangen van de Heilige Geest. Want voor zover en in de mate dat de mens ontledigd is, in die mate, en evenveel wordt hij ontvankelijk. Want wil men een vat vullen, dan moet er eerst uit wat erin zit. Moet er wijn in, dan moet het water eruit, want twee stoffelijke dingen kunnen niet dezelfde plek bezetten. Moet het vuur erin, dan moet het water noodzakelijkerwijs eruit, want ze zijn tegengesteld aan elkaar. Om God toe te kunnen laten, moet noodzakelijkerwijs het schepselijke wijken. Dat alles moet noodzakelijkerwijs wijken, op welke wijze dan ook; eruit moet alles wat zich in je bevindt en aangenomen is. De dierlijke, veelijke ziel moet helemaal wijken, wil de verstandelijke ziel in de mens ontsloten worden. Zo moet de mens zich laten vatten, ledigen en voorbereiden; alles moet hij loslaten, en zelfs dit loslaten moet hij helemaal loslaten en laten gaan, om losgekomen en ontdaan van alles slechts nog te vallen in zijn loutere niets. Hij zal anders vast en zeker de Heilige Geest verdrijven en verjagen, zodat deze niet meer op volmaaktste wijze in hem werken kan. Maar deze weg, niemand wil hem gaan.

Zodra deze voorbereiding in de mens is gedaan, dan en terstond bewerkstelligt de Heilige Geest het tweede werk in deze voorbereide mens: hij vult alles naar de mate van zijn ontvankelijkheid. Ja, waarlijk, net zoveel als je ontledigd bent, net zoveel zul je dan ontvangen: hoe minder van het ene, hoe meer van het andere; eigenliefde, eigengerichtheid, eigenwil, ja, hiervan moet je helemaal zijn losgekomen. Al stond het hemelrijk voor je open, je zou er niet naar binnen moeten gaan vooraleer je zou

bemerken dat God dit van je verlangde. 'In eodem loco'³; daar alleen bevindt zich de woonstede waarin de Heilige Geest gegeven wordt; en hij vult haar helemaal. Zelfs wanneer de mens zich ongeschikt acht en de zwaarte en traagheid in zijn natuur zich tegen zijn vrede verzetten, en hij er niets tegen doen kan, dan nog kan hij zich ontledigen van zichzelf: hij moet zijn toevlucht zoeken bij God en het uithouden te midden van die aanvechtingen en al die zaken die een mens kunnen overvallen.

Dat zijn de ware armen van geest; zij raken vervuld van de Heilige Geest, hij bruist bij hen naar binnen, wat zeggen wil dat hij hen overgiet met al zijn rijkdom en dat hij al zijn schatten uitschenkt over hun inwendige en hun uitwendige mens, over hun krachten, de inwendige en uitwendige, de hogere en de lagere. En de werkzaamheid van de mens bestaat eruit dat hij zich moet laten voorbereiden en hem een plaats bereiden en ruimte geven, opdat hij zijn werkzaamheden in hem ontplooiën kan. Zelden doet iemand dit, ook zij niet die de kleren der geestelijkheid dragen, mensen die God hiertoe toch uitverkoren heeft. Want zoveel verleiding is er en zoveel natuurlijk aankleven, nu eens hier, dan weer daar. Steeds treft men de gewoonte en de uiterlijke werken, de gebruiken, het eigen goeddunken; niemand wil zich aan de Heilige Geest overgeven, ieder is gericht op zijn eigen zaken. Zo is het doen van alle mensen, nu in deze zorgelijke tijd.

3

Alles wat je hier te doen staat, dat is dat je hem zijn werk in jou laat uitvoeren en hem hierbij ongehinderd laat: dan vervult hij je helemaal. Wanneer je je dan welvoeglijk en vroom toont naar je uiterlijke mens, zoals Gods Geest het verlangt, in woorden, in werken, door ordentelijk gedrag, afgescheiden en stil, dan bewerkt de Heilige Geest grote dingen in de naar binnen gekeerde mens, zelfs dan wanneer de mens er helemaal geen weet van heeft. Net zoals de ziel op verborgen wijze leven geeft aan het

³ Hand. 2,1

lichaam, zodanig dat het lichaam daarvan niets bemerkt, er geen weet van heeft, net zo werkt de Heilige Geest in de geest en de grond van de mens buiten diens weten om. Zou een mens het dan gewaarworden, het zou moeten zijn met teruggebogen krachten, terugneigend in de grond, waar de Heilige Geest zijn woning heeft en zijn werk uitoefent. Zodra de dwaze mens dit in zichzelf gewaarwordt, dan stort hij zich daarop en eigent het zich toe, alsof het van hem is, en hij bederft het daardoor helemaal. Een dergelijke mens gedraagt zich hierbij als iemand die, wanneer een grote meester die een werk was begonnen en het onder handen had, dan kwam aanzetten, onkundig als hij was, en dit werk helemaal vernielde, zodat het nergens meer toe diende; net zo doet de mens wanneer hij zich toe-eigent wat Gods werk is. Dit komt door de mateloze genieting en de vreugde die deze mens hier al doende ondervindt, want ze gaat alle vreugde in de wereld ver te boven; maar door deze aanmatigende inbezitneming wordt het werk van de Heilige Geest helemaal tenietgedaan.

Zolang de mens echter geen doodzonde begaat, wordt hij niet helemaal van hem verjaagd, maar staat hij op grote afstand. Wanneer hij niet leeg is van zichzelf, dan meent de zo in bezit genomen mens vaak dat het allemaal Gods werk is wat in hem werkt; het komt echter allemaal uit hemzelf, het is zijn eigen werk, zijn aanmatiging en eigendunk; en zou het zijn dat deze mens grote, verborgen dingen en openbaringen en grote gaven gegeven werden, dan nog bleef het zeer onzeker hoe het deze mens bij zijn einde zou vergaan, want nog altijd zou hij voor eeuwig verloren kunnen gaan. Kinderen, Het gaat niet zoals jullie menen; ledig moet het daar zijn, uitgegaan uit zichzelf moet de mens zijn, wil de Heilige Geest daar werken overeenkomstig zijn eigen adel en met zijn mateloze overvloed; en laat je zelfingenomenheid geen hindernis vormen voor zijn werk. Mocht het zijn dat je je hierin herkent, dan moet je hiermee niet meteen naar een biechtvader lopen; ga in tot jezelf en ga ermee tot God en belijd je schuld tegenover hem, uit de grond van je hart; terstond legt hij zijn

goddelijke hand op je hoofd en maakt je gezond, wanneer je je aan hem overgeeft in alle deemoed en hem je schuld bekent.

4

Gisteren verwees ik naar een van de wonderen, die onze Heer aankondigde, toen hij zei: 'Zij zullen de zieken de handen op het hoofd leggen en ze zullen gezond worden.'⁴ Het tweede wonder: 'Zij zullen de vijand verdrijven', en de hinderlaag en het gevaar zien die de vijand de mens bereidt, en hoe hij hem menig valse verlokking voorhoudt, waarin hij bedrogen wordt: al deze valstrikken zou de mens kunnen ontwijken, bezat hij de juiste gelatenheid. 'Ook zullen ze slangen opnemen': dat zijn de slangachtige mensen, die je aanvallen met hun angstaanjagende bewegingen en lawaaijerige woorden, en zich bevoegdheden aanmatigen die hun niet toekomen. 'Ze verwonden en steken je'; ja, in de lagere krachten; maar zolang ze niet tot de hogere geraken, is er een goede raad: zwijg en buig: 'en al drinken ze vergift, het zal hun geen schade toebrengen'. Zijn dat geen giftige mensen in wie alles tot vergift wordt, wat er ook maar bij hen binnen komt? Er hoeft maar iets te zijn, of ze maken het tot het allerslechtste, en alles wordt nog erger; hun natuur is als die van spinnen. En net ben je goed bezig, zodat de Heilige Geest je geheel vervullen kan, valt daar zuster Gedruis over je heen met haar bijtende woorden; zou je het gelaten kunnen ondergaan met Gods wil en het over je heen laten komen, weet dan, het is het werk van de Heilige Geest; goed voorbereiden zal het je wanneer je zwijgt en het ondergaat; al mag het je uiterlijke mens raken, het zal je geen schade toebrengen.

Kinderen, willen jullie in volmaaktheid blijven toenemen, en tot volkomenheid geraken, onthoud dan deze twee kleine punten: het eerste is, dat jullie je ontdoen en ontledigen van alle geschapen dingen en van jezelf en jullie je met je uiterlijke en innerlijke mens houden aan de juiste orde, zodat het werk van de Heilige Geest door jullie niet gehinderd wordt. Het tweede is, dat jullie dat wat

⁴ Mar. 16,17-18

je overkomt, waar het ook vandaan mag komen, het zij van binnen of van buiten, en wat het ook maar zijn mag, dat jullie dat aannemen als kwam het rechtstreeks van God, en niet anders dan zo; want God wil je daarmee toebereiden voor zichzelf en zijn grote gaven, die bovennatuurlijk en wonderlijk zijn; want nooit zou je tot daar geraken zonder dit verduren en zonder die uitwendige aanvallen, die van de vijand of van de mensen met hun gedruis.

5

‘Dan zullen ze in nieuwe talen spreken’, dat wil zeggen: de mens zal de oude natuurlijke tong teugelen. Kinderen, vóór alle andere kunsten, leer de kunst je tong te bewaken, en let op je woorden, anders wordt het nooit iets met jullie; zie toe dat je spreekt ter ere Gods en tot verbetering van je naaste en van je eigen vrede. Met God echter moeten jullie zonder ophouden spreken. Bernardus: ‘Zoals ik het vele uitwendige spreken vermaledij en verwerp, zo loof ik de innerlijk gesprekken met God, hiervan kan men er niet genoeg hebben.’

Spreken in een nieuwe taal wil zeggen: God grotelijks loven en hem danken. En zou je God voor niets anders hoeven te danken dan hiervoor, dat hij je duldt en het met je uithoudt, dat hij je spaart en over je waakt en dat hij over al je wanordelijkheden zo groothartig zwijgt, hoewel hij zijn goddelijke werk nergens in je volbrengen kan, dan nog zou je hem veel dank schuldig zijn.

Een nieuwe taal wil zeggen, dat wanneer jullie samenkomen, dat jullie dan over God moeten spreken en over het deugdzame leven, en disputeer dan niet over de godheid naar de wijze van het verstand – het is niet aan jullie dit te doen – niet met spitsvondigheden noch met subtiele woorden, maar vanuit de grond van de deugd. Gedragen jullie je aldus en spreken jullie naar de wijze van het verstand, dan richten jullie jezelf te gronde en ook hen bij wie jullie dit aandrigen. En ook moet je je voor spitsvondige mensen hoeden, opdat je de slangen die uitgedreven zijn niet in geestelijke vermomming weer binnenhaalt; want de

vijand wacht je daar steeds op waar hij je neigingen heen ziet gaan. Zo gaat het ook met het werk van de Heilige Geest; het richt zich graag naar waar hij de geneigdheid van de natuur geschikt acht, want God wil met zijn gaven woekeren en hij wil geest en natuur tot zich trekken. Wanneer hij dan een goede, volgzaam natuur aantreft, dan stemt hij zijn werk daar op af; en zoals de slagregen valt en niet weerkeert zonder vrucht gebracht te hebben⁵, zo wil hij dat ook zijn gaven niet zonder vrucht terugkeren: ze moeten natuur en geest verrijkt terugbrengen. De Heilige Geest verricht dit werk wanneer hij je aantreft in de ware armoede van geest, vrij van alles wat deze plek bezetten kan, op welke wijze dan ook; ontdaan van elke inbezitneming door hetgeen je tot je getrokken hebt of nog tot je trekken mag, en van alle hardheid, boosheid en oordeel, en van alles wat in jou niet door de Heilige Geest bewerkstelligd is. Maar beproef hier dan al de ingevingen die zich bij je naar binnen dringen of zich aan je opdringen: gebeurt het tegen je wil, ze kunnen je geen schade toebrengen.

6

Ook moeten jullie nu niet denken, dat wanneer jullie de Heilige Geest op deze wijze verwachten, dat de uiterlijke, goede werken jullie bij het wachten op de Heilige Geest dan tot hinder zijn, zoals het werk van gehoorzaamheid, het zingen en lezen, de dienst aan de zusters en de werken van liefde; nee, lieve kind, het is niet zo dat men dit allemaal moet opgeven om zo te kunnen wachten. Een mens die God wenst lief te hebben, naar hem verlangt, die moet alles uit liefde doen om God op de juiste wijze te prijzen, bij alles wat hem treffen mag, zoals God het voor hem beschikt heeft; doe het met liefde en zachtmoedige goedheid en in vredige gelatenheid, teneinde in vrede met jezelf en je naaste te blijven. Niet de werken zijn het die je hinderen, het zijn de wanordelijkheden in de werken die je hinderen. Ontdoe je hiervan en heb uitsluitend God op het oog in al je werken, niets anders. En

⁵ Cfr. Jes. 55,10

sla vervolgens vaak acht op jezelf en bewaak je gemoed en laat daar geen wanorde toe; waak over je woorden en je uiterlijke gedrag, want zo blijf je in vrede te midden van al je werken, en de Heilige Geest zal je bezoeken, je vervullen en in je wonen en wonderlijks in je verrichten, wanneer je zijn onderwijzing blijft volgen.

Dat ons dit allen ten deel mag vallen, daartoe helpe ons God.

Amen.

Pinksteren II

REPLETI SUNT OMNES SPIRITU SANCTO ET CEPERUNT LOQUI.
(Act 2,4)¹

26

De tweede uitleg over Pinksteren leert hoe de mens zich in zichzelf moet verzamelen en zich afsluiten van uiterlijke dingen, opdat de Heilige Geest een verblijfplaats kan vinden, die hij voor ons ook moet voorbereiden en ontvankelijk maken.

1

'Zij werden allen vervuld van de Heilige Geest en begonnen te spreken over de grote daden van God'². Dit is de minnelijke dag waarop de Heilige Geest gezonden werd tot de heilige discipelen en tot allen die met hen verenigd waren; in de vorm van vurige tongen kwam hij toen over hen, die dag dat de minnelijke schat terug werd gegeven, de schat die verloren ging in het paradijs door een list van de vijand en door menselijke zwakte; op deze dag werd hij ons teruggegeven.

Die vorm nu was naar het uiterlijk wonderbaarlijk, afgezien nog van wat er innerlijk in verborgen en besloten lag en voor alle verstand en alle zinnen en alle schepselen onkenbaar, niet te begrijpen en onuitzegbaar was. De Heilige Geest is een zo onbegrijpelijke grote, lieflijke mateloosheid, dat al het grootte en bovenmatige, al hetgeen door enig verstand op voorstelbare wijze niet te begrijpen is, hiermee vergeleken is als niets; hemel en aarde en alles wat ze omvatten kunnen, hiermee vergeleken is het als niets; alle schepselen tezamen, kleiner nog dan het allerkleinste

¹ Allen werden vervuld van de Heilige Geest en begonnen te spreken. (Hand. 2,4)

² Hand. 2,4

zijn ze tegenover de hele wereld; en nog duizend keren geringer en zonder enig begrip zo gering zijn alle schepselen tegenover het allergeringste dat men van de Heilige Geest denken mag; en daarom, waar de Heilige Geest ontvangen zal worden, daar moet hij voor zichzelf een verblijfplaats toebereiden die hij ontvankelijk moet maken voor zichzelf en ook zichzelf zal hij dan moeten ontvangen. De onuitsprekelijke afgrond Gods moet zijn woonplaats zijn en de plaats waar hij ontvangen wordt, en de schepselen³.

‘Dit huis werd helemaal vervuld’⁴. God vervult op volkomen wijze; waar God komt, daar vervult hij alle ontvankelijkheid en alle hoeken van de ziel geheel en al.

2

‘De discipelen werden allen vervuld van de Heilige Geest.’ Hierbij dienen we aandacht te hebben voor de ruimte waarin deze discipelen zich bevonden toen ze zo vervuld werden; elke mens zou zich hierin moeten bevinden. Ze waren verzameld en hadden zich ingesloten; en stil zaten ze daar toen de Heilige Geest tot hen gezonden werd. Deze minnelijke Heilige Geest wordt tot iedere mens gezonden net zo vaak en steeds als de mens zich met heel zijn kracht afwendt van alle schepselen en zich keert tot God; en op datzelfde ogenblik waarop de mens dit doet, komt de Heilige Geest onverwijld met zijn huisraad en vult terstond elke hoek en de grond; en omgekeerd: meteen, hetzelfde ogenblik waarop de mens zich afwendt van God en hij zijn wil richt naar de schepselen, naar zichzelf of welk schepsel ook, dan meteen vlucht de Heilige Geest en vertrekt met al zijn rijkdom en heel zijn schat. Waarheen de mens zich maar wendt – is het zonder God en buiten God dan heeft hij in alles slechts zichzelf op het oog.

En het werd helemaal vervuld, dit huis waarin de discipelen zich bevonden. Met dit huis is bedoeld enerzijds de Heilige Kerk, die

³ Het Ms. Würzburg (UB, cod. M.ch.f.66) geeft: “niht der creature” (vert.: “en niet de schepselen”).

⁴ Hand. 2,2

een woonhuis is van God, en anderzijds is hiermee elke mens bedoeld in wie de Heilige Geest woont. Welnu, net zoals er veel vertrekken en kamers in een huis zijn, net zo vindt men in een mens veel krachten en zinnen en werkzaamheden; en in al deze ruimtes komt de Heilige Geest op bijzondere wijze. Zodra hij komt, stuwt en trekt en richt hij de mens en bewerkt en verlicht hem. Maar zijn binnenkomen en inwerken, niet elke mens wordt dit op gelijke wijze gewaar, hoewel hij toch in alle goede mensen is; maar wie zijn inwerking wenst te ervaren en zijn aanwezigheid wil voelen en smaken of ernaar verlangt, die moet zich verzamelen in zichzelf, zich insluiten en alle dingen buiten laten, en de Heilige Geest een plek bereiden in zichzelf, opdat deze werken kan in rust en in stilte. Dan pas wordt de mens de Heilige Geest gewaar en openbaart hij zich in hem; hoe meer zich de mens hiertoe aanzet, uur na uur, hoe meer hij het gewaar wordt en aan het hem geopenbaard wordt, hoewel hij hem vanaf het begin al geheel en al gegeven werd.

3

‘De discipelen hadden zich ingesloten uit angst voor de Joden.’ O minnelijke God, hoeveel duizenden keren noodzakelijker is het nu voor de mens om te vluchten en zich in te sluiten voor de boze Joden, die overal zijn en allerwegen, vol zijn alle huizen en hoeken van hen! Welaan dan lieve kinderen, hoed je voor deze al te gevaarlijke Joden, die jullie God en de goddelijke inwoning en het minnelijke gewaarworden van de Heilige Geest en de goddelijke troost willen ontnemen; duizend keren meer is dat voor jullie nodig dan toen voor hen; want hun zouden ze slechts het lijf kunnen nemen, jullie echter ontnemen ze God en jullie ziel en het eeuwige leven. Ontvlucht hen en sluit je in en laat dat gevaarlijke naar buiten gaan van jullie achterwege; hoed je voor wat je daartoe aanzet, voor gezelschap en voor het tijdverdrijf door woorden en werken, op welke wijze dan ook; hoed je, ze kijken door de ruiten naar binnen; hoed je, ze staan al voor je ruiten; want anders, zonder twijfel, verjagen en verliezen jullie de Heilige Geest helemaal.

En dan zeggen ze: 'Nee, heer, mijn biechtvader zei dat het me geen schade zou berokkenen, ik meen het niet slecht, ik moet wat afleiding en verstrooiing hebben.' O, minnelijke God, hoe kan het zijn, dat het louter minnelijke, zoete, eeuwige goddelijke, geliefde goede, dat je daaraan vreugde noch smaak beleeft, en dat het leedbrengende, verwarringstichtende, verdervende, dodende, onzinnige schepsel, dat je daaraan genot en genoegten beleeft, en je daar verstrooiing bij zoekt en vreugde en vrede? Het louter goede dat jou geschapen heeft, dat verdrijf je, en je verjaagt uit je hart de minnelijke Heilige Geest, die een trooster genoemd wordt en ook is; zul je daar dan geen schade van ondervinden? Welk een jammer toch! Kinderen, ontvlucht toch niet de wijze, godzalige mensen, niets smaakt hun dan alleen God en de goddelijke dingen, en ze hebben een waar godsverlangen in de grond; waarheen ze ook uitgaan, steeds blijven ze binnen en bij zich; in hen is de Heilige Geest en vrede, waarheen zij zich maar keren.

4

'De discipelen waren verzameld.' Hiermee wordt ons geleerd al onze krachten te verzamelen, inwendig en uitwendig, opdat de Heilige Geest ruimte vindt om te werken; wonderlijke dingen verricht hij waar hij ruimte aantreft. 'Ze zaten toen de Heilige Geest kwam.' Daarom moet ook jij waarlijk zitten, en in Gods wil plaatsen alle schepselen, alle vreugde en verdriet, alle willen en niet-willen; nodig is het dit te zeggen tot alle geestelijk levende mensen; geestelijk worden ze namelijk genoemd omdat ze één van wil zijn met God, eenvormig en verenigd met hem. Ja, alle christenen moeten hieraan voldoen willen ze behouden worden, namelijk dat ze niets willen dat tegen Gods wil ingaat. Nu hoort men vragen of alle geestelijk levende mensen de opdracht hebben volmaakt te zijn, of dat ze die opdracht niet hebben. 'Ze zijn gehouden', zei meester Thomas⁵, 'te leven en te streven naar volmaaktheid.'

⁵ S.Th. II-II q.186, a.2

5

Merk nu op: de Heilige Geest schenkt zeven gaven en hij bewerkt door deze gaven zeven werken, wanneer hij in de mens komt. Drie van deze gaven zijn het die de mens eerst zullen voorbereiden tot een hogere en waarachtigere volkomenheid; de andere vier dan voleinden de mens, en met hen wordt de mens gebracht, inwendig en uitwendig, naar de hoogste, de louterste, de verlichtste graad van de ware volmaaktheid.

De eerste gave, de goddelijke vrees, is een betrouwbaar en zeker begin en een weg die voert naar het allerhoogste; ze is een zekere, sterke vestingmuur, die de mens beschermt tegen elk gebrek, alle hindernis en tegen gevaarlijke valstrikken; bij ernstig gevaar laat ze hem vluchten; hij doet als de wilde dieren of wilde vogels, die zich verstoppen of snel op de vlucht slaan voor ieder die hen wil vangen of overheersen. Wat God aldus aan de natuur gegeven heeft, dat geeft de Heilige Geest al de zijnen in de minnelijke vrees, opdat ze ermee behoed worden voor hindernissen die hen van hem verwijderd houden. De adeldom van deze vrees is het die hen behoedt voor de wereld, voor de vijand, voor de mens zelf, en voor de wegen, wijzen en werken die de mens zijn geestelijke vrede laten verliezen, zijn innerlijke rust, waarbinnen Gods woonstee in waarheid is. Ontvlucht deze hindernissen, want de natuur in haar wildheid kan in dit midden niet volharden. Je moet je of helemaal aan God overgeven, of hem helemaal missen en zo tot menig, zware doodzonde vervallen, of je dat nou wil of niet. De goddelijke vrees leert ons deze wegen ontvluchten, want ze is het begin van wijsheid, zoals de profeet zei.⁶

6

Hierna komt de tweede gave: de zachtmoedige mildheid. Zij leidt de mens op meer verheven wijze naar de hoogste toerusting, want ze ontnemt hem elke ongeordende droefenis en angst die de vrees hem mocht ingeven, en die hem terneer zou kunnen

⁶ Ps. 111,10; Spr. 1,7

drukken. De mildheid richt weer op en voert de mens tot een goddelijke verdraagzaamheid van binnen en van buiten en in alle dingen; ze neemt misprijzing en hartvochtigheid van hem weg en alle verbittering aangaande zichzelf, en ze maakt hem zachtmoedig ten opzichte van zijn naaste in alle dingen, in woorden en in daden; vreedzaam en minzaam maakt ze hem en bezonnen in zijn uitwendige levenswandel. Het wordt allemaal ingegeven door de vrees; de onstuimigheid echter die verjaagt en verdrijft de Heilige Geest helemaal.

7

Dan volgt de derde gave, die de mens nog hoger brengt. En zo leidt de Heilige Geest de mens steeds verder, van de ene naar de andere, en deze opent dan weer meer wegen, inniger nog dan de eerdere. Deze derde gave wordt genoemd: de kennis. Kinderen, hierin wordt de mens geleerd hoe hij inwendig de aansporingen moet waarnemen, de waarschuwingen van de Heilige Geest; want, zoals onze Heer Christus zei: 'wanneer hij komt, dan zal hij jullie alles leren'⁷; hiermee is alles bedoeld wat de mens nodig heeft. Het zijn waarschuwingen als: 'Hoed je, want dit of dat kan je overkomen, zeg dat niet, doe dit niet, blijf daar weg!'; en hij maant ons: 'Je moet je zus of zo gedragen, verricht daar je werk, wees geduldig en verdraag het!' Hij wil de geest in alles optrekken boven het lichaam uit, omhoog tot zijn hoge adel, boven alle dingen, en hij wil dat het lichaam hierbij zijn waardigheid behoudt en zich oefent in deugden, zowel in doen als in laten, vol duldzaamheid; hij wil hen allebei laten in het hunne, om ze dan in een duizend maal grotere waardigheid te verenigen, bevrijd van alle vrees.

8

Het acht slaan op deze kennis en deze gave leidt ons naar de vierde gave: de goddelijke sterkte genoemd. O kinderen, welk een hoge, bovenmatig edele gave, deze vierde gave! Hier tilt de

⁷ Joh. 16,13

Heilige Geest de mens uit boven elke menselijke gesteldheid en boven zwakte en vrees; deze gave was het die de heilige martelaren zo opgewekt de dood kon laten ingaan, omwille van God. Door deze gave wordt de mens zo groot van moed, dat hij graag het werk van alle mensen tezamen op zich zou willen nemen en alles zou willen lijden, zoals Sint-Paulus sprak: 'Alles vermag ik in hem die mij kracht geeft.'⁸ Hierdoor vreest de mens vuur noch water, dood noch wat ook, en zegt hij met Sint-Paulus: 'Noch honger noch dorst noch macht kan mij scheiden van de liefde.'⁹ Hierdoor wordt de mens zo sterk, dat hij niet alleen geen doodzonde wil doen, maar dat hij eerder nog dan zijn God te vertoornen door een vrijwillig en weloverwogen, dagelijkse zonde, dat hij eerder nog sterven wilde. De heiligen zeggen dat een mens liever moest willen sterven; maar ik laat dit nu rusten; daarover echter bestaat geen enkele twijfel, dat een mens liever moest willen sterven dan een doodzonde te doen, willens en wetens, tegenover God. Door deze gave nu is de mens tot wonderlijke dingen in staat.

Weet dan, wanneer de Heilige Geest in de mens komt, dat hij dan steeds grote liefde met zich meebrengt en licht en smaak en troost; 'de trooster' wordt hij genoemd. Wordt de onbezonnen mens dit gewaar, dan stort hij zich hierop vol genot, en hij is tevreden, en het genot heeft hij lief; en zo verwijdert hij zich van de ware grond. De wijze mens daarentegen gaat zo niet om met deze gave, hij keert helemaal in tot haar oorsprong; gestuwd wordt hij door al de gaven en genaden tot een verlichte klaarheid, geen acht slaat hij op dit of op dat, slechts op God alleen, niet op bijkomende zaken.

9

Dan volgt de vijfde gave: de raad; aan deze gave heeft de mens grote behoefte, want nu wil God van hem wegnemen alles wat hij hem voorheen gegeven heeft. Hij wil dat mens nu helemaal op

⁸ Fil. 4,13

⁹ Rom. 8,38-39

zichzelf aangewezen is en hij wil zien dat ook de mens zelf inziet wat hij is en hoe het met hem gesteld is en hoe hij zich in deze beproeving staande kan houden. Hier wordt hij aan zichzelf overgelaten, zodat hij weet van God noch van genade, van troost noch van alles wat hij ooit verkreeg, hij of welke goede mens dan ook; verborgen wordt het en het wordt hem ontnomen. En dan is het, dat de mens grote nood heeft aan deze gave, opdat hij door deze raad zich zo gedragen kan zoals God het van hem verlangt; en door deze raad leert de mens gelatenheid en sterven, en zich over te geven aan de vreselijke, verborgen oordelen Gods en aan de pijnen die voortkomen uit dit ontnomen worden van het edele, loutere goed waarin heel zijn heil zijn vreugde en zijn troost gelegen is.

Dan wordt de mens beroofd van zichzelf en verzinkt hij in oprechte, ware gelatenheid, in de grond van de goddelijke wil, niet om in deze armoede en naaktheid slechts een week of een maand te verwijlen, maar, wanneer God het wil, wel duizend jaren of voor eeuwig, en dat, wanneer God hem eeuwige hellebrand zou willen laten ondergaan en eeuwige pijn, dat hij zich daar dan tot in de grond aan kan overgeven. Kinderen, dat zou ware gelatenheid zijn! Een kleinigheid zou het zijn, een niets om duizend werelden achter te laten, vergeleken hiermee. Een kleinigheid was het, niets vergeleken hiermee, toen de heiligen het leven lieten, want zij kenden Gods troost in zulke grote mate op inwendig wijze, dat ze erover spotten, en vrolijk en gelukzalig stierven; ja, het betekende niets vergeleken hiermee. Het ontberen en het derven van God daarentegen, dat gaat alles ver te boven.

En dan verheft zich in de mens opnieuw elke tegenslag, bekoring en tekortkoming, alles wat voorheen overwonnen was het brengt hem in verzoeking op de allerergste wijze, veel erger nog dan voorheen toen hij er middenin zat. Hieraan dient de mens zich over te geven, hij moet het ondergaan zolang God het wil; want een mens aan zichzelf overgelaten die blijft geen uur bij zichzelf, dan is het dit en dan weer dat, dan zus dan zo; ondergaan moet hij alles en zichzelf moet hij hierbinnen loslaten, tot in de grond.

Waarom denken jullie is er tot Sint-Petrus gezegd dat hij zeven keer zeventig maal moest vergeven?¹⁰ Aan zichzelf overgelaten is hij zo zwak; niet slechts zeventig keren zeven, maar duizend keren, ja, ontelbare keren, dag en nacht, ja, net zo vaak wordt hem vergeven, net zo vaak als hij zich omkeert en zijn val oprecht bekent. Edel en goed is het om oprecht zijn val te bekennen en steeds weer terug te keren tot God. Kinderen, hierin en in alles moet men zichzelf loslaten en de raad volgen; alles moet men loslaten en opgeven, en wederkeren terug in de oorsprong, in de grond en in Gods wil.

Kinderen, met de eerste drie gaven was men reeds een heilige, goede mens, maar door deze laatste gave wordt men helemaal hemels en goddelijk, en in deze gelatenheid staat de mens waarlijk met een voet in het eeuwige leven. Na deze pijn is er voor hem noch pijn, noch hel, noch lijden, en onmogelijk is het dat God deze mens ooit nog verlaten zal. En net zo min als God zichzelf verlaten kan, net zo min kan hij hen verlaten, want ze hebben zichzelf aan hem gegeven en houden zich aan dat ene en aan de oorsprong. Zelfs wanneer alle pijn en lijden van de hele wereld op hen zou vallen, ze zouden er geen acht op slaan noch zou het hun enige schade kunnen toebrengen, want voor hun gemoed is dit als een weidegrond, en in alles vinden ze een hemelrijk, en daarin is hun wandel en woning. Het enige wat hun rest, is dat ze hun andere voet, waarmee ze nog in de tijd staan, naar zich toe trekken, dan zijn ze zonder enige hindernis in het eeuwige leven, dat hier voor hen reeds begonnen is en eeuwig duren zal.

10

Hierna komen dan de zesde en de zevende gave: de gave van verstand en van smakende wijsheid; deze twee gaven brengen de mens waarlijk helemaal naar binnen in de grond, boven elke menselijke wijze uitgaande in de goddelijke afgrond, waarin God zichzelf kent en zichzelf verstaat en waar hij de wijsheid en wezendheid smaakt die hem eigen is.

¹⁰ Mat. 18,21-22

In deze afgrond verliest de geest zich zo diep en op zulk grondeloze wijze, dat hij van zichzelf geen weet meer heeft. Van woord noch wijze heeft hij weet, van smaak noch gevoelen, van kennen noch liefhebben, want alles is een loutere, zuivere, eenvuldige God, een afgrond onnoembaar, één wezen, één geest. Uit genade geeft God aan de geest wat hijzelf van nature is, en de geest heeft hij daar geënid met het naamloze, vormeloze, wijzeloze wezen. Daar moet God in de geest al zijn werk werken; al zijn kennen, liefhebben, loven en genieten, de geest ondergaat het daar op een godlijdende wijze. Over hoe het daar toegaat, daarover kan men net zo weinig zeggen als men zeggen kan over het goddelijke wezen, of ervan begrijpen kan, want het gaat alle geschapen verstand, dat van engelen en dat van mensen, te boven, zowel naar natuur als naar genade.

Aldus geleidt de Heilige Geest al degenen die hem een plek bereiden opdat hij hen vervullen mag, al degenen die hem hun huismeester willen laten zijn en die hem volgen. O kinderen, hoe graag en meer dan graag moesten wij hierom onszelf en alle dingen loslaten, teneinde deze zoete Geest te volgen die ons heden gegeven is en die elk uur en elke dag gegeven wordt aan allen die ontvankelijk voor hem zijn.

Dat wij allen hem nu mogen ontvangen op de alleredelste wijze, dat vergunne ons God.

Amen.

Pinksteren III

DIXIT JHESUS DISCIPULIS SUIS:
QUI NON INTRAT PER HOSTIUM. (Io 10,1)¹

27

De derde uitleg over Pinksteren leert hoe de schapen door de deur de schaapsstal binnen moeten gaan; het betekent: God alleen op het oog hebben en niet het onze, onszelf niets toeschrijven en niemand oordelen op een wijze die ons niet toekomt.

1

Onze Heer Jezus zei tot zijn beminde discipelen: 'Voorwaar ik zeg jullie: wie niet door de deur de schaapskooi binnengaat maar langs een ander weg, een dief is het, een moordenaar; maar hij die naar binnengaat door de deur, hij is een herder van de schapen, hem doet de deurwachter open en naar zijn stem luisteren de schapen, en zijn eigen schapen roept hij bij hun naam en hen leidt hij naar buiten; en wanneer hij dan de zijnen naar buiten geleidt, dan gaat hij ze voor en ze volgen hem, want ze herkennen zijn stem; een vreemde volgen ze niet, snel vluchten ze van hem weg, want zijn stem herkennen ze niet.'²

Deze gelijkenis vertelde Jezus zijn discipelen, maar zij begrepen haar niet. Toen zei hij: 'Voorwaar ik zeg jullie, ik ben voor de schapen de deur, maar al die anderen die kwamen, allen zijn het dieven en moordenaars, en naar hen hebben de schapen niet geluisterd. Ik ben de deur, wie door mij naar binnengaat, zal worden gered, naar binnen en naar buiten zal hij gaan en hij zal weide vinden; maar de dief, die komt slechts om te stelen, te moorden en te vernielen; ik echter ben gekomen opdat ze leven

¹ Jezus zei tot zijn discipelen: 'wie niet binnengaat door deze deur...' (Joh. 10,1)

² Joh. 10,1-5

zullen in volkomenheid.³ Dit zijn de woorden van onze Lieve Heer, zoals Johannes ze opgeschreven heeft.

Onze Heer zei, dat hij de deur was van de schaapsstal. Wat wordt nu bedoeld met 'de schaapsstal', die schaapskooi waarvan Christus de deur is? Dat is het Vaderlijk hart; hierin en hiervan is Christus een minnelijke deur; ontsloten en geopend heeft deze ons dit minnelijke hart dat voorheen gesloten was voor alle mensen. In deze schaapskooi zijn alle heiligen samengekomen. De herder, dat is het eeuwige woord; de deur, dat is Christus' mensheid; de schapen in deze kooi, begrijpen we nu, dat zijn de menselijke zielen; en ook engelennatuur hoort thuis in deze stal. En tot dit minnelijke huis heeft het eeuwige Woord voor alle redelijke schepselen de toegang geopend; de gerechte, goede herder van deze kooi is het. Maar de hostarius, de deurhoeder van deze kooi, dat is de Heilige Geest, want zoals Sint-Ambrosius en ook Sint-Hieronymus zeiden: elke waarheid die verstaan wordt en uitgezegd, die komt van de Heilige Geest.⁴

2

Zoals de Heilige Geest het mensenhart onophoudelijk trekt en richt en drijft en jaagt, daarover hebben we op deze Pinksterdag gesproken; zij zullen het waarlijk ondervonden hebben, zij die tot zichzelf zijn ingekeerd. Ach, hoe minnelijk en liefdevol hij deze deur ontsluit, dit Vaderlijk hart, om onafgebroken allen toegang te verschaffen tot die verborgen schat en tot de geborgenheid en de rijkdom van dit huis! Niemand die het bedenken of begrijpen kan, hoe open en bereidwillig, hoe ontvankelijk, hoe dorstend God is, en hoe hij ons tegemoet ijlt op elk ogenblik, van welk uur ook. Ach kinderen, aan deze lieflijke uitnodiging, aan deze oproep en aan zijn verlangen, hoe weinig gehoor wordt hieraan gegeven, en wat wordt onze komst hem toch ontelbare malen en op wrevelige wijze onthouden! In het boek Esther staat geschreven, dat koning Ahasveros koningin Vasti uitnodigde voor een maaltijd en haar

³ Joh. 10,6-10

⁴ Cfr. Ambrosiaster, *Comm. in Ep. I ad Cor.* 12, 3 (PL 17, 258; CSEL, 81, par. 2, 132)

opdroeg naar hem te komen⁵; toen het feest in volle gang was en zij maar niet kwam, verwierp en verstootte hij haar voor eeuwig; nooit weer zou ze voor hem verschijnen, nooit weer voor zijn aangezicht; en hij koos een ander, Esther heette ze, voor haar in de plaats. Ach lieve kinderen, hoeveel oproepen en uitnodigingen van de Heilige Geest zelf afkomstig blijven hier onbeantwoord; omwille van schepselen gaat men er niet op in en verzet men zich ertegen; waar God ons ook hebben wil, steeds willen wij iets anders.

Deze deurhoeder roept zijn eigen schapen naar buiten, en net zo doet de herder dit, en hij leidt hen, hij, het eeuwige Woord van de Vader, hij noemt hen bij hun naam en leidt hen naar buiten, hij gaat hen voor en zij volgen hem. Deze herder leidt en roept zijn eigen schapen. Waarheen? Naar waar hij woont; hij gaat hen voor, opdat zij hem volgen. Waarheen? In de schaapskooi, het Vaderlijk hart, daar is zijn woning, zijn verblijf, zijn rustplaats. Maar allen die tot daar willen geraken, ze moeten door de deur gaan die Christus is naar zijn mensheid. De schapen die hem toebehoren, nergens zoeken ze het hunne, slechts God zoeken ze, hem slechts hebben ze op het oog in henzelf, zuiver en puur, en niets anders dan zijn eer en zijn wil hebben ze op het oog, meer niet. Hen gaat hij voor en hem volgen ze, geen vreemde volgen ze, voor hem vluchten ze en ze rennen weg, hem echter volgen ze, want ze herkennen zijn stem.

Want Christus zelf heeft gezegd dat hij de ware deur is, en dat zij die op andere wijze naar binnen zijn gegaan, anders dan door deze deur, dat dit dieven en moordenaars zijn. Wie zijn dit dan, deze dieven? Het zijn al die mensen die zich van de natuurlijke behendigheit van hun verstand bedienen en daarlangs naar binnen gaan; zij die God niet puur en louter nastreven en het minnelijke beeld van onze Heer Jezus Christus niet in deemoedige gelatenheid navolgen, zichzelf niet misprijzen, en zich niet voor

⁵ Cfr. Est. 1-2

gebrekkig en klein houden; zij zijn het die binnengaan door een verkeerde deur.

3

Wie is deze dief dan die hier steelt? Het is een boosaardige, verborgen angel in de mens, een huichelachtige ogendief is het, iemand die zich alles wil toe-eigenen en het onterecht in bezit wil nemen; iemand die alle dingen naar zich toe wil trekken, alles wat hij maar grijpen kan van God en van de schepselen; steeds maar wil hij toeslaan en innemen en zorgen dat het van hem wordt; en bij alles is hij vol eigendunk, schrijft het allemaal zichzelf toe. Genot streven deze mensen na, troost, smaak en aangename gevoelens, en ze willen groot lijken, heilig, en gezaligd; kennen en weten jagen ze na, steeds willen ze iets zijn, nooit zichzelf verliezen. Dit is de dief, op duivelse wijze sluipt hij binnen, hij ontnemt God zijn eer en de mensen elke waarheid, en hij berooft hen van de volmaaktheid. Ach kinderen, kinderen, welke grote schade richt deze dief toch aan in de mens, ja, meer dan alle dieven hebben aangericht die ooit werden opgehangen in dit tijdelijke! O, neem dit in jezelf waar en bescherm jezelf tegen hem, en wees op je hoede!

4

En wie is nu de moordenaar waar Christus over sprak? Het is dit mateloos oordelen dat zich genesteld heeft in de mens, veel mensen zijn er vol van; zo verankerd is het in zijn natuur, dat de mens alles in een ander wil berechten; zichzelf berechten lukt hem niet, zo in bezit genomen is hij door dit oordelen. De een spreekt in zijn ogen te veel, de ander te weinig; de een eet volgens hem te veel, de ander te weinig; deze huilt te veel en die te weinig; in alles treft men het aan, dit moordende oordeel. Dan volgt het verachten, in het hart en in de grond en soms ook naar buiten brekend in gedrag en ook in woorden. De ander verwondt men dan met dezelfde dodelijke wonden als die waarmee men zelf verwond is; ook hem treft dan het giftig oordeel, en ook hij slaat

een volgend iemand weer een dodelijke wond, hij die getroffen wordt door dit oordeel wanneer hij het verneemt.

Wat weet je van de grond van je naaste? Wat weet je van Gods bedoeling met hem of van de weg waarop God hem geroepen en uitgenodigd heeft? En zijn werken wil je naar jouw gedachten richten en plooiën en jij wilt Gods wil vermoorden en met jouw verkeerde oordelen berechten? Aldus bewerkt deze moordenaar onbegrijpelijk grote schade onder geestelijk levende mensen, en hij vergeet dat de lieve God zei: 'Oordeel niet, wil je niet veroordeeld worden; de maat waarmee jij meet, daar wordt ook jij mee gemeten.'⁶ Men zou niets moeten oordelen wat geen doodzonde is. Zou de mens ooit op het punt komen dat hij oordelen moet omdat hij daartoe verplicht is, de Heilige Geest moest het dan door hem doen; gebeuren moest het op de juiste tijd en de juiste plaats, en zachtmoedig en met deemoed; niet door tien verwondingen te slaan om er eentje te willen genezen, niet schreeuwend noch driftig, maar liefdevol en geduldig. En waar men dit niet aantreft, daar verkeert men in duisternis en niet in het ware licht.

Lieve kinderen, sla acht op jezelf en oordeel jezelf, en weet: al je levensdagen zul je om je hals een natuur vol zonden met je meedragen. Daarom: oordeel jezelf en laat het aan je naaste over zijn zaken met God te doen en God met hem, wil je ooit in deze minnelijke schaapskooi komen. En weet: even groot is het aantal mensen waar je je boven verheft met je vernietigend oordeel, als het aantal waar je onder terneergedrukt zult worden.

5

Wanneer de mens zich tot zichzelf wendt om zichzelf met deze moordenaar te oordelen, en hij dan ijverig en diep en innerlijk acht slaat op zichzelf, dan treft deze moordenaar de dief aan, liggend in de grond verborgen. Het blijkt de onrechtmatige inbezitneming; de mens heeft hiermee zijn geest van God en de

⁶ Mat. 7,2

genade weggehouden, en nog steeds doet hij dit, en zo heeft hij de geest zijn hele schat genomen, waar de ware rijkdom in verborgen ligt. En dan wordt deze dief door de moordenaar ontdekt, en hem wordt verweten dat hij hem schade berokkent, en hij wordt door hem gevangen genomen en door hem gedood. Zou nu gebeuren, wat wel vaker is gebeurd, dat de een de ander steekt en beiden dan gedood worden, ach kinderen, mocht het gebeuren dat beiden, de moordenaar met de dief, gedood werden, wat een gelukzalige zaak zou dit zijn. En al dit oordelen zou sterven en aan God toekomen, aan Gods oordeel, aan Gods wil, aan Gods grond, hoe, waar en wanneer het hem behaagde. Kinderen, daar zou ware vrede heersen, waar zowel de dief als de moordenaar, ja, waar ze allebei dood zouden zijn.

Zalig zouden deze mensen zijn; ze zouden de minnelijke schaapskooi binnengaan door de goede deur; hun zou de deurwachter opendoen om hen waarlijk binnen te laten in de Vaderlijke afgrond, en ieder kon daar altijd in en uit en steeds zouden ze rijke weidegronden vinden.

Verzinken zou de mens in de godheid met onuitsprekelijke vreugde, en in liefde zou hij uitgaan naar de heilige, vergoddelijke, minnelijke mensheid, vervuld van vreugde en van zaligheid; en in hem wordt vervuld hetgeen onze Heer elders zei door de profeet Joël: 'Ik zal mijn schapen weiden en hen laten rusten, en werken en rusten worden daar één; in de hoge bergen van Israel zal ik hen geleiden naar het groene gras en de vaderlijke weidegronden; ikzelf zal de mijnen voeden.'⁷

Deze minnelijke, edele herder, het eeuwige Woord, gaat zijn beminde schapen dan voor, en alleen hem volgen ze, geen enkele vreemde; daarom ook wordt hun met de volle maat gegeven het edele, kostbare, minnelijke voer: dat wil zeggen, ze gebruiken en genieten hetzelfde, zijn zalig door hetzelfde, als dat waardoor God zalig is in eeuwigheid.

⁷ Cfr. Ez. 34,13-14

Dat ons dit allen mag geschieden, dat vergunne ons God.

Amen.

Feest van de Heilige Drievuldigheid I

QUOD SCIMUS LOQUIMUR, ET QUOD VIDIMUS TESTAMUR
(Io 3,11)¹

28

De twee preken over de Heilige Drievuldigheid die nu volgen, zijn op woorden uit het evangelie volgens Johannes voor dit feest, de woorden die Christus sprak: 'Wat wij weten dat zeggen we, en wat we zien, daarvan getuigen we.'

In illo tempore erat homo ex phariseis.²

De eerste uitleg over de Drievuldigheid zegt dat iedere mens twee getuigen moet hebben, gelijkheid en ongelijkheid, wil hij tot de edele bestemming geraken; en daar hoort een meervoudig sterven bij, en wel zo, dat men in het lijden vreugde vindt en in het bittere zoetheid.

1

Dit is de minnelijke dag, de dag waarop het feest gevierd wordt van de heilige, heerlijke, hoogverheven Drievuldigheid. Alle feesten die dit jaar gevierd zijn, van welke aard ze ook waren, ze zijn als de bloemen tegenover de vrucht, en ze hebben allemaal als voorbereiding daartoe gediend, want dit is het doel en het loon van het werk. Ik kan geen geschikte woorden vinden waarmee men hierover spreken kan, want het overtreft alle woorden en vormen en het gaat op onuitsprekelijke wijze alle kenkracht te boven, die van engelen en van mensen; duizend maal meer als de hoogste kenkracht van de serafijn die van een ezel overtreft, ja,

¹ Wij spreken over wat wij weten, en wij getuigen van wat wij gezien hebben.
(Joh. 3,11)

² Joh. 3,1. 'Erat autem homo ex Phariseis Nicodemus nomine princeps Iudaeorum. (Zo was er onder de farizeeën een man, Nikodemus genaamd, die tot de leidende Joodse kringen behoorde.)'

onuitsprekelijk veel meer, overtreft dit alle kenkracht en voorstellingskracht. Daarom is het dat Dyonisius zei: 'Alles wat men hierover zou zeggen, het raakt de waarheid niet, integendeel, het zou meer op een leugen lijken dan op waarheid.'³

2

Veel onwetende mensen zijn er die doen alsof ze het wel begrepen hebben, en ze spreken op heerlijke wijze waarvan geen schepsel over vermag te spreken. Welaan dan, lieve kinderen, waag je niet aan hoge bespiegeling, zoals Sint-Paulus zei⁴, en laat de geleerde geestelijkheid hierop maar studeren en erover disputeren; en ondanks hun onvermogen heeft men hen maar geoorloofd te stamelen omwille van de heilige Kerk wanneer deze in het nauw gedreven wordt door ketters; jullie echter wordt dit ontzegd.

3

In het evangelie voor vandaag zegt Christus: 'Wat wij weten dat zeggen we, en wat we zien, daarvan getuigen we.' Kinderen, niemand heeft hier kennis over noch heeft iemand het gezien, slechts Christus naar zijn goddelijke natuur, en daarom kunnen we hier niet anders geraken dan door de getuige Jezus Christus. Hij is een getuige geweest langs twee wegen, te weten gelijkheid en ongelijkheid⁵ met zijn hogere en zijn lagere krachten; en ontbreekt bij iemand één van deze getuigen, dan zal hij tot deze edele bestemming niet geraken. Deze getuigen zijn net als twee gezusters, en steeds lopen ze gezamenlijk naast een mens; niet zo, dat hij dan de ene volgt en vervolgens de andere, nee, steeds tezamen zullen ze zijn; in het gelijke zal men zich bereid tonen tegenover het ongelijke, en in het ongelijke zal men zich gelijk kunnen houden, zodat men in lijden vreugde ervaart en in bitterheid zoetheid. Kinderen, deze gelijkheid kan niet in de uiterlijke mens zijn noch in de natuur, maar wel kan men gelijk

³ Cfr. Pseudo-Dionysius, *De Mystica Theologia*, 1,2

⁴ Rom. 11,20

⁵ Cfr. Augustinus, 'Et inveni longe me esse a te in regione dissimilitudinis', in: *Confessiones*, VII,10,16

worden. Kinderen, menige bittere dood moet de natuur overvallen, uiterlijk in haar ongelijkheid; en ook God zijn we menige dood schuldig, waarna steeds een heerlijk, goddelijk leven volgt, wanneer we er maar acht op willen geven.

4

Kinderen, dit leven en dit sterven en alle dingen die ons ontbreken, ze konden ons ten deel vallen door een innig gebed van de geest krachtig en steeds herhaald. De verlichte geest, gelijkheid en ongelijkheid, beide heeft hij lief op gelijkmoedige wijze; veel mensen zouden God graag willen volgen, wanneer het maar in de gelijkheid is; komen ze echter in de ongelijkheid, dan keren ze zich meteen af. En toch, dit ongelijke, het is veel vruchtbaarder, nuttiger en beter dan het gelijke: het brengt de wezenlijke waarheid; het gelijke is de bloem, het ongelijke de vrucht; het gelijke is dienstbaar aan het ongelijke en gaat eraan vooraf, het sterkt ons en het helpt ons de last te dragen van het ongelijke. En net hierin is het dat de mens geboren wordt in de waarheid.

De vrucht geeft het niet, dit gelijke, hoe noodzakelijk het daartoe ook is; niemand wil God daarin liefhebben en nastreven, hij wordt er juist in gehaat. Zo is niet het getuigenis van Jezus Christus, want hij is de slang die door Mozes werd opgehangen in de woestijn, en die allen aanschouwen moesten die gezond wilden worden⁶; hem moeten we aankijken, zijn getuigenis moeten we aannemen, hem moeten we volgen in ware armoede van geest, met grondeloze gelatenheid en met brandende liefde; bekoringen moeten we verduren en aanvechtingen, innerlijk en uitwendig, en beklemming in de geest en in de natuur, van de mensen, van het vlees, en van de vijand.

Zouden alle bekoringen verdwenen zijn en overwonnen, men zou hen weer moeten uitnodigen en hen bidden terug te komen, opdat ze de roest zouden afschuren die ze eerder veroorzaakt hebben in

⁶ Joh. 3,14; Num. 21,8-9

die boze dagen; om dan weg te dragen wat ze aangedragen hebben. Het is goed mogelijk dat een edele, reine, verlichte mens de zonden scherper voor ogen heeft en dat hij ze beter herkent en dat ze zich aan hem tonen op gevoeliger en beweeglijker wijze, in het vlees en het bloed, meer dan dit het geval is bij een grove, grote zondaar die helemaal in zonde ondergedompeld is. En die eerste mens, hij leeft in grote bitterheid maar is een volmaakte mens, en hij gaat aldus het eeuwige leven tegemoet, en die ander gaat de eeuwige dood tegemoet, een slechte, ongerechte mens is hij en van bekoringen weet hij niet.

Wat is dan de oorzaak van dit grote verschil tussen deze twee mensen, die beiden door de zonde belaagd zijn, maar op zulk verschillende wijze? De goede mens legt zich erbij neer omwille van God, die zijn grond is en heel zijn verlangen, en hij aanvaardt van hem zowel wat gelijk is als ongelijk en geeft zich hierin aan God over; maar de slechte heeft God niet voor ogen en hij vervalt tot zonde zelfs zonder bekoringen; en hoe God ook met hem doet, steeds moet het voor hem anders; zou hij grote gaven kunnen ontvangen zonder kosten of arbeid en zonder bittere inspanning, hij zou ze graag aannemen. Ach kinderen, wat kon jullie toch ten deel vallen, zouden jullie louter God liefhebben en hem slechts nastreven! Geen schade zou het je toebrengen wanneer alle duivels uit de hel met al hun slechtheid door je lichaam en je ziel zouden stromen, door je bloed en door je merg, samen met de hele wereld en al haar vuiligheid; zou het gebeuren tegen je wil, geen haar van je werd erdoor gekrenkt; voorbereiden zou het je op een groot goed, zolang je maar louter en alleen God voor ogen had en niets van het jouwe op geen enkel wijze, en je zijn wil zou aanvaarden in het gelijke als in het ongelijke.

5

Ook Christus sprak hierover in dit evangelie: 'Wanneer jullie niet andermaal geboren worden in de geest en in het water, dan zullen jullie niet ingaan in het rijk der hemelen.'⁷ Onder 'de geest' versta

⁷ Cfr. Joh. 3,5

men het gelijke en onder 'het water' het ongelijke. Naast dit uitwendige, grove, ongelijke is er een innerlijk, edel, zuiver ongelijke, en dit ongelijke wordt geboren uit dat eerste ongelijke. Wie hierin opmerkzaam zou blijven, in hem zou ontdekt worden en geopenbaard een inzicht in het onuitzeigbare ongelijke, dat geen schepsel verwerven kan, op geen enkele wijze; want een gelouterde geest in het uitwendig ongelijke, hij heeft het meer lief en verlangt meer naar het ongelijke en het smaakt hem beter, en hij doorvoelt en ondervindt hierin meer dan in al het gelijke waartoe men geraken kan of dat men vatten kan. Naarmate dit ongelijke meer helder, meer ontbloot, en duidelijker gekend wordt, des te nabijer en inniger wordt de gelijkheid geboren en aldus verkregen. Dit ongelijke werd door Lucifer⁸ niet gezien toen hij zich in het gelijke wilde plaatsen, en daardoor geraakte hij in een onuitsprekelijke ongelijkheid en hij verloor elke gelijkheid, en nooit zou hij tot daar weer geraken. Maar de minnelijke, edele engelen daarentegen, zij wendden hun blik en aanschouwden hun ongelijkheid, en daarmee verzonken zij in een onzeigbare gelijkheid.

O welk een onnoemelijke vrucht zou uit deze grond geboren worden, wanneer de verlichte geest hierin met dit ongelijke in liefde zou verzinken en er zou insmelten in het ware inzicht van zijn ongelijkheid, en de geest dan uitstijgen zou boven zijn vermogen, de goddelijke afgrond in.

6

De mens die zich goed voorbereid heeft en zich gelouterd heeft in natuur en in geest naar zijn beste kunnen, hem gewordt een minnelijk verzinken; en wanneer dan de natuur het hare gedaan heeft en niet meer verder komt en haar hoogste punt bereikt heeft, dan verschijnt de goddelijke afgrond en laat er zijn vonk opvliegen in de geest, en door de kracht van deze bovennatuurlijke hulp wordt de verlichte, gelouterde geest uit zichzelf getrokken in een uitzonderlijk, puur, onuitspreekbaar

⁸ Cfr. Jes. 14,12 (Vulg.): 'quomodo cecidisti de caelo lucifer qui mane oriebaris'.

godsverlangen. Dit verlangen gaat uit boven het aardse, ja, alle maat gaat het te boven, want het is gelegen in een goddelijke kracht; en deze inkeer, hij gaat elk begrip te boven en ook alle zinnen, wonderlijk is hij en onvoorstelbaar. En hoewel deze inkeer ver verheven is boven al het andere, heeft al dat andere wel gediend om tot daar te komen: elk goed wilsbesluit, elk verlangen en elke begeerte, elk goed woord en werk, elk lijden en elke last. Al de engelen en heiligen konden deze inkeer niet teweeg brengen, noch kon alles wat in het hemelrijk en het aardrijk is hem bewerkstelligen, niets, slechts de goddelijke afgrond in heel zijn mateloosheid; want ver boven de wijze van al het geschapene is het, in een goddelijke kracht ver boven elke maat, in een goddelijke mateloosheid. Dan verzinkt de gelouterde, verlichte mens in de goddelijke duisternis, in een kalm zwijgen en in onbegrijpelijke en onuitspreekbare vereniging, en met dit inzinken gaat al het gelijke en ongelijke verloren; in deze afgrond verliest de geest zichzelf en weet van God noch van zich, noch van het gelijke of het ongelijke, van niets niet, want gezonken is hij in Gods eenheid en elk onderscheid gaat hem verloren.

Lieve kinderen, wie dit ervaren wil, hij moet aan alle schepselen en aan zichzelf sterven en louter en alleen God leven; niet naar de zinnen moet hij leven en niet uitgaan moet hij, dan hier dan daar, dan zus dan zo, in een veelsoortige veelvuldigheid en uitwendigheid; en zelfs al dunkt hem dat het zo goed is, toch vormt het een grote hindernis. Slechts God zal hij leven, louter hem, in alles, en hem zal hij ontvangen in alles en alles in hem. Zo komt men tot deze heilige, zalige, hooggeëerde Drievuldigheid; maar te zwak en onwaardig acht ik me hierover te spreken.

Dat dit zich aan ons allen voltrekken mag, daartoe helpe ons God.

Amen.

Feest van de Heilige Drievuldigheid II

QUOD SCIMUS, LOQUIMUR,
ET QUOD VIDIMUS, HOC TESTAMUR,
ET TESTIMONIUM NOSTRUM NON ACCIPITIS ET C. (Io 3,11)¹

29

De tweede uitleg over de Heilige Drievuldigheid zegt ons hoe haar beeld ongebeeld in ons is; in zijn grond vindt de mens al dat door genade wat God van nature bezit, zou hij zich daarin verzinken, daarheen zich wenden, ontdaan van elk beeld en alle menigvuldigheid.

1

Onze Lieve Heer zei: 'Wat we weten, daarover spreken we, en wat we zien, daarvan getuigen we, maar onze getuigenis hebben jullie niet aanvaard. Wanneer ik jullie vertel over aardse dingen, dan geloven jullie het niet, zou ik jullie over hemelse dingen vertellen, hoe kunnen jullie dat dan geloven?'² Deze woorden leest men in het evangelie van vandaag, op deze hoogede feestdag van de hoge, alles overtreffende, eerbiedwaardige Drievuldigheid. En alle vieringen die er dit jaar geweest zijn, van welke aard ook, hierin vinden ze hun doel en voltooiing, hierop zijn ze gericht; de gang van alle schepselen en in het bijzonder die van de redelijke schepselen, vindt haar doel en voltooiing in de Heilige Drievuldigheid, want deze is met recht begin en einde. Willen we spreken over deze hooggeprezen Drievuldigheid, dan vinden we geen passende woorden om er iets over te zeggen, en toch worden er woorden verlangd om te spreken over deze verheven, onkenbare Drievuldigheid; waar we nu over zouden moeten

¹ Wat we weten, daarover spreken we, en wat we zien, daarvan getuigen we, maar onze getuigenis aanvaardt gij niet. (Joh. 3,11)

² Joh. 3,11-12

spreken, even onmogelijk is het dit te bereiken als met ons hoofd de hemel te raken. Want alles wat men hierover zou kunnen zeggen of denken, honderd maal minder is het dan de punt van een naald klein is vergeleken met hemel en aarde, ja, honderd keren duizend maal, het kent getal noch maat.

Volslagen onmogelijk is het, voor welk verstand ook, om te vatten hoe de hoge wezenlijke eenheid zo enkelvoudig is naar haar zijn, een enige eenheid en drievuldig naar de Personen; hoe het onderscheid is tussen de Personen, hoe de Vader zijn Zoon baart, de Zoon uitgaande is en toch binnen blijvend (in een kennen van zichzelf sprak de Vader zijn eeuwige Woord) en hoe mét het kennen dat van hem uitgaat, een onuitsprekelijke liefde uitstroomt: de Heilige Geest; en hoe de uitstromende wonderen terug instromen, met onuitsprekelijk welgevallen in zichzelf en in een genieten van zichzelf en in wezenlijke eenheid. Als de Vader de Zoon, naar kracht, wijsheid en liefde. En zo is de Zoon en de Heilige Geest als één, en toch is er onuitsprekelijk groot onderscheid naar de Personen, hoewel ongebeeld uitstromend in eenheid van natuur. Hierover zou men wonderlijk veel kunnen spreken, en het zou toch niets bijdragen aan het begrijpen van hoe de overwezenlijke, alles overtreffende eenheid zich verhoudt tot dit onderscheid.

2

Beter is het dit te ervaren dan erover te praten. En het is onbevredigend om over deze materie te spreken of om erover te horen, vooral daar woorden van buiten komen, en ook vanwege de ongelijkheid, want het is allemaal onzegbaar ver en vreemd en niet geboren in ons; het gaat zelfs het begripsvermogen van engelen te boven. Laat de grote leermeesters dit maar doen; zij zullen toch wat woorden ter beschikking moeten hebben ter bescherming van het geloof, en ze hebben dikke boeken over deze dingen. Aan ons is het om eenvoudig te geloven.

Sint-Thomas zei ook: 'Niemand zal uitgaan boven hetgeen die leermeesters gezegd hebben die het geleefd hebben, en het

nagevolgd hebben omdat ze het van de Heilige Geest ontvingen.¹³ Want niets is aangenamer en lieflijker dan dit ervaren, niets zorgwekkender dan hier te dwalen. En daarom, zie af van jullie disputeren hierover en geloof het in eenvoud en geef je over aan God. De leermeesters, kunnen zij wel anders? Nooit waren ze zo spitsvondig als nu met hun verstand. Maar zie toe dat het in jullie geboren wordt, in de grond, niet naar de wijze van het verstand, maar op wezenlijke wijze, in de waarheid, niet in woorden, maar in wezen.

3

Deze Drievuldigheid kunnen we in onszelf waarnemen; zie hoe we waarlijk naar haar beeld gevormd zijn. Het goddelijke beeld dat men dan vinden kan, het is waarlijk en puur eigen aan de ziel haar natuur, hoewel niet op de adellijke wijze zoals het op zichzelf is.

Voortgaan moeten we nu met dit minnelijke beeld in ons waar te nemen vóór al het andere, dit beeld dat zo minnelijk in ons is en dat ons zo eigen is. Van de adel van dit beeld kan niemand spreken in eigenlijke zin, want God is in dit beeld en is dit beeld zelf op ongebeelde wijze.

De leermeesters spreken er veel over en op menig natuurlijke wijze zoeken ze naar dit beeld, ook naar zijn wezen; alle leermeesters zijn het erover eens dat het eigen is aan de hogere vermogens: geheugen, verstand en wil; Door deze vermogens zouden we in onszelf ontvankelijk zijn voor de Heilige Drievuldigheid, haar kunnen genieten; dit is juist naar de laagste graad, want daar vormt de natuur een nabootsing.⁴ Meester Thomas zei, dat de volmaaktheid van dit beeld pas tot uitdrukking komt in zijn werkzaamheid, in de uitoefening van

³ S.Th. I, q.32, a.1 c; S.C.G. IV,1

⁴ Cfr. Augustinus, *De Trinitate*. Zie: X.10.13; X.11.17; XIV.7. voor de imago Trinitatis (1. Vader, 2. Zoon, 3. Heilige Geest: 1. zich herinneren (*memoria*), 2. begrijpen (*intellegentia*), en 3. beminnen (*amor, caritas en/of dilectio*) of willen (*voluntas*))

deze vermogens, dus in het werkende geheugen en het werkende verstand en de werkende liefde⁵; en daar laat hij het bij.

4

Andere leermeesters echter zeggen – en dat gaat daar grenzeloos ver bovenuit – ze zeggen dat dit beeld zou rusten in de allerinnigste, in de meest verborgen, diepste grond van de ziel, daar waar de ziel in de grond God bezit, wezenlijk, werkelijk en istiglijk⁶, en het is daarin dat God werkt en is, en daarin geniet God zichzelf; en men kan God hiervan net zo min scheiden als hij van zichzelf gescheiden kan worden; het is door zijn eeuwige ordening dat hij het zo geordend heeft dat hij hiervan niet scheiden kan noch wil; en daar in de grond, daar bezit deze grond alles uit genade wat God van nature bezit. In de mate dat de mens ingaat en inkeert in die grond wordt de genade er geboren; niet anders ontvangt hij haar in haar hoogste wijze.

Hierover zei een heidense leermeester, Proclus: 'Terwijl en zolang de mens met de mindere, zich onder hem bevindende beelden blijft omgaan, kan niet aangenomen worden dat de mens in deze grond ooit terecht zal komen. Dat deze in ons is, dat vervult ons met ongelooft; we kunnen niet geloven dat iets dergelijks bestaat, niet dat in ons zoiets kan zijn. Maar', zei hij, 'wil je ervaren dat het wel zo is, laat dan alle menigvuldigheid los en aanschouw dan

⁵ S.Th. I, q.93, a.7

⁶ 'Isteklich' als substantief van 'Istig': dat waardoor iets is, wat het is (quidditas). De term is van Eckhart afkomstig. Beccarisi definieert 'Isticheit' (bij Eckhart) als: 'ewige intellektuelle Rückwendung auf sich selbst'. *'Wie Eckharts Predigt 77 lehrt, begründet die ewige intellektuelle Rückwendung auf sich selbst aber nicht nur Identität Gottes und Differenz der Personen, sondern auch die Gegenwart der Ideen und Dinge in Gott (wie es auch Seuse verstanden hatte), sodass man neben einer göttlichen isticheit auch von einer weltlichen isticheit sprechen kann.'* [...] 'Tauler hatte sowohl die Neuheit als auch die Gefährlichkeit der Eckhart'schen Terminologie erkannt, die von einer undifferenzierten Einheit zwischen Mensch und dem Gott des Proclus sprach. Daher die Verbindung mit dem Seelengrund, aber auch die vorsichtige Distanznahme. Die auf den Begriff der isticheit gegründete Identifikation sollte Tauler durch die Rückkehr zum idealen Sein ersetzen.'

Zie: Alessandra Beccarisi, *Isticheit nach Meister Eckhart. Wege und Irrwege eines philosophischen Terminus*, in: A. Speer, L. Wegener (Hg.), *Meister Eckhart in Erfurt* Berlin [u.a.], de Gruyter, 2005, S. 314-334

met de ogen van je verstand dit ene; wil je dan nog hoger geraken, laat dit verstandelijk kijken en deze aanblik los – want het verstand bevindt zich onder jou – en word één met het ene'. En hij noemt dit ene dan: 'een stille, zwijgende, slapende, goddelijke, bovenzinnenlijke duisternis'.⁷

5

Kinderen, dat een heiden dit verstaan heeft en tot daar kwam, en dat wij er zo ver van verwijderd zijn en er als vreemden tegenover staan, een vermaning is het en een grote schande voor ons. Hierover getuigde onze Heer toen hij zei: 'Het Rijk Gods is in jullie'.⁸ Alleen in het innerlijk is het, in de grond boven elk werken van de vermogens. Hierover zegt het evangelie van vandaag: 'Wat we weten, daarover spreken we, en wat we zien, daarvan getuigen we, maar onze getuigenis hebben jullie niet aanvaard.' En ja, hoe zou de zinnelijke, dierlijke, naar buiten gerichte mens dit getuigenis kunnen aannemen? Die naar de zinnen leeft en met zinnelijke dingen omgaat, hij staat hier vol ongeloof tegenover; want onze Heer zei hierover: 'Zoals de hemel hoger is dan het aardrijk, zo gaan mijn wegen uw wegen te boven en mijn gedachten uw gedachten'.⁹ Ook vandaag zegt onze Heer dit. 'Ik spreek tegen jullie over aardse dingen en jullie geloven het niet, zou ik nu tegen jullie spreken over hemelse dingen, hoe wilden jullie dat dan geloven?'¹⁰ Toen ik jullie onlangs iets gezegd heb over de wondende liefde¹¹, en jullie toen zeiden dat jullie niet begrepen waar ik het over had, toen ging het nochtans over aardse dingen; hoe zullen jullie dan iets kunnen verstaan van deze goddelijke, innerlijke dingen?

⁷ Cfr. Proclus, *De Providentia*, c. VIII, n.31-32. Tauler baseert zich bij zijn interpretatie van Proclus op de teksten en analyses van Berthold van Moosburg. Voor een bespreking hiervan, zie het artikel 'Tauler im Kontext' van Loris Sturlese, in: *Homo divinus, Philosophische Projekte in Deutschland zwischen Meister Eckhart und Heinrich Seuse*. W. Kohlhammer Verlag, 2007 (Pag. 169-197)

⁸ Luc. 17,21

⁹ Jes. 55,9

¹⁰ Joh. 3,12

¹¹ Cfr. Pr. V60b

Met zoveel uiterlijk werk houden jullie je bezig, dan weer zus dan weer zo, en steeds met de zinnen; hierover gaat dit getuigenis niet: 'wat we zien, daarvan getuigen we'. Dit getuigenis vindt men in de grond, ongebeeld; waarlijk, in deze grond baart de hemelse Vader zijn eniggeboren Zoon honderdduizend keer sneller dan in een oogwenk naar ons begrip, en gezien vanuit de eeuwigheid steeds vernieuwd in zijn adel en in de onuitsprekelijke helderheid van zichzelf. Wie dat ervaren wil, die kere zich inwaarts, ver boven alle werkzaamheid van zijn uitwendige en inwendige krachten en voorstellingsbeelden en alles wat ooit van buiten naar binnen werd gebracht, en hij verzinke en versmelte dan in de grond. Dan komt de kracht van de Vader en roept de mens tot zich door zijn eniggeboren Zoon; en zoals de Zoon geboren wordt uit de Vader en terugstroomt in de Vader, zo wordt deze mens uit de Vader in de Zoon geboren en stroomt terug in de Vader met de Zoon, en hij wordt één met hem. Hierover zei onze Heer: 'Vader zul je me noemen, en niet ophouden tot mijn hoogten in te gaan; vandaag heb ik je gebaard door mijn Zoon en in mijn Zoon.'¹²

En dan stort de Heilige Geest zich uit in een onuitsprekelijke, alles overtreffende liefde en vreugde, en hij doorstroomt en doorvloeit de grond in de mens met zijn minnelijke gaven. Twee daarvan zijn werkende gaven: het zijn de goedertierenheid en de kennis; de mens wordt dan zachtvaardig en zachtmoedig, en de kennis leert hem onderscheiden wat de mens tot voordeel strekt, en alle soortgelijke deugden dienen er aan vooraf gegaan te zijn, en de gaven voeren de mens verder in het deugdenleven. Vervolgens komen de gaven van lijdzaamheid, hand in hand komen ze: het zijn raad en sterkte; Dan de derde gave, die beschouwend van aard is: het is de vrees; ze behoedt en bevestigt alles wat de Heilige Geest bewerkt heeft.

Dan komen de twee hoogste gaven: verstand en smakende wijsheid. Kinderen, op deze mensen loert de vijand meer nog dan op alle andere mensen, en vooral die vijanden die wonderbaarlijk

¹² Cfr. Jer, 3,19; Ps. 2,7

behendig zijn met spitsvondigheden; en dan heeft de mens behoefte aan de gave van het onderscheid. Kinderen, hierin één ogenblik verwijlen, het brengt ons veel verder dan alle uitwendige werken en leefregels; en in deze grond moet de mens bidden voor zijn vrienden, de levende en de dode; nuttiger zou het zijn dan het bidden van honderdduizend psalmen.

Hier is het ware getuigenis: 'De Heilige Geest getuigt aan onze geest dat we Gods zonen zijn.'¹³ Zo vinden we dan dit ware getuigenis in onszelf; vandaag lezen we hierover in het evangelie. In deze hemel zijn drie getuigenissen, waarmee hier de inwendige hemel bedoeld is: de Vader, het Woord en de Geest; zij verkondigen je en geven je een waar getuigenis dat je Gods kind bent, en ze verklaren je deze grond, en de grond getuigt het aan jezelf. Ditzelfde getuigenis echter, het getuigt ook tegen je en tegen al je wanorde en het werpt licht op je verstandig oordelen, of je nou wilt of niet, en het geeft je een getuigenis over heel je leven, als je het maar wilt aannemen. Geef je gehoor aan dit getuigenis en houd je stand van binnen en van buiten, dan zul je op de dag des oordeels gered worden; maar bekrachtig je dit niet met al je woorden, werken en heel je leven, dan zal ditzelfde getuigenis op de jongste dag jou veroordelen, en jouw schuld zal het zijn, niet die van God. Lieve kinderen, richt je op jezelf en neem dit getuigenis in jezelf waar; jullie zullen het lief krijgen.

6

Lieve kind, de Rijn ben je afgevaren om een arme mens te worden; maar ben je niet in deze grond geraakt, dan zul je er door uiterlijk werk niet binnenkomen; bewaar daarom je rust. Heb je je uiterlijke mens overwonnen, ga dan terug naar je huis, en keer in tot jezelf en zoek deze grond; je zult het niet vinden aan de buitenkant, in de dingen, in de richtlijnen en in de oefeningen. In de boeken van

¹³ Rom. 8,16

de oude vaders¹⁴ leest men dat een goede echtgenoot, om de hindernissen achter zich te kunnen laten, het woud in vluchtte, waar hij de leiding kreeg over wel twee duizend broeders die deze innerlijk grond zochten; en zijn echtgenote gaf leiding aan veel vrouwen. Het is een eenvoudige, overwezenlijke, verborgen woestenij en open duisternis; langs de zinnen kan die niet gevonden worden. Jullie zeggen: 'Ik heb de innige mensen lief; ik zou graag allen helpen die hierdoor ooit werden aangeraakt en verlicht werden.' Wie hen aan zich bindt op een uitwendige, grove manier waardoor ze dit mislopen, die roept een gruwelijk oordeel over zich af, want zulke mensen die hun manieren aan anderen opleggen, veroorzaken hiermee meer hindernissen dan de heidenen en de joden voorheen opwierpen. En daarom, jullie, oordelende mensen, met je snijdende woorden en toornige gebaren, neem jezelf in acht in de omgang met deze mensen.

Lieve kind, wil je er geraken, beijver je dan in het opvolgen van drie dingen. Op de eerste plaats: heb slechts God puur en louter op het oog en beoog in alle dingen Gods eer en zoek daarin niet het jouwe. Ten tweede: beschouw ijverig jezelf in heel je handel en wandel en schouw in je grondeloze niets, volhard hierin en geef acht op alles waarmee je omgaat en wat er in je binnenste is. Ten derde: sla geen acht op wat buiten jezelf is; en wat je niet is opgedragen, maak het niet tot het jouwe en laat deze dingen rusten. Laat het goede goed zijn, en wat slecht is, berecht het niet en bevraag het niet; keer in tot deze grond en blijf daar dan; luister naar de stem van de Vader die in je roept: hij roept jou tot zich, en hij geeft een mens zulke rijkheid dat, wanneer het nodig zou zijn, een dergelijke mens alle priesters van een antwoord kon voorzien, ja, met een dergelijk grote helderheid wordt de van God vervulde mens begiftigd en verlicht.

Lieve kind, zou je alles vergeten wat we gezegd hebben, onthoud toch twee kleine punten, dan kom je er wel. Het eerste is: wees

¹⁴ Mogelijk een verwijzing naar het verhaal van Melania de jongere en haar man Pinianus; uit: De *Historia Lausiaca* van Palladius. Mogelijk kan ook Amun bedoeld zijn. Zie: de *Historia monachorum* van Rufinus van Aquileja.

louter klein, inwendig en uitwendig, tot in de grond, niet in schijn of met woorden, maar in waarheid en bij al je gedachten. Wees als niets in je grond, in jouw ogen en zonder omhaal van woorden. Het tweede: heb ware liefde tot God, en dan niet zoals wij de liefde opvatten naar de wijze van de zinnen, maar naar haar wezenlijke wijze, met een allerinnerlijkste liefde voor God; dit is niet een simpel naar God streven met de uitwendige zinnen, de wijze die men doorgaans voor ogen heeft wanneer men zegt God na te streven, maar het is een schouwend streven van het gemoed, een richten van het gemoed; vergelijk het met iemand die een wedstrijd loopt of met een schutter die gaat aanleggen tot het schot.

Dat wij allen in deze grond geraken en dit ware beeld van de Heilige Drievuldigheid dan vinden mogen, daartoe helpe ons de Heilige Drievuldigheid.

Amen.

Sacramentsdag I

QUI MANDUCAT MEAM CARNEM
ET BIBIT MEUM SANGUINEM,
IN ME MANET ET EGO IN EO. (Io 6,55-58)¹

30

De navolgende vier preken handelen over het heilige sacrament; het zijn preken op het evangelie van Sint-Johannes voor het hoogfeest van het Lichaam van Onze Heer op de woorden die Christus sprak: 'mijn vlees is ware spijs en mijn bloed is ware drank' etc. (Joh. 6,55-58).

De eerste uitleg over dit sacrament wijst ons op drie graden in de lof voor God en spreekt over zijn vele nuttige uitwerkingen en hoe vaak en met welke bereidheid elke mens, afhankelijk van zijn levensstaat en beschikbaarheid, het ontvangen moet.

1

Vandaag is het de hoogtijdag waarop men het hoogfeest viert van het sacrament van het heilige Lichaam van onze Heer. Hoewel we dit gemeenlijk elke dag van het jaar vieren en op de heilige Witte Donderdag in het bijzonder, heeft onze moeder de heilige Kerk deze dag desalniettemin als bijzondere dag ingesteld, opdat we nogmaals aangezet en gemaand worden tot hernieuwde, bijzondere eerbied en innigheid om zo het eerbiedwaardige lichaam eer te bewijzen met hernieuwde aandacht en op de wijze die een hoogtijdag past. Hiermee heeft de heilige Kerk voor ons gedaan wat nodig is; en de mensen verrichten op deze dag veelsoortige, uiterlijke werken om daarmee hun eerbied te tonen voor het heilige sakrament. Men draagt het heilig sakrament van de ene kerk naar de andere en de mensen hangen vlaggen van zilver en van goud langs de weg, en veelvuldig luidt men de

¹ Wie mijn vlees eet en mijn bloed drinkt, blijft in mij en ik in hem. (Joh. 6,55-58)

klokken, en er is verheven zang en de orgels klinken luid, en zo is er nog veel meer.

Lieve kinderen, dit alles dient het inwendige lofgebed, dat men innerlijk aan God moet opdragen, en niets is zo gering of het dient hiertoe. Maar al die uiterlijke werken en manieren vormen slechts de allergeeringste lof die men God kan opdragen, en toch moet men al deze dingen uit eerbied en oprecht doen, al de dingen die men maar bedenken kan; want nergens vindt men een wormpje zo klein, dat, zou het verstand hebben, zijn hoofd niet oprecht zou opheffen uit eerbied voor hem, of zich voor hem niet buigen zou, noch enig ander schepsel.

2

En een nog hogere graad in het loven van God is er, namelijk dan, wanneer de mens met heel zijn verstand en inzicht God grotelijks zal loven vanuit de grond van zijn hart, vervuld van liefde en verlangen; het gaat ver uit boven alles wat men uitwendig maar verrichten kan. Daarna komt een graad die nog veel hoger is dan al die voorafgaande graden; hierin erkent de mens God als zo verheven en zichzelf als zo klein in zijn eigen grond, dat hij God niet vermag te loven; deze vorm van loven gaat ver uit boven elk spreken, denken en begrijpen.

Een leermeester zei: 'Hij spreekt het allermooist over God, die, in het weet hebben van innerlijke rijkdom over God zwijgen kan.' Een leermeester loofde God met woorden; toen zei een andere leermeester: 'Zwijg, je lastert God'². En beiden zeiden waarheid. Het is een wonderlijke zaak, dat, waar de onzegbaar grote goedheid toch zo groot is, iemand het aandurft om met woorden te loven wat onuitsprekelijk ver het begrip te boven gaat van engelen en mensen en alle schepselen.

Dit loven gaat oneindig veel verder dan de twee eerste graden; de grootsheid van de onbegrijpelijke waardigheid van God, zuiver

² Cfr. Eckhart, *pr.* 53, in: *Largier I*, 566, rg 21-7; *Liber XXIV philosophorum*, nr. 16

begrepen, ontnemt vanzelf alle woorden, elke wijze; dan verzinkt dit loven en ontzinkt aan zichzelf en zinkt en versmelt in God, waardoor hij zichzelf zou moeten loven en zichzelf zou moeten danken. En de mens die op deze wijze goed verzonken zou zijn, niet gevreesd hoeft te worden dat God hem ooit nog verloren laat gaan.

3

Nu zei onze Onze Lieve Heer: ‘Caro mea; mijn vlees is ware spijs, en mijn bloed is ware drank, en wie mij eet, die blijft in mij en ik in hem.’³ Hier moet men goed acht slaan op de grondeloze deemoed van onze Heer: hij zwijgt over het allergrootste en spreekt over het allergeeringste. Onder dit ‘grootste’ verstaan we zijn hoge, eerbiedwaardige godheid; hij sprak slechts over vlees en bloed, hoewel de godheid en zijn heilige ziel waarlijk even aanwezig zijn als het vlees en het bloed. De onuitsprekelijke, overwezenlijke liefde licht daarin op, waar hij het niet voldoende vond onze broeder geworden te zijn en hij onze slechte, zwakke, verdorven natuur aannam. Want mens werd hij, opdat de mens God zou worden⁴; en omdat hem dat niet genoeg was, wilde hij ook nog onze spijs worden. Hierover zei Sint-Augustinus: ‘Geen gemeenschap zo verheven als de christelijke gemeenschap, geen waarin God zo nabij komt zoals hij ons nabij gekomen is.’⁵ Wij eten onze God. Welke wonderlijke, onuitsprekelijke liefde, dat hij deze wonderlijke wijze vond! En deze liefde gaat alle zinnen te boven, en deze liefde zou het hart van alle mensen moeten verwonden, want zijn liefde voor ons, alles gaat ze te boven.

Nu is er geen stoffelijk ding dat de mens inwendig zo nabij komt als het eten en drinken dat de mens door mond tot zich neemt; en omdat hij zich met het innigste en meest inwendige van ons wilde verenigen, daarom koos hij voor deze wijze.

³ Joh. 6,55-56

⁴ Cfr. Ireneüs van Lyon, *Adversus Haereses*, 5, 1, 1 (SC 153, 16-20; PG 7, 1120-1121); Cfr. S.Th III, q.1 a.2 c, waar Thomas Augustinus citeert; Cfr. Augustinus: *In natali Domini XII*; en: *In natali Domini VIII*.

⁵ Cfr. Deut. 4,7

Nu moeten we spreken over de lichamelijke spijs; het kan misschien grof klinken maar het helpt ons begrip. Sint-Bernard zei: ‘Wanneer we deze spijs eten, dan worden we gegeten.’⁶ De lichamelijke spijs die we eten, ze gaat in de mond en we beginnen er dan op te kauwen, vervolgens gaat ze zachtjes door de keel tot in de maag, en daar wordt ze verteerd door de hitte van de lever. En de maag kookt de spijs en scheidt het grove, slechte van het goede. En wanneer een mens een heel pond voedsel zou eten, zou de natuur hiervan slechts een zeer klein gedeelte opnemen. Wat overblijft, werpt de maag, al verterende, allemaal naar buiten, langs verschillende wegen. En wanneer de spijs in de maag komt, dan moet hij nog drie stappen gaan alvorens hij in de menselijke natuur geraakt; en wanneer de maag dit alles dan zo gekookt en verteerd heeft door de natuurlijke hitte, dan komt er een hogere kracht van de ziel, door God daarvoor bedoeld, en verdeelt het onder het hoofd en het hart en elke ledemaat, en het wordt dan vlees en bloed dat door de aderen stroomt. Net zo gaat het met het lichaam van onze Heer. Zoals de lichamelijke spijs in ons lichaam wordt omgevormd, zo gaat het bij hem die dit lichaam waardig eet: hij wordt omgevormd tot deze spijs.

Zo zei onze Heer tot Sint-Augustinus: ‘Niet ik zal omgevormd worden in jou, maar jij zult omgevormd worden in mij.’ Deze spijs zal bij wie haar waardig ontvangt door de aderen stromen tot in de innerlijke grond. Nemen we nu een woord van Sint-Bernardus. ‘Wanneer we spijs eten, dan kauwen we er eerst op, en dan zakt ze omlaag, in het lichaam, zachtjes.’ Wat betekent dit kauwen? Sint-Bernardus zegt dan: ‘Wanneer we God eten, worden we door hem gegeten; en zo eet hij ons.’

4

Wanneer eet God ons? Dat doet hij wanneer hij, in ons, onze gebreken straft en hij onze innerlijke ogen opent om ons onze gebreken te tonen; want dit eten, zijn bijten en kauwen, het straft het geweten; zoals men de spijs heen en weer in de mond laat

⁶ Cfr. Bernardus van Clairvaux, *Sermones in Cantica Cantorum*, Sermon 71, 5

gaan, zo wordt de mens door Gods straf heen en weer geworpen in angst en vrees, in verdriet en grote bitterheid; en hoe het hem vergaan zal, hij weet het niet.

Lieve kind, laat het gebeuren en laat God eten en goed kauwen en onttrek je hieraan niet; en zie ervan af om jezelf te kauwen en deze straffen te verdrijven door meteen naar een biechtvader te lopen. Want je zou kunnen denken dat het allemaal in jezelf plaatsvindt om je tegen deze straffen te weren. Nee, beken eerst God je schuld, en ga niet met je oefeningen en je gebruikelijke gebeden beginnen. Zeg met een innerlijke zuchten uit de grond van je hart: 'Ach, Heer, erbarm je over mij arme zondaar', en blijf bij je zelf. Weet, dit is duizend keer beter voor je dan het lezen over buitengewone dingen of om deze te doen, wanneer dit erbarmen je daarmee zou ontgaan. Maar hoed je hierin dan voor de vijand die nu kan toeslaan met een ongeordende droefheid. Hij mengt hierin graag wat van die slechte, zure mosterd. De mosterd echter van onze Heer is zoet en lekker; na zijn straffen volgt een zoet bedaren van het gemoed, een minnelijk vertrouwen en een vriendelijke bevestiging van heilige hoop.

Dan is het dat God je verslindt. Wanneer de spijs goed gekauwd is, dan glijdt hij zachtjes naar binnen en hij zinkt naar omlaag de maag in. Ach, wanneer je op deze wijze goed fijngekauwd bent in je geweten, maar in een goddelijke, minnelijke, hoopvol vertrouwen, en je je dan toevertrouwt aan onze Heer, dan ga je zachtjes tot hem in. En dan is het dat we onszelf goed beproefd hebben overeenkomstig het woord van Sint-Paulus; hij zei: 'Wanneer men deze spijs tot zich wil nemen, moet de mens acht slaan op zichzelf'⁷; dan gaat de spijs de maag in, en deze kookt en verteert de spijs, en vervolgens gaat de spijs door de aderen naar alle ledematen. En wanneer we onszelf aldus goed beproefd hebben, vanwege deze goddelijke spijs, en wij deze dan eerzaam en waardig eten, dan eet hij ons, en wij worden door hem verslonden en gekookt en verteerd. Dit gebeurt wanneer we van

⁷ Cfr. 1 Kor. 11,28

al het onze ontgaan worden en helemaal oplossen. Want hoe meer de spijs wordt gekookt, des te meer gaat zij zichzelf verloren en wordt zij zichzelf vreemd en ongelijk.

5

Welnu lieve kind, hieraan zul je herkennen dat God je gegeten en verslonden heeft: wanneer jij jezelf in hem aantreft en hem in jou, en jij je nergens anders aantreft, en je in jezelf niets anders aantreft. Want zoals hij zei: 'Wie mijn vlees eet, die blijft in mij en ik blijf in hem.' Wil je dan door hem verteerd en gekookt worden, dan moet je jezelf tot niets laten worden en jezelf ontdoen van de oude mens.⁸ Want wil de spijs veranderd worden tot menselijke natuur, dan is het noodzakelijk om aan zichzelf te ontworden. Want elk ding, wanneer het worden wil wat het niet is, moet zich helemaal van datgene ontdoen wat het is; wil het hout tot vuur worden, dan moet het noodzakelijk ontworden aan zijn 'houtheid'.

Wil je in God opgaan, dan moet je aan jezelf ontworden. Onze Heer zei: 'Wie mij eet, die leeft door mij.'⁹ Lieve kind, wil je tot daar geraken, dan is niets nuttiger voor je dan op te gaan naar het hoge, eerbiedwaardige sacrament; want dit ontdoet je helemaal van jezelf, zodat de oude mens verdwijnt, innerlijk en uiterlijk. En zoals de natuur de spijs bewerkt en verteert en de kracht van de spijs door de aderen dan laat trekken, zodat deze één leven, één wezen wordt met de mens, net zo doortrekt deze goddelijke spijs je helemaal.

6

Hieraan zul je aan jezelf kunnen herkennen hoe jij deze spijs gegeten hebt: aan je hart, dat meer bevrijd wordt van alles wat God niet is; en aan het leven dat hij in je heeft gewekt, dat het doorheen de aderen werkt tot in je uitwendige mens, je zinnen, je gewoontes, je levenswandel, je woorden, en je werken. Het heilige

⁸ Cfr. Ef. 4,24; Kol. 3,9

⁹ Cfr. Joh. 6,57

sacrament weekt en verteert alles wat slecht is, alles wat niet nuttig is en wat overbodig is, en werpt dit naarstig buiten en van zich af; en dan gaat God naar binnen. Wanneer hij dan naar binnen is getrokken in dit voedsel, dan wordt daarvan de uitwerking gezien aan al wat leven heeft: aan de liefde, aan het verlangen, aan de gedachten: het wordt allemaal nieuwer, zuiverder en goddelijker. En dit sacrament verdrijft de blindheid en laat de mens zichzelf kennen, en het leert hem zich afkeren van zichzelf en van alle schepselen. Want zo staat er geschreven: 'Hij heeft ons gevoed met het brood van het leven en van het inzicht.'¹⁰ Deze spijs vormt een mens zo om, dat het hele leven van deze mens gereguleerd en gevormd wordt door God, en wel in de mate dat deze spijs hem geleid en omgevormd heeft.

7

Wanneer de mens dit niet in zichzelf aantreft, dan blijft zijn hart leeg en zijn uitwendige leven een onbekommerd lachen en kletsen, en men kan het zien aan al wat in hem leeft, aan zijn kleren, zijn onnozelheden, zijn tijdverdrijf, aan alles waaraan hij zijn hart verliest; en hij kiest ervoor en wil niet anders; gaat hij zo op, naar het heilige sacrament, dan is dat een zorgelijke zaak. Onze Heer werpt ze uit zijn maag, zoals iemand voedsel opgeeft. En voor deze mensen zou het duizend keer beter zijn dat ze dit voedsel niet tot zich namen. Ze biechten, maar van de oorzaken van hun zonden willen ze niet scheiden. De paus kan mensen hun zonden niet vergeven zonder dat ze berouw hebben en zich hoeden willen voor nieuwe zonden, en toch gaan deze mensen onbekommerd op, samen met de anderen.

8

Het zou goed zijn wanneer men biechtvaders zou hebben die zeiden wanneer iemand ter communie kon gaan. Velen konden vaak gaan, anderen om de acht dagen, en weer anderen elke vier weken. En zij die dat laatste doen, ze zouden een week ervoor en

¹⁰ Sir. 15,3

een erna nog geen 'nee' of 'ja' moeten uitbrengen, en 's morgens slechts het noodzakelijke eten en 's avonds nauwelijks. Dan zijn er nog die alleen met hoogtijfeesten moesten gaan, weer anderen alleen met Pasen, en het zou weinig uitmaken of ze zich daar een vastentijd lang op zouden voorbereiden. En dan zijn er nog die nooit ter communie zouden moeten gaan, in geen duizend jaar. Want waarlijk, neem dit aan: wie geen berouw heeft over zijn zonden en zich hiervoor niet wil hoeden, die maakt zich waarlijk schuldig tegenover het Lichaam van de Heer¹¹, en zichzelf heeft hij niet gewetensvol onderzocht: daarom zijn er onder hen zoveel zwak en slap. Jullie, kinderen, jullie weten niet hoe zorgwekkend en beangstigend dit is. Menen jullie soms dat het een spel is? Nee, dat is het voorwaar niet. Zo zijn er, die doorheen de week ter communie willen, wie weet hoe vaak, en niet uit een groot verlangen, maar uit gewoonte, of omdat ze het andere mensen zien doen. Nee, lieve kind, zo moet het niet! Een mens echter die graag goed wil zijn en die zich voor de oorzaken van zijn zonden hoeden wil, hij zou elke achtste dag ter communie kunnen gaan, vervuld van eerbiedige vrees om niet tot zonde te vervallen; niet uit volmaaktheid gaat hij, maar vanwege zijn zwakheid. Jullie moeten weten: zou ik een mens treffen die een wereldse, zondige mens geweest was maar tot ware inkeer gekomen was, liever zou ik hem een half jaar lang elke dag de communie geven dan deze te geven aan deze lauwe mensen; ik gaf het hem om het wereldse bij hem helemaal uit te wissen.

9

Ik heb ontdekt hoe het komt dat bij hen die iets van God ervaren hebben, dit heilige sacrament zo weinig uitwerking heeft, en deze mensen zo lauw en koud blijven. Er zijn twee oorzaken. De eerste oorzaak is, dat ze een verborgen tekortkoming hebben, die hen innerlijk of uitwendig belemmert; ze zijn snel onachtzaam met de mond. Ach kinderen, het moordende kwaad dat daaruit voortkomt, peilloos diep is het. Sla hier acht op, omwille van God,

¹¹ Cfr. 1 Kor. 11,29

want anders wordt het niets met jullie. De tweede oorzaak is, dat jullie ter communie gaan uit gewoonte en niet uit werkelijke liefde. Er zijn ook goede gewoontes, zoals wanneer de mens uit gewoonte verzameld blijft in zichzelf. Grote schade ontstaat als je niet verzameld blijft in jezelf en geen acht slaat op de vrucht van deze spijs. Zelfs op de derde dag, en op de vierde nog, zou deze doorwerken, wanneer je er maar acht op sloeg en in jezelf verzameld bleef: maar dat doen jullie nooit. De vrucht die dit heilige sacrament voortbrengt, die kan in jou niet geboren worden wanneer je geen ingekeerd gemoed hebt en je niet verzameld bent in liefdevolle innigheid. Zo moet het zijn, overal, onder alle omstandigheden, tijdens al je werken, en wanneer je je onder de mensen begeeft omdat het nodig en nuttig is dat je hun gezelschap opzoekt; dat laatste echter dient zo weinig mogelijk te gebeuren.

Zeker, zouden jullie je vol vlijt in jezelf verzameld houden, dan zou het heilige sacrament in en door jullie werken, en op heerlijke wijze werden jullie in hem omgevormd. Jullie zouden het kunnen ontvangen van alle priesters aan deze of aan de andere zijde van de zee. Het zou in jullie zelfs veel vruchtbaarder kunnen zijn dan in de priester zelf. En het is dit wat de mens alle dagen zoeken moet in alle priesterlijke handelingen. Het zal zeer vruchtbaar blijken waar werkelijke inkeer en verlangen is.

Dat wij dit eerbiedwaardige sacrament aldus ontvangen mogen en wij in hem omgevormd mogen worden, daartoe helpe ons God.

Amen.

Sacramentsdag II

QUI MANDUCAT MEAM CARNEM... (Io 6,56)¹

31

De tweede uitleg van het sacrament wijst ons op vier punten waaraan voldaan moet zijn bij het ter communie gaan, en vertelt ons hoe we op velerlei manieren aangespoord moeten worden, van binnen en van buiten, en ook hoe we moeten loskomen van al die manieren waarop we onszelf bezeten hebben.

1

‘Wie mijn vlees eet en mijn bloed drinkt, die blijft in mij en ik in hem.’ Het minnelijke sacrament waar we deze dagen veel over gesproken hebben: zijn eerbiedwaardigheid, geen hart, geen woord, geen begrip kan deze vatten, en al onze oefening is erop gericht, want geheel ons heil en onze zaligheid komt hiervandaan en wordt ermee voltooid.

Laat ons nu nogmaals² de uitleg van Sint-Bernardus³ overwegen. Hij sprak van een lichamelijk eten, en hij wilde over deze spijs spreken in termen van kauwen en verslinden, van koken en verteren. Degenen voor wie dit grof mag klinken, laat deze fijngevoeligen oppassen voor de vijandelijke, hoogmoedige geest, want een deemoedige geest heeft smaak aan bescheiden dingen. Hiervan sprak onze Heer: ‘Ik dank je, hemelse Vader, dat je deze dingen verborgen hebt gehouden voor de groten en wijzen van deze wereld en ze geopenbaard hebt aan de kleinen.’⁴ We moeten dit werk met een verstandige blik, met grote liefde en vol lof

¹ Wie mijn vlees eet... (Joh. 6,56)

² Zie Pr. V60c

³ Cfr. Bernardus van Clairvaux, *Sermones in Cantica Cantorum*, Sermon 71, 5

⁴ Luc. 10,21

betrachten: onze Heer die zo onmetelijk deemoedig is, dat hij zichzelf gegeven heeft op een grove uitwendige wijze, in de gedaante van brood en wijn, en dat we hem met de mond tot ons kunnen nemen als lichamelijke spijs. Hiermee wordt bedoeld, dat hij zich innig en innerlijk in ons wil verzinken en wil indalen om zich met ons te verenigen, voor zover men dit met de zinnen waarnemen kan en begrijpen. Hij had zich ook op veel verhevener wijze kunnen schenken, met grote helderheid en klaarheid.

Maar Sint-Hildegard schrijft⁵ dat dit alle dagen geschiedt op onzichtbare wijze. En hetzelfde werd gezien door een van onze zusters uit de hoge landen; het was een onbegrijpelijke helderheid die de priester en het altaar omgaf en ze zag wonderlijke engelen en veel minnelijke dingen. Met haar lichamelijke ogen zag ze het; maar zo is onze Heer niet te werk gegaan.

2

Lieve kinderen, net zoals er geen oefening nuttiger noch beter is, is er niets vreselijker of zorgwekkender dan deze oefening op een onwaardige wijze en onvoorbereid te verrichten. Sint-Dionysius zei dat de mens aan vier voorwaarden moet voldoen wil hij tot het eerbiedwaardige lichaam van onze Heer opgaan.⁶ De eerste is: de mens moet vrij zijn van alle zonden. De tweede is: hij moet gekleed gaan met de deugden van onze Heer Jezus Christus. De derde is: de mens moet ontzet raken aan zichzelf en geplaatst worden in God. De vierde is: de mens moet een tempel voor God worden.

We gaan nu verder verduidelijken hoe zonder zonden te zijn. Wanneer de mens innerlijk zijn zonden bekent en deze opbiecht en boete ontvangt en doet wat gedaan moet worden, zoals het de heilige Kerk voorgeschreven heeft, en er dan in hem een innerlijk verzuchten ontstaat vanwege een grondige kennis van zijn gebreken, dan loutert dit veel meer dan lezingen of gebeden. Op

⁵ Hildegardis, *Scivias*, II,6

⁶ Pseudo-Dionysius, *De Coelesti Hierarchia*, III, 3

deze wijze verliest men zijn zonden en groeit de wil zich voor de zonden en de oorzaken van de zonden beter te behoeden.

De tweede voorwaarde is, dat de mens bekleed wordt met de deugden van onze Heer Jezus Christus, zoals: deemoedigheid, zachtmoedigheid, gehoorzaamheid, puurheid, geduld, barmhartigheid, zwijgen en algemeenzame liefde, en zo meer.

De derde: wanneer de mens dan met deugden is bekleed, dan raakt hij helemaal ontzet aan zichzelf, en hiermee wordt hij gezet binnen een innerlijke, goddelijke vrede. En zo wordt in hem het woord levend dat onze Heer sprak: 'Wie mij eet, die blijft in mij en ik blijf in hem.'

Ach, deze vrede, laat de mens hem met al zijn ijver hoeden, opdat niets hem kan afleiden, geen woorden en geen werken, en niets hem kan ontstellen. Hiermee wordt niet een waarneembare, natuurlijke vrede bedoeld, men bedoelt een innerlijke vrede van de geest, een goddelijke vrede. Want hoe verder in God, hoe verder in de vrede, en hoe verder buiten God, hoe verder buiten de vrede.⁷ Is iets van het zijne in God, het kent vrede. Is iets van het zijne buiten God, het kent onvrede. Als de mens aldus in deze vrede geraakt, dan wordt hij zelf en waarlijk een tempel Gods. In pace, in de vrede, is zijn woning⁸; hij wordt waarlijk een tempel van de Heilige Geest.

Dat is de vierde voorwaarde; en dan bewerkt God alles wat een mens in zichzelf en door zichzelf verricht; niet de mens is het die dit werk verricht vanuit zichzelf, God is het die werkt, en de mens is niets dan een werktuig voor Gods werken.

3

Keren we nu weer terug naar de woorden van Sint-Bernardus: 'Wanneer we hem eten, dan worden we door hem gegeten; zijn

⁷ Een letterlijk citaat uit: Eckhart, *Rede der onderscheidung*, cap.23, in: Largier II, 432 rg 5-6

⁸ Cfr. Ps. 75,3

eten is het straffen van ons geweten, het bijten van het geweten.' Alleen wil God ons niet straffen, hij wil dat we door alle schepselen gestraft worden. Op de mens wordt gejaagd zoals men op een wild dier jaagt dat men de keizer schenken wil: het wordt opgejaagd en door honden verscheurd en gebeten, want de keizer ziet het liever zo dan wanneer men het voorzichtig gevangen genomen had. God is de keizer die deze gejaagde spijs eten wil. En hij heeft ook zijn jachthonden; de vijand jaagt op de mens door velerlei bekoringen; langs alle kanten sluipt hij binnen, op elk wijze, en hij jaagt op je door veelsoortige bekoringen: hoogmoed kan het zijn, hebgier, allerlei ondeugden; en dan is daar nog de mistroostigheid en de ongeordende droefheid. Lieve kind, blijf standvastig, het brengt je geen schade toe; het is nodig dat er gejaagd wordt op je. Dan weer zijn het de onstuimige mensen met hun snijdende, schelle woorden, die je met hun oordelen najagen, dan weer zijn het je eigen gebreken en je natuurlijke neigingen.

En wanneer de mens dan belaagd wordt door alles wat hem omgeeft, laat hij dan deemoedig zijn en zachtmoedig en vol geduld, en laat hij erbarmen hebben met die vreselijke mensen die op hem jagen en zich van hem willen ontdoen als van een slecht mens. Zeg dan vanuit de grond van een liefhebbend hart: 'Lieve Heer, erbarm je over mij en over hen.' En wacht je ervoor om je in de struiken en het kreupelhout vast te lopen, want het wild doet dat ook niet, het loopt rechtdoor; het bijt niet en blaft niet terug, maar het loopt recht vooruit. En wacht je ervoor een hond te worden en terug te bijten; want onze Heer heeft zijn jachthonden overal: in kluizen, in kloosters en in huizen; door hen moet er op jullie worden gejaagd. Vlucht in God; doe zoals het hert dat dorstig is na het jagen, ook jij zult recht vooruit lopen en een dorst in je laten opkomen naar God: want daarom wordt op je gejaagd. Onze Heer jaagt op een mens op de wijze die voor hem nuttig is en nodig; ga dan in zachtmoedigheid en geduld, zo word je heerlijk mals en zo val je dan bij onze Heer buitengewoon goed in de smaak. En heb je deze grond eenmaal bereikt, dan zul je

opgaan tot het allerhoogste; als vanzelf geraak je daar door deze deugden: deemoedigheid, barmhartigheid en liefde.

De liefde tot de naasten is in onze tijd en overal in deze wereld vrijwel geheel verdwenen: zou men een mens vinden, waar dan ook, die zijn grond zocht, men moest hem zorgvuldig begeleiden. Deze grond treft men aan zowel bij echtelieden – hun kinderen vormen voor hen de honden – alsook bij de mannen en vrouwen in de kloosters en in de kluizen. Laat je liefde niet slechts uitgaan naar hen die aansluiten bij jouw levensstaat of naar hen die zijn zoals jij: uitsluiten is iets van sekten, iets wat de heiligen ver van zich werpen.

4

En het zich op deze wijze door alle schepselen laten bejagen en dit dan lijdzaam te ondergaan, zwijgend en met de juiste gelatenheid, dat gaat elke oefening te boven, of het nou vasten is of waken of bidden, of het dragen van een halsberg, of het op jezelf kapotslaan van wel duizend roeden. Kind, was het zo met je gesteld, je zou waardig ter communie kunnen gaan. Weet, zorgwekkend is het om tot God te gaan op een onwaardige wijze, en vooral met een werelds hart dat willens en wetens in zijn grond bezeten wordt door welk schepsel ook, dood of levend. Die mensen die bereid zijn om al de dingen los te laten waarvan ze weten dat God ze als losgelaten wilde zien, en die dit lijdzaam ondergaan en zich overgeven aan de straffende God, en voortgaan langs de weg van de goddelijke deugden en zich geduldig laten bejagen door God en door de schepselen, die mensen dan, hoe vaak moeten zij nu ter communie gaan?

Bemerk je in jezelf dat Gods straffen heviger wordt, en onderga je het met een zachtmoedige gelatenheid, en merk je dat de liefde tot God groter wordt en dat in jezelf de dorst voor de geschapen dingen verdwijnt, en dat je godsvrees toeneemt, dan is er geen oefening die nuttiger is dan die waarbij je het eerwaardige lichaam Gods tot je neemt. Wel dan, hoe vaak? Daarover zegt Sint-

Ambrosius: 'Dit is ons dagelijks brood'⁹. Waar vinden we dan de priester die het ons dagelijks geeft? Lieve kind, let wel: zou het je door een priester ontzegd worden, dan zie toe dat je in de juiste gelatenheid en de vrede blijft, en daal af tot je eigen nietheid en twijfel niet, op een geestelijke wijze zal hij zo voor jou wellicht meer vruchten dragen dan wanneer je hem zou ontvangen in het sacrament. In de geest dan, moet je hem eten; 'Wie mij eet, die blijft in mij en ik in hem.'

5

Dit dan is de eerste graad. En dan zijn er nog twee graden, die van veel hogere aard zijn. Een hiervan gaat gepaard met kennis en met ondervinding, de andere met ondervinding zonder kennis. De eerste bestaat uit een op loutere wijze opgeven en zich ontdoen van alle eigenheid en bezitsdrang. De tweede graad, dat is de innerlijke beklemming die geboren wordt uit deze ontzetting; en hoe meer eigenheid bij een mens en hoe groter de bezitsdrang, waardoor hij zich meer toe-eigende, hoe meer bitterheid en zwaarheid en hoe heviger de beklemming zal zijn. Hoe meer een spijs gekookt wordt, des te meer ontwordt deze aan zichzelf. Kind, wil je in Gods innerlijk opgenomen en in hem omgevormd worden, dan moet je aan jezelf ontworden en aan elke eigenheid en zelfgenoegzaamheid, en aan bedrijvigheid en aanmatiging en aan elke wijze waarop je jezelf bezeten hebt; met minder gaat het niet. Twee wezens, twee vormen, die kunnen niet tezamen één zijn: wil iets warm zijn, dan zal het koude moeten wijken; wil God naar binnen, dan moet het schepselijke naar buiten, met alles wat het bezit; wil God in jou waarlijk kunnen werken, wees dan louter ontvankelijkheid. Al je vermogens moeten ontdaan zijn van hun werkzaamheid en zelfbetrokkenheid en zich bevinden in een staat van louter zelfverloochening, en ze moeten aan zichzelf ontnomen worden en zich ophouden in hun pure, loutere niets. En hoe dieper dit niets en hoe grondelozer, des te dieper, wezenlijker en waarlijker de vereniging. Want zou dit niets zo wezenlijk en puur

⁹ Cfr. Ambrosius, *De mysteriis*, VIII, 47; *De officiis ministrorum*, II, 4,13

aangetroffen worden als in de ziel van onze Heer Jezus Christus, in hem die tot daar zou geraken, wanneer het mogelijk zou zijn – wat niet het geval is – zou de vereniging even volmaakt zijn als bij hem: zo veel het ene ontwordt, zo veel wordt het andere.

Wil God waarlijk spreken, dan moeten al je vermogens zwijgen; het gaat hier niet om een doen, maar om een ontdoen; wil de spijs tot menselijk natuur omgevormd worden, dan moet ze vóór al het andere aan zichzelf ontworden, en zichzelf helemaal vreemd en ongelijk worden. De allergrootste schade zal dan ontstaan wanneer het verstand zich wil inmengen, wil samenwerken, wil weten wat het is, en niet wil ontworden. Ach hoed je hier toch voor! Wanneer je in dit ontworden van mening bent dat het sacrament je hierbij helpen kan, ontvang het dan per week twee of drie keer, of elke dag, maar wees hierin niet gedreven door een hongerende begeerte, ga alleen wanneer je ondervindt dat het je helpt bij je ontwikkeling.

6

In hen die zich hierbinnen aantreffen, groeit er een niet te verdragen beklemming voortkomend uit dit ontworden. Deze mens ervaart de wijde wereld als te eng, de natuur raakt bekneeld en komt in verdrukking, en de mens weet niet waar hij aan toe is: een zeldzame benauwenis maakt zich van hem meester. Lieve kind, ik zal je vertellen wat er met je gebeurt: dit ontworden bezorgt je dit, je wilt niet afsterven. Hier wordt het woord van Sint-Paulus bewaarheid: 'verkondigt zijn dood totdat hij komt.'¹⁰ Dit verkondigen gebeurt door woorden noch door overdenkingen, maar het gebeurt door het afsterven en ontworden in de kracht van zijn dood.

7

Drie dingen zijn het die je binnen deze graad zullen hinderen en die je zult moeten ontberen: het lichaam van onze Heer, het woord

¹⁰ 1 Kor. 11,26

van God, en je eigen oefening; want elke hulp vormt voor jou nu een hindernis. Zie, lieve kind, zou je het hierbinnen kunnen uithouden, zodat je er niet van weg zou lopen, het zou nuttiger en beter voor je zijn dan al het werken. Maar hierin volharden, dat willen jullie niet, vandaar dat jullie de leermeesters achternalopen en de ene inruilen voor de andere. Ach, zouden jullie hier wél binnen blijven, het ware zijn zou er geboren worden.

Dit blijven dan, men vindt hiervoor geen woorden. De ene keer is er dit naarstige gezoek van de sluwe natuur die graag van die beklemming af zou zijn; dan weer komt het verstand dat een voorwerp zoekt om zich op te richten; dan weer is er je eigen verstandigheid die zegt: 'Waarmee ga je om? Onderneem iets anders; je verdoet je tijd; geef je over aan beschouwing en bidden'; dan weer komt de vijand: 'Waarom blijf je hier zitten? Doe je oefening; ga heen; je verdoet je tijd, verricht dit of dat goede werk'; dan weer komen de grove mensen en ze zeggen: 'Wat zit je hier en waarom luister je niet naar het woord Gods?' Het zijn allemaal jachthonden, en je wordt zelf tot een jachthond en vervolgens blaf je tegen jezelf: 'Ga, en help jezelf door het sacrament'. Maar hierin moet je geen hulp zoeken. Zou je hiermee naar mij komen en ik hier weet van hebben, en zou je dan om het sacrament vragen, dan vroeg ik je wie je naar mij toegestuurd had, of het God was, of de natuur die hulp zoekt, of dat het je gewoontes waren. Zou ik in jou de beide laatstgenoemde zaken ontdekken, ik zou het je niet geven; slechts wanneer je natuur zo zwak was, dat je het hierin op geen ander wijze zou uithouden, zou je elke week een of twee keer ter communie mogen gaan; niet om weg te vluchten, maar opdat je het des te beter ondergaan kon, en alleen dan, wanneer je zou ervaren dat de beklemming je niet zou verlaten.

Je moet weten dat de ware geboorte in jou nooit zal plaatsvinden, wanneer deze beklemming hier niet aan voorafgaat. Alles wat je hiervan verlost, dat baar je zelf, en het ontnemt je de geboorte die hier geboren moest worden, had je het uitgehouden in die benauwenis. Ach, de natuur durft het eerder aan naar Rome te

gaan, dan dit te verduren tot het einde toe; en dat laatste zou veel beter zijn dan alles wat je ondertussen mocht uitvoeren: want beter is het om 'te ondergaan' dan om 'te doen'. Ach, en jij denkt slechts terug aan de zoetheid die je aan het heilig sacrament hebt kunnen beleven, aan dat goede broodstukje en aan het woord van God; de arme natuur trappelt wat en zoekt het steeds weer op.

Kinderen, versta me niet verkeerd en zeg niet dat ik jullie het heilige sacrament en Gods woord zou willen onthouden: nee, dat zeg ik niet! In de twee eerste graden, daarbinnen is er niets nuttiger voor een ware, levendige vooruitgang dan het heilige sacrament en het woord van God. Maar hier in deze graad, hier vormt elke hulp een hindernis. En met dit zoeken naar hulp doet de mens dan als iemand die God de rug en nek toekeert, als wilde hij zeggen: 'Het jouwe wil ik niet, ik zoek het ergens anders wel'; en dan is het voor onze Heer alsof hij opnieuw gekruisigd wordt, omdat hij zijn werk in jou niet voltooiën kan. O, welk een groot, onmetelijk goed gaat er dan verloren!

8

Luisteren we nu weer naar het woord van Sint-Bernardus: 'Ach, wanneer houdt dit leed op? Waarheen brengt het deze mensen, dit ontworden en dit ingeklemd zijn?'¹¹ Ach kinderen, wat een heerlijk einde! Omgevormd worden ze en geënid in God. Dit verzekert ons de edele vorst die het in de ware school, in de derde hemel, in de spiegel van de goddelijke waarheid heeft geleerd. Sint-Paulus zei: 'We worden omgevormd van heerlijkheid naar heerlijkheid, omgevormd naar hetzelfde beeld, door Gods Geest'¹². Hoe de Geest mensen aantrekt en in zich omvormt – zoals hij tot Sint-Augustinus zei: 'je zult in mij omgevormd worden'¹³ – ja, hoe deze omvorming plaatsgrijpt, dat worden slechts zij gewaar die deze weg zijn gegaan. Niet in menigvuldigheid, slechts in pure eenvoudigheid komt het tot hen.

¹¹ Cfr. Bernardus van Clairvaux, *De diligendo Deo*, X,27

¹² 2 Kor. 3,18

¹³ Augustinus, *Confessiones*, VII,10,16

Nu zijn er mensen die nog aan het begin staan, deze omvorming licht in hen op als een bovennatuurlijke lichtflits¹⁴, misschien een keer per week, misschien vaker. Het komt zoals God het hun schenkt en in de mate dat zij zich daarheen wenden; soms met onderscheid en soms zonder onderscheid in een duisterheid. Hier worden de ene mensen aangeraakt door de liefde die verwondt; maar de anderen worden opgenomen en verslonden in de gevangen liefde.¹⁵ Hoe het daar toegaat, in dit verslonden zijn, beter is het om dit te ervaren dan om erover te spreken; deze mensen dan, ze worden de meest bezonnen en de meest geordende mensen van allen.

Dat ons dit allen ten deel mag vallen, daartoe helpe ons God.

Amen.

¹⁴ Cfr. Augustinus, *De Trinitate*, VIII,2,3

¹⁵ Cfr. Richard van Saint-Victor, *Tractatus de quatuor gradibus violentae caritatis*

Sacramentsdag III

SCRIPTUM EST IN JOHANNE: 'CARO MEA VERRE CIBUS EST, SANGUIS MEUS VERE EST POTUS'. (Io 6,55)¹

32

De derde uitleg van het sacrament handelt over zijn waardigheid, over zijn nut en over de voorbereiding tot het ontoangen; hij bevat vele hoge, verheven gedachten, die slechts voor een puur, eenvoudig, levendig geloof toegankelijk zijn. 'Mijn vlees is waarlijk spijs en mijn bloed is waarlijk drank, en wie hiervan eet en drinkt, die zal eeuwig leven'.

1

Hoe meer genaden een mens ontvangt, hoe meer hij verschuldigd is en hoe meer dankbaarheid hij moet tonen en lof en eer en dienstbaarheid. Nu zijn alle oefeningen en alle gaven en genaden een weg en een voorbereiding gericht op God, opdat de mens hierlangs tot God komt en in God; deze gave echter vormt het doel en het loon, en het is God zelf zonder middel en zonder elk onderscheid; en hij geeft zichzelf hier aan de mens, zichzelf zonder middel en zonder gelijkenis, en hij verenigt zich hier met de mens, helemaal eenvuldig en puur; en dit is dan een liefde boven alle maat en een overwezenlijke gave, een hoogfeest, allesovertreffend. Op de heilige Witte Donderdag kan men dit onvoldoende tot uitdrukking brengen, want het hoogfeest van Pasen is te nabij, en vanwege onze zwakheid en zijn verhevenheid zijn we daartoe dan niet in staat; de Heilige Kerk heeft het verholpen door er nogmaals aandacht aan te besteden; met heel onze kracht en liefde worden we nu opgeroepen om dit wonderbaarlijke werk te beschouwen met al onze vermogens en

¹ Bij Johannes staat geschreven: 'mijn vlees is waarlijk spijs, mijn bloed is waarlijk een drank'. (Joh. 6,55)

zinnen en om het te loven in dankbaarheid en liefde, om aldus uit te gaan ver boven onze zwakte.

Want: 'Mijn vlees is waarlijk spijs en mijn bloed is waarlijk drank'.² Zij die het beschouwen naar de uitwendige zinnen, als betref het spijs, drank, brood en wijn, zij smaken noch weten van deze edele vrucht en van de onuitsprekelijke zoetheid die hierin verborgen ligt. Ander voedsel dat de mens tot zich neemt, is in zichzelf doods en verwerpelijk, pas in de mens ontvangt het leven en wordt het geadeld. Maar deze edele spijs leeft, is zelf het wezen van het levende, en allen die er verkwikt en gevoed door worden, ze zullen eeuwig leven, zoals onze Heer zelf zegt: 'Wie mijn vlees eet en mijn bloed drinkt, die zal eeuwig leven'. Toen hij dit zei, gingen veel van zijn vrienden van hem weg zijn woorden begrepen ze niet, en ze zeiden: 'Wie kan daarnaar luisteren?'³ Ze begrepen het naar de zinnen; daarom verlieten ze hem. Maar deze gave gaat ver uit boven alle zinnen; de spijsgever en de spijs zijn hier één.

2

Drie kleine punten, ze handelen over dit eerbiedwaardige voedsel, willen we nu aanstippen. Het eerste betreft de alles overtreffende waardigheid van deze spijs. Het tweede betreft het grote, onbegrijpelijke nut van deze spijs dat ze door haar werkzaamheid hen brengt die haar ontvangen. Het derde betreft de juiste voorbereiding tot het ontvangen van deze spijs. Nu wil ik hierover iets zeggen voor zover God mij daartoe zijn genade geeft. Maar deze hoge, wonderbaarlijke, verborgen, kostbare dingen, ik kan niet bedenken noch beoordelen in welk soort woorden men hiervan spreken kan; in woorden kan niet gevat worden wat verheven is boven alle gedachten en elk begrijpen van mensen, engelen en van alle schepselen in de hemel en op aarde. Lieve kind, zou hier iemand zijn, een volledig oprechte, loutere, innerlijke mens, een waarlijk innige mens, dan zou zo iemand

² Joh. 6,55

³ Cfr. Joh. 6,60

hiervan weet kunnen hebben op doorvoelde, smakende en wezenlijke wijze, maar hij zou niet in staat zijn om het te verwoorden noch om iemand hierover in te lichten, ook hij kan het met de zinnen noch met zijn verstand begrijpen.

Helaas treft men veel mensen aan die onder een schijn van geestelijkheid al hun levensdagen, van kinds af aan tot hun oude dag, volledig gericht zijn op zichzelf naar de wijze van de zinnen; hun bedrijvigheid stuurt hen van het een naar het ander, dan weer hier dan weer daar. Van deze rijkdom kunnen zij niet weten noch kunnen ze deze kostbare, edele schat smaken noch hem gewaarworden, want ze zijn niet in staat anders dan op de wijze van de zinnen te ontvangen. Zij echter die de onuitsprekelijke en onbegrijpelijke adel in waarheid gewaar willen worden, zij dienen zich afgescheiden te houden, lijdzaam, eenvuldig en innerlijk.

3

Nu moet men niet menen, zoals veel mensen, dat men tot daar slechts komen kan door alles op te geven in een volledig ledig-zijn en het daarbij passende leven te leiden, en om wanneer het dan zo niet zijn kan, zich af te keren hiervan en zich daar dan bij neer te leggen. Nee, lieve kind, zo niet! Leg je daar niet zo gemakkelijk bij neer, menend dat het allerbeste, zuiverste goed voor jou niet bereikbaar zal zijn; want wanneer je je beijvert, dan kun je God winnen en het edele, zuivere goed, waar en hoe je jezelf ook maar aantreft. Sla echter zorgvuldig en vlijtig acht op jezelf en bezie jezelf van buiten en binnen met al die veelvuldige manieren van handelen en werken waarmee je je onder de mensen begeeft, bij al je doen en laten; bij uitwendige oefeningen dient het grootste deel naar binnen gekeerd te zijn, het moet voorwaarts dringen en inwaarts schouwen. En wanneer men vrij is en ledig, laat men dan met alle delen en met alle krachten en zinnen inwendig verzameld en verenigd zijn, verzonken in de grond.

4

Kinderen, onmogelijk is het om over deze onzegbare adel te spreken noch kunnen we er iets van begrijpen; en toonde men ons hier een mens die zich in zijn natuurlijke adel bevond, puur, zoals Adam zich bevond in het paradijs, in een natuurlijk staat zonder elke genade, slechts in zijn natuurlijke toestand, een dergelijke mens zou zo helder zijn en puur en heerlijk en rijk aan gaven, dat geen menselijk begrip deze louterheid verstandelijk vatten of verstaan kon. Hoe zal het verstand, welk dan ook, deze overwezenlijke afgrond kunnen bevatten, die afgrond waarin deze minnelijke, levende spijs zich zo met de mens verenigt, hem helemaal in zich trekt en in zich omvormt, inniger nog dan welke eniging ook die het menselijk verstand maar bedenken kan in en voorbij welke omvorming ook, inniger dan die van een klein druppeltje water dat zichzelf in een foeder wijn verliest en er aldus één mee wordt, of van de zonneschijn en haar glans, of van de ziel en het lichaam, die tezamen één mens en één wezen vormen. Naar deze vereniging wordt de geest getrokken, en hij wordt er verheven boven al zijn zwakheid en natuur en ongelijkheid; gelouterd en verlicht en verheven wordt hij boven al zijn krachten en boven zichzelf en zijn aard; al zijn werken en zijn zijn, het wordt van God doortrokken en wordt langs goddelijke wijze gevormd en omgevormd; daar dan vindt de geboorte waarlijk plaats, daar verliest de geest elke gelijkheid en vervloeit in goddelijke eenheid.

Het is als het vuur dat werkt in het hout: het vuur ontnemt het hout zijn vochtigheid zijn groenheid en zijn grofheid, en het maakt het almaar warmer en heter en steeds meer gelijk aan zichzelf. En hoe meer het hout gelijkend wordt, hoe meer de ongelijkheid zal verdwijnen, en dan duurt het niet lang meer of het vuur zal het hout aan zijn eigen materie onttrekken, en het hout zal in vuur overgaan; zijn materie verliest dan zowel de ongelijkheid als de gelijkheid en is vuur geworden en is niet langer gelijk, maar is één met het vuur geworden. In de eenheid verliest men de gelijkheid. Evenzo trekt deze minnelijke spijs de

geest uit alle ongelijkheid de gelijkheid in, en uit de gelijkheid de goddelijke eenheid in. Dit is het wat met de verlichte geest gebeurt; hij verliest ongelijkheid en gelijkheid. Hij aan wie de goddelijke hitte, temidden van het liefdevuur, alle vochtigheid en grofheid en ongelijkheid onttrokken heeft, hij zal zich met deze spijs verliezen in de godheid. Hierover zei onze Heer tot Sint-Augustinus⁴: 'Ik ben een spijs voor volwassenen, groei dan en eet me, en niet ik ben het die omgevormd moet worden in jou, maar jij bent het die helemaal omgevormd moet worden in mij.'

5

Maar, kinderen, alvorens dit gebeurt op deze wijze, moet de natuur menige dood sterven, en daar hoort menige, wilde, woeste, onbekende weg bij, waarlangs God de mens leidt en trekt en hem sterven leert. O kinderen, welk een edel, vruchtbaar en wonderlijk heerlijk leven wordt geboren in dit sterven! Ach, het is een zo edel, grondeloos, louter goed, zo te kunnen sterven!

Jullie zien nu wel in, lieve kinderen, dat de lichamelijke spijs die we eten, brood en wijn en alles wat we nuttigen, dat dat allemaal aan zichzelf sterven moet en helemaal vergaan moet vooraleer het in onze natuur getrokken kan worden om zich daarmee dan te verenigen; menige dood moet hier gestorven worden. Dit alles moet zo grondig tenietgaan en vergaan aan zichzelf vooraleer het in de maag kan komen, en dan moet het nogmaals tenietgaan voordat het in het hart en in de lever kan geraken en in het hoofd om één te worden met de zinnen en tot verstand te worden. En dan is de spijs zo ongelijk aan zichzelf, dat geen oog helder noch doordringend genoeg is en evenmin een andere zin, om waar te kunnen nemen dat het spijs geweest is; ja, zo fijn wordt ze, dat geen verstand achterhalen kan waar die teerheid zich bevindt en hoe deze werkt; geloven kan men het, maar begrijpend vatten kan men het niet.

⁴ Augustinus, *Confessiones*, VII,10

Nog veel minder valt het te begrijpen en na te gaan hoe de geest opgaat in de goddelijke eenheid, waar hij zich zo verliest, dat geen verstand herkennen kan dat hij ooit schepsel was. Ongevoelige, dwaze mensen verstaan dit op vleselijke wijze en ze zeggen dat ze omgevormd worden tot goddelijke natuur, en dat is ten enenmale verderfelijke en valse ketterij. Hoger dan de allerhoogste innigste, naaste vereniging met God verheft zich de goddelijke natuur en zijn wezen; hoog is deze boven alle hoogten gelegen, in een goddelijke afgrond waar nimmer enig schepsel was noch geraken zal. Geen verstand is zo scherpzinnig dat het de wonderlijke wegen van de spijs kan nagaan of de adel van zijn natuur begrijpen kan; en hoe wil jij dan die verborgen afgrond nabij komen die deze edele spijs bewerkstelligt in het inwendige van het meest pure van de verlichte geest, terwijl toch de arme, uiterlijke mens traag is en slaperig, en onbeholpen staat tegenover alle dingen. Het valt niet te doorgronden; zie daarom af van jullie gepraat hierover, van jullie uitleggerij en jullie discussies; in deze verlichte geest is het gelegen, inwendig in de grond, verborgen in God.

6

Er zijn mensen die, wanneer ze doorheen de dag drie tot vier maal bij elkaar komen en dan nobele gedachten hebben en gebeden verrichten en zich daarbij goed voelen en troost en zoetheid vinden, denken dat ze alles goed gedaan hebben en dat ze er goed aan toe zijn. Nee, kinderen, zo is het niet; onmetelijk ver verwijderd ligt dat nog. Tot onvoorstelbaar grote dingen zijn we geschapen, geroepen en uitgenodigd, en de trouwe God neemt het ons in hoge mate kwalijk wanneer we met zulke kleine dingen genoeg nemen; want niets geeft hij zo mild en zo bereidwillig als zichzelf, en hij geeft zichzelf op de meest verheven en edele wijze en in de hoogste mate; en daarom moeten we door elke gave uitgerekt en opgespannen worden, met al onze zinnen, onze krachten en heel ons hart, in een kwellende geeuwonger naar God zelf. Met al onze krachten, van lichaam en ziel, moeten we ons zo oprekken dat niets geringers ons hier zal vervullen, en dit

niet op de beeldrijke wijze der zinnen, maar boven natuurlijke wijze; laat ons steeds en met alles streven naar de goddelijke afgrond; want nooit kunnen we de grond zo nabij komen, nooit zijn we zo hoog, of we kunnen nog hoger, nog meer nabij komen.

Ach kinderen, welke grote, onmetelijke schade doen veel mensen zichzelf aan, mensen die het niet verder laten komen dan de zinnen en de laagste krachten, en het verstaan op zintuigelijk waarneembare wijze; ze blijven hierdoor achter en het leidt tot niets. Zou de lichamelijke spijs in de maag blijven en niet verder komen, zich niet verder geven aan het hart noch aan het hoofd, noch aan de ledematen, de natuur zou wegwijnen, en het leidde tot niets. Net zo doen alle mensen die God slechts ontvangen in de lagere krachten, in de zinnen en in de gedachten, en niet verder; van hen geraakt nooit iemand bij het loutere goed waartoe ons God geroepen en uitgenodigd heeft in deze hoge, edele, minnelijke spijs, wanneer zijn gemoed niet met alle krachten, de hogere en de lagere, aan God wordt opgedragen en aan hem aangeboden wordt ver boven elk vermogen, in een louter, eenvoudig geloof; een levend geloof met het zijn, niet een bedacht, gemaakt geloof waaruit geen leven opgloeit. En wanneer dan de godheid van God ziet dat de mens geen voortgang maken kan, dan komt ze en verricht haar werk in het verborgene – de natuur heeft hiervan geen weet – en aldus leidt ze de mens verder, ver boven de natuur en boven de wijze van de natuur.

7

Deze hulp, ze vormt op deze wijze voor de mens de meest aangewezen, passende, zekere en gevoelijke, hier in dit edele, waardige sacrament, waarin God zich bovenal wezenlijk en persoonlijk en in eigenlijke zin en waarlijk geeft. Daarom, alle mensen die een liefdesverlangen en honger hebben om tot de naaste waarheid te geraken, ze dienen zich zodanig te gedragen, dat ze tot deze levende spijs vaak en tijdig kunnen opgaan. En voor hen die dan een vooruitgang bemerken en een vermeerdering van hun liefde ondervinden, en er geen

onachtzaamheid binnensluipt noch verslapping, voor hen geldt dat naarmate ze vaker gaan, dat het dan voor hen beter en nuttiger is. Sint-Augustinus is daar heel open over, hij zegt: 'O, voor hen die deze toename in zichzelf gewaar worden en hier een vooruitgang bespeuren en een liefdesverlangen, zij die een honger daartoe hebben, wanneer het op bijzonder tijden waardig en gepast is het te ontvangen, waarom dan niet elke dag?'⁵ Want wat ons waardig maakt, dat komt nooit of te nimmer voort uit menselijk handelen of uit menselijke verdienste, het wordt verkregen uit louter genade en door de verdienste van onze Heer Jezus Christus, en het stroomt geheel over van God naar ons.

Wanneer dit dan zo is, één keer in het jaar, in de maand of in de week, waarom zou diezelfde genade dan niet elke dag aanwezig zijn wanneer de edele mens hiernaar zou verlangen en het zijne gedaan had zoveel hij kon? En weet dan, dat ik voor alle mensen die uitzien naar volkomenheid, geen zekerdere, aantrekkelijker, kortere, nuttigere weg weet, ja, ik durf het al mijn vrienden zeker aan te bevelen, wanneer ze hierbij maar ondervinden en bemerken dat hun eerbiedige vrees niet vermindert en hun liefde en aandacht groeit en toeneemt. Niets is er dat de materie geschikter maakt om vuur te worden dan haar bij dat vuur te brengen zodat ze de warmte meer en meer kan opnemen; ze mag van steen zijn of staal, ze kan nog zo nat zijn, blijft ze erbij in de buurt, dan zal het vuur zijn werk blijven doen en de materie gelijk aan zichzelf maken, want, of het vuur trekt haar helemaal in zich en maakt het tot vuur, of het maakt haar tot materie die voor het vuur ontvankelijk is. En geen mens kan zo verkeerd of hard zijn, of doordrenkt van zonden en geneigd tot gebreken, gericht op de wereld of op schepselen, wilde hij dit goddelijk vuur vaak en met de juiste aandacht en in puur verlangen naderen, zo goed hij maar kon, en standhouden dan bij dit vuur, zijn dorre, versteende, stalen hart zou warm, zacht en vurig en goddelijk worden. Geen betere noch geschiktere voorbereiding tot God dan God zelf.

⁵ Cfr. Augustinus, *De sermone Domini in monte*, 2,25-27

8

Zou er morgen een groot feest zijn en zou ik me daar zo goed mogelijk op willen voorbereiden, de naaste en hoogste voorbereiding zou zijn, dat ik vandaag met al mijn aandacht de lieve God zou ontvangen in het sacrament. Hoe kon ik me beter voorbereiden, hoe minnelijker en heiliger en goddelijker, dan door hem te ontvangen in en door hemzelf? Op welke andere wijze zou je je grove onvolkomenheid en je verouderde, van de geest ontdane mens, je natuur, je moraal en je manieren, meer kunnen vernieuwen en opnieuw dopen en nogmaals baren, dan met het ontvangen van de ware Zoon Gods, zijn ware, levende, goddelijke, heilige lichaam en zijn heilig, schoonwassend, reinmakend bloed, zijn heilige ziel, zijn Heilige Geest, zijn minnend hart, zijn eeuwige godheid, zijn zachtaardige mensheid, zijn Heilige Drievuldigheid en alles wat hij is en heeft en vermag? En hoe kan men iemand ook maar het geringste weigeren, wanneer men hem het hoogste heeft toevertrouwd? Welke gave zou voor hem dan te groot zijn om te geven, voor hem die zichzelf geheel en al gegeven heeft? Zijn verlangen is het niet in de louterheid te staan, hij wil bij de mensenkinderen zijn, zoals hijzelf zegt: 'Mijn wil is het om te wonen onder de mensen'⁶, zoals ze wonen in mijn hart en in mijn ziel.

9

Kinderen, alles wat ik gezegd heb, het komt voort uit de genade van God, want het gaat verder dan wat de leermeesters hierover zeggen, het beste dat ik gelezen heb. Sint-Thomas zei: 'Al de genade die onze Heer Jezus Christus gaf aan geheel de wereld toen hij mens werd, die geeft hij aan elke afzonderlijke mens door zijn heilige lichaam; en alle vrucht die men verkreeg door zijn heilige dood en door zijn opstanding en zijn hemelvaart, de glorie en zaligheid van zijn heilige lichaam en zijn heilige ziel en zijn

⁶ Spr. 8,31

godheid, dat geeft hij aan elke afzonderlijke mens.⁷ Hierin verwoordt hij alles dat men vermag met denken.

10

Laat ons nu een grove gelijkenis overwegen voor wereldse mensen, die alles opvatten op de wijze der zinnen. Stel er leefde een machtige keizer, aan wie alle schatten, heerschappijen, rijkdommen, alle schoonheid en wetenschap en alle genoegens van alle mensen en van alle schepselen, toebehoorden, ja, alles wat men maar wensen kon en op elke wijze die een hart maar begeren kon. Stel je nu voor dat deze heer bij zich zou nemen de meest leproze mens, iemand vol stinkende zweren, blind en lam, en zich geheel en al verenigen zou met deze mens, en dat hij zo één met hem werd, dat hij zijn hart, zijn hoofd, zijn handen, zijn voeten en alles aan hem, inwendig en uitwendig, helemaal liet invloeien in het lichaam van deze arme mens, zodat al zijn ledematen tot die van de keizer gingen behoren, dan zou dat een wonderlijke en buitengewoon grote liefde zijn. Welnu, nog duizend keren groter, alle begrip te boven gaand, is de vereniging in het sacrament, en ook de liefde is zoveel malen groter, ja, zonder maat is ze.

Over deze vrucht zou nog veel meer te zeggen zijn, en wat gezegd werd zou als niets zijn vergeleken bij wat gezegd had moeten worden.

Bidden wij Onze Lieve Heer, dat wat ons ontbreekt, dat hij ons dit geven mag.

Amen.

⁷ Cfr. Thomas Aquino, *Super Evangelium S. Ioannis lectura*, caput VI. lect.6; cfr. tevens: S.Th. III, q.79

Sacramentsdag IV

CARO MEA VERE EST CIBUS
ET SANGUIS MEUS VERE EST POTUS. (Io 6,55)¹

33

De vierde uitleg van het sacrament handelt over de blijvende en de voorbijgaande hindernissen die de mens doen achterblijven, zo dat hij de vrucht niet ontvangt, en onderscheidt meerdere soorten van dagelijkse zonden, de een groter dan de andere.

1

‘Mijn vlees is een spijs en mijn bloed waarlijk een drank.’²

Toen ik gisteren zei dat ik iets wilde zeggen over de eerbiedwaardigheid van het altaarsacrament – hoewel niemand dat echt vermag te doen – en over het nut en over de voorbereiding hiertoe, toen is dit laatste punt nog blijven liggen. Hoewel al deze dingen onze vermogens te boven gaan, toch kunnen we iets hiervan vermoeden; we wezen op Sint-Thomas, dat hij zei³, dat al de glorie en de genade en de zaligheid die onze Heer Jezus Christus aan heel de wereld schonk door zijn mensheid, zijn leven en sterven, zijn lijden, opstanding en hemelvaart, dat hij dat allemaal aan elke afzonderlijke mens schenkt in zijn heilige lichaam; een mens kan daarom geen genade bedenken, geen waarnaar het menselijk verlangen uitgaat, of deze wordt erdoor omvat en ligt erin besloten.

Denk hierover na, zo diep, zo hoog en zo innerlijk als je maar zou willen: alle oefeningen die de mens op eigen kracht uitvoeren

¹ Mijn vlees is waarlijk spijs en mijn bloed is waarlijk drank. (Joh. 6,55)

² Joh. 6,55

³ Cfr. Thomas Aquino, *Super Evangelium S. Ioannis lectura*, caput VI. lect.6; cfr. tevens: S.Th. III, q.79

mag, vergeleken hiermee stellen ze niets voor; ze mogen dan goddelijk zijn, dit echter is God zelf. In dit sacrament wordt de verlichte mens in God omgevormd, zoals Onze Heer zelf tot Sint-Augustinus zei: 'Niet ik in jou, maar jij helemaal in mij'.⁴ Wat je ook maar verlangen mag, het overwinnen van gebreken, het winnen van genade of deugden, troost, vreugde, je vindt het hier, wanneer je maar oprecht zoeken wilt. Had een mens honderd jaren geleefd en had hij alle dagen honderd of duizend doodzonden begaan, schonk God hem een volledige en ware omkeer waardoor hij zijn zonden achter zich liet, en ging hij zo dan tot het heilige sacrament, dan zou het voor God net zo'n kleinigheid zijn om in deze hoge, edele gave alle zonden in één enkel ogenblik te vergeven als het voor jou zou zijn om een pluisje van je hand te blazen; deze omkeer zou zo krachtig kunnen zijn dat alle pijn en boetedoening ermee verdwenen, en je zou een grote heilige kunnen worden.

2

Het is een goede gewoonte te Keulen om het heilige sacrament vaak te ontvangen, maar men doet dat op uiteenlopende wijze. Er zijn er die het sacramentelijk maar niet in de geest of de ziel ontvangen; dat zijn degenen die het ontvangen in staat van doodsonde, en ze ontvangen het als Judas. Anderen ontvangen het niet alleen sacramentelijk maar ook geestelijk in de ziel, en toch verkrijgen ze weinig genade en vrucht en troost hiervan; dat zijn degenen vol dagelijkse zonden, die het onvoorbereid en met weinig aandacht ontvangen. De derde groep ontvangt het met grote vrucht en tot onmetelijk veel profijt. De vierde groep ontvangt het geestelijk, niet sacramentelijk; dat zijn goede, reine harten die uitzien naar het heilige sacrament maar aan wie het tijdelijk niet toekomt; zij ontvangen de genade van het sacrament misschien wel in hogere mate dan zij die het sacramentelijk ontvangen, en wel naar de maat van hun begeren en verlangen.

⁴ Augustinus, *Confessiones*, VII,10

En op deze wijze kan een goed mens het wel honderd keer per dag ontvangen, waar hij zich maar bevindt, ziek of gezond. Hoewel men het sacramentelijk niet vaker ontvangen moet dan éénmaal per dag, op geestelijke wijze evenwel kan men het met eindeloze genade en vrucht ontvangen in heilig verlangen en overgave. Wanneer een mens het sacrament steeds op de juiste wijze ontvangt, zijn ziel zal er in het eeuwige leven voordeel door hebben, wanneer het hem door God vergund is om zonder doodzonden te worden aangetroffen; de minnelijke uitstromingen echter en de ontelbare genades die hier gegeven worden, ze zullen deze mensen nooit ten deel vallen wanneer ze blijven steken bij de uitwendige tekenen en niet in hun grond geraken en vele, vele dagelijkse zonden begaan. Lauw gaan ze op en zonder genade komen ze terug. Leeg, werkeloos en koud blijven ze, en ze blijven achter vanwege de grote hindernissen.

3

Welke hindernissen zijn er nu die de mensen zodanig onzegbare schade toebrengen, dat hun deze kostbare schat niet ten deel valt, de schat die hemel en aarde met rijkdom vervult, en ze leeg en onvervuld blijven, iets wat jullie elke dag wel zien kunnen bij menigerlei mens? Let hier goed op. Het zijn de dagelijkse zonden die de liefdesgloed in het werk van deze mensen afkoelen, die het hart verstrooien, de aandacht verdrijven en hinderen, en die de heilige troost wegnemen en verdrijven; ze maken God voor hen tot een onbekende, een vreemdeling. Hoewel deze dagelijkse zonden de genade niet volledig vernietigen naar haar wezen, toch brengen ze schade toe: met hen verschijnt de gelegenheid, nabijheid en neiging, en de genade kan verloren gaan en men vervalt in doodzonden – ook al zijn het slechts dagelijkse zonden.

4

Deze dagelijkse hindernissen nu zijn tweeërlei: er zijn bijblijvende zonden, en er zijn voorbijgaande zonden; allebei hinderen ze deze zalige invloed van de genade van het heilige sacrament.⁵ Begrijp dan dit verschil: de bijblijvende zonden vormen voor velen een grote hindernis, dat wil zeggen, dat de mens willens en wetens bezet wordt door de schepselen en dit liefdevol en genoeglijk goedkeurt, van welke aard deze schepselen op de aarde ook zijn mogen, levend of dood, en zo, dat God hiervan niet de ware oorzaak vormt.

Kinderen, alles waarin de mens zinnelijke genoegens zoekt of waaraan hij deze beleeft, dat is dagelijkse zonde, en soms is deze zo groot, dat men hierom licht tien jaar of meer branden moet in het vagevuur. Deze gebreken nu zijn zo geworteld, dat de mens de schepselen en deze genoegens voor God niet verlaten wil; de schepselen bezetten in deze mens de plaats van God, zodat God daar wonen noch werken kan.

Laat een mens daarom onderzoeken wat er in hem is: wellicht is er ongeregdheid gericht op hemzelf, zijn verwanten, of op zijn vrouw. Ach kinderen, dit gebrek is nu helaas zo algemeen; men bezit veel en wil maar bezitten, en men gaat maar door met verzamelen en houdt het vast, en men is zo gierig! Religieuzen doen dat en ook andere mensen, niemand heeft genoeg, iedereen is maar bezig veel te verzamelen. Men bouwt grote huizen en verft daarop vreemde afbeeldingen; en in hun huizen verzamelen de mensen wonderlijke zaken om hun zinnen te bevredigen, zoals zilveren drinkbekers en sieraden, kleren en meubels; en in al deze dingen zoeken zij hun genoeg en ze willen ermee pronken. Ze bevestigen hiermee hun bijblijvende dagelijkse zonden door hun zinnelijke genoegens aan en in zichzelf, en af en toe vinden ze het jammer dat ze er zo weinig van hebben, en ze zoeken dan

⁵ Voor een bespreking van de terminologie 'stande gebreken' (bijblijvende zonden) en 'fliessende gebreken' (voorbijgaande zonden), zie: Antje Willing, *Literatur und Ordensreform im 15. Jahrhundert. Deutsche Abendmahlsschriften im Nürnberger Katharinenkloster*. Münster, New York, München, Berlin 2004 (Studien und Texte zum Mittelalter und zur frühen Neuzeit 4), pag. 157.

vriendschap, tijdverdrijf en verpozing, waarin ze noch God zoeken noch hem op het oog hebben, noch hem vinden.

Ach kinderen, hoe nauw verwant is het aan de moordende schade van de doodzonden, inwendig en uitwendig! Nog voor men het beseft of bemerkt is men hiertoe al vervallen.

Kinderen, dit zijn de bijblijvende hindernissen waarmee elke mens steeds opgaat, de ene meer dan de andere, tot het heilige lichaam van onze Heer Jezus Christus; en toch wil eenieder vasthouden aan zijn eigen wijzen en deze niet loslaten, en hij ondervindt noch iets van God noch iets van zijn troost, dat laten zulke mensen voor wat het is, en ze keren zich weerom en houden vast aan hun eigen dingen, aan de schepselen, en veertig of vijftig jaren leven ze zo in een schijnmantel van geestelijk leven. Weet dan: het is zeer de vraag of ze ooit behouden blijven, want hun grond is er gewend aan geraakt, ze zijn willens en wetens verstrikt in schepselijkheid; weet, ze weten niet wat hun wacht. Aan woorden hebben ze geen gebrek: 'Ik moet dit hebben, dit is niet schadelijk, en dat is ook niet schadelijk', en zo plaatsen ze de hindernissen in zichzelf en raken er zo mee verbonden dat ze er geen bezwaard geweten bij hebben en er geen acht op slaan. Dit zijn sterke, grote hindernissen, het zijn echte schutsmuren opgesteld tegen Gods werk, zodat ze hiervan niets meer gewaar worden bij al hun doen; want in de mate dat ze van de schepselen vervuld zijn, in diezelfde mate zal God zijn genade van hen moeten afkeren.

5

Nu over de voorbijgaande zonden. Ze verwijzen naar de mens die bezeten noch bevangen is door welk schepsel ook, dood of levend; steeds bereid is hij om wat dan ook te verlaten, alles waarvan hij zou beseffen dat het God kon mishagen, wat het ook maar zijn mocht: mens, vriend of goed; en toch, deze mens is niet zo waakzaam als hij zou moeten zijn, want van nature is hij geneigd zich te laten leiden door zijn natuurlijke gebreken, van welke aard ook, zoals toorn, hovaardij, traagheid of lichtvaardig woordgebruik. Komt hij waarheen zijn neigingen hem trekken,

dan geeft hij zich over aan te veel gepraat of aan te veel drinken, aan te veel eten, aan te veel gezelligheid of aan te veel bekommernissen; hoewel deze zonden op zichzelf genomen soms grotere zonden zijn, toch, wanneer ze het gevolg zijn van zwakte en door onoplettendheid zijn ontstaan, dan vormen ze slechts een kleinere hindernis en een kleinere versperring: puur is hier de grond, kwaad de omstandigheid.

Maar wanneer de mens wil opgaan tot het sacrament, is het vandaag of morgen, zou hij zich dan tegen deze dingen niet beschermen, ze zouden de mens zeer kunnen hinderen bij de minnelijke vereniging in deze samenkomst; ze zouden het vertrouwen kleiner maken en het gemoed uiteenrukken en verstrooien, niet ontvankelijk zou het zijn voor deze minnelijke invloed en voor het klare licht dat in hem is.

Maar wanneer deze hindernissen gisteren tegen zijn wil waren opgekomen, en dan met pijn in het hart aanschouwd zijn, ze zouden minder hinderen dan wanneer ze pas vandaag opgekomen waren, want de bitterheid en benauwenis waarin men hen beschouwt schuurt de roest van deze gebreken voor een groot gedeelte weg.

Zou deze mens vandaag opnieuw onvoorzichtig zijn, zodat hij verstrooid werd, het zij door gepraat, door het verspillen van tijd, of door bekommernissen, dan zou hem dit zeer hinderen, en de ene hindernis werd dan gestapeld op de andere. En toch mag de mens het vanwege zoetigheden niet helemaal achterwege laten; want gaat men ter communie dan zondigt men hiermee niet wanneer men berouw heeft; men kan zich de volgende dag wel hernemen.

6

Ook vormt de natuur soms een hindernis, ze maakt de mens ongeschikt wanneer hij bijvoorbeeld te veel of te weinig geslapen heeft of gegeten; een mens moet eens nauwelijks een mondvoll eten en vervolgens gadeslaan of de natuur het verdragen kan.

Kinderen, helemaal rein moet het er zijn, waar God zijn onzegbare heiligheid instorten en ingieten zal. Kinderen, dit zijn de hindernissen tot de goddelijke, minnelijke invloeiing waardoor de edele schat verborgen blijft.

Ook goede, loutere mensen zijn soms traag en slaperig, maar zonder dat zij hierin toestemmen; van nature hebben ze veel slaap nodig, meer dan hun lief is; laat hen de communiegang ook daarom niet achterwege laten. En dan zijn er nog andere hindernissen, zoals bij al die mensen die hierin slechts het hunne zoeken, en troost, en een verheven en goed gevoel; zouden ze hiervan niets bespeuren, ze zouden niet ter communie gaan; zichzelf hebben ze, op verholen wijze, meer op het oog dan God. God wijst deze mensen vaak op henzelf: uitwendig, door ferme, hamerslagen die hij op hen neer laat komen, inwendig, door beklemming en benauwenis, alsof ze helse pijnen ervoeren; en gebeurt dit alles niet, ben dan maar verzekerd van gruwelijk vagevuur. Ze blijven achter en elk uur is hetzelfde als het vorige, en in hen is geen voortgang.

Ook zijn er goede mensen, maar vol van blinde angst zijn ze, wanneer ze op ondervindelijke wijze geen gloed of een groot werk in zichzelf ervaren; zelfs wanneer een waarneembaar beletsel hen onbekend is, ter communie gaan durven ze niet; en ook zij blijven achter.

7

Maar die van deze edele vrucht het allermeest ontvangen, zijn zij die hun grond en hun verlangen rein aantreffen en zo tot God opgaan; God mag geven of nemen, ze zullen niet aflaten, en ze vertrouwen en geloven hem zowel in bezit als in gebrek; zij worden in God geboren en God in hen. En treft hen een hindernis van binnen of buiten, snel wenden ze zich daarvan af en blijven daar niet bij hangen in eindeloos gekauw; alleen God hebben ze lief en op het oog, daarin verzinken ze zich; ze slaan geen acht op zijn gaven, slechts op hem; alles ontvangen ze van hem en alles dragen ze aan hem weer op. In deze mensen bewerkt het heilig

sacrament wonderlijke en edele verlichtingen, voor hen is dit de naaste en de kortste weg. De mens zou er in zulke oprechtheid heen kunnen gaan, dat, zou hij op het punt staan om in het laagste engelenkoor opgenomen te worden, dat het door deze communiegang zo kon zijn, dat hij zijn plaats vond in het tweede of het derde of vierde engelenkoor. En ging hij op deze wijze vaak en veel ter communie, hij zou langs deze weg verheven worden tot het hoogste koor, ja, uitstijgen boven cherubijn en serafijn, boven alle engelennatuur.

En toch, niet dát is het wat de mens nastreven moet, slechts de liefste wil van God zal het zijn en zijn eer. Wat dit edele sacrament aan wonderen bewerkt in een reine grond, dat gaat het begrip van alle mensen en engelen te boven, en niemand begrijpt hoe de gelouterde mens hierdoor geheel en al verheven wordt boven zichzelf en boven elke menselijke wijze, hoe hij in God getrokken wordt en met hem in zijn grond verenigd.

8

En zou een edele, gelouterde mens deze gave niet sacramentelijk kunnen ontvangen, laat hij er zich dan toe aanzetten om deze op geestelijke wijze te ontvangen, en dat moet hij ten minste één keer per dag doen, of hij de mis nu bezoekt of niet, of ergens ziek ligt, ja waar hij maar is.

9

Ach kinderen, welke wonderen zouden we kunnen volbrengen met God, zouden we ons maar naar onszelf toewenden en daarin volharden, en de genade die in ons is waarnemen! Zo vermochten we echt alles, en een waar hemelrijk vonden we binnen in ons. Helaas, helaas, dat doen we niet, en we richten ons op een bedroevende wijze naar wat buiten is, zo zeer dat het zonder maat is, en dan weer is het dit en dan weer dat. Wanneer jullie je nu beijverd hebben het Woord Gods hier te horen, dan, voor men het beseft, veranderen jullie van richting en lopen jullie een ander achterna, en noch van deze noch van die ander dringt iets door;

jullie keren je uitwaarts, en groot en armzalig is het rumoer. Wij zijn waarlijk van wispelturige natuur, ik met jullie en jullie met mij, onstandvastig, wankelbaar.

Ik ben in landen geweest waar de mensen zeer mannelijk zijn en zich op krachtdadige wijze bekeren en daarin volharden, en daar brengt Gods woord in één jaar meer ware vruchten voort dan hier in tien jaar; wonderbaarlijke dingen zag men bij deze zalige mensen en grote genade. Maar in andere landen gedraagt men zich zo verwijfd, en wat er ook gebeuren mag, er komt niets goeds uit. Nee, dat horen jullie niet graag, dat men jullie hier op het oog heeft. Kinderen, we moeten man worden en een krachtige ommekeer maken, of het wordt niets met ons. Hoe betreuenswaardig is het dat Gods grote genadegaven door ons verwaarloosd worden! Het hart van een mens kan ervan verdorren, evenals zijn lichaam.

En het is nu helaas in menig convent zo, dat men zich graag nieuwigheden vertelt, wat zij en zij en hij en hij gezegd heeft en deed; dwaze beelden worden zo in je gevormd. En zij die graag over God horen of ervan spreken, nergens kunnen ze dat zoals ze willen, want anderen veroordelen hen hierom. Kinderen, dergelijke plaatsen en de vertrouwelijkheid van deze mensen, op mijn woord, ontvlucht ze; vlucht, en ga dan voor je bed zitten en open je hart en wacht op God en wat zijn wil is, en volg die dan!

10

En is de wil van God voor jullie niet duidelijk, neem dan van mij deze goede raad aan hoe te handelen: wanneer jullie uit twee werken of twee gedragswijzen kunnen kiezen, dat wil zeggen, je kunt iets doen of laten, en jullie weten niet wat te doen, neem dan steeds en op de eerste plaats jezelf waar, en dan is het beste om dátgene te doen waartegen de natuur zich het meest verzet; en waar ze het meest naar neigt, in deze neiging ligt voor jullie de geringste zekerheid. Hoe meer jullie naar de natuur leven, haar lust zoeken, hoe minder jullie God volgen en zijn wil; hoe minder jullie naar de natuur leven, haar lust zoeken, hoe meer jullie God

volgen en zijn wil. Hoe meer jullie leven willen naar de geest, des te meer moeten jullie leren sterven aan de natuur.

11

Dit is wat hierover gezegd kan worden, over dit sacrament bij uitstek. Maar het blijft ver achter bij wat men er over zou willen zeggen: over zijn nut en zijn voordelen, over Gods eer en de vreugde van alle zaligen, en over de vervolmaking van alle mensen en de grote bekering in hen die doodzonde bedreven, en over de verlossing van de zielen in het vagevuur.

Men leest dat er eens een geest verscheen aan een godsvriend, omhuld door lichtende vlammen was hij, geheel fakkelend op onmenselijke wijze; hij vertelde dat het alleen kwam door nalatigheid bij het ontvangen van het Heilige Lichaam van onze Heer Jezus Christus en dat hij daarom nu deze onzegbare pijnen moest lijden, pijnen die niemand voor mogelijk hield. En hij zei tegen de goede mens: 'Wil je voor mij één keer en op aandachtige wijze het eerbiedwaardige Lichaam van onze Heer Jezus Christus ontvangen voor mij, het zal me helpen.' Hij deed het. Toen die geest de volgende dag naar deze mens kwam, toen straalde en schitterde hij meer dan de zon; hij was door deze eenmalige communie van al zijn pijnen verlost en terstond het eeuwige leven binnengegaan.

God geve ons allen goed te leven, dat geve ons allen de Vader, de Zoon en de Heilige Geest.

Amen.

Sacramentsdag V

HOMO QUIDAM FECIT CENAM MAGNAM ETC. (Lc 14,16)¹

34

Deze preek op het evangelie van Sint-Lucas voor de tweede zondag na het Drievuldigheidsfeest, over het avondmaal, handelt over drie gastmalen, weergegeven door de drie die zich verontschuldigen; vanwege drukte door wereldse zaken wilden ze niet komen.

1

Een mens bereidde een groot avondgastmaal en zond zijn dienaar uit om allen te verzamelen die uitgenodigd waren voor dit avondeten: alles stond klaar. Maar ieder van hen verontschuldigde zich. De eerste zei dat hij een landgoed gekocht had: 'Ik vraag je, verontschuldig me.' De tweede zei: 'Ik heb vijf span ossen gekocht; ik vraag je, verontschuldig me.' De derde zei dat hij net een vrouw had, komen kon hij niet; verontschuldiging vroeg hij niet. De heer sprak: 'Geen van hen zal ooit nog van mijn gastmaal proeven.'²

Dit gastmaal, naar haar eerste betekenis, zoals Sint-Gregorius zei³, daartoe zijn wij allen uitgenodigd en opgeroepen; het is het allerinnerlijkst en allerlouterste, reinste, bevindelijkste kennen en gewaarworden van de innerlijke grond, daar waar het Rijk Gods zich bevindt, en het is het smaken van hoe God daar woont en werkt; dat is wat men zal ervaren in dit kennen, en de liefde. In haar tweede betekenis verwijst dit gastmaal naar het eerbiedwaardige, heilige sacrament. In haar derde betekenis verwijst dit gastmaal naar het eeuwige leven: dát is het ware

¹ Een zeker mens gaf een groot maal etc. (Luc. 14,16)

² Luc. 14,16-24

³ Gregorius Magnus, *Homiliae in Evangelia*, II, hom. 36, 2

gastmaal. Al de gastmalen waaraan alle schepselen ooit deelnamen hier in de tijd of waaraan ze ooit zullen deelnemen in de geest en in de natuur, ze blijven ver achter bij dit gastmaal: een kruimeltje brood vergeleken met wat heel de wereld gezamenlijk voort kan brengen.

Kinderen, de mens die naar dit edele gastmaal wil komen, laat hij zich ijverig richten op de eerste twee gastmalen. Want de leermeesters en de heiligen zeggen, dat de mens die van dit hemelse maal niet op enigerlei wijze en enigszins een voorproef gehad heeft, dat hij het nooit zal genieten. Maar de voorsmaak is erg ongelijkend, en net zo ongelijk zal het genieten zijn.

En toch, hoewel dit in zekere zin wel waar is, toch onthoudt God de smakende bevindelijkheid van deze grond aan menig goede, zuivere mens, zijn hele leven lang, zodat hem geen druppeltje van dit gastmaal ten deel zal vallen tot aan zijn levenseinde; misschien pas daar bij het hemelse gastmaal. En diezelfde mens dan, duizend trappen hoger zal hij staan dan zij die het hier veelvuldig hebben ervaren.

Ook is er menige mens die hier in de tijd veel openbaringen gehad heeft, maar zo, dat hij deze op een wijze geniet die hem elk voordeel hiervan ontnemt; degene dan die het hier zonder moet stellen, die zal God in het hemelse gastmaal duizend treden meer nabij zijn. Want God meet in dit gastmaal met de maat van de liefde, en hij geeft ieder wat voor hem het beste is. Hij dan die deze grond smaken wil, noodzakelijk is het voor hem zijn hart en zijn liefde af te wenden van al datgene wat niet louter God is of waarvan God niet waarlijk de oorzaak is.

2

Het tweede gastmaal, dat is het heilige sacrament, het Lichaam van onze Heer. Dit gastmaal, het geeft zo onzegbaar veel genade en zaligheid, dat woorden hier tekort schieten, en elk menselijk begrip gaat het te boven. En voor deze grote genade moet de mens erg dankbaar zijn; elke dag mag hij haar ontvangen en benutten.

Men zou kunnen vragen waarom het noodzakelijk is dat men dagelijks in het heilige sacrament de dood van onze Heer opnieuw gedenkt, onze Heer, die toch op de heilige Goede Vrijdag volledige genoegdoening bracht voor heel de wereld. Ja, al zouden het de zonden van duizend werelden geweest zijn, hij zou voor alle voldoende genoegdoening gebracht hebben. Dat heeft Onze Lieve Heer uit grote liefde gedaan en hij stichtte voor ons deze heerlijke wijze, omdat wij uit menselijke zwakte dagelijks zondigen, en opdat dit hoge, eerbiedwaardige offer elke dag opnieuw geofferd werd omwille van de zonde en de zwakheid van de mensen. Want Sint-Thomas zei dat al de vrucht en het nut, door de eerbiedwaardige God bewerkt op de dag dat hij stierf, dat men diezelfde vrucht dagelijks vinden kan in elke mis, en dat het dezelfde genade is die elke goede mens ontvangt die het eerbiedwaardige Lichaam van Onze Heer op waardige wijze ontvangt.⁴

Dit heilige sacrament verdrijft en doodt de zonde, het geeft grote, nieuwe genade en het laat de mens groeien en toenemen in deugd. Het behoedt de mens voor een toekomstige val en voor de strikken van de vijand die zonder ophouden geplaatst worden; de mens zou diep vallen, zowel geestelijk als lichamelijk, zou deze krachtige hulp en bescherming er niet zijn; en ook de zielen in het vagevuur ontvangen hieruit grote genade. Duizenden zielen zouden in de ziedende oven moeten liggen tot aan de jongste dag zou het heilige misoffer er niet zijn, zielen die door deze heilige dienst snel verlost worden, vooral indien opgedragen door heilige, reine priesters. Deze oefening bewerkt onbegrijpelijk grote wonderen, in het vagevuur en ook hier in de tijd.

Met dit offer moet iedere mens zich verenigen alle dagen, en hij zal zijn innig verlangen laten uitgaan naar de door alle priesters opgedragen missen over de hele wereld, vooral die, die opgedragen zijn door heilige priesters; van allen moet hij het begeren, maar van hen in het bijzonder wier offer God zo

⁴ S.Th. III, q.79, a.1

aangenaam is, en hij zal hierin betrekken allen waar zijn gedachten naar uitgaan, levenden en doden. De mens heeft daardoor deel niet alleen aan de mis die hij bezoekt, maar aan alle missen die gelezen worden over de hele wereld, aan deze zijde of de andere zijde van de zee.

En zou er een innige mens zijn, een mens die zich kon inkeren, hem zou ik durven aanraden, dat wanneer hij eenmaal daags een mis bijwoonde, dat hij hierna tot zichzelf zou moeten inkeren; hoe inniger hij zich dan tot God zou wenden, des te vruchtbaarder zou elke mis voor hem worden, en dat zou voor hem zo voldoende moeten zijn.

3

Hoe komt het dan toch, dat, hoewel er onmetelijk grote genade verbonden is aan het heilig sacrament en er zoveel van uitgaat, dat er toch menig mens is die dit heilige sacrament ontvangt, en dat vaak en in staat van genade, en er bij hem toch zo weinig zichtbaar wordt van de vrucht van dit sacrament? Het ligt hieraan: deze mensen, ze slaan niet vlijtig acht op hun dagelijkse gebreken, ze bezien deze slechts op slaperige wijze, en deze gebreken vormen zo een hindernis voor de genade en voor haar inwerking.

Ach kinderen, laat de mens van zeer nabij zijn leven en zijn gedragingen bezien, opdat geen bijblijvende gebreken in hem achterblijven. Laat men voor alles zich hoeden voor ijdele woorden en onnutte woorden; want al die woorden noemt men onnuttig waarbij de gedachte ontdaan is van nut. Een mens zou op zijn woorden moeten letten, zoveel hij vermag.

4

De andere hindernis die de mens afhoudt van de inwerking van de genade wordt gevormd door een gebrek aan aandacht voor de tegenwoordigheid; hij verwijlt niet bij deze aanwezigheid, te veel gaat zijn aandacht uit naar ander dingen. Hij slaat geen acht op de

genade en biedt haar geen plek aan om haar werk in hem te doen: een ingekeerd gemoed ontbreekt hier; want zeker twee of drie dagen werkt dit heilige sacrament voor hem die er acht op geeft.

Wil men van deze vrucht smaken, dan zal men uit Egypte getrokken moeten zijn, weg uit het land van de duisternis, om het hemelse brood deelachtig te kunnen worden dat smaakt naar het verlangde. Dit brood echter ontving het uitverkoren volk niet zolang het meel bij zich droeg dat het meenam uit Egypte. En toen ze dit meel helemaal verbruikt hadden, toen gaf God hun het hemelse brood, en hierin vonden ze de smaak waar hun hart naar verlangde.⁵ Zelfs nadat de mens uit Egypte getrokken is, uit de wereld en de wereldse wijze, overtuigd het allemaal achter zich gelaten te hebben en een geestelijk leven te leiden, zolang de mens het meel van de natuur of van het schepsel bij zich draagt en zijn neiging hiernaar uitgaat, zolang smaakt hem deze goddelijke spijs niet in al haar adel en naar het verlangen van zijn innerlijk.

5

Allen die iets hiervan innerlijk ervoeren, laat hen acht slaan op dit aankleven, en ze moeten ter communie gaan niet vanwege hun volmaaktheid maar omwille van hun grote zwakte. Vergelijk het met een mens die een ernstige ziekte krijgt waarbij men vreest voor zijn leven: zou hij in staat zijn door het bezit van uitwendige eigendommen zijn leven te verlengen, men zou voor hem een dure siroop uit goud en parels maken om zijn leven te verlengen. Men gaf hem dit niet omwille van het genot, maar vanwege zijn levensnood. En daarom moet een mens deze kostbare, edele, spijs uitsluitend tot zich nemen vanwege zijn zwakte, opdat hij niet aan de dood wordt prijsgegeven: de liefde tot geschapen dingen. En wanneer de mens deze kostbare, edele spijs gegeten heeft en hij daarna water zou drinken, dan bedierf de kou van het water de hitte-uitwerking van deze spijs en het zou haar bij haar gang hinderen. Net zo gebeurt het hier: wanneer de mens deze edele, hoogwaardige spijs tot zich genomen heeft, dit heilige sacrament,

⁵ Cfr. Ex. 16,4-18

en daarna vreemdsoortige beelden zou toelaten en bekommernissen en veelsoortige uiterlijkheden, dan zou dit de mens hinderen, want hij zou niet ontvankelijk zijn voor de adel van deze spijs. De hitte van de liefde zou dan minderen en tenietgaan, en de geest en de natuur zou ongeschikt worden om inwendig te waken bij het heilige werk.

6

De vijand nu komt, wanneer de mens op het punt staat zich af te willen scheiden van alle schepselen, en beweert dat het dwaasheid is, en zegt: 'Volharden zal je niet'. De verblinde mens doet dan als het volk Israël: toen Mozes hen uit het land van Egypte leidde, en ze toen achterom keken en zagen dat de Egyptenaren hen volgden en met wel zeshonderd wagens achter hen aanzaten, toen riepen ze: 'Ach, wee! had ons toch in Egypte gelaten, dan hadden we geleden wat we dragen konden; nu gaan we hier ten onder!'⁶ Vreesachtige mensen, kleingelovigen, zij doen net zo. Wanneer de vijand nadert en met veel gedruis achter hen aanjaagt met zijn veelsoortige bekoringen, dan denken ze: het is een dwaasheid; veel beter is het voor me in Egypte, in de wereld te blijven, in de bekommernis om de schepselen, in hun liefdevolle aandacht, en in de angst om mijn ziel, want verliezen zal ik haar hoe dan ook. Zo blijft menige mens dan achter bij gebrek aan vertrouwen in God. Laat de mens zich werpen voor de voeten van onze Heer Jezus Christus en laat hij hem vragen om het in zijn plaats aan zijn hemelse Vader te vragen; vol vertrouwen moet hij het aan hem overlaten.

Het derde gastmaal zullen we ervaren wanneer wij daar geraken: daartoe helpe ons God.

Amen.

⁶ Cfr. Ex. 14,10-12

Derde zondag na Drievuldigheid I

KARISSIMI, HUMILIAMINI SUB POTENTI MANU DEI ET C. (1 Ptr 5,6)¹

35

De preek op de brief van Sint-Petrus voor de derde zondag na Drievuldigheid, handelt over drie deugden: deemoedigheid, liefde tot God en omzichtigheid, en ook over de waakzaamheid tegenover de brullende leeuw: de boze geest.

1

'Beminden, verdeemoedigen jullie je onder de sterke hand van God, opdat hij jullie verheffen zal in de tijd van de bezoeking. Al jullie zorgen, werp ze op hem; want hij zorgt voor jullie. Weest nuchter en waakt, want jullie tegenstrever de duivel, hij waart rond als een briesende, brullende leeuw, het juiste moment zoekend waarop hij jullie verslinden kan; weerstaat hem door het geloof. Weet dan, jullie ondergaan hetzelfde lijden als jullie broeders in de wereld; maar God, die jullie genodigd heeft tot zijn eeuwige heerlijkheid, hij zal jullie werk voltooien en jullie sterken en bevestigen in Christus Jezus. Wie nu omwille van zijn heerlijkheid een klein beetje lijdt, hem valt ooit lof ten deel zonder einde.'²

Dit is de brief die de minnelijke vorst Sint-Petrus aan ons schrijft. We treffen hier een volledige leer aan, en aan ons is het om deze te volbrengen en op te volgen. Alles wat de heilige Kerk een heel jaar lang met al haar hoogfeesten gevierd heeft, al dit wordt hierin afgerond en voltooid, wanneer we ons er maar aan houden.

¹ Beminden, houdt u dan klein onder de sterke hand van God, etc. (1 Petr. 5,6)

² 1 Petr. 5,6-11

Hij zei: 'Lieve broeders, beminden, verdeemoedigen jullie je onder de sterke hand van God.' Jullie moeten hier drie zaken opmerken die voor de mens noodzakelijk zijn; hierop zijn al onze oefeningen gericht, geheel ons wezen en ons leven. Wanneer er ook maar één van deze ontbreekt, welke dan ook, geheel ons wezen, ons leven en al onze oefeningen, ze zullen ons dan niet helpen, en al ons werk is dan helemaal niets waard.

De eerste van deze drie, daarover vernemen we van Sint-Petrus wanneer hij ons opdraagt om ons te verdeemoedigen. Dat is de bodem waarop de mens gedurende heel zijn leven moet bouwen en waarop al zijn werken opgetrokken dienen te worden, want anders stort het allemaal in. De tweede doelt op de ware liefde voor God. De derde op de omzichtigheid. Langs deze drie bereikt de mens alle volkomenheid.

2

De minnelijke, barmhartige God nu, hij heeft de deugden geheel en al verzonken in onze natuur, omdat hij wel wist dat we hieraan zoveel behoefte hadden; in ons binnenste heeft hij ons ermee vertrouwd gemaakt en ons hierin zijn verwantschap geschonken: het edele, godkleurige vonkje, dat ons meer innerlijk en nabij is dan wij aan onszelf zijn, en dat ons nochtans zo vreemd en onbekend is vanwege onze hoogmoed. Bevond onze natuur zich in de juiste orde, we troffen de materie van deze deugden onuitputtelijk aan in onszelf, en we konden ons daarmee dan van onszelf losmaken wanneer het goed met ons gesteld was en we bij onszelf bleven.

Stof en reden tot deemoed treffen we aan in onze innerlijke en uiterlijke mens, en wel bij twee zaken: natuurlijke zwakte en zondige neigingen. Welke natuurlijke gebreken dit zijn, dat kan men zien aan elke mens, aan hoe zijn natuur de dingen nodig heeft en ze verbruikt en hoe ze allemaal in hem tenietgaan.³ Wij allen kennen ze goed, de gebreken van de natuur, alles eindigt in

³ Cfr. 2 Kor. 4,16

een niets, en zoals we voortkwamen uit het niets, zo zullen we eindigen in dit niets. De tweede oorzaak vinden we in de zondige gebreken. O, wie bij zichzelf zou blijven en zichzelf vertrouwd zou zijn, hoe grondeloos diep trof hij zichzelf aan te midden van de zondige gebreken; ontdekken zou hij hoe mateloos zijn natuur overgeleverd is aan deze gebreken, en, zou God hem hier niet behoeden, hoe zwak, hoe broos, hoe vatbaar dit alles zou zijn, eindeloos en niet te vatten. Ja, deze gebreken voeren uiteindelijk tot de eeuwige dood, tot het wonen in de hel te midden van de duivels. Overweeg het; is dit niet voldoende aanleiding tot deemoedigheid? Onze natuur wijst ons op deze deugd wanneer wij onszelf beschouwen, inwendig en uitwendig, en we vaststellen dat we niets goeds bezitten noch in staat zijn tot iets goeds.

De tweede deugd, dat is ware liefde tot God; deze deugd is door God geplant, en hij heeft haar laten wortelen in de natuur. Van nature heeft de mens lief, de deemoedigheid echter is niet op die wijze in de mens geplant, van buiten wordt ze toegevoegd; de liefde echter is gegrondvest in de mens. Beda zei⁴, dat leven zonder liefde voor een mens even onmogelijk zou zijn als leven zonder ziel. Zou de mens zich bevinden in de juiste geordendheid van zijn natuur, hij zou God meer moeten liefhebben dan zichzelf. Het is een betreuenswaardige zaak dat de mens zijn edele aard bederft door zijn natuur in genegenheid te richten op de schepselen en de schepper ervan laat vallen.

De omzichtigheid is de derde deugd; ze komt vanuit het verstand, want de mens is een met rede begaafd schepsel. Weet dan: welk werk je ook onderneemt, gebeurt het niet geleid door de omzichtigheid, dan is het niet goed, want het is God niet aangenaam. En daarom zei Sint-Petrus in het epistel van vandaag: 'Jullie moeten nuchter zijn en waakzaam'; dat wil zeggen: de omzichtigheid moet op nuchtere wijze richting en leiding geven aan de mens, aan al zijn doen, aan zijn woorden, zijn leven, overal,

⁴ Citaat van Hugo van Saint-Victor; *Soliloquium de arrha animae* (PL 176, 951C)

altijd, bij iedereen, en op elke wijze, zowel inwendig als uitwendig.

3

Keren we nu terug naar de eerste deugd: 'Jullie moeten je verdeemoedigen onder de sterke hand van God, dan zal hij jullie verhogen op de dag van zijn bezoeking.' Kinderen, wanneer God ons bezoekt en ons dan niet aantreft in de grond van de ware deemoed, dan zijn we er slecht aan toe, want er staat geschreven: 'God haat de hoogmoedigen, de deemoedigen schenkt hij zijn genade'⁵; hoe groter de deemoed, des te groter de genade; en hoe kleiner de deemoed, des te kleiner de genade in zijn bezoeking; treft hij ons dan hooghartig, wees ervan overtuigd: hij zal ons terneer drukken; en treft hij ons nedermoedig, hij zal ons omhoog heffen. De nederheid baart de hoogheid; maak je jezelf klein en nederig, je zult verhoogd worden. Kinderen, zijn hand is zo sterk, en wijs, en goed en liefdevol is ze; maar wij, wij zijn zwak, blind en slecht en tot niets in staat zonder hem.

Daarom zei hij: 'Al jullie zorgen, werp ze op hem, want hij zorgt voor ons'⁶. Al gaf God ons geen grotere voorspoed en ruggensteun dan de trouwe zorg die we dagelijks ervaren – waarmee hij ons voorziet van alles wat we nodig hebben in geest en natuur, en ons behoedt voor menige hartenpijn in lichaam en ziel, en ons dagelijks troost en bevrijdt – zouden we standvastig blijven in onszelf, we zouden hem zeer wel gewaar worden, en het moest ons sterk naar hem toe trekken en drijven. Daar in hem alle dingen zonder menigvuldigheid zijn, gekenmerkt door zorgzaamheid, daarom overkomt ons niets, al is het nog zo klein, of het is door hem zo geordend en bedoeld: zó moest het zijn en niet anders.

Nu zei Sint-Petrus voorts: 'weest nuchter en waakzaam'; want de vijand, de leeuw, wanneer deze zijn brullende stem laat horen,

⁵ 1 Petr. 5,5

⁶ 1 Petr. 5,7

dan schrikken de dieren zo erg dat ze neervallen, en dan slaat hij toe en eet ze op; en net zo bespringt de brullende vijand een kleine, zwakke mens die niet goed gegrondvest is: hij valt dan ter plekke neer en laat zich door de vijand opeten. Hier maant Sint-Petrus ons tot waakzaamheid, opdat wij deze boze aanvallen kunnen weerstaan met het geloof.

De mens moet zich gedragen als bevond hij zich in een stad die belegerd is: wanneer men weten zou waar het leger het sterkst en de stad het zwakst was, dan zou men vooral op die plek waakzaam zijn, en was men dat niet, men zou de stad verliezen. Net zo moet de mens dáár waakzaam zijn waar de vijand hem het meest belaagt; waar zijn natuur het zwakst is en zijn gebreken het grootst zijn, vooral daar moet men waakzaam zijn en zich het meest beschermen.

4

De vijand nu brengt de mens graag in een staat van ongeordende bedroefdheid; want, wanneer de mens zijn oog laat vallen op zijn natuurlijke gebreken en zijn zondige gebreken, we spraken hier eerder over, dan maakt dit de mens bedroefd en angstig; en dan komt deze leeuw, de vijand, en fluistert je toe: 'Zie, wil je dan zo je leven leiden, vol zorgen en berouw? Nee, waanzin is het. Leef in vreugde, net als de andere mensen en geniet je leven; God zal je wel berouw geven aan het einde ervan. Leef zoals jij het wilt, en geniet van de schepselen zolang je jong bent; wanneer je oud zult zijn, word dan maar heilig.' Ach kinderen, wees op je hoede zolang het dag is, opdat de duisternis je niet omvangt, en wees nuchter en waakzaam en behoed jezelf, want van daar is geen terug. Laat niets van die dingen in jullie gevonden worden, dingen waar onze Heer op doelde toen hij zei: 'Elke plant die niet door mijn hemelse Vader is geplant, die moet met wortel en al uitgetrokken worden.'⁷ Ach kinderen, bezie het allemaal met een verstandige blik!

⁷ Mat. 15,13

Deze vijand, hij laat menigerlei gedachte bij de mens opkomen. Ach, denkt de mens dan, had ik nou maar een biechtvader! Dit en dat overvalt me innerlijk. Help me! Hoe is het toch met me gesteld. Nee, lieve kind, deze invallen, ze zijn mij niet onbekend. Maar ik zeg je: valt jou zoiets te binnen, laat het weer naar buiten vallen en wees tevreden, wend je hart tot God en kijk er niet naar om, maak er geen praatje mee. Laat het vallen. Menigerlei benauwdheid komt in je op, door de vijand bij je opgeroepen; het komt allemaal voort uit ongeordende bedroefdheid. Uiteindelijk brengt hij de mens aan het twijfelen en zegt dan: 'Alles is verloren'. Wat zal de mens dan doen? Hij moet al zijn zorgen aan God opdragen. Werp je anker in God! Wanneer men met een schip in nood is en men waant zich verloren, dan werpt men zijn anker in de Rijn, in de grond: zo weert men zich. Als de vijand de mens dan aanvalt met zware bekoringen, het zij inwendig of uitwendig, moet de mens alles laten voor wat het is en het anker grijpen en het werpen, diep in de grond, wat zeggen wil: al zijn vertrouwen en hoop vestigen op God. Meteen laat men riem en roer varen en grijpt naar het anker. Net zo moet jij doen, in welke nood, van ziel of lichaam, je jezelf ook maar zult aantreffen.

5

Ach, kon de mens dit anker toch op de juiste wijze vatten wanneer zijn einde nabij is, zodat hij hopend op God en met godsvertrouwen sterven kon: wat een zalig sterven zou dat zijn! Een mens moest zich aanwennen te leven in dit vertrouwen, net zoals hij het doet bij andere deugden: het zou hem helpen bij zijn levenseinde. En laat het geen vals vertrouwen dan zijn. Dat een mens slecht wenst te leven en daarbij zijn vertrouwen stelt op God, dat is een zonde tegen de Heilige Geest, omdat men willens en wetens kwaad doet, daarbij hopend op Gods barmhartigheid.

Nee, met vertrouwen bedoelt men dat de mens, gegrond in ware deemoed en liefde, zijn onvermogen bekent en zich daarbij, door zijn juiste oordeel, overgeleverd weet aan Gods hulp. En doe dat dan vanuit een volledige en ware omkeer en doe het opgewekt;

want hij die opgewekt geeft, hem heeft God lief.⁸ Zou je hem niet al je vertrouwen geven, hij die jou zo oneindig veel goeds bewezen heeft? Lang voor je mens werd, kende hij je zwakheid en wist hij dat je zou zondigen; lang hiervoor kende hij reeds de wijze waarlangs je vergeving voor je zonden moest zoeken; met zijn edele dood gaf hij je dit, om nog maar te zwijgen over het mateloos goede dat hij je elke dag, op elk uur en zonder ophouden schenkt. Keer om dan, en wend je tot hem. Weet welke bekoringen de mens kent: zolang je wankelt – wil je wel of wil je niet – laat de vijand je niet met rust; lang zal het niet meer duren en je zult overwonnen zijn.

Maar wil je dit achter je laten, wend je hiervan dan vastberaden en helemaal af, en zeg wanneer je je hiervan afkeert, dat je zoiets nooit weer doen zult: dan heb jij overwonnen, en schandvol vlucht de vijand. Immers, wanneer de mens zich aan deze vijand gewonnen geeft, dan doet deze mens net als een goed bewapende man die gaat liggen voor een vlieg en zich dan dood laat bijten. Want de mens heeft veel betere wapens: het heilige geloof, het heilige sacrament, het woord Gods, het voorbeeld van alle goede mensen, het gebed van de heilige Kerk, en vele andere flinke versterkingen; hierbij is de macht van de vijand geringer nog als de macht van een vlieg is tegenover die van een beer. De mens dient zich slechts op wakkere wijze te verzetten en hij moet zijn anker manhaftig in God werpen, God die hem zoveel goeds heeft geschonken.

Kinderen, geef acht op jezelf: wanneer jullie aankomen in de andere wereld, hebben jullie de vijand niet weerstaan, dan behoren jullie hem toe, hij zal jullie kwaad doen, want hem hebben jullie gevolgd; er is daar geen terug. Ook moet de mens ijverig zijn grond waarnemen, want wat leeft de mens verkeerd, hoe bedriegt hij toch zichzelf! Hij meent God en de mensen te kunnen bedriegen en verliest zijn kostbare tijd en de genade. God geeft de vijand hier macht, en geen goed werk, niet één, laat hij de

⁸ 2 Kor. 9,7

mens nog doen. Waak hierover zolang het dag is en het licht er voor jullie is; ga in dit licht en waak ervoor dat de duisternis jullie niet grijpt⁹; richt je blik wakker inwaarts, naar binnen, in jullie grond.

6

Velen zijn er die dit niet doen en al hun werken gaat uitwaarts; worden ze van binnen door iets geraakt, dan staan ze meteen op en vertrekken, weg naar een ander land, naar en andere stad; en ze komen zo tot niets, want steeds beginnen ze met nieuwe manieren van leven; menigeen loopt zo zijn eeuwig verderf tegemoet. Hij wil leven in armoede, maar dan weer moet het in een kluis zijn, dan weer in een klooster. Waarlijk, de mensen die intreden in een klooster, in een slotklooster van een orde die haar waarde bewezen heeft, zij doen het goed; zij gaan de zekerste weg; heel wat anders dan de weg die jij wilt gaan. Hoewel ze niet allemaal, een gedeelte van hen wel, als gevolg van goddelijk aandrift zijn ingetreden, toch zeggen ze allemaal: 'Heer, Ik dank je dat ik nu hier ben; ik wil je altijd dienen, danken en loven, hoe ik hier ook mag zijn gekomen.' En jullie moeten dit weten: het geringste en meest onbeduidende werk in ware gehoorzaamheid verricht, dat wordt, hoe klein het ook mag zijn, door deze gehoorzaamheid waardiger, beter en verdienstelijker dan al de grote werken door welke mens ook maar verricht.

Wil een mens een nieuw werk, een nieuwe manier van leven beginnen, laat hij daarmee dan helemaal verzinken in God, opdat hem alle eer kan toekomen. En een mens dient hierbij te onderzoeken of hij daartoe wel voldoende genade ontvangen heeft, of zijn drijfveren zuiver zijn, of zijn natuur volgbaar genoeg is en of hij de lasten dragen kan die hem dan worden opgelegd; inkeren tot bij zijn onmacht moet hij, blikkend in zijn grond om er te waken; en niet weer uitwaarts zal hij gaan. Bezien moet hij of deze grond zich waarlijk in hem bevindt: ware, wezenlijke deemoed, liefde en omzichtigheid; en vindt hij dit dan

⁹ Cfr. Joh. 9,4

in zichzelf, dan zal God zeker grote en wonderlijke dingen in hem bewerken.

7

Sint-Petrus zei vervolgens: 'Broeders, weet dat jullie hetzelfde lijden ondergaan als het lijden dat jullie broeders in de wereld ondergaan.' Lieve kinderen, altijd moet er geleden worden. Waar de mens zich ook bevindt, steeds zal hij lijden, hij die de vijand in de wereld dient. Zie hoe menige trotse held en frisse gezelschap zijn leven waagde en het verloren heeft tijdens deze dienst; geen ander loon voor hen dan: hun vlees voor de wormen en hun ziel voor de duivel. Wat kun je daarvoor nu kopen? Bereidwillig zullen jullie daarom lijden omwille van God; hij wil zichzelf, het hemelrijk en het eeuwige leven aan jullie geven, hij die zelf geleden heeft. Waar het hoofd geleden heeft, daar schamen zich de ledematen wanneer ook zij niet geleden hebben.

Wie lijdt er zoveel als wat Onze Lieve Heer aan laster en smaad moet lijden, nog elke dag? Zou hij nog lijden kunnen ondergaan als toen, veel meer lijden zou hij nu moeten ondergaan dan toen hij daar lag en men hem doden ging; zo vaak op een dag wordt hij gekruisigd, en lasterlijk zweert men op zijn lijden, hierbij zijn dood en zijn wonden nemend als onderpand. Zijn folteringen moet hij elke dag hernieuwd ondergaan, zijn wonden worden overnieuw geslagen, vergoten wordt zijn kostbare bloed, met elke doodzonde en steeds weer. Welke smaad toch moet hij elke dag verduren; zijn rein, eerbiedwaardig, goddelijke lichaam wordt dagelijks ontvangen in menig onrein, stinkend, duivels vat, dat vrijwillig vervuld is van de wereld der schepselen! En zou hij nog pijn kunnen voelen, zwaarder zou het hem vallen door deze mensen ingenomen dan door Judas ontvangen te worden. Want deze mensen belijden dat hij hun God en schepper is, Judas had hiervan geen weet. En zouden de vrienden Gods dit lijden op een lichamelijke wijze kunnen ondergaan en op de wijze zoals zij het in hun hart en in liefdespijn ondergaan, het zou hun hart verwonden, het sneed hun door de ziel, door merg en been zou

het gaan. Konden ze er iets aan doen door te sterven naar het lichaam, dit sterven zou hun aangenamer zijn dan hun natuurlijke leven; liever dit, dan te moeten zien dat hun beminde God en Heer belasterd en gehoond wordt.

Lieve kinderen, dit is, samengevat, de ware en de rechte, zekerste weg, zoals die ons door Sint-Petrus gewezen is. Hij wijst ons hoe we ons moeten verdeemoedigen; hoe de deemoed onze grond moet zijn, en hoe de liefde ons tot woning zal zijn en verstandigheid en omzichtigheid, door ons gebouwd op deze grond; zo zal God ons verhogen op de dag van zijn bezoeking. Kinderen, velen zijn er die opgegaan zijn langs de weg van het verstand en zich hierbij verloren hebben in subtiliteiten; deze rechte weg zijn ze niet gegaan en ze vallen allen naar omlaag, de afgrond in. Want: hoe hoger de berg, hoe dieper het dal.

Dat wij nu allen in de ware grond gevonden mogen worden, opdat God ons omhoog zal trekken en zeggen: 'Vriend, rij's op'¹⁰; daarbij moge hij ons allen helpen.

Amen.

¹⁰ Luc. 14,10

Derde zondag na Drievuldigheid II

ERANT APPROPINQUANTES AD JHESUM. (Lc 15,1)¹

36

De preek op het Evangelie van Sint-Lucas voor de derde zondag na Drievuldigheid handelt over vier soorten van zondaars, over hun bittere dood, en ook over hoe God elke mens van goede wil bezoekt met menigerlei tegenspoed.

1

In het evangelie van deze week leest men dat de zondaars naderden tot onze Heer, en in het evangelie staat dat onze Heer een gelijkenis vertelde en zei: 'Wie is er onder jullie, die, wanneer hij honderd schapen heeft en er een van verliest, de negenennegentig niet achterlaat in de wildernis om het ene te zoeken dat hij verloren heeft, totdat hij het vindt? Dan legt hij het op zijn schouders en nodigt al zijn vrienden en zijn burens uit om zich met hem te verheugen: zijn verloren schaap, hij heeft het teruggevonden.'² Over deze woorden handelt de preek.

Kinderen, allen zijn we zondaar en allen mens, en wie zeggen zou dat hij zonder zonden was, een leugenaar zou het zijn, en in hem was de waarheid niet, zoals Sint-Johannes zei.³

Nu wil ik spreken over vier soorten van zondaars.

2

De eerste groep van deze vier, het zijn de grove, wereldse, lasterende, kwaadwillende, zinnelijke en wilde mensen. God

¹ En al de tollenaars en de zondaars naderden tot Jezus. (Luc. 15,1)

² Luc. 15,4-5

³ Cfr. 1 Joh. 1,8

vrezen ze noch hebben ze hem lief en ze leven lasterend en in grote, zware doodzonde, hun hele leven lang, en ze willen weten noch horen van God; bezoeken ze een mis, dan worden ze onrustig, het duurt hun allemaal veel te lang. Onachtzaam zijn ze tegenover God, en afwezig bij alle oefeningen van deugd waar het God en zijn eer betreft. Deze mensen, ze zoeken de nabijheid van Onze Heer, en ze gaan op tot het heilige lichaam van onze Heer in de vastentijd, maar de vaste wil om af te zien van hun levenswijze bezitten ze niet, ze willen dat alles bij het oude blijft. Weet dan dat het voor deze mensen beter zou zijn honderdduizend duivels in hun lichaam te ontvangen, want het lichaam van de Heer ontvangen ze net zoals Judas dit deed, en ze bezondigen zich aan het lichaam van onze Heer, zoals Sint-Paulus zei⁴.

Deze mensen dan die hem aldus ontvangen in staat van doodzonde, ach kinderen, zouden jullie weten hoe zorgwekkend en onrustbarend het met hen gesteld is, jullie hart zou verdorren in je lichaam; en beseften ze zelf, welke kwelling, ellende en gruwelijk oordeel, welke benauwenissen zij daar moesten en zouden ondergaan, ze zouden bezwijken onder die gedachte. En wanneer hun einde dan nadert en ze inzien hoe het met hen staat en gestaan heeft, dan pas verheft zich in hen de jammer en de nood, en ze raken vertwijfeld en zijn ontroostbaar, want voor eeuwig zijn ze verloren; en zouden enkelen zich uitspreken, zoals onlangs nog gezien werd, dan dicht men hen waanzin toe; het komt door de bittere angst die hen bevangen heeft, en ook door de bodemloze barmhartigheid van God, die andere mensen hiermee waarschuwen wil. Kinderen, grote nood hebben ze aan betrouwbare biechtvaders, biechtvader die hun het lichaam van onze Heer zouden ontzeggen en hun zouden zeggen hoe zorgelijk het met hen gesteld is; hadden ze onverschrokken leermeesters en biechtvaders, men zou nooit zulke grote, vreselijke nood aantreffen en dergelijke versteende harten.

⁴ Cfr. 1 Kor. 11,27

3

Zij die behoren tot de tweede soort, ook zij zijn grote zondaren; deze mensen leven schijnbaar goed, ze doen hoogstaande oefeningen en verrichten veel goede werken en ze laten de mensen veel goede voorbeelden zien, maar ze zijn hypocriet: ze gedragen zich als farizeeën en ze zijn eigenwillig, zichzelf hebben ze lief en het hunne, in alles, en ze zijn hoogmoedig – gelaten zijn ze niet. Deze mensen dan, ook zij zijn grote zondaars, al denken ze dat van zichzelf niet; minnaar van zichzelf zijn ze.

Kinderen, ook dit zijn zorgwekkende wegen, de wegen die zij gaan, tegen Gods wensen gaan ze in; de wijze en de werken die hen tot God zouden moeten brengen, diezelfde wijze en werken voeren hen nu ver van God vandaan; in elke hoogstaande oefening die de schijn draagt van deugd, zoals deemoed in woorden en werken, daarin keren ze zich tot zichzelf in hoogmoed, en zo berokkenen zij zich eeuwige schade. En deze zelfde mensen, ze zijn zo ingenomen met zichzelf, in hun ogen zal zelden iemand gered worden. Almaar oordelen ze anderen. Zoals Onze Heer in de ogen van de farizeeën ook nooit kon genezen, net zo zijn ook zij. Almaar oordelen ze, en ieder die niet is zoals zij vliegen ze aan, want uit geestelijke hoogmoed zijn ze vervuld van zichzelf. Dit gebrek, de allerhoogste engelen deed het in de allerdiepste afgrond vallen. Daarom: wachten jullie je hiervoor als voor de eeuwige dood.

Keer in tot jezelf en oordeel daar, en matig je niet aan een ander te oordelen! Zo er iets zeer slecht zou zijn, verontschuldig het zoveel je kunt, doe het in jezelf en ten overstaan van je naasten, opdat niemand erdoor zal zondigen.

Kinderen, dit nu zijn de mensen van de negenennegentig schapen die hij achterliet in de woestijn om dat ene schaap te zoeken. En weet ook: God geeft helemaal niets om dit verkeerde volk, hij

bekommert zich niet om hen, wil van hen niet weten; zoals het evangelie zegt: 'Ik ken jullie niet.'⁵

4

De derde soort van zondaren, dat zijn de koude, slaperige, trage mensen. Deze mensen hebben, net als de anderen, het heilige doopsel ontvangen. Hen echter heeft God behoed voor doodzonden; de geboden of verboden van de heilige Kerk, daar houden ze zich aan, maar ijver noch ernst tot God of goddelijke dingen kenmerkt hen. Ze zingen en lezen veel boeken en ze keren de bladzijden om en om, maar smaak of genade wordt er niet aangetroffen. Bij de schepselen voelen ze zich goed, daar zoeken ze liefde en genoegens, en dat smaakt hen en bij hen voelen ze zich goed, naar hen gaat hun verlangen uit, moedwillig en uit vrije wil, in hen zoeken ze de vreugde en genoegens die ze najagen. Dit is het wat ze najagen, op elke wijze, met hun woorden en werken, met hun kleren, in al hun doen en laten, in gaan en staan, met geschenken, boodschappen en brieven; en zo overschrijden ze dan de grenzen van de zede en de zinnen, en toch menen ze dat ze nooit doodzonde zouden bedrijven – ja, die men opmerken kon.

God echter weet heel goed hoe het met deze mensen gesteld is. Genoeg reden voor hen om zich zorgen te maken. Het is bij hen net als bij mensen die een zwakke maag hebben en onreine, slechte, vervuilde en bedorven dingen in die maag hebben: de kwade geur hiervan komt naar boven, zodat ze zelfs geen goed voedsel meer kunnen verdragen; de zin naar alle goede spijs is hun vergaan, ja, al zouden ze hiervan eten, smaken zou het niet, want de goede zaken smaken bitter vanwege de bedorven dingen die in hen zijn; en ze zijn als vrouwen die zwanger zijn: af en toe hebben ze trek in aarde en onreine dingen. Ja, net zo vergaat het deze verdorven mensen. De maag van hun liefde, hun inwendigheid, die is gevuld met de mest van schepselen, en de smaak voor goddelijke, hemelse zaken is hiermee verdwenen,

⁵ Mat. 7,23; 25,12

want bitter smaken deze en vies. Bezwangerd zijn ze in hun innerlijke grond door iets schepselijks, levend of dood, en daardoor hebben ze trek in aarde en in onreine dingen; dat is hun voedsel, hun lust, en alles is uitwendige ijdelheid.

De leermeesters zeggen dat de eerste materie dorst naar de vorm die haar eigen is. De materie in het lichaam van de moeder, als ze zwanger is geraakt, is in het begin enkel en alleen materie. Vervolgens krijgt deze materie een dierlijke vorm. Deze materie wacht een menselijke vorm waarnaar ze dorst. Wanneer de menselijke materie bereid is, dan dorst deze naar een eeuwige vorm, een redelijke, een vorm naar Gods beeld. Deze vorm zal nooit eeuwige rust verkrijgen, wanneer hij niet overvormd wordt in de vorm die alle vormen in zich draagt en vervolmaakt: het ongeschapen eeuwige Woord van de hemelse Vader.

De ziel heeft een vonkje, een grond in zichzelf, en God, die toch alles kan, hij kan hiervan de dorst niet lessen het zij dan met zichzelf. Al gaf hij haar de geest van de vormen van alle dingen die hij ooit geschapen heeft in de hemel en op aarde, het was niet genoeg, het zou haar niet verzadigen; haar innerlijk is zo van nature. Deze grond en dit verlangen, deze mensen dammen het in, en ze geeuwen alsof ze met de wind verzadigd denken te kunnen worden; hierdoor smaken hun de goddelijke dingen niet, want de smaak is verdwenen; hun maagingang is vervuild; nabij is voor hen de eeuwige dood.

Lieve kinderen, wat denken jullie dat deze mensen doen zullen als hun einde daar is en ze dan inzien dat ze met hun natuurlijke adel zo verkeerd zijn omgegaan, en ze door deze ijdele onzinnigheden zulk onmetelijk goed misgelopen zijn en hun grond bedorven en verwoest hebben? Ach kinderen, de nood en de jammer die daar zal ontstaan, groter dan elke andere nood zal deze zijn.

5

Overweeg nu het volgende! De mens heeft alle dingen van God ontvangen, alles wat hij inwendig en uitwendig bezit: het goed

van de natuur, van de genade en van het geluk. Alles heeft hij gekregen om het weer in liefde op te dragen aan God, dankbaar en hem tot lof. Deze verstompte zielen, die zo hun tijd doorbrengen, ze doen nauwelijks meer dan dat te betalen wat hun dagelijks gegeven wordt. Hoe zit het dan met de bodemloze schulden, die de mens allemaal verschuldigd blijft? Kinderen, als men dit nader beziet, en beseft dat het allemaal ingevorderd wordt tot de laatste penning, ach, wat menen jullie wat er zal gaan gebeuren? Laat ze erop toezien dat hun niet overkomt wat met de dwaze maagden gebeurde⁶: ook van hen staat er niet dat ze ooit grote zonde deden, slechts dat ze onvoorbereid aangetroffen werden. Ze wilden zich voorbereiden: het leek een vast, goed voornemen. En toch moesten ze buiten blijven; ze werden buitengesloten, en er werd tot hen gezegd: 'Ik ken jullie niet'.

Ach, het gaat echt niet zoals jullie menen. Nee, zo niet! Deze blinde mensen, ze menen dat het minnelijke voorbeeld van Onze Lieve Heer Jezus Christus en zijn kostbare bloed op deze wijze verspeeld kan worden, en zonder vrucht ledig kan blijven. Nee, zo gaat het niet! Je hoort ze zeggen: 'Wij zijn in een heilige orde, te midden van het heiligste gezelschap en we bidden en lezen'. Ja, maar je doet het allemaal zonder liefde, zonder aandacht, met een verstrooid hart, zo blind en zo lauw. En in deze gesteldheid biechten ze, en het heilige lichaam van onze Heer ontvangen ze zo. Ze doen als iemand die een koning in zijn huis uitnodigt en hem dan zijn plaats wijst in een onreine, stinkende stal tussen de varkens. Kinderen, duizend malen beter zou het voor hen zijn hem nooit te ontvangen.

Wie naar hen toekomt om hen te waarschuwen voor het vreselijke gevaar waarin ze zich bevinden, en hun zegt hoe deerniswekkend hun sterven zal zijn, die bespotten ze, en ze zeggen: 'een begharde is het'; allemaal nieuwlichters zijn het volgens hen; joden noch heidenen hebben de christenen ooit zo erg bespot en beschimpt. Deze valse christenen minachten hen in nog hoger mate en ze

⁶ Mat. 25,1-13

bespotten hen: 'Hier is een nieuwlichter verschenen, eentje uit die groep van verheven geesten'. Dat doen ze deze mensen aan, mensen die toch weet hebben van de eeuwige en dodelijke schade die dreigt, en die deze mensen de uitweg willen wijzen; en weet: blijven deze mensen volharden zonder berouw en bekentenis, voor Gods aangezicht zullen ze nooit verschijnen.

Ze zeggen dat ze nooit kwaad wilden doen. Denk je dat dit voldoende is? Het minste van alles, het uitwendige, geef je hem, de huls geef je aan God, je dierlijke zinnen, je uitwendige lezen en bidden, maar je genegenheid, je liefde, je begeerte, je hart, dat geef je allemaal aan de schepselen, en uit vrije wil, terwijl hij daarom toch geleden heeft en gestorven is; om al dat andere geeft hij nog geen drie bonen. Dit dan zijn de schapen die hij achterliet in de woestijn. Weinig vrucht treft men hier. Maar weet: mocht God je dan de genade schenken dat je berouwvol wordt wanneer je einde nadert en je overvallen wordt door grote angst, waardoor je behouden mag blijven, dan toch zul je het onverdraaglijke vagevuur moeten lijden: gebakken en gebraden zul je worden, misschien wel tot aan de jongste dag. En is dit geleden, dan zullen ze daarna onmetelijk ver verwijderd moeten staan van Gods bijzondere vrienden, ver weg gestopt in afgelegen hoekje. Zondaren zijn het, hoewel ze van zichzelf denken het niet te zijn. Aldus naderen ze met hun uitwendige leven en met hun uitwendige onschuld onze Heer, hun hart echter, hun grond en hun liefde, het blijven vreemden voor hem en op grote afstand.

6

De vierde groep van zondaars wordt gevormd door de gelukzalige, minnelijke zondaars. Misschien zijn ze wel veel dieper gevallen dan alle anderen, dieper nog dan zij gevallen zijn in vele, gruwelijke doodzonden; aan getal en grootte van deze zonden ga ik nu voorbij. Zij zijn het die tot onze Heer gaan vanuit hun grond, en ze keren of keerden zich op grondige wijze af van alles wat niet louter en alleen God is, en van alles waarin hij niet verschijnt. Hun hart en genegenheid hebben ze gekeerd tot God,

hem beminnen en zoeken ze; in hun grond verlangen ze ernaar slechts hem alleen te beminnen en te zoeken, vóór al het andere. En zo geven zij zich dan aan God over, van buiten en van binnen, en op de wijze zoals hij het wil. De zonden van deze mensen, God verlangt hiervan geen vereffening, hij wil hiervan niet weten. Ze hebben zich er helemaal van afgekeerd, en daarom heeft ook God zich hiervan afgekeerd; willen zij hiervan niet meer weten, dan wil ook God hiervan niet langer weten.

Welke levenswijze hoort hierbij? De mens zal dan in zichzelf bemerken, waarlijk en zonder omhaal van woorden, dat hij vanuit de grond van zijn hart verlangt slechts voor God alleen te leven, en daarbij niemand anders op het oog te hebben. Alleen hem heeft hij op het oog, vóór en boven al het andere, met pure liefde en zuiver verlangen in al zijn werken. In zichzelf bemerkt deze mens een ontvankelijke, goede wil om, waarvan hij zou weten dat God het van hem verlangde, wat het ook zijn mocht, om daartoe dan bereid te zijn en het te doen; en wilde God dat hij ergens van afzag, al was er in het hele aardrijk niets wat hij meer lief zou hebben, hij zou bereid zijn om het los te laten. Deze mens verlangt God te volgen langs welke wegen hij hem ook maar leiden of geleiden wil, met of zonder middel; Gods weg wil hij gaan in lijdelijke afgescheidenheid en op elke wijze die God van hem verlangt.

7

Het evangelie zegt dat dit het schaap was dat hij zocht. Wat moet men onder dit zoeken verstaan?

God zoekt en verlangt naar een deemoedige mens, naar een zachtmoedige mens, een arme mens, een reine mens, een gelaten mens, een gelijkmoedige. Dat wil niet zeggen dat men maar neer moet zitten en zich de kap over het hoofd moet trekken; nee, kinderen, dat niet! Maar laat je door God zoeken, opdat je door hem zo terneergedrukt wordt en teniet zult gaan, dat je leert wat deemoed is, in elke omstandigheid, door wie of wat dan ook. Zoals iemand die iets verloren heeft het verlorene niet op slechts

een enkele plaats zoekt maar op meerdere plaatsen, hier en daar, en dan zolang zoekt totdat hij het vindt, zo, kind, zo zal ook God jou langs vele wegen zoeken. Laat je maar vinden langs al die wegen en bij alles wat je overkomt, waar het ook vandaan mag komen, en door wie hij het je ook maar geven wil; door welke krenking, welke vernedering ook, neem het aan als iets dat van God komt: dit is de wijze waarop hij jou zoekt.

Want God zoekt een zachtmoedige mens. Daarom moet je zo vaak en zo veel heen en weer geworpen worden, om aldus platgedrukt door het lijden zachtmoedig te leren zijn.

God zoekt een arme mens. Laat het aan hem over! Men kan je je goed afnemen, of je vriend, je verwanten, je rijkdom, alles waaraan je hangt, het gebeurt allemaal opdat je je grond puur en arm aan God kunt overgeven. Op deze wijze zoekt God je: laat je vinden!

Hij zoekt een reine mens: dat is wat hij zoekt. Hij bezoekt je met al die tegenspoed, opdat je gelouterd en verlicht mag worden. Alles wat je maar overkomt of overkomen mag, waarvandaan het ook gestoven of gevlogen komt, van wie het ook mag komen, van de vijand of van een vriend, van je moeder, je zus, je nicht, je tante, neem het aan, niet als van mensen gegeven, maar louter en alleen als van God gegeven, en laat je door God dan op deze wijze zoeken!

Lieve kinderen, had een mens een wond waarin zich vuil en etter ophoopte, hij zou zich laten snijden en behandelen op een pijnlijke manier en op velerlei wijze, allemaal om maar niets ergers op te lopen; ja, al die pijn weerhield hem hiervan niet, zou hierdoor het vuil maar verdwijnen en hij genezen.

Lieve kinderen, onderga dan op dezelfde wijze het lijden waarmee God jullie bezoekt, opdat de grond helemaal gezond en geheeld zal worden voor eeuwig. Zeg dan, wanneer onverzien lijden je mocht treffen, zij het van binnen of van buiten: 'Wees welkom, mijn lieve, enig trouwe vriend; hierin heb ik me op je

komst niet voorbereid noch had ik je zo verwacht', en buig heel deemoedig dan, hem aldus groetend. En weet: God zoekt je in alle dingen. Hij zoekt je als gelaten mens. Welaan dan, geef je over en word een gelaten mens!

God zoekt grote rossen noch sterke ossen: de mensen die onstuimig grote oefeningen doen; zij die grote uiterlijke werken doen, die zoekt hij niet, hij zoekt slechts deemoedigheid, zachtmoedigheid: kleine, gelaten mensen, die zich door God laten zoeken; en waar men hen ook maar zoekt, als schaap treft men hen aan.

Wil jij dit schaapje worden en zijn, plaats jezelf dan in een ware, gelijkmoedige vrede bij alles wat je mag overkomen, langs welke wijze het ook komen mag. Wanneer jij het jouwe doet, heb maar geen vrees bij wat er ook komen mag; wees in vrede, en draag alles aan God op, geef je helemaal aan hem over. Niet naar de wijze der zinnen, maar naar de wijze van het verstand keer je af van je gebreken, wees vervuld van mishagen hierover – daarvan kun je niet genoeg hebben – want zou je het doen naar de wijze der zinnen, het zou een grote hindernis vormen. Behoud in alles de vrede, ook bij Gods gaven. Hij geeft, hij neemt; bij alles: blijf gelijkmoedig. Een gelaten mens word je dan wanneer je gelijkmoedig alles van God aanneemt: lief en leed, bitter en zoet, in ware, volmaakte vrede.

8

Ach, kinderen, dit is dan het zo beminde schaap, het schaap dat door de Heer gezocht werd en dat door hem waarlijk gevonden is. De negenennegentig andere schapen liet hij achter; ja, negenennegentig keer honderd van deze zelfzuchtige mensen liet hij liever achter in de woestijn; zoals in de woestijn weinig vrucht te vinden is, zo is ook in deze zelfingenomen mensen weinig of zelfs helemaal geen vrucht. En wanneer hij het minnelijke schaap vindt dat hij gezocht heeft, dan neemt hij het op zijn schouders of op zijn bovenarmen en gaat naar zijn vrienden en naar zijn burens,

en hij zegt: 'Congratulamini mecum, verheugen jullie je met mij, want ik heb mijn schaap gevonden.'

De vrienden en de burenen, dat is het hemelse heir: de engelen en heiligen en al zijn beminde vrienden in de hemel en op aarde; zij allen zijn vervuld van de diepste vreugde, en onuitsprekelijk groot is de vreugde vanwege dit schaap. Deze vreugde, geen menselijk verstand kan haar begrijpen of verstaan, zo afgronddeep gaat ze.

Dan neemt hij het schaap, het minnelijke, zet het op zijn schouders en draagt het met zich mee. De schouder ligt tussen het lichaam en het hoofd en hij zit vast aan allebei. Dat wil zeggen: hij plaatst dit beminde schaap tussen zijn hoge, heilige mensheid en zijn hoogaanbeden godheid. Deze hoge, heilige mensheid wordt deze mensen tot een dragende steun en brengt hen tot in de eerbiedwaardige godheid. De minnelijke mensheid neemt deze schapen onder haar hoede en draagt deze lieve schapen in al de werkzaamheden die ze voorheen uit zichzelf en door zichzelf deden. Nu echter draagt God hen, en hij verricht al hun werken in hen en door hen, of ze nu spreken, eten of staan; ja, in elke werkzaamheid werkt God in hen, en ze leven en zweven in God. Zij gaan uit de mensheid de godheid in en vandaar weer terug, in en uit gaan ze, en ze vinden grazige weiden. De zaligheid en de blijdschap die de geest hier geschonken worden, ook hier in de tijd, onbegrijpelijk hoog verheven is deze boven elke vreugde die wie ook ter wereld ooit ervoer, en groter nog dan de som is ze van wat alle schepselen tezamen ooit ervoeren; als niets is dat vergeleken bij deze vreugde. Ja, de geringste vreugde die de geest hier ondervindt, ze is als een druppel water vergeleken met de grote zee.

Dit zijn de mensen waar het evangelie over sprak; heiligen en engelen ondervinden meer vreugde waar één zondaar zich bekeert, dan van honderd anderen, ja van duizend keer duizend; want God vindt in hen zijn eer en glorie; ja, dát zijn dan de zondaars die God in waarheid genaderd zijn.

Nu is nog blijven liggen de gelijkenis van de penning die door een vrouw verloren werd⁷; deze en de bijbehorende stof zullen we morgen bespreken.

Vragen we onze Heer dat wij ons aldus zoeken laten, en dat men ons dan als schapen vinden mag in de waarheid. Daartoe helpe ons God!

Amen.

⁷ Luc. 15,8-10

Derde zondag na Drievuldigheid III

QUAE MULIER HABENS DRAGMAS DECEM ET CETERA.

(Lc 15,8)¹

37

Deze preek op een ander gedeelte uit het eerder genoemde evangelie van Sint-Lucas, over de verloren penning, handelt over meerdere soorten van brandende liefde, en hoe de mens God zoekt op twee manieren, en hoe hij door God gezocht wordt en hem hierin elke zinbeoediging ontnomen wordt.

1

Vandaag heb ik hier gesproken over dat deel van het evangelie dat vertelt over de wijze waarop de zondaars naar onze Heer gingen; jullie hebben het gehoord, en ook hoe het verloren schaap gezocht werd en hoe het gevonden werd.

Kinderen, hoe jullie het ook keren of wenden, jullie moeten als schapen zijn, in ware zachtmoedigheid en in stilte leven ze en in alles zijn ze gelaten en lijdzaam, zodat je een aan God onderworpen gemoed hebt en door hem dan alle schepselen op lijdzame wijze zult verdragen. Hoe God je ook zoekt of zoeken wil, op welke wijze en door wie dan ook, hetzij door zichzelf of door de mensen, of door de vijand, of door alle schepselen in de hemel of de aarde, of door gruwelijk harde woorden en daden, weet: hoe heftig men je ook aanvalt, je zult jezelf daarbij niet dienen te rechtvaardigen. Daarin zul je dan volgen het allerminnelijkste voorbeeld: onze Heer Jezus Christus; het

¹ En als een vrouw tien drachmen heeft etc. (Luc. 15,8)

allerzachtmoedigste lammetje was hij, en zijn mond bleef gesloten toen hij voor de scheerder geleid werd.²

Zo dan, mijn lieve kind, zo zal ook jij geschoren worden door harde woorden en daden op de wijze waarlangs de Heer je zoeken wil; en zo word je aan hem gelijk, en je wordt tot het minnelijke schaapje dat hij op zijn schouders wegdragen zal; dragen zal hij je, weg uit de vergoddelijkte mensheid die je naar zijn voorbeeld gevolgd hebt, tot in de overwezenlijke godheid, waar de volmaakte weide is. Want dit, kinderen, dit moet er allereerst zijn, voor al het andere.

Weet dan: als je aldus een schaapje geworden bent, en het minnelijke voorbeeld, onze Heer Jezus Christus, bent gevolgd, wat noodzakelijk is, dan pas ben je een goede, heilige mens. Maar is het je bestemming om een edele mens te worden, weet dan: onmetelijk is de hoogte waar je nog overheen moet klimmen.

2

Kinderen, in dit evangelie lezen we over een vrouw die een penning verloren had, en ze ontstak een lantaarn en ging die penning zoeken.³

Deze vrouw, dat is de godheid; de lantaarn, dat is de vergoddelijkte mensheid; de penning, dat is de ziel.

Deze penning moet drie kenmerken hebben, en ontbreekt er ook maar één hiervan, dan is het geen echte penning. Hij moet het juiste gewicht, de juiste materie, en de juiste slag en afbeelding hebben: al dit is noodzakelijk. Van goud of van zilver zal hij zijn, daaruit dient zijn materie te bestaan.

Ach kinderen, wat een wonder, deze penning! Een echte gouden penning is het, en iets ondoorgrondelijks en onbegrijpelijks is er aan de hand met die penning. De penning moet het juiste gewicht hebben. Weet: het gewicht van deze penning valt niet te wegen;

² Cfr. Jes. 53,7; Hand. 8,32

³ Luc. 15, 8-10

hij weegt meer dan het hemelrijk en het aardrijk met alles wat daarin besloten ligt. Want God is in deze penning, en daarom weegt hij evenveel als God.

In de materie van deze penning is de ingezonken godheid; met de overwezenlijkheid van haar onuitsprekelijke liefde heeft zij zich in deze geest gedrukt en hem aldus geheel en al terug in zichzelf verslonden en verdronken. Wil dat gebeuren, dan moet je echt een weg gaan die meer rechtstreeks en korter is, een weg die veel verder gaat dan wat de uitwendige mens zoekt, en die uitstijgt boven al de oefeningen van de uitwendige mens, zowel naar lijdzame als werkende wijze, of op welke wijze dan ook, of het nu in beelden is of in vormen. Hoe dan? Deze vrouw ontstak een lantaarn en ze keerde het hele huis ondersteboven. Deze lantaarn, het was de eeuwige wijsheid die haar onstak. En wat hier ontstoken wordt, daaronder verstaan we hier de ware goddelijke liefde; zij moet hier ontstoken worden, zij is het die branden moet.

Lieve kinderen, jullie weten niet wat liefde is. Jullie menen dat het liefde is wanneer jullie grootse gevoelens en smaak en genot ondervinden; en jullie noemen dit dan liefde. Nee, dit is geen liefde. Zo is haar aard niet. Maar liefde is het, wanneer men ontbrandt in ontbering, in gemis, in verlatenheid; een onophoudelijke, aanhoudende kwelling is het, en men ondergaat haar in ware gelatenheid; een versmelten is het en een verdorren in het vuur van dit ontberen en in gelijkmoedige gelatenheid. Dát is liefde, en niet wat jullie menen dat het is. En dat wordt bedoeld met 'het ontsteken van de lantaarn'.

3

Nu dan: ze zet het huis op z'n kop en zoekt de penning. Hoe voltrekt het zich, dit zoeken dat in de mens plaats vindt? De ene wijze is werkend, de andere is lijdend. Werkend wil zeggen dat de mens zoekt; de andere wijze, dat hij gezocht wordt. Op tweeërlei wijze zoekt de mens. Het ene zoeken waarmee de mens zoekt is uitwendig, en het tweede is inwendig, en het tweede zoeken staat boven dat andere als de hemel staat boven de aarde; en dit ene

lijkt in niets op dat andere. Het uitwendige zoeken waarmee de mens God zoekt, dat treffen we aan in oefeningen van goede werken van velerlei aard, waartoe hij door God wordt opgeroepen en opgewekt, en door zijn vrienden wordt aangespoord. Het allermeeft treft men dit aan in oefeningen van deugden: deemoedigheid, zachtmoedigheid, stilte, gelatenheid, en in al die ander deugden die men beoefent of beoefenen kan.

Maar dat andere zoeken, dat gaat daar ver boven uit. De mens gaat dan binnen, in zijn eigen grond, in het innerlijkste, en zoekt de Heer daar. Hijzelf heeft ons deze wijze geleerd, toen hij zei: 'Het Rijk Gods is in jullie.'⁴ Wie dit rijk vinden wil – God met al zijn rijkdom en in zijn eigen wezen en natuur – moet het zoeken waar het is: in de meest innerlijke grond, waar God de ziel meer nabij en inwendiger is dan zij zichzelf is.

Deze grond is het die gezocht en gevonden moet worden. In dit huis moet de mens binnengaan onder achterlating van zijn zinnen en al wat zintuiglijk is en van alles wat met de zintuigen aangedragen wordt en naar binnen gedragen is aan beelden en vormen, en van al hetgeen de verbeelding, de verbeeldingskracht, en de zintuiglijke beelden ooit, elk op hun wijze, naar binnen droegen; ja, ook boven de beelden van het verstand en het werken van het verstand, en de wijze van het verstand en al zijn uitwerkingen. Wanneer de mens in dit huis komt en daar God zoekt, dan wordt dit huis ondersteboven gekeerd, en dan zoekt God hem en keert dit huis om en om, als iemand die iets zoekt: het ene werpt hij hier, het andere daar, totdat hij vindt wat hij zoekt.

Zo gebeurt het met deze mens: wanneer hij in dit huis komt en hij God heeft gezocht in deze meest innerlijke grond, dan komt God en zoekt de mens en keert het huis om en om.

Nu wil ik een gedachte uitspreken die niet iedereen begrijpen zal, ook al spreek ik in gewone moedertaal. Alleen zij zullen het

⁴ Luc. 17,21

begrijpen die er al een voorspel van gehad hebben en al enig licht ontvingen; niemand anders.

Met dit 'ingaan' wordt ook niet bedoeld dat men er nu en dan naar binnen gaat, en weer naar buiten gaat om zich met de schepselen in te laten.

Dit ondersteboven keren van het huis en dit zoeken van God naar de mens, daarmee wordt bedoeld, dat elke opvatting, elke ontkenning, elke wijze waarlangs de mens God voor ogen had, wanneer God in deze innerlijke grond komt, in dit huis, dat dit hem dan allemaal ontnomen wordt. Alles wordt ondersteboven gekeerd en het is als had hij het nooit bezeten; en steeds maar weer overnieuw begint het; al die zienswijzen, al die lichten, en alles wat daar gegeven en geopenbaard wordt of wat zich ooit voordeed, het wordt in dit zoeken helemaal ondersteboven gekeerd. Zou het mogelijk zijn dat de natuur het verdragen kon om zo omgekeerd te worden, dag en nacht, zeven maal zeventig keer, ja, kon de natuur het verdragen, dan zou dat nuttiger voor hem zijn, voor de mens die zich hieraan kunnen overgeven, dan alles wat hij ooit begreep of wat hem ooit gegeven werd. Door dit omkeren zou de mens onuitsprekelijk veel verder gebracht worden, kon hij het toelaten, dan door alle werken, alle werkwijzen en alle goede voornemens die ooit bedacht of uitgevonden werden.

Ja, zij die op de juiste wijze tot daar geraken, het worden de allerminnelijkste mensen, en het kost hun geen moeite, om, wanneer ze ook maar willen, zich in een oogwenk in te keren en boven de natuur uit te stijgen.

4

De natuur echter heeft bij veel mensen iets kleverigs en wil altijd iets hebben waaraan zij hechten kan, iets wat haar houvast biedt. En veel mensen, ongelaten zijn ze en kleverig. Het is als bij hen die een dorsvloer moeten maken en vlegelen, waarbij die vloer ruw is en hobbelig: bij hen, die als die vloer zijn, moet men een

sterke, harde bezem nemen om die vloer flink en hard uit te vegen en hem te bewerken, totdat hij glad en effen is geworden. Maar heeft men een gladde dorsvloer, dan is dat niet nodig, een vederborstel om er over heen te gaan zal volstaan. Zo zijn er nogal wat mensen die ruw en ongelaten zijn: God zal deze mensen moeten vegen met de harde, stugge bezem van allerlei bekoringen en lijden, om hen zo dan te leren zichzelf los te laten. Maar de minnelijke mensen, zij die effen zijn en gelaten, bij hen gaat het als vanzelf en uit hen worden minnelijke mensen geboren; verlost en bevrijd zijn ze van alles waaraan de natuur zich zou kunnen of willen vasthouden. Ze dringen in zichzelf door, tot in de grond, en dit zonder aan iets te hangen of het vast te blijven houden; en arm en bloot blijven ze, in ware gelatenheid.

Kind, dat je zo bloot, zo blind en zo gelaten mag zijn als de Heer verlangt dat je zult zijn, dat je elke weg mag volgen, naar zijn wens, en dat je je zo mag laten zoeken, je huis zo ondersteboven mag laten keren, ja, de penning zou er gevonden worden; alles wat een mens kan bedenken en begrijpen gaat het te boven.

Ach kinderen, wie zich op deze wijze liet omkeren, ver uitgaan zou het boven alle goede voornemens, boven alle werken, boven elke wijze, ver boven alles wat de hele wereld verrichten mag naar uitwendige wijze en met uitwendige werken. Onze Heer zelf heeft het gezegd; hij zei: 'Wie tot mij komen wil, die verlate zichzelf en kome tot mij.'⁵ Laat de mens zich dan van zichzelf ontdoen bij alles wat hem vasthoudt en hem bij zijn ware voortgang hindert.

Geraken de ongelaten mensen dan in grote bekoringen, en worden ze met de harde, stugge bezem geveegd, dan denken ze dat alles verloren is; in grote, hevige bekoring treffen zij zichzelf aan en in twijfel en vreselijke angst. Ze zeggen dan: 'Nee, Heer, alles is verloren. Ik ben beroofd van alle licht, van alle genade.' Zou je een welgeëffende, gelaten mens zijn, nooit zou het je beter kunnen gaan, nooit werd het nog zo goed, want elke wijze waarop de Heer je zocht, je nam er altijd genoeg mee; ware vrede zou je

⁵ Mat. 16,24

hierin vinden. Wilde hij blindheid, wilde hij duisternis, wilde hij kou, wilde hij hitte, wilde hij armoede, hoe en op welke wijze het hem ook maar beviel, in het bezitten van iets of in het derven ervan: bij alles waarin hij je zou zoeken, steeds zou je je hierin laten vinden.

Ach kinderen, zij die deze weg volgden en zich zowel innerlijk als uiterlijk loslieten, wat menen jullie dat God met deze mensen zou doen? Ach, op minnelijke wijze zou hij hen opheffen, boven alle dingen uit.

En jullie, lieve eerbiedwaardige mensen, wees niet bevreesd; er zijn mensen, ze leven, ze drinken water en eten goed gerstebrood, en ook zij zullen er wel komen; willen jullie niet hoger komen, wees dan niet bevreesd.

5

Deze penning moet het juiste gewicht en de juiste stempel hebben. Het juiste gewicht, opdat hij weer omlaag valt naar de grond en inzinkt waar hij uitgevallen is, in alle zuiverheid, in alle onbevleetheid, en even bloot en zuiver als hij er is uitgekomen.

Hij draagt uitsluitend zijn afbeelding. Die afbeelding betekent niet dat de ziel slechts naar Gods beeld is, maar dat dit hetzelfde beeld is als God zelf is in zijn eigen zuivere, goddelijke zijn; en hier in dit beeld bemint God, kent God, en geniet God zich zelf; God leeft en woont en werkt in haar.

Daardoor wordt de ziel helemaal godkleurig, goddelijk, godvormig. Door genade wordt ze alles wat God van nature is; in de vereniging met God, in het verzinken in God, wordt ze, uitgaand boven zichzelf, binnengehaald in God. Zo godkleurig wordt ze daar, dat, wanneer ze zich zelf zou kunnen zien, ze zich helemaal voor God zou aanzien. Wie haar maar zou zien, hij zou haar zien in de kledij, in de kleur, in de verschijning, in het wezen van God door genade, en zalig zou hij zijn door dit aangezicht;

want God en zij zijn één in deze vereniging door genade en niet van nature.⁶

En omgekeerd geldt: wie een ziel zou bezien in haar grond, een ziel die vrijwillig haar liefde en haar grond naar de schepselen heeft gekleurd, zonder enige twijfel, haar voorkomen zou niet anders zijn dan dat van de duivel, wiens voorkomen toch gruwelijk en onuitstaanbaar is. Wie hem in zijn ware gestalte zou zien, naar zijn ware beeld, hij zou wegstuiven, weg van dit gruwelijke aanzicht. En dit gruwelijke aanzicht zal de ziel eeuwigdurend hebben, eindeloos en onophoudelijk, wanneer zij aldus in de grond der schepselen gevonden wordt even onnuttig en beangstigend als de duivel zelf. De zuivere, goddelijke, ongebonden ziel echter, die zal voor eeuwig gezien worden als God, en zij zal al haar zaligheid in en uit haarzelf ontvangen binnen deze vereniging; en zij zal zichzelf zien als God, want God en zij zijn één hierbinnen.

Ach kinderen, hoe zalig en meer dan zalig zijn zij die zich aldus laten zoeken en vinden, zo dat de Heer hen zal binnenleiden om hen op onuitsprekelijke wijze met hem te verenigen! Dat gaat ver boven de zinnen uit en het verstand en wat zich verwoorden of bedenken laat.

Kinderen, wie zo ver wil komen, die moet op welgeordende wijze deze weg en dit pad gaan, dan zal hij niet verdwalen, en doet hij dat niet en blijft hij in de zinnen en in de schepselen en in geschapen dingen, dan moet hij daar noodzakelijk nu en eeuwig blijven.

Mogen wij nu allen de juiste weg volgen, daartoe helpe ons de Heer!

Amen.

⁶ Cfr. Guillaume de Saint-Thierry, *Epistula aurea ad Fratres de Monte Dei*, I. II. c.3, ('homo ex gratia quod deus est ex natura'). (PL 184, 349AB; SC 223, 354-355; CCCM 88, 282)

Vierde zondag na Drievuldigheid I

ESTOTE MISERICORDES

SICUT ET PATER VESTER MISERICORS EST. (Lc 6,36)¹

38

De preek op het evangelie van Sint-Lucas voor de vierde zondag, leert ons barmhartig te zijn en niet te oordelen, onze gebreken te verdragen, een innerlijke mens te worden, en gelaten te zijn bij alle gaven van God, de bittere en de zoete.

1

Sint-Lucas schrijft in het evangelie, dat onze Heer zei tot zijn discipelen: 'Weest barmhartig zoals jullie Vader barmhartig is! Oordeelt niemand, opdat jullie niet geoordeeld zullen worden, maar vergeeft, opdat jullie vergeven zal worden, en geeft opdat jullie gegeven zal worden; een goede maat, een volle en aangestampte, een overlopende maat zal men jullie in je schoot geven, en met dezelfde maat waar jullie mee meten, daarmee worden jullie gemeten.'² In dit evangelie worden ons twee dingen geleerd. Het eerste betreft de dingen waarvan onze Heer verlangt dat we ze doen. Het tweede betreft allerhande dingen die we moeten laten. Het gaat dus om een doen en om een laten. Dit 'doen', waarover hier gesproken wordt, dat houdt in dat we barmhartig moeten zijn. Dit 'laten' wil zeggen, dat we niemand zullen veroordelen.

Kinderen, hier heb ik gisteren van gezegd, hoe zorgwekkend en gevaarlijk het is wanneer de ene mens de andere oordeelt, en dat het voor iedere mens noodzakelijk is voor zichzelf te bezien hoe hij zich hiervoor bewaren kan. Want de mond van de waarheid,

¹ Weest barmhartig zoals jullie Vader barmhartig is. (Luc. 6, 36)

² Luc. 6,36-41

hij zei hiervan: 'Met dezelfde maat waarmee jullie meten, zal men jullie vervolgens meten, in alles.' Toon je veel barmhartigheid, dan zul je veel barmhartigheid vinden. Toon je weinig, dan zul je weinig vinden. Toon je geen barmhartigheid, dan zul je geen barmhartigheid vinden. Deze barmhartigheid moet de mens vinden en beoefenen, inwendig, in zijn gemoed, zo dat hij in zichzelf een gegrond, vertrouwwol medelijden zal ervaren dat uitgaat naar zijn naaste, overal waar hij deze lijdend weet, zij het inwendig of uitwendig, en hij uit de grond van zijn hart het medelijden van God verlangt opdat hij hem troosten zal. Kun je hem ook uitwendig helpen, met raad of met gaven, met woorden of met werken, en voor zover het aan jou is om dit te doen, doe dat dan. Ben je daartoe niet in staat, doe dan toch iets: betoon inwendige of uitwendige barmhartigheid of richt je eens tot hem met een vriendelijk woord. Zo heb je dan voor hem gedaan wat mogelijk was en zul je een barmhartige God vinden.

2

Nu het andere woord: 'Oordeelt niet, opdat je niet geoordeeld wordt.' Kinderen, weet dat dit gebrek in de huidige tijd grote, dodelijke schade aanricht, overal onder de mensen; wonderbaarlijk groot, nog niet te overzien is het. Kinderen, verricht zoveel goede werken als je wilt, grote uiterlijke werken, en heb voornemens, van welke aard ze ook mogen zijn: met al deze goede werken drijft de duivel zijn spot, wanneer dit gebrek jullie kenmerkt. Niemand zal zich aanmatigen om andermans rechter te zijn, wanneer hij niet eerst zijn eigen rechter is geweest. Het getuigt van een erbarmelijke blindheid, wanneer de ene mens almaar van een ander verlangt dat deze overeenkomstig zijn wensen en verlangens is, iets wat die ene zelf niet lukt met al zijn ijver en werken; het lukt hem niet eens zelf te worden wie hij zou moeten zijn, en te zijn zoals hij zich graag zelf zou willen hebben. De mens zal niemands gebreken zwaar wegen als hij wil dat God zijn gebreken beziet met barmhartigheid. Zelfs wanneer hij zeker wist van kwade zaken bij een ander, dan nog zal hij daar zijn leven lang niet van gewagen. Een mens moet eerst de balk uit zijn

eigen oog verwijderen alvorens hij de splinter zal verwijderen uit het oog van zijn naaste.³

Keer in je tot jezelf en bezie je eigen gebreken, niet die van een ander. Is je levensstaat zo dat het je opgedragen is te oordelen, wacht dan tijd en gelegenheid af, en doe het dan met liefde en zachtmoedigheid en straal daarbij zachtheid uit in woord en in gebaar, zo schrijft Sint-Gregorius.⁴ Priesters wordt het streng verboden hard te straffen; de priesters, die kerkelijke rechters zijn. Hoe wagen jullie dit dan te verantwoorden tegenover God en de mensen? Weet, het kan weleens zo zijn, dat wanneer jullie je naaste veroordelen, dat jullie jezelf en al jullie werken en heel jullie leven aan Gods oordeel onderwerpen en dat jullie het dan voor God nooit meer goed kunnen maken, en God voor jullie een vreselijke rechter zal worden.

Omwille van Gods liefde, hoed je tong! Dit ellendige geklets, je treft het overal, een plaag is het; en jullie verliezen er God en zijn genade mee, en de eeuwige zaligheid. Nooit moeten jullie je mond nog open doen alvorens je jezelf drie keer afgevraagd hebt of het woorden zullen zijn ter ere Gods, of je naaste er beter door zal worden en of ze jezelf vrede zullen brengen, inwendig en uitwendig. Omdat er mateloze schade veroorzaakt wordt door woorden, daarom hebben eertijds de heilige vaders der heilige ordes met grote nadruk het gesproken woord binnen kloosters op elke plek verboden, slechts op één plek was het toegestaan, en dan alleen met bijzondere toestemming. De schade die van woorden komt, niemand ter wereld die jou kan laten zien hoe groot deze is.

3

Voorts lezen we in het evangelie over een goede maat. Onder deze maat wordt het gemoed van de mens verstaan: hiermee wordt gemeten. Met deze maat wordt je van God toegemeten hetgeen jou toe zal komen. Lieve kinderen, deze edele maat, waarin God

³ Cfr. Mat. 7,3-5

⁴ Cfr. Gregorius Magnus, *Regula Pastorale*, 2,10

zo heerlijk zou moeten wonen, die is zo vies en vuil en zo vol van smerige mest, dat God daarin niet wonen wil; de plek die de zijne zou moeten zijn, die is gevuld met stinkende dingen en vuile aardse drek en mest. Dit gemoed, verpand is het, tot eigen schade. In het uur van het gebed, wanneer je je tot God wil wenden, blijkt je gemoed een onderpand; jij hebt er geen zeggenschap over en God kan er niet in. Nee, waarlijk niet, schepselen heb je daar als poortwachters geplaatst en ze hinderen God om naar binnen te gaan. En daarom, omdat je dan bidt los van je gemoed, daarom smaakt het je niet. Wanneer God daarin niet aanwezig is, dan gaat het je snel vervelen en je loopt weg.

Lieve kind, verlos je gemoed van al die zaken waaraan het verpand is, van de liefde, het verlangen, en het haken naar de schepselen. Want waar God naar binnen wil, daar moet het schepsel naar buiten. Maak je vat ledig en onthoud je van ijdele bezigheden; geen vuur is het ooit gegeven van nature zo op te stijgen, geen vogel zo gemakkelijk te vliegen, zoals het een oprecht, ledig gemoed gegeven is op te gaan tot God. Weet dan, willen we ooit geraken in Gods grond en in Gods innigste, dan is het geringste wat we doen moeten en het allereerste: geraken in onze eigen grond en in ons eigen innigste, en dat in zuivere deemoed. Daar zal de ziel zich dan geheel en al aanbieden, met al haar gebreken en al haar zonden, en liggen gaan voor de poort tot de grote eerbiedwaardigheid Gods, daar waar God uitsmelt in barmhartigheid. En wat de mens aan goeds en aan deugden, verkregen uit Gods genade, in zichzelf aantreft, daarmee moet hij zitten gaan voor de poort tot de mildheid Gods, daar waar God uitsmelt op lieflijke wijze en met onzegbare liefde.

Wanneer je je dan aldus afwendt met alles wat in je vermogen ligt, en je weggetrokken bent uit de liefde en bekommernis gericht op de schepselen, en je jezelf aldus dan hebt aangeboden, dan kan het ook nog zijn dat je hinder ondervindt van voorstellingen van de dingen en dat je je niet verweren kunt op de wijze die gewenst is. Lieve kind, beschouw dit als een oefening, geef je over aan God, blijf bij jezelf, loop niet weg, maar houd het hierin uit en spreek

met grote deemoed: 'Lieve Heer, erbarm je over mij! Deus in adjutorium meum, kom dan, lieve Heer, en help!'⁵ Dring dan in jezelf niet binnen, begin maar een ander werk⁶, zonder twijfel, het verdwijnt vanzelf en lost zich op.

Ik heb gezien, dat waar men zilver delft, dat daar het water wast, waardoor men het niet goed winnen kan. Vernuftig heeft men het zo ingericht dat het water vanzelf wegstroomt, en op deze wijze vindt men dan de schat die alle onkosten dekt die men gemaakt heeft, en die daarenboven groot gewin geeft. En zo moet ook jij het verdragen en het uithouden bij deze druk en deze beelden en bij de afschuwelijke gebreken die je gemoed en je hart belagen; houd het uit wanneer ze je pijnigen, want echt, ze vloeien vanzelf af, en alle moeite zal vergoed worden, en een groot goed zal je deel worden. Dan zal onze Heer zeggen: 'Innig geliefde, minnelijke mens, ik dank je en loof mezelf om jou, omdat je mij voor mijn lijden hebt gedankt en de zware last van mijn kruis hebt helpen dragen door jouw gebreken, die je tot het einde toe gedragen hebt. Zie, nu zul je voor eeuwig mijzelf daarvoor in de plaats krijgen.'

4

Wil je nu een innerlijke mens worden, zorg dan voor een afgestreken maat. Maar hoe? Waarlijk, kind, je moet uitwendige dingen afstrijken voor zover deze ingaan tegen de inwendigheid. Onderzoek jezelf in al je handelingen, je voorkeuren en bedoelingen, in woord en werk, kleren en kleynodiën, vrienden en verwanten, goed en eer, gemakken en genoegens, houding en gewoontes. Al die dingen in je leven die verhinderen dat God in je leeft en in je werkt, alles waarvan hij niet de ware oorzaak is, waarlijk kind, dat moet je allemaal afstrijken, wil je een edele mens worden.

⁵ Ps. 69,2

⁶ Cfr. Corin, cod. Vindob. 2744, 46,25-47,1: 'Drinck dich in dich seluer, neyt begyn dan eyns anderen wercks'.

Onderzoek op deze wijze de uitwendige oefeningen die veel opzien baren; ben je van mening dat ze je hinderen, strijk ze weg! Waarom zeg ik niets over het grote vasten en waken? Weet dat vasten en waken een zeer grote, krachtige hulp vormen op de weg naar een goddelijk leven, wanneer de mens dit vermag! Maar wanneer een mens zwak is vanwege hoofdpijnen – in dit land hebben veel mensen een hoofd dat hiervoor ontvankelijk is – en wanneer deze mens dan bemerkt dat het zijn natuur verwondt en te gronde zal richten, laat hij dit vasten en waken dan afstrijken. Al zou het een dag betreffen waarop men diende te vasten, probeer toch toestemming te verkrijgen van je biechtvader, en is dat niet mogelijk, vraag het dan aan God; eet wat, voorafgaand aan de ochtend waarop je tot je biechtvader of tot een priester kunt gaan, en zeg dan: ‘Ik was zwak en at’, en ontvang later dan toestemming. De heilige Kerk heeft nooit de bedoeling gehad noch de wens iemand te gronde te richten.

Lieve kinderen, korter en duidelijker kan men het niet zeggen. Daarom: alles wat je maar mag hinderen op de naaste weg naar de waarheid, strijk dat af – of het nou iets uitwendigs of inwendigs is, iets lichamelijks, iets geestelijks, of hoe het ook mag uitzien of heten. Lieve kinderen, tot hoge dingen zullen jullie geraken wanneer jullie deze weg op de juiste wijze volgen en edele mensen worden.

5

Welnu dan, een samengedrukte, aangestamppte maat moet het zijn. Lieve kinderen, versta nu wat ik zeg. Wanneer de mens deze geordende weg gegaan is en hij alle hindernissen aldus weggestreken heeft, dan komt hem menig heerlijke aankondiging tegemoet; zulke grote zoetheid en zulk groot genot komt bij hem binnen op gevoelijke wijze, dat het genot geest en natuur doortrekt. En de vreugde, de troost en het ondervinden hiervan, het gaat op onzegbare wijze alle wereldse vreugde te boven, alles wat in de mens geboren wordt aan genot en heerlijkheid. Maar, kinderen, hierna wordt de geest onder zulke grote druk gezet dat

elke zoetheid en elk genot hem helemaal ontnomen wordt en het is alsof had hij die nooit ervaren had; in zichzelf wordt hij geperst als een aangestampte maat, en tot de grond wordt hij in zichzelf geplet, zodat elk genot hem wordt ontnomen. En wil de mens waarlijke vrede hebben, waarlijk, dan moet hij deze armoede en deze druk zo gelaten aannemen en zo ontbloot staan, dat niets van dit genot bij hem achterblijft. Op gelaten wijze dient hij zich in te drukken in de enkelvoudige grond van de allerliefste wil van God, om deze armoede van God dan aan te nemen en deze lijdzaam te ondergaan, wanneer God het zou willen zelfs tot aan de jongste dag.

Ach kinderen, deze druk wordt zo ondraaglijk en zo benauwend en beklemmend; voor de arme natuur wordt de wijde wereld veel te eng, en van ellende verdort ze wanneer haar deze minnelijke lichten en dit grote genot zo geheel en al ontnomen worden en het is alsof ze deze nooit bezeten had. Sommige mensen zijn hieraan zo gehecht, dat ze zich hierbij niet kunnen neerleggen. Twee oorzaken worden gevonden voor dit onvermogen. De eerste oorzaak is, dat de mens niet tot in de grond aan zichzelf gestorven is, nog niet dood is. De tweede oorzaak is, dat hij niet volledig op God vertrouwt. Hierdoor is de mens ongelaten, en hij breekt uit, want hij kan het bij deze druk niet uithouden; en verbazingwekkend grote schade ontstaat aldus.

6

Lieve kind, blijf dit doen: vertrouw op God; ongetwijfeld, hij zal je er van verlossen. Bewaar deemoed en eerbied. Strek de hand van je begeerte alleen uit naar het overwezenlijke, blote, loutere zijn, dat alleen God wezenlijk is. Behoud van alles niets wat geringer is dan dit, en doe dan niet als iemand die een kleinood van iemand ontvangt en er helemaal in opgaat, zijn genoeg hieraan beleeft en hém vergeet van wie hij het kreeg.

Houd je slapend voor alles wat je opwekken kan of wat smaak voor je heeft, behalve voor de Heer zelf. Of het nou verstandig is of onverstandig: alles wat er voorbij komt vliegen of wervelen,

wend je daarheen niet; druk jezelf geheel neer in ware deemoed, in je niets en in Gods liefste wil, in ware gelatenheid.

De discipelen toch, ze moesten onze Heer loslaten, zijn allerminnelijkste aanwezigheid die zo troostrijk was, zo alles ontstijgend en goddelijk; wilden ze hogere gaven ontvangen, dan moesten ze loslaten. 'Extendens se superne vocatione.'⁷ Je moet, zoals de lieve Paulus zei, uitgestrekt staan naar wat voor je ligt, naar de hoogste roeping, daarbij achterlatend alles wat geringer is dan dit, alles wat eens zo genoeglijk en zo heerlijk was. Het is alsof de arme mens hangt tussen twee wanden, waarbij het hem dunkt dat hij hier noch daar steun vindt; hij verkeert in nood en het is alsof hij onder een wijnpers ligt en samengeperst wordt.

Lieve kind, houd vol en breek niet uit. Het zal snel beter worden, nog nooit was het zo nabij; wat zal het je goed doen! Laat het allemaal los en richt je op niets anders dan op de wil van God; draag jouw kwellende ellende overeenkomstig zijn wil, zolang het hem behaagt, bij wat je ook maar overkomen mag. Wanneer onze Heer dan jouw ellende ziet, en ziet dat je het verdraagt, dat je je daarbinnen dapper toont, het ondergaat, en ziet dat je jezelf loslaat – waar het allemaal om gaat – dan komt de Heer met een overvloedige maat en giet zichzelf in die maat, en niets anders vervult haar als dit. Die maat vult hij overvloedig met de overwezenlijke goedheid die hijzelf is, zodat ze overstroomt naar alle kanten. Dan stroomt de geest over, de goddelijke afgrond in. Hij schenkt zich uit en blijft daarbij even vol; net als hij die een kruikje onderdompelt in de eindeloze zee: het zou snel vol zijn, over lopen, en bleef toch even vol.

Hier geeft God zich aan de geest op overvloedige wijze, en ver gaat het uit boven alles waarnaar deze verlangde. En als hij deze geest aantreft in troosteloze ellende, dan doet hij als koning Ahasveros; geschreven staat⁸, dat toen deze de liefvallige, beminde Esther met haar bleek gelaat voor zich zag staan en zij de macht

⁷ Fil. 3,13

⁸ Est. 5,1 (LXX)

over haar geest verloor en bijna bezweek, dat hij haar toen meteen zijn gouden scepter aanreikte. Hij stond op van zijn koninklijke troon, ving haar op en kustte haar, en bood aan zijn koninkrijk met haar te delen.

Met deze Ahasveros wordt de hemelse Vader bedoeld. Wanneer hij de beminde ziel dan voor zich ziet, met een verbleekt gelaat en nergens troost vindend, en ze de macht dan over haar geest verliest en dreigt te bezwijken, dan reikt hij haar meteen zijn gouden scepter, staat op van zijn troon – de vergelijking hier volgend, niet het wezen – en omvat haar in zijn goddelijke omhelzing, en hij richt haar boven haar zwakte op in deze goddelijke omarming.

Ach, welk wonder zal het zijn, denken jullie, dat deze geest daar ten deel valt? Zijn eniggeboren Zoon geeft hij haar in dit neigen van zijn scepter, en met die allertederste kus laat hij bij haar helemaal invloeden de hoogste, overwezenlijke zoetheid van de Heilige Geest. Met haar deelt hij zijn koninkrijk, wat wil zeggen, dat hij haar volledige macht geeft over zijn rijk, dat is over hemel en aarde, ja, over hemzelf. Heerseres zal ze zijn over alles waar hij heerser over is, zodat zij door God krachtens genade datgene bezit, wat hijzelf van nature is en bezit.⁹

Deze maat vloeit zo over, dat heel de wereld ermee opgericht wordt. Zouden deze mensen er niet zijn binnen de christenheid, dan zou de wereld het nog geen uur uithouden; want de werken van deze mensen zijn veel talrijker en beter dan al de werken die heel de wereld ooit tot stand zou kunnen brengen. Want God verricht elk werk in deze mensen, en daardoor reiken al hun werken hoger dan alle mensenwerk, ja, even hoog als God uitgaat boven de schepselen.

Deze maat is zo overvloedig gevuld, dat dit uitgaat boven alle zinnen, boven alle mensenverstand, zelfs boven dat van engelen.

⁹ Cfr. Guillaume de Saint-Thierry, *Epistula aurea ad Fratres de Monte Dei*, I. II. c.3, ('homo ex gratia quod deus est ex natura'). PL 184, 349AB; SC 223, 354-355; CCCM 88, 282

Hier heerst ware en zalige vrede, en dit zal de vrede zijn die alle zinnen te boven gaat, de vrede waarover Sint-Paulus sprak.¹⁰ Een kort en duidelijk woord is het; en weet dan: zo vreselijk is hij niet, de omgang met God, zoals jullie wel menen.

Kinderen, wie deze wegen gaan wil, waarover jullie hier gehoord hebben, die zal tot daar geraken. En neem het aan als de zuivere waarheid: de mens die deze weg niet gaat, nooit komt hij nog tot de levende waarheid. Het kan zijn dat hij komt tot verstandige inzichten; als rood messing is het, dat als goud blinkt maar daar in waarheid ver van verwijderd is. Zo is er veel valse schijn; de levende waarheid echter, die moet langs deze wijze en wegen gezocht worden.

Een ware dwaas zou hij zijn die zijn wijngaard achter een berg zou aanleggen waar de zon nooit scheen, of hij, die de zon wil zien, maar haar de nek toekeerde en zijn aangezicht van haar afwendde. Op elke honderd mensen die voor goed willen doorgaan, vindt men er amper één die zich geheel toekent naar de waarheid.

Dat wij ons nu allen kunnen keren, zodat ons deze volle en overvloeiende maat ten deel zal vallen, daartoe helpe ons God.

Amen.

¹⁰ Fil. 4,7

Vierde zondag na Drievuldigheid II

ESTOTE MISERICORDES

SICUT ET PATER VESTER MISERICORS EST. (Lc 6,36)¹

39

De tweede uitleg van het eerdergenoemde evangelie spreekt over vier maten die aan de mens gegeven zullen worden, over twee trappen van goddelijk leven, en over hoe we onze medemens lief moeten hebben.

1

In het evangelie van deze week lezen we dat onze Heer zei: 'Weest barmhartig zoals jullie Vader barmhartig is; vergeeft, opdat jullie vergeven wordt; geeft, opdat jullie vergeven wordt. Met dezelfde maat waarmee jullie meten, met diezelfde maat zullen ook jullie gemeten worden. Een goede maat zal jullie gegeven worden; een volle, een aangestampte, een overvloeiende maat zal jullie in de schoot gestort worden.'²

Nu een woord over het eerste punt: 'Weest barmhartig als jullie Vader'. Kinderen, zelden wordt ze nog gezien, deze deugd, waarbij ieder zich tegenover zijn naaste verhoudt, en in alles, op de wijze waaraan deze behoefte heeft, en men niet alleen door het geven van geschenken maar ook in het verdragen van diens gebreken, barmhartigheid toont; nee, ieder stort zich al oordelend op die ander. Ondervindt een mens een tegenslag, dan, meteen en zonder nadenken, is die ander erbij en voegt het zijne toe, en hij maakt alles nog zwaarder en erger door alle aandacht te richten op het slechtste en pijnlijkste; zijn boze tong, die onmetelijk leed voortbrengt, is er meteen bij, nog voor hij de zaak overdacht heeft. Arme mens, houd je toch in zolang je er nog niet over nagedacht

¹ Weest barmhartig zoals jullie Vader barmhartig is. (Luc. 6,36)

² Luc. 6,36-38

hebt en je nog niet weet en begrijpt wat je zegt, het is anders maar een schandelijke, verfoeilijke zaak. Wie heeft je opgedragen zo te oordelen? Onze Heer zei: 'Wie oordeelt, zal veroordeeld worden; want zoals jij meet, zo zal men ook jou meten.'³

2

Genoeg hierover; nu dan over de maat waar onze Heer over sprak. Hij spreekt over viererlei maat; aan de mens zal gegeven worden: een goede maat, een volle maat, een aangestampte maat en een overvloeiende maat. De heiligen leggen dit als volgt uit. Met de goede maat wordt bedoeld, dat het met de mens zo gesteld is dat hij het eeuwige leven zou kunnen binnengaan. Met de tweede, dat het lichaam met de ziel na de jongste dag verheerlijkt zal worden: dit is dan de volle maat. De aangestampte maat, daarmee wordt bedoeld dat de mens de zaligheid zal genieten samen met alle heiligen. De overvloeiende maat is de grote maat: God genieten zonder middel.

Nu willen we deze verschillen nog op een andere wijze uitleggen. We zullen allereerst aandacht hebben voor de soort maat, voor het vat waarmee men meet; en vervolgens voor: wie het is die hier meet. De maat waarmee men meet: het is de minnende kracht, het is de wil. Deze vormt de maat waarmee het werk en het leven van de mens en zijn eeuwige zaligheid gemeten wordt; niets gaat eraf, niets komt erbij; de breedte en diepte van de maat is hiermee bepaald. En de maatopnemer, hij die meet met deze maat, jouw verlicht oordeelsvermogen is het.

3

Nu begrijp op de eerste plaats het volgende van deze goede maat: het wil zeggen, dat de mens zijn wil tot God zal keren en dat hij leven zal naar de geboden van God en de heilige Kerk, dat hij de regels zal naleven met betrekking tot de sacramenten en het geloof, en dat hij berouw heeft over zijn zonden en de vaste wil

³ Mat. 7,1-2

heeft om ze nooit weer te doen, en dat hij boete zal doen – wat tegenwoordig maar weinigen willen doen – en leven zal in de vreze Gods en God liefhebben en zijn naaste.

Kinderen, dit is dan een echt christelijk leven, dit maakt iemand tot een christenmens, dit is wat bedoeld wordt met deze goede maat, en zulk leven voert zonder twijfel tot het eeuwige leven; het is noodzakelijk hier nog wat over te zeggen. Tot deze maat heeft God menige mens uitgenodigd en geroepen, en meer dan dit verlangt hij van hem niet; en het zou goed kunnen dat de mensen die deze weg gaan zo zuiver leven, dat ze zonder enig vagevuur het eeuwige leven binnengeleid zullen worden.

4

Weet dat dit nog de laagste graad is van de weg die naar God leidt; en andere mensen, zij die God geroepen heeft en die tot een veel hogere graad en tot een veel hoger doel moeten geraken, ze kunnen toch in het vagevuur belanden om er gekookt en gebraden te worden en om zo mateloos te lijden in dat vagevuur dat geen hart het doorgronden kan. Maar wanneer dit is doorstaan, dan staat deze mens op een duizend maal duizend keer hogere trede dan die andere. Wanneer de mens aan het begin staat van een geestelijk leven, dan wil hij op de eerste plaats veel goede, uitwendige oefeningen doen: bidden, knievallen maken, vasten en vele andere goede oefeningen. En dan ontvangt hij een volle maat, dat wil zeggen: innerlijke, inwendige oefening, waarin de mens inkeert tot zichzelf om met al zijn ijver God te zoeken in zijn grond, want daar bevindt het Rijk Gods zich. Kinderen, dit leven verschilt evenveel van dat eerste als lopen verschilt van zitten. Kon de mens zover komen dat het uitwendige leven het innerlijke niet zou hinderen, dan geldt hier dat twee beter is dan een. Maar bemerk je dat het uitwendige je afhoudt van het innerlijke, wees dan vastberaden en zie ervan af. De priesters nu, ze doen in de vastentijd als volgt: we bidden dan veel psalmen en veel andere gebeden; met Pasen worden er dat minder en bidden we gedurende langere tijd drie psalmen, een antifoon en een

collecte. Op hoogtijdagen laten we het Mariagebed en de voorbeden achterwege.

Wanneer dan, lieve kind, bij jou het hoogfeest gevierd wordt van een innerlijke inkeer, laat dan vastberaden al het uitwendige achterwege wanneer het je tot hinder is; want het innerlijk viert een goddelijk, heerlijk leven. Neem in je beschouwing dát voor je waarvan je denkt dat het je het meest zal opwekken: het leven kan het zijn of het lijden, of de liefdeswonden of het goddelijke wezen of de Heilige Drievuldigheid of de macht, de wijsheid of de goedheid, of het goede dat God jou gaf; wat het ook zijn mag wat je opwekt, verzink daarmee in de grond, doe het in dankbaarheid en wacht zo op God. Een dergelijke oefening in liefde verricht, wekt grote ontvankelijkheid voor God, groter dan langs welke uitwendige oefening ook. Dat wat innerlijk is, is altijd het allerbeste; het uitwendige ontleent hieraan al zijn kracht. Het is als wanneer men een edele wijn zou hebben die zo krachtig was dat een druppel van deze wijn genoeg zou zijn, om wanneer deze in een vat met water viel, dit water in goede, edele wijn te veranderen. Zo is het ook met het innerlijk: een enkele druppel hiervan geeft rijke glans aan al het uitwendige.

Er zijn mensen die een groot, breed, wijd vat hebben, zij weten van aandachtigheid en innigheid, maar hun vat is amper twee vingerbreedtes diep; het ontbreekt hun aan deemoedigheid en aan algemeenzame liefde. Sint-Augustinus zei: 'Noch op hun duur komt het aan noch op de hoeveelheid van de werken, maar op de grootte van de liefde.' Kijk naar hen die de graanakker bewerken en de wijngaard; het beste hieruit ontvangen ze niet, ze eten roggebread en drinken water.

5

Nu over de volledig gevulde, aangestampde maat, waarmee de stromende liefde is bedoeld. Zij trekt alles tot zich: alle goede werken, al het leven, al het lijden, alles trekt ze in haar maatvat, alles wat in de hele wereld aan aan goeds gevonden wordt, van alle mensen, de goede als de slechte. Is jouw liefde groter dan de

liefde van hem die dit allemaal doet, door jouw liefde zal het meer nog van jou worden dan dat het van hem is. Ach, hoe menige psalm en vigilie wordt gebeden, hoe menige mis gelezen en gezongen en hoe menig offer wordt geofferd, waarbij zij die dit doen nooit iets zullen verkrijgen van hetgeen hem allemaal ten deel valt die grotere liefde kent en het allemaal in zijn maatvat drukt. Niets op de hele wereld kan hem ontgaan. Deze en al die werken waarvan God het doel niet is, ze zullen door God niet aanvaard worden. Daarover zegt Paulus: 'Wanneer ik al wat ik bezit aan de armen zou geven en ik mijn lichaam verbranden liet, zou ik de liefde niet hebben, ik betekende niets.'⁴

Alles behoort aan de liefde. Heeft iemand iets slechts gedaan, het zal bij hem blijven, maar wat aan goeds gedaan is, het zal aan de liefde toebehoren. Het is als graan dat in een maatvat glijdt: de korrels haasten zich, persen zich bijeen als wilden ze tot één worden. Ook verzwelgt de liefde alles wat zich van het goede in het hemelrijk vinden laat bij engelen en heiligen, en in het lijden van de martelaren. Ja, ze verzwelgt alles, alles wat de schepselen tezamen aan goeds hebben zowel in de hemel als op de aarde; en wat hiervan mateloos verloren lijkt, zoals het zich althans laat aanzien, de liefde laat het niet verloren gaan. De leermeesters en de heiligen zeggen dat in het eeuwige leven een zulke grote liefde gevonden wordt; wanneer daar een ziel bemerkt dat een andere meer liefde heeft dan zichzelf, dan verheugt zij zich hierover zo zeer als was zij het zelf die haar bezat. En hoe meer gelijkenis men nu met hen heeft, hoe edeler men het daar voor eeuwig genieten zal in heerlijkheid. Wiens maatvat aan liefde nu het meeste goeds bevat, die zal het daar het meest bezitten.

6

Dit kan rekenen op de haat van de vijand; deze verleidt de mens tot een verkeerde vorm van gerechtigheid: hij wendt zich af van zijn naaste, van diens manieren en werken, want minder goed zouden ze zijn dan die van hem; en zo verliest hij dan de liefde.

⁴ 1 Kor. 13,3

Hij oordeelt dat het zus moet zijn of zo; en uit dit oordeel komt de schadelijke, giftige tong voort die als een boog haar pijl afschiet. Waarheen vliegt die pijl? Hij treft je in je eigen ziel en wondt haar met dit schot dat de eeuwige dood brengt; en je maatvat, met alles wat erin zit, hij gooit het om en alles is weg. Angstwekkend en zorgwekkend is dit, meer dan wat ook.

Hoed je tong! Soms komt de vijand en wekt bij jou afkeer voor een goede mens; je veroordeelt deze dan en spreekt hard je afkeuring uit. Terstond verdwijnt jouw deelname aan zijn uitstromingen, aan zijn goede gaven en werken; verdwenen is die verheven wijze waarop de innigheid van zijn liefde jou toestroomde. Hierover zei de profeet: 'Zoals de olie nedervloeide vanaf het hoofd over de baard van Aäron'⁵. De baard heeft veel haren en alle tezamen maken ze een baard en over al die haren vloeit de zoete olie; maar over het ene haartje, hoe klein ook, dat zich zou afscheiden van deze eenheid, daarover zou de edele olie niet vloeien. Zo ook met de liefde: zolang ze in haar heelheid een enkele, ongedeelde gave is, stroomt over de mens de zoete, edele olie van al het goede, maar, sluit je iets of iemand buiten, dan zul je niets van deze olie ontvangen.

Kinderen, vestig je oog op de algemeenzaamheid van de liefde en laat heel je goedgunstigheid uitgaan naar iedereen en ontnem ook niemand de vrede en verniel de tempel van God niet, die door de hoogste paus gewijd is; zorg dat God je niet in de ban doet. Helaas, de natuur staat afgekeerd van de broederlijke liefde: ziet een mens zijn naaste vallen, ook al doet het hem oprecht pijn, hij staat erbij en laat het gebeuren. Zoiets is verkeerd. Sla acht op je gebreken, op hoe het met je liefde gesteld is, en leer de vrees Gods kennen zolang jullie in de tijd leven; wanneer jullie deze verlaten, is alles voorbij; want daar kan er niets van worden weggenomen noch iets bijgevoegd. En wanneer Onze-Lieve-Vrouw samen met alle heiligen, met bloedige tranen dan bidden zouden voor deze mensen, helpen zou het niet. Wees daarom op

⁵ Ps. 132,2

je hoede. God nu wacht steeds op ons, en steeds is hij bereid om ons nieuwe gaven te schenken; en wat we nu verzuimen, het zal ons nooit meer gegeven worden. Oprechte liefde verzuimt nooit. Sint-Paulus zegt: 'Nooit kent de liefde ledigheid: ze werkt en alles draagt ze.'⁶ Zo is het met hen gesteld over wie jullie hier hebt horen spreken.

7

Nu over de overvloeiende maat. Deze maat is zo vol, zo rijk, zo mild: aan alle kanten vloeit ze over. Onze Heer beroert het vat met een vinger, en meteen stroomt het uit met alles wat het ooit in zich bevatte, en zichzelf daarbij. Het stort zich helemaal en in één keer weer uit, terug in de oorsprong waaruit het gestroomd is; het stroomt daarin terug zonder middel, en het verliest zich daar helemaal; willen, weten, beminnen, kennen: overgevloed is alles; in God is het verloren, één geworden is het met hem. God heeft zichzelf lief in hen en hij werkt al hun werken in hen. En dit overstromen kan tot henzelf niet beperkt blijven; een minnelijk verlangen drijft hen verder. Ach, lieve Heer, denken ze, erbarm je over de arme zondaars, zij die hun werken deden en hun loon misliepen! Geef hun van de kruimels van je rijke tafel en bekeer hen dan in het vagevuur!

Ach, Heer, geef hun van de kruimels. En hun maatvat stroomt over in heel de Heilige Kerk, in de goede mensen en de slechte, en alles dragen ze weer terug in de grond. Al het goede werk dat ooit gedaan werd, niets hiervan laten ze verloren gaan, hoe klein of hoe groot het ook mag zijn, niets van wat ooit geschiedde, geen gebedje hoe klein ook, noch enig goed voorbeeld, noch enige daad van geloof. Alles dragen ze op aan God met hun werkdadige liefde; alles offeren ze op aan de hemelse Vader, alles wat alle engelen en heiligen in het hemelrijk bezitten: geheel hun liefde, hun zaligheid, niets ontsnapt aan hun overvloeiend maatvat. Kinderen, zouden deze mensen er niet zijn, we zouden er slecht aan toe zijn.

⁶ Cfr. 1 Kor. 13,7

Bidden we onze Heer nu dat ons allen zulke maat ten deel mag vallen.

Amen.

Vijfde zondag na Drievuldigheid I

KARISSIMI, ESTOTE UNANIMES IN ORATIONE ET C. (1 Ptr 3,8)¹

40

De preek op het epistel van Sint-Petrus voor de vijfde zondag na Drievuldigheid, leert hoe we onze kracht moeten uitstrekken naar omhoog om in de geest te bidden en al onze voornemens goddelijk te maken, en spreekt over drie treden binnen een innerlijk leven.

1

Vandaag lezen we in het epistel voor de zondag, dat Sint-Petrus heeft gezegd: 'Allerliefsten, weest eensgezind in het gebed.'² Kinderen, hier wijst Sint-Petrus ons op het allernuttigste, heerlijkste en edelste werk. Het is het vruchtbaarste, minnelijkste werk dat men in de tijd verrichten kan.

Nu verneem wat het gebed is, wat het wezen van het gebed is, en op welke wijze en hoe, waar en op welke plek men bidden moet.

Welnu dan, wat is het gebed? Onder het wezen van het gebed wordt verstaan: een opgang van het gemoed in God; zo zeggen de heiligen en de leermeesters het.³ De plek waar men moet bidden, wordt gevonden in de geest, zoals onze Heer zelf zei.⁴

¹ Beminden, weest allen één in het gebed, etc. (1 Petr. 3,8)

² Cfr. 1 Petr. 3,8

³ Voor deze definitie van het gebed vergelijk bijv.: Thomas van Aquino, S.Th. II-II, q.83, a.1 ad 2, waar deze verwijst naar Johannes de Damascener ' [...] Damascenus dicit quod oratio est ascensus intellectus in Deum'. (*De fide orth.* 3, 24). Een soortgelijke definitie is reeds te vinden bij Evagrius van Pontus: 'Προσευχή ἐστὶν ἀνάβασις νοῦ πρὸς Θεόν.' (PG 79, 1173 (nr 35)); zie ook *Filokalia I*, Athene 1957, 176-189 (nr 36).

⁴ Cfr. Joh. 4,23

Nu over hoe men bidden moet, hoe zich hierop voor te bereiden en hoe zich hierbij te gedragen, daar wil ik nu kort iets over zeggen. Elke goede mens, wanneer hij bidden wil, moet zijn uitwendige zinnen verzamelen in zichzelf, en hij moet zijn gemoed bezien, of het wel goed naar God gekeerd is. Deze wijze van gebed, die kan de mens hebben in de hoogste, de laagste, of in de middelste graad of wijze. En hierbij is het wenselijk dat elke mens zorgvuldig onderzoekt wat het beste bij hem past en wat hem het meest aanspoort tot de juiste, ware aandacht, en laat dát dan zijn wijze en oefening zijn. Maar weet: elke goede mens die zich tot het ware, oprechte gebed wil keren, zal, wil zijn gebed in waarheid verhoord worden, zijn rug gekeerd moeten houden naar al het tijdelijke en uitwendige en naar alles wat niet God is, zij het vriend of vijand, van alle ijdelheid, kleren kunnen het zijn of kleinodiën, of wat het ook mag zijn waarvan God niet de ware oorzaak is; en laat deze mens zijn tong en zijn gedragingen in toom houden en er elke onorde uit wegsnijden, inwendig en uitwendig.

Dit is de wijze waarop de mens zich moet voorbereiden tot het ware gebed. Wanneer Sint-Petrus zegt dat het gebed 'eensgezind' moet zijn, dan wil dit zeggen, dat dit gemoed helemaal en uitsluitend aan God moet kleven en dat de mens het aangezicht van zijn grond en gemoed helemaal en aandachtig naar God gekeerd moet houden, en hij in milde, welwillende gehechtheid God wil aanhangen.

Kinderen, Van God toch hebben we alles ontvangen wat we bezitten. Het geringste wat we kunnen doen, is om alles wat we van hem ontvangen hebben, om dat allemaal weer op te dragen met een naar het innerlijk toegekeerde blik en met een onverdeeld en eendrachtig gemoed. En dan moet de mens al zijn krachten uitstrekken, de uitwendige en de inwendige, en ze geheel en al opdragen, omhoog tot in God. Dit is de juiste wijze; deze hoort bij het ware gebed.

2

En meen nou niet dat het ware gebed erin bestaat om uitwendig prevelend veel te af te raffelen en om veel psalmen en vigiliën te lezen en de gebedskralen door de vingers te laten glijden terwijl het hart daarbij van hot naar haar gaat. Voorwaar, weet dit: al de gebeden of werken die je in je gemoed als hinderlijk ervaart voor je gebed, laat ze onbevreesd achterwege, welke het ook maar zijn, hoe ze ook maar mogen heten, of hoe groot of goed ze jullie ook maar toeschijnen, afgezien dan van het bidden van de getijden door hen die dat dienen te doen vanwege de verordeningen van de heilige Kerk; afgezien dus van dat laatste, laat het allemaal maar onbevreesd achterwege, al wat je hindert bij het ware, wezenlijke gebed.

Nu kan het gebeuren dat het een gemeenschap wordt toebedeeld om uiterlijke gebeden te verrichten voor allerlei zaken. Wat moet een innige mens dan doen, een mens voor wie dit uiterlijk mondgebed het innerlijke gebed tot hinder is? Hij moet beide achterwege laten, en toch ook weer niet; maar hoe dan? In zichzelf zal hij zich verzamelen en inkeren dan in zijn innerlijke grond, het gemoed omhoog geheven, de krachten uitgestrekt, en het innerlijk gelaat gekeerd naar Gods tegenwoordigheid; voor alles innerlijk verlangend de liefste wil van God te ontdekken, ontzinkend aan zichzelf en aan alle schepselen, om aldus dieper en dieper in te zinken in de verheerlijkte wil van God. Laat de mens dan, trouw aan wat hem is opgedragen, al deze zaken hierin betrekken, biddend dat God zijn eer en lof hier zal stichten tot nut en troost voor de mensen die deze gebeden aangevraagd hebben. Kind, zo heb je dan veel beter gebeden dan wanneer je duizend mondgebeden deed.

Dit gebed, dat plaatsheeft in de geest, dat overtreft op onmetelijke wijze elk uitwendig gebed. Want de Vader zoekt hen die hem op deze wijze aanbidden, en alle andere gebeden zijn hierop gericht. En dienen ze dit doel niet, laat ze dan onbevreesd achterwege. Want daartoe zal alles dienen. Kijk naar hen die de dom aan het

bouwen zijn; zoiets vereist veel kennis, kunde en arbeid, en er kunnen soms wel meer dan honderd mensen aan werken, ieder op zijn eigen wijze. De een draagt stenen, de ander kalkmortel, ieder heeft zijn eigen taak. Alles is ondergeschikt aan dit ene doel: het optrekken van de dom en het afbouwen hiervan; en dit alles wordt gedaan opdat het een gebedshuis mag worden. En al dit werk is er omwille van het gebed, en al deze veelsoortige kennis, kunde en arbeid, het dient allemaal dit ene doel. En wanneer dit innerlijke gebed in de juiste geest gedaan wordt, dan blijft alles behouden en wordt tot een goed einde gebracht, alles wat hiertoe gediend heeft.

3

En dit gaat ver boven het uitwendige gebed uit, het zij dan dat de mens zo ervaren zou zijn, dat bij hem dit uitwendige kon samengaan met het inwendige zonder het te hinderen; genieten en werken, het zou dan één zijn, en het ene zou ongehinderd blijven door het andere. Het is eigen aan een oprechte, aanwezige, opgenomen en verlichte mens, dat werken en genieten één worden en het een door het ander niet gehinderd wordt, zo als het in God is. Daar treft men het meest verheven werken en het meest loutere genieten aan als één enig één, zonder hinder; en alles in de hoogste mate, waarbij het ene het ander niet tot hinder is. Het werken is in de Personen, het genieten koppelt men aan het eenvuldig zijnde.

De hemelse Vader genomen naar de eigenschap van zijn vaderlijkheid, is louter werken. Al hetgeen in hem is, dat is werken, waarbij hij in het kennen van zichzelf zijn beminde Zoon baart; en zij beiden geesten uit hen beiden in een onuitsprekelijke omhelzing de Heilige Geest. Hun beider liefde, dat is een eeuwig, wezenlijk werken der Personen en vervolgens istigheid en enkelvoudigheid van wezen. En zo is daar een stil, enkelvoudig genieten en een enkelvoudig smaken van zijn goddelijk wezen; en werken en genieten is in hem één.

4

Zo heeft God al wat geschapen is werkende gemaakt naar zijn gelijkenis: de hemel, de zon, de sterren, en dan, ver boven alle dingen uitgaande, de engelen, de mensen, alles naar zijn eigen wijze. Geen bloemetje zo klein, geen blaadje, geen grassprietje, of de grote hemel, de sterren, de zon en de maan zijn hierin werkend, en bovenal werkt God hierin door zichzelf. Zal dan de edele, de naar Gods beeld gevormde, eerbiedwaardige mens niet als God werkende zijn; naar God gevormd is hij toch in zijn vermogens, hem gelijkende is hij toch naar zijn wezen? Dit edele schepsel moet wel op edeler wijze werkende zijn dan de niet met verstand begiftigde schepselen, zoals de hemel. En deze dan, ze zullen de mens, hem gelijkend, op hun beurt volgen in werken en schouwen, en wel langs de wijze waarop de mens met al zijn krachten, de hogere en de lagere, naar hen toegekeerd is. Zo dan is de mens werkende, en elke kracht werkt naar haar eigen wijze op het ding dat haar tot voorwerp wordt, een goddelijk voorwerp mag het zijn of een schepselijk, werkend gaan de krachten uit naar wat hun aangedragen wordt.

Hij dan die al zijn voorwerpen goddelijk zou laten zijn en hemels, zijn nek hierbij toekierend naar alle dingen in de tijd, al zijn werk zou goddelijk worden. De edele minnelijke ziel van onze Heer Jezus Christus nu, ze was naar haar bovenste krachten zonder ophouden gericht op de godheid; vanaf haar eerste begin, vanaf dat ze geschapen werd, was ze hierop gericht en ze was toen net zo zalig en genietend als ze nu is. Naar zijn lagere krachten was hij werkend, beweegbaar en lijdelijk, en in hem gingen genieten, werken en lijdelijkheid samen. Toen hij aan het kruis hing en stierf, toen bevond hij zich naar zijn hogere krachten in hetzelfde genieten als waarin hij zich momenteel bevindt. Zij nu, die in hun navolging hem het meest nabijkomen in het gericht zijn op de goddelijke dingen, in wie werken en genieten één worden, zij zullen hem hiernamaals het meest nabijkomen in het wezenlijke genieten in eeuwigheid.

5

Ach kinderen, de mensen die dit edele werk veronachtzamen en hun edele krachten onwerkzaam en ledig laten liggen, kinderen, deze mensen voegen zichzelf grote en uitzonderlijk beangstigende schade toe en ze leven een zorgwekkend leven; een dergelijke mens, hij verliest zijn kostbare tijd en wint het mateloze, niet te dragen vagevuur; van het eeuwige loon zal hij slechts weinig ontvangen. Het is met hem gesteld als met een onbeschaafde landman: niet geschikt is hij om met de koning vertrouwelijk omgang te hebben of om hem nabij te staan in zijn vertrekken. En duizend maal minder nog, ja, ontelbare malen minder, zullen de ledige, uitwendige mensen in staat zijn om ooit te zien hoe daar de edele, vertrouwelijke vrienden van God voor eeuwig zullen wonen in God. En deze ledigen, inwendig en uitwendig zonder God, ze sporen de boze geesten aan hun te verleiden en geven hun daartoe grote aanleiding.

6

Nu verder met onze materie. We zeiden dat de mens gelijkend is aan God; werken en genieten kan hij ter zelve tijd, hetgeen zeggen wil, dat de inwendige mens gekenmerkt wordt door een onveranderlijk, innerlijk aanhangen aan God, in een inwendig, volmaakt, louter op God gericht zijn. Dit 'gericht zijn', het verschilt evenveel van dat wat men naar uitwendige wijze wel verstaat onder 'op God gericht zijn', evenveel als lopen van zitten verschilt. Het is een aandachtig, innerlijk schouwend gericht zijn; in dit innerlijk is zijn genieten, en van hieruit keert hij zich, vanwege de nood of het nut, werkend naar buiten om er dan weer in terug te keren. En zo bewaakt het innerlijk het uitwendige van zeer nabij; het is als een werkmeester die veel gezellen en werklieden onder zich heeft: allen werken ze volgens de aanwijzingen van de werkmeester, maar hijzelf werkt niet; zelden verschijnt hij in de werkplaats, en snel geeft hij hun dan een vingerwijzing en een richtsnoer en aan de hand daarvan verrichten ze vervolgens al hun werken; en toch wordt gezegd dat

het zijn aanwijzing en meesterschap zijn geweest die alles tot stand hebben gebracht, dat hij alleen het gedaan heeft, en alles wordt het zijne genoemd vanwege deze opdrachten en zijn aanwijzingen; en zo is het in eigenlijke zin meer het zijne dan dat het van hen is die het door hun arbeid tot stand hebben gebracht.

En zo is het ook met de innerlijke, verlichte mens: zijn genieting ligt in zijn innerlijk, en in het licht van zijn verstand overziet hij snel de uitwendige krachten en zegt hoe ze hun werk moeten doen, maar innerlijk is hij verzonken en versmolten in een genietend aanhangen aan God en verblijft hij in zijn vrijheid, ongehinderd door zijn werk. En dit inwendige is het, waar al het uitwendige werken op gericht is, en geen werk zo klein of het is hierop gericht. Daarom kan het één enkel, goed werk genoemd worden bij al die veelsoortigheid.

7

Er is een ordening in de heilige Kerk, 'Corpus Mysticum' wordt deze genoemd, een geestelijk lichaam, waarvan onze Heer Jezus Christus het hoofd is. Dit lichaam heeft vele onderdelen. Eén hiervan is het oog; het hele lichaam kan het zien, zichzelf echter niet. Een ander is de mond; deze eet en drinkt ten behoeve van het lichaam, niet voor zichzelf. Net zo is het met de hand, de voet, en met allerlei lichaamsdelen. Ieder heeft zijn bijzondere taak, en alles behoort toe aan het lichaam en valt onder het ene hoofd. En zo is er in de hele christenheid geen werk nog zo gering, zo klein, klokken noch kaarsen, of het is dienstig aan dit innerlijke werk, opdat dit werk volbracht zal worden.

8

Lieve kinderen, in dit Corpus Mysticum, in dit geestelijk lichaam, moet een even grote eendracht zijn als die welke jullie kunnen zien bij jullie ledematen: ieder lid, doet hier het andere geen leed aan, als betrof het zichzelf, oefent er geen dwang op uit en alles behandelt het als zichzelf; alles in één en één in alles. En wanneer we in dit lichaam een lid zouden kennen, edeler dan wijzelf, we

moesten het hoger inschatten dan onszelf. Net zoals de arm of de hand meer zorg dragen voor het hoofd of het hart of het oog dan voor zichzelf, net zo moet er een ongedwongen liefde heersen onder Gods geledingen, zodat we ons meer zouden verblijden in welwillende liefde voor de ander naarmate deze het edele hoofd waardiger en liever was. En alles wat onze Heer een ander zond, aanvaarden zal ik het als het mijne. En zo ik het in de ander meer lief zou hebben dan hij het liefheeft, meer nog dan het zijne is het dan het mijne. Wat er aan slechte dingen in hem is, het behoort hem toe. Het goede echter dat ik in hem liefheb, meer dan aan hem behoort het mij toe.

Dat Sint-Paulus weggevoerd werd⁵, dat had God voor hem bestemd en niet voor mij. Heb ik smaak in de wil van God, dan verheug ik me hier meer over dan wanneer het mijzelf betrof; en wanneer ik het in hem oprecht liefheb, dan is alles waarlijk net zo goed het mijne, dit en alles wat God hem ooit liet toekomen, als het zijne, wanneer ik me maar verheug over wat hem treft, als trof het mijzelf. En net zo moest ik me verheugen wanneer het iemand overkwam die zich aan de andere kant van de zee bevond, ja, al was het mijn vijand. Deze eendrachtigheid hoort bij dit geestelijke lichaam. En zo zou ik rijk worden aan al het goede, al het goede dat in de hemel en op de aarde is in alle godsvrienden en in dit hoofd. Werkend en wezenlijk moest het bij mij naar binnen stromen, dit goede dat het hoofd en de ledematen bezitten in de hemel en op aarde, in de engelen en de heiligen, zou ik naar Gods wil gevormd worden onder dit edele hoofd, in liefde gelijk aan de ledematen van dit geestelijk lichaam; en ik zou er volkomen gelijk aan zijn, erin omgevormd zou ik zijn, ontbeeld aan mijzelf.

Waarlijk, kijk, hieraan kunnen we zien of het God en zijn wil is, of dat we het zelf zijn met het onze, namelijk aan wat we het meest dan wel het minst liefhebben. En dan blijkt vaak als goud te glinsteren, wat in zichzelf, in zijn grond, nog minder waard is dan koper. Maar zij die het hunne gelijkmoedig achterlieten, dat zijn

⁵ 2 Kor. 12,2-4

de ware armen van geest, al bezaten ze alles. Ach kinderen, voorwaar, gelijkmoedig liefhebben, in vreugde als in lijden, het wordt zelden gezien bij de mensen, waar dan ook.

9

Nu willen we spreken over de drie graden; een mens kan zich bevinden in de laagste, de middelste of in de hoogste graad.

De eerste graad van een innerlijk, deugdzaam leven dat ons rechtstreeks brengt in de hoogste nabijheid van God, daarvan spreken we wanneer de mens zich helemaal toewendt naar de wondere werken, de openbaringen, en de onuitsprekelijke gaven en uitstromingen voortkomend uit de verborgen goedheid van God; hieruit wordt dan een zielstoestand geboren, die 'jubilatio' genoemd wordt. De tweede graad, dat is een armoede van geest en een zonderling terugtrekken Gods, de geest in kwellende ontbloting achterlatend. De derde, dat is een overgaan in een godvormig zijn, door vereniging van de geschapen geest met de istige Geest Gods, wat men een wezenlijke inkeer noemen kan. En zij die hiertoe geraken, van hen kan niet geloofd worden, dat ze ooit nog uit God kunnen vallen.

Tot de eerste graad, de jubulatio, komt men door ijverig acht te slaan op de heerlijke liefdetekenen die God ons op wondere wijze bewezen heeft in de hemel en op aarde; hoe wonderlijk veel goeds hij ons gegeven heeft en alle schepselen; hoe alles bloeit en groent en vol is van God, en hoe de niet te begrijpen mildheid van God over alle schepselen gegoten wordt door zijn grote gaven, en hoe God de mens gezocht en gedragen heeft, hoe hij hem gegeven heeft en genood en vermaand, hem verwacht heeft, op hem gewacht heeft, en hoe hij vanwege hem mens geworden is en geleden heeft en zijn leven en zijn ziel en zichzelf voor ons heeft ingezet, en tot welke onzegbare nabijheid aan zichzelf hij hem genood heeft, en hoe de hoogheilige Drievuldigheid hem van eeuwigheid verwachtte en op hem heeft gewacht, opdat hij haar eeuwig mocht genieten. En wanneer de mens dit in een minnelijk doorschouwen goed tot zich door laat dringen, dan wordt er in

hem een grote, werkzame liefde geboren. En dan wordt de mens die deze dingen in oprechte liefde aanschouwt, zo overgoten met innerlijke vreugde, dat het zwakke lichaam deze vreugde niet in zich vermag te houden en bij hem naar buiten barst op een zonderlinge wijze. En zou het niet gebeuren, het bloed zou wellicht uit zijn mond kunnen stromen, zoals wel dikwijls gezien is, of de mens werd bevangen door hevige benauwenis. En door onze Heer wordt hem hier een grote zoetheid geschonken, en hij voelt zich innerlijk omvallen in tedere vereniging. Zo lokt en trekt en stuwt God de mens eerst buiten zichzelf, elke ongelijkheid uit, tot zichzelf.

Alle mensen zij het verboden hen die dit overkomt te storen of hen hierbij te hinderen of hen te verstrooien door het laten doen van uiterlijke oefeningen of werken; jullie zouden je zelf te gronde richten. De prior behoort niet te vragen waarheen een broeder gaat als deze het koor verlaat wanneer het zingen gedaan is, behalve wanneer het een ledigganger betreft: van zo iemand moet men wege en werken bewaken.

Een bijzondere vriend van onze Heer overkwam het dat onze Heer hem zijn goddelijke kus boodt. Toen zei de geest: 'Waarlijk, lieve Heer, dit is niet wat ik verlang. Ik zou dan, door zaligheid omvallen, helemaal buiten mezelf geraken, waardoor ik jou niet meer tot nut kon zijn. Hoe moest ik dan voor jouw arme zielen bidden, hen aldus helpend uit het vagevuur te komen, hoe kon ik nog bidden voor de arme zondaars?' De zondaars en de zielen kunnen zichzelf niet helpen, laten wij hen dan helpen, wij die nog in de tijd leven. God zal hen zonder ons niet helpen, want zijn gerechtigheid verlangt genoegdoening. En dit moeten zijn vrienden onophoudelijk doen, levend in de tijd. Welke grote liefde toch, wanneer deze mens zulk grote troost wil ontberen voor een dergelijke zaak!

10

Nu over de tweede graad. Nadat God de mens op deze wijze van alles weggetrokken heeft, hij niet langer kind is, en hem gesterkt

heeft, hem gelaafd heeft met zijn tedere zoetheid, waarlijk, dan komt de tijd dat hij goed, hard roggebrood zal krijgen; hij is nu een man geworden, hij is volwassen geworden. Voor de volwassen mens is harde, krachtige spijs nuttig en goed, melk en brood past hem niet langer; en dan wordt hem een zeer woeste weg getoond, en hij wordt er heen geleid; duister is die weg, wild en woest. En op die weg ontnemt God hem alles wat hij hem ooit gegeven heeft. En daar wordt dan de mens helemaal aan zichzelf overgelaten, zodat hij van God geen weet meer heeft; zulke benauwenis bevangt hem, dat hij niet weet of hij ooit de rechte weg ging en of hij een God heeft of niet en of hij zichzelf wel is of niet; en het is hem dan zo zonderling angstig te moede, dat deze wijde wereld hem te eng wordt. Hij ervaart zijn God niet, noch heeft hij weet van hem, iets anders echter smaakt hem niet; het komt hem voor alsof hij tussen twee muren ingeklemd is en er achter hem een zwaard staat en voor hem een scherpe speer. Wat kan hij nog doen? Naar achter noch naar voor kan hij gaan, slechts neerzitten kan hij, en zeggen: 'God begroete je, bittere bitterheid vol van genade!' Zou er een hel zijn in dit leven, voor hen zou dit erger nog zijn dan die hel: zo zeer lief te hebben en het beminde goed te derven. Al hetgeen men de mens dan antwoorden zal, het troost hem evenveel als een steen. En minder nog wil de mens over schepselen horen spreken. Naarmate dit ervaren en ondervinden sterker is geweest, zal de bitterheid en kwelling door het wegvallen hiervan heviger zijn en ondraaglijker.

O, vat nu moed, de Heer is vast en zeker nabij, houd je maar vast aan de stam van het ware geloof; nog even, alles komt goed. Maar de arme ziel die zo gekweld wordt, ze kan niet geloven dat deze ondraaglijke duisternis ooit nog tot licht kan worden.

11

Wanneer onze Heer de mens dan aldus langs deze ondraaglijke beklemming goed heeft voorbereid – want dit bereidt hem beter voor dan alle oefening door alle mensen verricht – dan komt de Heer en leidt hem binnen in de derde graad. En door de mantel

weg te slaan die hij voor de ogen heeft, ontsluit onze Heer hem nu de waarheid. En dan schijnt het licht van de zon hem tegemoet en het ontdoet hem van al zijn nood: het is voor de mens als werd hij hierdoor van dood levend gemaakt. Hier dan voert de Heer de mens buiten zichzelf, en bij hem binnen. En daar vergoedt hij hem al zijn ellende, en al zijn wonden worden geheeld; en dan trekt God de mens weg uit de wijze der mensen en trekt hem de goddelijke wijze binnen; weg uit alle ellende trekt hij hem de goddelijke zekerheid binnen, en daar wordt de mens vergoddelijkt, en al wat de mens is en werkt, dat werkt en is God in hem. Zo hoog verheven boven zijn natuurlijke staat wordt hij, dat hij door genade wordt wat God wezenlijk is naar zijn natuur. Hier voelt en ervaart de mens zich als verloren aan zichzelf; nergens nog weet, ervaart of voelt hij zichzelf; van niets anders heeft hij weet, slechts van één enkelvoudig zijn.

Kinderen, hier in waarheid te zijn, betekent gekomen te zijn in de diepste grond van oprechte deemoed en vernieting; waarlijk, met de zinnen kan het niet gevat worden. Hierin is de meest waarlijk kennis gelegen van ons eigen niets. Het is het allerdiepste verzinken in de grond van de deemoed; want hoe dieper, hoe hoger; want hoog en diep is hier één. En zou het zo zijn dat de mens op de een of de ander wijze terug zou vallen op zijn eigen wijze, op zichzelf of het zijne, vanuit die hoogte zal dit terugvallen zijn als de val van Lucifer.

Hier valt ons de ware eenmoedigheid in het gebed ten deel, waarvan het epistel zei, dat men dan waarlijk één wordt met God.

Dat ons dit allen ten deel mag vallen, daartoe helpe ons God.

Amen.

Vijfde zondag na Drievuldigheid II

ASCENDIT JHESUS IN NAVICULAM QUI ERAT SYMONIS.

(Lc 5,4)¹

41

Deze preek op het evangelie van Sint-Lucas voor de hiervoor genoemde vijfde zondag, gaat over het scheepje en is een waarschuwing voor toekomstige plagen, en leert ons het gemoed te verheffen boven alle schepselen, en verlichte godvormige mensen te worden.

1

In het evangelie van deze week en behorend bij deze tijd, lezen we onder andere dat onze Heer Jezus in een schip ging dat van Simon was, en hem verzocht om het schip van de oever af te varen, wat verder de zee op. En hij ging zitten en onderrichtte het volk vanuit het schip en hij zei tegen Simon: 'Vaar met dit schip de zee op en hang jullie net uit voor de vangst.' En Simon zei: 'Heer, we hebben al de hele nacht gewerkt en we hebben niets gevangen. Maar op jouw woord zal ik het net uithangen.' En toen ze dat gedaan hadden, toen vingen ze zoveel vis dat het net scheurde.²

En even verder lezen we dat het schip door hen zo vol geladen werd dat ze zonken. Toen viel Petrus voor onze Heer neer en zei: 'Ga weg van mij, want ik ben een zondaar.'³

Over dit schip willen we nu spreken. Dit schip dat onze Heer ver de open zee op liet varen – 'duc in altum' – dat is niets anders dan het gemoed van de inwendige mens en zijn gerichtheid.

¹ Jezus steeg in een boot die van Simon was. (Luc. 5,4)

² Luc. 5,3-6

³ Luc. 5,7-8

Dit schip vaart op de zorgwekkende, woelige zee van deze beangstigende wereld die ons onophoudelijk heen en weer slingert: dan is er vreugde dan weer verdriet, soms is het zus dan weer zo. Hoe zorgelijk staat het met allen wier hart nog meedeint, woelend is hun liefde en verlangen hakend nog naar het wereldse. Hij die dit bij zichzelf mocht herkennen, zijn hart zou moeten verdorren van leed. Hoe het hierna zal gaan, daaraan denken jullie niet. Door blindheid en dwaasheid bevangen, zijn jullie alleen bekommerd om kleren en opsmuk en vergeten jullie jezelf en het vreselijke oordeel dat jullie wacht, wie weet, vandaag nog, misschien morgen. Wisten jullie maar hoe vreselijk beangstigend en zorgelijk het gesteld is met de wereld en met allen die niet louter en alleen God aanhangen in hun grond! Allen die niet ten minste hen aanhangen die in de waarheid zijn, hen zal het slecht vergaan; kort geleden nog is dit aan de ware godsvrienden geopenbaard. Wie het zou weten, zijn natuurlijke zinnen zouden het niet kunnen verdragen, hoe het geloof ten onder zal gaan. Die het zullen meemaken, zij zullen zich dit dan herinneren; het is jullie gezegd.

Nu dan ons onderwerp: 'duc in altum, vaar het schip hogerop,' Dit is de eerste weg, de weg die vóór al het andere nodig is: dat dit gemoed hogerop zal en moet gaan, weg van de liefde, het verlangen en de gunsten die niet gericht zijn op God, weg van het schepselijke. Dus wie op dit deze woeste zee niet ten onder wil gaan en verdrinken, diens gemoed moet noodzakelijkerwijs opgeheven zijn boven alle schepselen, welke ook en hoe men ze maar noemen mag.

Nu zei Sint-Petrus: 'Heer en meester, we hebben de hele nacht gewerkt, niets hebben we gevangen.' Voorwaar, dat was juist gezegd. Allen die met deze uitwendige zaken omgang hebben, ze moeten hun werk wel in de nacht doen, en ze vangen helemaal niets.

Toen zei onze Heer: 'Werpen jullie het net nu maar uit, en jullie zullen vangen.' En ze vingen zoveel vis dat het net scheurde. Het

gebeurde allemaal nog vóór de opstanding van onze Heer. Maar toen ze daarna uit vissen gingen, toen scheurden de netten niet, zegt het evangelie.⁴

2

Kinderen, welk net is het dat onze Heer uit liet werpen, dit net waar ze zoveel mee vingen? Het net dat men uit moet werpen, dat is de herinnering. Dit geheugen van de mens moet hij als eerste uitwerpen in heilige beschouwing, en vol ijver moet hij dan speuren naar al die zaken die in hem heilige aandacht opwekken of die hem hiernaar doen neigen: het eerbiedwaardige leven en lijden, het heilige, minnelijke rondgaan, en de werken van Onze Lieve Heer. Hij moet zo diep van deze beelden doortrokken zijn, dat minne en liefde al zijn krachten en zinnen zullen doortrekken. Zo groot zal zijn minne en vreugde zijn, dat hij die vreugde niet verbergen kan en deze bij hem al jubelend uitbreekt.

3

Welnu dan: 'duc in altum, leidt het schip de hoge zee op', want dit was nog maar de laagste graad. Het moet hogerop gaan. Wil de mens uitwendig en inwendig een gelaten mens worden en gelouterd, en inwendig een verlichte mens, – door Sint-Dionysius een verlichte en godvormige mens genoemd⁵ – dan moet zijn schip naar veel hogere zee gevoerd worden. Dat wil zeggen, dat de mens zo ver geraakt, dat alles wat de lagere krachten vatten kunnen hem ontvalt. Al de heilige gedachten en minnelijke beelden, de vreugde en jubel, en wat hem door God ooit geschonken werd, het komt hem nu voor als waren het grove zaken, en hij drijft er helemaal van weg, het smaakt hem niet langer, hij kan daar niet langer blijven. Dit ene wil hij niet, en wat hem aantrekt, dat bezit hij niet, en zo bevindt hij zich tussen twee uitersten en hij is in grote nood en benauwenis.

⁴ Joh. 21,11

⁵ Zie bijv.: Pseudo-Dionysius, *De Ecclesiastica Hierarchia*, I,2; *De Coelesti Hierarchia*, III,2

Het scheepje wordt naar hoge zee gebracht, en omdat de mens nu verlaten staat in deze nood, komen in hem boven alle benauwenissen, alle bekoringen en al de beelden en de onzaligheid die de mens allang overwonnen heeft; ze strijden nu weer tegen hem; met al hun kracht staan ze op en ze stoten hem neer op het schip bij hevige storm. De golven, ze beuken tegen het schip.

4

Lieve kind, vrees niet! Wanneer je schip vast en stevig vertuid en verankerd is, dan kunnen de golven geen kwaad: alles komt dan goed. In het boek Job staat: 'post tenebras spero lucem, na de duisternis hopen we op het licht.'⁶ Blijf dan bij jezelf en loop hiervan niet weg, naar buiten, doorlijd jezelf en zoek niet iets anders! Enkele mensen lopen weg wanneer zij in deze innerlijke armoede staan, ze zoeken steeds iets anders om daarmee hun benauwenis te ontlopen. Dat is zeer schadelijk. Of ze gaan klagen en leermeesters bevragen, en raken zo nog meer verward. Blijf en laat geen twijfel toe; na de duisternis komt de lichte dag, de zonschijn. Hoed je ervoor – alsof je leven ervan afhangt – om op iets anders in te gaan, en wacht. Waarlijk, blijf je bij jezelf, dan is de geboorte nabij en deze zal in jou geboren worden. Geloof me, nooit staat een benauwenis in de mens op, of God wil hem gaan vernieuwen in een nieuwe geboorte. En weet: dát wat bij jou de benauwenis of de druk wegneemt, deze stilt of oplost, dát is hetgeen er in jou geboren wordt. En die geboorte, ze zal zijn wat ze is: God of creatuur. En onderzoek nu: is het een creatuur die de druk bij je wegneemt, hoe deze ook maar heten mag, Gods geboorte wordt je hierdoor helemaal ontnomen.

Overweeg nu welke schade je jezelf zult toebrengen. Zou dat scheepje, je gemoed, stevig verankerd zijn aan de harde rots, waar de apostel Paulus⁷ over sprak, dan zouden leven noch dood,

⁶ Job 17,12

⁷ Cfr. 1 Kor. 10,4

principatus noch potestates, jou hiervan kunnen losmaken.⁸ Zouden alle duivels en alle mensen samenzweren: hoe meer ze zich tegen je keerden, des te meer stuwden ze jou je scheepje in, en des te verder zou het gaan, almaar hoger de zee op. Kinderen, de mens zal groeien en hoger geraken, meer dan door alle uiterlijke oefeningen door heel de wereld verricht, wanneer hij zich hierbij neerlegt en het laat gebeuren, en hij deze duisternis of deze kwetsure doorlijdt, hoe deze hem ook maar kwelt of bedrukt, en hij hierbij zonder hulp is van welke aard ook. Kome wat kome, of het van buiten is of van binnen: laat het allemaal uitzweren, zoek geen troost, en God zal je ervan verlossen; bekommer je er niet om, laat het aan hem over.

Kinderen, dit is de allerkortste en de naaste weg naar de goddelijke, de ware geboorte; lichtend toont zij zich hierbinnen zonder middel. Nu komt het vaak voor dat een uitwendige mens overvallen wordt door uiterlijk lijden. Er wordt iets over hem gezegd, er wordt hem iets aangedaan, volgens hem ten onrechte, en hij voelt zich dan zo benauwd, dat het is alsof de wereld te nauw is. Zou de mens dat in zichzelf kunnen onderdrukken en liet hij het in hem uitzweren omwille van de wonden Gods en zou hij niet klagen of vergelding zoeken: zijn wonden zouden een zalige vrede als antwoord vinden. Wat zal een inwendige mens dan aan vrede en vreugde ontvangen wanneer hij zich helemaal aan God zou overgeven? Niemand minder dan God zelf krijgt de mens als antwoord.

Kinderen, willen jullie jezelf in waarheid leren kennen, zo als jullie zijn, en aan heel ware tekens, onderzoek dan wat jullie het allermeeft tot liefde en tot lijden beweegt, of tot vreugde of verdriet; wat het ook moge zijn, dat is het wat bij jou op de eerste plaats staat, het is God of creatuur. Ben je dan van God helemaal vervuld, alle schepselen samen kunnen je scheepje, je gemoed, losmaken noch laten wegdrijven. Aan deze mens geeft de goede God zulk een kleinood, een zodanige vreugde, dat deze mens in

⁸ Cfr. Rom. 8,38-39

zijn innerlijk ware vrede en zekerheid smaakt, die niemand verstaan kan dan hij die haar bezit. Het gebeurt wel dat de golven tijdens stormweer zo sterk van buiten inbeuken op zijn scheepje, dat het is als wilden ze hem laten verdrinken; maar ze mogen nog zo onstuimig beuken, hij zal steeds innerlijk in goede vrede blijven. Al wordt er aan zijn scheepje van buitenaf getrokken en gerukt, toch zal het nooit worden losgerukt: steeds blijft hem zijn inwendig goddelijke vrede en ware vreugde.

5

Jullie eerbare mensen, jullie moeten niet schrikken wanneer jullie dit niet ervaren; ook onder vissers treft men rijken en armen. En toch, één ding moeten jullie weten: geen mens die, al is hij nog zo weinig geoefend, wanneer hij zou verlangen, ja, het tot in zijn grond zou verlangen een sterke, grote minnaar van God te zijn, en daarin zou volharden, hetzelfde liefhebbend in alle anderen, ja, geen mens die wanneer hij dan eenvoudig blijft en ongestoord door hindernissen zijn oog slechts op God gericht houdt in al zijn doen en laten, ja, wees er dan zeker van: geen mens die dit dan niet ten deel zal vallen, al was het in het uur van zijn dood.

6

Maar deze vrede die de ware godsvrienden hebben, brengt ook een zekere onvrede, namelijk het opgerekt worden van dit net. Hij kan voor God niet zo ontvankelijk zijn als hij graag zou willen, want God vult hem niet zo, dat hij volledig verzadigd is.

Zo lezen we van iemand die in een woud leefde, veertig jaren ging hij op handen en voeten. Over hem staat geschreven, dat hij nooit goddelijke troost ondervond. Hierover bestaat echter geen twijfel: méér goddelijke troost ontving hij dan duizend anderen. Toch was hem dit niet genoeg. Hij zou hem willen ontvangen in de hoogst mogelijke mate en op de meest verheven wijze; daarin ligt de wezenlijke vrede waarover geschreven staat: 'quere pacem et

persequere eam, zij zoeken de vrede, en zij volgt.⁹ Deze vrede volgt de wezenlijke omkeer, de vrede die alle zinnen te boven gaat.¹⁰ Wanneer het ongenoemde, het naamloze dat in de ziel is, wanneer het zich helemaal naar God keert dan volgt en keert mee in alles in de mens dat naam heeft. En in die ommekeer, antwoordt steeds alles dat naamloos is in God, het ongenoemde, en ook alles wat in God een naam heeft, ja, dat alles antwoordt in die ommekeer.

In die mens sprak God zijn ware vrede uit, en dan mag de mens wel zeggen: 'audiam quid loquatur, ik wil horen wat de Heer in mij spreekt', want hij zei: 'Vrede aan zijn volk en aan hen die tot hun hart zijn ingekeerd.'¹¹ Dit zijn de mensen die Sint-Dyonisius godvormige mensen noemt. Deze mensen had Sint-Paulus vermoedelijk op het oog, toen hij zei: 'Jullie moeten gegrond zijn in de liefde, opdat jullie begrijpen kunnen met alle heiligen, welke de hoogte, de breedte en de diepte en de lengte is van God.'¹²

Kinderen, de hoogte en de diepte die zich in deze mensen toont, menselijk verstand en menselijke zinnen kunnen dit niet bevatten; boven de zinnen gaat het uit, een afgrond in. Dit goed wordt alleen aan die mensen onthuld die uitwendig gelouterd en inwendig verlicht zijn, mensen die in hun innerlijk wonen. Voor deze mensen is hemel en aarde en alle schepselen als een louter niets, want zij zijn zelf een hemel Gods, want God woont in hen.

Onze Heer zat in het schip en onderwees het volk. God rust en heerst er en in hen onderricht hij de wereld en alle schepselen.

7

Kinderen, komt de mens echt in deze grond en in dit zijn, weet voorzeker, dit visnet zal noodzakelijkerwijs moeten scheuren. Denk niet dat ik me aanmatig zo ver gekomen te zijn; hoewel geen

⁹ Cfr. 1 Petr. 3,11; Ps. 33,15. (De psalmtekst zegt: 'zoek de vrede en achtervolg haar'.)

¹⁰ Cfr. Fil. 4,7

¹¹ Ps. 84,9

¹² Ef. 3,17-18

leraar moet onderwijzen wat hij zelf niet heeft beleefd. Toch, uit nood geboren, is het voldoende dat hij het liefheeft en ernaar verlangt en niets doet wat zich daartegen verzet. Maar weet: anders dan zo gaat het niet.

Toen zoveel vissen ingenomen en gevangen waren, toen scheurde het net. Wanneer de mens dan een dergelijke vangst doet, en hij in deze toestand komt, dan moet de natuur, die hiertoe te zwak is, uit nood wel scheuren, en de mens zal nooit één gezonde dag meer beleven. En het is dan zoals de Sint-Hildegard schrijft: 'God heeft zijn woning niet in een sterk, gezond lichaam'¹³; en zoals de Sint-Paulus zei: 'De deugd wordt volbracht in de zwakte.'¹⁴ Maar deze zwakte ontstaat niet door uitwendige oefening, maar uit de overvloedigheid van het overstromen van de godheid, die de mens zo overgoten heeft, dat het arme aardse lichaam het niet uithouden kan. Want God heeft deze mens zo geheel en al in zich getrokken, dat de mens zo godkleurig wordt, dat alles wat in hem is op een overwezenlijke wijze wordt doorgoten en overvormd, zo dat God zelf het werk in deze mens verricht. En deze wordt terecht genoemd een godvormig mens, want wie hem goed zou bekijken, die zou hem als God zien – alleen uit genade welteverstaan – want God leeft en is en werkt in hem al zijn werken en geniet zichzelf in hem; God vindt zijn eer in hen. Zij hebben hun schip goed op de hoge zee gebracht en hun net goed uitgeworpen, en ze hebben veel gevangen.

Wanneer dit schip aldus komt in de hoogte en de diepte, dan verzinkt dat schip samen met het net en alles breekt af; heel goed is het dat zijn eigenheid gebroken en gescheurd wordt: want wil een ding worden wat het niet is, dan moet het ontworden aan wat het is.

Hier gaan op een bepaalde wijze zowel lichaam als ziel ten onder in de diepe zee, en ze verliezen hun natuurlijke werkzaamheid en de natuurlijk uitoefening van hun eigen krachten; en ze kennen in

¹³ Cfr. *Vita Sanctae Hildegardis*, Lib. I, 5

¹⁴ 2 Kor. 12,9

dit verzinken in deze grondeloze zee woord noch wijze. Dan doet de mens zoals Sint-Petrus deed: hier aangekomen wierp hij zich helemaal voor de voeten voor onze Heer en sprak hij een onzinnig woord: 'Heer, ga heen van mij, want ik ben een zondaar.'¹⁵ Ontvallen zijn hier de mens woord en wijze. Dat vormt één oorzaak. De andere is, dat de mens hierbij zo in zijn grondeloze niets valt, zo helemaal klein wordt en zo helemaal niets, dat hij alles kwijt is wat hij van God ooit ontving. Hij werpt het allemaal en geheel terug in God, aan wie het ook toebehoort. Alsof hij het nooit bezeten had, zo wordt hij tot niets en even bloot als dat wat niets is en wat nooit iets ontving. Daar dan verzinkt het geschapen niets in het ongeschapen niets: begrijpen noch verwoorden kan men het.

Hier wordt het woord bewaarheid dat de profeet in het boek der psalmen sprak: 'abyssus abyssum invocat, de afgrond die leidt de afgrond binnen.'¹⁶ De afgrond die geschapen is, leidt de ongeschapen afgrond bij zich naar binnen, en de twee afgronden worden één enig één, één louter goddelijk zijn; daar heeft de geest zich verloren in Gods Geest, en verdronken is hij in de grondeloze zee. Kinderen, hier is het veel beter gesteld dan iemand maar verstaan of begrijpen kan. Hierna wordt de mens zo wezenlijk, algemeenzaam, deugdzaam, goedhartig, en in de minzame omgang met alle mensen zo open en vriendelijk, dat men nooit ook maar een gebrek bij hem zal kunnen ontdekken of aantreffen. En deze mensen zijn tegenover alle mensen vol vertrouwen en barmhartig; ze zijn streng noch hardvochtig, maar zeer mild. En men kan niet geloven dat deze mensen ooit van God nog gescheiden kunnen worden.

Dat ons dit allen ten deel mag vallen, daartoe helpe ons God.

Amen.

¹⁵ Luc. 5,8

¹⁶ Ps. 41,8

Vijfde zondag na Drievuldigheid III

DUC IN ALTUM ET LAXATE RECIA VESTRA IN CAPTURAM.

(Lc 5,4)¹

42

De tweede uitleg van het eerste evangelie voor de vijfde zondag zegt ons hoe God te gehoorzamen en plaats in te ruimen aan zijn spreken, en de armoede lief te hebben in oprechte gelatenheid naar geest en natuur.

1

Men leest in het heilige evangelie van deze week, dat onze Heer Jezus naar het meer kwam en in Simons schip stapte en hem vroeg om het schip een eindje van de oever te brengen, en hoe hij zitten ging en het volk leerde; en hij zei tot Simon: 'duc in altum, vaar opwaarts naar diep water en werp jullie netten uit om te vangen.' En Simon zei: 'Meester, we hebben de hele nacht gewerkt en niets gevangen; maar op uw woord wil ik het net uitwerpen.' Toen ze dat hadden gedaan, vingen ze zoveel vis dat het net scheurde, en bijna waren ze verdronken. Sint-Petrus viel op zijn knieën en zei: 'Heer, ga heen van mij, want ik ben een zondig mens.'²

In het evangelie leest men, dat dit geschiedde vóór de dood van onze Heer. Ook ná de dood van onze Heer voeren ze uit vissen, en ze vingen honderddrieënvijftig grote vissen, en het net scheurde toen niet en ook zonken ze niet.³ Dit bevat veel verborgen betekenissen; wie een welverlicht verstand zou hebben, die kon hierin veel heilzame lering ontdekken, zou hij bij zichzelf blijven.

¹ Vaar opwaarts naar diep water en gooi jullie netten uit voor de vangst. (Luc 5,4)

² Luc. 5,3-8

³ Cfr. Joh. 21,1-13

Dit schip was van Simon, de gehoorzame mens, hij die God waarlijk gehoorzaamt.⁴ Wat dan is de betekenis van dit schip, het schip waarin onze Heer zit en van waaruit hij leert? Het is het innerlijk, de grond van de mens; daarin vindt onze Heer zijn rustplaats, zijn vreugde bevindt zich daar. Ach, hij toch, die acht zou slaan op deze grond, van binnen, alle dingen zou achterlaten en in zou keren in de grond – maar niemand doet dit. En vaak gebeurt het dat de mens in zijn uiterlijke werken tien keer opgeroepen wordt om in te keren; geen enkele keer doet hij het: een Simon is hij niet, deze mens houdt vast aan zijn wil en gewoontes en God gehoorzaamt hij niet. Geen enkele gehoorzaamheid komt hiermee overeen, want zijn gehoorzaamheid gaat elke gehoorzaamheid te boven. En zou het gebeuren dat een zuster bij het koorgezang tijdens het zingen zou bemerken dat God haar opriep om in zichzelf te keren, en dat dit goede werk haar dan af zou houden van deze inkeer: ze moest het zingen laten en God volgen, het zingen mag ze wel overlaten aan de anderen. Maar zou ze het beide kunnen doen, het uiterlijke samen met het innerlijke, dan zou dat beter zijn. De zang vanuit de grond zou zo tot grote hoogte stijgen.

2

Kinderen, zouden jullie weten hoe schadelijk het voor jullie is weerstand te bieden aan Gods manen en ongehoorzaam te zijn aan God, jullie zouden ontsteld zijn, beseften jullie welk vagevuur je hierdoor te wachten stond, jullie durfden God niet geloven noch vertrouwen. Kinderen, het komt door Gods grondeloze goedheid, dat mensen die God geroepen heeft tot een hoger doel maar die zich toch afkeren van de grond, dat zij door lijden moeten verkrijgen wat ze door hun levenswijze nog niet verkregen hebben. Grote nood bevangt deze mensen bij hun einde, groter nog dan in andere mensen, en daarna wacht hun een vreselijk vagevuur, en na dit alles worden zij dan op wondere wijze

⁴ Cfr. Hiëronimus, *Liber interpretationis Hebraicorum nominum*

verheven ver boven hen die niet verder dan de laagste graad geroepen zijn.

Kinderen, het was het schip van Simon waarin Jezus zat en vanwaaruit hij leerde. Want weet dit voorzeker: in de grond van deze gehoorzame mens neemt God plaats om te onderrichten; en God schenkt daar grote genade en grote lering, zodat de mens door God van binnenuit onderricht wordt. Zou er nood aan zijn, deze mens had genoeg lering voor de hele wereld.

Onze Heer vroeg Simon toen om het schip van de oever af te sturen. Het hart van de mens, de laagste graad, dat moet weg van het vasteland, van alle liefde voor aardse en vergankelijke dingen en van de begeerte tot de schepselen en de natuur. Wanneer de mens tot God geraken wil, dan moet hij een niet aflatende en standvastige ijver hebben, en het moet niet zo zijn dat hij vandaag iets begint en het morgen weer laat; nee, volharden moet hij in het doen van deze oefening, altijd, elk uur van iedere dag, wil hij tot volmaaktheid geraken; niet vandaag leven voor God en morgen naar de natuur of voor de schepselen. Dit schrikt heel wat mensen af; ze durven God geloven noch vertrouwen, het dunkt hun zulk een grote zaak dat ze omkeren, overtuigd dat ze het niet aankunnen; leven willen ze als die of als die, als zij die naar de natuur leven, en even welvarend willen ze zijn; en ze keren om, terug naar de wereld. Want wereld is alles wat niet God is. Dan scheurt het net, en alle vissen die gevangen zijn, ze vallen eruit.

3

Kinderen, jullie moeten weten dat al de werken, hoe groot of goed ze ook mogen zijn, waarvan God niet de oorzaak is, dat hij deze niet zal aannemen, allemaal hebben ze iets van de natuur van simonie in zich. Simonie is het wanneer men een geestelijk goed geeft in ruil voor een tijdelijk goed, het is een van de meest voorkomende zonden. Wanneer een mens, wie ook, goede geestelijke werken doet die voor God bedoeld zijn en er zo ook uitzien, wanneer hij hierin zijn eigen streven legt naar tijdelijk en vergankelijk gewin – wat het ook moge zijn, inwendig of

uitwendig – dat in waarheid niet op God gericht is, zulke mens maakt zich enigszins schuldig aan deze zonde op een geestelijke wijze.

Zij moeten hun visnet herstellen. Zo ook moet de mens doen met dit net dat gescheurd is bij een dergelijk schadelijk uitwerpen: herstellen moet hij wat gescheurd is door een volledige ommekeer; en hij moet doen als iemand die een krom stuk hout wil rechtmaken: buigen zal hij het verder nog dan recht, en in het terugbuigen wordt het recht. En met ware kennis en diepe deemoed moet hij tot God klagen met Sint-Petrus: 'Heer, de hele nacht heb ik gewerkt en ik heb niets gevangen.' Al het werk van de mens dat verricht werd zonder God, het blijft allemaal nacht en het levert helemaal niets op. Ook vervalt hij wel op Gods wegen in traagheid en lauwheid, waardoor de natuur ongeschikt is voor alle goede dingen: want het is nacht. Dan moet men de uitwendige mens belasten met arbeid van handen en voeten en rug, en alles moet gericht zijn op de terugkeer naar de grond. 'Heer, op jouw woord gooi ik het net uit'; daaronder wordt verstaan: al het werk van de mens, zijn woorden en gedachten; eten, drinken, slapen, waken, men doet het allemaal op zijn woord.

4

Onze Heer zei tegen Sint-Petrus: 'Duc in altum, vaar het schip opwaarts naar diep water.' Dat wil zeggen: verhef je gemoed en al je krachten opwaarts, boven jezelf en boven deze lagere, zinnelijke dingen uit; want onze Heer kan hier niets mee, met deze lagere dingen; te beëngd zijn ze hem, nergens kan hij zich keren. Hij is beweeglijk en fijnzinnig en de lagere krachten ze zijn te grof, en daarom: 'Duc in altum, vaar het schip opwaarts naar diep water': verhef je met je hogere krachten boven de tijd, want daar zetelt God; daar is God in waarheid; daar leert hij het overwezenlijke woord waarin en waardoor alle dingen geschapen zijn.

Dit woord, laat men het ontvangen in zachtmoedigheid, dit ingeplante woord.⁵ Kinderen, wie dit woord een plaats zou bereiden in zachtmoedigheid, waarzonder het niet gaat, en zich met al zijn krachten verheffen zou, opwaarts boven de tijd naar de eeuwigheid, hem zou het woord Gods op heerlijke wijze ingesproken worden en hij zou hierdoor verlicht worden ver boven hetgeen men met de zinnen vatten kan. De rijkdom die hier geboren wordt, die is zo overvloedig! Waar onze Heer dit woord aldus leert, en waar het oprecht ontvangen wordt, zodat het net scheurt en het schip zinkt en onder gaat, daar zal de natuur menen helemaal verloren te gaan. De mens moet dan niet weglopen om hulp te zoeken, maar hij zal doen zoals Sint-Petrus deed: hij liep niet en riep niet, maar hij wenkte zijn metgezellen op onopvallend wijze, in het bijzonder Sint-Johannes⁶; wat wil zeggen, dat men het verlichte verstand hier moet toewenken en men zich van zijn verstand moet bedienen bij deze ondergang.⁷ Want, wanneer het ware licht, wat God is, opgaat, dan moet het geschapen licht ondergaan; zodra het ongeschapen licht begint te stralen en te schijnen, kan het geschapen licht niet anders dan duister en donker worden, net zoals de heldere stralen van de opkomende zon aan de hemel het licht van een kaars donker en duister laten zijn.

Ach kinderen, wie hiervan een glimp zou opvangen! De verrukking en de vreugde en de zoetheid die hierin is gelegen, het gaat onzegbaar ver uit boven alle voldoening en vreugde en zoetheid die de hele wereld bieden kan; dit gaat alle maat te boven. En toch voltrekken ze zich in de lagere krachten, al deze grote gevoelens.

⁵ Jak. 1,21

⁶ Luc. 5,7

⁷ Cfr. Hiëronimus, op. cit.

5

Onze Heer sprak: 'Gooi het net uit aan de rechterzijde en je zult vangen'⁸. En toen ze dat gedaan hadden, vingen ze honderddrieënvijftig grote vissen, en toch scheurde het net niet, noch zonk het schip. Dit vond plaats na de dood van onze Heer. Toen sprak onze Heer: 'Kinderen, hebben jullie iets om te eten?'⁹ (De mens moet puur zijn, ontbloot en arm in zichzelf.) Ze zeiden: 'Nee'. 'Werp het dan uit ter rechterzijde'. 'Heer, op jouw woord gooi ik het net uit.' Op zijn woord doet de mens een vangst die ver uitgaat boven hetgeen in de lagere krachten geweest is. Want aldus wordt de mens overvormd, en geleid wordt hij boven menselijk vermogen, en met goddelijke vormen wordt hij overvormd, zoals Sint-Paulus zei: 'Wij zullen overvormd worden naar hetzelfde beeld, van glorie tot glorie'¹⁰.

Maar vooraleer de mens hiertoe geraakt, moet de Heer in hem geboren worden en sterven en verrijzen. En steeds zegt deze mens wat zij zeiden toen hij hun vroeg of ze iets te eten hadden; ze zeiden: 'Nee.' Zulke mensen bevinden zich in de meest ware, de louterste armoede en de vernietigheid van heel hun zelf. Deze mensen, zij bezitten, begeren en zoeken niets dan God, in niets het hunne. En vaak gebeurt het dat ze terecht komen in het werk van de nacht, wat zeggen wil: in de gelatenheid, in de armoede en in de diepe, zware duisternis en troosteloosheid, zodat ze geen houvast vinden; noch licht, noch gloed ondervinden ze of smaken ze.

En wanneer de mens zich bevindt in deze duisternis in oprechte, ware gelatenheid – zelfs al zou God de armoede voor eeuwig zijn deel laten zijn, alsook het derven en verdorren – wanneer hij dan bereid is zijn wil voor eeuwig op te laten gaan in Gods wil, zonder de gedachte daarbij iets voor zichzelf te winnen, ach kinderen, zo

⁸ Joh. 21,6

⁹ Joh. 21,5

¹⁰ 2 Kor. 3,18

iemand zou waarlijk een arme mens zijn, zelfs al was de hele wereld zijn bezit!

Op de hele wereld zal men, denk ik, weinig van zulke mensen vinden, mensen die zicht noch stut kennen; op niets anders hopen ze, naar niets anders verlangen ze dan dat de allerliefste wil van God zich in hen voltrekt, op de wijze zoals onze Heer het zei: 'Wanneer jullie alles gedaan hebben wat in jullie vermogen ligt, zeg vervolgens dat jullie onnutte knechten geweest zijn'¹¹. Een onnutte knecht die doet onnuttig werk. Nee, heus, geen mens wil een onnutte knecht zijn; steeds wil hij weten dat hij iets volbracht heeft; heimelijk bouwt hij hierop en hij wil het weten. Nee, lieve kind, bouw slechts op je loutere niets en doe hiermee een voetval tot in de afgrond van de goddelijke wil, wat het ook maar is wat hij uit je maken wil. Doe zoals Sint-Petrus deed; hij zei: 'Heer, ga heen van mij, want ik ben een zondaar.' Werp je voor hem neer met je kleinheid en je onvermogen en onwetendheid, en geef je aldus over aan de hoge adel van de goddelijke wil en laat niets anders tot je toe, maar houd je hulpbehoevend en armoedig in zijn wil. Wanneer deze mensen inkeren in hun grond, een mis lang, dan hebben ze het hunne gedaan, en dan zijn al hun werken vervuld van vrede; heel hun leven is dan tot rust gekomen en vol van deugden is het, zachtmoedig, gelaten en vol van goedheid. Hun net hebben ze ter rechterzijde uitgeworpen en de wondende liefde¹² hebben ze gevangen.

Dat we dan allen zo mogen werken dat ook wij deze vangst doen, daartoe helpe ons God door zijn goedheid!

Amen.

¹¹ Luc. 17,10

¹² Cfr. Richard van Saint-Victor, *De quattuor gradibus violentiae caritatis*, 1,4

Feest van de heilige Johannes de Doper I

JOHANNES EST NOMEN EIUS. (Lc 1,63)¹

43

De preek over de geboorte van Sint-Jan de Doper spreekt over twee soorten lijden waarin de genade Gods geboren wordt in iedere mens en hij op geestelijke wijze het priesterambt kan uitoefenen; ook wijst ze op het onderscheid tussen het valse licht en het ware.

1

Vandaag viert men de hoge eerbiedwaardige geboortedag van de uitverkoren heilige Sint-Johannes de Doper; de geboorte van geen enkele andere heilige viert men op dergelijke wijze. Kort gezegd: de naam Johannes betekent zoveel als 'in wie genade is'.² Kinderen, wil de genade geboren worden, dan moet eerst de weg begaan worden waarover ik gisteren sprak. Gisteren sprak ik over twee soorten lijden. De eerste soort is het lijden dat in de natuur is door de eerste val van de mens. Dat andere lijden is een lijden in pijn.

Dat eerste lijden wil zeggen dat de mens geneigd is tot het in gebreke blijven, en dat is geplant in de natuur. En dit lijden moet de mens altijd mishagen, en hij moet zich hier met zijn wil van afkeren met alle kracht, voor zover het ook God tegenstaat.

Het andere lijden is voortgekomen uit het eerste: het is pijn en ellende; de mens moet het bereidwillig aannemen en het verwelkomen, en, wanneer dit lijden hem treft, het minnelijke voorbeeld van onze Heer Jezus Christus navolgen, die overal groot lijden onderging, zijn hele leven lang.

¹ Johannes is zijn naam. (Luc. 1,63)

² Cfr. Hiëronimus, *Liber interpretationis Hebraicorum nominum*

Vaak nu laat God het lijden dat voorkomt uit het in gebreke blijven menig mens treffen langs woorden, opdat de mens in deze diepe val zichzelf beter leert kennen en hij leert liefhebben en zich bereidwillig overgeeft aan de weg van het pijnlijke lijden wanneer het hem treft en naar hem toe komt. Kinderen, wie zich zou kunnen overgeven aan deze weg, het zou zoiets heerlijk zijn; en op de allerzaligste weg van dit pijnlijke lijden moet de mens altijd en overal leren om neer te zien op zijn zwakte, op zijn niet-vermogen, zijn ondeugdelijkheid en zijn niets-zijn.

2

Ach, degene toch die deze weg goed leerde kennen en begrijpen, die geen enkele andere oefening deed dan alleen maar zonder ophouden neerzien op zijn niets en op zijn niets-zijn en zijn onvermogen, de genade van God zou hier waarlijk geboren worden.

Lieve kinderen, de mens nu, hij bezit van zichzelf niets; het is allemaal louter van God, hem behoort het toe, onvermiddeld, het grote en het kleine; en niets is de mens eigen, slechts gebrek aan al het goede is hij, inwendig en uitwendig; en zou er wel iets zijn, dan behoort het hem niet toe.

Nooit meer zal de mens dit uit zijn hart laten gaan; laat hij in zijn niets blikken. En omdat de mens geneigd is tot al het boze – liet men de natuur haar vrijheid – moet hij zeer ijverig zijn in het zichzelf leren kennen en ontdekken waar zijn grond naar overhelt, zijn verlangen, zijn liefde en zijn streven, of er hiertussen geen onkruid is gegroeid; want de grond moet rein en puur op God gericht zijn en niets anders nastreven dan hem alleen.

En ook moet je je uiterlijke levenswandel onderzoeken, je woorden, werken, opvattingen, gedragingen, kleren, je gezelschap bij alles. Wanneer je dan ontdekt dat iets misgegaan is op een van je levensdagen, dan moet je dit met leedwezen aan God bekennen en schuld belijden tegenover hem en een innerlijk zuchten laten opstijgen tot God, dan is alles snel rechtgezet.

Dit innerlijk zuchten vanuit de grond, dat is zeer nuttig. De heilige apostelen deden dit, niet vanwege hun zonden, maar omdat het gehecht zijn zo groot is bij alle mensen, en vanwege een kwellen dat hen onophoudelijke naar God dreef. Wanneer de mens dan een blik vergund is in de eeuwigheid, een voorsmaak van de eeuwigheid, dan wordt er in hem een innerlijk zuchten geboren, en het doordringt de uiterlijke zinnen. Het is als het uitwendige altaar dat zich buiten bevindt voor het sancta sanctorum, waarop men de bokken en ossen aan God offerde. Zo offert de mens hier zijn lichamelijk bloed, hiermee vergeldend het zo kostbare bloed van onze Heer Jezus Christus.

Met dit neerzien op zijn gebreken moet de mens zich verootmoedigen en zich werpen aan Gods voeten, opdat deze zich over hem mag erbarmen. Zo zal hij mogen hopen dat God alle schuld zal kwijtschelden. En terstond wordt daar Johannes (dat is de genade) geboren uit deze grond van deemoed; want hoe nederiger, hoe hoger³; dat is één en hetzelfde.

Hierover zei Sint-Bernardus: 'Al de oefeningen die men ooit verricht heeft op uitwendige wijze, het is niet te vergelijken met het staan in het dal van de deemoed.'⁴ In dit dal groeit zachtmoedigheid, gelatenheid, stilte, geduld, goedheid. Dit is de juiste, de ware weg. Zij die deze weg niet gaan, zij verdwalen. En hoeveel uitwendige werken hij ook verricht, het helpt allemaal niets, veeleer vertoornen zij God dan dat zij hem verzoenen.

3

Kinderen, laat ons nu het gedeelte van het evangelie overwegen waar staat dat Zacharias de opperste priester was; hij en zijn vrouw waren onvruchtbaar, wat in die tijd een grote schande was.

³ Ez. 21,31; Mat. 23,12

⁴ Mogelijk een verwijzing naar de definitie van de deemoed als het vermogen van een mens om zich zelf, vanuit de meest oprechte zelfkennis, te geringschatten (*humilitas est virtus, qua homo verissima sui cognitione sibi ipse vilescit*), in: S. Bernardus, *De gradibus humilitatis et superbiae*, I,2.

Deze meester ging naar binnen in het heilige der heiligen, alleen, en heel het volk bleef buiten, en hij moest het grote priesterlijke werk verrichten. En daar stond toen de engel Gabriël bij het altaar en deze kondigde aan dat hem een kind geboren zou worden en dat het Johannes genoemd moest worden, wat zoveel wil zeggen als: 'in wie genade is'. Helemaal geloven deed hij het niet, en daarom werd hij stom totdat alles volbracht was.⁵ Het woord 'Zacharias' betekent zoveel als: 'aan God denken, Gods gedachtenis'.⁶ De mens die met zijn gedachten bij God is, het is een innerlijke mens, een priester zal hij zijn, en hij zal ingaan in het sancta sanctorum en geheel het volk buiten laten staan.

4

Laat ons nu bezien wat wezen en werk is van een priester, wat een priester tot priester maakt. Het ambt van priester en de reden dat iemand een priester is en zo genoemd wordt, dat is dat hij de eniggeboren Zoon van zijn hemelse Vader offert voor het volk.

Nu vrees ik, en het blijkt ook, dat niet alle priesters volmaakt zijn. Zouden er priesters in eigen persoon aan het altaar staan in plaats van uit naam van de hele christenheid, ze zouden haar meer in verwarring brengen dan haar helpen en God meer vertoornen dan verzoenen. Het heilige ambt echter, dat bekleden ze uit naam van de heilige Kerk, en daarom doen ze het op sacramentele wijze. Op dergelijke wijze mag niemand het ambt uitoefenen dan alleen zij die van het mannelijk geslacht zijn, want zij alleen kunnen het heilige lichaam consacreran of zegenen, niemand anders. In de geest echter mag iemand dit doen op de wijze zoals de priester het doet, wat maakt dat hij priester is. Het offer is het, dat tot dit ambt behoort. Op deze geestelijke wijze kan zowel een vrouw dit doen als een man, en op elk tijdstip, wanneer ze maar wil, nacht mag het zijn of dag; dan zal ze binnengaan in het sancta sanctorum en geheel het lagere volk zal ze buiten laten staan. Ze zal alleen naar binnen gaan, dat wil zeggen, dat ze met een verzameld gemoed

⁵ Cfr. Luc. 1,5-25

⁶ Cfr. Hiëronimus, op. cit., op meerdere plaatsen.

tot zichzelf moet ingaan en dat ze alle dingen van de zinnen buiten moet laten; en dan moet ze het minnelijke offer offeren aan de hemelse Vader: zijn beminde Zoon met al zijn werken, woorden en met geheel zijn lijden en zijn heilige leven, voor alles waar haar verlangen naar uitgaat, en voor alles waar ze naar uitziet, en aandachtig moet ze daarin alle mensen betrekken, de arme zondaars en de goeden en zij die in het vagevuur gevangen zijn. Dat is een zeer krachtige oefening.

5

Bisschop Albertus⁷ schrijft dat dit de werkwijze was van de opperste priester: hij ging binnen in het heilige der heiligen en droeg bloed met zich mee dat van een rood kalfje afkomstig was, en brandend vuur. En wanneer hij dan binnen was, dan bestreek hij alle gouden vaten met dat bloed, en dan maakte hij een bundeltje van de alleredelste kruiden en ontstak dat, en daaruit kwam een zoete rook, een nevel gelijk. En in deze nevel verscheen dan God en sprak tot hem. Kinderen, deze opperste priester, dat is elke goede, innerlijke mens die aldus in zijn innerlijk gaat en met zich meedraagt het hoogverheerlijkte bloed van onze Heer Jezus Christus en het vuur van de aandacht en de liefde; en alle gouden vazen worden met dit bloed aangestroken. Zij die zich in de genade van God bevinden en zij die daar nog in zullen geraken, en de arme zielen die de zaligheid verwachten, allen worden ze getroost en verrijkt krachtens dit priesterlijke ambt.

Kinderen, jullie weten niet wat een minnelijk ding dit is. En de mens moet zichzelf mee opdragen in het Vaderlijk hart en in de Vaderlijke wil, opdat deze met hem doen kan wat hem behaagt in de tijd en de eeuwigheid.

Sommigen nu zeggen: 'Wanneer we ons inkeren op deze innerlijke wijze, dan gaan ons verloren de beelden van het lijden van onze Heer.' Nee, lieve kinderen, jullie moeten inkeren in de grond, alleen daar wordt de genade waarlijk geboren. Door haar

⁷ Albertus Magnus, *In Evang. Lucae*, 1-8, 9, 10, Borgnet (1894), vol. 22, 17a

vertoont zich aan jou het lijden en het leven van onze Heer langs gevoelige liefde en in enkelvoudigheid, en in een enkelvoudig aanblik. Het is daarbij alsof het allemaal voor je staat, niet in haar menigvuldigheid, maar zoals ik jullie nu samen zie als in een enkele blik, terwijl ieder toch afzonderlijk hier staat. Aldus zal alles aan de Vader worden opgedragen.

Deze wijze van aanschouwen is veel nuttiger voor je, dan wanneer je vijf maanden lang je denken afzonderlijk zou richten op hoe hij zich gedroeg in zijn lijden, hoe aan de geselzuil, en hoe hier en dan daar. Bij het uitvoeren van dit minnelijke priesterlijke ambt, wanneer de mens alleen naar binnen is gegaan en daar met uitgestrekte krachten staat waarbij geen woord gesproken wordt, staat de engel Gods, Gabriël is zijn naam, bij het altaar waar dit eerbiedwaardige, goddelijke ambt uitgeoefend wordt. 'Gabriël' betekent zoveel als: 'een goddelijke kracht'⁸; deze wordt aan deze priester geschonken om alle dingen te volbrengen in naam van onze Heer. De kruidenbundel wordt door de priester gemaakt en door hem ontstoken, en dan komt uit haar een rook waarin God hem toespreekt. Hiermee is bedoeld: een bundeling van heilige deugden, zoals deemoed, gehoorzaamheid, zachtmoedigheid en vele andere. En indien iemand deze deugden niet bezit of ze niet bundelt, het mag zijn in de laagste of de middelste of in de hoogste graad, wat dan uit dit leven voortkomt is verkeerd, het leidt tot niets.

6

Binnenin deze bundeling en ontstoken door het vuur van de liefde ontstaat een brand; een nevel ontstaat, een duisternis, en je geest die wordt je hierbinnen ontnomen gedurende licht een half Ave Maria lang, zo dat je van je zinnen en je natuurlijke verstand beroofd wordt. En in deze duisternis spreekt God je waarlijk toe, zoals geschreven staat: 'Toen alle dingen in stilzwijgen lagen in de nacht, en de duisternis haar loop beëindigd had, toen werd dit

⁸ Cfr. Hiëronimus, op. cit., op meerdere plaatsen.

woord gezonden, vanaf de hoogte, vanaf de koninklijke troon.⁹ Hier wordt een verborgen woord gesproken, en zij die oren hebben, zij geraken tot de bron hiervan.¹⁰

Hier wordt de geboorte verkondigd waar veel en grote vreugde van zal uitgaan. En uit Elizabeth zal het geboren worden, wat zoveel zeggen wil als: 'een goddelijk volbrengen'¹¹. Door deze goddelijke kracht dan wordt verkondigd dat dit werk van liefde, deze vreugdevolle geboorte, geboren zal worden. Al dit gebeurt nog in de lagere krachten.

7

Nu komen de verstandigen met hun natuurlijke licht en ze keren met hun natuurlijke licht in tot hun zuivere, ledige, ongebeelde grond, en ze verheugen zich daar over hun natuurlijk licht als betref het hun eigendom, alsof het God is, terwijl het toch slechts hun loutere natuur is. Hierin is groter genoeg gelegen dan in alle zinnelijke genoegens tezamen. En zijn ze het zelf en bezitten ze het als hun eigendom, onder de levenden worden het de slechtste en schadelijkste mensen.

De tekenen waaraan men ze zal herkennen, zijn de volgende: de weg van de deugden zijn ze niet gegaan, en de oefeningen die bij het heilige leven horen en bij het doden van de ondeugden, die betrachten ze niet, want ze houden van hun inwendige, valse ledigheid, die door hen niet gezocht is in werkende liefde, van binnen of van buiten, en hun beelden hebben ze voortijdig laten gaan. Dan komt de duivel en hij brengt bij hen valse zoetheid binnen en vals licht, en daarmee verleidt hij hen, zodat ze voor eeuwig verloren gaan. En waartoe hij ze geneigd vindt in hun natuur, het zij onkuisheid of gierigheid of hoogmoed, daarheen trekt hij ze. En door dit inwendig ervaren van de lichten die hun door de duivel voorgehouden worden, zeggen ze dat het waarlijk God is, en zij laten zich dit niet nemen omdat ze dit bezitten als

⁹ Wijsh. 18,14-15 (als Introitus gezongen onder het octaaf van Kerstmis)

¹⁰ Cfr. Job 4,12

¹¹ Cfr. Hiëronimus, op. cit., op meerdere plaatsen.

hun eigendom; en dan vervallen ze tot ongeordende vrijheid en volgen datgene waar hun natuur toe neigt. Hen moet men meer ontvluchten dan de vijand; maar, hun manieren zijn uitwendig en inwendig, voor zover men dit kan waarnemen, zo aan die van de goeden gelijk, dat men hen niet gemakkelijk herkennen kan.

8

Maar de rechtvaardigen, ze onderscheiden zich van hen. Zij zijn gekomen langs de weg van de deugden: deemoed, godsvrees, gelatenheid en zachtmoedigheid. In grote vrees leven ze en ze durven zich nergens zonder meer op te verlaten, zichzelf vertrouwen ze niet; grote benauwenis en beklemming ondervinden ze, en ze verlangen dat God ze helpt. Maar de vrije geesten, zij zijn onbevreesd en overmoedig en strijdbaar en niet gelaten, en komt men hen nabij, dan treft men hen meteen aan in bitterheid met een zuur gelaat, woordenwisselingen en hovaardij; ze willen niet verkleind zijn.

Ach, welke verbazing zal men zien, welke vreselijke ellende, in die wereld die nu zo mooi schijnt, dan, wanneer men zich wenden noch keren kan! En altijd zal men daar moeten blijven en smoren en braden! Hoeden jullie je hiervoor, dat raad ik jullie aan, en keer in tot de ware grond waar deze ware goddelijke geboorte geboren wordt, daar komt veel en grote vreugde uit voort¹², voor geheel de christenheid, ja, voor zijn heilige christenheid. Nu hoeven jullie je niet meer te blijven afvragen of het goed of slecht met jullie staat; jullie hebben zojuist de onderscheidingstekenen goed gehoord, en hiermee kunnen jullie onderzoeken of jullie de juiste of de verkeerde weg gaan. Of jullie deze zekere weg van de deugden gegaan zijn, en of jullie deze bezitten in de laagste of de middelste of in de hoogste graad, beproef het maar.

¹² Cfr. Luc. 1,14

9

Deze geboorte zal grote vreugde brengen. Uit deze geboorte, wanneer ze geschiedt, ontspruit zulk een grote vreugde in de geest, dat niemand dit in woorden kan uitzeggen. Lieve kinderen, niemand moet deze mensen afleiden door hen hiervan weg te trekken de menigvuldigheid in; laat God in hen zijn werk doen. Onze Heer sprak tot ons in het boek van de liefde: 'Ik bezweer jullie bij de gazellen in het veld, laat de geliefde niet waken of ontwaken, slechts wanneer zij het zelf wil.'¹³ Laten ze ook geen onbegrepen leermeesters raadplegen; deze zouden hen zeer kunnen verwarren, en hen naar buiten trekken, zodat ze niet weer binnen zouden geraken, in geen twintig of veertig jaren. Deze mensen moeten zichzelf in acht nemen, want deze vreugde is zo groot dat ze inwendig gist als jonge wijn die opborrelt in het vat. Beter is het om het uit te laten breken dan om de natuur te verzwakken; het bloed zou naar buiten breken, de mond en de neus uit. Maar ver nog staat het af van de de hoogste graad; het bevindt zich nog in de zinnelijkheid, in de lagere natuur.

10

Maar de engel zei dat deze ware geboorte geen wijn zou drinken of andere zaken die dronken konden maken.¹⁴ Dit wil zeggen, dat de mensen in wie deze geboorte geboren zal worden in de hoogste graad en volgens de hoogste wijze, dat zij verder en langs een hogere weg geleid zullen worden, want er is een goede, een betere en een allerbeste. Drinken zullen ze niet van dingen die hen dronken kunnen maken, zoals zij het geworden zijn van wie we net zeiden dat ze het werden van de vreugde die hun geschonken werd langs de voorwerpelijkheid, het zij op een smakende of ondervindelijke wijze, het zij schouwend of genietend. Zij daarentegen, ze worden gezet en meegetrokken op een weg die helemaal donker en troosteloos is, en ze ondervinden dan een ondraaglijke druk waar ze niet onderuit kunnen komen; waar ze

¹³ Hoogl. 2,7

¹⁴ Cfr. Luc. 1,15

zich ook wenden of keren, ze treffen er een bodemloze ellende, die woest is en troosteloos en donker. Hierop moeten zij zich wagen, en zich op deze weg aan de Heer overgeven zolang het hem behaagt. En tot slot doet de Heer alsof hij van hun kwelling geen weet heeft; het is een niet te dragen ontbering en een even groot verlangen, en dat toch in gelatenheid. Dit wordt de wezenlijke keer genoemd, hem komt het wezenlijke loon toe. Op elke andere keer zal het toevallende loon volgen.¹⁵

Hierover schrijft Sint-Thomas¹⁶, dat bij grote uitwendige werken, hoe groot ze ook zijn, voor zover ze werk zijn, slechts het toevallende loon hoort. Maar bij de inkeer van de geest inwendig tot Gods Geest vanuit de grond buiten elke bijkomstigheid, waarbij slechts God gezocht wordt, puur en louter en verheven boven alle werken en wijzen en boven elke gedachte of verstand, ja, van deze inkeer zei Sint-Dionysius: 'Het is een liefde die verstand en zinnen te buiten gaat.'¹⁷ Dit is een waarachtige wezenlijke keer; hem zal altijd het wezenlijke loon toekomen en God zelf door zichzelf. Een andere inkeer kan ook wel op een algemene, uiterlijke wijze wezenlijk genoemd worden, namelijk wanneer bij een dergelijke inkeer, de mens louter en alleen God op het oog heeft en niets anders, zonder waarom, en slechts God door zichzelf in zichzelf.

Maar de eerste inkeer, die gaat in tot een innerlijke, vormeloze, wijzeloze tegenwoordigheid, langs een overwezenlijk ingedragen worden van de geschapen geest in de ongeschapen Geest van God. En kon de mens eens in zijn hele leven een dergelijke inkeer doormaken, hem zou iets goeds overkomen zijn.

11

De mens die God aldus gevolgd is en hem in deze benauwenis trouw gebleven is, hem zal de Heer zichzelf als antwoord geven, en hij trekt deze mens aldus grondeloos in zichzelf en in zijn eigen

¹⁵ Scholastieke distinctie tussen 'praemium essentiale' en 'praemium accidentale'.

¹⁶ Cfr. S.Th. I, q. 95, a.4 c

¹⁷ Cfr. Pseudo-Dionysius, *De Coelesti Hierarchia*, 2,II

zaligheid; daar wordt de geest zo heerlijk naar binnen getrokken, en wordt hij helemaal van de godheid doorstroomd en ermee overgoten en in hem naar binnen getrokken, dat hij in Gods eenheid alle menigvuldigheid verliest.

Zij zijn het wier arbeid God hier in de tijd zal vergelden, en ze zullen een ware voorsmaak ontvangen van hetgeen zij in eeuwigheid genieten zullen. Zij zijn het op wie de heilige Kerk rust; zouden zulke mensen er niet zijn binnen de heilige christenheid, de christenheid zou geen uur bestaan. Hun aanwezigheid, dat alleen al, is veel kostbaarder en nuttiger dan alle bedrijvigheid van de hele wereld. Zij zijn het waarvan onze Heer zei: 'Wie naar hen grijpt, die grijpt mij naar mijn oogappel.'¹⁸ Zorg er daarom voor dat je hun geen onrecht doet.

Dat wij dit allen mogen bereiken op de wijze die ons zijn lof het meest nabij brengt, daartoe helpe ons God.

Amen.

¹⁸ Cfr. 12,10; Zach. 2,12

Feest geboorte Johannes de Doper II

HIC VENIT UT TESTIMONIUM PERHIBERET DE LUMINE.

(Io 1,7)¹

44

De tweede preek over Sint-Johannes de Doper spreekt over twee soorten van licht: dat van de genade en dat van de glorie, en hoe we het getuigenis moeten ontvangen, opdat we ervaren: de liefhebbende liefde, de kwellende liefde en de razende liefde.

1

‘Deze kwam om te getuigen van het licht.’² Onze moeder de heilige Kerk viert deze week het feest van de eerbiedwaardige heilige Johannes de Doper. Hem met onze woorden te loven, het zou geringe betekenis hebben, want onze Heer Jezus Christus, hijzelf heeft hem op waardige en verheven wijze geprezen en hij heeft gezegd dat onder de zonen uit vrouwen geboren er niemand is opgestaan zo groot als Johannes.³

En ook zei hij: ‘Waartoe zijn jullie uitgetrokken, wie wilden jullie zien? Een profeet? Dit is meer dan een profeet.’ En hij zei: ‘Waartoe zijn jullie uitgetrokken? Om een mens te zien in zachte kleren gekleed? Of zoeken jullie een riet, dat door de wind heen en weer bewogen wordt? Nee, dat vinden jullie hier niet.’⁴ En over zichzelf zei hij, dat hij de stem was van een roepende in de woestijn: ‘Bereidt de weg des Heren en maakt recht zijn paden’⁵. En deze week zingt men over hem dat hij een lantaarn was,

¹ Hij kwam, om te getuigen van het Licht. (Joh. 1,7)

² Joh. 1,7

³ Cfr. Mat. 11,11

⁴ Cfr. Mat. 11,7-9

⁵ Mat. 3,3

lichtend en brandend.⁶ En Sint-Johannes de evangelist schrijft over hem dit woord, dat hij een getuigenis was van het licht.⁷ Dit dan is het woord waarover we zullen spreken.

2

Konden wij deze heilige nog hoger prijzen? Er staat: 'Hij was een getuige van het licht'. Dit licht, dat een wezenlijk, een alle kennis overtreffend licht is, hiervan was hij een getuige. Dit licht, in het allerinwendigste licht het op, in het allerdiepst van de grond van de mens. En wanneer dit licht of dit getuigenis de mens nadert en hem aanraakt, dan, in plaats van te waken bij waar het zich bevindt, keert de mens zich af van zijn grond; het is de verkeerde volgorde. Op weg naar Trier wil hij dan, of waarheen dan ook, maar het getuigenis ontvangt hij niet vanwege zijn naar buiten gerichte zinnen. Nog andere mensen zijn er die dit getuigenis niet ontvangen. 'Hij kwam in het zijne, maar de zijnen ontvingen hem niet.'⁸ Weerstand bieden ze aan het licht. Een werelds hart hebben ze en ze zijn wat Sint-Johannes zei van de farizeeën: 'adderengebroad', zij die van zichzelf zeiden dat ze kinderen van Abraham waren.⁹ Allen die het licht liefhebben, die weerstreven ze. Zorgwekkend is het en beangstigend. Aan niet meer dan een dun draadje hangen ze aan het licht en aan het geloof.

Bedenken we hierbij het volgende: de natuur is zwak en ze vermag niets, daarom heeft de barmhartige God haar hulp aangeboden, een bovennatuurlijke hulp is het, een bovennatuurlijke kracht: het licht van de genade. Een geschapen licht is het; het verheft de natuur ver boven zichzelf, en het brengt alle voedsel waaraan de natuur behoefte heeft en die passend is bij haar aard. Dan is er nog het ongeschapen licht: het wordt het licht van de glorie¹⁰ genoemd. Een goddelijk licht is het; het is God zelf.

⁶ Joh. 5,35

⁷ Cfr. Joh. 1,7

⁸ Joh. 1,11

⁹ Cfr. Luc. 3,7-8

¹⁰ Cfr. Concilie van Vienne (1312), constitutie "*Ad nostrum qui*"; zie: *Enchiridion Symbolorum*, DS, 895, 475 (5)

Want willen we God kennen, dan moet het zijn door God, met God, in God, God door God, zoals de profeet zei: 'Heer, in jouw licht zien we het licht.'¹¹ Een licht dat overvloedig is het; dit licht verlicht elke mens, die in deze wereld komt.¹² Dit licht schijnt over alle mensen, de slechte en de goede, net zoals de zon schijnt over alle schepselen; zijn ze blind, het gebrek is het hunne. Zou de mens zich bevinden in een donker huis, en zou hij dan niet genoeg licht hebben nodig om een venster of luik te vinden om het te openen, zodat hij zijn hoofd naar buiten kon steken: hij zou in het licht zijn.

3

Hij komt tot getuigenis om te getuigen van het licht. Nu moeten we acht geven aan hoe de mens zich in het begin moet verhouden tot dit getuigenis, opdat hij het aannemen kan. De mens moet zich dan afscheiden van alles wat tijdelijk is en vergankelijk; want dit getuigenis wordt gegeven aan de lagere en de hogere vermogens. De lagere vermogens zijn: het begeervermogen en het weerstrevend vermogen; en het is dit begeren dat het getuigenis moet aannemen; het dient zich allereerst af te scheiden van de genotsverschaffing door de natuur en de zinnen waar het bevrediging zoekt, zij het in mensen of in kleren, of kort gezegd: van al datgene waarin het zijn zinnenlust vindt; waaraan de mens nood heeft, het wordt hem door God wel geschonken. Dit is waarlijk een woestijn waarin Gods stem roepende is, een afgescheiden leven wordt het genoemd, deze afgescheidenheid van elke genot in geest en natuur, zowel de inwendig als de uitwendige.

Tevens wordt dit getuigenis gegeven in het weerstrevend vermogen: hier wordt de mens standvastigheid en sterkte geleerd, waarmee hij zo onverzettelijk wordt als een ijzeren berg; wanneer hij dit getuigenis ontvangen heeft, zal hij zich niet omver laat werpen als was hij een riet. Waar onze Heer zei van Johannes dat

¹¹ Ps. 35,10

¹² Joh. 1,9

het geen mens was die in zachte kleren gekleed ging, dan moet men hier onder verstaan: mensen die het lijfelijk welbehagen liefhebben en het najagen. Nu zijn er mensen die dit weliswaar versmaden, maar te zeer zijn ze nog als een riet; door een afwijzend, boos, spottend of hard woord zijn ze gelijk ontsteld, en trillen dan als riet. Kom, gelukzalige mens, welke schade kan een woord je toebrengen? Maar dan komt de vijand en fluistert je toe, dan dit en dan weer dat; en op ongeordende wijze raak je droevig: dan eens opgewekt ben je, dan weer bedrukt, nu weer zus, dan weer zo: jullie zijn gelijk rietgelijke mensen.

4

Dit getuigenis wordt ook gegeven in de hogere vermogens: in het verstand, in de wil, in de liefde. In het verstand is het een profeet. Profeet wil zeggen: iemand die ver ziet, 'videns'. Het verstand dat ziet ver, zo ver dat het een wonder is hoever het zien kan; zou er een verlicht mens zijn die nog niet zover was, zou hij van verborgen dingen horen, dan geeft zijn grond hem hiervan getuigenis en zegt: 'het is waar'. Nu zei onze Heer: 'Hij is meer dan een profeet', dat wil zeggen: in deze grond, waarin het verstand niet vermag te geraken, daar ziet men het licht in het licht, dat wil zeggen: in het innerlijke licht ziet men; in het geschapen licht ziet, verstaat men het goddelijke, in het licht namelijk van de genade.

Vooreerst op bedekte wijze. In deze grond kunnen de vermogens niet reiken, nog tot geen duizend mijl afstand. De wijidheid die zich in de grond toont, ze bezit beeld noch vorm noch wijze, noch een hier noch een daar; het is een grondeloze afgrond zwevend in zichzelf zonder grond, als het golven en op en neer gaan van de wateren: het ene moment zinken ze in de diepte en het lijkt alsof er geen water is, maar nog geen uur later bruist het weer op alsof het alles overspoelen wil. Een afgrond in gaat het; en Gods eigenlijke woning ligt hier veel meer nog dan in de hemel of in alle schepselen; wie daar binnen kon gaan, die zou God daar waarlijk vinden en zichzelf eenvuldig in God, want nooit gaat

God hiervandaan. God zou hem tegenwoordig zijn; en eeuwigheid wordt hier ervaren en gesmaakt, en er is daar noch een voor noch een na.

Geen geschapen licht kan tot deze grond reiken noch er naar binnen schijnen, want alleen Gods woning en zijn verblijf is hier. Deze afgrond, alle schepselen tezamen kunnen hem vullen noch dempen, met niets kunnen ze hem tot bedaren brengen met niets hem stillen, niemand kan dit, slechts God, die alle maat te boven gaat. Aan deze afgrond beantwoordt alleen de goddelijke afgrond. *Abyssus abyssum invocat.*¹³

Deze grond, voor wie er ijverig acht op slaat, licht de vermogens onder zich in, en buigt en trekt beide, de hogere en de lagere, naar hun begin en naar hun oorsprong, wanneer de mens er maar acht op zou slaan en bij zichzelf zou blijven, en luisteren zou naar de minnelijke stem die vanuit de woestenij tot deze grond roept om alles meer en meer naar binnen te leiden. In deze woestijn is het zulk woestenij dat geen gedachte daar ooit naar binnen kan. Nee, nee, van al de verstandelijke gedachten ooit door mensen gedacht over de Heilige Drievuldigheid, waar menigeen zich druk mee bezighoudt, daarvan geraakt geen enkele hier binnen. Nee, nee; want het is zo innerlijk, zo ver, en verder nog, want het kent tijd noch plaats. Het is eenvuldig en zonder onderscheid; en wie hierin waarlijk terecht komt, hem komt het voor alsof hij hier van eeuwigheid af geweest is en of hij een is met dit ene, hoewel niet meer dan een ogenblik, hoewel dergelijke ogenblikken zich laten voelen en ervaren als een eeuwigheid; hieruit blijkt, en het geeft daarvan getuigenis, dat de mens in ongeschapenheid van eeuwigheid af in God is. Toen hij in hem was, was de mens God in God.

Sint-Johannes schrijft: 'Alles wat gemaakt is, dat was één leven in hem.'¹⁴ Dat wat de mens nu is in zijn geschapenheid, datzelfde is hij van eeuwigheid af geweest in God in ongeschapenheid: een

¹³ Ps. 41,8

¹⁴ Joh. 1,3-4

istig¹⁵ wezen met hem. En gaat de mens niet in tot de puurheid zoals hij uit de oorsprong gestroomd is, vanuit zijn ongeschapenheid zijn geschapenheid in, dan zal hij nooit weer in God geraken. Wanneer alle geneigdheid, gehechtheid en eigendunk en alles wat de grond onrein gemaakt heeft, door welke inbezitname ook, niet volledig buiten blijft, en wanneer niet alles wat de mens ooit vrijwillig naar geest en natuur op genotvolle wijze bezat, alles wat onordelijk in hem toegang zocht en hij toen willens en wetens toeliet, wanneer dat niet geheel en al afgelegd is en hij niet is als toen hij van hem uitstroomde, dan zal hij nooit weer in zijn oorsprong geraken.

Maar die puurheid kan niet volledig zijn, wanneer de geest niet eerst overvormd wordt door het licht van de genade. En wie de weg van deze overvorming volledig zou volgen en een mens werd ingekeerd in zijn innerlijke grond op geordende wijze, hem zou het kunnen overkomen dat hem in dit leven een blik op de hoogste overvorming ten deel viel; zonder deze kan niemand in God geraken noch iemand hem kennen, slechts in het ongeschapen licht, en dat is God zelf. Domine, in lumine tuo videbimus lumen.

5

Wie vaak zou inkeren in zijn innerlijke grond en er vertrouwd mee zou worden, hem zou menige verheven blik ten deel vallen op de innerlijke grond, en nog duidelijker en helderder zou deze hem God openbaren dan zijn lichamelijke ogen de zon aan de hemel.

De heidenen waren vertrouwd met deze grond en ze versmadden vergankelijke dingen geheel en al en verdiepten zich in deze grond. Maar toen kwamen de grote meesters zoals Proclus en Plato en deze gaven hiervan een heldere uitleg aan hen die dit

¹⁵ 'Istig': dat waardoor iets is, wat het is (quidditas). Zie: Alessandra Beccarisi, *Isticheit nach Meister Eckhart. Wege und Irrwege eines philosophischen Terminus*, in: A. Speer, L. Wegener (Hg.), *Meister Eckhart in Erfurt* Berlin [u.a.], de Gruyter, 2005, S. 314-334

onderscheid in die mate niet vinden konden. Sint-Augustinus zei¹⁶ dat Plato het evangelie 'In principio' al helemaal verwoord had tot aan de woord: 'fuit homo missus a Deo'¹⁷, en al was het in verborgen en bedekte woorden, zij vonden hierdoor het onderscheid binnen de Heilige Drievuldigheid.¹⁸ Kinderen, het kwam allemaal uit deze innerlijke grond: deze leefden ze en hierover waakten ze.

Grote smaad en schande, dat wij, arme nakomers, wij die christen zijn en zulke grote hulp hebben – de genade van God en het heilige geloof en het heilig sacrament en nog menige andere grote hulp – dat wij rondlopen als blinde kippen en uit onszelf niet inzien wat in ons is en hier niets van afweten; dat komt door onze grote menigvuldigheid en uitwendigheid, en omdat we zo gericht zijn op de zinnen en op onze eigen doelen, op de vigiliën en de psalmen en soortgelijke oefeningen die ons maar bezighouden, zodat we op geen enkele wijze in onszelf kunnen komen.

Welnu, lieve kinderen, wie zijn vat dan niet vullen kan met edele wijn uit Cyprus, die vult het maar met stenen en met as, zodat zijn vat niet helemaal leeg en ongevuld blijft en de duivel er in kan binnendringen. Beter dit, dan vaak een vijftiger¹⁹ te bidden.

6

Nog een ander getuigenis is in de hogere vermogens, het is in het liefhebbend vermogen: de wil. Deze week hebben we hierover gezongen: 'lucerna lucens et ardens, hij is een lichtende en brandende lantaarn'²⁰. Deze lantaarn geeft warmte en licht; je voelt zijn warmte aan je hand, en toch zie je het vuur niet, het zij dan dat je er van bovenaf naar kijkt; en zijn licht zie je niet anders

¹⁶ Cfr. Augustinus, *Confessiones*, VII,9

¹⁷ Joh. 1,1-6

¹⁸ Voor een bespreking van deze passage, zie het artikel 'Der Prokloskommentar Bertholds von Moosberg' van Loris Sturlese, in: *Homo divinus, Philosophische Projekte in Deutschland zwischen Meister Eckhart und Heinrich Seuse*. W. Kohlhammer Verlag, 2007 (pag. 147-148)

¹⁹ Vergelijkbaar met de rozenkrans.

²⁰ Joh. 5,35

dan door het hoorn. Ach, kinderen, wie deze betekenis goed tot zich door liet dringen en dit licht en deze warmte vaker zou waarnemen! Dat is de verwondende liefde²¹, zij is het die je in deze grond zal leiden. En zolang je je in haar aantreft, moet je jezelf opwekken en voortstuwen met deze liefde en je boog buigen en opspannen naar het allerhoogste.

Maar kom je binnen de vangende liefde in deze diepe, verborgen afgrond, dan moet je je overgeven aan de liefde, aan wat zij wil; daar heb je geen macht over jezelf: er is daar geen gedachte, geen inoefening van de vermogens noch werken van deugd. Maar ontvang je genoeg ruimte om plaats te geven aan een opkomende gedachte, zodat je weer in de verwondende liefde terugvalt, maak dan meteen een ommezwaai en rij op en wakker jezelf met deze liefde aan tot een storm, en verlang naar haar, smeed en stuw de liefde. En kun je niet spreken, denk en verlang dan zoals Sint-Augustinus sprak: 'Heer, je beveelt me jou lief te hebben: geef me wat je van me eist; je gebiedt me jou lief te hebben met geheel mijn hart, met geheel mijn ziel, met al mijn krachten en met geheel mijn gemoed: geef mij, Heer, dat ik jou liefheb vóór alles, en boven al.'²² Als je nu zo ontdaan bent dat je niet goed denken kunt, spreek dan met je mond. Zij die dit verzuimen en ongeoeffend neer gaan zitten, alsof alles al gedaan is, zij kennen deze liefde niet.

Hierna komt de kwellende liefde; en dan op de vierde plaats komt de razende liefde. Helaas, lieve kinderen, de liefde is heden ten dage waarlijk ondergegaan, het verstand opgestaan. Nooit trof men mensen zo verstandig als nu bij het kopen en verkopen. De razende liefde is als een lantaarn. De hitte van de liefde die wordt men wel gewaar; ze maakt onrustig in alle krachten: men haakt naar de liefde, maar, dat men ze bezit, men weet het niet. Ze verteert je je merg en bloed. Zie erop toe dat je de natuur niet met je uitwendige oefeningen bederft, en dat wanneer de liefde haar werk moet doen, je haar dan niet zal mislopen; volg haar liever in

²¹ Voor de verschillende graden van liefde, cfr.: De vier liefdesgraden, uit: Richard van Saint-Victor, *De Quatuor Gradibus Violentae Caritatis*.

²² Cfr. Augustinus, *Confessiones*, X, 24,40

haar stormen en in haar uitbarstingen. Sommige mensen zeggen dat ze zich willen hoeden voor deze storm, opdat ze niet te schande worden; het past niet bij hun wijze van leven. Kinderen, wanneer de verrukkende liefde komt, dan gaat het mensenwerk onder: onze Heer komt dan en spreekt een woord door de mens: dat woord is edeler en nuttiger dan honderdduizend woorden uitgezegd door mensen.

Sint-Dyonisius zei: 'Wanneer het eeuwig Woord gesproken wordt in de grond van de ziel, en de grond zoveel bereidheid en ontvankelijkheid heeft dat deze het Woord ontvangen kan in zijn omvattendheid en naar zijn vruchtbaarheid, niet slechts ten dele maar geheel en al, dan wordt de grond één met het Woord en wordt zelf gelijk aan het Woord, zij het dan dat de grond zijn geschapenheid behoudt naar zijn wezen in deze vereniging'. En daarvan getuigt onze Heer toen hij zei: 'Vader, laat hen één worden zoals wij één zijn'²³; en tevens zoals hij tot Sint-Augustinus zei: 'Je zult omgevormd worden in mij'²⁴. Kinderen, tot daar kan men slechts geraken langs deze weg van de liefde.

7

Sint-Johannes nu zei dat hij de stem was van een roepende: 'Bereid de weg van de Heer'; dat wil zeggen: de weg van de deugden. Een weg is een goed geëffend iets. En hij zei: 'en maak effen – of recht – zijn voetpaden'²⁵. De voetpaden zijn doelgerichter dan de weg. Wie nu in het korenveld de voetpaden zou zoeken, het zou hem veel moeite kosten en hij zou verdwaald kunnen raken, terwijl de voetpaden toch het meest doelgericht zijn en de weg korten, veel meer dan de gangbare, grote straten.

Kinderen, wie de paden zou kunnen vinden die naar de grond leiden, ach, hoe recht en kort zou hij zijn weg kunnen maken, zou hij acht slaan op de grond en bij zichzelf blijven boven al, en deze paden gaan. Wild zijn ze, ze verlangen behendigheid, en ze zijn

²³ Joh. 17,11

²⁴ Augustinus, *Confessiones*, VII,10,16

²⁵ Mat. 3,3

duister en in hoge mate onbekend en vreemd. Wie hier acht op slaat: geen wederwaardigheid, geen benauwenis, uitwendig of inwendig, ja, zelfs geen gebrekkigheden die een mens treffen kunnen, of ze leiden, lokken en drijven naar de grond.

Ook de paden in het innerlijk zal men slechten; men zal acht geven op de paden van de geest naar God en die van God naar ons; het verlangt veel behendigheid, ze bevinden zich in het verborgene. Maar veel mensen draaien dit om en ze doorlopen alles langs uiterlijke oefeningen en werken, en ze doen als hij die moest gaan naar Rome, landopwaarts, maar die landafwaarts ging naar Holland: hoe verder hij kwam, des te erger zou hij dwalen. En wanneer deze mensen hiervan dan terugkomen, dan zijn ze oud en het hoofd doet hen pijn, en ze kunnen aan de liefde niet voldoen in haar werken en in haar stormen.

Kinderen, wanneer de mens zich in deze storm van liefde bevindt, moet hij niet denken aan zijn zonde of aan zijn deemoed, aan niets, laat hij slechts het werk van de liefde volbrengen. Men kan zich ook aantreffen in deze liefdesstorm tijdens kilheid, verlatenheid, hardheid; dan moet men zich overgeven aan de liefde, haar trouw blijven en vrij en ledig zijn van alles wat de liefde niet is; heb steeds een volhardend verlangen en een vast vertrouwen, en blijf hardnekkig gericht op de liefde, en je zult dingen ervaren, evenveel en even groot als ooit door mensen in de tijd ervaren. Wanneer je trouw niet volkomen is, dan zakt je verlangen weg, en je liefde verflauwt, en het zal tot niets voeren.

8

En weet: heb je al de ware kenmerken die men maar hebben kan, maar ervaar je dit getuigenis van de liefde niet, dan is alles verloren. Het komt misschien hard op je over; de vijand, hij laat je graag al die andere behouden, zolang je dit ware getuigenis van de waarachtige liefde maar niet bereiken zal. De misleidende liefde, die geeft hij je. Menigeen mag wel denken dat hij de liefde bezit, maar zou hij diep in zijn grond kijken, dan zou hij wel ontdekken hoe het met zijn liefde gesteld is. Al wat jullie

ontbreekt is dit: jullie kunnen niet in de grond geraken; geraakten jullie er wel in, dan zouden jullie de genade vinden, en hoe deze jullie zonder ophouden manen zou tot het verheffen van het gemoed, boven jezelf uit. Tegen dit manen verzet de mens zich zo zeer en zo vaak, dat hij zich daarmee onwaardig maakt en hij haar voor eeuwig misloopt; de mens bederft dit allemaal door zijn eigendunk. Maar zou de mens opvolgen wat de genade hem toonde, het zou hem leiden en brengen tot een zodanige vereniging, dat hij in de tijd zou ervaren wat hij in de eeuwigheid zal genieten; zoals vaker al ervaren is.

Dat dit ons allen ten deel mag vallen, daartoe helpe ons God.

Amen.

Achtste zondag na Drievuldigheid

QUI SPIRITU DEI AGUNTUR, HIJ FILIJ DEI SUNT. (Rom 8,14)¹

45

De preek op het epistel van Sint-Paulus voor de achtste zondag zegt hoe God in ons zelf zou willen werken, zouden we afzien van eigen voornemens, en zegt dat sommigen gedwongen knechten zijn van God, anderen ingehuurde knechten; en spreekt van tweeërlei zonen Gods.

1

Zij die zich laten leiden door de Geest van God, of door hem voortgestuwd worden, dat zijn kinderen van God.²

Al de werken die alle mensen en alle schepselen ooit verricht hebben of die ze ooit nog zullen verrichten tot aan het einde van de wereld, het is allemaal louter niets; hoe groot het werk ook is dat men bedenken mag of verwerkelyken, niets is het vergeleken bij het allerkleinste werk dat door God in de mens verricht wordt, want de mens werkt dan door God. Zoveel als God beter is dan alle schepselen, net zoveel is zijn werk beter dan al de werken of werkwijzen of voornemens die alle mensen in hun aanmatigende houding bedenken kunnen.

De Heilige Geest nu, hij komt vaak in de mens en maant hem en drijft hem voort naar zijn innerlijke grond, ook doorheen de leermeesters kan het gebeuren, en het is alsof hij zegt: 'Lieve mens, zou je je aan mij kunnen overgeven, en zou je alleen mij geheel en al volgen, ik zou je op de juiste weg brengen, en ik zou in jou dan kunnen werken en jouw werken zou het mijne zijn.'

¹ Die zich laten leiden door de Geest van God, zijn kinderen van God. (Rom. 8,14)

² Rom. 8,14

Ach kinderen, wat jammer is het dat er bijna niemand is die deze wijze, goede raad wil opvolgen of er gehoor aan wil geven; manhaftig houdt men vast aan zijn eigen voornemens, en aan werkwijzen waaraan men zich gewend heeft en aan blinde, zinnelijke werken en eigen goeddunken: ze hinderen de minnelijke inwerking van de Heilige Geest, zodat men zijn spreken niet hoort noch begrijpt en men voor zijn minnelijke werk plaats noch ruimte maakt. Waarom dan wel? Het dient gezegd, dat, wil men het woord horen men dit niet beter doen kan dan in verstillen en in loslaten, in zwijgen; wil God spreken, dan moeten alle dingen zwijgen; wil God in eigenlijke zin en op edele wijze kunnen werken, dan is het noodzakelijk voor hem een plaats te bereiden en hem ruimte te geven en het aan hem over te laten. Want tweeërlei werk kan niet samengaan; één moet lijdelijk zijn, het ander werkend. Hiermee, kinderen, bedoel ik niet te zeggen dat jonge, sterke, ongeoefende mensen zich niet al werkend moeten oefenen, zij hebben het namelijk nodig om zich veel en zeer vaak te oefenen op al die goede wijzes en in die vele, goede werken, inwendig en uitwendig, waarin zij onderwezen worden. Maar ik doel op alle geoefende mensen, zij die graag de allerbeste kinderen Gods zouden willen zijn; hun wegen evenals hun wijze, ze moeten heel anders zijn dan die van de beginnende mensen.

2

Beziet men de wereld in zijn geheel, dan ziet men dat het allergrootste deel van alle mensen helaas vijand van God is. Andere mensen dan weer, zijn gedwongen knechten van God, hen moet men dwingen tot de dienst aan God. En het weinige wat ze doen, dat doen ze niet uit liefde tot God noch uit toewijding, maar dat doen ze uit vrees; genade noch liefde bezitten ze, deze religieuze mensen die men tot het koorbed en ander dienstwerk aan God dwingen moet. Weer anderen zijn gewone, ingehuurde knechten van God. Het zijn de priesters en nonnen en al die mensen die God dienen omwille van hun prebende en hun presentiegelden, en waren ze hiervan niet verzekerd of ontvingen

ze deze niet, ze zouden God niet dienen en ze zouden zich omkeren en gezellen worden van de vijanden van God.

Van hen neemt God niets aan, kinderen noch zonen Gods worden ze vanwege dit dienstwerk; ook al doen ze nog zulke grote, uitwendige werken, hij neemt deze niet aan, want hijzelf is de grond niet, in henzelf ligt de oorzaak tot dit werk.

3

De vierde groep dan, dat zijn de zonen Gods, hoewel het niet zijn allerliefste zonen zijn: het zijn de mensen die vasthouden aan hun uitwendige of inwendige voornemens en aan hun eigen werkwijzen, en ze verrichten hun goede werken en verder gaat hun streven niet. Deze mensen staan onderaan aan de bast van de boom en daar houden ze zich met alle kracht aan vast, maar omhoog de boom inklimmen, dat willen ze niet. Tevreden zijn ze over hun werkwijzen die ze zich helemaal eigen gemaakt hebben, en denken doen ze voornamelijk langs de wijze van de zinnen, en liefhebben doen ze op hun eigen wijze, in hun verbeelding en met hun oefeningen; en God hebben ze zeer lief en onze Heer heeft hen ook zeer lief. Kinderen Gods zijn het, de allerliefste zonen echter zijn het niet: ze houden vast aan hun eigen werken en zijn pas tevreden wanneer deze volbracht zijn.

4

Maar de allerliefste zonen waarover Sint-Paulus sprak, die worden door de Heilige Geest gedreven overeenkomstig het woord dat zegt dat men door Gods Geest gedreven wordt; hoe dit drijven plaatsgrijpt, daarover zei Sint-Augustinus: 'Twee wijzen van werken heeft de Heilige Geest in de mens. De ene is, dat de mens op elk moment door de Heilige Geest geleid wordt en bewogen, dat wil zeggen, dat de Geest hem op elk moment maant en drijft en lokt en trekt naar een geordend leven; dat doet hij bij allen die hem verwachten en hem ruimte geven teneinde hem te volgen. De andere werkwijze van de Heilige Geest in zijn werken in de zijnen, dat is, dat hij hen plotseling optrekt boven alle wijzen

en wegen, in een oogwenk omhoog naar een veel hogere graad boven al hun werken en hun vermogens, op tot een hoger doel: dit dan zijn de allerliefste kinderen Gods.'

Veel mensen wagen het niet, willen het niet, om zich aan het werken Gods over te geven; steeds willen ze op hun eigen werken bouwen. Zij doen net als mensen die een grote, kostbare, edele schat moesten vervoeren en daarbij over een wilde, diepe zee voeren, en die met veel moeite en inspanning toch een verkeerde weg gingen; een duistere was het, eentje omhuld door nevelen, eentje waarbij vieze druppels op hun schat vielen, zodat hun schat bevuild werd en roestig en vies. Zou er dan een ervaren, rechtvaardige, oprechte man verschijnen die zou zeggen: 'Volg me; wend je roer; ik zal je brengen en leiden op een heerlijke weg, zo helder en klaar en mooi, zo rustig en licht; de zon schijnt er en zal je schat mooi en droog maken, en alle roest zal verdwijnen; een weg zal het zijn waarop je ook niet zo zwaar hoeft te werken als je nu bij deze golven moet doen': wie zou dan niet tegen hem zeggen: 'graag!' Zo is het ook met de mens gesteld die een zo kostbare schat vervoeren moet over de woeste zee van deze gruwzame wereld.

Het schip waarin we varen, het wordt gevormd door onze zinnen. Met dit schip varen we ver uit, onze uitwendige gebruiken en werkzaamheid volgend en hierbij steeds werkend naar eigen goeddunken; en zo varen we dan de duistere nevel in, dat is: de blindheid en onbekendheid van de mens aangaande zijn ware zelf. Op deze weg werpt de vijand onreine, schadelijke druppels naar binnen, die zijn schat bevuilen, het zijn: welbehagen in eigen werkzaamheid en andere hovaardigheid en eigenwilligheid en goeddunkendheid, ongelatenheid en zwaarmoedigheid, afgunst; en nog menige andere, onreine druppel werpt de vijand hier naar binnen waarmee hij zijn edele schat bevuilt.

En wanneer de mens deze druppels gewaar wordt in zichzelf, dan wil hij dit allemaal recht zetten door te biechten, en veel dieper nog valt hij in de nevel door dit naar buiten lopen om het daar te

zoeken. Zouden jullie tot jezelf inkeren en je eigen zwakte bekennen en zouden jullie hierover weeklagen bij God en het hem biechten en zouden jullie je schuld dan belijden, het zou zo voldoende zijn; hiervoor gaf ik mijn hoofd.

Dan komt de Heilige Geest: 'Ach, lieve mens, zou je mij geloven, mij volgen, op een heel zekere weg zou ik je dan brengen en leiden.' Wie zou iemand die een dergelijke goede raad geeft dan niet geloven, hem niet volgen? Dat de mens toch zo gelukkig en wijs mocht zijn, dat hij zich hieraan overgaf en hij Gods Geest zou volgen, zijn aanwijzingen en vermaningen, om zich te voegen naar dit voortstuwen, ach, daaruit zou iets moois voortkomen. Maar helaas doet de arme mens dit niet. Hij houdt steeds maar vast aan zijn uitwendige voornemens en hij volhardt in zijn uitwendige, door de zinnen gestuurde wijze van doen, steeds naar eigen goeddunken.

Nu moeten jullie dat niet zo verstaan alsof men geen vaste, goede voornemens en gebruiken die passen bij goede, inwendige oefeningen moet hebben. Men moet er echter niet aan vasthouden als was het eigendom, maar hierbij wachten op de allerliefste wil van God en op zijn werk en dat in volledige gelatenheid; men zal Gods werk niet bederven door aanmatigende eigendunkelijkheid.

5

Houden ze vast aan hun verstandelijke wijzen en hun natuurlijke begrippen, dan kan men dit vergelijken met een mooie boomgaard die vol staat met mooie bomen allemaal met vruchten vol behangen, maar waar alle appels afvallen voordat ze rijp zijn; en allemaal worden ze wormstekig. En daar, in diezelfde tuin, staat goede groente die hierdoor verwelkt, want de onreine wormen kruipen uit de wormstekige appels en eten van de edele groente en ze maken er één en al gat van. Die appels die daar op de grond liggen, ze zijn net zo fraai gevormd en ze zien er net zo mooi uit als de goede appels, zolang men ze maar niet aanraakt en ze oppakt en in de hand neemt.

Daarom, kinderen, iedereen moet er op toezien dat de grond helemaal en louter God is; anders wordt het niks. En men zou, vermoed ik, nog geen twee echt goede appels onder hen kunnen vinden, appels die niet wormstekig zijn; maar, hoewel ze van buiten toch goed schijnen, in hun binnenste treft men gaten aan. Zo is het gesteld met velen, verbazingwekkend veel goede oefeningen verrichten ze, grote en verheven oefeningen lijken het, van mensen die een verbazingwekkend hoogstaand leven leiden naar woorden en werken: inwendig in de grond blijkt het allemaal wormstekig, of kan het dit worden. Noch een werkend noch een schouwend leven is hiervan uitgesloten, noch iubilatie, noch contemplatie, noch het ontrukkt worden tot in de derde hemel (zoals men aantreft bij de edele Paulus, die zei dat hij de nekslag van de bekoring voelen moest, opdat hij zichzelf niet verliezen zou en verdwalen in de hoogte van de genade³). Ook geldt dit voor het verrichten van grote profetieën en tekenen: zieken genezen, de geheimen van het hart kennen, het onderscheid der geesten en zaken die verborgen liggen in de toekomst. Kinderen, kort gezegd, elke gedragswijze, elke levenswijze, welke dan ook, het kan allemaal wormstekig worden, zou de mens niet steeds op zijn hoede zijn.

Laat ons nu spreken over het lagere en over het meest grove. De mensen geven aalmoezen of verrichten grote werken of diensten van liefde of schenken iemand grote gaven, maar het laat ze niet onberoerd wanneer deze mens het niet doorheeft of dat er niemand is die het ziet of verneemt, en dat het slechts God is die er weet van heeft; weet dat deze gaven en deze diensten wormstekig zijn. De mensen geven dan hun aalmoezen en ze willen dat de mensen het weten, opdat deze voor hen bidden. Ze schenken vensters en altaren en gewaden en ze willen dat men dat weet, en ze merken deze dingen met hun wapenschilden, zodat

³ Cfr. 2 Kor. 12,7

alle mensen het kunnen zien. Weet, zij hebben hun loon reeds ontvangen.⁴

Ze praten het goed: hun verlangen was dat men voor hen zouden bidden. Nuttiger voor hen zou het zijn een kleine aalmoes te verbergen in de schoot van God alleen, dan een grote kerk te bouwen, waardoor allen die dit zagen voor hen bidden zouden; God zou hun immers wel geven waar al die mensen voor bidden, zouden ze hem hun goede werken maar opdragen en zich op hem maar verlaten; want de aalmoezen zelf bidden hier meer, komen ze uit een gelaten en louter op God gericht zijn, dan het gebed van alle mensen die er weet van hebben. Hierdoor zijn de werken van menig mens bedorven geraakt en beschadigd, waardoor hij er slechts een gering aantal gedurende zijn hele leven verricht heeft; bij de dienst aan God of aan de mensen, bij het bidden, waken of vasten, bij het geven van aalmoezen, steeds is het hem er om te doen om er zelf beter van te worden. Of het nu komt van God of van de mensen, steeds wil hij er zeker van zijn er iets voor zichzelf aan over te houden, het zij dank of loon, een gunstbewijs, een wederdienst of voldoening, steeds iets voor zichzelf.

6

Kinderen, al deze werken zijn wormstekig, al zouden het er genoeg zijn om de hele wereld mee te bedekken. Zie het niet als mijn eigen woorden, want uit de mond van de waarheid komen ze; hij zegt dit op meerdere plaatsen en geeft hiervan volledig getuigenis in het evangelie van Sint-Mattheus waar hij zegt: 'Jullie moeten niet doen als de schijnheiligen die zo vasten dat iedereen het zien kan. Weet, zij hebben hun loon reeds ontvangen. Maar verberg dat je vast, (bedoeld is: al je goede oefeningen) dan zal je Vader het je vergelden, hij die in het verborgene is.'⁵ Elders zegt hij: 'Geef acht, beoefen je gerechtigheid niet voor het oog van de mensen om door hen gezien te worden. Jullie zullen anders geen loon mogen verwachten van jullie Vader die in de hemel is.

⁴ Mat. 6,16

⁵ Mat. 6,16-17

Bazuin het niet voor je uit, (bedoeld wordt het blazen waaraan men jullie kan herkennen bij het geven van je aalmoezen) zoals de huichelaars doen. Ik zeg jullie in de waarheid: zij hebben hun loon ontvangen. Maar wanneer je aalmoezen geeft, dan zal je linkerhand niet weten wat je rechterhand doet, opdat je Vader die in het verborgene is het weten zal en het je vergelden mag.⁶ En op een nog andere plaats zegt hij: 'Als je bidt, ga dan in je kamer en sluit de deur achter je dicht en in die beslotenheid, roep dan je Vader aan.'⁷ etc.

Kinderen, betracht dan het woord van de waarheid en niet het mijne; ieder onderzoekt welke vrucht hij bij God vinden kan voor de werken die niet uitsluitend aan hem zijn opgedragen, of deze niet wormstekig zijn.

7

Vier punten bespreken we nu; wie ze in acht zou nemen, hij zou goed tegen deze wormstekigheid beschermd zijn, nooit zou deze hem nog treffen.

Het eerste punt is, dat het met de mens zo gesteld moest zijn, dat hij, hoewel hij aan zijn werken helemaal niets voor zichzelf over zal houden, hij toch al zijn werken innerlijke en uitwendig zal verrichten, omdat hij alleen God voor ogen heeft, en hem alleen liefheeft en najaagt. Heeft God ze lief en zijn ze hem welgevallig, laat hij zich verheugen, en is dit niet het geval, dan gaan zijn werken verloren: hij heeft ze niet uit liefde voor hem noch tot zijn lof verricht.

Het tweede punt is, dat de mens een grenzeloos gehoorzaam gemoed zal hebben deemoedig onderworpen aan God en aan alle mensen, zowel aan de geringste mens als de meest vooraanstaande; zoals de grote, eerbiedwaardige meester Thomas deed, die zonder zich te bedenken of tegen te spreken achter een scheldende broeder aanliep, de stad in waar hij woonde, met een

⁶ Mat. 6,1-4

⁷ Mat. 6,6

lantaarn, en hem zo in alle deemoed volgde.⁸ Aldus zal de mens zich onderwerpen aan elke andere mens; hij moet denken dat alle mensen meer in hun recht staan dan hijzelf, en aan niemand zal hij weerstand bieden, op geen enkele wijze, daarbij ieder in zijn recht latend. Uit de grond van zijn hart zal hij denken dat alle mensen meer gelijk hebben dan hijzelf heeft.

Het derde punt is, dat de mens een diepe deemoedigheid bezit en zich houdt aan wat het zijne is, namelijk aan zijn niets. Treft men iets anders aan, dan is dat niet het zijne; en al zijn doen en zijn werk, voor zover het uit hemzelf voortkomt, zal hij voor slecht houden en ook zichzelf. Zo stond eens een heilige broeder, door wie God menig teken en grote, wonderlijke dingen heeft gedaan vanwege zijn goddelijke leven, in ons koor, en hij sprak tot mij en uit de grond van zijn hart: 'Weet, dat ik de allerergste en grootste zondaar ben van allen die in de hele wereld leven'. Laat de mens zichzelf voor zo iemand houden, vanuit de grond van zijn hart. Want, zou God aan de grootste zondaar evenveel en even vaak goeds bewezen hebben als hij jou bewezen heeft, een groot heilige had hij kunnen worden. En zij die op deze ware, zekere grond staan, ze zijn ze niet in staat om een mens te veroordelen, op geen enkele wijze en door geen werk waartoe ze in staat zijn; en zelfs wanneer het heel erg was, ze zouden ze zich meteen toewenden naar hun eigen zwakheid, en afzien van het oordelen van andere mensen.

Het vierde punt is, dat de mens zich overal zal bevinden in een oefening van deemoed, vrezend het verborgen oordeel van God, en dit niet zoals bij de weifelaars, maar als een liefhebbende vriend, die steeds in zorgen verkeert of hij zijn lieve vriend niet vertoornen zal. Over deze vier punten schrijft de liefdevolle Bernardus, en weet: wie in waarheid niet op deze grond staat, al

⁸ Voor deze anekdote, zie: Guillelmo de Tocco, *Vita S. Thomae Aquinatis*, cap. 26, in: D. M. Prümmer (ed.), *Fontes vitae S. Thomae Aquinatis notis historicis et criticis illustrati*, 2: *Vita S. Thomae Aquinatis auctore Guillelmo de Tocco* (Revue Thomiste, Saint Maximin [Var], 1931) pag. 99

deed hij goede werken zoveel als de hele wereld tezamen doet, ze zouden allemaal wormstekig worden.

8

Kinderen, weet hoe het hiermee gesteld is. In deze tuin van de heilige Kerk staat menig heerlijke boom met vruchten vol; bedoeld is de goede, deemoedige mens, slechts aan hem hangt de ware vrucht, aan niemand anders. Er staan ook bomen tussen die wormstekig fruit dragen. Het fruit of de appels die ze dragen, ze lijken erbij te hangen even weelderig en net zo mooi als de goede, en soms nog weelderiger en mooier. En zolang het maar rustig en mooi weer is, hangen ze stevig vast. Maar gaat het onweren en waait en stormt het, dan vallen ze naar beneden en ontdekt men dat ze helemaal vol wormen zitten en nergens goed voor zijn, en ook dat hun wormen de goede groentes bederven en bevuilen.

De bomen die dit slechte fruit dragen, dat zijn de ongelaten, eigenwillige mensen die op hun goede werken steunen, waarvan ze er veel meer doen, en waardoor ze meer schijnen te zijn, dan de rechtvaardigen; ze houden vast aan hun bijzondere manieren, manieren die de heilige Kerk niet ingevoerd heeft, en ze verlaten zich op hun oefeningen en hun goed verstand en op hun werken en hun groot aanzien.

Kinderen, zolang het rustig weer is en ze in vrede verkeren en de zon schijnt in hun levenswijze en hun welbehagen, zolang schijnt hun doen mooi en beter dan dat van andere goede, rechtvaardige mensen. Zo schijnt het hunzelf toe en ook andere mensen. Maar dan, wanneer winden en stormen hen belagen, dat zijn de gruwelijke bekoringen en aanvechtingen in het geloof, wat we ook nu nog meemaken, of enig ander groot noodweer, dan vallen ze naar beneden en ze zijn in de grond helemaal wormstekig, en ze deugen nergens voor, en de wormen die in hen zijn, kruipen naar buiten en bevuilen de goede groente. Het zijn de ongeleerde, eenvoudige mensen, die ze bederven met hun valse vrijheid en met hun leerstellingen.

Ach kinderen, in het doodsuur, welke angst en ellende zal daar dan doorstaan moeten worden waar God niet wezenlijk in de grond aangetroffen wordt, maar als een verzonnen iets? Wie van hen behouden blijft, die mag wel van geluk spreken.

Deze mensen hebben de wijde, brede weg bewandeld, op verscholen wijze hun eigen natuurlijke driften en neigingen volgend, maar de nauwe paden van de ware, grondeloze gelatenheid, die hebben ze niet gevolgd; zichzelf wilden zij in de grond nooit loslaten, hun natuur geen verlot geven. Ja, soms gaan zij weleens de smalle, nauwe paden, maar al heel vlug vallen ze terug op de brede weg van de natuur.

9

Maar keren we terug naar ons onderwerp, waarvan we niet te ver afgeweken zijn in ons spreken over deze wormstekige mensen. Zij die door de Geest Gods gedreven worden, dat zijn de allerliefste kinderen van God. Het zijn de mensen die zich aanhoudend inspinnen om de allerliefste wil van God te volgen, en om aan zijn inspreken en manen gehoor te geven.

Kinderen, hun wordt soms een zeer woeste, lastige weg getoond, waarop ze zich dan wagen moeten. Zijn ze dapper en durven ze het dan aan zich hierop te wagen in de geest, in geloof en in vertrouwen, dan zal daaruit waarlijk iets edels ontstaan. Keerden ze maar in tot zichzelf om acht te slaan op zijn werken binnen in hen, in zichzelf zouden ze dan wonderlijke dingen aantreffen die God in hen verrichtte, en werken die alle zinnen, natuur en begripen te boven gaan. En deed een mens een heel jaar lang niets anders dan acht slaan op dit werken binnen in hem, geen jaar dat zo goed door hem benut zou zijn, ook al had hij geen enkel ander goed werk verricht van welke aard dan ook. Werd hem dan aan het einde van dat jaar een korte blik vergund in dit verborgen werk dat God verricht in de grond, ja, zelfs al werd hem dit niet vergund, dan nog had de mens dat jaar beter benut dan al die mensen die door hun eigen werkzaamheid grote werken verricht

hebben. Want met God kan men niet verzuimen, want dit werk is Gods werk en niet dat van de mens.

Hierover bestaat geen twijfel: veel edeler dan de schepselen is God. Net zo staat zijn werk boven dat van de schepselen. En bij deze mens vallen alle uitwendige werken weg, steeds is er voldoende innerlijk werk voor hem om te doen. Vrede en volle zekerheid zal hij vinden. De mensen willen dit niet geloven en ze bezorgen me hoofdbreken. Kinderen, weet, al de planten die niet door de hemelse vader geplant zijn, die moeten met wortel en al uitgetrokken worden.⁹

Kinderen, met welke liefde denken jullie, zal God die mens liefhebben die hem een plaats bereid heeft opdat hij zijn edele, heerlijke werk in hem kon doen en hij zichzelf in hem kon genieten; welke liefde is zo groot, zo allesovertreffend? Het gaat elk menselijk bevattingsvermogen te boven, ja, ook dat van de engelen gaat het ver te boven, want de mens wordt bemind met de liefde waarmee de hemelse Vader zijn eniggeboren Zoon liefheeft. De wijze waarop de mens aldus gedreven wordt, voert in een afgrond.

Timoteus was een mens waarin God zijn werk deed, een mens die antwoord gaf.¹⁰ Leerlingen van Sint-Dionysius vroegen zich af hoe het kwam, dat hij oneindig meer vooruitgang boekte dan zij; zij deden evenveel goede werken als hij, terwijl hij hun allemaal toch oneindig ver overvleugelde en overtrof. Toen zei deze meester, dat dit kwam omdat het een mens was waarin God zijn werk deed.

Kinderen, dit alles voltrekt zich binnen het levende geloof, en het gaat onzegbaar ver uit boven al de werken door heel de wereld daarbuiten verricht. Dit verlangt van de mens voor alles een diep ontzinken in de grond van de nietheid van zichzelf, enwel zo dat hij Gods werk niet tot het zijne rekent, God het zijne laat en hij het

⁹ Mat. 15,13

¹⁰ Timoteus was leerling en medewerker van Paulus. Pseudo-Dionysius richt zich in zijn tractaten tot deze (gefingeerde) adressaat.

zijne behoudt, dat wil zeggen: de nietheid; want eigende de mens zich ook maar iets toe, het zou de zorgelijkste val zijn die maar zijn kan.

Moge ons allen dan de liefhebbende God zover brengen, dat we ons op edele wijze verhouden tot zijn werken, daartoe helpe ons hij die het alleen geven en bewerken kan.

Amen.

Tiende zondag na Drievuldigheid I

CUM APPROPINQUARET JHESUS JERUSALEM
VIDENS CIVITATEM FLEVIT SUPER ILLAM (Lc 19,41)¹

46

De preek op het evangelie van Lucas van de tiende zondag na Pinksteren handelt over het wenen van onze Heer over Jeruzalem en over de kopers en verkopers die hij uit de tempel joeg, en berispt allen die moedwillig begeertes najagen, zowel wereldlijken als geestelijken, op zeer strenge wijze, eeuwige verdoemenis hierbij in het vooruitzicht stellend.

1

Toen onze Heer Jeruzalem naderde, liet hij zijn blik over de stad gaan en hij weende over haar en zei: 'Jeruzalem, zou je nu de dagen kennen die naderbij komen, ook jij zou wenen, want je vijanden zullen binnenvallen en ze zullen je vernielen, en ze zullen in jou geen steen laten op de andere.'² En toen ging hij de tempel binnen en gooide en sloeg hen naar buiten, zij die daar aan het kopen waren en die er verkochten, en zei: 'Mijn huis zal een huis van gebed zijn, en jullie hebben het gemaakt tot een moordenaarshol.'³

Die stad waar onze Heer over weende, dat is op de eerste plaats de heilige Kerk, de heilige christenheid; op de tweede plaats zijn het de wereldse harten waar onze Heer over weent; genoeg reden is er om over hen te wenen, alle mensen tezamen waren niet in staat om hierover voldoende te kunnen wenen, want ze kennen noch willen ze deze kennen, deze dag van hun bezoeking. Ach,

¹ En toen Jezus Jeruzalem naderde, liet hij zijn blik over de stad gaan en hij weende over haar. (Luc. 19,41)

² Cfr. Luc. 19,41-44

³ Cfr. Luc. 19,45-46

zouden ze het weten! Maar nee, tevreden leven ze verder. De inwoners van Jeruzalem leefden in een grote tevredenheid toen Christus over hen weende. Wie zijn deze mensen? Het zijn allen die momenteel leven naar de lust en begeerte van hun uiterlijke zinnen; in grote tevredenheid leven ze allen. Bezitten ze voldoende goede dingen, invloed, vrienden en verwanten, goed en eer en alles wat hun hart begeert, dan zijn ze helemaal tevreden, ze hebben alles wat hun hart begeert; vervult is hun hart met zoetheid en vreugde alsof ze eeuwig blijven leven; ze gaan te biecht, en bidden ook goed, en ze menen er goed aan toe te zijn. Weerspreekt men hen met slechts een woord, dan is hun dat niet welgevallig, en het zou verloren moeite zijn; ze zijn overtuigd van hun eigen gelijk, iets waarvan ze graag verzekerd willen zijn.

Maar wat volgt op deze vreugde, op deze vrede en deze zekerheid? Hun vijanden zullen bij hen binnenvallen en geen steen op de andere laten. Wanneer de tijd van hun bezoeking komt, en God hen bezoeken zal in het uur van hun dood, dan komt de vijand en omgraaft hen met een greppel van pijnlijke vertwijfeling, en langs welke weg ze ook maar vluchten willen, steeds vallen ze erin, en ze zijn niet in staat om ook maar één gedachte over God in zich op te laten komen. En dat is niet verwonderlijk, God was nooit in hen, nooit hebben ze op hem gebouwd, nooit zich op hem gegrondvest noch hebben ze acht op hem geslagen, slechts op de tijdelijke genoegens van hun zinnen. En wanneer de grond dan, het fundament, instort, dan stort daarmee de vrede neer die hierop gebouwd was. Ach, hierop volgt zulk een niet te dragen, eeuwigdurende onvrede, alle mensen zouden er voor moeten sidderen, niet slecht wenen moesten ze, maar verschrompelen, uitzinnig zouden ze moeten worden en hierover bloedige tranen huilen.

Het was niet zonder goede reden dat Christus wenen moest, want er was en is genoeg grond om te wenen en te klagen over wat nu niet gekend wordt, zoals Christus zei: 'Zou je het weten, je zou wenen.' Ach, welke vervulling, welke vrede! Zoals geschreven

staat in het boek Openbaring⁴: 'Heel de wereld jaagt de genoegens van de zinnen na en de begeerte van het lichaam of de hovaardij van het leven.⁵ Hoe God hier oordelen zal, zou hij het willen, ach, hadden jullie hiervan een voorstelling, van deze gruwelijke dag des oordeels, deze onvrede waar de vrede nooit meer binnen zal gaan. Beschouw dit niet als mijn woord, maar als het woord uit Sint-Gregorius' homilie.⁶

2

Toen ging onze Heer de tempel in en gooide allen naar buiten die daar aan het verkopen en kopen waren, en zei: 'Mijn huis zal een huis van gebed zijn en jullie hebben het gemaakt tot een moordenaarshol.' Een moordenaarshuis, een hol van moordenaars.

Let nu op, inniggeliefde kinderen, welke die tempel is die tot een moordenaarshol geworden is! Het is de ziel en het lichaam van de mens, zij zijn in de eigenlijke zin van het woord meer een tempel van God dan al de tempels die ooit gebouwd werden; hiervan zei Sint-Paulus: 'De tempel van God is heilig, dat zijn jullie.'⁷ Wanneer onze Heer deze tempel binnen wil gaan, is deze tot een moordenaarshuis geworden en tot een handelshuis. Wat betekent 'kopen' en 'verkopen'? Hun graan geven deze mensen voor wijn die ze niet bezitten, en zo ontstaat een koop.

Wie zijn dan die kooplieden? Zij zijn het, die geven wat ze bezitten, in ruil voor wat ze niet bezitten. Niets is de mens meer eigen dan zijn vrije wil, hiermee koopt hij tijdelijke genoegens, van welke aard dan ook, daarvoor geeft hij zijn eigen wil; en deze mensen zoeken dan hun genot in voedsel, in kleren, en bijbehorende kleinodiën, in zelfbehagen en in andere mensen, waar ze die maar kunnen vinden. 'Waarlijk, en we moeten per slot van rekening ook een geliefde hebben, ach Heer, het schaadt niet,

⁴ Bedoeld zal zijn de eerste brief van Johannes.

⁵ Cfr. 1 Joh. 2,16

⁶ Gregorius Magnus, *Homiliae in Evangelia*, II (PL 76, Hom. XXXIX, 1293-1301)

⁷ 1 Kor. 3,17

het is een geestelijke liefde, we moeten ons vermaken, tijdverdrijf hebben, we willen dit niet missen.' Neem van mij aan, een dergelijke koop sluit je slechts onder het opgeven van je vrije wil, en is het zo met je gesteld, dan zal God steeds een vreemde voor je zijn en ver van je verwijderd. Sint-Bernardus zei: 'Goddelijke troost is zo teer, dat hij niet gevonden kan worden waar men andere troost ontvangt.' 'Maar, Heer, wij zijn kloosterlingen, we horen bij een orde.' Draag alle kappen en mantels, welke je ook maar wilt: doe je niet wat je behoort te doen, het zal je niet helpen.

Iemand heeft onrecht begaan, zou hij een ordenskap gaan dragen, het onrecht zou er niet door verdwijnen; de duivel zou komen en de man vastgrijpen en hem in honderd stukken scheuren en de pijn zou hij daarbij heel laten; en hij nam de man, met lichaam en ziel, met zich mee, zodat iedereen het zien kon. Wees voortaan beter op je hoede hiervoor. Hoe vol is de wereld toch van deze kooplieden, zowel onder priesters als onder leken vindt men hen, onder kloosterlingen, monniken en monialen; ach, wat een uitgebreide materie voor iemand die wilde nagaan hoe vol menigeen is van zijn eigen wil, zo vol, vol, vol! En dan zal men zien dat er vooral bij het sterke geslacht maar weinigen zijn die zich aan God onderwerpen; zij die het wel doen – hun aantal is helaas klein – zijn arme vrouwen; want alles is vervuld van het natuurlijke, vol is het van eigen wil; en zo zoeken ze dan het hunne in alle dingen.

3

Wilden ze met God een koop sluiten en hem hun wil geven, het zou voor hen een zalige koop zijn. Wat verwerven ze dan met hun koop? Ze krijgen er een aanhoudende onvrede door; en toch zijn ze er beter aan toe dan de eersten, net omdat ze leed en lijden kennen, en daarmee blijven ze behouden, iets wat bij de eersten niet het geval zal zijn. In aanhoudende onvrede bevinden deze zich; want – de schrift zegt dat ieder niet-geordend gemoed zichzelf tot een folter en straf is⁸ – ze leven in grote onvrede en

⁸ Cfr. Augustinus, *Confessiones*, I,12

weten zelf niet hoe het met hen gesteld is; hun tempel is namelijk een koophal, en ze willen hem niet loslaten.

Deze broeder⁹ sprak op een andere plaats: 'Zou de mens vriend en verwant verlaten, have en goed opgeven en de hele wereld: wanneer hij zichzelf niet losliet, dan had het niks te betekenen. Van zichzelf moet hij ontdaan zijn, bloot als hij was toen hij uit God vloot.' Inderdaad, een mens zal toch veel bezig moeten zijn met zichzelf, hij moet eten, drinken, slapen, spreken, horen, en meer van deze zaken, en allemaal roepen ze beelden op.

Onthoud dan: de mens moet slechts God op het oog hebben, God najagen, alleen hem zoeken bij alles wat hij doet; en heeft hij dit, dan moet hij de afbeeldingen van de dingen helemaal loslaten en zijn tempel leeg maken en houden, alsof het nooit anders geweest was; dan zal hij met de bruid kunnen zeggen: 'Ons bed, het is bebloemd'¹⁰, vol van hemelse beelden is het, vol van hemelse gedachten. Want was de tempel ontruimd en waren de handelaars en de inbeeldingen weg die de tempel bezet hielden, dan pas zou je een godshuis kunnen worden, niet eerder, wat je ook zou mogen doen; en dan kende je de vrede van het hart en de vreugde, en niets zou je verstoren, niets van de dingen die je nu steeds storen en die terneerdrukken en laten lijden.

En op een andere plaats wordt gezegd, dat onze Heer een profeet de tempel van Jeruzalem toonde, en zei: 'Graaf door de muren heen de tempel in van Jeruzalem.' Toen de profeet dit gedaan had, toen zij hij: 'Heer, hierbinnen bevinden zich gruwelijke beelden.' Toen zei onze Heer: 'Deze gruwelijke beelden heeft de dochter van Israël zichzelf geschilderd, zichzelf heeft ze hier gemaakt, deze dochter, met menig afgodisch beeld, vandaar dat ze ook menig ongeordende droefenis ondergaat.'¹¹ En daaraan zal men dan het onderscheiden herkennen dat er is tussen de uitverkorenen en de niet-uitverkorenen: de uitverkorenen kunnen

⁹ Bedoeld zal zijn Bernardus.

¹⁰ Hoogl. 1,16

¹¹ Cfr. Ez. 8,5-18; Jer. 8,13

de volkomen vrede niet vinden temidden van ongeordende dingen. En, hoewel ze soms zichzelf mislopen en ze soms verdord zijn en alle goddelijke dingen van zich afwerpen, deze mensen bevangt toch grote vrees, en een aanhoudende pijn, gewetenswroeging, wanneer ze tot zichzelf komen, en dat doet de Heilige Geest; want geschreven staat, dat de Heilige Geest voor ons bidt met oneindige verzuchtingen.¹² Deze mensen komen uiteindelijk tot waarachtig berouw en ze wenen over hun ijdele, ongeordende leven, en zo blijven ze uiteindelijk behouden; hoewel ze er soms zeer lang op moeten wachten.

4

En dit is een onmetelijk grote genade voortkomend uit de goedheid van God; aan wie God hiervan schenkt, voor hem betekent het een grote zaligheid zo vermaand en gewaarschuwd te worden, het zij inwendig of uitwendig; want de tijd nadert dat de omstandigheden anders zullen zijn; binnenkort kan men niet meer leren, niet prediken, niet waarschuwen, iets wat nu al het geval is in veel landen. Daarom zeg ik jullie nu: zolang jullie dit woord van God nog hebben – onzeker is het hoelang nog – maak er goed gebruik van. Laat het woord tot het verstand doordringen, waar het verstaan wordt.

Het edele woord wordt vaak niet verstaan; dat komt doordat het in de zinnen blijft, en niet binnen geraakt. Waardoor komt dat? Dat komt doordat de weg versperd wordt en bezet en gestoord wordt door andere beelden, zodat het woord niet op zijn juiste plek kan komen: wanneer de wegen niet geruimd worden, de vreemde genoegens en de schepselijke beelden niet uitgedreven worden, dan zal de waarheid niet verstaan worden.

Wat men ook predikt, vandaag een waarheid, morgen dezelfde, en dat voor elke preek. En overal en steeds zal men er naar luisteren met liefde en met toewijding, want in alle dingen ligt een

¹² Rom. 8,26

nieuwe waarheid verborgen; ontdekken laat ze zich overal, nooit zal ze helemaal verstaan worden.

Zij ontvangen het meest die met een vrije ziel naderen; want veel van het Gods woord gaat verloren en wordt niet verstaan in hen die niet vrij zijn; het komt bij hen tot in de zinnen en de verbeelding, maar komt niet op de hem eigen plaats vanwege de hindernissen.

Zouden die hindernissen verdwenen zijn, de kooplieden uitgedreven en de tempel geruimd, terstond zou het worden tot een gebedshuis; een huis van God zou het zijn, waarin God woonde; een huis van gebed zou het zijn, geheel en al.

Welk gebed dit dan is, en hoe dit bidden zal moeten zijn, daarover een andere keer.

Dat wij hen dan aldus uitdrijven en de kooplieden laten gaan, opdat ons huis God aangenaam mag worden, daartoe helpe ons God.

Amen.

Tiende zondag na Drievuldigheid II

DIVISIONES MINISTRACIONUM SUNT, IDEM AUTEM SPIRITUS
ET CETERA. (1 Cor 12,4 -11)¹

47

De preek op het epistel van Sint-Paulus voor de tiende zondag maant elke mens tot zich door te laten dringen tot welke dienst hij door God geroepen is, en leert om werken van liefde en om deugden te beoefenen en om de eigenwil op te geven.

1

Sint-Paulus zegt vandaag in het epistel: 'Velerlei soorten werken zijn er, en in alles werkt één Geest tot nut en voordeel van de mensen.'²

En het is dezelfde Geest, die alles in allen tot stand brengt.

Ieder wordt de openbaring van de Geest geschonken tot zijn voordeel en zijn nut; aan de een wordt de kunst van het uitleggen gegeven, in diezelfde Geest. Vele verschillende gaven worden er genoemd, en steeds werkt een en dezelfde Geest. En veel zegt hij tot bevestiging van het geloof.

Eertijds bewerkte de Geest van God zeer grote, wonderlijke zaken in zijn vrienden tot bevestiging van het geloof. Grote tekenen waren het en allerlei profetieën; de heiligen vergoten hun bloed en stierven de dood.

Dat is nu niet meer nodig. Maar weet, helaas is het zo, dat er van het ware, levende, werkelijke geloof bij menige christenmens even weinig aanwezig is als bij heidenen en bij joden.

¹ Er zijn verschillende gaven, maar slecht één Geest etc. (1 Kor. 12,4-11)

² 1 Kor. 12,6-11

2

Overwegen we nu het woord van Sint-Paulus: 'Velerlei soorten werken en diensten zijn er, en in alles werkt één Geest.' Kinderen, aan de buitenkant kunnen jullie zien dat iets een lichaam is en ditzelfde lichaam heeft veel ledematen en zinnen, en elk afzonderlijk deel heeft zijn bijzondere taak en werk, zoals het oog, het oor, de mond, de hand, de voet, en er is geen dat zich aanmatigt een ander te zijn of anders te zijn dan waartoe God het heeft geordend. Ook wij vormen samen een lichaam, gezamenlijk met al de ledematen en Christus is het hoofd van dit lichaam; en dit lichaam bezit een grote verscheidenheid aan delen. Het ene is een oog, het andere een hand, het derde een voet, een mond, een oor. De ogen van het lichaam van de heilige christenheid, dat zijn de leermeesters. Niet jullie zaak is dat. Wij gewone christenen echter, wij moeten goed acht geven op wat het ambacht zijn zal waartoe ons de Heer geroepen heeft en uitgenodigd, en welke de genade is die de Heer ons toebedeeld heeft. Want elke vaardigheid, elk werk, hoe klein ook, het is allemaal genade, en het is dezelfde Geest die hier werkt tot voordeel en nut van de mensen.

Laat ons beginnen met het nederigste. De een kan spinnen, de tweede schoenen maken, anderen weer beheersen op hun beurt soortgelijke uitwendige zaken, waarmee zij dan druk bezig zijn, zaken die anderen dan weer niet kunnen. En allemaal zijn het genaden, die de Geest van God bewerkt.

Weet, zou ik geen priester zijn en in een gemeenschap leven, mijn verlangen zou zijn schoenen te maken, en ik zou ze voor allen dan willen maken zo goed ik kon; graag zou ik mijn brood met mijn handen willen verdienen.

Kinderen, de voet noch de hand moet een oog willen zijn. Ieder moet het werk doen dat God voor hem bestemd heeft, hoe gering het ook mag zijn, een ander is hiertoe wellicht niet in staat. En elk van onze zusters moet haar taak uitoefenen. Sommige zusters kunnen minnelijk zingen, laat hen dan de psalmen zingen. Uit

Gods genade komt dit alles voort. Sint-Augustinus zei: 'God is een eenvormig, goddelijk, enkelvoudig wezen en bewerkt toch alle menigvuldigheid en is alles in alle dingen, alles in een en een in alles.' En nergens een werkje zo klein, een maaksel zo gering, of het komt van God en is een uiting van zijn bijzondere genade. Laat ieder die dingen voor zijn naaste doen waar deze zelf niet goed toe in staat is, en hem uit liefde genade om genade schenken. En weet dit: de mens die zich hierin niet oefent, die niet geeft, die niets doet voor zijn naaste, hij zal zich voor God moeten verantwoorden, zoals het evangelie zegt dat de mens rekenschap moet geven van zijn beheer³; ieder zal en moet datgene teruggeven wat hij van God ontvangen heeft, zo goed hij maar kan, en een ander zal hij geven wat God hem gegeven heeft.

3

Hoe komt het nu dat er zoveel geklaagd wordt en dat iedereen zich beklagt over zijn werk omdat het hem zou hinderen, hoewel het toch van God komt en God voor niemand hindernissen plaatst? Vanwaar dan toch dit morren in het geweten, waar het toch van Gods Geest komt; vanwaar dan toch dit morren, dit stichten van onvrede? Mijn liefste kind, weet: niet het werk is het wat deze ontevredenheid veroorzaakt, nee, dat is het niet, de ordeloosheid in jouw werken, die is daarvan de oorzaak. Zou je je werk doen zoals het behoorde en betaamde, en zou je alleen God op het oog hebben en niet het jouwe, zou noch genoeg noch misnoegen, noch wat je lief is noch waarvoor je bang bent, zou nut noch genot je hierbij sturen, maar slechts Gods eer alleen, ja, zou je zo je werk voor God alleen doen, weet dan, onmogelijk zou het zijn tot gemor te vervallen of gewetenswroeging te krijgen. En geestelijke mens zou zich terecht moeten schamen dat hij zijn werk op dusdanig ordeloze wijze heeft gedaan en zo onzuiver, dat men van hem zelf horen moet dat het hem tot last is. Want zo verneemt men dat het werk noch in God noch met oprechte, zuivere bedoeling is gedaan, noch uit ware, loutere liefde tot God

³ Luc. 16,2

en tot nut van de naaste. En hieraan zul je herkennen en kunnen anderen zien of jouw werken alleen op God gericht is: of je er vrede mee hebt of niet.

Onze Heer berispte Martha niet om haar werken, want die waren heilig en goed, maar hij berispte haar vanwege haar grote zorgen.⁴

De mens zal goede werken verrichten, waar het maar nodig is, en aan God zal hij de zorgen opdragen. Zijn werk zal hij doen omzichtig en in stilte en hij zal bij zichzelf blijven en God naar binnen trekken, en vaak naar binnen zal hij kijken met een naar binnen gekeerd gemoed, vol innigheid en aandacht, en bij zichzelf dan nagaan wat hem jaagt en drijft tot dit werk. En de mens zal ook goed acht geven op zijn innerlijk, zodat wanneer de Geest van God hem oproept te rusten dan wel te werken, dat hij dan elke oproep zal volgen en hij handelen zal volgens de aanwijzingen van de Heilige Geest: nu rusten, dan weer werken, en laat hij zijn werk dan verrichten zachtaardig en in vrede. Is er een oude, zieke of hulpbehoevende mens, laat men hem dan tegemoet gaan, en met anderen om het hardst strijden teneinde een werk van liefde te kunnen doen, en laat ieder de last van de ander dragen. En doe je dit niet, wees er dan van overtuigd dat God je deze taak ontnemen zal om deze te geven aan een ander die haar wel kan uitvoeren; jou laat hij achter zonder deugden en zonder genade. En bemerk je in de werken een innerlijke aanraking, let hier dan in de werken zo goed mogelijk op en leer zo om in het werk God te dragen, en loop niet te snel daarvan weg.

Kinderen, zo zal men leren om zich te oefenen in deugden. Want je moet je oefenen om iets te kunnen. Verwacht niet dat God deugd bij je instort zonder jouw medewerken. Hecht geen geloof aan ongeoefende deugden, dat zo de Vader en de Zoon en de Heilige Geest in de mens zouden instromen. Men moet er niet veel waarde aan hechten wanneer de mens dit niet langs oefeningen bereikt heeft, inwendige dan wel uitwendige.

⁴ Cfr. Luc. 10, 38-42

Een goede man was zijn graan aan het dorsen, toen hij in de geest werd opgetogen, en een engel moest de dorsvlegel overnemen anders zou hij zichzelf ermee geslagen hebben. Jullie dan, jullie willen helemaal ledig zijn. Het komt vast door traagheid: ieder wil wel oog zijn, en allen willen schouwen zonder werken.

Ik ken één van de allergrootste vrienden van God, zijn leven lang is hij landbouwer geweest, meer dan veertig jaar, en nog steeds is hij dat. En hij vroeg eens aan onze Heer of deze wilde dat hij dat zou opgeven om in de kerk te gaan zitten. Toen sprak hij: nee, hij zou dat niet doen; zijn brood moest hij met zijn eigen zweet verdienen ter ere van zijn edele, kostbare bloed. De mens zal 's nachts of overdag voldoende tijd uittrekken om zich dan te kunnen verzinken in de grond, ieder naar zijn wijze. De edele mensen, die geheel ontbloot en zonder beelden of vormen zich naar God kunnen inkeren, laat hen het doen op hun manier. De anderen, moeten zich daarin, op hun manier, een goed uur oefenen, ieder naar zijn wijze; want ons allen is het niet gegeven ogen te zijn. En laat hen dan hun goede oefeningen doen zoals God ze voor hen bestemd heeft, vol van liefde en in vrede en zachtmoedig overeenkomstig Gods wil. Wie God dient naar Gods wil, hem zal God antwoorden naar menselijke wil. Wie echter God wil dienen overeenkomstig zijn wil en zijn eigen wil hierbij volgt, hem zal God niet antwoorden naar menselijke wil, maar naar Gods wil.

Kinderen, uit dit opgeven van de eigen wil, daaruit wordt geboren en daarvan gaat uit de wezenlijke vrede die voortkomt uit de deugdoefening. En wees ervan overtuigd: bedrieglijk is deze vrede wanneer ze niet voortkomt uit deugdbeoefening; inwendig en uitwendig moet men zich oefenen. Maar de vrede die van binnen komt, die kan niemand van je wegnemen.

5⁵

En dan komen de wijsneuzen, overal zijn ze met hun neus bij: zus zal het zijn en zo; en ze willen iedereen vormen naar hun eigen denkbeelden, hun gevoelens, en hun manieren. Veertig jaren lang dragen ze het gewaad van geestelijken en tot op vandaag weten ze niet hoe het met hen gesteld is. Ze zijn veel stoutmoediger dan ik. Ik ben geroepen leraar te zijn en wanneer ik deze mensen hoor, vraag ik hoe ze eraan toe zijn en hoe ze tot daar gekomen zijn. En dan nog durf ik hierover geen oordeel te geven, en ik wend me tot onze Heer, en geeft hij het me dan niet, dan zeg ik: 'Lieve kind, wend je zelf tot God, hij zal het je geven.' Jullie echter willen iedereen op zijn plaats zetten en beoordelen op jullie eigen wijze en naar eigen goeddunken. Zo komen dan de wormen en ze eten van de goede groente die in Gods tuin zou moeten groeien. Ze zeggen dan: 'Zo plegen wij dat niet te doen; dat is een nieuwe manier en het komt voort uit een nieuwe geest', en ze vergeten dat hun de verborgen wegen Gods onbekend zijn. Ach, welke wonderlijke zaken zal men later nog zien bij hen die nu denken dat ze er goed aan toe zijn!

6

Sint-Paulus zei: 'De Geest werkt en geeft het onderscheid van geesten.'⁶ Kinderen, wie denken jullie, wie zullen het zijn aan wie God deze gave verleent van het onderscheid van geesten? Weet, die mensen zijn het, die door en door geoefend zijn op elke mogelijke manier, in het vlees en in het bloed, en ze hebben bekoringen doorleefd van de gruwelijkste en de zwaarste soort, en de vijand is in hen geweest en zij in hem, en geoefend zijn ze in merg en been. Dit zijn dan de mensen die de gave hebben van het onderscheid van geesten. Wanneer zij hiervan gebruik maken en de mensen in zich opnemen, dan zien ze meteen aan de geesten of

⁵ In de nummering van Hugueny, Théry en Corin (1930) ontbreekt nr. 4. Hun nummering wordt hier overgenomen.

⁶ 1 Kor. 12,10

ze van God komen of niet, wat de naaste weg voor hen is en wat hen hindert om die te gaan.

Ach kinderen, hoe schadelijk is het voor ons om de naaste waarheid te verliezen vanwege zulke kleine, onbenullige zaken, zodat we er voor altijd en eeuwig gebrek aan zullen hebben, ja, zolang God in de eeuwigheid is; wat we nu zullen mislopen, nooit valt het ons nog ten deel.

Dat wij dan allen in waarheid mogen verrichten zowel de diensten als de werken die Gods Geest ons gegeven en geleerd heeft, eenieder op de wijze die Gods Geest voor ons bedoeld heeft, daartoe helpe ons God.

Amen.

Elfde zondag na Drievuldigheid

DUO HOMINES ASCENDERUNT UT ORARENT (Lc 18,10)¹

48

De preek op het evangelie van Sint-Lucas voor de elfde zondag over de farizeeër en de tollenaar wijst ons op onze kleinheid en onmacht en bevat een goede richtlijn voor alle geestelijke mensen, waar elke gemeenschap zich aan houden moet.

1

Twee mensen gingen op naar de tempel om te bidden; een van hen was een farizeeër en de andere was een tollenaar.²

Deze twee mensen gingen de tempel binnen. Deze tempel, dat is de zeer minnelijke, inwendige grond van de ziel, waarin de Heilige Drievuldigheid zo liefdevol woont en zo edel werkt en zo rijkelijk al haar schatten heeft binnengeleid; en waarbinnen haar speling gelegen is en haar genoeg, en waarbinnen ze haar edele beeld en haar gelijkenis geniet. Niemand kan hier uitpuittend over spreken, want zo edel en verheven is deze tempel. Hier dan moet men binnengaan om te bidden. Twee mensen moeten het zijn die opgaan tot het gebed, wat zeggen wil: uitgaan boven alle dingen, uitgaan boven zichzelf, en binnengaan. Twee mensen moeten het zijn, de uiterlijke mens en de innerlijke mens, wil dit gebed tot zijn recht komen. En bidt de uiterlijke mens zonder de innerlijke mens, dan is dat van weinig waarde en het leidt tot niets.

Mijn lieve zusters, voor dit oprechte, ware gebed vindt men geen betere, geen nuttigere hulp om waarlijk vorderingen te maken, dan het heilige, eerbiedwaardige Lichaam van onze Heer Jezus

¹ Twee mensen gingen op naar de tempel om te bidden. (Luc. 18,10)

² Cfr. Luc. 18,10

Christus; moge een mens dit tijdig ontvangen en zich daarin vernieuwen en daarin wedergeboren worden. Mijn liefste kinderen, dat jullie deze grote genade nu vaker mogen ontvangen dan vroeger, hiervoor moeten jullie bijzonder dankbaar zijn, en jullie moeten hiervan profijt trekken, meer dan van al het andere; want de natuur is vandaag aan de dag zo zwak en sterk geneigd tot gebreken te vervallen, waardoor de mens veel behoefte heeft aan krachtige hulp en een houvast, die hem optrekt en hem ondersteunt, en dit is deze goddelijke spijs meer dan al het andere.

2

Een van deze mensen nu was een farizeeër – hoe het hem verging, dat is te vinden in het evangelie – de andere was een tollenaar, en hij bleef op afstand en durfde zijn ogen niet op te slaan naar de hemel, en hij zei: ‘Heer, erbarm u over mij, arme zondaar.’³ Gelukzaligheid viel hem ten deel. Waarlijk, ik zou willen dat ik deed zoals hij deed, en dat ik altijd mijn niets voor ogen had: het zou de edelste, nuttigste weg zijn die men maar vinden kan. Want het is deze weg die de mens gestadig en zonder middel in God binnenvoert; want waar God komt met zijn barmhartigheid, daar komt hij met heel zijn wezen en met zichzelf.

Net zoals deze zondaar deed, zo gedragen ook andere mensen zich, en deze mensen willen, omdat ze weet hebben van hun zonden, wegvlugten voor God, weg van dit heilige sacrament, en ze zeggen dat ze het niet aandurven. Nee, liefste zusters, net daarom moeten jullie er graag heen gaan, om aldus van je zonden verlost te worden, en zeg dan: ‘Kom, Heer, kom snel, voordat mijn ziel in zonde sterven zal, want het is nodig dat je snel komt, voordat ze helemaal gestorven is.’⁴ En weet dan waarlijk: waar ik een mens zou vinden die deed als deze tollenaar en die zich waarlijk voor een zondaar hield, zou hij deemoedig verlangen een goede mens te zijn, en bezat hij oprechte vrees, verlangde hij te

³ Luc. 18,13

⁴ Cfr. Joh. 4,49

leven naar de liefste wil van God en wilde hij zich van zijn gehechtheid aan de schepselen afkeren zo goed hij maar kon, ja, diezelfde mens zou ik in goed geweten om de andere dag zonder aarzelen het Lichaam van onze Heer geven, en ik zou dit vanuit de heilige schrift rechtvaardigen. Toen wij het heilig doopsel ontvingen, ons aan God verbonden, toen kregen we daarmee het recht op dit heilige sacrament, en dit recht kan ons door geen schepsel ontnomen worden, of we zouden het ons zelf moeten ontnemen.

3

Mijn liefste zusters, het is niet nodig dat men grote, ondervindelijke aandacht heeft en dat men grote, uiterlijke werken heeft gedaan; het is voldoende wanneer men zonder doodzonde is en graag goed zou willen zijn en door een deemoedige, eerbiedwaardige vrees gekenmerkt wordt en dat men toegeeft onwaardig te zijn en hulp nodig te hebben; dat is voldoende, en het is noodzakelijk en zeer nuttig. Wanneer de mens zo blijven wil, zo zonder zware zonde en terugval, dan is het noodzakelijk dat hij gevoed wordt met deze edele, sterke spijs; ze zal hem voeren naar de hoogten van een goddelijk leven. Daarom moeten jullie niet lichtzinnig hiervan afzien omdat jullie je gebrekkig weten, want dit moet net de reden zijn om er heen te snellen; want van daar komt alle kracht, alle heiligheid, alle hulp en troost, daarin treft men het aan, daar ligt het verborgen.

En oordeel niet over hen die dit niet doen. En die anderen zullen op hun beurt niet oordelen over hen die wel gaan. Want Sint-Augustinus zei: 'Men zal geen enkele mens oordelen vanwege iets wat hij doet, het zij dan dat de heilige Kerk hem veroordeeld heeft, geestelijk en wereldlijk.' En zou een mens een boosaardig, trots, hovaardig gemoed innerlijk en uiterlijk tonen en zou hij de dingen die hem hinderden, de schepselen, vrijwillig opzoeken: of zo iemand op waardige wijze opgaat, laat zijn oversten dat maar beslissen; of deze mens het ooit zonder gevaar zal kunnen doen, laten zij dat maar bepalen.

Over al deze zaken, lieve kinderen, moeten jullie je oordeel niet uitspreken, opdat jullie niet vergeleken zullen worden met de farizeeër die zichzelf verhief door over hem te oordelen die achter hem stond. Hoed je hiervoor als voor het eeuwig verlies van je ziel, en wees niet benauwd zouden jouw gebreken je duidelijk voor ogen gehouden worden; hoed je voor het zorgwekkende gebrek van dit oordelen.

4

Vroeger, toen ik de heilige broeders zag, die zich streng aan de orderegels hielden, wat had ik toen graag zo gedaan als zij, maar Onze Lieve Heer wilde het zo niet; ik beken dat ik zwak ben; ik vrees dat ik anders gedurende lange tijd vervallen zou zijn tot een farizeïsche levenswijze, vol van eigenliefde. En daarom, mijn geliefden, vrees niet, want Onze Lieve Heer heeft het goed met jullie voor. Vaak laat hij een mens van goede wil een zichtbaar gebrek behouden, zijn leven lang, opdat deze mens verdeemoedigd mag worden, in zichzelf en ook tegenover hen die met hem omgaan, om aldus gewezen te worden op zijn niets. En laat een mens hierdoor dan niet op een afstand blijven staan, maar vol liefde opgaan en zeggen: 'Ik ben niet waardig, dat je onder mijn dak komt; want naar jouw bodemloze barmhartigheid en naar de kostbare schat van jouw eerbiedwaardige verdienste ga ik op; het ontbreekt mij aan berouw, aan liefde en genade, wat ik bij jou vind; daar vindt men deugd en verlangen en al het goede.'

Kinderen, die zorgwekkende levenswijze waarover de hemelse Vader zo vertoornd was dat hij de hele wereld wilde vernietigen in de tijd van onze vader Sint-Dominicus, en het zijn gebed alleen was dat hem hiervan afhield, diezelfde levenswijze en diezelfde gebreken zijn overal weer opgekomen, en we weten niet hoe het ons zal vergaan. Er leeft bij ons een grote behoefte om een wijze te vinden waarlangs we de barmhartigheid van God kunnen verkrijgen, en hier past geen betere dan die waarbij de mens alles aflegt en het achter zich werpt, om zich dan liefdevol met God te verenigen in het heilige Lichaam van onze Heer.

Mijn allerliefste zusters, mijn lieve, tedere kinderen, doe dit dan altijd vol ijver en wanneer het jullie maar gegeven is, en laat het in de grond nooit moedwillig na wanneer je in jezelf het verlangen voelt om puur naar God te leven; en komt dit verlangen niet op, heb er verdriet van en voel hiertegen weerstand, en verkies dan al die zaken te ontvluchten die je afhouden van je zuivere louterheid, voor zover je daartoe in staat bent, en getrouw hieraan.

5

Kinderen, en de heilige orde waartoe jullie behoren – zou ik wereldse mensen voor me hebben, ik het zou het hun nooit zo vrijelijk geven, het zij dan ze waren bijzondere mensen, en ik kende hen en ze hadden me overtuigd. Waarlijk, kinderen, de heilige orde waartoe wij behoren, jullie met mij en ik met jullie, zeer eerbiedwaardig is deze, en dankbaar moeten we allen zijn, dat ons de Heer hierin uitgenodigd heeft en ons geroepen heeft weg uit de zorgwekkende wereld, om hem alleen te dienen en hem alleen te leven.

Kinderen, laat ons gehoor geven aan dit roepen, toegewijd en vol aandacht. Lieve kinderen, sla steeds acht op deze eerbiedwaardige roep, zodat je je voortgang zelf kunt waarnemen en ook anderen die zullen kennen, en je de vruchten leert zien van de opgang naar het eerbiedwaardige sacrament; alle voorschriften dan van deze heilige orde, volg ze en wees hier ijverig.

Ik bedoel met al deze voorschriften niet dat een oude, zwakke zuster waken moet of vasten, of uiterlijke werken moet doen die boven haar macht liggen, maar ik doel op het stilzwijgen op de tijden en de plaatsen zoals voorgeschreven door de heilige orde. Kinderen, de vrucht en het nut die hieruit voortkomen, niemand kan die volledig kennen of doorgronden.

6

En daarbij: de woorden die men spreekt, die moeten zoet zijn en zacht en vreedzaam. Ontvalt je een hard woord, laat daarop onmiddellijk een deemoedige buiging volgen voor God en de mensen. Valt iemand je aan met harde, pijnlijke en luide woorden, beantwoord dat dan met een zachtmoedig, vriendelijk gelaat en een of twee woorden, en laat het daarbij.

Neem jezelf ook goed waar, opdat je niets met genot zult bezitten of gebruiken en aan niets vast wil houden omwille van het genoegen aan jezelf of aan iemand anders, niet aan kleren of omslagen, aan kleinodiën of gezelschap. En alle dingen die jullie redelijkerwijs en volgens voorschrift nodig hebben, kleren of pelzen, zoveel als nodig is, God en de orde zullen het jullie wel geven. Heb grote broederliefde onder elkaar en wees dienstbaar in deemoedigheid en in liefde naar elkaar, en wees zachtmoedig en niet hard of afwijzend tegenover een ander, wat er tussen jullie ook gebeuren mag. Jullie moeten je oefenen in het doen van deugdzaam werken op liefdevolle wijze en onder elkaar, en liefdevol moeten jullie wedijveren in het verrichten van dienstbaar werken aan elkaar, niet ten behoeve van je gelijken, maar ten behoeve van iedere, oude, zwakke zuster, haar moet je het werk en de last opgewekt en dienstbaar uit handen nemen om deze voor haar dan te dragen; want deed je dit alleen voor je gelijken, welke waarde had het dan voor God? Ook de heidenen doen dit – zoals onze Heer in het evangelie zegt⁵.

En wanneer je dan om een goede daad beschimpt wordt of bespot of gesmaad, geef dan geen weerwoord, rechtvaardig je niet en klaag niet. In het koor, beijver je daar vooral om de stilte te bewaren, net als op alle plaatsen waar dat hoort: in de slaapzaal en op veel andere plaatsen. In het koor, wees daar van grote eerbied vervuld, want het Lichaam van onze Heer is daar waarlijk tegenwoordig; sta er met neergeslagen ogen en met toegewend gemoed en verenigd in je gemoed voor de tegenwoordigheid van

⁵ Mat. 5,46-47

de eeuwige koning, voor zijn aangezicht. Zou een jonge vrouw voor een koning staan, wetend dat hij haar gadesloeg, wanneer ze verstandig zou zijn, ze zou zich weten te gedragen en zeer eerbiedig en beleefd en beschaafd zijn. Hoe dient elke mens met al zijn krachten, de innerlijke en de uiterlijke, dan te staan voor zijn Heer en God, en jullie voor je uitverkoren bruidegom, hij die jullie onophoudelijk gadeslaat, zowel jullie innerlijk als uiterlijk?

En ook, zeer geliefde zusters, moeten jullie de getijden met grote eerbied zingen of lezen en met een ingekeerd gemoed, voor zover jullie daartoe in staat gesteld zijn. En weet dan, voor je gewetensrust: je voldoet aan het gebod door de woorden helemaal uit te spreken, en mocht je er met je gedachten niet bij zijn, dan hoef je ze niet te herhalen; de mens betaalt dan met de woorden, als hij zijn verlangen en gedachten maar niet gericht houdt op iets dat tegenstrijdig is aan het gebed.

Nu staat er in het evangelie: 'Aan de vruchten zal men hen kennen.'⁶ Dit dan zijn jullie uitwendige vruchten waaraan jullie jezelf kunt kennen en gekend zult worden en waarvoor niemand te oud is of te zwak: dat men liefde geeft en trouw is aan elkaar en dat men geduldig is en zachtmoedig. Hieraan kan een mens voldoen, liggend op zijn bed, hoe zwak hij ook zijn mag. Jullie moeten nu ook de vruchten van jullie innerlijk kennen, dat wil zeggen, dat jullie je afgescheiden moeten houden van alles waarvan God niet de ware oorzaak is. Tijdverspilling moet voor jullie zijn als een kwaadaardig gif.

Graag moeten jullie je in de afzondering en in de eenzaamheid begeven, om je daar over te geven aan God en je met hem te verenigen, en in de bloeiende, minnelijke boom dan klimmen van het eerbiedwaardige leven en lijden van onze Heer Jezus Christus en in zijn verheerlijkte wonden, om vervolgens hoger te klimmen

⁶ Mat. 7,20

tot de hoogten van zijn eerbiedwaardige godheid; daar zullen jullie in- en uitgaan en jullie zullen grazige weiden vinden.⁷

7

En bij de vruchten van een dergelijk leven zullen jullie deze hoogst eerbiedwaardige genade van het hoge sacrament tot jullie nut en voortgang gebruiken.

En wanneer de goede zusters die dit uit vrees niet doen – ook dat is goed – omdat deze handelwijze hun niet bevalt, en er hierdoor lijden ontstaat of moeilijkheden rijzen of woorden vallen – want elk goed werk zal vaak met lijden gepaard gaan – dan moeten jullie dit in grote deemoedigheid en zachtmoedigheid verdragen. En ook al is het goed dat men het uit diepe, nederige deemoed achterwege laat, het is mateloos en onbegrijpelijk veel beter en verhevener om het uit liefde toch te doen.

De zieke heeft een arts nodig en vooral een arts die hem gezondheid brengt. Laat deemoedige vrees jullie er niet van afhouden: worden jullie gebreken je duidelijk voor ogen gehouden, dan is dat een zeker teken dat dit heilige sacrament zijn werk bij jullie ontplooid heeft. Want wanneer het geneesmiddel de ziekte uitdrijft, en er uitslag verschijnt, dan ziet het er naar uit dat de mens zal genezen en dat de ziekte zal verdwijnen. Net zo is het met de mens gesteld: wanneer zijn gebreken zich voor de ogen van zijn verstand groot en duidelijk openbaren en ze hem dan tegenstaan, dan is dat een groot en zeker teken dat de mens in de grond genezen zal. Wanneer de mens in zichzelf de wens bespeurt om graag te willen leven overeenkomstig de liefste wil van God en hij zich hier dan naar gedraagt zo goed hij kan, en wanneer hij het bovendien niet doet uit domme overmoedigheid of uit blinde vermetelheid of uit eigendunk en verwaandheid, ja, wanneer hij van deze giftige dingen niets in zichzelf aantreft, dan kan hij vrijelijk en onbezwaard opgaan; en lijdt hij onder zijn misstappen:

⁷ Cfr. Joh. 10,9

hoe vaker hij gaat, des te beter en nuttiger en vruchtbaarder het zijn zal.

En wanneer onze lieve zusters dan deze vrucht en het grote goed van haar werkzaamheid niet meteen 's ochtends bespeuren, omdat ze misschien moeten zingen of lezen of hun werk in de gemeenschap moeten doen, zoals de regel en gewoonte het voorschrijven, bijvoorbeeld in de refter, dan geeft dat niet; laat hen wachten tot na het eten of tot de vespers of tot na de completen: dan komt onze Heer net zo goed met zijn werk als 's ochtends; verwacht het altijd. Waar het maar ruimte vindt, daar werkt het heilig sacrament.

8

Wat betreft, lieve zusters, het overvallen worden door dagelijkse gebreken en fouten, het is iets waar de mens zich in dit leven niet helemaal van bevrijden kan; maak je er maar geen al te grote zorgen over wanneer ze niet allemaal gebiecht worden, maar wees deemoedig en oprecht en biecht ze aan God, beken voor hem je schuld en wees berouwvol, oprecht en vol aandacht. En de biechtvader moeten jullie niet te veel van zijn tijd nemen, zulke zaken moet men in de vergadering bespreken. De regel stelt dat niets uit noodzaak in de biecht thuishoort, slechts doodzonden. Maar de dagelijkse zonden, die worden gedelgd door berouw en door een Paternoster, door kniebuigingen en meer van soortgelijke zaken. En voelt de mens geen berouw hierover, laat hem daar dan berouw over hebben. Want dit is berouw: berouw te hebben over dit gebrek aan berouw. En ontbreekt begeerte, laat men dan begeren te begeren, en heb de liefde lief uit liefde.

9

En bij alles moet men zich oefenen in daden van liefde, dat is nuttig en vruchtbaar bovenal. Het wil zeggen, dat de mens dankbaar moet zijn voor de vele goede dingen die God hem en alle mensen en engelen gegeven heeft; al zijn krachten zal hij richten op de grote liefdestekenen die God hem bewezen heeft op

elke wijze en in elk werk in het algemeen en hem in het bijzonder, door zichzelf, door zijn leven en zijn lijden. Laat hem dan hier tegenoverstellen zijn eigen kleinheid, zijn onwaardigheid en nietigheid en de hemel en aarde vragen, en alle schepselen daarbinnen, hem te helpen danken en loven, want hij kan het niet alleen.

En laat hem hier dan in betrekken, in één enkelvoudige blik, de gehele christenheid, de levenden en de doden, vooral hen waarvoor hij bidden wil. Al deze mensen zal hij vol innig verlangen gedenken, in één enkelvoudige blik, en met bijzondere liefde voor het leven en lijden van onze Heer Jezus Christus: in één enkelvoudige blik zal hij het overzien, zoals men naar duizend mensen kijken kan als hadden ze één gelaat. Dit inkeren van het gemoed, steeds en steeds opnieuw dient het te gebeuren, met iedere blik, keer op keer, om hiermee dan terug te stromen in God, werkend en denkend in werkdadige liefde, met alles wat men ooit van God ontving, niets beschouwend als behoorde het ons toe; steeds zal men het allemaal aan hem weer opdragen. Aan niets zal men vasthouden, slechts aan zijn loutere niets en armoede. En men zal zich ook niet afvragen en disputeren of het God is die ons innerlijk tegemoet treedt en zich aan ons toont; laat men zich maar houden bij zijn kleinheid en zijn loutere armoede en niets, overeenkomstig de waarheid. Men zal God het zijne laten en geheel terugkeren in zijn begin, zoals onze Heer Jezus Christus: met al zijn krachten was hij hier steeds naar toegewend, zowel met de hogere als met de lagere. Die mens dan die het meest hem gelijkend is in zijn navolging, dat is de meest volmaakte; want de mens zal niet zo gemakkelijk en snel wegzinken naar omlaag zonder enigszins in ongelijkheid te vallen en een deel van zijn louterheid te verliezen.

Laat hij dan met bodemloze deemoed opnieuw beginnen en zijn blik weer naar binnen richten en verzinken terug in de oorsprong. En dit alles door het leven en het lijden van onze Heer Jezus Christus: hoe gelijkjer, hoe hoger en zuiverder daardoor, hoe goddelijker en waarachtiger; en steeds onder verkleining van

zichzelf en in een volledig vernietigen. Men zal doen of denken als de zieke vrouw die zei: 'Kon ik toch de zoom van zijn kleed aanraken, ik zou zeker genezen'⁸. Met de rand of de zoom van zijn kleed wordt het kleinste ding bedoeld dat ooit van zijn heilige mensheid uitging; en wanneer dan het kleed de heilige mensheid betekent, dan is de rand van het kleed een druppel van zijn heilige bloed. De mens nu zal moeten erkennen dat hij het allerkleinste van dit alles niet aanraken kan vanwege zijn eigen armzaligheid; zou hij dit in zijn zwakheid aanraken, hij zou zonder twijfel genezen van al zijn ziektes.

Laat de mens zich daarom bovenal neerleggen bij zijn niets. Wanneer de mens de hoogte van alle volmaaktheid bereikt, meer dan ooit is het voor hem dan nodig om te verzinken in de allerdiepste grond, tot aan de wortels van de deemoed. Want zoals het hoogste punt van een boom voortkomt uit het diepste van de wortels, zo komt elke top van het leven voort uit de grond van de deemoed. En daarom werd de tollenaar toen hij zich als de geringste bekende en zijn ogen niet naar de hemel durfde opslaan, hoog verheven; en gerechtvaardigd keerde hij huiswaarts.⁹

Dat wij ons nu allen op de wijze van deze tollenaar waarlijk mogen verootmoedigen, opdat wij gerechtvaardigd worden, daartoe helpe ons de Vader en de Zoon en de Heilige Geest.

Amen.

⁸ Mat. 9,21; Mar. 5,28

⁹ Cfr. Luc. 18,9-14

Twaalfde zondag na Drievuldigheid I

BENE OMNIA FECIT: SURDOS FECIT AUDIRE ET MUTOS LOQUI.
(Mc 7,37)¹

49

De preek op het evangelie volgens Sint-Marcus voor dezelfde twaalfde zondag toont hoe een godlievende mens niet aanmatigend wordt bij vreugde en niet moedeloos in het lijden, wanneer zijn oren geopend zijn door de zeven gaven van de Heilige Geest.

1

We lezen in het evangelie voor vandaag dat onze Heer uit de ene landstreek opging naar een andere, en men bracht een mens naar hem, doof en stom was hij vanaf zijn geboorte. En dat gaat noodzakelijkerwijs samen: is een mens doof geboren, dan zal hij stom zijn; wanneer hij nooit heeft gehoord, dan weet hij ook niet wat spreken is. Deze dove mens nu, onze Heer stak zijn vinger in diens oor en zijn speeksel deed hij op diens tong en hij zei: 'Effece', wat zeggen wil: 'Wordt geopend'. Toen het volk het gebeuren zag, kwamen ze nader en vol van verwondering zeiden ze: 'Hij heeft alles goed gemaakt, hij heeft de doven horend gemaakt en de stommen sprekend.'²

Kinderen, het is belangrijk dat men onderzoekt wat het is dat de mens hier doof maakt. Omdat onze voorouders, de eerste mensen, een open oor hadden voor de influisteringen van de vijand, zijn ze door wat ze hoorden toen doof geworden en wij werden het na hen. De minnelijke influisteringen van het eeuwige Woord kunnen we hierdoor horen noch verstaan, en toch weten we dat

¹ Hij heeft alles wel gedaan. Hij laat doven horen en stommen spreken.
(Mar. 7,37)

² Cfr. Mar. 7,31-37

het eeuwig Woord ons onuitsprekelijk en inwendig nabij is in onze grond; zichzelf noch zijn eigen natuur noch zijn denken noch alles wat men een naam geven kan of uitzeggen of verstaan kan, niets van dit alles, is hem innerlijk zo nabij als het eeuwige Woord dat in de mens is.³ Onophoudelijk spreekt het in de mens; maar de mens hoort het allemaal niet door de grote doofheid die zich van hem meester maakte.

Wiens schuld is het? Ik zal het jullie zeggen. Er is de mens iets, ik weet niet wat, ter ore gekomen, en het heeft hem zijn oren verstoppt, zodat hij het minnelijke Woord niet kan horen, en verblind is hij geraakt en stom, zodat hij zichzelf niet kent. Zou hij van zijn innerlijkheid willen spreken, het zou hem niet lukken, hij weet niet hoe hij het met hem gesteld is en zijn gangen zijn hem niet bekend. Dat is de oorzaak. De vijand heeft hem iets in zijn oor gefluisterd, en de mens liet het binnen, en zo kwam het dat hij doof en stom geworden is.

Wat is dat dan, dat schadelijk gefluister van de vijand? Het is alle wanorde die in je opkomt en op je inspreekt, het kan gelegen zijn in de liefde voor of de gerichtheid op de schepselen, of het is de wereld en wat daar allemaal bij hoort: goed of eer, vrienden of verwanten, je eigen natuur en wat aangedragen wordt door de liefde en gunsten van de schepselen: langs al deze dingen dringt zijn gefluister bij je binnen, altijd zoekt hij de mens op.

Let goed op, waarheen de mens geneigd is, inwendig of uitwendig, het zij tot vreugde of tot verdriet, meteen zal hij zich ertussen mengen en hem langs die weg verleiden door hem dat in te fluisteren. En de beelden die opgeroepen worden, die stromen voor de oren van zijn innerlijk, waardoor het eeuwige Woord door hem niet gehoord kan worden. Zou dan de mens meteen en snel zijn oren, zijn gemoed hiervan afkeren, hij zou deze verleiding gemakkelijk achter zich kunnen laten. Maar zolang de mens zijn oor hier te luister legt en het gefluisterde overweegt, er gesprekjes mee voert en er omgang mee heeft, en hij daar dan

³ Cfr. Augustinus, *Confessiones*, III,6,11

wankelmoedig staat, twijfelend of hij toegeven zal of niet, is hij zo goed als overwonnen; de bekoring is dan op zijn sterkst. Beter is het om ogenblikkelijk, vol overtuiging en vastbesloten je oren af te wenden: je hebt dan al bijna gewonnen. Het stelt je in staat om dit inwendig Woord te horen, en het bevrijdt je van deze doofheid.

2

Deze doofheid treft niet alleen wereldlijke mensen, maar ook mensen die een geestelijk leven leiden bij wie de genegenheid en aandacht uitgaat naar schepselen; zijn ze hiervan vervuld en de duivel merkt het, dan roept hij die beelden in hen op waarvan hij weet dat ze ervoor ontvankelijk zijn. Sommigen worden doof door hun eigen opvattingen en hun gewoontes in de werken van de zinnen, en ze maken zich in hun uiterlijke manieren eigen wat ze langs de uiterlijke zinnen overgenomen hebben van de schepselen.

Dit alles stroomt de mensen voor de oren, zodat het eeuwige Woord in de mens niet gehoord en op geen enkele wijze verstaan kan worden. Weliswaar is het voor de mens nodig goede innerlijke gewoontes te hebben, maar dan zonder eigenwilligheid – zoals het gebed of de heilige beschouwing en andere zaken waarlangs de natuur opgewekt wordt en de geest verheven en de mens naar binnen getrokken wordt. Maar dit moet gebeuren zonder toe-eigening, enwel zo dat zijn innerlijk hierdoor beter luistert naar het inwendige woord en de inwendige grond. En laat de mens niet doen als sommige verstokte mensen, die tot aan hun dood volharden in hun uiterlijke gewoontes en die geen vooruitgang zoeken, en bij wie, wanneer God in hen spreken wil, er altijd iets is dat hun oren verstopt houdt, waardoor zijn woord door hen niet gehoord kan worden. Kinderen, van deze hindernissen zijn er zo wonderlijk veel, en zoveel mensen bevinden zich in een dergelijke toestand; welke ellende zal men zien, aan het einde, wanneer alles geopenbaard wordt.

3

Dit woord nu, in niemands oren wordt het gesproken, slecht bij hem die liefde heeft tot God. Want zoals het evangelie zegt: 'Hebben jullie mij lief, dan zullen jullie mijn woord kunnen horen.'⁴ Sint-Gregorius zegt: 'Wil je weten of je God liefheeft, dan sla er acht op, of, wanneer pijn en lijden je treffen, het zij van buitenaf of van binnenuit, vanwaar het ook komen mag – inwendig: door herhaaldelijk benauwenis, zodat je niet meer weet hoe je je nog keren of wenden kan en niet weet waar je aan toe bent, en je nergens meer over weet te oordelen; uitwendig: door de storm van het lijden, die op onvoorspelbare wijze komt en met een beklemmende aandrang – of je dan desondanks in je innerlijke grond kalm en onaangedaan blijft, en of je je hierdoor niet laat verleiden tot onbetamelijkheden in woorden, handelingen of gedrag. Is dat het geval, dan hoeft er niet aan getwijfeld te worden: je hebt God lief.' Waar er waarachtige liefde is, daar blijft de mens uitwendig ingetogen bij vreugde en beheerst bij lijden. Word je ontnomen, word je gegeven, blijft de beminde minnaar je nabij, dan behoud je de inwendige vrede. Of de uitwendige mens nu klaagt of huilt, laat men het verdragen; wanneer de inwendige mens maar in vrede blijft en hij aan Gods wil genoeg heeft, en God hem nabij blijft. En is het met jou zo niet gesteld, dan ben je waarlijk doof, en het eeuwige woord is waarlijk niet gehoord.

Hieraan kun je ontdekken of je een werkdadige liefde bezit: dat steeds wanneer je je oefent in dankbaarheid voor het vele goeds dat God jou en alle schepselen heeft gedaan in de hemel en op aarde, door zijn heilige, vergoddelijkte mensheid en door al die gaven en genaden die uit hem onophoudelijk toestromen tot alle mensen, dat je oefening hierbij in liefde dan uitgaat tot allen, niet slechts tot de jouwen, maar tot alle mensen, nonnen, monniken of begijnen, van welke aard en met welke levenswijze dan ook, ja, dat hierin dan steeds werkdadige liefde aanwezig is. Je moet je zelf niet met een op jezelf gerichte liefde liefhebben, en ook het

⁴ Cfr. Joh. 14,23

jouwe niet. Kinderen, de werkdadige liefde die uitgaat naar allen, die is uitermate en wonderbaarlijk nuttig. Weet, kinderen, bij de ware, gelouterde, verlichte vrienden van God smelt het hart van liefde voor alle mensen, de levende en de dode. En zouden deze mensen er niet zijn, we zouden er slecht aan toe zijn.

Je zult je liefde ook naar buiten laten uitstralen, zoveel je maar kunt: door gaven, troost, hulp en raadgevingen – zonder je zelf daarbij te beroven van het noodzakelijke – en wanneer iemand dat dan niet vermag, laat hij dan zijn liefde aansporen, om, zou hij daartoe in staat zijn, het graag te doen en zo goed hij kon. Dat dan zijn de ware tekenen van liefde waaraan men zien kan dat een mens niet doof is.

4

Nu komt onze Heer en steekt zijn heilige vinger in het oor van de mens en met zijn speeksel bevochtigt hij de tong van de mens, en de mens gaat spreken.

Ach, kinderen, wonderlijke dingen zouden hierover gezegd kunnen worden. Maar we willen nu spreken over de zeven heilige gaven van de Heilige Geest die de mens gegeven worden met dit naar binnen dringen. En hierdoor wordt de mens waarlijk horend.

Bij de eerste wordt hem de geest van vrees gegeven, deze ontnemt de mens zijn eigenwilligheid en leert hem wegluchten en zich in alles te hoeden voor elke ongeordende aanmatiging en eigendunk.

Dan de geest van mildheid; deze maakt de mens zachtmoedig, vriendelijk en barmhartig; over het werk van een ander velst hij geen hard oordeel, veeleer benadert hij hem verdraagzaam.

Met derde vinger komt de geest van wetenschap; hierdoor krijgt de mens inzicht, dat wil zeggen: inwendig wordt hem gewaar hoe zich inwendig op te stellen overeenkomstig de liefste wil van God.

De vierde gave is de goddelijke sterkte; met deze gave ontvangt de mens een goddelijke kracht, zodat het voor hem lichter wordt en minder moeite kost alles omwille van God te dragen, te doen of te laten.

Dan de vijfde, dat is de geest van raad; zij die hier acht op slaan en hem volgen, het worden zeer minnelijke mensen.

Vervolgens komen twee grote, lange vingers, namelijk 'verstand' en 'smakende wijsheid'. Ach, kinderen, ze zijn zo verheven en van zulk een bovenmatige edelheid, beter is het hen te ervaren dan over hen te spreken.

Dat ons nu waarlijk de oren geopend mogen worden, opdat we het eeuwige Woord binnen in ons mogen horen, daartoe helpe ons God.

Amen

Twaalfde zondag na Drievuldigheid II

LITTERA OCCIDIT, SPIRITUS AUTEM VIVIFICAT. (2 Cor 3,6)¹

50

De preek op het epistel van Sint-Paulus voor de twaalfde zondag leert ons hoe God te lijden, in al zijn gaven, in al zijn lasten, met ware lankmoedigheid.

1

‘De letter doodt en de Geest maakt levend.’² Twee manieren van zijn treft men aan, tweeërlei levenswijze bij het volk en de vrienden van God; hoorde de ene bij het oude verbond, de oude wet, de andere hoort bij het nieuwe verbond, de nieuwe wet.

De oude wet, alle mensen dienden zich hieraan te houden, wilden ze behouden blijven zolang Christus nog niet geboren was; alle voorschriften moesten ze opvolgen, totdat het nieuwe verbond kwam met haar wet en haar voorschriften. Deze oude wet is een weg geweest, een volledig voorafbeelding van de nieuwe wet, en in elk gedeelte kan men de nieuwe reeds ontdekken, de oude weg bereidt aldus de nieuwe voor; want wil een ding ontvangen, dan moet het eerst ontvankelijk worden. De oude wet kende veel niet te dragen lasten, en gruwelijke oordelen, en strenge bewijzen van Gods gerechtigheid, en slechts een in duisternis gelegen, verre hoop op verlossing; maar de poorten daartoe, voor hen bleven ze stevig gesloten, zodat ze er met al hun lijden en met al hun werken niet binnen konden gaan. Hun verlangen hiernaar was groot, en lang en moeizaam was het wachten voordat het nieuwe verbond kwam, wat zeggen wil: vrede en vreugde in de Heilige Geest.

¹ De letter doodt, maar de Geest maakt levend. (2 Kor. 3,6)

² 2 Kor. 3,6

Wie toetreden wil tot het nieuwe verbond, daarover kan geen twijfel bestaan, hij moet vanuit het oude komen, hij zal de lasten moeten dragen en hen ondergaan en zich buigen onder de machtige hand van God³; alles moet hij dragen, innerlijk en uiterlijk, waarvandaan het ook mag komen. Kinderen, let hier goed op, de dingen kunnen heel anders zijn dan jullie menen dat ze zijn; houd vast aan Gods leer. Wie ontvangen heeft, laat hij hier wijselijk aan vasthouden, zolang hij het bezit; en onderwerp je en zoek God in alles, op elke wijze en door wie hij ook maar tot je komt.

Willen jullie tot het nieuwe geraken, dan moeten jullie eerst het oude lijden. Wees op je hoede, in deemoed van hart, bij elke troost die je zal toevallen, van binnen of van buiten, want hiermee kan men niet voortgaan op de weg, en deze weg moet men gaan, geen enkele andere; je mag het draaien of keren hoe je wilt, zo moet het zijn. Zoek je troost daarom niet in de sacramenten, in geestelijke verlichtingen, in goddelijke gevoelens of in de hulp van mensen.

Lieve mensen, laat de oude mens⁴ buigen onder de arbeid van het oude verbond en doe het in deemoed en gelatenheid; en draag God in al zijn gaven, verdraag al zijn de lasten; want waarlijk, zijn last is licht en zijn juk zacht.⁵

2

Lieve kinderen, vanuit de grond van mijn hart vertrouw ik jullie toe aan de gevangenschap van het kruis van onze Heer Jezus Christus, moge het in en buiten jullie zijn, voor en achter jullie; mogen jullie de zware last met oneindige gelatenheid dragen, zoals God het wil en het eeuwig zo gewild heeft; voor jullie uit, opdat het jullie moed mag geven in elk toekomstig lijden, en achter jullie, waar verachting door de mensen is en bespottung en achterklap. Zo zal de oude mens dan buigen onder het oude verbond, totdat Christus waarlijk geboren wordt in jullie met het

³ Cfr. 1 Petr. 5,6

⁴ Cfr. Ef. 4,22-24; Kol. 3,9-11

⁵ Cfr. Mat. 11,30

nieuwe verbond, waar dan waarlijk vrede zal opstaan en vreugde. De heilige vaders, hoe groot hun verlangen ook was, ze moesten desondanks wachten, wel vijfduizend jaren. Maar waarlijk, wilden jullie je op die wijze overgeven, jullie hoefden niet eens een jaar te wachten. Bedenk, hadden jullie de vierdaagse koorts een of twee jaren lang, jullie zouden hem moeten lijden.

3

Het andere lijden in het oude verbond bestond uit gruwelijke oordelen, en uit strenge bewijzen van Gods gerechtigheid. Deze maakten zich op menigerlei wijze bemerkbaar, in lijden en in gewetenskwelling. Menigeen wil ze kwijtraken door te biechten; maar al biechtte je duizend keer, het zou je niet helpen: wanneer een doodzonde gebiecht is en genoegdoening gedaan, dan moet men al het andere aan God overlaten en het dragen totdat God het wegneemt: biecht tot hem. Anderen ondervinden inwendig duisternis; die willen ze van zich afschudden door vragen te stellen en met toe te horen, en ze hopen op deze wijze ooit iets nieuws te horen, en reikhalzend kijken ze hiernaar uit. Loop het je leven lang na, het zal je niet helpen, van binnen moet je hulp verwachten, en daar moet je het aannemen, want anders leidt het tot niets.

4

Ook heb ik een mens gezien, de heiligste, inwendig en uitwendig, die ik ooit gezien heb; niet meer dan vijf preken had hij gehoord in zijn leven; toen hij wist en zag waar het over ging, toen was het genoeg voor hem, en hij stierf waar hij aan sterven moest, en leefde waar hij voor leven moest. Laat het gewone volk lopen en toehoren, opdat het niet vertwijfelen zal noch tot ongeloof vervallen, maar zij die God inwendige en uitwendig willen toebehoren, laten zij zich tot zichzelf wenden en tot zichzelf inkeren. Willen jullie ooit waardig worden, zoek dan niet langer buiten maar keer inwaarts in jezelf; door woorden zullen jullie het nooit verkrijgen, horen mag je er zoveel je maar wil, maar heb God lief en zie naar hem uit vanuit de grond van je hart en heb je

naaste lief als jezelf, laat alles voor wat het is, en laat je hart zoals dat van de heilige vaders naar God uitgaan, en verlang te verlangen, en laat de dingen zijn.

5

Het derde kenmerk van het oude verbond, het was de in duisternis gehulde, verre hoop op verlossing; de poorten waren gesloten, en er was geen profeet die kon zeggen wanneer die verlossing zou komen. De mens moet zich aan God overgeven in eenvoud en vol vertrouwen en het overlaten aan zijn eeuwige wil; en wil de mens dat dit geschieden zal, laat hij dit dan doen in geduldige gelatenheid: zonder twijfel, God zal komen, en geboren worden. Maar wanneer? Laat dat aan hem over; bij sommigen in hun oude dagen, bij sommigen in hun laatste dagen, laat het allemaal aan hem over. Het is niet nodig om bijzondere oefeningen te doen: houd je aan de geboden en het heilige geloof; leer de artikelen van het geloof en de heilige geboden, verdraag en laat alles aan God over; vast en zeker, in jullie zal Christus geboren worden; het nieuwe verbond, de vrede in de waarheid en de vreugde in de Heilige Geest zal in jullie geboren worden. Een leven engelachtig in geestesscherpte en verstand, jullie beschouwen dit als iets groots, en toch, nog veel groter dan dit is het⁶. De Geest verwekt een waar goddelijke leven van zichzelf, boven engelachtig leven of menselijk begrip, en boven alle zinnen en het verstand, maar slechts langs deze weg en langs geen andere. Iemand kan wel zover komen dat hij dit edele zijn verstaat en dat hij er met de zinnen bij rond dwaalt en met het verstand, maar om er binnen te geraken en het te leven, op geen andere wijze zal men zover kunnen komen dan door deze weg te gaan: ware gelatenheid; men zal het dan ongetwijfeld vinden.

De levieten droegen de ark, maar hier draagt de ark ons.⁷ Hij die God nu niet wil lijden in zijn gerechtigheid en in zijn oordelen, hij ondergaat zonder enige twijfel in de eeuwigheid zijn

⁶ Cfr. Fil. 4,7

⁷ Cfr. Deut. 10,8

gerechtigheid en zijn eeuwige oordeel. Niet anders dan zo zal het zijn, draai of keer het hoe je wilt, laat af en lijd het, waarlijk, zo draagt God ons in alles, in elk lijden, in elke droefheid, zo drukt God zijn schouder onder onze last en helpt hij ons ons lijden te dragen. Lijd omwille van God, want onderwierpen we ons waarlijk aan God, geen lijden zou voor ons ondraaglijk zijn; want daar we nu zonder God zijn en bevangen door onze eigen zwakheid, daarom zijn we niet in staat te dulden en brengen we niets tot stand.

Dat wij allen Gods juk waardig mogen dragen, daartoe helpe ons God.

Amen.

Dertiende zondag na Drievuldigheid I

BEATI OCULI QUI VIDENT QUOD VOS VIDETIS ET C.

(Lc 10,21-24)¹

51

De preek op het evangelie van Sint-Lukas, voor de dertiende zondag, leert ons te zoeken naar dat ene dat God zelf is en leert ons onze eigen blindheid en kleinheid te onderkennen, waardoor we gevoerd worden tot de juiste deemoedigheid van geest en natuur.

1

Men leest dat onze Heer zich ooit verheugde toen hij in zijn innerlijk hen zag die door zijn Vader uitverkoren waren; en hij zei: 'Ik dank je, hemelse Vader, dat je deze dingen verborgen hebt voor de groten en de wijzen van deze wereld en geopenbaard hebt aan de kleinen.'² Toen wendde hij zich tot zijn beminde leerlingen, keek hen aan, en vertelde hun wat we nu lezen in het evangelie voor deze dag van de week van dit tijdeigen: 'Beati oculi qui vident que vos videtis, zalig zijn de ogen die zien wat jullie zien; want veel wijze koningen en profeten verlangden te zien wat jullie nu zien, en zagen het niet, verlangden te horen wat jullie horen, en hoorden het niet.'³ Toen kwam een wetgeleerde en deze wilde onze Heer op de proef stellen en hem ten val brengen; hij ondervroeg hem en zei: 'Meester, wat moet ik doen opdat ik het eeuwige leven zal bezitten?' En onze Heer antwoordde hem zachtmoedig, hoewel hij goed wist dat zijn bedoeling vals was: 'Wat lees je in de wet?' Toen zei die ander: 'Dat men God zal

¹ Zalig de ogen die zien wat jullie zien etc. (Luc. 10,21-24)

² Luc. 10,21

³ Luc. 10, 23-24

liefhebben met heel z'n hart en ziel en met heel z'n gemoed, en de naaste als zichzelf.' Toen zei onze Heer: 'Doe dat en je zult leven.'⁴

Nemen we nu het eerste woord: 'Zalig zijn de ogen die zien wat jullie zien.' Tweeërlei ogen heeft de mens: uitwendige ogen en inwendige ogen. En zou het inwendige oog er niet zijn, slecht en armzalig gesteld zou het zijn met dat uitwendige oog, ja, met de mens in zijn geheel: als een stuk vee zou de mens zijn, of als welk dier ook.

Lieve kinderen, waardoor komt het toch dat het edele verstand, het inwendige oog, zo erbarmelijk verblind is, zodat het het ware licht niet ziet? Dat verderfelijke gebrek ontstaat doordat er een dikke, grove huid, een dik vel overheen is getrokken; het is namelijk de liefde en genegenheid voor het schepselijke, voor zichzelf of voor iets van het zijne, waardoor de mens blind en doof geworden is, tot welke stand die mens ook mag behoren, de wereldlijke of de geestelijke. En in deze toestand ontvangen ze het heilige Lichaam van onze Heer, en hoe vaker dit gebeurt, hoe dover ze zijn en hoe blinder ze worden, en hoe dikker die huid wordt.

Kinderen, hoe komt het, denken jullie, dat een mens op geen enkele wijze in zijn grond geraken kan? Schuld hieraan zijn die dikke, afzichtelijke huiden zo dik als het voorhoofd van ossen; zijn innerlijk is door hen zo toegedeekt, dat God noch zichzelf daarin doordringen kan: het is dichtgegroeid. Weet dan dat sommige mensen wel dertig of veertig huiden kunnen hebben, huiden dik, grof en zwart als berenhuiden. Wat zijn dat voor huiden? Het zijn al die dingen waaraan je je vrijwillig overgeeft, het zij moedwillig in woorden of in werken met welwillendheid of in onwelwillendheid, aan hoogmoedigheid, eigenwilligheid, behagen aan iets zonder God, hardvochtigheid, lichtvaardigheid, onachtzaamheid in gedrag etc. Al deze dingen maken die dikke huiden en vormen zo een grote belemmering, want ze bedekken mensen de ogen. En zodra de mens dit met pijn ontdekt en hij

⁴ Luc. 10,25-28

deemoedig dan tegenover God schuld bekent en, meer nog, het besluit neemt zich te beteren voorzover dat in zijn macht ligt, ja, vanaf dan zal het goed komen; want wanneer de mens oprecht en deemoedig bekent, dan zal alles goed komen.

Maar bij veel mensen is het zo dat, wat je hun ook zegt, ze nemen het niet op, het is net alsof ze slapen. Zo zeer zijn hun de vellen gegroeid voor de ogen en de oren; hun afgoden willen ze niet loslaten, van welke aard die ook zijn. Zij doen als Sara deed, die op de afgoden ging zitten.⁵ De beelden zijn het die men hiervan heeft, die de hindernis vormen. En de vellen vallen hun voor de inwendige ogen, in de oren, zodat de ogen van het verstand het zicht ontnomen wordt op wat hen zalig zou kunnen maken. 'Zalig zijn de ogen van hen die zien wat jullie zien.'

Een mens die bij zinnen is, hij zou voor zichzelf kunnen nagaan wat ijdele, wereldse harten aan genoegens beleven in schepselen, die feitelijk toch niets zijn. Hoe wonderbaarlijk dan bij hem uit wie al deze wonderen zijn voortgekomen!

Onze Heer zei, dat zijn discipelen zalig waren door wat ze zagen. Wanneer we dat tot ons laten doordringen, dan moeten we wel zalig zijn, want wij zien veel meer van onze Heer Jezus Christus dan de leerlingen deden, meer dan Sint-Petrus of Sint-Johannes. Zij zagen een arme, zwakke, lijdende, sterfelijke mens voor zich, en wij belijden hem in het heilige, waardige geloof als een grote, eerbiedwaardige, geweldige God en Heer, die hemel en aarde en alle schepselen uit het niets heeft gemaakt. Bezien we dit nu goed, dan zijn onze ogen, ja onze zielen, eeuwig zalig.

2

Lieve kinderen, de grote theologen en de leesmeesters disputeren erover of kennis belangrijker en edeler is of de liefde. Maar wij willen hier nu spreken over de leefmeesters. Wanneer we in de hemel komen, dan zullen we de waarheid van alle dingen wel

⁵ Bedoeld zal zijn Rachel, cfr. Gen. 31,34

zien. Onze Heer zei: 'Een ding is noodzakelijk.'⁶ Wat is nu dat ene dat noodzakelijk is? Dat ene is, dat je je eigen niets erkent: dat wat eigen is aan jou, wat je bent en wie je bent van jezelf. Vanwege dit ene heb je onze Heer zoveel angst bezorgd dat hij bloed zweette. Omdat je dit ene niet hebt willen erkennen, roept hij aan het kruis: 'God, mijn God, hoe heb je mij verlaten!'⁷, want dit ene dat noodzakelijk is, het zou door alle mensen helemaal verlaten worden. Lieve kind, laat alles varen wat ik en alle leraren ooit onderwezen, en alle werkzaamheid en beschouwing en verheven contemplatie, en leer alleen dit ene, opdat het jullie ten deel valt: dan hebben jullie goed gewerkt. Daarom zei onze Heer: 'Maria heeft het beste deel gekozen.'⁸ Ja, het beste van alles. Zou je alleen dat bereiken, waarlijk, dan had je alles bereikt, niet een deel, maar alles.

3

Het is hierbij niet zoals bij al die mensen die zeer verstandig over hun niets praten en op deemoedige wijze, zo alsof ze deze edele deugd wezenlijk zouden bezitten, maar die in hun grond nog hoger zijn dan de dom. Zij willen groot lijken; de mensen bedriegen ze, maar het meest nog bedriegen ze zichzelf, want zij zelf zijn het die in dit bedrog waarlijk achterblijven.

Kinderen, weinig mensen weten van deze grond. Zouden we tellen, het betrof wellicht drie mensen van allen die hier aanwezig zijn. In het denken noch in het verstand is hij te vinden. Maar echt, zeer behulpzaam is het om het steeds voor ogen te hebben en om tot dit zijn te geraken met vlijt, want vlijtige oefening is het die uiteindelijk wezenlijke gelijkvormigheid brengt. Zodra men bespeurt opzien te willen baren, inwendig of uitwendig, moet men terstond verzinken in de allerdiepste grond, snel en zonder te talmen; in de grond dan verzink in je niets. Veel mensen zijn er die zeggen: 'Ik doe elke dag dit of dat, zoals onze Heer het

⁶ Luc. 10,42

⁷ Mat. 27,46; Mar. 15,34

⁸ Luc. 10,42

voorleefde, net zus en net zo.' Lieve kind, zou je menen dat de handelingen en gedragingen die je verricht hier iets tot stand zouden brengen, dan zou het veel beter voor je zijn, dat je niets deed en dat je zou inkeren in je loutere niets, in je ondeugdelijkheid, je onvermogen, veel beter dan het verrichten van grote werken, innerlijk of uiterlijk, en je eigen niets te vergeten.

4

Beginnen we nu met de uiterlijke mens. Aanschouw wat je bent: waaruit ben je voortgekomen? Uit vieze, vuile, slechte, onreine materie, die weerzinwekkend en walgelijk is in zichzelf en voor alle mensen. En wat ben je nu geworden? Een onsmakelijke zak vol bocht. En niets is zo rein, geen spijs of drank zo schoon en edel en rein bij inname, of het wordt in jou tot een vieze, onsmakelijke onreinheid. En niemand heeft de ander zo lief (voor hem nog zo vaak zijn eigen eeuwig leven op het spel gezet en het eeuwige hellevuur gewaagd) dat wanneer deze sterft hij hem bij zich wil houden: hij is sneller bij hem weg dan bij een rottende hond.

God nu heeft alle schepselen tegenover de menselijk natuur geplaatst: de hemel, de zon, de sterren. Nu eens bevries je van de kou, dan weer is het te warm; nu is er rijp, dan weer sneeuw; nu eens voel je je goed, en kort daarna weer slecht; nu is er honger, dan weer dorst; nu zijn het de wantsen⁹, dan weer de spinnen, nu de vliegen, dan de vlooiën, en je kunt je daartegen vaak niet verweren. En kijk vervolgens eens naar het stomme vee; hoe veel heerlijker is hun natuur toch, hun groeien kleren, en het is goed zo, of het nu warm is of koud; en jij, jij moet je kleren van hen lenen. En bezie je eigen armoede dan, waaruit je hoogmoedig genot en genoegten put. Is dat niet een onuitsprekelijke blindheid? De dieren, het vee, zij zijn tevreden met het voedsel, het drinken, de kleren en de ligplaats, zoals God dat heeft ingericht.

⁹ De vertaling volgt hier de Codex Vb. 2744, Corin pag. 93 A13 (vuolye).

En bezie dan eens wat er allemaal nodig is om jouw arme natuur in stand te houden! En daaraan beleeft men bovendien nog veel genot; en men begaat grote zonde in het gebruik van dode dieren. Vroeger wanneer de heiligen eten moesten, dan huilden ze, en wanneer de tijd gekomen was om te sterven, dan lachten ze.

5

En bezie dan jouw niets: hoe beklagenswaardig jouw natuur! Bid je graag? Vast je graag? Waak je graag? Werp je je graag ter aarde? Wat komt hieruit voort? Wat je wilt, dat doe je niet, en wat je niet wilt, dat doe je.¹⁰ Wat komt er niet al in je boven aan vreselijke bekingen! En zie, vele gebreken heeft God je opgelegd, innerlijk en uiterlijk. Geef acht, dat je dit ene leert wat noodzakelijk is, en gebruik het ten goede! God legt je dit alles op voor jouw bestwil, opdat je hiermee in je niets geraakt. Het is voor jou wellicht veel beter zo, dan om jezelf met verheven zaken bezig te houden.

Mensen zullen er zijn die je aanvallen met dreigende gebaren en harde woorden, en ook grote verstandigen zullen komen met de gladste, grootste en hoogstverheven woorden, als waren ze de apostelen zelf. Mijn lief, verzink, verzink in de grond, in je niets, en laat die toren met al z'n klokken¹¹ op je vallen! Laat alle duivels die er in de hel zijn over je heen komen! Hemel en aarde met alle schepselen, het zal je alles wonderbaarlijk dienen. En jij, verzink maar: het beste van alles zal je ten deel vallen.

6

Ze zeggen: 'Heer, ik gedenk elke dag het lijden van onze Heer, hoe hij stond voor Pilatus en voor Herodes en aan de zuil en daar en daar.' Lieve kind, leer dan van mij: je zult God moeten beschouwen niet als was hij louter mens, maar hem zien als de allergrootste, geweldige, eeuwige God, die hemelrijk en aardrijk met één woord gemaakt heeft en tot niets maken kan, en als degene die boven het zijnde en boven het kennen staat, en dat hij

¹⁰ Cfr. Rom. 7,19

¹¹ De vertaling volgt hier de Codex Vb. 2744; Corin pag. 96 A1 (clocken).

aldus tot niets wilde worden voor zijn arme schepselen. En schaam je, jij sterfelijke hond mens, dat je ooit eer en voordeel en hovaardij in gedachten had, en buig onder het kruis, waar het ook vandaan mag komen, van buiten of van binnen. Buig je hovaardige gemoed onder zijn doornenkroon en volg jouw gekruisigde God met een onderworpen gemoed en in ware verkleining van jezelf op elke wijze, innerlijk en uiterlijk; jouw grote God toch is aldus tot niets geworden en veroordeeld door zijn schepselen en gekruisigd en gestorven. Aldus moet jij je in lijdzaam geduld en vol deemoed naar zijn lijden vormen en jezelf daarin indrukken.

Net dit is het wat de mensen niet doen; ieder van hen gedenkt weliswaar het heilig lijden van onze Heer, maar met een uitgebluste, blinde, grove liefde, waardoor het gedenken in de oefening niet doorwerkt; gemakzucht, hovaardij, eer of lichamelijke genoegens der zinnen willen ze daarvoor niet loslaten, en ze blijven wie ze zijn.

Ach, hoe weinig vrucht brengt dit minnelijke lijden in deze mensen voort! De vrucht toont zich in de navolging en wordt zichtbaar in de levenswijze en in de zeden en de daden.

7

Lieve kind, je moet het heilige lijden van onze Heer zo oefenen en overdenken, dat het levende vrucht in je draagt. En je moet jezelf tot niets maken en van jezelf vinden dat de aarde je ten onrechte op haar rug draagt en je ondanks dat niet verslindt, en bedenk dat er duizenden mensen in de hel zijn die misschien nooit zoveel boosaardigheid bedreven hebben; en had God hun evenveel licht gegeven en even vaak zoveel goeds gedaan als hij jou heeft gedaan, ze zouden anders geworden zijn dan jij. En jou heeft hij verschoond en bewaard, hen echter heeft hij voor eeuwig veroordeeld. Overweeg dit dan en doe dat vaak; en geen druppel water moet je vrijpostig of met aanmatigende gretigheid tot je durven nemen, slechts met deemoedige eerbied. Maak gebruik

van al de dingen, en doe het voor zover je die nodig hebt vanwege je zwakheid, niet voor je genoeg.

Sommigen komen aanzetten en ze spreken over zulke grote, verstandelijke, overwezenlijke, boven elke vorm verheven zaken, alsof ze boven de hemelen hebben gevlogen, en toch, nooit kwamen ze ook maar een stap buiten zichzelf door hun eigen niets te onderkennen. Ze mogen dan wel gekomen zijn tot de waarheid van het verstand, tot de levende waarheid echter, daar waar de waarheid waarheid is, komt niemand dan enkel langs deze weg van zijn niets. En wie die weg niet is gegaan, hij moet tot zijn grote schade en schande achterblijven wanneer alle dingen geopenbaard zullen worden.

Ach kinderen, dan mochten ze willen dat ze nooit geestelijk aanzien verkregen hadden, nooit over hoge verstandelijke zaken hadden horen spreken noch daarmee waren omgegaan, nooit een grote naam verworven hadden, en ze zouden dan wensen dat ze al hun levensdagen met het vee het veld op waren gegaan en hun stukje brood met hun eigen zweet verdiend hadden.

Kinderen, de dag komt dat God rekenschap verlangt voor de minnelijke gaven die hij nu zo mild uitstrooit en waar men nu zo weinig gebruik van maakt, en zonder vrucht.

Deze zelfverkleining moet geen vreesachtige twijfel met zich meebrengen, zoals bij twijfelaars, maar moet een deemoedige onderwerping bewerkstelligen aan God en aan alle schepselen in ware gelatenheid.

Zou de mens in zichzelf ook maar iets voor deemoed houden, dan zou dat verkeerd zijn. Daarom zei onze Heer: 'Slechts wanneer jullie worden als dit kind, dat men niet van mij zal afhouden; laat de kleinen tot mij komen.'¹² Het aardrijk is het laagstgelegene van alle elementen en van de hemel is het vanwege zijn laagte het allermeest weggevlucht, daarom ook jaagt de grote hemel het met

¹² Mat. 18,3; Mat. 19,14

al zijn krachten het meest na; zon en maan en alle sterren, zij verwekken de allergrootste vrucht in de aarde, meer nog dan in de hoger gelegen elementen. Want daar waar het dal op z'n diepst is, daar stroomt het meeste water. De dalen zijn gewoonlijk veel vruchtbaarder dan de bergen.

8

De ware verkleining, ze verzinkt in de goddelijke, innerlijke afgrond. Kinderen, daar verliest men zich helemaal in echte, ware zelfverlorenheid. 'Abyssus abyssum invocat, de afgrond leidt de afgrond binnen.'¹³ De geschapen afgrond leidt inwaarts vanwege zijn diepte. Zijn diepte en zijn onderkende niets trekken de ongeschapen open afgrond in zich binnen, en daar stroomt de ene afgrond in de andere afgrond en wordt daar één enig één, het ene niets in het andere niets.

Dat is het niets waarover de heilige Dionysius zei dat God niets is van al wat men benoemen of verstaan of begrijpen kan¹⁴: daar wordt de geest gelaten; hierin zou God hem helemaal tot niets willen maken, en kon hijzelf daarin helemaal tot niets worden, hij werd het uit liefde voor dit niets¹⁵ waarmee hij versmolten is, want niets weet hij, niets bemint hij, niets smaakt hij, slechts dit ene.

Kinderen, de ogen die aldus ziende zijn geworden, die zijn wel zalig, en over hen kon onze Heer het woord spreken: 'Zalig zijn de ogen die zien wat jullie zien.'

Dat wij nu allen dan zalig mogen worden, waarlijk schouwend ons eigen niets, daartoe helpe ons God.

Amen.

¹³ Ps. 42,8

¹⁴ Cfr. Pseudo- Dyonisius, *De divinis nominibus*, XIII,3

¹⁵ Vetter volgt Hs. E: "von des ichtes minnen". Deze vertaling volgt de Hss. S: "...nihtes".

Dertiende zondag na Drievuldigheid II

DILIGES DOMINUM DEUM TUUM (Lc 10,27)¹

52

De derde uitleg van het evangelie voor de dertiende zondag spreekt over drie vormen van farizeïsme en over drie vormen van liefde, weergegeven door drie beschilderde beelden, en over drie eigenschappen van de sterke liefde.

1

Een farizeeër wilde onze Heer op de proef stellen en vroeg hem wat hij moest doen om het eeuwige leven te verwerven. En onze Heer wees hem op zijn eigen kennis en overwegingen en vroeg hem wat hij gelezen had in de wet. Toen zei hij: 'Je zult je God liefhebben met geheel je hart en geheel je ziel en met geheel je gemoed.'² Kinderen, deze mens zocht God noch het eeuwige leven, want zijn bedoelingen waren niet zuiver. Ach, deze farizeïsche manier van doen, het hele aardrijk is er vol van! De mensen jagen slechts uiterlijke dingen na met hun werken en woorden, en onder een schijn van geestelijkheid wordt gejaagd naar uiterlijkheden: goed, eer en voordeel, en ze willen gekend zijn en geacht, en zijn uit op voorrechten en vertier.

Kort gezegd: wanneer een mens al zijn werken verricht om maar belangrijker te lijken, dan wil dat zeggen dat hij zijn werken liever belangrijk wil laat schijnen om aanzien te verwerven en geacht te worden dan dat hij ze verborgen wil houden: geen van deze werken neemt God aan, hoe groot en belangrijk ze ook mogen schijnen. Hij die van het werk zelf de oorzaak is, hij die de vrucht

¹ Gij zult de Heer, uw God, beminnen (Luc. 10,27)

² Cfr. Luc. 10,25-28

baart, aan hem behoort de vrucht toe, en aan niemand anders; het einde beantwoordt aan het begin.

Maar er is ook een innerlijk farizeïsme. Kinderen, wat de farizeïsche mens ook doet, steeds heeft hij daarbij zichzelf op het oog. Veel geestelijk levende mensen doen zo, mensen die denken op goede voet met God te staan. Maar als men hun werk van dichtbij bekijkt, dan blijken ze hierin steeds zichzelf lief te hebben, want dat is het wat ze in de grond op het oog hebben, of het nu bij het bidden is of bij wat dan ook. Maar beseffen doen ze dit niet. En zelden wordt deze grond nog toegankelijk in deze mensen, iets wat bij de een meer het geval is dan bij de ander. Ze doen ogenschijnlijk veel grote werken, ze gaan hun aflaten halen, ze bidden en slaan zich daarbij voor de borst, ze kijken naar de mooie afbeeldingen, en lopend en knielend gaan ze door de stad. God aanvaardt van dit alles niets, want hun liefde en aandacht gaat niet naar hem uit. Ze buigen zich naar de schepselen, om hun eigen genot en genoegens daar te zoeken, willens en wetens, of ze zijn uit op eigen bezit of gemak, of op eigen plezier of voordeel, inwendig of uitwendig. Daarop doelt het gebod niet dat zegt dat men God zal liefhebben met geheel zijn hart en geheel zijn ziel en met geheel zijn gemoed!³ En daarom aanvaardt God hiervan niets.

2

Daarnaast vindt men ook mensen die er wat beter aan toe zijn. Ze hebben zich van deze wereldse dingen afgewend na die eerste dwaling, zo goed ze konden. Maar hun benadering stoelt op de zinnen, is in beelden. Ze kunnen zoveel denken aan de zoete mens Christus, hoe hij werd geboren en hoe zijn leven, zijn lijden en zijn dood was, en heerlijk stroomt het dan en onder tranen door hen heen, als een schip dat over de Rijn gaat; het is allemaal gebonden aan de zinnen, en in de homilieën noemt men het 'een vleselijke liefde'.⁴ Maar wij zullen het 'een zinnelijke liefde' noemen, wat zeggen wil: denken zij aan onze Heer, dan steeds van zijn hoofd

³ Cfr. Mat. 22,37

⁴ Bernardus, *Super Cantica Canticorum*, Serm. 20, 3, 4

tot aan zijn voeten in beelden, naar de wijze van de zinnen. Wat deze mensen aantrekt, vaker is het zinneweelde en welbehagen dan ware goddelijke liefde.

En ook dit is een farizeïsche wijze van doen, want deze mensen slaan meer acht op het werk dan op degene op wie het werk gericht is, en hun verlangens en liefde richten zich meer op eigen voldoening en welbehagen dan op degene op wie deze gericht zouden moeten zijn. En daarom hebben ze meer aandacht voor begeleidende zaken dan voor het wezenlijke, letten ze meer op de weg dan op het doel en slaan meer acht op het uitwendige dan op het inwendige. En de bijkomstigheid wordt zozeer liefgehad dat voor een zuivere gerichtheid op God nog maar weinig ruimte is; want de natuurlijke liefde en de goddelijke, beiden lopen ze in dezelfde pas waardoor men tussen de ene en de andere moeilijk onderscheid kan maken. Zeker is het, dat wanneer de mens geen zoetheid zou ervaren en hij toch alles zou doen wat in zijn vermogen lag en op elke mogelijke wijze, dat hij zichzelf dan beter zou kennen. Hoewel deze levenswijze en ondervinding niet de hoogste is, moge God toch willen dat er veel van deze mensen bij ons zijn!

3

Kinderen, over deze liefde, die een gebod is, daarover spreekt Sint-Bernardus, en hij maakt hierbinnen een onderscheid tussen de zoete liefde en de wijze liefde, een derde noemt hij de sterke liefde. Deze drievoudige liefde zullen jullie beter leren kennen aan de hand van een gelijkenis die handelt over drie beelden. Het eerste beeld is van hout dat verguld is. Het tweede is een zilveren beeld en ook dat is verguld. Het derde beeld is gemaakt van fijn, zuiver goud. Het houten beeld staat voor de zoete liefde. Het zilveren beeld staat voor de wijze liefde. Maar de sterke liefde kan vergeleken worden met het gouden beeld.

De eerste op de zinnen betrokken, zoete, aan voorstellingen gebonden liefde gelijkt op het houten beeld: aangenaam is het om er naar te kijken wanneer het fraai van vorm en gestalte is en

verguld is. Maar schaaft men het goud eraf, dan is het amper twaalf penningen waard. Zo is het ook met deze zoete, aan beelden gebonden liefde: ze is verguld met goede bedoelingen. Wanneer men deze eraf zou schrapen, wat er dan van overbleef, het zou nauwelijks waarde hebben; maar het is zeer aantrekkelijk voor de aan de zinnen gebonden natuur. Maar God trekt en lokt door een dergelijke zoetheid de mens voorwaarts, opdat de ware liefde met het ondervinden ervan toe zal nemen en in hem vorm zal krijgen en geboren worden, en dat dan in het smaken hiervan bij hem de lust en begeerte zal verdwijnen gericht op de schepselen en op alle andere dingen. Laat de mens dit niet afwijzen, hij moet het in nederige eerbied en deemoed aanvaarden, en hij zou het aan zijn kleinheid en geringheid moeten toeschrijven dat men hem op deze wijze trekken en lokken moet. Laat hij er doorheen gaan: door de beelden naar de beeldloosheid, door de uitwendige, op de zinnen betrokken oefeningen naar het inwendige, naar de grond in hemzelf, waar het Rijk van God waarlijk is. Want men vindt veel mensen die bedreven zijn in de aan beelden gebonden wijze en die hierbij veel vreugde ondervinden, maar voor wie hun innerlijkheid gesloten is als een berg van ijzer waar geen weg naar binnen voert. Het komt door hun gebrek aan oefening en ook doordat ze te veel blijven hangen bij deze aan de zinnen gebonden beelden en eraan vasthouden; vooruitkomen zullen ze zo niet, geen doorbraak bij hen naar hun grond waar de levende waarheid schijnt; want men kan geen twee heren dienen⁵: de zinnen en de geest.

4

Dan komt de tweede liefde waar Sint-Bernardus over spreekt en die hij 'een wijze liefde' noemt, dat wil zeggen: een verstandelijke liefde. Kinderen, deze liefde gaat wonderlijk ver boven de eerste uit. En we vergelijken haar met het vergulde, zilveren beeld. Het is van zichzelf zo kostbaar, dat, zou het groot zijn, men er een hele kerk mee kon opsieren. Daarom is de edele, verstandelijke, wijze

⁵ Mat. 6,24

liefde een zeer edel, kostbaar, heerlijk iets. Overweeg nu, lieve kind, hoe er te geraken. Keer je gemoed inwaarts tot de eeuwige dingen; en waar je je voorheen richtte op beelden, zij het de geboorte, de levenswijze of het werk, moet je nu gericht zijn op het innerlijke leven en werk, op de eeuwige geboorte: hoe het eeuwige Woord geboren wordt in het hart van de Vader, naar buiten gebaar en toch binnen blijvende, en hoe de Heilige Geest uitgaat en uitbloeit in onuitsprekelijke liefde en in welbehagen, en hoe het goddelijke Zijn in drie personen één enkelvoudige, loutere eenheid is. Ga daar dan binnen; draag je niet-zijn en je niets en je veelsoortige verstrooidheden daar naar binnen, aanschouw de verborgen, innerlijke verborgenheid, en draag daarheen dan je naar buiten gerichte uitwendigheid; en naar zijn eeuwigheid – die geen ‘voor’ noch ‘na’ heeft en slechts aan zichzelf aanwezig is in een eeuwig ‘nu’, zichzelf en alle dingen omvattend: het onveranderbaar Ene – draag daarheen dan het wegvloeien en onstandvastige van je tijd en van je onbestendige leven en gemoed, dat geen standvastigheid in zichzelf heeft. Aldus kan de liefde zich beter optrekken tot in de afgescheidenheid en wordt aan de wijze liefde gelijk, en ze geraakt boven alle beelden, vormen en gelijkenissen en geraakt aldus door de beelden boven de beelden.

Kinderen, deze wijze liefde trekt het gemoed van de mens ver weg van deze vreemde, uiterlijke dingen, zodat ze zullen zijn als bij iemand die ze vergeten is. In de eerste liefde, de zoete, wendt hij zich werkend af van de dingen. Maar hier, hier raakt hij de dingen kwijt en zoekt hij ze niet; en in hem wordt geboren oprechte weerzin en afkeer die gericht is tegen alles wat onordelijk is; en dit drijft je voorkeur veel beter weg van de tijdelijke dingen dan uiterlijke oefeningen dat zouden kunnen. Kinderen, hierbinnen wordt de mens innerlijker geboren en aanschouwt hij de goddelijke duisternis, die in haar overvloeien voor het kennen en het zien als duisternis is voor elk geschapen verstand, voor dat van engelen en alle schepselen; vergelijk het met de zon die de ogen van de mensen verblindt met haar

straling. Sint-Dionysius schrijft, dat God uitgaat boven alles wat men hem toeschrijven kan aan namen, handelwijzen of beelden: overwezenlijk is hij aan alle dingen.⁶

5

Wanneer de mens dit innerlijk smaakt, dan verzinkt en versmelt hij in zijn eigen niets en in zijn kleinheid; want hoe helderder en zuiverder Gods grootheid in hem oplicht, des te duidelijker wordt hem zijn eigen kleinheid en zijn nietigheid. Daaraan kan men zien of de waarheid van het goddelijke inlichten een wezenlijk inlichten is geweest, niet slechts in beelden of in de krachten maar in de grond van de ziel, daar de mens hier dan dieper inzinkt in zijn eigen niets. Dat gaat in tegen de vrije geesten die, door hun valse verlichting, menen de waarheid te hebben gezien; en ze baden zich dan in hun eigen welbehagen en zelfingenomenheid, en hun zinnen zetten ze op valse ledigheid zich hardop afvragend, op een wijze die onze Heer geen recht doet, of men nog niet boven de beelden uit, binnen is geraakt; en meer van die vrije woorden.

Weet, een goede mens acht zich nergens boven verheven, hoe klein of onbetekenend het ook mag zijn, zolang het maar iets goeds is; en hoewel hij deze zaken achter zich heeft gelaten, toch heeft hij ze even lief en vindt hij ze even waardevol als voorheen; lager dan alles denkt hij te staan en boven niets uit te komen.

Dan komen die mensen met hun door het verstand gestuurde manieren, en met veel ophef, en wanneer ze ook maar iets van wilde woorden horen prediken, woorden die leven noch leer in zich dragen, dan heeft men daar volgens hen de meest loutere waarheid gesproken; en zo merkt men wel wie men voor zich heeft. Maar de levende, zuivere waarheid, waaraan ze meer nood hebben, die smaakt hun niet. Het zijn mensen die achterblijven; zwalkend verblijven ze in hun natuurlijk licht en nooit hebben ze een doorbraak gekend door het eerbiedwaardige leven van onze Heer Jezus Christus; nooit zijn ze uit hun natuur gebroken met

⁶ Pseudo-Dionysius; zie vooral: *De Divinis Nominibus*

deugdoefeningen en nooit gingen ze de weg van de ware liefde. Ze houden vast aan hun natuurlijke verstandslicht en hun innerlijke en valse ledigheid. En dat vindt hun natuur zo aangenaam, dat ze in deze beeldloze grond blijven staan, er stilletjes blijven rusten; het is zo geworteld in de natuur, dit behaaglijke rusten, dat zo vele mensen deze richting nu inslaan, zodat de barmhartige God zich hierover steeds opnieuw erbarmen moet.

Want in de huidige verzwakte tijd wil niemand zichzelf pijn doen: de mensen zijn zichzelf tot minnaar geworden. Maar de minnelijke mensen die langs de juiste weg tot deze wijze liefde komen, hun verlangen gaat uit naar deze pijn en naar het kleiner worden van zichzelf, en ze willen de leer, de minnelijke, van hun geliefde Heer Jezus Christus navolgen. Tot valse ledigheid vervallen ze niet, noch tot onjuiste vrijheid, en protserig zijn ze niet, want klein en nietig zijn ze in hun eigen ogen, en daarom voor God groot en kostbaar.

6

Hierna komt de derde: de sterke liefde. Het is de wezenlijke liefde; we vergelijken haar met het fijne, zuivere goud. Kinderen, treft de mens zichzelf in geen van deze liefdes aan en treft hij er geen aan in zijn grond, dan moet hij weten dat het zeer zorgwekkend en verontrustend met hem gesteld is, en hij mag wel huilen, dag en nacht.

Kinderen, het goud waarmee we deze liefde vergelijken, het is zo opgewreven en glad gemaakt, dat men er door zijn schittering nauwelijks naar kijken kan. De glans is te sterk voor de ogen. En net zo vergaat het de geest bij deze sterke liefde, vanwege de aanwezigheid van de Heer. Deze is het die zo wezenlijk oplicht in de grond, dat de geest het niet verdragen kan vanwege zijn menselijke zwakheid; hij moet daar wel versmelten en teruggeworpen worden op zijn onvermogen. En dan heeft de geest geen enkel houvast; hij verzinkt en verdrinkt in de goddelijke afgrond en verliest daarin zichzelf, zodat hij niet langer

van zichzelf weet heeft: het goddelijke beeld dat zijn sterke liefde antwoordt, het is te overweldigend voor hem. En dan doet hij net zoals Elia deed toen deze voor de deur tot de grot stond⁷, wat zeggen wil, in al zijn menselijke zwakheid voor de deur tot de tegenwoordigheid Gods. Toen sloeg hij zijn mantel voor de ogen, wat zeggen wil: de geest verliest hier eigen kennen en eigen werken, en God moet alle dingen in hem doen, in hem kennen, in hem liefhebben, want aan zichzelf is hij in deze sterke liefde ontzonken, verzonken is hij in de beminde in wie hij zich verloren heeft zoals een druppel water in de diepe zee; en één geworden is hij met hem, veel meer nog dan de lucht die zich verenigd heeft met de helderheid van de zonneschijn op een klaarlichte dag. Hoe zich dat voltrekt, het laat zich beter ervaren dan dat men er over spreken kan.

Wat blijft er dan over voor de mens om te doen? Niets anders dan een grondeloos vernieten van zijn zelf en een volledig opgeven van alle eigenheid, in de wil, het gemoed, de levenswijze en het leven. Want hier in deze verlorenheid verzinkt de mens helemaal in de grond; kon hij nog dieper zinken en tot niets worden in liefde en deemoed, niets liever zou hij willen doen; want het vernieten van zijn zelf, geboren is het in hem. En hij denkt van zichzelf dat hij onwaardig is mens te zijn, om naar een kerk te gaan en een crucifix te aanschouwen die daar op de muur geschilderd is, ja, hij denkt er erger aan toe te zijn dan de vijand. Maar het lijden van onze Heer en zijn heilige mensheid, nooit had hij ze zo grondig lief, en het dunkt hem dat hij voor het eerst begint met leven en een aanvang maakt met deugden en heilige oefeningen. En het groeit in hem op een wezenlijke wijze zowel in het kleinste als in het grootste; want het grootste en het kleinste, bij hem is het één.

Want net zo heeft God het in de natuur geordend: het lagere beantwoordt hier aan het hogere. De hemel is het hogere en het aardrijk het lagere. Nergens zorgt de hemel voor zoveel

⁷ Cfr. 1 Kon. 19,13

vruchtbaarheid als in de laagvlakten van de aarde. En net zo is het met Gods hoogheid, die nergens zo vruchtbaar of goddelijk is als daar waar de nederigheid van de mensen het diepst is. En zoals de zon de vochtigheid laat optrekken uit de laagvlakten, zo trekt de hoge God de geest omhoog in zichzelf, zodat deze gelooft en meent en denkt geheel en al God te zijn, en dan weer zinkt hij helemaal in zichzelf neer en hij meent geringer dan een mens te zijn. Het is als met een grote ketel met ziedend water: wanneer het omhoog bruist, klaar om over te koken, en men het vuur dan weg neemt, dan zinkt het weer naar omlaag.

Net zo stuwt deze sterke liefde: ze stuwt en trekt de geest, zodat deze boven zichzelf uitstijgt en buiten zichzelf wil gaan in een niet-weten: ze voert hem in een niet-weten en dan weer terug in een weten omtrent zijn niets.

7

Deze sterke, vrije liefde draagt drie kenmerken. Het eerst kenmerk is, dat ze de geest van de mens overvloedig laat opgaan in degene die hij liefheeft en hem wegtrekt ver weg uit het eigene, uit de vermogens en de werkzaamheid van geheugen en wil. Boven elke wijze en alle zinnen gaat dit uit. Het tweede kenmerk is, dat ze hem diep neerdrukt in de grond, in een vernieten dat grondeloos is; een deemoed is het onkenbaar voor de zinnen, want verloren heeft ze daar haar naam. Het derde kenmerk is, dat deze liefde de mens wezenlijk maakt; wonderlijk is het, inwaarts keert hij, en bij alles is hij tevreden, hoe het ook maar komen mag, en grote werkzaamheid is hem vreemd, want in stille rust bevindt hij zich, bereid om te gaan waar de Heer hem maar hebben wil of waar hij maar wil dat hij voor hem werkt; als een knecht is hij die voor de tafel van zijn heer staat en die niets anders doet dan naar de heer kijken, bereid om wat ook maar gewenst wordt meteen uit te voeren.

Wanneer hij dan alles doorlopen heeft, deze edele mens, is het heel goed mogelijk dat de vijand bij hem de meest vuile en kwade bekoringen naar binnen brengt en in een wijze zo grof als een

mens ze maar ervaren kan. Maar hiermee stijgt de mens zo onvoorstelbaar hoog, dat het voorbij elke maat is. In deze storm worden de rotsen nog meer gebroken; en wanneer er in zijn natuur nog iets is dat hiervan niet doortrokken is, dan wordt het hierdoor geëffend en gelouterd.

8

Wanneer de mens dit dan allemaal doorstaan heeft, dan staat hij daar zoals een priester staat voor het altaar: door Gods ordening heeft deze de wijding ontvangen van de heilige Kerk, en alles wat hij draagt en aan heeft, het is allemaal geheiligd, en hij is gemachtigd het lichaam van onze Heer te heffen of neer te leggen waar hij wil: soms omhoog dan weer omlaag; en bij dit alles waagt hij het niet te zeggen: 'pater noster', het zij dan hij heeft dit ingeleid en zich eerst verontschuldigd met de woorden: 'oremus preceptis salutaribus moniti!', 'met alle hemelkoren bidden we, en door goddelijke voorschriften gemaand en door goddelijke lering onderwezen durven we zeggen: Onze Vader.' Hier staat de grote kleinheid van de mens tegenover de grote eerbiedwaardigheid van God de Vader, en bevend van vrees zal men hem aanspreken.

Kinderen, het laat de mens inzien hoe wonderlijk het is dat hij het in zijn kleinheid en zwakte aandurft om hem 'Vader' te noemen.

Deze godvormige mens, wat rest hem nu nog? Hem rest een ziel vol van God en een lichaam vol van lijden. En vaak werpt God dan plotseling een blik in de grond, waardoor de mens zijn lijden als te gering gaat ervaren. En met dit bliksemachtige inslaan van God in de grond beseft de mens ogenblikkelijk wat hij doen moet of waarvoor hij bidden moet, of waarover hij preken moet.

Mogen wij allen dan zo leven dat de ware liefde van onze Heer ons verlichten zal, moge hij ons daartoe helpen, hij wiens wezen ware liefde is.

Amen.

Dertiende zondag na Drievuldigheid III

BEATI OCULI QUI VIDENT QUE VOS VIDETIS. ET C. (Lc 10,23)¹

53

Een hogere, geestelijke uitleg van het eerste evangelie voor de dertiende zondag, over hoe de mens zijn eigen wil moet loslaten, voort moet gaan in liefde en met zijn verstand aan zes punten zal moeten voldoen, teneinde het wezen van zijn ziel te kennen.

1

Het evangelie van deze week bevat de louterste waarheid, waarin de hoogste zaligheid gelegen is. Afgelopen dagen heb ik hier al iets over gezegd², namelijk dat onze Heer tot zijn discipelen zei: 'Zalig zijn de ogen die zien wat jullie zien; want veel koningen en profeten wilden zien wat jullie zien, en zij zagen het niet'.³ En er staat dat een schriftgeleerde naar onze Heer kwam en hem wilde uitdagen en beproeven. Maar wie de ander in verzoeking wil brengen, die handelt vals.

Deze zei: 'Meester, wat moet ik doen om het eeuwige leven te bezitten?' Toen antwoordde onze Heer hem heel zachtmoedig, alsof hij zijn valsheid niet bemerkte, en wees hem op het getuigenis dat hij had in de Schrift. Want drie getuigenissen zijn het die een mens moet hebben wil hem recht gedaan worden. Het eerste moet een getuigenis van God zijn. Het andere moet komen uit hemzelf, uit zijn eigen grond, zijn levende geest. Het derde getuigenis moet uit de Heilige Schrift komen. Slechts één getuigenis bezat deze Schriftgeleerde, en onze Heer wees hem hierop toen hij zei: 'Wat lees je?' Toen zei hij: 'Je zult je God

¹ Zalig de ogen die zien wat jullie zien. Etc. (Luc. 10,23)

² Cfr. Pr. V45

³ Luc. 10,23-24

liefhebben met geheel je hart, met geheel je ziel en met al je krachten en heel je gemoed, en je naaste als jezelf.⁴ Hij had goed geantwoord, en omdat hij dat zelf ook dacht, wilde ook hij een antwoord krijgen; hij hernam daarom het gesprek.

We gaan hier nu niet verder in op dit antwoord, wie die naaste zou zijn, opdat we eerder komen bij ons onderwerp.

2

Tweeërlei uitleg is er over de betekenis van de zalige ogen, welke dat het zijn die zalig zijn.

De eerste betekenis betreft het inwendig, geestelijk schouwen van de grote wonderlijke adel waarin de bijzondere verwantschap gelegen is die God in de grond van de ziel gelegd heeft. De goede en juiste beschouwing hiervan brengt een liefhebbend hart grote zaligheid.

Over deze innerlijke adel die verborgen ligt in de grond hebben veel meesters gesproken, zowel oude als nieuwe: bisschop Albrecht, meester Dietrich, meester Eckhart.⁵ De een noemt het een zielenvonk, de ander een bodem of boomtop, een ander noemt het een eerstheid en bisschop Albrecht noemt het een beeld waarin de Heilige Drievuldigheid afgebeeld is en gelegen is. En deze vonk vliegt, wanneer het goed gaat, zo hoog, dat het verstand hem niet volgen kan, want hij rust niet, alvorens hij weerkeert in de grond waar hij uit ontsprongen is en waar hij was in zijn ongeschapenheid.

Die leermeesters die hierover gesproken hebben, hebben dit door hun levenswijze en met hun verstand gevolgd, en ze hebben het nu waarlijk ervaren. Zij hebben dit ontleend aan de grote heiligen en leraren van de heilige Kerk die hierover gesproken hebben, en, voor Gods geboorte, aan veel meesters die hierover spraken: Plato en Aristoteles en Proclus. En zoals dit de goeden flink prikkelt en

⁴ Cfr. Luc. 10,25-27

⁵ Albertus de Grote; Dietrich von Freiberg; Eckhart von Hochheim.

aanzet tot een snelle inkeer en toewending tot deze hoge adel in de naaste verwantschap, zo bezorgen zij die vals zijn zich hiermee eeuwige schade.

3

Nu zullen we de weg onderzoeken die tot de ware zaligheid leidt; afgelopen dagen hebben jullie hierover al kunnen horen. Het is ware deemoedigheid, en een volkomen verloochening van het eigen zelf van de mens; het voor niets houden van zichzelf en van alles wat hij doet of doen kan; alles kwijt raken, en zich helemaal voor niets houden, wat hij ook is. Is daar iets, dan is het niet het zijne, want helemaal van God. In deze grond moet je geraken; willen je ogen zalig worden, dan moet je grondig leren zien in deze grond; want deze regel heeft ons onze Heer nagelaten toen hij zei: 'Leer van mij, deemoedig ben ik en zachtmoedig.'⁶ Twee metgezellen van elkaar zijn het, twee gezusters die altijd bij elkaar wonen en gezamenlijk optrekken. Is de ene in de grond, dan moet die ander daar uit noodzaak ook zijn. Aan de kleinen openbaart de hemelse Vader de grote, hoge, verborgen dingen en hij heeft ze verborgen voor de groten en de wijzen.⁷ In deze kleinheid, alleen daar wordt de zuivere loutere waarheid begrepen waarin het wezen van de zaligheid ligt, nergens anders.

4

Nu zei onze Heer: 'Veel koningen en profeten wilden het zien en zij zagen het niet.' Onder profeten verstaan we de grote, snelle, verstandige geesten, ze verwijlen in hun natuurlijke verstand bij fijnzinnigheden, en zwierend bewegen zij zich daarbinnen. Deze ogen worden niet zalig. Onder koningen verstaan we de heilige, sterke, machtige mensen; baas over zichzelf zijn ze in hun werken, in hun woorden en in hun spreken, en ze kunnen doen wat ze willen: vasten, waken, bidden, en ze zijn overtuigd dat het heel wat te betekenen heeft, en op anderen kijken ze neer. Ook dit zijn

⁶ Mat. 11,29

⁷ Cfr. Luc. 10,21

niet de ogen die zien wat hen zalig maakt. Zij allen wilden zien en zagen niet. Ze wilden zien; ze verbleven in hun wil. Kinderen, in die wil, daarin schuilt de schade; want de wil is nu juist het subjectum, het onderwerp van de hindernis. De wil bedekt de innerlijke ogen, het is dan als bij het uitwendige oog dat bedekt door een vel of een vlies niet zien kan. Want het oog moet ontbloot zijn van alle kleuren, wil het alle kleuren kunnen zien. Net zo moet het inwendige oog ontbloot en vrij zijn van elk willen en niet-willen, om op pure en zalige wijze te kunnen zien.⁸

De wil in de wereldse harten heeft vele kleuren, want de wil is er grof en gericht op het uiterlijke; maar ook in geestelijke harten behoudt de wil haar eigen kleur; want de mens is als bestaat hij uit drie mensen, en toch is hij één mens. De eerste is de uitwendige, dierlijke, zinnelijke mens; de andere is de verstandelijke mens met zijn verstandelijke krachten; onder de derde mens wordt het gemoed verstaan, het hoogste deel van de ziel. Dit alles is één mens. Daarom ook zijn er verschillende soorten wil in de mens, elk heeft zijn eigen wijze.

Kinderen, de wil die moet weg, zoals onze Heer zei: 'Ik ben gekomen niet om mijn wil te doen, maar de wil van mijn Vader.'⁹ En zolang en in de tijd dat je vanuit je eigen wil leeft, weet dan dat deze zaligheid jou ontbreekt. Want alle ware zaligheid is gelegen in echte gelatenheid, willoosheid; dit alles wordt geboren uit de grond van de deemoedigheid: daar gaat de eigen wil verloren. Want de wil is net als een zuil waaronder alle wanorde schuilgaat; zouden we die zuil kunnen omhakken dan vielen alle muren om. Hoe kleiner, des te minder wil.

5

Nu willen we gaan spreken over de liefde, hoe we moeten liefhebben met heel het hart, met de hele ziel, met alle krachten, en met het gemoed. Over de liefde wordt er door de leermeesters

⁸ Cfr. Eckhart. DW 12, *Qui audit me*. Zie: Largier I, 148, 27-28

⁹ Joh. 6,38

veel geredetwist, of kennis nu hoger staat, of de liefde. Dat laten we nu rusten. Hierover echter bestaat geen twijfel: de liefde is hier veel verdienstelijker en nuttiger dan kennis. Want de liefde gaat daar naar binnen waar de kennis buiten moet blijven. De liefde behoeft geen grote, subtiele kennis, slechts een zuiver, levend geloof van een christelijke aard.

Nu moeten we bepalen welke vorm ze heeft, wat haar materie is en wat haar einddoel is. De materie van de liefde, dat is ons hart, onze ziel, onze krachten. Haar vorm is liefde. Haar werkzaamheid, dat is dat men liefheeft met alle kracht. Haar einddoel en haar object, dat is God zonder middel. Liefdes wezen is liefde, want liefde heeft lief omwille van liefde. Nu geeft Richard een onderverdeling van deze liefde¹⁰ en zegt: 'Liefde in haar laagste graad is die van het hart, dat is in de gedachte; met de ziel, dat wil zeggen: uit genegenheid en behagen; met de krachten dan, dat wil zeggen: alles onderdrukken dat strijdig is met de liefde. Maar deze liefde, ze is geen van al.'

6

Nu schrijft bisschop Albrecht over dit alles in zijn evangeliacommentaar¹¹, en hij zegt: 'met heel het hart', dat is met een welberaden vrije wil zich oefenen met heel het hart, heel de ziel en alle krachten. Want het komt voor dat zich bij een mens iets aandringt om lief te hebben en dat het inzicht dan, vanuit haar

¹⁰ Richard van Saint-Victor, *De quatuor gradibus violentae caritatis* (zie: II,23)

¹¹ Cfr. Albertus Magnum, *Comment. Super Lucam*, 10,24 (ed. Borgnet, Opera omnia, XXIII, 46-47). Zie voor een vergelijking tussen de tekst van Albert de Grote en die van Tauler: C.Kirmsse, *Die terminologie des Mystikers Johannes Tauler* (Diss. Leipzig, 1930). "Ein ganzer Abschnitt einer Taulerpredigt [...] erweist sich als wörtliche Übersetzung aus Alberti Magni enarrationes in secundam partem evang. Luc. (10,24)". Tauler wijzigt echter de tekst van Albertus op enkele punten, namelijk m.b.t. de 'beatitudo contemplativa' als 'intellektuelle Schau' ('secundum solum intellectum visio') en dit ten gunste van het "'transintellektuelle Einswerden des 'göttlichen Menschen' mit Gott". Hij brengt de tekst daarmee meer in overeenstemming met de 'unum-leer' van Berthold von Moosberg. Zie het commentaar van Loris Sturlese op deze passage in: *Homo divinus, Philosophische Projekte in Deutschland zwischen Meister Eckhart und Heinrich Seuse*. W. Kohlhammer Verlag, 2007 (pag. 192-193)

vrijheid, weerstand biedt. En andersom, wanneer zijn verlangen door een dergelijke aandrang niet gedwongen wordt om lief te hebben, dat zijn welberaden inzicht hem dan aanzet om het lief te hebben. En zo zal deze liefde dan komen uit een welberaden, vrij en willig hart, en ze zal van alles, van geheel ons verlangen en van al onze gedachten, het voorwerp moeten zijn, zover dat mogelijk is in deze wisselvallige tijd.

Vervolgens: 'met heel je ziel', dat is met alle begeerte en welbehagen, en met instemming en genegenheid en uit vrije wil; en God liefhebben vanuit alle plekken van de ziel, dat is met je innerlijke en uiterlijke mens. Deze liefde komt voort uit kennis van de waarheid.

Vervolgens: 'met al je krachten', dat wil zeggen met alle ijver en in elke oefening, dat men de dierlijke krachten en de zinnen en alle uitwendigheid onderwerpt, en zich met alle kracht, uitwendig en inwendig tot de liefde wendt, en dat men zich met alles waarmee dat mogelijk is, oefent in de liefde, voor zover men daartoe in staat is. Men zal al de krachten opspannen, als iemand die een boog strak spant wanneer hij ver wil schieten en zijn doel precies wil treffen. Dat is de volkomen liefde, en het is de hoogste graad.

Nu: 'met heel het gemoed'; daarin ligt al het andere besloten, en dat is en noemt men het gemoed. Het wordt genoemd 'een maat', want het meet al het andere: het geeft dat zijn vorm, zijn zwaarte, zijn gewicht. Het deelt uit, steeds maar weer: habitus mentis.

Sint-Augustinus zegt: 'Geen enkel goed werk vormt een deugd in eigenlijke zin, het zij dan dat het de vorm van een habitus aanneemt en voor een mens zo gewoon en zo licht en vreugdevol is dat het is als was het hem tot natuur geworden'. Het komt uit de grond van deemoedige liefde.

7

Laten we ons nu richten op wat dit gemoed is. Veel hoger is het en innerlijker dan de krachten, want de krachten scheppen hieruit al

wat ze vermogen; er binnenblijvend zijn ze vandaar uitgestroomd, en in elk van hen is het maar gaat hen mateloos te boven. Geheel enkelvoudig is het en wezenlijk en vormgevend.

Een meester spreekt hierover, meer nog dan andere meesters. De meesters zeggen, het gemoed van de ziel zou zo edel zijn, dat het altijd werkzaam is, of de mens nu slaapt of waakt en of hij het weet of niet weet; het bezit een godvormig, mateloos en eeuwig teruggebogen zijn in God. Anderen zeggen, het zou allerwegen schouwen en God liefhebben en genieten zonder ophouden. Hoe het zijn mag, dat laten we nu liggen; maar houden we vast dat het zich als God in God herkent, en nochtans geschapen is.

Proclus, een heidense meester, noemt het een slaap en een stilte en een goddelijke vervoering en zegt: 'In ons is een verborgen zoeken naar het Ene, dat ver verheven is boven het verstand en de kennis.'¹² En steeds als de ziel zich daarheen keert, dan wordt ze goddelijk en leeft een goddelijk leven. Zolang de mens zich inlaat en werkt met deze uiterlijke, zinnelijke dingen, kan hij dat niet weten, ja, hij kan niet geloven dat dit in hem zou zijn. Dit gemoed, deze grond, is zo ingeplant dat deze plant een eeuwig dringen en intrekken heeft tot zichzelf, en het gemoed, de grond heeft een eeuwig neigen, een grondneigen terug in de oorsprong. Dit neigen houdt nooit op, ook in de hel niet; en dat is voor hen de ergste pijn dat hun deze terugkeer voor eeuwig ontzegd is.

8

Wanneer de mens zich nu keert tot zijn verstand, dan berecht en corrigeert dat al de laagste krachten, en bedwingt hen; en alle lusten en begeertes van het onverstand openbaart het; het legt alles af wat een honger heeft naar het laagste en het maakt zichzelf los van dit alles als van vreemde wezens; en neemt afstand van de zinnen en alle troebel wordt haar vreemd. En als deze dingen allemaal gestild zijn, dan ziet de ziel haar eigen wezen en al haar

¹² Cfr. Proclus, *De decem dubitationibus*. Zie: het hoofdstuk "Tauler in Kontext" van Loris Sturlese, op. cit.: pag. 185 en 193.

krachten en herkent zichzelf als een verstandelijk beeld van dat waaruit zij gestroomd is. Die ogen mogen door deze aanblik wel zalig heten die hier goed in doordringen en hieraan met het edele gemoed eenvoudig en wezenlijk blijven hangen en erin verzinken. 'Dat is het allerwonderlijkste', zegt bisschop Albrecht, 'wat men daar vindt. Het is het allerlouterste, allerzekerste en het allerrobuustste, en dat wat het minst van al hindert en het meest van al blijvend is binnen dit genieten.' In deze zaligheid is geen tegenstrijdigheid, want er is hier verbeelding noch zinnelijkheid, tijdelijkheid noch vergankelijkheid; want hierin geraken de onderscheidingen niet die uit de verbeelding voortkomen, zoals Sint- Dyonisius zegt.

Nu legt bisschop Albrecht deze zes punten uit en zegt: 'Het is het allerwonderlijkste; want hierboven en hierbuiten is geen wonder, en wie daar naar binnen kijkt, hem kan geen enkel wonder meer raken: het is het allerhoogste en geen ding kan het overtreffen. Het is ook het allerlouterste; want het heeft niets gemeen met stoffelijkheid noch met stoffelijke dingen. Het is het allerzekerste; want deze wegen geven alle wegen zekerheid, maar andersom ontvangen ze van deze wegen geen zekerheid; ze zijn daarom ook allerrobuust, want ze worden niet weggehouden, noch door het vlees noch door vleselijke gebreken bij ondeugd en bekoringen, van de uitoefening van hun werkzaamheid. Het is ook wat het minst van al hindert; want het bevindt zich in het allerhelderste licht, het heeft zijn ijver doortrokken, die voor hem nu geworden is als natuur; geen zwaarte ondervindt hij in wat hem tot een gewoonte is geworden. Het is ook het meest blijvende; want het kent niets wat er strijdig mee is. Deze zaligheid wordt niet verlaten; want haar eigenheid ligt niet in de zinnelijkheid van de ziel. Dit dan is de zuiverste waarheid in het licht en het leven van de waarheid'.

Drie redenen zijn er om dit de eeuwige zaligheid te noemen. Het is helemaal goddelijk en een beeld van God in de mens. Ook is het goddelijk, omdat het helemaal in God verzonken is. De derde reden is, dat God zelf geniet van het werk van deze oefening, en

de goddelijke substantie heet daarom goddelijk, vanwege het deel dat ze van God ontvangt. Al dit onveranderlijke en onmetelijke waar deze meester over sprak, dat is niet in de werkzaamheid maar in de wezenlijkheid, in de grond: daar kan niets verloren gaan en is het blijvend. Niet in de werkzaamheid is het noch is het naar de wijze van de tijd; want in de tijd zijn de dingen veranderlijk evenals de werkzaamheid dat is. Daarom kan er wel een onderbreking zijn in het werk maar niet in het wezen, wanneer het daarmee goed gesteld is. En wie daar goed is binnengekomen, die mag daarna wel zalig heten. En deze zaligheid bedoelde onze Heer toen hij zei: 'Beati oculi, zalig zijn de ogen die zien wat jullie zien'.

9

Kinderen, om dit te ondervinden moet er een juiste plaats en een geschikte tijd zijn en stilte en aandacht en beschikbaarheid, en daarvoor is de nacht zeer geschikt: die is stil en lang. En wanneer men er 's morgens iets van mocht ondervinden, dan speelt er dit of dat en iets anders dringt zich op, en men loopt dan weer naar hier en dan weer naar daar, en men waakt dan hierover niet met innerlijke beschikbaarheid. Dan komt de duivel en verspert de wegen, zodat jou dit licht niet meer ten deel zal vallen; en op jouw plaats wordt een ander gezet die meer bereidheid toont. Lieve kind, geeft God je een koninkrijk, dan geeft hij je ook wel een kloosterhof. Geeft hij je dat grote, dan voorziet hij je ook wel van hetgeen je nodig hebt. De allergrootste schade ontstaat dan, wanneer jullie niet bij jezelf blijven.

Laat niemand zich met deze mensen bemoeien; want de paus en de heilige Kerk die bemoeien zich ook niet met hen; zij laten dit aan God over.

10

Dit alles kan men zeer wel staven met menige zinsnede uit de geschriften van de allergrootse heiligen die geleefd hebben in de

tijd. Dit noemt David – ‘in pace in id ipsum’¹³ – een slaap; en Sint-Paulus noemt het een vrede die alle zinnen te boven gaat¹⁴; Sint-Johannes noemt het een stilte die een half uur aanhoudt¹⁵; en veel grote heiligen van de heilige Kerk, Sint-Dionisius en Sint-Gregorius en menig andere, hebben hier veel over geschreven. Wees hier ijverig en geef het ruimte. Sint-Augustinus zegt: ‘Wil God werken, laat men zijn aandacht hier dan vol ijver op gericht houden.’

Deze mensen zullen horen, dat onze Heer zachtmoedigheid leert en deemoedigheid, en dat hun juk zacht is en hun last licht.¹⁶ Een juk is een ding dat men draagt of trekt. De hemelse Vader leidt en trekt deze mensen, inwendig in hun allerinnerlijkste en ook uitwendig door menig wonderlijke beproevingen en op zware wijze; dat is voor deze mensen allemaal zacht, en wonderlijk licht vallen hun al de lasten, hoe en waarheen de Vader hen maar trekken wil. Laat hard op je inslaan, zwijg echt stil: God wil zijn last op jou leggen. Zegt men dat je niet goed bij je hoofd bent, en dat je je vergist: zwijg! God heeft jou deze last toebedeeld, en niet dat men jou het hoofd af zal slaan, zoals men bij de heiligen deed.

Dat wij deze weg mogen gaan, zodat we zullen zien en onze ogen zalig worden, daartoe helpe ons God.

Amen.

¹³ Ps. 4,9

¹⁴ Fil. 4,7

¹⁵ Cfr. Apok. 8,1

¹⁶ Cfr. Mat. 11,30

Maria-Tenhemelopneming

IN OMNIBUS REQUIEM QUESIVI (Sir 24,7)¹

54

De preek op het levenseinde van onze Vrouwe en haar opname in de hemel leert dat we niet in lichamelijke of geestelijke zaken onze rustplaats moeten zoeken maar in onze onbekende God, en hoe we moeten wonen in twee erfdelen.

1

De wijze man sprak dit woord, en het wordt op onze Vrouwe betrokken waar staat: 'Bij hen allen zocht ik een rustplaats en ik ben blijven wonen in het erfdeel van mijn Heer.'² Dit woord mag men in eigenlijke zin betrekken op onze Vrouwe, want met haar verstand ging ze hoger dan de hemelen, in de afgrond van de hel en in de diepte van de zee en door het hele aardrijk, en nergens vond ze een rustplaats.

Kinderen, niemand mag in dit leven zo hoog opstijgen in zijn oefeningen, of hij zal hierbij steeds een uur vrij houden om deze minnelijke Vrouwe op bijzonder tedere wijze te loven en haar eer te bewijzen, en haar minnelijk te bidden ons te leiden en mee te trekken en te helpen bij haar geliefde kind te geraken.

Kinderen, haar waardigheid gaat alle maat en wijze te boven. Welk wonder was het, dat zij haar God en haar schepper in haar schoot droeg en in haar armen had en dat op de meest heerlijke en begerenswaardige wijze, alle zinnen ging dit te boven; geen enkele twijfel had ze en ze was er zeker van dat hij haar God was, en ze deed met hem wat haar juist leek en hij trok met haar op als

¹ Bij hen allen zocht ik een rustplaats. (Sir. 24,7)

² Sir. 24,7

haar kind, waarbij haar hart heel haar leven lang geen ogenblik hierin rust zocht in voldoening, haar gemoed echter, dat steeg onophoudelijk en ging binnen in de goddelijke afgrond, en daar alleen vond zij rust, daar was haar erfdeel, haar rustplaats, haar woning.

2

Kinderen, door de vergiftiging die voortkwam uit de eerste zonde is de natuur omlaag gezonken tot in haar laagste deel. De mens is geschapen en hij staat tussen twee uiteinden: de tijd en de eeuwigheid. De tijd zal voor ons niet meer mogen zijn dan een doorgang die heenleidt naar het einde. De eeuwigheid zal onze woning, ons einddoel zijn. De arme mens nu, hij wendt zich door de val van de natuur geheel naar de zwakke zijde als gevolg van zijn blindheid, en hij zoekt al zijn rust op de weg en hij vergeet het juiste einddoel. En de natuur is zo zwalkend geworden: wat haar maar treft, ze zal het achterna lopen om haar rust daar te zoeken, of het nou geestelijk is of lichamelijk, inwendig of uitwendig. Hoe de wereldse mensen hun rust en genoegens zoeken, het is duidelijk te zien, en wat daar de gevolgen van zullen zijn, dat zullen ze later wel te weten komen. Hoe het al deze mensen vergaan zal, wat hun stand ook moge zijn, en dan vooral de mensen die onder een schijn van geestelijkheid een wereldlijk hart dragen en hun rust zoeken in tijdelijke zaken, van welke kunne ze ook zijn, waar ze ook maar mee belast zijn, zouden deze er weet van hebben, hun hart zou verschrompelen van schrik.

Weet, God heeft alles gemaakt ter leniging van nood en niet omwille van vreugde of genot, het zij dan in hem alleen.

3

Kinderen, uit liefde moet ik jullie wat zeggen. Men heeft mij verkeerd begrepen, wanneer men zegt dat ik niemand de biecht zou willen afnemen alvorens hij mij beloofd heeft om te zullen doen wat ik wil. Dat 'ik wil', dat is niet juist; van niemand wil ik iets, slechts wat geschreven staat, en zelfs niet de belofte om dit te

zullen gaan doen. Ik kan niemand de absolutie geven, slechts wie berouw heeft over zijn zonde – ook de paus kan dit niet– en wie de wil heeft om zich meer dan voorheen te hoeden en zich ook te hoeden voor de zaken in hemzelf die tot de zonde voeren.

Kinderen, de zaken die tot de zonde voeren, sommige mensen houden hier willens en wetens aan vast, en zo gaan ze dan te biecht en tot het heilige Lichaam van onze Heer, en van hun gebreken willen ze niet weten. Zolang ze niet stelen of grove onkuisheid doen, gaan ze zo maar door. Hoe ze absolutie verkrijgen, dat zal hun wel duidelijk worden; ze zullen het wel ondervinden, evenals het berouw dat komen zal. Ze zoeken hun rust en hun voldoening buiten God, het zij bij mensen, het zij bij kleren, voedsel, bij de troost van schepselen.

4

Ook zoekt de mens rust in naar de schijn heel goede dingen. Heeft de mens een misstap gedaan, dan snelt hij naar de uitwendige biecht nog voor hij bij God innerlijk biecht en aan hem deemoedig zijn schuld bekent. In deze uitwendige biecht zoekt de natuur haar rust, opdat ze vrede mag vinden en het inwendige schelden en bestraffen in haar zal ophouden en tot zwijgen gebracht zal worden. Want heeft de mens gebiecht, dan houdt dat bestraffen op en de mens heeft weer vrede. Weet dat dit bijten en straffen als een wond is, eentje die vers is en schrijnt, op wonderlijke wijze schuurt deze de roest³ van de zonde weg.

Nu zoekt de natuur ook rust in haar geestelijke oefeningen; sommige mensen doen dat langs innerlijke wijzen en werken, door hun voornemens en oefeningen in afzondering, waarbij hun aandacht helemaal gericht blijft op deze goede zaken, zo dat ze hiermee de Heer hinderen hen naar de naaste waarheid te voeren.

³ Vetter geeft 'rost' (=roest). Mogelijk moet hier gelezen worden 'drost' (=abces, ulceratie), hetgeen een begrijpelijker lezing geeft. Zie: *Sermons de Tauler*, in de vertaling van Hugueny, Théry en Corin (1930), pag. 371 nt. 2

Kinderen, kort gezegd: alles waarin de mens zijn rust zoekt, wanneer dat niet louter God is, dan is het allemaal wormstekig. Lieve kind, dat allemaal, dat is het niet, of je nu een versleten mantel draagt of de schone schijn van heiligheid. Nee, echt, daar hoort meer bij.

5

Nu zeggen sommigen van de de mooiste simpele dingen, hoe licht hun die allemaal gevallen zijn en hoe gemakkelijk en aangenaam ze het vonden, of het nu het bidden betrof, of waken, vasten of huilen; en toch zie ik dat ze hierin achterblijven. Weet: hoe goed, ja hoe best het ook zijn of schijnen mag, al is het beeldloos, vormeloos, wijzeloos, betrekking hebbend op het verstandelijke of op de genietende ondervindelijkheid: alles waarop de mens behaaglijk rust en aldus in bezit neemt, het wordt allemaal wormstekig, want geen louter, eenvuldig ontzinken is het in het loutere, eenvuldige, onbekende, ongenoemde, verborgen goed dat God is, op een wijze waarbij hij verzaakt aan zichzelf en aan alles wat zich in hem onthullen mag. Sint-Dyonisius zei hierover: 'Alles houde vast aan zijn niet, niet weten, niet kennen, niet willen hier beneden, maar in een zichzelf verzakende wijze: niet zoeken noch willen bezitten, alles slechts in ontzinkende wijze.' Want God is niets van al wat je van hem uitzeggen mag. Hij gaat elke wijze te boven, elk wezen, elk goed en niets is hij van al wat je van hem kennen of uitzeggen mag; voorbij is hij aan wat verstand begrijpen kan; noch hoog is hij noch laag, zus noch zo, voorbij aan elke wijze, dit noch dat.

6

Lieve kind, in deze onbekende God, vind daar je rustplaats en wees niet uit op smaak noch op verlichting. Doe als een hond: komt hij op een plek waar hij goed vlees aantreft, dan durft hij het niet aan te raken en vlucht weg; harde stokslagen hebben hem zo leren doen. Later, mijn lieve kind, zul je hier genoeg van kunnen smaken. Houd je nu maar deemoedig bij je loutere niets, wat je toch in waarheid ook bent. Is er daar iets, het zijne is het en niet

het jouwe. En wend je niet tot alles wat bij jou mag inlichten, ook al is het vormeloos, wijzeloos, beeldloos, overwezenlijk. 'Heer,' zeggen ze, 'het is zo aanwezig in me, alles wijst erop dat het God is.' Lieve kind, wend je daarheen dan niet als naar een rustplaats, laat het voor wat het is en vraag en vors niet langer maar houd je beneden en zink neer in je niet-weten en in je niet-willen-weten; wees arm in alles en houd je aan je verborgen onbekende God en houd je voor een mens die van de grote onbekende, verborgen God niets kan afweten, en rust en woon hierin dan zonder dit inlichten en zonder deze ondervinding.

Bij de profeet Ezechiël staat geschreven: 'Degenen die naar binnen zullen gaan in het Heilige der Heiligen, zij zullen geen grondbezit hebben, ikzelf zal hun erfdeel zijn.'⁴ Hoewel op de priesters van toepassing, doelt het in geestelijke zin op alle mensen die binnen willen gaan in het Heilige der Heiligen, dat is in de verholenheid van Gods verborgenheid: geen goed zul je bezitten dan het goddelijke, wijzeloze, vormeloze, naamloze verborgen zijn van God; dat alleen zal je erfdeel zijn. Laat je hoofd naar niets anders neigen, inwendig noch uitwendig: alles zal anders wormstekig worden. En wend je niet tot wat geëffend is, als tot het gelijke. Heb liever het ruwe lief en het ongelijke dan dit smaken, dit ondervinden. Nee, lieve kind, rust niet, zoek jouw niets.

Toen God alle dingen wilde scheppen en ze wilde maken, toen nam hij niets voor zich dan het niets. Met alleen dit niets maakte hij een iets: hij maakte alles uit niets. Waar God op de hem eigen wijze werken zal en wil, daar heeft hij niets anders nodig dan dit niets. Het niets is in een lijdende wijze voor zijn werken ontvankelijker dan enig iets. Wil je zonder ophouden ontvankelijk zijn voor al wat God kan of wil storten of bewerken in zijn meest uitverkoren vrienden aan zijn en aan leven: opdat hij al zijn gaven helemaal in je stort, beijver je voor alles om in je grond waarlijk niets te zijn; want onze zelfzucht en aanmatiging die hinderen God bij het doen van zijn edele werk in ons.

⁴ Ez. 44,28

7

Job, de heilige man – de Heer prees hem en zei van hem dat hij rechtvaardig was en eenvoudig en dat er geen tweede was als hij, en er staat dat hij nooit enig dwaas woord sprak⁵ – hij zei: ‘Ik met al het mijne, het hoort in het allerdiepst van de afgrond van de hel. Zou ik daar, denk je, iets van rust kunnen vinden?’⁶ Kinderen, deze heilige man doelt met ‘zichzelf en het zijne’ niet op zijn geschapen niets, want de mens is hier als niets, maar met ‘zichzelf en het zijne’ doelt hij op zijn schuldige niets. Deze rechtvaardige mens wilde om zijn zonden afdalen tot in de diepste grond van de afgrond, in het meest beangstigende deel van de hel, in de diepste duisternis, alsof hij hiermee zeggen wilde dat hij mogelijk zijn zonde en door zonde verdiende straf daar enigszins kon uitboeten. En dit wilde hij ondergaan op de ergste en pijnlijkste wijze en om daarvan nooit meer bevrijd te worden. Weet men of men met enige boetedoening dergelijke verschuldigde straf kan uitboeten?

Zo sprak ook een van onze broeders, genaamd Wigman; zijn niet onderkende hij zo goed, dat hij zijn plaats nergens anders vinden kon dan in de allerdiepste grond van de hel, lager nog dan Lucifer. Toen hij daar lag, toen hoorde hij een stem roepen uit de hoogste hemel, ze zei: ‘Wigman, kom snel naar boven naar de bovenste troon, in het hart van de hemelse Vader.’ Sint-Gregorius zei: ‘Deze mensen zoeken de dood, maar vinden doen ze hem niet.’⁷ Deze liefde te midden van deze grondeloze vernieting, haar antwoord is waarlijk leven, niet verlangd, niet gezocht, niet bedoeld. Daarom, lieve kinderen, hoe lager, hoe hoger, en hoe minder, hoe meer.

8

Nu het woord van Onze Lieve Vrouw: ‘Ik ben blijven wonen in het erfdeel van mijn Heer.’ Kinderen, we hebben een tweevoudig

⁵ Cfr. Job 1,8,22

⁶ Job 17,15-16

⁷ Cfr. Job 3,21; Apok. 9,6

erfdeel waarin we wonen moeten. Het ene is het tijdelijke, waar we nu in moeten wonen: het eerbiedwaardige leven en lijden en het heilige voorbeeld van onze Heer. Het andere erfdeel, daarop wachten we: het is het gelukzalige erfdeel van de heerlijke godheid. Dat erfdeel is ons toegezegd; ook wij zullen met hem en zijn huisgenoten erfgenamen zijn in de eeuwigheid.

Kinderen, laat ons dan nu het tijdelijke erfdeel getrouwelijk bezitten met liefde en ware dankbaarheid – het leven van onze Heer – en hoe meer wij dit erfdeel op deze wijze bezitten, des te meer zullen we het eeuwige erfdeel in rijkheid en zaligheid bezitten in de eeuwigheid.

9

Kinderen, de wonden van onze Heer, allemaal zijn ze geheeld, behalve de heilige vijf wonden, deze zullen open blijven tot aan de jongste dag. En de glans van de godheid die daaruit straalt, en de zaligheid die de heiligen en de engelen daaruit ontvangen, onuitsprekelijk is dit alles.

Deze vijf poorten, zij zullen hier beneden ons erfdeel zijn, door hen zullen wij tot ons erfdeel in eeuwigheid gaan, naar het land van onze Vader. Van deze vijf poorten is de Heilige Geest de poortwachter. Steeds is zijn zoete liefde bereid, om, wanneer we kloppen, ons binnen te laten en ons erdoorheen te laten gaan tot het vaderlijke erfdeel in eeuwigheid. Want, voorwaar, de mens die hier op de juiste wijze naar binnen gaat, hij zal niet dolen.

Kinderen, in deze minnelijke wonden zullen we vijf lessen leren, die ons binnen leiden zonder middel. Het zijn: mijden, lijden, zwijgen, jezelf laag achten en misprijzen in ware gelatenheid.

Verzink jezelf in de linker voet en druk daarop je lippen, opdat je er kracht uit zult ontvangen om zo genot en genoegens te kunnen mijden die je zou kunnen ontvangen buiten hem om.

En dan, met al je vermogens, verzink jezelf in de wonde aan de rechter voet, en leer daar dan te lijden al wat je inwendig of uitwendig overkomt, waar het ook vandaan mag komen.

Druk dan je lippen op de rechter hand en zuig daaruit dan het zoete sap en smee hem dat hij jou leert zwijgen, inwendig en uitwendig. Wie deze deugden zou bezitten, zodat hij zwijgen kon bij alles, hem zou nooit meer iets treffen.

Druk dan zuigend je lippen op de linker hand, opdat hij je leert laag te achten, dat wil zeggen: onbewogen te blijven in tijdelijke dingen, uitwendig en inwendig, bij alles wat je overvalt of toevalt, bij wat je lief hebt of nastreeft buiten hem en zo toegang tot jezelf heeft; laat het je niet beroeren, laat het vallen, laat het gaan; wees onbekommerd.

10

En dring dan binnen met alles wat je bent, in het liefhebbende, zoete hart, in het minnelijke bruidsbed dat hij voor de zijnen, zij die hem hun hart graag geven willen, heeft bereid en waar hij hen met de edele armen van zijn liefde wil omhelzen, en waar ze hem voor eeuwig zullen genieten. En daarin dan zal men zichzelf leren verloochenen op elke mogelijke wijze: in lief, in leed, in bezit, in gebrek, in tijd en in eeuwigheid, zoals de Heer het verlangt en zoals het zijn goddelijke hart behaagt, in jou en in alle schepselen. Laat alles wegstuiven en wegvliegen, zodat slechts zijn behagen blijft.

11

Lieve kinderen, zo, en door vele heilige overdenkingen, moeten jullie je oefenen binnen dit minnelijke erfdeel, en door deze zekere poorten opgaan tot het eeuwige erfdeel.

Offer zijn onschuldige lijden op voor jullie verdiende lijden, offer het op aan de hemelse Vader: zijn onschuldige gedachten voor jullie schuldige gedachten, en zijn heilige woord voor jullie schuldige woord, en zo ook al zijn doen, zijn deemoed, geduld,

zachtmoedigheid en liefde voor alles wat jullie hier ontbreekt, inwendig en uitwendig. En wanneer jullie dan dit minnelijke erfdeel op passende en juiste wijze hier beneden bezitten, dan zullen jullie het toekomstige erfdeel vast en zeker gaan bezitten, zodat jullie blijvend zullen wonen en rusten in het erfdeel van de Heer, samen met Onze Lieve Vrouw, tot aan het einde der tijden.

Dat wij dan aldus deze rust mogen zoeken in alle dingen, opdat wij tot dit erfdeel zullen geraken, daartoe helpe ons God.

Amen.

Maria-Geboorte

TRANSITE AD ME OMNES QUI CONCUPISCITIS ME
ET A GENERACIONIBUS MEIS. ET C. (Ecl 24,26)¹

55

1

Vandaag gedenkt men de minnelijke dag waarop de goddelijke maagd, onze Vrouwe, rein, zuiver en heilig geboren werd uit haar moeders lichaam waarin ze geheiligd werd. In haar werd teruggebracht wat verloren ging in het paradijs – het edele beeld dat de Vader naar zijn eigen beeld schiep – en daar verdorven werd, zodat ze worden zou tot zij die wederbaart met de Vader al zijn lidmaten terug in de oorsprong; door zijn grondeloze barmhartigheid wilde God ons in haar helpen opstaan uit de eeuwige afgrond waarin wij allen gevallen waren, en voor zover wij daartoe in staat waren. Over haar nu leest men het volgende – en het is de Wijsheid die het zegt: ‘Komt allen tot mij, gij die naar mij verlangt en verzadigt u met mijn vruchten.’²

Dit woord doelt eigenlijk op de hemelse Vader en het leidt en lokt ons naar zijn vrucht. En met ditzelfde woord doelde ze eigenlijk ook op deze jonkvrouwe, want ook zij is het die deze vrucht baart: de vrucht die de hemelse Vader van eeuwigheid gebaard heeft, ook zij heeft deze gebaard en ook zij leidt ons, opdat wij er heen gaan en vervult worden van de minnelijke vrucht. Ze zei: ‘Allen die zo naar mij verlangen, allen die waarlijk naar deze geboorte vol verlangen uitzien, hun wordt nu en dan een blik vergund op deze geboorte’. Hiermee wordt hun verlangen gestuwd en opgewekt tot nog groter verlangen.

¹ Komt allen tot mij, gij die naar mij verlangt en verzadigt u met mijn vruchten, etc. (Sir. 24, 19)

² Sir. 24,19

En ze spreken met Sint-Augustinus: 'Heer, jij hebt ons naar jou toe geschapen, en daarom is ons hart rusteloos, totdat het rust vindt in jou.'³

2

Deze rusteloosheid, steeds en onophoudelijk moet ze de onze zijn, ze wordt opgehouden en gehinderd door vreemde geboortes, die in de mens verwekt zijn: tijdelijke, vergankelijke, op de zinnen betrokken dingen zijn het, genoegens en afhankelijkheid gericht op schepselen, levende dan wel dode, vriendschap, gezelschap, kleren, spijzen; kort: alles waarin de mens zijn behagen zoekt, dat zijn de dingen die in hem verwekkers zijn. Het zijn de vaders van wat er geboren wordt in jou, zodat God, zolang deze geboortes willens en wetens in jou plaatsvinden, zijn geboorte in jou niet geboren laat worden temidden van deze inbezitneming door behagen, hoe klein en onbetekenend deze ook zijn mag. Deze kleine dingen benemen je, ze beroven je van jouw grote God en de minnelijke geboorte die God in jou wilde en zou moeten baren, en ze benemen je tevens de troost, en het verlangen dat uit moet gaan naar God en naar deze geboorte: het wordt tegengehouden door deze begeertes.

En dan klagen de mensen: 'Ach, zonder liefde ben ik, zonder verlangen!' Door deze hindernissen alleen komt het: ze zetten je vast, en ze houden de liefde en het verlangen tegen. Kijk zelf maar welke hindernissen het zijn, niemand kent ze beter dan jij. Niet mij moet je vragen, maar bevraag jezelf waarom je zonder liefde en verlangen bent. Jullie willen zowel God als de schepselen bezitten, maar dat is onmogelijk: het verlangen uit laten gaan naar God én naar de schepselen; al zou je bloedige tranen huilen, dat gaat niet samen.

Hiermee zijn niet de dingen bedoeld die men nodig heeft of die men door God of in God bezit, en ook niet de dingen die men van de natuur niet los kan maken, zoals de hongerige het voedsel

³ Augustinus, *Confessiones*, I,1

geniet, de dorstige het drinken, de vermoeide het rusten, de gevangene het slapen; zoekt men deze slechts uit lust, komt het niet voort uit noodzaak is het niet tot nut van de natuur, slechts voor bevrediging en genoegens, dan hindert het deze geboorte, hoewel minder dan bij andere begeertes; het komt namelijk voort uit natuurlijke nood, en hiervan kan deze bevrediging niet losgemaakt worden omdat de natuur aldus haar werk doet.

Maar de mens die geen hindernis wil zijn voor de eeuwige geboorte en die hierin naar voortgang verlangt, laat hij op deze hindernissen acht slaan op de begeerte die komt van de zinnen, de natuur, of van de schepselen. Want hoe minder men van het ene heeft, zoveel meer heeft men van het andere; hoe meer de kou naar buiten gaat, hoe meer de warmte binnen komt.

3

Ook moet de mens uit traagheid en onachtzaamheid niet vasthouden aan eigen gemakzucht en aan duistere zwakheid.

En sommige mensen gaan in blinde gang, en hetgeen ze doen kenmerkt zich door onachtzaamheid en onbezonnenheid, zoals wanneer een roekeloze iets doet. En weet: over al deze gebreken, je aanhankelijkheden en rusteloosheid, waar je je aan vast wenst te houden, daarover heeft je biechtvader geen zeggenschap; tien keer biechten op een dag, het zou je niet helpen, wilde je hen niet loslaten.

En weet ook: word je aangetroffen dan in die moedwillige aanhankelijkheid, met je liefde tot de schepselen, nooit zul je nog verschijnen voor Gods aanschijn. Heel de Heilige Schrift zegt het en in het evangelie leest men het steeds en overal; dit is het gebod van het oude verbond en het nieuwe verbond, dat men God zal liefhebben, et cetera.

Elders: 'Wie niet alles loslaat dat door hem bezeten is, hij is niet waardig mij te ontvangen.'⁴ En elders: 'Niet ieder zal binnengaan

⁴ Luc. 14,33

in het rijk die tot mij zegt: "Heer, Heer!", maar zij die de wil doen van mijn Vader, zij zullen binnengaan in het rijk der hemelen.⁵ Menen jullie dan dat God zijn rijk ellendige schepselen wilde schenken, dat hij daar zijn kostbare bloed om vergoten en zijn leven gegeven heeft? Hoed je; denk niet dat God dit zo zal laten gebeuren. En zouden jullie weten hoe zwaar God dit zal straffen, jullie zouden sidderen van angst. God heeft alles gegeven opdat het een weg naar hem vormt, en hij alleen zal de bestemming vormen en niets anders, noch dit noch dat. Geloven jullie dat je hiermee spotten kunt? Nee, heus: heilig word je niet door in de orde te zijn; mijn kap niet noch mijn kruinschering, mijn klooster niet noch de heiligheid van mijn gezelschap, dit alles maakt niet heilig. Een heilige, vrije, zuivere, niet in beslag genomen grond moet er zijn, wil ik heilig worden.

Dat ik vaak zeg: 'Heer, Heer!'⁶ en ik veel bid, lees, mooi spreek, snel van begrip ben en een mooi uiterlijk heb: nee, nee, daarmee zal het niet gaan, iets anders is hier nodig. Bedrieg je jezelf: voor jou de schade, niet voor mij.

4

Jullie wereldse hart en gemoed, jullie ijdelheid, gehuld zijn ze in een geestelijk gewaad; al deze zaken binnenin jullie, geoordeeld worden ze als door iemand die een twijg heeft geënt op een stam: de twijg bepaalt de aard van de vrucht die op de stam zal groeien, niet de soort stam. En net zo gaat het met deze uiterlijke, vreemde geboortes waarmee jullie bezet zijn: al jullie vruchten aarden naar de twijgen. Ook jullie goede werken, die goddelijk zouden moeten zijn, ze worden allemaal schepselijk en nutteloos, want gebaard zijn ze aldus in jullie krachten, inwendig en uitwendig.

5

Job zei hierover: 'Toen de verschrikkingen van de droomgezichten kwamen, en schrik en angst mij aangrepen, voer een siddering mij

⁵ Mat. 7,21

⁶ Cfr. Mat. 7,22

door het gebeente, en toen de geest naderde tot mijn tegenwoordigheid, toen sidderde elke haar van mijn lichaam.⁷ Met 'de verschrikking van de droomgezichten', wordt de duistere, blinde inbezitneming bedoeld, waarna de onbegrijpelijke siddering komt en de angst en het beven, zodat elke gebeente sidderen gaat. 'Het naderen van de geest tot zijn tegenwoordigheid', dat is het naderbij komen van God.

Ook het evangelie sprak hier van een naderbij komen. Twee maal 'transite'⁸ duidt op een tweevoudig naderbij komen. Het eerste naderbij komen betreft de geest, het is God richting ons, het tweede naderbij komen dat is ons richting God. Wanneer er iets naderbij komt, moet er ook iets vertrekken, zoals jullie hebben kunnen horen. Want, zoals de leermeesters zeggen, kunnen twee vormen niet samengaan: wil vuur ontstaan, het hout moet vergaan; wil een boom staan, de noot moet vergaan; wil God in ons opstaan en ons vervullen met zijn geboorte, dan moet het schepsel in ons vergaan.

Sint-Gregorius zegt, dat met 'elke haar van zijn lichaam sidderde bij de komst van de geest' wordt bedoeld op de Leviëten: hen moet men de haren afscheren.⁹ Met dit haar wordt bedoeld: net zoals haren groeien in het vlees zo groeit in de krachten, van de hogere tot de lagere, de klevigheid van de oude gewoontes: hen moet men afscheren met het scherpe scheermes van heilige ijver, dat men slijpen en wetten moet aan het strenge, huiveringwekkende, verborgen oordeel Gods en aan de snelle gerechtigheid, die geen gedachte ongeoordeeld laat, hoe klein het beeld ook zijn mag dat moedwillig bezeten wordt; het moet door ondraaglijk vagevuur afgeboet worden, eerder zal men voor God niet verschijnen.

Wanneer dan deze slechte, onreine haren met het scherpe scheermes afgeschoren zijn, groeien ze toch weer uit: laat men het

⁷ Job 4,13-15

⁸ Naast Ecl 24, 26: "Transite ad me", ook Job 4,15 (Vulg.): 'et cum spiritus, me praesente, transiret, inhorruerunt pili carnis meae.'

⁹ Gregorius de Grote, *Moralia in Job*, I,V,33 (onder verwijzing naar Num. 8,7)

dan opnieuw doen met vernieuwde ijver; er zijn mensen die zijn zo ijverig, dat, zo gauw ze een gedachte opmerken, ze deze wegscheren met een ijzeren ijver. In het begin valt hem dat zwaar, dat steeds maar acht slaan van de mens op zichzelf. Maar later, wanneer de mens zich hieraan gewend heeft, kost het hem geen moeite meer. En had hij in het begin ijzeren ijver nodig, hij blaast het nu zo van zich af.

6

Ook zal de mens een daadwerkelijke liefde hebben die gericht is op allen, niet slechts op bijzondere mensen, maar op alle mensen, niet alleen op de goede, maar ook op de armen; zo was het ook bij die liefdevolle mensen, bij de vader en de moeder van onze Vrouwe, bij Joachim en zijn vrouw Anna: ze deelden hun goed in drieën. Een deel hiervan was bestemd voor de eredienst en voor de tempel. Een tweede deel voor al de arme mensen. Van het derde deel leefden ze zelf. Weet dan, waar vraatzucht is, daar is karigheid, een onrein, vuil gat, treft men daar, een en al slecht. Laat de mens milddadig geven van deze onbeduidende, vergankelijke zaken. Wie geeft, hem wordt gegeven, en wie vergeeft, hem wordt ook vergeven. En de maat waarmee jij meet, daarmee zal ook jij gemeten worden.¹⁰

7

Sommige mensen nu, ze kleven aan innerlijke dingen, waardoor er binnen in hen ook slechte haren groeien, die ze niet opmerken. Ze kunnen dusdanig zijn, dat men met hen nooit voor God verschijnen kan. En deze mensen kunnen dan wel in zuiverheid geleefd hebben en grote oefeningen gedaan hebben, toch liggen ze verborgen inwendig in de grond, en zichzelf weten hier niet van, ongelaten als ze zijn tegenover deze aanklevingen. En daarom zou het zeer nuttig zijn dat de mensen die naar de waarheid zouden willen leven een godsvriend hadden die ze gehoorzaam zouden volgen, opdat hij hen richten zal naar Gods Geest. Want zoiets laat

¹⁰ Cfr. Mat. 7,2

zich niet snel opmerken, dat lukt pas wanneer men vaker omgaat met mensen die een dergelijke inwendige klevigheid hebben. Zulke mensen moesten een ervaren godsvriend zoeken, tot wel honderd mijlen ver, iemand die bekend is met de juiste weg en die hen daarnaar richten zal. En zou het niet lukken een dergelijke mens te vinden, dan voldeed een gewone biechtvader; hoe onbehouden deze ook zijn mag, toch spreekt de Heilige Geest vaak door zo iemand vanwege zijn ambt, zelfs zonder dat hij er weet van heeft of het zelf verstaat. Hem dan zal men volgen en gehoorzamen, en niet leven naar eigen goeddunken.

8

Een volmaakt voorbeeld hiervan vinden we in de goddelijke maagd Maria. Toen ze nog kind was, toen gehoorzaamde ze haar ouders, vader en moeder. Kort daarna kwam ze onder de hoede van de priesters in de tempel. Daarna kwam ze onder de hoede van Joseph, en daarna onder die van onze Heer Jezus Christus, en daarna onder die van Sint-Johannes, waaraan de Heer haar, hem plaatsvervangend, toevertrouwde.¹¹

En daarom willen wij haar vol toewijding vragen om ons onder haar hoede te nemen, en dat zij, gelijk zij heden geboren werd, ons zal wederbaren in de oorsprong.

Dat ons dit allen ten deel mag vallen, daartoe helpe ons God.

Amen.

¹¹ Cfr. Joh. 19, 26-27

Oktaaf van Maria-Geboorte I

TRANSITE AD ME OMNES QUI CONCUPISCITIS ME
ET A GENERACIONIBUS MEIS ADINPLEMINI. (Ecl 24,26)¹

56

1

Vandaag viert men het octaaf van Maria Geboorte. En de grote, met veel verstand begiftigde heiligen, Sint-Bernardus en andere heiligen, bekennen dat ze haar niet gepast loven kunnen en moeten zwijgen, te groot is de lof die ze verdient. Sint-Bernardus zei: 'Lieve Vrouwe, hoe verheven gij ook zijt vanwege uw verwantschap met de eerbiedwaardige godheid, vergeet hierdoor toch niet de verwantschap tussen u en de arme mensheid! En wil niet zo diep in de afgrond van de godheid gaan dat gij u van haar verwijdert, maar wees haar indachtig: de menselijke zwakheid, ook gij werd door haar bezocht op menigerlei wijze.'² En zo is er menig innerlijk gebed dat hij en andere heiligen tot haar gericht hebben.

Twee gebedswijzen kennen de mensen. De ene groep wil niet bidden en zegt dit nooit te kunnen, want ze willen en moeten zich geheel en al aan God geven, opdat hij met hen en met al hun zaken doen kan wat hij wil. De andere groep bidt zeer ijverig tot onze Vrouwe en tot de heiligen bij elk van hun aangelegenheden. Beide groepen kunnen in gebreke blijven.

De eersten hebben onvoldoende tot zich laten doordringen dat de heilige Kerk bepaald heeft dat men dient te bidden. En het is onze Heer zelf die ons leerde om te bidden, het voorbeeld van dit bidden heeft hij ons gegeven in het gebed tot zijn Vader. Deze

¹ Komt allen tot mij, gij die naar mij verlangt en verzadigt u met mijn vruchten.
(Sir. 24, 19)

² Cfr. Bernardus van Clairvaux, *Hom. IV, De laudibus virginis matris.*

mensen wordt het vergeven, vanwege de eenvoud van hun bedoeling, die hun niet toestaat te bidden; ze worden verontschuldigd en toch worden ze verhoord, want ze menen het niet slecht. En er zijn zaken die de Heer niet doen wil, het zij dan langs het gebed. Sint-Gregorius is het die zegt: 'God verlangt het gebed.' En weet: God doet in de mens vaak een nood ontstaan, opdat de mens dan aangezet wordt om te bidden; God helpt hem dan en verhoort zijn gebed opdat zijn liefde opnieuw aangevuurd mag worden en de mens getroost, daar zijn gebed verhoord is.

De andere mensen kunnen ook in gebreke blijven wanneer ze bidden, zij laten het niet over aan God, steeds willen ze dat datgene zal gebeuren waar zij om bidden. Het is goed dat ze bidden, maar ze moesten het doen in de juiste gelatenheid, zodat ook zij liefhadden wat God behaagde en dat op elke mogelijke wijze en bij alles.

2

Nu het woord 'Transite'. Hier hebben we het de afgelopen dagen veel over gehad³, over hoe de beginnende mensen grove, grote zonden de grove lokken af moeten scheren; de gevorderden moeten dit doen bij de kwade neigingen, en de mensen die de volkomenheid enigszins genaderd zijn, doen het bij hun inwendige fijnere haren. De minnelijke mens nu die zich afgescheiden heeft en die zijn hart naar God gekeerd heeft om hem lief te hebben en om alleen hem te zoeken, de vijand bezorgt deze mens zulke grote bekoringen, een wereldse mens zou ervan schrikken.

Zowel de ene als de andere mens heeft ze, en toch is de grond hiervan in elk van hen een andere. Bij de wereldse mens komt de bekoring voort uit een niet verstorven grond en vanuit zijn natuur van vlees en van bloed, en daarom laat hij deze bekoringen verdwijnen door op hun aandrang in te gaan. De vijand hoeft hem

³ Voor de "Transite-preken" op Maria-Geboorte, zie naast deze preek (V50) ook preek 55 (V49) en 57 (V52).

niet verder te bekoren, hij hoeft maar even te blazen, meer is er niet nodig. De goede mens echter staat in zijn louterheid, en de bekoring komt van buiten en niet vanuit zijn grond, of misschien maar een klein beetje.

Zo doet de vijand het. Is er een geneigdheid in de mens – hoe louter deze mens verder ook zijn mag – zoals bij een mens die van nature toornig is: wanneer de vijand dat merkt, dan richt hij zich daarop met al zijn listen en boze sluwheid. Veel werk bezorgt deze mens hem niet: hij volgt meteen. De andere mens bestookt hij met bekoringen alsof het klitten zijn die hij naar hem gooit, en hij gooit de ene na de andere, zodat deze onder de klitten zit. Zo doet de vijand het: als hij in de mens een neiging aantreft tot toornigheid, dan bestookt hij hem met beelden, het ene beeld na het andere, wat hem zo zal prikkelen, dat deze mens op een gegeven moment zo toornig wordt, dat hij gaat roepen en schreeuwen en het is alsof hij wil gaan slaan en steken. Kon de mens dan tot zichzelf komen en diep zich buigen in de grond van de deemoed, voor God, in het geval hij geen biechtvader kon vinden; en kon hij zich dan weer verstaan met de mens en hem genoegdoening geven, waarbij hij zich vernederen zou zonder zichzelf te sparen, doordrongen van zijn niets en zijn grote gebreken: kinderen, in deze mens zou dit gebrek wegsmelten voor God zo snel als de sneeuw voor de zon smelt, en alles zou vergeven zijn, en de vijand, die ging met lege handen heen. Wanneer de mens hieruit zou willen leren, hij zou hierdoor aan louterheid winnen en geschikter worden om op te gaan.

3

Nu willen we een onderwerp bespreken, niet alle mensen gaat het aan. En wij, arme, zwakke mensen, we mogen er wel voor terugschrikken om over deze hoge zaken te spreken, om hierover iets te horen, wanneer het door ons niet zelf beleefd is. Want zij die daar zijn, ze weten ervan en toch kunnen ze er niet uitputtend over spreken.

Job zei: 'De geest trok langs mij heen, vlak voor mijn ogen, en bij hem een gestalte, een gestalte mij onbekend.'⁴ In deze geest die voor hem langs ging en zich in zijn beweging voelen liet, daarin ziet Sint-Gregorius de heilige mensheid van onze Heer.⁵ En de gestalte die hij zag en niet herkende, dat was de onbekende godheid, die verborgen is en door geen schepsel gekend. En daarbij betreft hij wat geschreven staat in het derde boek Koningen⁶: 'De engel zei Elia de berg op te gaan, opdat de Heer hem ontmoeten zou. Toen hij boven was, toen kwam daar een vreselijke stormwind, deze was zo sterk dat hij de berg spleet van boven tot onder; harde rotsen verbrijzelde hij en stenen verpulverde hij; maar de Heer was niet in de storm. Daarna kwam een angstaanjagende, grote beving, maar ook daarin was de Heer niet. Daarna kwam een groot vuur: ook daarin was de Heer niet. Na dit alles kwam er een zoet, stil, zacht, teder suizen als een fluisteren, en daarin dan kwam de Heer. En Elia stond in de ingang tot de grot; toen sloeg hij zijn mantel voor de ogen.' Kinderen, niet op deze wijze, niet in de beving noch in de verwoesting noch in het vuur, verscheen de Heer. Dit alles was slechts een voorbereiding daartoe, een weg waarlangs.

Sint-Gregorius zei dat deze hoge bergen de hoge, grote zielsgronden zijn; en de harde rotsen die bewogen werden door deze beving, staan voor het niet-gelaten gemoed en voor hen die naar eigen goeddunken vasthouden aan hun eigen opvattingen en verharden in eigenwilligheid en ongelatenheid en aldus op grootse wijze grootse werken doen, maar steeds met zelfingenomenheid. De mensen tot wie de Heer komen wil, hen zal hij eerst een grote beving zenden die alles zal omkeren wat er in de mens is. Maar mensen die dit toelaten, daarvan zijn er helaas niet veel. Dit is hiervan de oorzaak: ze houden zich op in zaken van tijdelijke aard, en ze kleven vast aan de ellendige natuur; daarin verwijlen ze, en in de genoegens van de zinnen. Maar waar

⁴ Cfr. Job 4,15-16

⁵ Cfr. Gregorius de Grote, *Moralia in Job*. I,V,34 nr.62

⁶ Cfr. Job 4, 15-16; Gregorius de Grote, *Moralia in Job*. I,V,36 nr.66 (waar verwezen wordt naar I Kon. 19, 11-13)

dit aanstoten zich voelen doet, en in wie het tot zijn recht komt, soms minder soms meer, bij zulke mensen heb ik vaak gezien dat ze meer dan honderd keer kwamen op het punt dat ze meenden het leven te moeten laten.

Een mens vroeg onze Heer wat dan te doen, want alle dagen, alle nachten meende hij zijn leven te gaan verliezen, of hij zo dan zijn leven moest wagen. Toen antwoordde onze Heer hem: 'Zou jij het niet aandurven om inwendig te ondergaan wat ik op zulk mateloos gruwelijke wijze lichamelijk onderging in handen en voeten en met geheel mijn lichaam?'

Kinderen, treft iemand dit, menigeen kan het niet verdragen en hij loopt dan naar hier dan weer naar daar. Aan de buitenkant zoeken ze, daar hopen ze rust te vinden, maar daar zullen ze die niet vinden. Ze moesten erin berusten, zich hier tot in de grond aan overgeven, het ondergaan. Ach, wat denken jullie dat dit sterven hun geven zal! Wonderbaarlijk is het.

Kinderen, zou een mens zo rein zijn als hij was meteen na zijn doop, en zou hij nooit tot zonde vervallen zijn, dan nog: wil hij tot de naaste, levende waarheid geraken, dan zal hij deze beving moeten doorstaan en deze weg moeten gaan in de juiste gelatenheid, anders zal hij achterblijven.

Na deze beving kwam het vuur, en ook hierin was en kwam de Heer niet.

Kinderen, dit is de brandende liefde, ze verteert het merg en het bloed, en hierin wordt de mens geheel en al buiten zichzelf geplaatst. Een mens was eens door dit vuur zo in lichterlaaie gezet, inwendig en uitwendig, dat hij niet eens meer aandurfde een strohalmpje te naderen, want hij dacht dat het ontbranden zou door de hitte die van hem uit ging.

Een andere mens – hij leeft nog – die kon door de hitte alleen nog maar 's winters slapen; als het flink gesneeuwd had, rolde hij zich door de sneeuw, zo kon hij dan slapen; en meteen smolt de

sneeuw dan en lag er water om hem heen, zowel kortbij als ver van hem af. Zie, zo dan dringt deze brandende liefde doorheen de geest het lichaam binnen.

Maar in dit alles toonde de Heer zich niet. Hierop volgde een zacht, zoet, teder geruis, een zachte bries als was het een fluisteren: hierin dan verscheen de Heer.

4

Ach kinderen, wat was het dan, denken jullie, waar de Heer in verscheen? Wanneer de Heer in de mens komt na al deze voorbereidingen die onstuimig en hevig geweest zijn en die zulk grote beving en storm hebben veroorzaakt, wanneer alles wat zich in deze arme natuur en in deze geest bevindt doorgloeit is, en de Heer zelf dan komt, ach, hoe wonderlijk denken jullie dat dit zal zijn? Weet: zou God de natuur niet behouden op bovennatuurlijke wijze, al had een mens de kracht van honderd mensen, hij zou zulke heerlijkheid en zoiets wonderlijks op eigen kracht niet kunnen doorstaan. En toch duurt het maar een ogenblik lang.

De Heer kwam als een flits: de flits ging elke maat te boven; zo hevig was deze, dat Elias, staande in de ingang tot de grot, zijn mantel voor de ogen sloeg. Deze mantel staat voor de menselijke ontoereikendheid, maar de ingang, voor niets anders dan de blik in de godheid. En dat hij de mantel voor de ogen sloeg, dat kwam door wat hij zag. Hoe kort van duur en hoe gering ook, het is een glimp te groot voor welke natuur ook, geen natuur kan dit uithouden noch er iets van begrijpen.

Kinderen, waarlijk, het is God. De Heer is hier waarlijk tegenwoordig. Kinderen, deze zoetheid is zoeter dan welke honing of honingzeem ook – die van de uitwendige dingen toch bekend staan als het zoetst van al. Maar deze gaat alle zinnen te boven, alle verstand en alle krachten⁷, tot ver in een grondeloze afgrond. Zoals een zwak oog de helderheid van de zon niet kan

⁷ Cfr. Fil. 4,7

verdagen, duizend keren minder nog houdt de natuur het bij deze zoetheid uit, vanwege haar zwakheid.

Lieve kinderen, alles wat men hierover zeggen kan, hoe goed men het met de zinnen, met woorden en met het verstand ook mag verstaan, er klopt net zo weinig of minder nog van dan wanneer ik zou zeggen van een zwart steenkooltje: 'kijk eens, dit is de heldere zon, die heel de wereld verlicht.'

Kinderen, hier wordt de ware, de wezenlijke vrede geboren, de vrede die alle zinnen te boven gaat. En deze mens wordt dan in een wezenlijke vrede geplaatst, waarna niemand nog in staat is hem deze vrede te nemen.

Die gestalte nu, die Job zag en waarvan hij niet wist wie het was: het was de minnelijke persoon van de Zoon in de Godheid; en het zachte, stille ruisen waarin de Heer verscheen: het was de Heilige Geest.

Sint-Gregorius nu zei: 'Wat wil dat zeggen, dat hij in dit zachte ruisen kwam en niet in dat gedruis? Dit is het: hij komt tot de uitwendige mensen op zintuiglijke wijze, opdat ze langs oefening van de zinnen hun werken verrichten zullen tot nut van de christenheid. Maar hier was deze wijze niet nodig. Want daar hem dit in de geest verscheen, daarom was aan deze wijze geen behoefte.' Zalig de mens geboren die hiertoe voor zijn dood een enkel ogenblik geraken mag.

Maar weet: hoe groot en goed ook, toch is het niet te vergelijken met de zoetheid die men in het eeuwige leven smaakt; als een klein druppeltje water is het tegenover een grondeloze zee.

5

Waar blijven ze dan of waar belanden ze, deze mensen aan wie deze onuitsprekelijke vreugde en dit wonder getoond en geopenbaard werden? Weet, deze mensen verzinken in hun grondeloze niets op onuitsprekelijke wijze. Want, zou het mogelijk zijn honderd keren tot niets te worden hem ter ere, een

vreugde was het hun om voor het hoge zijn – door de grote eerbied voor dit zijn en door liefde voor dit zijn – in een niet-zijn te geraken; voor zijn hoogheid, wilden ze graag inzinken tot in de diepste grond. Want hoe meer ze zijn grootheid erkennen, des te meer erkennen ze hun eigen kleinheid en nietigheid.

In dit vernieten zijn ze aan zichzelf zo grondig ontvormd, zou God hun van deze troost en dit smaken nog meer willen geven, ze zouden het niet aannemen en er voor wegvlugten, en wanneer ze hier toch weloverwogen voor zouden kiezen en zouden verlangen naar dit meer, niets goeds zou er uit voortkomen, en ze zouden er al te licht door kunnen vervallen in gebreken waardoor ze het vagevuur moesten lijden, het zou een teken zijn dat het er niet zo goed voorstond met hen.

De minnende kracht, gestadig blijft ze in haar dorsten, het verstand echter en het oordeel, ze vluchten heen. En deze mensen, de hevigste dorst hebben ze naar lijden; liever dan alle vreugde en de troost die God hem ooit gegeven heeft, wil hij het minnelijke voorbeeld van zijn Heer navolgen; lijden wil hij op de hevigste, de schandelijkste en de pijnlijkste wijze die men maar hebben kan. Naar het kruis dorsten ze en ze staan in liefde en innig verlangen onder het zo beminde kruishout van hem die ze liefhebben. Hier is het dat het heilige kruis verhoogd wordt. Dan is 'exaltacio sancte crucis', waarlijk de dag van het heilige kruis. Want het lijden hebben ze zo lief; en het beeld van onze Heer, hier wordt het geboren in zijn juiste adellijke gestalte. Hierover sprak de edele hemelvorst Sint-Paulus, die in de hemel geweest was: 'michi absit gloriari, moge ik op niets anders roemen dan op het kruis van Jezus Christus, mijn Heer.'⁸ En de lieve Job zei: 'elegit suspendium anima mea, mijn ziel verkoos de ophanging en mijn gebeente verkoos de dood.'⁹ Verkiezen deed hij dit boven al het goede dat God aan hem gedaan had. Deze ophanging, aan het kruis geschiedde ze op de meest pijnlijke wijze, toen zijn God aan het kruis hing omwille van hem. Hierna laat God over de mens de

⁸ Gal. 6,14

⁹ Job 7,15

gruwelijkste duisternis neerdalen en hij stort hem in de diepste ellende, in volledige verlatenheid.

Ach, hoe houdt zich dan de minnende kracht, die in liefdesbrand opkwam, maar nu terneergeslagen ligt, van elke gevoelijke troost beroofd? Dan komt verstand en oordeel en ze zeggen tegen de minnende kracht: 'Zie, minnaar, dit is de erfenis van je beminde, dit is de erfenis die je beminde achtergelaten heeft: een ziel vol van God en een natuur vol van lijden.' En de hevigheid waarmee de liefde in hem brandt, is bepalend voor de mate waarin deze erfenis hem meer en beter smaken zal, ja, beter zal het zijn dan welke troost ook die hij ooit gesmaakt mocht hebben. Dit is de begerenswaardige erfenis, door onze Heer aan zijn vrienden toegezegd door de profeten; en hoe meer ze deze erfenis op verhevener wijze verkrijgen en liefhebben, hoe meer ze deze zalige, hemelse erfenis op heerlijke wijze en vervuld van innerlijke zaligheid voor eeuwig zullen bezitten. Het is deze erfenis die de heilige martelaren door hun grote liefde verkregen. Deze mensen menen dat ze nu pas beginnen te leven en dat het hun vergaat als beginnelingen.

Ach, wanneer dit heerlijke, buitengewone, grote, ware, loutere, goed niet nagestreefd wordt, en het vanwege onbetekenende, geringe zaken verzuimd wordt, moge de barmhartige God dan erbarmen hebben en het steeds meer betreurd worden.

Mogen wij allen dan de juiste weg volgen, opdat we dit naaste doel bereiken mogen, daartoe helpe ons God.

Amen.

Oktaaf van Maria-Geboorte II

TRANSITE AD ME OMNES QUI CONCUPISCITIS ME
ET A GENERACIONIBUS MEIS ADINPLEMINI. (Ecl 24,26)¹

57

1

Kinderen, in de vorige preek heb ik gesproken over deze woorden die van de eeuwige wijsheid afkomen, en men betreft ze op onze Vrouwe, wier waardigheid en lof op geen enkele wijze of met welke woorden dan ook weergegeven kan worden, want haar waardigheid overtreft alle zinnen.

Kinderen, ik heb gesproken over oefeningen en werken die onvermijdbaar horen bij de beginnende mens, opdat hij op de weg van de waarheid geraakt, en vervolgens wat bij de gevorderde mens hoort, en daarna over de volmaakte mens, voor zover men hier volmaaktheid kan bereiken, en hoe en waar deze mens zal geraken in hetgeen zijn einddoel is.

En ik sprak over hoe de beginnende mens noodzakelijkerwijs de grove, onreine haren van de zware zonde moet afscheren, zoals onkuisheid en gierigheid en hoogmoed, toorn en de wereldse ijdelheden van het hart met al het dwaze genot aan alles wat schepselijk is, of het een levend schepsel is dan wel een dood. Kort gezegd: een mens die zich niet met een vastberaden gemoed en met heel zijn wil naar God toewendt om God in zijn grond lief te hebben en hem voor al het andere te zoeken: wanneer hij zo aangetroffen wordt, dan zal hij nooit tot God geraken, ook al deed hij evenzoveel grote werken als alle levende mensen tezamen en al was zijn verstand nog zo groot en zou hij met engelentong

¹ Komt allen tot mij, gij die naar mij verlangt en verzadigt u met mijn vruchten.
(Sir 24, 19)

spreken en al liet hij zijn lichaam door God verbranden en zou hij al zijn bezittingen aan de armen geven, zoals Sint-Paulus gezegd heeft.² Hoe dan hebben zij hun liefde en hun wil naar God toegewend, zij die hun hart uit vrije wil evenals hun begeerte laten uitgaan naar de schepselen, terwijl ze weten dat ze daarmee de plek bezet houden waar God zou moeten wonen, en hem deze aldus willens en wetens onthouden? God geeft niet om deze werken wanneer hem dit hart en deze liefde ontzegd worden. Wat moet hij met het kaf waar een ander het koren heeft?

2

Wanneer deze grove haren dan afgeschoren zijn bij de beginnende mens door scherpe, ijzeren ijver – iets waarover ik eerder gesproken heb³ – die scherp moet zijn als een scherp scheermes dat gewet en geslepen is zowel aan de grote gerechtigheid van God (die geen woord, geen begeerte, hoe klein ook, onberoerd laat) als aan het verborgen gruwelijk oordeel van God, waarvan geen mens weet hoe het voor hem zal uitvallen, omdat hij niet weet of hij onder Gods toorn staat of dat hij zich in zijn liefde bevindt⁴; wanneer deze mens dan deze boze ondeugden weggeschoren heeft bij het begin, laat hij vervolgens dan op het donshaar letten: het zijn de genoegens die door gewenning in de grond zijn achtergebleven vanwege slechte gewoontes. Onschuldig lijken ze en ze doen zich voor als deugden, maar het lijkt maar zo, want hoogmoed ligt er in de grond verborgen. Men denkt ze achter zich gelaten te hebben, maar wat blijft is de aandacht voor kleding en dergelijke zaken meer, en ze noemen het properheid, en ook de genoegens in zinnelijke dingen, in eten en drinken, en ze noemen het noodzaak. Dan zijn er nog mensen die toornig zijn en wrevelig, ze willen iedereen terechtwijzen en doen dat waar ze maar kunnen, en ze noemen het redelijkheid en

² Cfr. 1 Kor.13, 1-4

³ Voor de “Transite-preken” op Maria-Geboorte, zie naast deze preek (V52) ook preek 55 (V49) en 56 (V50).

⁴ Cfr. Pr. 9,1;

gerechtigheid. En wat louter traagheid is, dat houden ze vaak voor ziek-zijn.

Kinderen, blijven jullie met ijdel gefladder hangen bij dergelijke dingen in zelfbehagen en zelfingenomenheid, met jullie verstandige, hoge manieren en woorden: wanneer jullie einde dan nadert, dan komt de duivel en neemt jullie met hem mee, jullie die menen er zo goed voor te staan; in het bijzonder hen wier hoogmoed verborgen gaat onder een mantel van deemoed en verstandige manieren: dat zijn degenen die pas echt horen onder de banier van Lucifer. En hoe hoger hun eigendunk hen meegenomen heeft, des te dieper zullen ze in de afgrond vallen.

Kinderen, behoed je hiervoor: het gaat niet om onbenulligheden. Zouden jullie in een veel te warme hut een dag en nacht lang moeten verblijven, jullie zouden het te zwaar vinden, laat staan een verblijf in de vuurgloed, en dan jarenlang of voor eeuwig.

Kinderen, keer in tot jezelf, want in jezelf ligt het Rijk Gods⁵. Kijk goed waar jullie mee bezig zijn en waar al jullie ijver je gebracht heeft, en kijk in de grond en bezie de geneigdheid in elk van jullie gewoontes. Want volhardt een mens een, twee jaren in een gebrek, dan wortelt dit gebrek zo diep in de mens, dat de mens met al zijn ijver dit gebrek nauwelijks nog uit de weg kan ruimen. Dat is de reden waarom jonge mensen zich hiertegen vlijtig moet beschermen, zodat de kwade wortels van een gebrek zich in hen niet vastzetten; ze moeten een gebrek meteen uitroeien, dan gaat het gemakkelijker dan daarna.

3

En bovenal moet men met al zijn ijver op vier zaken in vier krachten acht slaan, aangezien daarbinnen graag en ongemerkt zeer schadelijke en kwade haarlokken willen groeien.

De eerste, dat is het behagen in uiterlijke, zinnelijke dingen: het is gelegen in de begerende kracht. Kinderen, hoe schadelijk dit is

⁵ Luc. 17,21

voor mensen, die daarin gemeenlijk hangen blijven, daarvoor zijn geen woorden. Al deze mensen, die toch graag goede mensen zouden willen zijn, ze beginnen dan weer hieraan dan weer daaraan en verder dan de zinnen komen ze niet, en zo ontgaat hun de waarheid; in zichzelf geraken ze niet, hun innerlijk blijft voor hen gesloten en het is voor hen als een ver, vreemd ding, dat wel duizend keer duizend mijlen ver is; maar de uiterlijke, zintuiglijke dingen die zijn in hen aanwezig, en daar blijven ze dan hangen en ze lopen zichzelf mis, zodat ze geen weet hebben van hoe het met hen gesteld is.

De tweede kracht dat is de toornige kracht: op niet-ordelijke wijze wordt ze ingezet; ze zou alleen werkzaam moeten zijn waar het zaken betreft die God niet welgevallig zijn, en ze is op zich genomen een edele kracht. Maar er groeien daarbinnen zeer slechte haren bij menig mens, zodat deze mensen meteen en over alles struikelen op een niet-ordelijke wijze en met de schijn van gerechtigheid. Ze wensen over de mensen, over hun leefwijze en hun werken te oordelen, maar ze bedriegen daarmee zichzelf en de anderen; onstuimig gaan ze tekeer in hevige verontwaardiging, ongelaten, met zware berispingen en pijnlijke, ergerniswekkende woorden.

De derde aantasting heeft betrekking op de kracht van het verstand, veel mensen verwijlen hierin op voor hun schadelijke wijze; zij verlaten zich op hun verstand en blijven daarin heen en weer fladderen en zo verspelen ze met de waarheid van het verstand de levende, wezenlijke waarheid. Want ook al kent men de waarheid, daarmee bezit men haar nog niet; menig mens bedriegt zichzelf en meent haar te bezitten op de wijze zoals zijn verstand het hem voorspiegelt, en toch is ze honderd mijlen ver van hem verwijderd; zo loopt hij dan de edele schat mis die gelegen is in diep verzonken deemoed, en zichzelf spiegelt hij wat voor, en ook anderen.

De vierde aantasting komt voort uit het innerlijke genot dat men heeft in de geest. Kinderen, overal regeert dit gebrek, men treft het

bij veel mensen; maar de goede schijn bedriegt hen, want het genot trekt hen meer dan de goddelijke liefde, en het genot houden ze voor God, en wat ze voor God houden, is hun genot. Zou het genot verloren gaan, verdween ook de ijver.

Kinderen, behoeden jullie je daarvoor: vaak lijkt het alsof iets uit goddelijke liefde voortkomt, maar dat wat de mens treft met genoegens en smaak en ondervinding, meer dan men denkt komt het voort uit een nieuwe aandrang of uit genegenheid, uit vrees voor de hel of uit de wens om zalig te worden, uit zaken die de mens van nature begeert. Weet: wanneer men God niet op het oog heeft, zal men zijn doel niet bereiken, noch enig loon ontvangen.

Kinderen, al deze zaken, jullie hebben het gehoord, die moeten door scherpe ijver, hard als ijzer, afgeschoren worden. De ijver, dit scheermes, men zal het slijpen aan het strenge oordeel van God en aan zijn onwrikbare gerechtigheid, die geen ding onopgemerkt laat.

4

Zijn deze uitwendige grove gebreken dan afgeschoren, toch blijven in de grond de beelden achter van de neigingen van voorafgaande gewoontes; de mens moet ze verdrijven met het minnelijke voorbeeld van onze Heer Jezus Christus; elk van deze beelden moet men met dit voorbeeld uitdrijven; en hij moet dit voorbeeld met grote toewijding in zijn eigen grond drukken en naar binnen trekken, zodat elke ongelijkheid die in hem is, verdwijnen zal en zal oplossen.

Als God heeft gezorgd dat woord, steen en kruid kracht bezitten om kwade ziektes te verdrijven, hoeveel macht denken jullie zal de levende Zoon van God dan wel hebben om alle ziektes van de ziel te verdrijven door zijn heilige voorbeeld en door zijn lijden en zijn bittere dood?

Omdat de mens zelf tot niets in staat is, daarom moet hij een leven leiden van eerbied, een leven van gebed, waarbij hij zich innerlijk

zal werpen voor de voeten van de hemelse Vader en deze smeken om door zijn beminde Zoon en in elk punt van diens lijden, hem te helpen, want niets vermogen we zonder hem. Laat men er vertrouwd mee worden, opdat dit eerbiedwaardige lijden en dit minnelijke voorbeeld nooit van het mensenhart meer wijken mogen en geen vreemd beeld zijn woning daar ooit vinden mag.

5

En dan zal men de grond en het gemoed verheffen tot de glorierijke, hoge godheid en men zal deze vervuld van grote deemoedige vrees en in zelfverloochening aanschouwen. En wie zo zijn duistere ellendige onwetendheid voor God neerlegt, die begrijpt wat Job zei: 'De geest ging voor me langs.'⁶ Door dit langsgaan van de geest ontstaat er een heftig bewegen in de mens. Hoe meer dit voorbijgaan helder, waar en onbedekt is, hoe meer het werk, de aandrang en de omkering van de mens vlot en sterk en snel, waar en louter zullen zijn, en hoe duidelijker de mens zijn achterblijven in zal zien.

En dan komt de Heer als een lichtflits⁷ en er is licht in de grond, en hijzelf wil daar werkmeester zijn. En wordt men gewaar dat de Heer er is, lijdzaam zal men hem het werk laten doen, hem zal men dit veroorloven; alle krachten moeten hier zwijgen en hem zo een stilte bereiden; en alle mensenwerk zou nu een hindernis vormen, zelfs de goede werken. Niets anders moet de mens nu doen dan God lijdzaam ondergaan.

Maar, wanneer de mens dan aan zichzelf weer overgelaten wordt en hij Gods werk niet langer ondervindt of waarneemt, het in zichzelf niet meer gewaar wordt, dan zal de mens zelf weer werken met eigen, heilige ijver en door eigen, heilige oefening.

En aldus moet de mens nu eens werken en dan weer rusten, afhankelijk van waartoe hij inwendig door God aangezet en

⁶ Cfr. Job 4,15

⁷ Cfr. Guillaume de Saint-Thierry, *Epistula ad fratres de Monte Dei*, nr. 268 (SC 223, pag. 358); Augustinus, *De Trinitate*, VIII,2,3

gemaand wordt, ieder naar het innerlijk aanvoelen wat hem het meest tot God trekt, het zij tot werken of tot de stilte. Wie innerlijk niet voortgaat in lijdzaamheid, laat hij voortgaan door de werkzaamheid van heilige voorbeelden en oefeningen en wel zo dat men geworteld en gegrondvest raakt in heilige liefde; opdat jullie begrijpen mogen met alle heiligen – men leest hierover vandaag – welke de hoogte zij, de lengte, de diepte en de breedte.⁸

6

Kinderen, onmogelijk is het dit te begrijpen; maar het is met liefde en met louter verlangen dat men hiernaar haken moet; daarheen zal het gemoed opzweven, op naar de hoogte der overwezenlijkheid, en het zal klimmen hoger dan alle lagere, op de zinnen betrokken dingen en inzien dat God, die alles vermag, niet in staat was om een schepsel zo edel te maken, dat het de hoge wezenheid van zijn Wezen met zijn natuurlijke verstandsvermogen op welke wijze ook bereiken kon of kon kennen; want de diepte van de goddelijke afgrond, onbereikbaar is ze voor alle verstand. Deze diepte echter, men zal hier ingaan met verdiepte deemoed. Daarom zweeg onze Vrouwe over al het grote goed dat God haar ingegoten had, en ze sprak slechts vanuit bodemloze deemoed; laten daarom haar zaligprijzen alle geslachten, want alleen dit heeft de Heer welwillend aangezien.⁹ En de breedte Gods moet men begrijpen als de alomvattende liefde waarmee God zich geeft, overal, op elke wijze, in alle goede werken.

Niets is zo rechtvaardig, niets zo algemeenzaam als God, niets is onze innerlijke grond zo nabij; en wil men hem daar zoeken, men zal hem vinden. Elke dag vinden we hem in het heilige sacrament, in alle godsvrienden, en in alle schepselen. Deze breedte, laat men haar volgen met een ijverig, innig, ontvankelijk gemoed, onbekommerd door andere dingen; en laat men zich overgeven aan de God die aanwezig is, inwendig met alle krachten; daar dan

⁸ Ef. 3,18

⁹ Cfr. Luc. 1,48

wordt de mens gegeven vrijheid van geest en overwezenlijke genade in een verheffing van het gemoed boven alle beelden en vormen en uitstijgend boven alle geschapen dingen.

Hierover zegt Sint-Gregorius: 'Willen we geraken tot de kennis van onzichtbare dingen, dan moeten we ons verheffen boven de zichtbare dingen.'

Tot slot: de lengte; dat is de eeuwigheid die geen voor heeft noch een na; een stil, onveranderlijk nu is ze, alles is er tegenwoordig in een blijvend en onveranderlijk schouwen van zijn zelf, en in haar zijn alle dingen tegenwoordig; deze lengte zal de mens moeten volgen met een rustig, onveranderlijk gemoed, met een verzonken gemoed onveranderlijk in God; en lijden zal hij lief en leed en alle schepselen, zodat hij dit alles in God dragen kan en tevreden blijven kan en alles aan God over kan laten.

7

En aldus wordt het edele woord volbracht: 'Transite', boven alle dingen stijgt men uit; en het wordt volbracht met de goddelijke geboorte. Deze minnelijke jonkvrouw moeten alle mensen hoge eer bewijzen, zo hoog ze maar kunnen; en steeds zullen ze wat tijd en ruimte moeten vrijmaken om haar te eren en om haar te dienen.

Dat wij allen haar zo mogen volgen, opdat wij vervuld worden van haar vrucht, daartoe helpe ons God.

Amen.

Feest van de Kruisverheffing I

IN EXALTACIONE SANCTE CRUCIS.¹

58

1

Vandaag is het de dag van de verheffing van het heilige, minnelijke kruis, waaraan het heil van heel de wereld uit liefde gehangen heeft. Door het kruis moeten we herboren worden in de hoge adeldom waarin wij van eeuwigheid waren; daarin zullen we door de liefde van dit kruis weer opnieuw geboren en binnengebracht worden.

De hoogverheven waardigheid van dit kruis laat zich met woorden niet uitdrukken.

Onze Heer nu zei: 'Wanneer ik omhooggeheven zal zijn, zal ik alle dingen tot mij trekken.'² Hiermee bedoelt hij, dat hij ons aardse hart en onze begeerte naar aardse dingen en haar bevrediging, door de liefde tot de schepselen bezeten, naar hem opspannen en tot zich trekken wil. Ons hovaardige, trotse gemoed vol van zelfgenoegzaamheid, onze liefde die haakt naar zinnelijke, tijdelijke genoegens, dit alles wil hij tot zich trekken, opdat hij aldus verheven zal worden in ons en hij in ons groot zal worden, groot in onze harten. Want in wie God ooit groot werd, voor hem zijn alle schepselen klein, en vergankelijke dingen schijnen hem als niets.

Dit minnelijke kruis, het is de gekruisigde Christus, verheven is hij onvoorstelbaar ver boven alle heiligen en engelen, boven alle vreugde en heerlijkheid en zaligheid die deze tezamen bezitten.

¹ preek op Joh. 12,32; Wanneer ik van de aarde zal zijn omhooggeheven.

² Joh. 12,32

En zoals zijn rechtmatige, wezenlijke woning in het allerhoogste is, zo ook wil hij wonen in ons allerhoogste, namelijk in onze hoogste, innerlijkste en gevoeligste liefde en streving. De lagere krachten wil hij optrekken tot de hogere, om met de lagere de hogere naar binnen te geleiden in hem. Laten we dit toe, dan wil hij ook ons tot zich trekken, in wat in hem het allerhoogste is en het meest oorspronkelijke. Want zo zal het moeten zijn: willen we daar binnen geraken en er verblijven, dan moet ik hem noodzakelijkerwijs hier opnemen in het mijne. Zoveel van het mijne, zoveel van het zijne: een ruil van gelijke delen.

2

Maar ach, hoe is dit minnelijke kruis toch vergeten en hoe blijft hem die grond en dit innigste zo geheel en al gesloten, hem ontzegd door de genegenheid en de liefde tot de schepselen, iets wat helaas zo heerst in deze zorgwekkende tijden onder religieus levende mensen, zodat hun harten verloren gaan in de schepselen! Kinderen, het is de meest ellendige verblinding die hart en zinnen van een mens kan treffen. En zou men weten wat hierop volgt, men zou verdorren van angst; welke wraak toch, welke toorn Gods! En men laat het zo en men verdraagt het als was het spel, en zo is het helaas tot gewoonte geworden en men denkt dat het zo wel goed is; en wat verheerlijkt dient te worden, het verwordt tot voorwerp van spot. Daarover zouden alle heiligen, konden ze het, bloedige tranen vergieten. En de liefdeswonden van onze Heer worden opengereten door deze ellende, omdat het hart waarvoor hij zijn minnelijke, jonge, bloeiende leven gegeven heeft en zijn lieve, heilige ziel, hem zo schandelijk wordt ontnomen en hij er zo smadelijk uitgedreven wordt. Houden wij niet op dit voor God aan te klagen, en mag hij dan erbarmen kennen.

Kinderen, versta het niet als was dit woord het mijne, de hele Schrift spreekt ervan. Zegt het evangelie niet: 'Niemand kan twee heren dienen; de ene moet hij liefhebben en de andere haten'³. En

³ Mat. 6,24

ook: 'Geeft je oog je aanstoot, ruk het uit'⁴, etc. En ook: 'Waar je schat is, daar is ook je hart'⁵. Lieve kind, onderzoek dan hoeveel van je hart aan God toebehoort, en of hij jouw schat is. Augustinus zegt: 'Heb je aarde lief, dan ben je aarde, want de ziel is eerder te vinden waar ze liefheeft dan waar ze leven geeft.'⁶ En Paulus: 'Al liet ik mijn lichaam verbranden, al sprak ik met engelentong en gaf ik al mijn goed aan de armen, heb ik de liefde niet, ben ik niets.'⁷

3

Welnu, mijn geliefde zusters, jullie moeten met grote, toegenegen dankbaarheid, met werkdadige liefde deze grote genade aannemen, die de minnelijke God jullie in deze orde gegeven heeft door het kunnen ontvangen van het Lichaam van onze Heer. En ik verlang met heel mijn hart en met heel mijn ziel dat deze minnelijke oefeningen niet verflauwen noch verslappen zullen in deze zorgwekkende tijd; want de natuur is nu niet meer zo sterk als ze voorheen was: men moet nu of God met alle kracht volgen of geheel en al neerstorten.

4

Zo was het vroeger niet. En daarom behoeven de mensen van nu een groot, stevig houvast, opdat ze behoed worden voor deze zorgelijke val. En denk nu niet dat men dit doen zal uit grote, hoge volmaaktheid; men heeft het nodig vanwege de grote, menselijke zwakheid – het is de zieke die een arts nodig heeft en niet de gezonde⁸ – en men zo met deze hulp en deze kracht behoed wordt en bewaard voor deze zorgelijke val, die nu zo overheersend is onder geestelijk levende mensen. En daarom, laat niemand iets van hen zeggen, van hen die niet van grote volmaaktheid zijn of grootse werken verrichten. Het is voldoende

⁴ Mat. 18,9

⁵ Mat. 6,21

⁶ Augustinus, *In Epistolam Joannis Ad Parthos Tractatus Decem*, Tr.2 n.14

⁷ 1 Kor. 13,1

⁸ Cfr. Mat. 9,12

dat ze de heilige regel naleven voor zover ze daartoe in staat zijn, en dat ze dit nastreven, en waar hun dat niet lukt, dat ze dit na goedkeuring nalaten. Het is ook niet nodig om over een groot verstand te beschikken; het is voldoende dat ze het graag juist en goed doen, en dat hun hierbij de ogen zo ver worden opengedaan dat ze zich voor deze doodbrengende schade behoeden willen, en dat hun ogen ook open blijven. En het is daarom dat onze lieve, jonge zusters tot het heilige Lichaam van onze Heer ijverig en graag moeten opgaan.

Nu wil ik onze lieve, oude zusters ook verontschuldigen en verdedigen: zij zijn daarheen gegaan in grote heiligheid in tijden toen het er niet zo slecht voorstond met de schepselen als nu, en ze hielden zich aan de orderegels en leefden deze strikt en nauwgezet na en ook de voorschriften. En omdat ze al de oude voorschriften liefhadden en opvolgden, hielden ze zich ook graag aan het oude voorschrift om naar oude beproefde wijze steeds pas na veertien nachten op te gaan. En gezien hun grote volmaaktheid en heiligheid was dit destijds voldoende; het was er toen beter mee gesteld dan nu en het was minder schadelijk: de verdorven natuur nu, bij de jonge mensen roept ze veel meer geneigdheden op dan in die tijden. Daarom heeft men nu meer hulp nodig dan toen, en zonder deze bijzondere ondersteuning kan men nu niet volharden in de meest verheven, goede oefeningen. Want nu verzinkt alles in de grond van het dierlijke verlangen naar zinnelijke lust. En laat je gezelschap niet bestaan uit hen die net zo leven en die net zo jong zijn en zwak en uit hetzelfde hout gesneden zijn als zij.

En daarom, mijn lieve zusters, mijn lieve, tere kinderen, ik verlang van jullie geen grote volmaaktheid of heiligheid, slechts dat jullie liefde uitgaat naar je heilige orde, en dat jullie de minnelijke wetten verlangen op te volgen voor zover jullie daartoe in staat zijn, en dat jullie de stilte wensen te bewaren op al die plekken waar dat geboden is, het meest nog aan tafel en in het koor, en dat jullie je graag willen hoeden voor al die vertrouwelijkheid tussen mensen die jullie vervreemden zal van God. Wat de ouden lieten

door hun heiligheid, laat deze zusters het doen omwille van hun zwakheid. Want zeker is het: doen jullie dit met alle aandacht, dan zal God jullie vertrouwd worden, en verdwijnen zullen al die oorzaken waar de schade uit voortkomt en het hart door verloren gaat. Weet, een ondraaglijk lijden heeft menig klooster getroffen. En was het dat ze deze minnelijke oefeningen vroeger niet ijverig gedaan en deze beoefend hadden, ze zouden te gronde zijn gegaan.

5

Lieve kinderen, al mochten jullie geen zoetheid ervaren, schrik daarvan dan niet. Wanneer de mens het zijne doet en hij daarbij dan inwendig verlaten is, dan gaat dit uit boven welk smaken of ondervinden men ook maar hebben kan; wanneer alle menselijk krachten opgespannen staan naar God en deze mens daar helemaal verlaten staat, dorstend God op ondervindelijke wijze lief te hebben, en hij zichzelf dan aantreft te midden van donkere, koude dorheid: kinderen, dit kruis, het gaat uit boven al de andere kruizen die men maar dragen kan. Deze bittere ellende, ze brengt de mens nader tot de grond van de levende waarheid dan welk innerlijk gevoelen ook. Onze Heer zei: 'Mijn God, hoe heb je me verlaten!'⁹ en op de berg: 'Heer, jouw wil, niet de mijne.'¹⁰

6

Kinderen, vrees niet. Onze Heer zei: 'Wie mij volgen willen, laat ze hun kruis opnemen en mij volgen.'¹¹

Kinderen, dit kruis staat voor de gekruisigde Christus. Hij zal en moet geboren worden doorheen alle krachten, het verstand, de wil en doorheen de uitwendige mens, doorheen de zinnen en in het bijzonder door de vier die nu volgen.

⁹ Mat. 27,46

¹⁰ Luc. 22,42

¹¹ Mat. 16,24

De eerste hiervan is de uitwendige begerigheid: daar moet dit kruis door geboren worden. Sint-Paulus zei: 'Zij die God toebehoren, ze hebben hun vlees gekruisigd met al zijn begeertes.'¹² Deze moeten getemd en tegengehouden worden.

De tweede hiervan is de toornige kracht, zodat men zich in alles kan overgeven en daarbij steeds denken zal dat een ander meer gelijk heeft dan men zelf heeft, en men noch opstandig noch snibbig zal zijn; men zal leren zichzelf los te laten en stil te zijn en mild in milde zachtmoedigheid, hoe de wind ook staan mag.

Een mens bevindt zich te midden van een gezelschap, en er zitten er bij die kletsen en slechts zelden zwijgen, lieve kind, leer dan om jezelf los te laten en om het te lijden, en keer in tot jezelf.

Zou iemand een vaardigheid willen beheersen zonder deze aan te leren – als iemand die schermer wil worden maar zich niet laat onderwijzen – hij zal zich grote schade kunnen toebrengen wanneer hij zijn werk begint zonder de nodige vaardigheid. Want bij elke vorm van tegenspoed moet men leren strijden.

De beide andere krachten waardoorheen het kruis moet gaan om geboren te worden, die zijn van meer subtiele aard: het verstand en de inwendige genoegens van de geest zijn het.

En zo, kort gezegd, doorheen de uitwendige en de inwendige mens, zal de allerminnelijkste, gekruisigde Christus geboren worden in ons en uit ons. Zo worden wij weer in hem geboren in de vrucht van zijn Geest, zoals er geschreven staat: 'Zijt als pasgeboren kinderen.'¹³

Lieve kinderen, wanneer jullie zo leven, dan is het in jullie elke dag kerkwijding, en al jullie zonden, ze worden jullie geheel en al vergeven in deze geboorte van het heilige kruis.

¹² Gal. 5,24

¹³ 1 Petr. 2,2

Dat we het minnelijke kruis dat Christus zelf is aldus mogen aanhangen, opdat hij onophoudelijk in ons nieuw geboren mag worden, daartoe helpe ons God.

Amen.

Feest van de Kruisverheffing II

SI EXALTATUS FUERO, OMNIA TRAHAM AD ME IPSUM.

(Io 12,32)¹

59

1

Vandaag is het de dag van de verheffing van het boven alles uitgaande, eerbiedwaardige, heilige kruis, waarvan de waardigheid in woorden niet te vatten is, en waaraan alle eer en waardigheid verbonden is die men in tijd en in eeuwigheid maar bedenken kan. Want men doelt hier op hem die aan het kruis stierf, en daarom nemen geestelijk levende mensen dit kruis vandaag op zich en beginnen met vasten zoals de regel het verlangt; een waardig iets is het voor allen die er toe in staat zijn, en een vreugdevolle zaak.

Vandaag viert men hoe een christenkoning² dit heilige kruis afnam van de koning der heidenen en het samen met alle glorie en waardigheid die hem als heerser maar sieren of tooien kon – passend bij zijn waardigheid, niet die van het kruis – naar Jeruzalem wilde brengen. Toen hij de stadspoort tegemoet reed, werd de toegang afgesloten door een sterke, dikke wal, en er stond een engel bovenop, en deze zei: 'Jij komt hier aangereden met dit kruis, met groot machtsvertoon, en hij die stierf aan dit kruis, hij werd beladen met schande en smaad hier naar buiten gejaagd en hij droeg het op zijn rug, barrevoets.' De keizer sprong meteen van zijn paard, trok zijn kleren uit tot op het hemd en hij nam het heilige kruis op zijn rug, de poort opende zich, en hij

¹ En wanneer ik zal zijn omhooggeheven, zal ik alles tot mij trekken. (Joh. 12,32)

² Bedoeld is Heraclius, een byzantijns keizer uit de zevende eeuw. Hij bracht het door de Perzische vorst Chosroës geroofde kruisrelik terug naar Jeruzalem; zie: de Exaltatio Crucis legenden in de *Legenda Aurea* van Jacobus de Voragine.

droeg het de stad binnen. En wonderlijk veel tekenen zag men bij allerlei zieken, bij kreupelen, blinden, lendenlammen.

2

Onze Heer zei: 'Wanneer ik verheven zal worden, dan zal ik alle dingen tot mij trekken.'³ De mens, hij is alle dingen, want hij draagt gelijkenis met alle dingen.⁴ Men treft genoeg mensen die het kruis vinden, en door God worden ze vast op dit kruis getrokken langs menig lijden en menige oefening; God trekt hen hiermee naar zich toe. Maar het lijden moet verheven worden, zoals men op deze dag van het heilige kruis viert. Niet alleen gevonden moet het worden, maar ook verheven.⁵ Zou de mens zichzelf vaker waarnemen en tot zichzelf inkeren, hij zou het kruis vinden wel twintig keer op een dag door menig pijnlijke ingeving en tegenslag waarmee hij gekruisigd werd; zou hij maar in zichzelf blijven. Maar hij verheft het niet. En het kruis doet hij zo geen recht. Men moet alle lasten van het kruis verheffen in God, vrijwillig moet men ze opnemen als eigen kruis, uitwendig of inwendig kunnen ze zijn, lichamelijk of geestelijk. Zo wordt de mens dan naar binnen getrokken in God, die alle dingen tot zich wil trekken wanneer hij, zoals hij zei, verheven zou zijn.

Nu zijn er mensen die dit kruis uitwendig dragen in het doen van goede uitwendige oefeningen en door de last van een orde op zich nemen: ze zingen en lezen en ze gaan ter kore en naar de refter, waar ze onze Heer een kleine dienst bewijzen met hun uitwendige mens, door te zingen en te lezen. Denken jullie, lieve kinderen, dat God jullie slechts gemaakt heeft om zijn vogels te zijn? Hij wilde jullie als zijn bijzonder bruiden en vrienden bij zich hebben. Ze dragen het kruis uitwendig; maar al hun ijver gebruiken ze om het maar niet bij hen binnen te laten, en ze zoeken afleiding waar ze maar kunnen. Ze dragen het kruis niet met onze Heer, maar met

³ Joh. 12,32

⁴ Cfr. Aristoteles, *De Anima*, III, 8, 431 b21

⁵ Een verwijzing naar een ander feest: de kruisvinding. Sint-Helena, de keizerinmoeder, vond het kruis waaraan Jezus gehangen had terug, zo gaat de legende.

de roodharige Simon die hiertoe gedwongen werd.⁶ Maar ook dit draagt veel goeds in zich: het behoedt hen voor menige ondeugd en lichtvaardigheid, het bespaart een gruwelijk vagevuur en wellicht de eeuwige hel.

3

Onze Heer nu zegt, dat hij alle dingen tot zich wil trekken. Wie dingen tot zich wil trekken, brengt ze eerst bijeen en daarna trekt hij hen. Zo ook onze Heer: allereerst brengt hij de mens bijeen vanuit al zijn afleiding en verstrooiing, zijn zinnen en zijn krachten, zijn woorden en werken, en van binnen, vanuit zijn gedachten en zijn strevingen, zijn voorstellingen en zijn begeertes, zijn geneigdheden en opvattingen, zijn wil en liefde. En wanneer dat allemaal verzameld is, dan trekt God de mens tot zich, want het moet allemaal weg, alles waar je in genot inwendig en uitwendig aan vastkleeft. Dit wegtrekken, het zal een zwaar kruis zijn, en zwaarder naarmate dit aankleven zwaarder en sterker was; want al de begeerte en de liefde die uitgaat naar de schepselen, ze mag nog zo heilig of goddelijk schijnen of genoemd worden of dit in jouw ogen zijn, noodzakelijk is het dat dit allemaal verdwijnt, wil het ooit met jou zover komen dat je verhoogd zult worden of in God getrokken.

Dit nu is de eerste, de laagste graad. Noodzakelijk is het dat dit allemaal verdwijnt. Het vindt plaats in de uitwendige mens. En vervolgens moet men het kruis verheffen in de inwendige mens, opdat de mens losgetrokken wordt van alle innerlijk genot, van al zijn verkleefdheid aan geestelijk genot, dat ook uit deugdbeoefening voorkomt. De leermeesters disputeren er in de scholen over of men een deugd genieten zal of dat men deze slechts op vruchtbare wijze moet benutten en dat men alleen God zal genieten. Een deugdbeoefening kan niet plaatsvinden zonder genot, maar laat dit dan zijn zonder zelfzucht.

⁶ Cfr. Mar. 15,21. Simon van Cyrene, de vader van Alexander en Rufus, werd gedwongen het kruis te dragen. Rufus, een Latijnse jongensnaam, betekent 'roodharig'.

Kinderen, welk een vreugde zal er denken jullie zijn, welk een genoeg? Dat de mens goed zal vasten, waken, bidden, zich houden zal aan de orderegel: de Heer had hierbij niet het genoeg op het oog dat gelegen is in mijn naleving van de regel. Waarom, denken jullie, zal God het toestaan dat er zelden een dag is of een nacht die voor jou hetzelfde is als een andere? Wat je vandaag hielp bij de beschouwing, het zal je morgen of zelfs vannacht niet tot nut zijn; veel beelden en invallen mag je hebben, ze dienen tot niets.

Lieve kinderen, neem het kruis aan van God en draag het van binnen; een minnelijk kruis zal het zijn zou je het aan God kunnen opdragen en het van hem met oprechte gelatenheid aannemen en hierin God aldus danken: 'Magnificat anima mea, mijn ziel prijst God in alle dingen'⁷. Hij neme, hij geve, de Mensenzoon zal verhoogd worden aan het kruis. Onze kinderen, ze zijn weliswaar louter in hun grond, maar ze hechten aan ondervinding en smaak, en verstandskennis zoeken ze. Lieve kind, laat af en zoek vlijtig oprechte gelatenheid, wees bevreesd voor deze dingen en beken jezelf onwaardig; gedenk dat het beter is het kruis van de bekoring te dragen dan de bloem vol zoetigheid te bezitten; want altijd moet de mens een kruis dragen.

4

'Christus moest dit alles lijden om in zijn heerlijkheid binnen te gaan.'⁸ Wat je tegemoet komt binnen in je innerlijk, licht of smaak, laat af, bekommer je hierover niet. Vraag niet wat het wel zijn mag, maar zink in je niets en aanvaard je niet-zijn, houd je daar aan vast en aan niets anders. Onze Heer zei: 'Wie tot mij wil komen, die moet zijn kruis opnemen en mij volgen.'⁹ Niet met het welbehagen, maar met het kruis volgt men God. De minnelijke Sint-Andreas zei: 'Jou groet ik, allerbeminlijkst kruis, naar jou is mijn hart uitgegaan. Neem me weg van de mensen en geef me

⁷ Luc. 1,46

⁸ Luc. 24,26

⁹ Luc. 9,23

terug aan mijn Heer'.¹⁰ Laat het niet de ene dag wel zo zijn en de andere niet: elke dag moet het zo zijn, zonder ophouden zul je jezelf waarnemen bij al de dingen die je tegemoet treden, uitwendig of inwendig, vanwaar ze ook komen mogen. Je zonden en gebreken, tel ze; zou je op een dag zeventig keren vallen, keer dan net zo vaak terug, en wend je weer tot God, je zou dan minder vaak hoeven te biechten; spoed en haast je veeleer naar God zo snel je maar kunt, opdat je zonden je ontvallen, zodat wanneer je ermee ter biecht gaat, je er niets meer over te zeggen weet. Wees hierover niet verontrust; niet tot je schade overkomt het je, maar opdat je jouw niets zult kennen en je jezelf zult opgeven in gelatenheid, niet in zwaarmoedigheid. Als het maar zo is dat de mens bij zichzelf bemerkt, dat er in hemzelf een goede bereidwilligheid tot God aanwezig is. Want niet zonder zonde is de mens, zoals onze Vrouwe was. Wees tevreden onder al dit lijden en dit kruis. Sint-Paulus zei: 'Voor hen die God liefhebben, diligentibus deum omnia cooperant in bonum, aan hen komen alle dingen ten goede.'¹¹ De glosse¹² voegt toe: 'Zwijg, vlucht naar God, bezie je niets en blijf in jezelf; en ga er niet meteen mee naar je biechtvader.'

Sint-Matteüs – zonder onderrichting en zonder voorbereiding, volgde hij God meteen.¹³ En jij mens, wanneer je gebreken in jezelf aantreft, maak dan voor jezelf het kruis niet te zwaar naar de uitwendige zinnen, maar laat het aan de waarheid over, en wees trouw in je berouw. Want het verderf treft niet hen die Jezus Christus toebehoren, maar het verderf zal hen treffen die zich moedwillig toewenden tot de schepselen; een oefening zal het daarentegen voor hen zijn die God graag wensen lief te hebben en hem slechts op het oog hebben. Maar in alle getrouwheid waarschuw ik jullie: zijn jullie bezeten van de schepselen uit vrije wil, en jullie gaan en staan vormt daarvan de oorzaak, waarlijk,

¹⁰ Cfr. ook hier de *Legenda Aurea* van Jacobus de Voragine.

¹¹ Rom. 8,28

¹² Uit de 'glossa ordinaria', een verzameling van interlineaire en marginale glossen bij de vulgaat.

¹³ Cfr. Mat. 9,9

het zal jullie verderf betekenen. En ook al geeft God jullie berouw hierover – wat niet waarschijnlijk is – toch zullen jullie hierdoor een groot, gruwelijk vagevuur moeten lijden; zouden jullie dat nu voor je zien, jullie natuur zou het niet kunnen verdragen. ‘En gaan jullie dan op tot het eerbiedwaardige Lichaam van onze Heer, dan zal het zijn’ – een groot heilige zegt dit – ‘alsof jullie een teer, jong kind nemen en het vertrappen in een modderpoel onder jullie voeten’. Dit doet men met Gods levende Zoon, hij die zich uit liefde aan ons gegeven heeft! En zo gaan jullie dan ter biecht, zonder dat jullie je tegen de oorzaken willen beschermen: jullie hiervan vrijspreken kan zelfs de paus met al zijn kardinalen niet, want rouw wordt hier niet gevonden; en bedenk: even vaak als jullie dit doen, bezondigen jullie je aan het Lichaam van onze Heer.¹⁴

5

Onze Heer zegt nu: ‘Wil je mij volgen, verzaak en verloochen dan jezelf en neem je kruis op.’¹⁵ Dit verloochenen en dit kruis, het wordt vele edele godsvrienden voorgehouden, en ze worden daarheen zo gedreven dat men het niet aandurft te zeggen hoe grondig men zich in de grond moet verdeemoedigen en zichzelf verloochenen, welke wijze van leven men ook maar leidt. Wat niet veel kost, dat is ook niet veel waard. Wie spaarzaam zaait, die zal ook weinig oogsten. Zoals jij meet, zo zal ook jij gemeten worden.¹⁶ Maar laat niemand dit tot doel hebben, God alleen zal men nastreven.

Lieve kinderen, wat moeten zij met deze dingen die men jullie vertelt, zij die hun oude manieren en gewoontes niet los wensen te laten en aan hun uiterlijke handelingen vastkleven met de zinnen, aan psalmen en vigiliën en soortgelijke eigen oefeningen? Waarlijk, kind, je moet aflaten van jezelf en grondig sterven aan jezelf. Hij zei: ‘Volg me.’ Een knecht loopt achter zijn heer aan: hij

¹⁴ Cfr. 1 Kor. 11,27

¹⁵ Cfr. Luc. 9,23

¹⁶ Cfr. Mat. 7,2

loopt niet voorop maar hij volgt, want de knecht volgt niet zijn eigen wil, maar de wil van zijn heer. En bezaten we geen uitvoerige lering, we hoefden slechts te kijken naar de dienstknechten en dienstmaagden, hoe weinig ze hun eigen wil volgen kunnen, hoe al hun tijd, hun ijver, hun krachten, helemaal de wil van hun heer volgen, hem ten dienste staan, op elke wijze!

Lieve kind, de graankorrel moet sterven, wil hij vrucht voortbrengen.¹⁷ Je moet grondig sterven aan je eigenwil. En nooit zal de mens zo geheel en al uit zichzelf en zijn wil gaan, als dan wanneer hij zich innerlijk aan God geeft: het moet dan zijn als had hij nooit een wil bezeten.

Een jonkvrouw stond eens in het koor en zong en sprak: 'Heer, deze tijd is zowel de jouwe als de mijne; maar keer ik in tot mijzelf, dan zal hij de jouwe zijn en niet de mijne.' Wanneer de mens zich aan God wil geven, laat hij zich dan overgeven, grondeloos ontdaan van elke eigenwil.

6

Want de mens bestaat als het ware uit drie mensen: zijn dierlijke mens, die naar de zinnen leeft, zijn verstandelijke mens en dan zijn hoogste mens, zijn godvormige, naar Gods beeld gemaakte mens. In deze hoogste, innerlijke mens, zal de mens zich keren, zich met deze mens leggen voor de goddelijke afgrond, om uit te gaan dan uit zichzelf en om zich met alles aan hem gevangen te geven. De twee lagere mensen in zichzelf, die zal hij dan achter zich laten en bedwingen. Hierover zegt Sint-Bernardus¹⁸: 'Zo zwaar als het valt om de dierlijke mens met zijn zinnelijke lusten weg te trekken van de dingen waarvan hij bezeten is' – hoe zwaar dit kruis is, dat weten jullie wel – 'net zo en niet minder zwaar is het' zegt hij, 'om de uitwendige mens in de inwendige mens te trekken, van de beelden en zichtbare dingen naar de onzichtbare.'

¹⁷ Cfr. Joh. 12,24

¹⁸ Cfr. Bernardus, *Sermones in Cantica Canticorum*, nr. 30, 10

Dat is in de grond van de zaak wat Sint-Augustinus noemt: 'abditum mentis'.¹⁹

Al de dingen die hem belagen, al de kruisen die deze twee lagere mensen treffen, al die dingen waarvan hij denkt dat ze hem almaar van deze inkeer wegtrekken, dat ze een hindernis vormen, de mens moet ze aannemen als zijn kruis en zijn belagers aan God opdragen, of ze nou uit de zinnen voortkomen of uit het verstand: hij moet ze allemaal achterlaten, en ze overlaten aan de lagere krachten.

En uit alle kracht zal hij zich verheffen tot het hogere deel in hem, zoals Abraham het deed: hij liet zijn knecht en zijn ezel staan aan de voet van de berg toen hij een offer aan God wilde brengen; alleen hij met zijn zoon gingen omhoog de berg op.²⁰ Laat ook jij de ezel achter, dat is de dierlijke mens, die als een ezel is, samen met de knecht, dat is je natuurlijke verstand, dat als een knecht is; want daartoe hebben ze gediend: ze hebben de mens naar de voet van de berg gevoerd; daar zullen ze moeten blijven. Laat die twee daar beneden, en ga alleen met de zoon naar boven, dat wil zeggen met je gemoed; ga daarmee op tot het verborgene, en ga het sancta sanctorum binnen, en daar, verricht daar je offer. Opgeven zul je daar jezelf en daar dan binnengaan en verbergen zul je jouw verborgen gemoed, in wat Sint-Augustinus noemt 'de verborgenheid van de goddelijke afgrond', en zoals de profeet zegt in de psalmen: 'Heer, wil hen verbergen in de verborgenheid van je gelaat; abscondes eos in abscondito faciei tue.'²¹ In de verborgenheid zal de geschapen geest teruggevoerd worden in zijn ongeschapenheid, terug in waar hij van eeuwigheid af geweest is nog voor hij geschapen werd, en hij zal zich God weten in God en zichzelf toch schepsel en geschapen. Maar in God zijn al die dingen God, die deze grond in zich hebben. 'Wanneer de mens daar binnentreedt,' zo zegt Proclus, 'wat de uitwendige

¹⁹ Augustinus, *De Trinitate*, XIV,7,9

²⁰ Cfr. Gen. 22, 5-6

²¹ Ps. 30,21

mens ook maar treffen mag, armoede, lijden of gebrek, van welke aard ook, de mens slaat er geen acht op.'

Zo zegt ook de profeet het: 'Verbergen zul je hen voor de treurnissen der mensen.'²² Deze mensen dan volgen onze Heer, en we lezen elders dat ook de Heer zei: 'Ik ben in de Vader en de Vader is in mij en ik ben in jullie en jullie zijn in mij.'

Dat wij nu allen door onze Heer aangetrokken mogen worden, op de wijze waarop hij alles naar zich toe wilde trekken²³; en wij het kruis zo mogen verheffen, dat we door het heilige kruis in de ware grond zullen geraken, daar waar hij ons is vooruitgegaan, hij die voor ons allen aan het kruis stierf; daartoe helpe ons God.

Amen.

²² Ps. 30,21

²³ Cfr. Joh. 14,11

Feest van de Kruisverheffing III

EGO SI EXALTATUS FUERO, OMNIA TRAHAM AD ME IPSUM
(Joh. 12,32)¹

60

De derde preek over het heilige kruis handelt over een kruis gemaakt van vier houtstukken; vier deugden worden erdoor verzinnebeeld: de liefde tot God, diepe ootmoedigheid, innerlijke zuiverheid en volmaakte gehoorzaamheid.

1-2

Vandaag vieren we de dag van het eerbiedwaardige kruis, de dag waarop het verheven werd; zijn eerbiedwaardigheid kan niemand ten volle uitspreken noch uitdenken.

Op dit edele kruis zijn de woorden van toepassing, die geschreven staan in het boek van de wijsheid: 'Quasi cedrus. Verheven ben ik zoals de ceder van de Libanon en zoals de cipres op de berg Sion.'² Op de berg Libanon groeit de wierook, waarmee bedoeld wordt: een geestelijk, goddelijk offer, wat zeggen wil, dat we voor God een bijzonder offer moeten zijn. Met de rook uit het cederhout verdrijft men het gif van slangen; net zo wordt met het hout van dit kruis al het gif verdreven van de slangen van de duivel, overal in elk van zijn hinderlagen. 'En ik ben omhooggeheven zoals de cipres op de berg van Sion.'

Met de cipres is het zo: wie het voedsel niet binnen kan houden, binnenblijven zal het wanneer hij van dit hout tot zich neemt; dat wil zeggen: wie dit kruis opneemt en draagt, hij behoudt de edele spijs van Gods Woord door de heiligen en de profeten gesproken,

¹ Wanneer ik omhooggeheven zal zijn, zal ik alles tot mij trekken (Joh. 12,32)

² Sir. 24,13

zodat dit goddelijke woord niet verloren gaat in de mens die dit tot zich neemt, en het zal hem goed bekomen. En ook een edele geur heeft het, een geur die aantrekt en sterkt; zo ook gaat van dit kruishout een geur uit die alle zoetheid te boven gaat en het hart naar zich toe trekt, zoals onze Heer zei: 'Wanneer ik omhooggeheven ben, dan trek ik alles tot mij.'³ Zoals hij getrokken werd tot het kruis, waaraan hij omhooggeheven werd, zo wilde hij alle mensen tot zich trekken met deemoed, geduld en liefde; en zoals hij geleden heeft, laat ons hem hier volgen zoveel we vermogen, zodat we geestelijk gevangen worden en gebonden en veroordeeld. Ontbloot werd onze Heer aan het kruis gehangen, geen draad die zijn lichaam nog bedekte, en voor zijn ogen werd er om zijn kleren gedobbeld.⁴

Zo zeker als God leeft, weet ik, dat, wil je tot volmaaktheid geraken, je ontbloot moet worden van alles wat niet God is, zodat geen draad hiervan de jouwe blijft en er om gedobbeld wordt en het vernietigd wordt en je voor anderen mikpunt wordt van spot, bron van vermaak en zotheid.

Onze Heer zei: 'Wie tot mij wil komen, die neme zijn kruis op en volge me'⁵, en ook tegen de jongeling zei Christus: 'Wil je tot de volmaaktheid komen, verkoop dan al je bezit, en neem je kruis op en volg mij.'⁶ Neem dit kruis dan op.

In de Apocalyps staat geschreven, dat grote, vreselijke plagen zullen komen die niet geringer zijn dan die van de jongste dag, hoewel die er nog niet is; en die tijd, waarover de profetie sprak, is nu, en we verwachten haar elke dag van elk jaar, op elk uur. Weet, wanneer de plagen komen, dan zal niemand gered worden, slechts zij die dit kruis opgenomen hebben. Toen onze Heer aan de engel toestemming gaf om alles wat er op de aarde was neer te slaan en te vernietigen, toen zei hij: 'Niemand zul je sparen, slechts hen die het teken Tau (dat is het kruis) op het voorhoofd

³ Joh. 12,32

⁴ Cfr. Joh. 19,23-24

⁵ Mat. 16,24

⁶ Mat. 19,21

hebben.⁷ Wie het kruis niet in zich en voor zich heeft, hij zal niet gespaard worden.⁸ Met het kruis wordt het lijden bedoeld. Niet beval hij te ontzien de geleerden met hun groot verstand, niet de schouwenden, niet de werkzamen, slechts zij die lijden. Onze Heer zei niet: 'wie mij wil volgen of wie tot mij wil komen, zal mij moeten volgen met hoge beschouwingen'; maar, 'met lijden'; hij zei: 'met lijden.'

3

Nu wil ik spreken over een kruis; wie dit kruis opneemt, hij zal de allerbeste mens worden van het aardrijk; geen plaag die deze mens ooit schade kan toebrengen, nooit zal hij in het vagevuur terechtkomen, en grote pijn zal hem dit kruis niet brengen. Want het is nu zover gekomen, dat niemand nog denkt dat hij groot lijden dragen kan. De mensen zijn zwak, en, helaas, de vlijt die er eens was, is afgekoeld en gedoofd, en niemand wil het zich nog langer moeilijk maken. Zouden we een manier vinden die niet met pijn gepaard zou gaan en zouden we deze verkondigen, ongetwijfeld zou iemand hier acht op slaan en deze volgen. Menigeen heeft zichzelf lief. Het gaat hierbij niet over vasten of waken, niet over het liggen op een hard bed, op bedevaart gaan, veel aalmoezen geven, over arm zijn, niet over zus doen of zo – hoewel, deze dingen zijn toch dienstig, dit bidden, vasten, waken en al dat andere, en daarom, laat ieder ze maar doen voor zover ze je verder brengen en je opstuwen. Niemand is te zwak, te oud of te onervaren om dit edele kruis op zich te nemen.

4

Dit kruis bestaat uit vier houtstukken, één boven, één beneden en twee aan de zijden.

Het bovenste deel is de ware liefde tot God; het linker gedeelte is diepe deemoed; aangengeld wordt dit met de laagachting van de mens voor zichzelf en alle dingen die hem mogen overkomen;

⁷ Cfr. Apok. 7,3

⁸ Cfr. Apok. 9,4

meer is het dan verachting, die graag wat hoogmoed in zich draagt. De andere arm, de rechter, dat is oprechte, innerlijke zuiverheid; deze wordt aan het kruis geslagen door een oprecht en gewillig afzien van alles wat deze zuiverheid kan bevleken, bezoedelen of verduisteren, alles, van welke aard ook. Het voetgedeelte, dat is ware gehoorzaamheid; het wordt aangenageld met ware, gewillige, gelatenheid tegenover alles waarin je jezelf en het jouwe aantreft, wat het ook zijn mag; laat het zijn wat het is, zodra je jezelf hierin aantreft.

De stukken hout worden in het midden verbonden door 'fiat voluntas tua'⁹; het is, omdat ze verbonden worden, het ene stuk hout in het andere, een waarachtig, volmaakt loslaten van je eigenwil, een waar weggaan en volledig opgeven.

5

Kijken we nu naar de eerstgenoemde hand, de linker, waarmee de deemoedigheid is bedoeld, en wat we hieronder moeten verstaan. Sint-Augustinus zegt: 'Wie in deemoed gaat, hij wordt bewaard in zijn lijden.' Weet dan, de mens moet tot niets worden in zijn gemoed en in de ogen van alle mensen, ontdaan moet hij worden van alles waarop hij steunt, ontbloot van alles wat hij is of wat hij bezit, wat het ook zijn mag; voor zijn ogen zal erom gedobbeld worden, zoals het gebeurde bij onze Heer. Dat wil zeggen dat ook jij zo bespot moet worden en gesmaad. Jouw leven moet net zo bespot worden en tot bron van vermaak worden, en al degenen om je heen zullen het smaden en het voor je aangezicht bestempelen als een dwaling, een ketterij; dobbelstenen zullen ze gooien over je lot; en wanneer je het weet en ziet, schuif het niet van je af, weerspreek het niet, zeg niet: 'het zal beter worden, het is nu eenmaal eentje van die mensen', of: 'onrecht wordt mij aangedaan'; zeg bij jezelf: 'ach, je bent niet waardig, dat zulk een edele mens je smaadt', knik hem toe, buig voor zijn opvatting, en sla er verder dan geen acht op.

⁹ Cfr. Mat. 6,10

6

De rechterhand, dat is oprechte zuiverheid; deze wordt aangenageld met een gewillig opgeven van alles wat niet God is en wat deze zuiverheid bezoedelen kan: alle begeerte van de zinnen.

De voeten, daarmee wordt waarachtige gehoorzaamheid bedoeld tegenover de overste en de heilige Kerk; de voeten worden aangenageld met gelatenheid, waardoor men zijn eigenwil kan loslaten in alles.

Het middenstuk is het opgeven van de eigenwil, een waarachtig uitgaan uit jezelf, hoe groot de kwellingen ook die God of de mensen je opleggen, dat je die gewillig zult ondergaan, dat je je daarover verheugt en dat je buigt onder het kruis. Nu zou je kunnen zeggen: 'Ach Heer, dat kan ik niet, weet, ik ben daartoe te zwak.' Weet dan, twee soorten van wil bezit je, je hebt een hogere en een lagere wil, zoals ook Christus deze beide had. De lagere, die wil altijd vrij zijn van lijden, en de hogere zegt samen met Christus: 'Niet zoals ik wil, maar zoals jij wilt.'¹⁰

7

Het bovenste deel van het kruis, dat is de liefde, geen enkele steun heeft dit deel, slechts verlorenheid is er, en verlaten is men er door God en alle schepselen; daarom: 'Mijn God, mijn God, hoe heb je mij verlaten!'¹¹ Geen steun had zijn hoofd. Zou een mens de liefde bezitten en kon hij God toelaten in zijn troosteloze verlatenheid, wat kon hem dan nog gebeuren! Een goede mens vroeg eens aan onze Heer waarom hij zijn vrienden zo gruwelijk liet lijden; toen antwoordde hij: 'De mens jaagt steeds de schadelijke genoegens na van de zinnen; daarom gooi ik dorens op zijn weg, opdat hij

¹⁰ Mat. 26,39

¹¹ Mat. 27,46

zijn vervulling alleen in mij vinden zal.¹² Het hoofd, de liefde, dat hing omlaag, en het had geen steun.

8

Kinderen, het kan niet anders zijn dan zo, keer of wend het hoe je wilt: de mens zal altijd een kruis moeten dragen; wil hij een goede mens zijn of tot God komen, steeds zal hij moeten lijden, steeds zal hij een kruis moeten dragen, van welke aard ook; ontvlucht hij het ene, hij valt in het andere. Nog nooit werd er iemand geboren in de tijd die dit wegpraten kon. Je zult altijd lijden kennen, waarheen je ook vlucht, wat je ook doet. Soms kan het gebeuren dat God zijn schouders aanbiedt en de last draagt wanneer deze het zwaarst is, zodat de mens zo vrij en licht wordt, dat hij meent nooit geleden te hebben, van geen lijden heeft hij nog weet; maar zodra God zich terugtrekt, drukt de last weer met al zijn zwaarte, met zijn bitterheid en ondraaglijkheid.

Christus heeft deze last gedragen op de allerzwaarste wijze, en allen die hem liefhadden zijn hem hierin gevolgd. Dit kruis is de vurige wagen waarin Elia ten hemel voer, nadat hij zijn mantel voor Elias achterliet.¹³ Luister nu naar een gelijkenis. Er was eens een zuster, ze was van onze orde, vaak had ze het verlangen onze Heer te zien zoals hij was in zijn kindertijd. Eens tijdens haar gebed, verscheen haar onze Heer als kindje, het lag te midden van een takkenbos vol scherpe doornen, en ze kon het kind niet opnemen wanneer ze daarin niet dapper en onverschrokken reikte; wie dit kind wil opnemen, wist ze toen, die zal die scherpe doornentakken opzij moeten schuiven en moeten lijden.

9

Nu zeggen sommige mensen: 'Ja, was ik rein en zonder schuld, zodat ik het niet door mijn zonden verdiend zou hebben, dan zou het voor mij nuttiger zijn.' Maar weet dan: een schuldige, zondige mens kan lijden, zoals in dit lijden, en het kan voor hem dan

¹² Hos. 2,8

¹³ Cfr. 2 Kon. 2,8-12

nuttiger en vruchtbaarder zijn dan voor menigeen die onschuldig is. Het is als bij iemand die een grote sprong wil maken: hoe verder hij springen wil hoe verder hij eerst terug zal lopen; want zo wint hij ruimte voor de aanloop en zal hij krachtiger voorwaarts kunnen springen. De mens zal zich daarom voor een zondaar houden; en hoe meer de mens zichzelf aldus op de achtergrond plaatst, hoe krachtiger zijn sprong naar God zal worden, en hoe nabijer hij komen zal. Hoe waarachtiger en grondiger hij zich in de grond verniet – niet met woorden, maar in de grond van zijn hart – hoe meer hij zich op de achtergrond plaatst en zich verwijderd, waarlijk, hoe nabijer zijn sprong hem brengen zal, en hoe volmaakter hij zal zijn.

Dat wij dan door dit kruis tot hem getrokken mogen worden, zodat we alles en onszelf achterlaten en alles gewillig lijden, daartoe helpe ons hij die voor ons aan het kruis omhooggeheven werd, om alles naar zich toe te trekken.

Amen.

Vijftiende zondag na Drievuldigheid I

FRATRES, SI SPIRITU VIVIMUS, SPIRITU ET AMBULEMUS.

(Gal 5,25)¹

61

De preek op de brief van Sint-Paulus, voor de vijftiende zondag, handelt over drieërlei levenswandel; de eerste: dat we niet zullen toornen, de tweede: dat we het voorbeeld van Christus zullen navolgen in alle deugden, de derde: dat we de donkere, beeldloze weg tot het einde moeten gaan.

1

‘Broeders, leven we in de Geest, laat ons dan ook wandelen in de Geest, en laat ons de begeerte naar ijdele roem niet oproepen of nalopen en laat ons niet kiften onder elkaar noch elkaar tergen of haten. En begaat iemand een misstap, onderwijs zo iemand dan in een geest van zachtmoedigheid, en let zelf op dat ook jullie geen misstap begaan, en draag elkanders last. Zo wordt de wet van Christus volbracht: hij die meent iemand te zijn, terwijl hij niets is, zo iemand bedriegt zichzelf. Laat ieder zijn eigen werk onderzoeken, om aldus de overwinning na te streven in zichzelf, en niet in iemand anders, want ieder zal zijn eigen last dragen’. etc.²

Dit zijn de woorden van Sint-Paulus, en ze zijn rijk aan betekenis, in het bijzonder die aan het begin van deze brief: ‘leven we in de Geest, laat ons dan ook wandelen in de Geest’, waarmee de Heilige Geest is bedoeld. Want zoals onze ziel leven geeft aan ons lichaam en het lichaam leeft door de ziel, zo geeft de Heilige Geest

¹ Broeders, leven we in de Geest, laat ons dan ook wandelen in de Geest.
(Gal. 5,25)

² Gal. 5,25-6,5

leven aan de ziel en leeft de ziel door de Heilige Geest: van onze ziel is hij het leven. Nu zegt Sint-Paulus: 'Leven we in de Geest, laat ons dan ook wandelen in de Geest.' We moeten hier drie wijzen van dit wandelen onderscheiden. De eerste is de uitwendige levenswandel van onszelf en onze naaste. De tweede is de levenswandel naar het voorbeeld van onze Heer. De derde levenswandel is ongebeeld.

2

En we horen: 'Volg niet de begeerte naar ijdele roem.' Hoe wereldlijke mensen dag en nacht met alle vlijt ijdele roem najagen, dat kan men duidelijk zien; in hen is de Heilige Geest niet, Gods ledematen zijn het niet, want ze zijn afgescheiden. Gods waardering hebben ze niet. Dan zijn er nog andere mensen, onder een schijn van geestelijkheid dragen ze een werelds hart en in alles zoeken ze eigen eer: in kleren, kleinodiën, in de genoegens van vriendschappen, in gezelschap, in verwanten, in kameraadschap en dergelijke zaken; hoe langer dat duurt, hoe schadelijker het is. Want de Heilige Geest woont niet in hen, en het leven dat ze leiden is veel zorgwekkender dan ze willen geloven. Ijdele roem wil zeggen, dat men geacht, geroemd en bemind wil worden meer dan alle anderen. Kinderen, het sluipt zo binnen in alle goede oefeningen, in woorden, in doen en laten, dat een mens met al zijn ijver zich hiertegen moet beschermen en God moet vragen hem te behoeden hiervoor, want uit zichzelf kan hij niets, want het is in onszelf.

Laat ons ook waakzaamheid betrachten in de omgang met onze naasten. Laat ons niet koppig zijn noch toornig en laat ons geen verdriet veroorzaken. Bovenal moet een mens leren om niemand te overvallen met hardheid of met bitterheid, maar minzaam zal hij zijn in een geest van zachtmoedigheid. Laat ieder acht slaan op zichzelf en geen verdriet of ontsteltenis veroorzaken bij zijn naaste. Er zijn er die aankomen zetten met de vreselijkste woorden en gebaren die ze maar vinden kunnen, en woedend, vertoornd en verbitterd zijn ze om het kleinste voorval. Voorwaar,

weet dan: is dit zo bij jezelf of bij anderen, dan zal de Heilige Geest daar niet zijn. Heeft iemand een misstap begaan, zulke mensen wensen niet te vergeven. Laat ieder hier zijn eigen leven onderzoeken. Ieder daarentegen moet de last van de ander dragen. Eén lichaam zal het zijn in Christus, in ware, broederlijke liefde. De oversten zullen hun ondergeschikten vol mildheid onderwijzen en hen liefdevol terechtwijzen; zoals onze vader Sint-Dominicus, wiens zachtmoedigheid zo groot was, en vervuld van heilige ernst, dat zijn ondergeschikten, hoe verkeerd ze ook mochten zijn, tot bekering kwamen door zijn terechtwijzingen. Zo dan zal een zachtaardige mens een harde, strenge mens, zachtaardig maken door zijn geduld. Laat men hen dan onderrichten, hen die onwetend zijn, door, naar het woord van Sint-Paulus, een voorbeeld te zijn in zachtmoedigheid. Laat ieder acht geven op hoe hij met zijn naasten omgaat, dat hij Gods tempel in hen niet afbreekt en door God verbannen zal worden.

3

Onze tweede levenswandel zal zich richten naar het minnelijke voorbeeld dat we hebben in onze Heer Jezus Christus; dit beeld moeten we voor ons plaatsen en hieraan moeten we ons spiegelen, dit beeld zal het zijn waarnaar we al ons doen zullen richten, zoveel we kunnen. Laat ons beschouwen hoe geduldig, hoe zachtmoedig, hoe goedertieren, hoe zwijgzaam, hoe getrouw, hoe mild, hoe rechtvaardig, hoe waarachtig, etc. zijn overvloeiende liefde en zijn gehele leven geweest is. Laat de mens dit aanschouwen als was het een gebed, en uit de grond van zijn hart God dan bidden hem te helpen deze weg na te volgen, want uit zichzelf vermag hij dit niet; en laat de mens God aanspreken op zijn grondeloze goedheid, want uit jezelf ben je, heb je en vermag je niets. Plaats jouw grote ongelijkheid tegenover zijn gelijkheid³ en zie dan hoe ver verwijderd en vervreemd je bent van deze minnelijke weg, en draag alle dagen en vol aandacht aan de hemelse Vader op zijn gelijkheid voor jouw ongelijkheid, zijn

³ Augustinus, *Confessiones*, VII,10,16

schuldeloze gedachten, woorden en werken, deugden, levenswandel, zijn schuldeloos, bitter lijden, voor jouw schuld en voor die van alle mensen, de levende en de dode.

Kinderen, de goedheid van onze Heer is zo groot: wie zich op de juiste wijze tegenover hem gedroeg, hij kon hem vragen alles wat hij maar wilde; want hij wordt graag gevraagd, en verhoort zijn vrienden graag; graag verhoort hij hen, die hem bidden hun het vagevuur helemaal kwijt te schelden, wanneer zij zich maar oprecht uit de grond van hun hart innerlijk tot hem zouden wenden, opdat alle gebreken zouden wegvallen, al het ongelijke, elke hindernis, en alle tijd die verloren ging ingehaald werd. Die toekeer echter, die moet God geven en bewerken, en om deze toekeer zal de mens vervuld van liefde en deemoed dagelijks onze Heer bidden; en de mens moet er acht op slaan, dat, als hij daartoe opgeroepen wordt, dat hij dan elke hindernis achter zich zal laten en in zijn innerlijk wacht zal houden.

Kinderen, het innerlijke gebed dat dringt door tot in de hemel, wanneer men hierbij de minnelijke voetstappen van onze Heer Jezus Christus volgt: Adorabimus in loco ubi steterunt pedes eius.⁴ Want hierop is alles gericht, alles wat ik en alle leraren steeds onderricht hebben: dat we deze minnelijke voetstappen zullen navolgen.

4

Sint-Petrus zei: 'Onze Heer heeft voor ons geleden, opdat wij in zijn voetsporen hem navolgen.'⁵ Nooit zal een mens zo hoog opstijgen dat hij uit de voetsporen van onze Heer zal kunnen treden: hoe hoger hij komt, des te dieper geraakt hij er in, hij die in zijn voetsporen treedt bij zijn werkende en zijn beschouwende leven. Kijk onze jonkvrouwe eens komen, door de Marcuspoort⁶ is ze gegaan om vervolgens te gaan zitten alsof alles daarmee volbracht is. Nee, mijn lieve kind, zover is het nog niet; zo gaat dat

⁴ Ps. 131,7

⁵ 1 Petr. 2,21

⁶ Een van de stadspoorten van Keulen.

niet. 'Ze moeten', zegt Sint-Paulus, 'hun lichaam gekruisigd hebben met al hun begeertes.'⁷ Ze klagen over hindernissen: wanneer ze bidden moeten, dan slapen ze. Voorwaar, mijn kind, wonderlijk is het niet. Geen enkele zoetheid ondervinden ze. Wil jij zoetheid zoeken en ontvangen daar waar je Heer zich aantrof in grote, niet te dragen bitterheid? Jouw traagheid maakt dat je je verwijdert en dat je vervreemd raakt van zijn voetsporen. Het wil zeggen dat je in alles het jouwe zoekt, bij elke oefening, in elk werk. Nee, zoek nergens genot, niet in verstandelijke beelden noch in de dingen van je verstand. Maar buig deemoedig in je innerlijk voor zijn voorbeeld en schouw in je niets, wat je bent: hoe nederiger hoe meer verheven. Want wie zich vernederen, zullen verhoogd worden.⁸ Plaats je niets in het hoge, overwezenlijke zijn en zie dan hoe dat omwille van jou tot niets geworden is, en meen niet dat jouw niet getemde natuur niet aangepakt hoeft te worden.

Het komt je niet vanuit de hemel in je schoot gevlogen. Sommige mensen zijn zo begerig, dat God hun rijkdom wel nemen moet. Zou een mens echter gelaten zijn, God zou deze bij hem niet wegnemen, zijn rijkdom zou zelfs toenemen. Wat niets kost, heeft ook geen waarde. Nee, lieve kind, dat jonge, gezonde, sterke, ongetemde naturen, die nog naar het vlees en het bloed leven, dat deze klagen, dat ze zo veel invallen hebben en woelingen en veelsoortige inbeeldingen, dat is heel goed mogelijk. Het komt omdat je nog niet goed gezocht hebt. Je moet een andere weg gaan, wil het goed komen. Deze mensen, ze stammen af van Simon, hij droeg Gods kruis uit dwang en niet uit liefde.⁹

Een mens moet in al zijn doen zichzelf, uit liefde, herbeelden in het eerbiedwaardige kruis en in de gekruisigde Christus. Wil je slapen, ga dan liggen op dit kruis en stel je voor en verlang dat de liefdevolle schoot jouw bed zal zijn, en laat het zoete hart jou tot hoofdkussen worden, de minnelijke armen jou tot een deken. De uitgestrekte armen, die zo ver waren uitgerekt, laat ze voor jou

⁷ Cfr. Gal. 5,24

⁸ Luc. 14,11

⁹ Cfr. Mar. 15,21

een toevluchtsoord zijn in al je nood, inwendig en uitwendig; je zult daar zeer goed beschut zijn. Wanneer je eet en drinkt, doop dan elke bete in zijn liefdeswonden. Wanneer onze zusters hun psalmen zingen, laat hen dan elke psalm afzonderlijk leggen in een van zijn wonden. Druk zo zijn afbeelding in jezelf en jezelf in hem. Wat baat het de mensen, wanneer ze zeggen dat ze aan hem denken en zijn gebed bidden, maar hierbij zijn lijden niet als voorbeeld aannemen om hem hierin na te volgen?

5

De derde levenswandel, die is ongebeeld, zonder enig beeld is hij. Kinderen, het is een snelle, rechtstreekse, duistere, onbekende, eenzame weg. Job zei hierover, en God zei het door hem: 'Deze weg is voor de mens verborgen en God heeft hem gehuld in duisternis.'¹⁰ Welke weg kan dit zijn anders dan deze? Hier worden vrouwen tot mannen en alle mannen die God niet volgen, ze gaan te niet. Deze weg nu is zeer duister, en alles wat we hierover gezegd hebben, dat ontvalt hun hier, het heeft geen smaak meer, en waar ze heen gaan, ze weten het niet en benauwenis komt over hen, en deze weg is voor hen waarlijk gehuld in duisternis. Sint-Gregorius zei hierover, dat de mens hier staat, ontdaan van alle kennis; en menig mens denkt het goed getroffen te hebben, maar komt hij aan het einde van deze weg, dan ontmoet hij de eeuwige dood.¹¹

Kinderen, gaat men deze duistere, onbekende weg, dan moet men aflaten van de wijde, brede weg, want deze leidt naar de eeuwige dood, zoals het evangelie zegt; men moet de smalle weg gaan.¹² De smalle weg, het is dit kleine paadje. De weg die deze mens voor zich heeft, dat is 'weten' en 'niet-weten'. Doorheen deze twee moet de mens nauwkeurig kijken met één oog, als een schutter die zijn doel waarneemt, wanneer hij wil gaan schieten.

¹⁰ Cfr. Job 3,23; 19,8

¹¹ Cfr. Gregorius de Grote, *Moralia in Job*, Lib.V,7 nr.12

¹² Cfr. Mat. 7,13

Laat deze mens zo doen en slechts acht slaan op dit kleine, smalle pad en aflaten van de brede weg. Op deze zeer smalle weg staan twee nederzettingen waar hij tussendoor moet glippen. De ene is 'weten'. De andere is 'niet-weten'. In geen van beide zal hij zich vestigen, maar hij moet er tussendoor gaan met een eenvoudig geloof. Twee andere plekken zijn er: 'zekerheid' en 'niet-zekerheid'; daar moet hij tussendoor gaan met heilige hoop. Het derde paar bestaat uit 'de vrede van geest' en 'de onvrede van de natuur'. Daar middendoor zal men gaan in ware gelatenheid. Vervolgens is er 'groot vertrouwen' en 'onterechte vrees': hier moet hij tussendoor gaan met deemoed.

Kinderen, op deze smalle wegen en op deze paden, laat de mens daar acht op slaan. Dit 'niet-weten', dat zal men betrekken op de inwendige grond. Maar wat betreft de uitwendige mens en de vermogens, hier zal men waarlijk moeten weten hoe men eraan toe is en waar men mee omgaat. Want een schande is het voor elke mens wanneer hij van andere dingen weet heeft, zichzelf echter niet kent. Hierdoor wordt hij bewaard voor de vreselijke huiver waar Sint-Gregorius over sprak. Want in weten en in niet-weten, in beide kan hij dwalen: het ene zal hem verheffen het andere hem terneerdrukken. Daarom zal hij zich hierin – en in soortgelijke zaken die men zou kunnen beschrijven – moeten overgeven slechts in een deemoedig verzingen in oprechte gelatenheid bij alles wat hem treft.

Verzink in je eigen niets en in je heilige geloof met een goddelijke, levende hoop en hoed je voor de kwade vertwijfeling die velen heeft laten omkeren, omdat ze dachten dat ze daartoe niet in staat waren en het daarom maar opgaven.

Nee, lieve kind, laat je hierdoor niet teruggedrijven, maar ga er doorheen in liefde en verlangen, en steun en leun in zachtheid en goedheid op je goede God.

Treft men een goede natuur en de genade komt daar vervolgens bij, snelle vooruitgang zal er dan zijn. Meer dan één mens ken ik zo; jonge mensen zijn het, vijftientig jaar oud, gehuwd en edel

van geboorte, die zich zo volmaakt op deze weg begeven. Wanneer deze arme kinderen deze weg gaan, in hun streven wachtend op Gods werken, dan jaagt men hen op en stuurt hen brood halen. Daardoor kan veel verloren gaan. Veel aandacht is er nodig in de omgang met deze mensen die deze duistere weg gaan; ze kunnen zich gemakkelijk verlopen.

Kinderen, het werk van deze mensen wordt gekenmerkt door drie dingen. Het eerste is: God werkt in hen al hun werken, en wel in de mate waarin zij zich aan hem hebben overgegeven, en hierin zijn hun werken goed en lovenswaardig. En van de andere kant: wanneer de mens met heel zijn gemoed God toegewend is, en zo in zichzelf medewerker van God wordt en dat met verlangen en liefde, dan zijn hun werken hiermee goed. Het derde: wanneer de mens zich met eigendunk en natuurlijke toe-eigening, met smaak en welbehagen tot zijn werken keert, dan zijn deze slecht en ze gaan teniet, en hierdoor neemt de duisternis toe en breidt deze zich uit.

Door deze duisternis ontstaat in de natuur grote benauwenis en onvrede, want de mens staat hier te midden van twee uitersten: 'beeld' en 'beeldloosheid'. En alles waar we eerder over gesproken hebben, hij is het allemaal kwijt en het heeft voor hem geen smaak meer. En waar hij smaak in heeft en waar hij naar op zoek is, niets hiervan kan hij meer vinden; en hij treft zich aan in grote, klemmende benauwenis en vrees. Deze benauwenis heeft menigeen gedreven naar Aken, naar Rome, tussen de armen en naar kluizen. Hoe meer ze er heen liepen, hoe minder ze het vonden. En velen vallen terug op hun verstandelijke beelden en bedrijven daarmee hun spel, want de benauwenis willen ze niet tot het einde toe dragen, en zo vallen ze dan te pletter op de grond.

Ach kinderen, de minnelijke mensen, zij die het uithouden in deze ellendige duisternis, het worden de allerliefste, edelste mensen. Maar, kinderen, de natuur zal menige dood moeten sterven.

Een discipel vroeg eens in het woud aan zijn meester¹³ wat hij doen moest. De meester zei: 'Ga maar zitten in je cel en ween zonder ophouden met de profeet: "mijn tranen waren mijn brood bij dag en bij nacht, waar men mij dagelijks toeriep: waar is je God?".'¹⁴

Kinderen, stevig en standvastig moet de mens staan in de minnelijke voetstappen, waarover we eerder spraken; laat het altijd zo zijn. Wat zal het baten, veel aan hem te denken, zonder in zijn voetsporen te gaan? Kinderen, de mensen die hem navolgen, ze zullen niet zwerven in lediggang.

6

Welnu, waar zullen deze mensen aanbelanden? Wat zal hun eindbestemming zijn? Wanneer de Heer dan komt, heel even en plotseling, als in een bliksemflits, en hij hun aldus op minnelijk wijze de verborgen goedheid brengt, dan wordt zij hun verklaard; in dit wonderlijke licht, in dit weerlicht, dat in de inwendige grond schijnt, licht de verborgen waarheid op. Dan wordt hun geopenbaard waarheen en hoe de Heer hen geleid heeft over de duistere weg, om ze nu dan in dit licht te brengen; en hier vergoedt hij hun het lange wachten, en hun lijden. Meer dan ooit is het voor de mens nu noodzakelijk om zich diep te verzinken in de grond van de deemoed in de juiste gelatenheid. Dit inzinken, hoe dieper en hoe bodemlozer het zal zijn, des te meer God zich over deze mens en over al zijn werken zal ontfermen op innige en op ruimhartige wijze, en al die werken zal hij werken op een wijze die de natuur te boven gaat.

Mogen wij allen hem dan volgen op deze duistere wegen, opdat hij ons in het ware licht brengen zal, daartoe helpe ons God.

Amen.

¹³ Gedacht wordt waarschijnlijk aan een van de heiligenlevens uit de *Apophtegmata Patrum*, waarin vaker sprake is van het wenen van de monnik.

¹⁴ Cfr. Ps. 41,4

Vijftiende zondag na Pinksteren II

QUERITE PRIMUM REGNUM DEI ET JUSTICIAM EIUS. (Mt 6,33)¹

62

De preek op het evangelie van Sint-Mattheus voor de eerdergenoemde vijftiende zondag verbiedt elk bezorgd-zijn, geeft veel voorbeelden van hebzucht en berispt in het bijzonder mensen die een geestelijk leven lijden en dat op werktuiglijke wijze doen, en toont dat hun manieren veel overeenkomsten hebben met die van simonisten.

1

‘Zoek eerst het Rijk Gods en zijn gerechtigheid, en alle dingen zullen jullie toegeworpen worden.’ Onze Heer gaf een zeer opmerkelijke gelijkenis en wees de mensen op de bloemen van de akkers en op de redeloze vogels van de hemel en zei: ‘Kijk naar de leliën in het veld, ze spinnen niet noch naaien ze, en toch, Salomon met al zijn wijsheid en rijkdom, hij ging nooit gekleed als een van hen; en kijk naar de vogels van de hemel, ze zaaien niet, ze maaien niet, verzamelen niet in de schuren, en toch geeft onze hemelse Vader hun te eten. Zijn jullie niet veel méér dan zij? En ik zeg jullie: maak jezelf geen zorgen over wat je wel zult eten, en welke kleren je op je lichaam zult dragen. En zeg niet: “wat eten we?” of “wat drinken we?” of “hoe zullen we ons kleden?”; want dingen zijn het die door wereldse mensen nagejaagd worden. Je hemelse Vader weet heel goed dat jullie dat allemaal nodig hebben’; en dan zegt hij op berispende toon: ‘Jullie kleingelovigen, waar maken jullie je zorgen over? Zoek eerst het Rijk Gods en zijn

¹ Zoekt eerst het Rijk Gods en zijn gerechtigheid. (Mat. 6,33)

gerechtigheid, dan zullen alle dingen jullie toegeworpen worden.²

Kinderen, eerder zei hij dat niemand twee heren kan dienen: God en de aardse rijkdom; want de een moet hij liefhebben, de ander haten.³ Het is iets wonderlijks, iets dat het begrip te boven gaat, hetgeen hierin besloten ligt. Laat ons dit evangelie goed voor ogen houden, het moet voor ons als een Onzevader worden. Hoe onverhuld toont onze Heer ons hier de waarheid in onbedekte woorden en door goede, ware gelijkenissen; hij verbiedt hier alle bezorgdheid over vergankelijke dingen en zegt: 'Wie van jullie zal met zijn bezorgdheid zijn levensduur ook maar iets verlengen? Jullie kleingelovigen!'⁴ Kinderen, aan deze woorden kunnen jullie wel zien hoe weinig de mensen in het algemeen naar de waarheid leven, waar ook ter wereld. Een heimelijk, een verborgen gebrek gaat schuil onder deze bezorgdheid: het is de ellendige hebzucht, die één van de zeven hoofdzonden is. Deze zonde, zonder dat men het merkt, zorgt ze hier in dit aardrijk voor de allergrootste schade.

2

Kijk maar eens goed naar willekeurig welke mens, en zie, hoe wonderlijk veel werk, tijd, vlijt en behendigheid iemand steekt in het benadelen van zijn naaste. Ach, zou men hier tot op de grond gaan, waar zou men uitkomen? Maar sta me toe om hier toch een kleinigheid over te zeggen.

Merk nu op hoe het komt dat zo weinigen op God, die alles vermag, durven vertrouwen; ze zorgen maar en ze zwoegen en werken en doen, alsof ze eeuwig blijven leven: het komt allemaal voort uit deze grond. Zou men hier goed naar binnen kijken, dan zal men schrikken wanneer men ziet hoe de mens het zijne zoekt in alles en dit ten koste van anderen; in woorden, in werken, in giften, in dienstbetoon, steeds zoekt hij maar het zijne, steeds

² Cfr. Mat. 6,25-34; Luc. 12,22-31

³ Cfr. Mat. 6,24

⁴ Cfr. Mat. 6,27

maar genot of nut, eer of wederdienst, ja, altijd is er iets dat hij zoekt en nastreeft, in alles, in God, in de schepselen. Dit gebrek is zo diep geworteld, dat elke uithoek in de mens niets liever doet dan kijken naar deze aardse dingen; het is hier net als bij de gekromde vrouw waarvan het evangelie zegt, dat ze zo kromgebogen naar de aarde liep dat ze niet omhoog, boven zichzelf uit kon kijken.⁵

Arme, blinde mens, geestelijk levend naar de schijn, niet in waarheid, waarom vertrouw je niet op God, hij die zoveel goede dingen voor je deed, hij die jou van de giftige zorgen over de boze, valse wereld heeft verlost, en hij die jou geven kan al die kleine, nietszeggende dingen die je nodig hebt? En is het niet beklagenswaardig dat iemand die een geestelijk leven leidt, dat zo iemand vol ijver en liefde vlijtig oefeningen doet en daarbij dag en nacht gericht is op haar werkjes, steeds maar naar haar spinrokken tuurt om maar goed te spinnen, en zo bij elk werk, welk ook, gehinderd wordt om zich louter en alleen tot God te keren of tot haar eigen hart; en gaat het haar goed af, het werk dat ze onder handen heeft, dan voelt ze niet de drang om door te dringen naar eeuwige dingen, slechts het hoognodige is voor God, zij heeft genoeg aan deze dingen, en ze hangt aan deze onbetekenende, armzalige dingen, net zoals wereldse mensen hangen aan grote dingen.

Onze Heer zegt dat men niet twee heren dienen kan, God en de aardse rijkdom, 'maar zoek eerst het Rijk Gods' – dat wil zeggen voor en boven alles – 'en zijn gerechtigheid, en alle andere dingen zullen jullie toegeworpen worden.' Hij zegt niet 'gegeven worden', maar 'toegeworpen worden'; het is alsof hij zeggen wil dat ze het niet waard zijn om 'gave' genoemd te worden. Daarom zegt hij: 'zal jullie toegeworpen worden.' Hoezeer deze onnutte, onbetekenende dingen nagestreefd, bemind en gezocht worden, heimelijk of openlijk, en de zorgvuldigheid die men betracht bij

⁵ Cfr. Luc. 13,10-17

het najagen ervan, en hoe men ze ongeordend opstapelt, bodemloos is het; ik wil er nu verder over zwijgen.

3

Nu zegt Sint-Petrus: 'Werp al jullie zorgen op God, hij zal voor jullie zorgen.'⁶ Deze bezorgdheid gericht op uiterlijke zaken veroorzaakt drieërlei forse schade in de mens: als eerste verblindt ze het verstand en het inzicht; ook blust ze het vuur van de liefde: zowel haar werkzaamheid gaat verloren als haar hitte; en ze vernielt de wegen en ze omhult de inwendige toegang tot God als een kwade nevel en een dichte rook die opstijgt en een mens zijn adem beneemt. Deze bezorgdheid wordt geboren uit de zonde en uit de ondeugd van de hebzucht.

Wees op je hoede voor de dingen waar je mee omgaat zolang je in de tijd leeft, en zoek het Rijk Gods, opdat het gevonden zal worden en onthuld, want verborgen ligt het in de grond van de ziel, bedekt door die dingen. Menige strijd zal gevochten moeten worden; want nooit zal het gevonden worden vooraleer dit gebrek wegvalt, en zoiets gebeurt niet in één enkele dag. Wat de mens in zijn bezit wil krijgen, dat zal hij met arbeid moeten winnen en met vlijt; want wil men de uiterlijke mens wegtrekken van de liefde voor vergankelijke dingen die in deze zorg voor de uiterlijke dingen ligt, dan moet men beschikken over de juiste ijver.

Want zo verborgen ligt het in zijn natuur, in de dierlijke grond, dat de mens in alles het zijne zoekt: in woorden, in werken, in gedrag, in dienstbetoon, in vriendschap. Omdat dit vreugdeloze gezoek van zijn natuur op verborgen wijze in alles zijn werk doet, ook waar het God betreft, verlangt de mens troost, verlichting, smaak, ondervinding; steeds willen mensen iets hebben, ja, het hemelrijk verlangen ze. Uitlijden moet men het binnen het christelijke geloof, en God zal het je graag geven, propter retributionem. Verricht grote werken en oefen jezelf in alle goede deugden: God zal je rijkelijk belonen, zolang je je maar hoedt

⁶ Cfr. 1 Petr. 5,7; Ps. 54,23

anderen te oordelen en jezelf niet beter acht dan een ander. Want zou je dat doen, dan zou ik niet weten of je er ooit iets voor terug zal krijgen.

Kinderen, hoed je voor dit behendige gezoek van de natuur, waarbij men goede, geestelijke oefeningen doet omwille van klein, stoffelijk, tijdelijk gewin. Het heeft veel weg van simonie, die door de heilige Kerk meer verworpen wordt dan welke zonde ook, en die geheel ingaat tegen elke gerechtigheid; want God is van nature het juiste einddoel van alles; en jij, jij zet daar op zijn plaats als bestemming van jouw werken een boos, onbetekenend, vergankelijk ding. Gods gerechtigheid is het die we moeten zoeken! Dat andere gaat in tegen zijn gerechtigheid.

4

Kinderen, neem deze grond in jezelf waar en zoek het Rijk Gods en alleen zijn gerechtigheid; dat wil zeggen: zoek alleen God, hij is het ware Rijk. Naar dit Rijk gaat ons verlangen uit, en hier bidt een mens alle dagen om in het Paternoster. Kinderen, het Paternoster is een onovertroffen, krachtig gebed. Jullie weten niet wat het is, waar jullie om bidden. God zelf is zijn Rijk. In dit Rijk heersen alle redelijke schepselen; van daaruit en daarbinnen. Dit is het Rijk waar we om vragen: God zelf is het in zijn volle rijkdom. In dit Rijk wordt God onze Vader, daar openbaart zich vaderlijke trouw en vaderlijke kracht. En wanneer hij in ons een plek vindt waar hij werken kan, dan wordt zijn naam geheiligd, verheerlijkt en erkend. Dit dan vormt zijn heiliging in ons: dat hij in ons heersen mag en in ons zijn goede werk werken mag. Dan geschiedt zijn wil hier op de aarde zoals daar in de hemel, dat wil zeggen: in ons zoals in hemzelf, in de hemel die hij zelf is. Ach, hoe snel toch valt men terug op zijn eigen wil; men herpakt zichzelf, hem verliest men.

Begin dan opnieuw, en geef je over aan hem. Lever je uit aan de goddelijke wil, doe het in oprechte gelatenheid en vertrouwen op de vaderlijke kracht die alles vermag en die je zo vaak en vaak zo duidelijk gewaar werd en nog elk uur, elke dag gewaar wordt.

Durf je jezelf niet over te geven aan hem? Zoek zijn gerechtigheid; dit dan is zijn gerechtigheid: dat hij hen bijstaat die hem innerlijk zoeken, die slechts hem op het oog hebben en zich aan hem overgeven. In hen dan heerst God. Al degenen die zich met de juiste gelatenheid naar God richten en zich aan hem overgeven, bij hen valt alle ongeregelde bezorgdheid weg. Dat wil niet zeggen dat men God beproeven zal; want altijd dient men te beschikken over een verstandige, wijze, voorzichtigheid tot alle geordende zaken, gericht zowel op jezelf als op je naaste, en ten behoeve van jezelf en de liefdesdienst aan de gemeenschap, opdat alles, hoe het zich ook aandienen mag, op de juiste wijze en met inzicht gedaan wordt. En wat men op het oog had tijdens het gebed in de kerk, men moet het ook op het oog hebben bij elke bezigheid; of men nu werkt of spreekt, eet of drinkt, slaapt of waakt: zoek het in alles; zoek niet het jouwe.

Men zou zich nu kunnen afvragen of het waar is dat God niemand laat vallen die op hem vertrouwt: goede mensen toch laat hij vaak groot gebrek lijden. Dat doet hij, volgens bisschop Albertus, vanwege drie redenen. De eerste: hij wil de mens beproeven en zien of deze het wel aandurft hem te geloven en op hem te vertrouwen. God stuurt de mensen vaak onheil, om hen daarmee gelatenheid te leren; en wanneer hij hen uit de nood helpt, dat zij hem dan leren kennen alsook zijn vriendschap en zijn hulpvaardigheid, en hun liefde en dankbaarheid daaruit dan mag opbloeien en ze God zo nader komen en meer lief hebben. Hij doet het ook om zo voor hen het vagevuur te minderen. En ook als een oordeel over hen die zich hadden kunnen beteren, maar dit nalieten.

5

Lieve kind, zoek dan eerst het Rijk Gods, dat is: louter en alleen God en niets anders. Wanneer het begeren losgelaten wordt, dan geschiedt Gods wil op aarde zoals in de hemel⁷, zoals de Vader van eeuwigheid af zijn wil uitoefende in de hemel, dat is: in zijn

⁷ Cfr. Mat. 6,10

Zoon. Is het met de mens zo gesteld dat hij niets anders nastreeft, niets anders wil of verlangt dan dit, dan wordt hij zelf Gods Rijk en God heerst in hem; daar zetelt de eeuwige koning in al zijn heerlijkheid op zijn troon en gebiedt en heerst in de mens. Dit Rijk, het wordt gevonden in het allerinnerlijkst van de grond zodra de mens met al zijn oefeningen de buitenste mens naar binnen trekt, de inwendige, de verstandelijke mens in, en deze twee zich dan – de krachten van de zinnen en de krachten van het verstand – helemaal indragen in de allerinwendigste mens, de verborghenheid van de geest in, waarin het ware beeld Gods gelegen is, en zich dit alles dan inzwenkt in de goddelijke afgrond, waarin hij van eeuwigheid af was in zijn ongeschapenheid.

Wanneer God de mens dan aldus aantreft, in louterheid en puurheid en naar hem toegewend, dan neigt zich de goddelijke afgrond en verzinkt in de loutere, de toegewende grond en overvormt de geschapen grond en trekt hem door deze overvorming de ongeschapenheid in, zodat de geest als één wordt met hem. Zou de mens zich dan aldus kunnen zien, hij zou zich als zo edel zien, dat hij menen kon helemaal God te zijn, en hij zou zichzelf zien als honderdduizend keren edeler dan hij uit zichzelf is; en alle gedachten en verlangens, alle woorden en werken, al het weten kon hij zien, dat van hemzelf en van alle mensen; al hetgeen ooit geschiedde, hij zou het ten gronde kennen wanneer hij in dit Rijk komen kon; en in deze edelheid zou alle bezorgheid losgeraakt en van hem afgevallen zijn. Dit dan is het Rijk dat men bovenal zoeken moet, samen met zijn gerechtigheid: dat wil zeggen, dat we hem bij alles wat ons toevalt, beschouwen als het ware doel van al onze verlangens in al onze werken, en dat we in alles op hem vertrouwen. Zoals God mensen nooit te veel beminnen kan, zo kan een mens nooit een te veel aan vertrouwen in God hebben, wanneer dit maar een oprecht vertrouwen is en men zijn zorgen zo afwerpen zou zoals hij het gezegd heeft.

6

Sint-Paulus nu zegt: 'Draag er zorg voor, dat jullie de eenheid van de Geest bewaren in de band van vrede.'⁸ Kinderen, de vrede die men in de Geest en in het innerlijk vindt, men moet er zorgvuldig mee omgaan; want in de vrede treft men dit alles aan: daar wordt het Rijk geopenbaard, daar wordt het gevonden, alsook de gerechtigheid. Deze vrede moet de mens zich door niemand laten nemen, wat er ook gebeuren mag, zij het schade of voordeel, eer of smaad.

Laat de innerlijke mens steeds in de ware vrede verkeren, in de band van vrede, wat zeggen wil: in een algemeenzame, ongedeelde liefde, de ander liefhebben als jezelf; en houd het minnelijke voorbeeld voor ogen van onze Heer Jezus Christus en zie hoe zijn liefde gewerkt heeft, die hem meer deed lijden dan wat alle heiligen of alle mensen ooit geleden hebben. Zijn hele leven lang ondervond hij nog minder troost dan welke mens ook, en zijn leven eindigde met een dood gruwelijker dan die van enig andere mens, en toch waren zijn hogere krachten in hem niet minder zalig dan dat ze nu zijn.

Zij nu die hem waarlijk navolgen, die zonder uitwendige troost en zwaar beproefd zijn, inwendig en uitwendig zonder enige stut, en zich niet overgeven aan begeertes en aanmatiging, zij zullen degenen zijn die op de meest adellijke en loutere wijze aankomen daar waar het Rijk geopenbaard en gevonden wordt. Daaruit dan bestaat zijn gerechtigheid, dat men het vinden zal in de ware voetsporen: in de ware verlatenheid zonder troost, in vrijwillige armoede van geest, in ellende. Willen we dit Rijk dan zoeken en het in waarheid vinden, zullen we onszelf en alle verkeerde zorgen moeten verliezen; want onze Heer zei: 'Wie zijn leven verliest, die zal het behouden.'⁹

⁸ Ef. 4,3

⁹ Cfr. Mat. 10,39

Dit geschiedt in waarachtige verloochening van onszelf, hoe en waar wij onszelf maar aantreffen, inwendig of uitwendig; daartoe helpe ons hij die zich uit liefde voor ons verloor.

Amen.

Zestiende zondag na Drievuldigheid

FLECTO GENUA MEA AD DEUM ET PATREM DOMINI JHESU CHRISTI, A QUO OMNIS PATERNITAS IN CELO ET IN TERRA NOMINATUR. (Eph 3,14v)¹

63

De preek op de brief van Sint-Paulus voor de zestiende zondag, toont, naast veel andere diepe gedachten, hoe de mens geraken kan tot de hoogte van de overwezenlijke godheid langs drie deugden: gelatenheid, ontvankelijkheid en onzelfzuchtigheid.

1

Sint-Paulus zegt: 'Ik buig mijn knie voor de Vader van onze Heer Jezus Christus, naar wie alle vaderschap genoemd wordt in de hemel en op aarde, opdat jullie de moed niet verliezen door mijn lijden omwille van jullie. Mag hij jullie de rijkdom van zijn heerlijkheid geven en jullie door zijn Geest sterken met deugden in de innerlijke mens, en mag hij Christus laten wonen in jullie harten met het heilige geloof geworteld en gegrond in de liefde. Mogen jullie zo begrijpen met alle heiligen welke de breedte is, de lengte, de hoogte en de diepte, opdat jullie mogen kennen de hoogste liefde van Christus, en vervuld mogen worden van heel de volheid Gods.'²

Deze woorden zijn zo rijk en vol van betekenis, dat het niet nodig is hierbij de boeken te raadplegen of om er iets aan toe te voegen. Toen Sint-Paulus deze brief schreef, zat hij gevangen en hij wilde niet dat zijn vrienden hierdoor bedroefd zouden raken, alsof hij zei: 'dat ik nou gevangen ben, het zou mensen verdriet kunnen

¹ Daarom buig ik mijn knieën voor God, de Vader van onze Heer Jezus Christus, naar wie alle vaderschap in de hemel en op aarde genoemd wordt. (Ef. 3,14v)

² Cfr. Ef. 3,14-19

doen, en dit zou me waarlijk spijten, maar mijn genegenheid voor hen zou geen druppel groter worden.’ En toen hij in deze gevangenis zat, toen wees hij zijn vrienden op de weg van gelatenheid: hierover noch over wat dan ook moesten ze verdriet hebben; want sommige mensen raakt het verdriet van hun vrienden meer dan hun eigen verdriet, en ze denken zich aldus te kunnen verontschuldigen, maar ten onrechte. Dit was wat hij verlangde: dat ze bij alles oprecht gelaten bleven; want oprechte gelatenheid maakt ontvankelijk voor alle geboortes, gaven en deugden die God ooit geschonken heeft of voor wat hij nog schenken wil aan genade en goedheid. Daarom verlangde hij dat er in hen geen bedroefdheid was; want droefenissen vormen een grote hindernis: ze verstikken het leven, verduisteren het licht en ze blussen het vuur van de liefde. En daarom zegt Sint-Paulus: ‘Gaudete; verheug je in de Heer te allen tijde; en nogmaals zeg ik: verheug je.’³

2

Sint-Paulus zegt nu: ‘Ik buig mijn knieën’, en hij doelde op de inwendige knieën, niet de uitwendige; want de inwendigheid is honderduizend keren wijder en breder, dieper en langer, dan het hetgeen uitwendig is. De beenderen geven ons uitwendige steun: net zo moet de mens heel zijn kunnen buigen voor God; al wat hij is en vermag, hij moet het geheel en al buigen onder de geweldige hand en kracht van God, en ten gronde belijden zijn natuurlijke niets en zijn gebrekkelijk niets. Het natuurlijke niets, dat is, dat we van nature niets zijn, en het gebrekkelijke niets, dat is, wat ons tot niets gemaakt heeft.

Met dit dubbele niets moeten we ons werpen voor Gods voeten. Dit buigen, het wijst ons op de juiste onderwerping, op de juiste gelatenheid, ontvankelijkheid en onzelfzuchtigheid. Deze drie, als drie gezusters gaan ze gekleed in een en dezelfde kledij: ware deemoed. De mens moet standvastig zijn in geordende gelijkmoedigheid, bij lief en leed, bezit of gebrek, hardheid of

³ Fil. 4,4

zachtheid, en alles aannemen als door God en niet als door mensen gegeven.

De mens is als het ware uit drie mensen samengesteld. De uitwendige mens moet men in toom houden zover men daartoe in staat is, met gelatenheid, en binnenleiden in de tweede mens, de inwendige mens: de verstandelijke mens; dat wil zeggen, dat de uitwendige mens niet handelt of uitwaarts gaat anders dan volgens de aanwijzingen van de verstandelijke mens, en dat hij niet de dierlijkheid volgt. Wanneer de tweede dan, de verstandelijke mens, zich bevindt in de juiste, ontvankelijke gelatenheid en hij zonder zelfaanmatiging is, dan bevindt hij zich in zijn loutere niets en voor hem is God zijn Heer, en aan hem onderwerpt hij zich. Dan wordt de derde mens geheel en al omhoog gericht en hij blijft ongehinderd en kan inkeren in zijn oorsprong en in zijn ongeschapenheid, waar hij van eeuwigheid af geweest is, en waar hij zonder beeld en zonder vorm zich bevindt in de juiste ontvankelijkheid; daar geeft God hem naar de rijkdom van zijn heerlijkheid.⁴ Zo rijkelijk wordt hem daar geschonken, dat door deze rijkheid alle lagere, middelste en hogere krachten begiftigd en gesterkt worden op gevoelijke en genietende wijze.

Dat is het wat bedoeld wordt met 'dat God naar de rijkdom van zijn heerlijkheid geeft'. En hier wordt de mens gesterkt met deugden naar de inwendige mens.⁵ 'Mag het jullie gegeven worden om Christus te laten wonen in je hart.' Kinderen, begrijp dit goed: inwonen in het heilige geloof⁶ is wat we met de uitwendige mond belijden wanneer we zeggen: 'Credo in Deum, ik geloof in God de almachtige Vader.' Hetzelfde geloof wordt door deze mensen beleden maar op een veel verhevener wijze: ze ervaren het en smaken het. Het is hetzelfde als wanneer een kind van zes jaar zijn geloof belijdt, vergeleken bij de wijze waarop een leermeester uit Parijs het doet (hoewel het een het hetzelfde geloof is, toch wordt het door elk van hen op ongelijke wijze verstaan).

⁴ Ef. 3,16

⁵ Cfr. Ef. 3,16

⁶ Cfr. Ef. 3,17

Op vergelijkbare wijze bezitten deze mensen het in de inwendige mens: in het licht, in de klaarheid en met onderscheid. Maar in de derde, de hoogste mens, de verborgen mens, daar bezitten ze het boven het licht, in een duisternis zonder onderscheid, boven elk beeld, elke vorm en elk onderscheid, in een eenvoudige eenvoudigheid.

3

Deze mensen bezitten het geloof op een smakende, ondervindelijke, een genietende wijze. Sint-Paulus zegt: 'Moge God het jullie geven om Christus te laten wonen in je hart.' 'Christus', dat wil zoveel zeggen als 'zalving'. Waar God deze grond dan aldus bereid en naar hem toegewend aantreft, naar hen vloeit deze zalf, Christus, en deze zal er wonen, zodat deze mensen in hun grond zoet en zacht worden en elke hardheid hun vreemd is. Waar deze deugden in de grond aangetroffen worden: gelatenheid, ontvankelijkheid, en onzelfzuchtigheid, daar vloeit deze zalf, Christus, zonder ophouden en maakt zo de grond zoet en mild. Zouden zij zelf tot zalf worden en zich aan alle mensen kunnen geven, ze zouden zich verheugen. Hun liefde wordt zo wijd, zo breed: alles omvangt ze; alle mensen willen ze zalig maken, net zoals Sint-Paulus: hij was een heiden met de heidenen, een jood met de joden, opdat hij allen zou winnen⁷, zoals onze Heer Jezus Christus, die samen met de zondaren at en vaak met hen omging.⁸ Christus' zalf vloeit door hen in zoete, algemeenzame liefde.

4

Nu zegt hij: 'Mogen jullie geworteld en gegrondvest worden in de liefde.'⁹ Kinderen, streef ernaar met al je kracht om geworteld en gegrondvest te worden in de liefde. Hoe dieper en steviger de boom geworteld en gegrond is, des te hoger, wijder en breder zal hij groeien. Ach, bezie toch die vele, sterk lijkende bomen, die

⁷ Cfr. 1 Kor. 9,20-21

⁸ Cfr. Mar. 2,16

⁹ Ef. 3,17

schijnbaar zo mooi gebloeid hebben; hoe zullen ze allemaal neervallen op de grond wanneer de grote stormwinden komen! Onze Heer zei: 'Alle planten die niet door mijn Vader geplant zijn, met wortel en al zullen ze uitgerukt worden.'¹⁰ Zie toe dat jullie geworteld en gegrondvest worden in de liefde, opdat jullie begrijpen mogen met alle heiligen, welke de breedte is, de lengte, de diepte en de hoogte.¹¹

Deze breedte in God wil zeggen, dat men nergens aan zijn tegenwoordigheid kan ontkomen. Ontvlucht je zijn minnelijke, vriendelijke, liefdevolle aangezicht, je zult hem opnieuw treffen, nu met een grimmig gelaat, toornig en oordelend. Deze breedte, ze kent geen einde in God. Laat men haar ook in ons waarnemen: het is de algemeenzame liefde. Deze liefde nu, ze is in deze kwade tijden helemaal uitgedoofd. Overal zie je slechts gedeeltelijke liefde. Nee, lieve kinderen, algemeenzaam moet de liefde zijn, zo wijd als maar kan.

De algemeenzame liefde, ze omvangt alles. Kon ze zich mededelen aan alle mensen, ze zou het graag doen; zoals onze vader Sint-Dominicus: hij bood zichzelf als slaaf aan, om met het zo verdiende geld hen te kunnen helpen die noodlijdend waren.¹²

Steeds zal men werken vanuit de liefde, alles omsluitend waar men maar kan.¹³

Vervolgens de lengte; dat is, dat men inkeert tot het nu van de eeuwigheid, de lengte kent hier geen voor en geen na, zonder veranderlijkheid is ze. De heiligen genieten, kennen en beminnen in de eeuwigheid hetzelfde als wat God geniet; laat ons met hen meewerken in een minnelijk voortgaan, werkend en genietend zonder einde, voor zover we dat hier beneden kunnen.

¹⁰ Mat. 15,13

¹¹ Ef. 3,18

¹² Zie: Iordanus de Saxoni, *Libellus de initiis Ordinis Praedicatorum*, nr. 35

¹³ Mogelijke verwijzing naar Joh. 15,13

Vervolgens de diepte die in God is. Zulk een afgrond is het, dat geen geschapen verstand hem peilen noch doordringen kan, zelfs niet de ziel van onze Heer Jezus Christus; niet te peilen noch te doorgronden is hij, slechts hijzelf kan dit.¹⁴ Deze diepte moet de mens op passende wijze tegemoet gaan en er binnengaan met de diepte; het is een afgronddiepe, zichzelf vernietigende grondeloosheid; en zou hij dan volledig worden tot een louter niets, het zou hem billijk dunken en rechtvaardig. Dat komt voort uit de diepte en het weet hebben van zijn niets. Deze mensen komen onder de verblinde, verloren zondaars en ze voelen een kwellende, gevoelige pijn, een gevoelig lijden en erbarmen vanwege hun blindheid. Hun diepte is zo grondeloos, de helgrond in trekt ze hen, zodat – zou het mogelijk zijn en zou God het zo gewild hebben (wat niet het geval is) – allen die in de hel verblijven eruit mochten komen en hij alleen en in hun plaats zou blijven; uit liefde en van harte zou hij het doen. Maar laat niemand dit uit zichzelf doen noch erover peinzen, ook niet op de wijze van het gebed, het zou tegen Gods ordening ingaan. De liefde echter en de deemoed hebben hen zo dronken gemaakt als de minnelijke Paulus, toen hij vol verlangen zei: ‘Heer, schrap mij uit het boek der levenden, opdat zij behouden mogen blijven.’¹⁵ Deze diepte wordt geboren uit de afgrond van de grondeloosheid van God; het verstand van engelen noch dat van mensen kan dit vatten of erin doordringen.

5

Dan de hoogte. Ach kinderen, zonder wijze is het. De hoogte in God is zodanig dat God, die alles kan, het niet vermocht om een schepsel te maken zo edel of zo hoog verheven boven alle cherubijnen en serafijnen, dat het van nature de hoogte van God kon bereiken of kennen; steeds zou het namelijk een afgrondig niets zijn, vergeleken met zijn hoogte, want het was geschapen. De hoogte gaan zij in op een wijze waarbij hun gemoed overschuimt, de hoogte in en almaar hoger en hoger, van grote dankbaarheid

¹⁴ Cfr. S.Th. III, q.10, a.1

¹⁵ Cfr. Ex. 32,32; Rom. 9,3

en grootmoedigheid; zonder wijze is het. God wordt voor deze mensen zo groot, dat alles wat niet God is voor hen klein en nietszeggend is; zoals de profeet zegt: 'Accedat homo ad cor altum, de mens zal opgaan tot de hoogte van zijn hart; daar wordt God verhoogd.'¹⁶ Want nooit was een mens voor God hoog of groot zou hij iets voor groot en hoog houden dat geringer is dan God.

Een mens die de hoogheid van God gesmaakt heeft, zijn gemoed stijgt zo hoog op in liefde en dankbaarheid, omhoog in Gods hoge waardigheid, dat niets hem nog langer smaken zal lager dan dit. Want alles wat geschapen is, het staat zo onuitsprekelijk ver onder God, als louter niets staat het tegenover wat volmaakt is, alles: engel en geest of wat God maar geschapen heeft. Deze hoogte van het edele, overwezenlijke zijn trekt het gemoed van de mensen hoog boven zichzelf uit in liefde, dankbaarheid en lof; zo hoog stijgen ze boven zichzelf, dat ze alle lof achter zich laten, die van hemzelf, van alle schepselen, van engelen en heiligen; alles wat zij in een minnelijke begeerte lovend tegemoet treden, het overtreft al hun lof.

Zoals een groot vuur dat uit veel kolen opvlamt en zich verheft als één enkele vurige vlam die opstijgt boven al die kolen, naar boven, hoog boven alles uit, zo moet de mens, boven alle gedachten, voorstellingen en werkingen van zijn lagere en hogere krachten, op een alles overtreffende wijze zijn gemoed door laten dringen naar omhoog; hoog boven al vermogens en werken uit, van zichzelf en van alle schepselen, de hoogte in van de overwezenlijke godheid.

Dit ondervond een mens, een jonge vrouw, in de echt verbonden was ze; haar gemoed rees op naar omhoog, en hiermee werd ze haar eigen grond gewaar en toonde zich deze aan haar en ze zag hem in onuitsprekelijke helderheid en ze zag hem in een hoogte, grenzeloos en zonder einde: een eindeloze lengte en breedte en diepte, peilloos dit alles. En aldus, zoals jullie nu gehoord hebben,

¹⁶ Cfr. Ps. 63, 7-8

zo komt men tot het woord van Sint-Paulus: 'opdat jullie mogen begrijpen de hoogte, de lengte' etc.

6

Kinderen, zij die hier geraken zonder deze drie deugden: juiste gelatenheid, ontvankelijkheid en onzelfzuchtigheid, die allen gekleed dienen te gaan in deemoed en allen moeten wonen in het klooster van de liefde, kinderen, zij die hier niet doorheen zijn gegaan met de juiste oefeningen, ze zullen allen neerstorten op de grond. Maar ben je er binnengekomen langs deze genoemde deugden, dan zul je er standvastig in verblijven. Maar ontglipt je deze toestand, dan zal het altijd aan zelfaanmatiging en zelfzucht te wijten zijn. Hier wordt de genade geboren; het zaad zaait zich uit in deze grond. 'Transite ad me, komt tot mij, en wordt vervuld van mijn geboorte.'¹⁷ Al deze dingen moet men doorlopen hebben. Aan sommigen zal het wel getoond worden, maar in hen geboren is het niet. Maar de mens die in al zijn oefeningen, uitwendige en inwendige, oprecht tracht te komen tot gelatenheid, in hem kan deze geboorte plaatsvinden, wanneer hij deze weg gegaan is. Iets van deze grond tref ik aan in jonge mensen; maar bij de ouderen is hij verdorven, want ze houden vast aan hun eigen gewoontes en aan hun oude, vertrouwde manieren van doen, en ze zijn knorrig en oordelend; het ontbreekt hun aan minzame zachtmoedigheid; en zachtmoedigheid is het die deze grond inwendig dient, en meer naar binnen gericht is ze dan gelatenheid, die zich meer richt op de uiterlijke mens.

Deze inwendige grond moet wel verborgen blijven voor hen die met al hun werkzaamheid in de uiterlijke, op de zinnen gerichte mens verblijven, want te grof en te onbehouden is deze voor deze edele, grondeloze grond; en menigeen die zichzelf voor hoogstaand houdt, hoewel hij de allerlaagste graad van zijn inwendige mens nog nooit heeft leren kennen. En wanneer God de mensen naar binnen trekken wil, de inwendige mens in, en hij hen wijst op gelatenheid en ontvankelijkheid, dan jagen ze God

¹⁷ Sir. 24, 18 (19)

van zich weg als was het de duivel, zover ze maar kunnen, en ze volharden in hun manieren, hun zelfzucht en ongelatenheid; het is als een kwade meeldouw: zoals deze de vrucht bederft, net zo bederven ze elke vrucht die hier geboren had moeten worden.

Want hoe hoog je ook stijgen mag, heb je deze drie gezusters niet, dan wordt het niks; de vijand zal komen en hij zal er de wacht houden, want misschien zal hij iets van het zijne vinden. Treft hij je dan aan, gekleefd aan de dingen, dan zal hij blijven. Wat moet ik zeggen over dit edele zijn tot hen die hun uitwendige mens niet willen wegtrekken van dit gebabbel, van al die uiterlijkheden, van hun vele vigiliën, van wat allemaal die babbelnatuur draagt? Lieve kinderen, spreek een vigilie op een uitwendige en juiste wijze en spreek er twee inwendig met een minnelijk, ingekeerd gemoed.

7

Hoeveel je er ook mag uitspreken, nooit zal het teveel zijn, en laat je hierin door niemand tegenhouden of wegtrekken. Je innerlijke mens, onderwerp hem aan niemand, slechts aan God; maar je uiterlijke mens, onderwerp hem in ware deemoed aan alle schepselen. De uiterlijke mens moet zijn als een knecht en hij zal niets anders doen dan klaar staan voor zijn heer en uitzien naar wat zijn heer door hem gedaan wil hebben. Net zo moet de uiterlijke mens innerlijk uitzien naar wat de innerlijke mens hem opdraagt, om hem hoe en waar hij maar kan tevreden te stellen. Zij echter doen dit niet, zij die slechts met de uitwendige mens op uiterlijke wijze werken volgens de zinnen en andere mensen meetrokken op diezelfde weg en daarbij maar blijven praten.

Lieve kind, zwijg en blijf, duld!

Zou je deze minnelijk deugden bezitten, waarover je gehoord hebt – gelatenheid, ontvankelijkheid en onzelfzuchtigheid – al zat je dan de hele dag te midden van al die onrust, je zou er geen schade van ondervinden, het zij dan je was te zwak: ga dan jouw weg. Kinderen, waar ik deze ware grond aantref, geef ik raad zoals God

me dan te doen geeft, laat ieder maar tegen me vloeken en schelden, zoveel hij wil. Onze zusters hebben het goed gedaan; wil een van hen zich naar binnen keren, dan verheugen zij zich hierover en ze geven haar zo vaak toestemming als nodig is; dit gaat toch ver uit boven al jullie gebruiken; een minnelijke, heilige zaak is het, geschonken door de Heilige Geest.

Lieve kind, blijf steeds wonen in het convent van deze eerdergenoemde deugden en hoed je voor hun stiefzusters: zelfzucht en eigenliefde; die twee moet men echt het hoofd afslaan, want steeds willen ze iets hebben; naar de preek gaan ze, naar het sacrament¹⁸, steeds om maar iets te bezitten. Wie oren heeft om te horen, die hore.¹⁹

8

Sint-Paulus zegt verder: 'Mogen jullie de liefdeskunst van Christus kennen.'²⁰ Hoor dan wat hieronder verstaan moet worden. Hij toonde haar, toen hij de list van de duivel overwon door de bitterste, schandelijkste dood te sterven die een mens ooit stierf, waardoor hij ons allen verlost. En toen hij van alle mensen degene was die het meest verlaten was, werd hij voor zijn Vader de meest geliefde, toen hij riep: 'God, God, mijn God, wat heb je mij verlaten!'²¹ Erger verlaten was hij en op bitterder wijze dan ooit een heilige verlaten werd. Deze verlatenheid kende hij reeds toen hij bloed zweette op de berg. En toch, ook toen was hij naar zijn hogere krachten in het bezit van hetzelfde als hetgeen hij nu geniet: de godheid die hij zelf was.

Dit is de liefdeskunst van Christus. Deze kunst, hoger dan alle kunst zou ze staan: de mens zou zowel uiterlijk als innerlijk stand kunnen houden, zonder troost, verlaten, ellendig en zonder stut, en daarbij een gelijkmoedige gelatenheid behouden, zoals onze Heer Jezus Christus toen hij verlaten was. Hij die hier waarachtig

¹⁸ Het sacrament van de eucharistie.

¹⁹ Cfr. Mar. 4,9

²⁰ Cfr. Ef. 3,19

²¹ Cfr. Mat. 27,46

stand hield, te midden van deze ellendige troosteloosheid, hem zou de Vader liefhebben boven al. In deze mens heerst en regeert God, en in de innerlijke grond van deze mens wordt de wezenlijke vrede geboren. En de vrede die God je daar gegeven heeft, door niemand moet je je die laten nemen, door geen mens, door geen engel, door geen duivel; men moet de uitwendige mens in bedwang houden, hem neerdrukken en onderwerpen, argwanend hem wantrouwen en hem niet geloven; men moet hem onderdrukken, opdat hij voor de innerlijke mens geen enkele hindernis zal opwerpen, vooral waar het de begeertes van de zinnen betreft. Want zolang de mens in de tijd leeft, zal hij niet goed kunnen leven zonder genieting. Maar laat inzicht hier jouw meesteres zijn, opdat alle genot en alle genietingen in God en door God gevonden zullen worden; en zoek hulp bij God. En onze Heer, zijn kracht zal hen sterken die hem in hun innerlijk zoeken, en zijn wijsheid zal hen verlichten, zijn goedertierenheid hen doortrekken.

Dat wij allen nu de minnelijke oproep van Sint-Paulus aldus volgen mogen en we de waarheid wezenlijk ontvangen, daartoe helpe ons God.

Amen.

Feest van de heilige apostel Matteüs

SEQUERE ME! AT ILLE RELICTIS OMNIBUS SECUTUS EST EUM.

(Lc 5,27f)¹

64

1

Onze Heer zei tot Sint-Matteüs: 'Volg mij.' En hij verliet alles en volgde hem. Deze minnelijke heilige is een voorbeeld geweest voor alle mensen; hoewel hij aanvankelijk een groot zondaar was, zoals de Schrift van hem zegt, later werd hij een van de grootste godsvrienden, want onze Heer sprak hem innerlijk toe in zijn grond, en toen verliet hij alles en volgde hem. Waar het op aankomt is dat men God waarlijk volgen zal; daarbij is het nodig dat men alles verlaat wat niet God is, wat het ook zijn mag dat de mens in zijn grond aantreft en waarvan hij bezeten is, ja, wat het ook maar is, levend of dood, zichzelf of iets van het zijne. Want God is een minnaar van de harten²; het gaat hem niet om de uiterlijke dingen, maar om de inwendige, levende toeneiging, die een bereidwillige genegenheid in zich draagt die uitgaat naar alles wat goddelijk is en vol van deugden, waar en tot wie dan ook; meer waarheid vindt men er dan wanneer ik evenveel bidden zou als de hele wereld samen, of zo verheven zingen dat het gezang de hemel zou raken, meer dan alles wat ik door uitwendig vasten, door waken, of door welke oefening ook maar doen kon.

2

Onze Heer nu, hij zei: 'Volg mij.'

¹ Volg mij! En hij verliet alles en volgde hem. (Luc. 5,27v)

² Cfr. artikel 19 van de bul *'In agro Dominico'*: 'Decimusnonus articulus: Deus animas amat, non opus extra.'

Citaat genomen uit: Eckhart, *In Sap.* n. 226 [LW II, 561, 1]). 81

De volgende zes zaken zijn het waarin de mens onze Heer volgt. Drie ervan zijn gelegen in de lagere krachten en drie in de hogere. In de lagere: deemoedigheid, zachtmoedigheid en geduld. De andere drie overstijgen al deze krachten; het zijn: geloof, hoop en liefde.

Nu dan over het woord dat onze Heer sprak: 'Volg'.

Het kan een navolging zijn, naar het minnelijke voorbeeld van onze Heer, in verlangen, danken en loven; soms ook kan ze een kortere weg inslaan zonder dit alles, zonder denken of wat dan ook; er blijft slechts een innerlijk, volledig gelaten, stil zwijgen in een ingekeerd gemoed, een louter wachten op wat God in ons bewerken wil, op dat waaraan hem het meest gelegen is, op wat hem behaagt en overeenkomstig zijn wil is.

3

Nu zijn er mensen die zich vergenoegen in het doen van uitwendige oefeningen; het stroomt door hen heen: bidden, vasten, waken of wat dan ook, steeds ondervinden ze hierbij groot genot, zodat God steeds meer op de achtergrond raakt. En dat genot kan zo groot zijn dat er voor God niets overblijft en hij zich van hen afkeert. Het komt doordat deze mensen hun werken doen vanuit zichzelf, eigenzuchtig en voor eigenbaat – hoewel al het goede toch uit God komt en geen druppel hiervan jou toebehoort. Men zou nu kunnen vragen, hoe men het genot zal kunnen scheiden van dat wat goed is.

Luister naar een gelijkenis. In het oude verbond werd het de priesters verboden om het vet van de geofferde dieren te eten; ze moesten het verbranden en het aan God offeren. Maar het vet dat binnenin het geoorloofde vlees zat, dat zat inwendig en dat mochten ze wel eten.³ Net zo moet men alle genot dat men bij al de deugdoefeningen en werken hebben mag, helemaal in het vuur van de liefde werpen en het offeren aan God, hem behoort het

³ Lev. 3,9-17

immers toe. Maar eigen behagen en de genoegens, die van nature de werken aankleven voor zover het goede werken zijn, die mag de mens in alle eenvoud ondergaan zonder zich deze toe te eigenen.

4

Nu over het woord 'volg mij', en hoe Sint-Matteüs hierna alles verliet en God volgde. Wanneer de mens alle dingen verlaat, en zichzelf in alle dingen, dan moet hij boven al de dingen God volgen met de uitwendige mens, met alle deugdoefeningen, met een algemeenzame liefde, en met de inwendige mens door oprechte gelatenheid van zijn zelf op elke wijze, hoe de dingen ook komen mogen en hoe God het hem toewerpt, inwendig of uitwendig.

Begrijp me nu goed: zeg ik iets over mezelf, dan doelt dat op alle mensen. Gods genade voerde mij naar deze, door de heilige Kerk gegeven orde, en ik ontving er deze kap en kleren, en mijn priesterschap, de opdracht leraar te zijn en biecht te horen. Zou het zo zijn, dat de paus mij dit wilde wegnemen en de heilige Kerk van wie ik het ontving, ik zou het allemaal achterlaten, en niet vragen waarom ze het van me wegnemen, zou ik een gelaten mens zijn; en ik zou een grijs kleed aandoen, indien ik dit had, en nooit zou ik weer in mijn klooster bij mijn broeders zijn, ik zou het verlaten, om nooit weer priester te zijn en nooit biecht meer te horen noch te preken, alles in de naam van God; niets van dit alles zou zo nog zijn, want zij toch gaven het mij en ze mogen het ook van me wegnemen; daarom moet ik er van afzien om hun naar het waarom te vragen, wilde ik niet ketter genoemd worden of in de ban gedaan worden. Maar zou het een ander zijn die deze dingen van mij wilde nemen, zou ik een oprecht gelaten mens zijn, ik zou eerder de dood moeten kiezen dan het van me weg te laten nemen.

En al zou de heilige Kerk het heilige sacrament in haar uitwendige vorm van ons wegnemen, we zouden het zo moeten laten. Maar om het op geestelijke wijze te ontvangen, dat zal niemand ons

ontnemen. Want alles wat de heilige Kerk ons heeft gegeven, dat kan ze weer van ons wegnemen. En het moet verlaten worden zonder enig gemor of tegenspreken.

5

Nu is dit allemaal uitwendig, maar net zo moet het zijn, zelfs meer nog, met dingen in het innerlijk. Wat bezitten we dat God ons niet gegeven heeft?⁴ En daarom: alles wat hij ons gegeven heeft, dat moet men hem in oprechte gelatenheid teruggeven, alsof men het nooit verworven had.

Lieve mensen, jullie, die je aan de heilige voorbeelden en gedachten, de aanwijzingen en de dienstwerken vasthoudt, jullie heb ik hier niet op het oog, tot jullie spreek ik nu niet, niets van deze woorden is voor jullie bedoeld. Maar ik heb slechts op het oog die bijzondere mensen die de duistere wegen moeten gaan en die de smalle paadjes doorkruisen; niet alle mensen is dit gegeven. Deze mensen hebben heel andere wegen te gaan, andere dan zij waarover we tot nu toe gesproken hebben. Ze hebben menig ding te doen, en menig ding te laten. Men zal die dingen hoeden in de krachten, maar zonder eigenwil; en boven al de krachten zal men deze dingen niet bezitten, noch ze willen bezitten. Alle mensennatuur is uit op hebben, weten en willen. Daaruit bestaat het werk van de krachten.

Nu moeten we de zes zaken die we in het begin van de preek aanstipten nader beschouwen. Hiervan zijn er drie in de lagere en drie in de hogere krachten gelegen. In de lagere zijn dit: deemoedigheid, zachtmoedigheid en geduld. In de hogere zijn het: geloof, hoop en liefde.

Het geloof dan: het berooft het verstand en ontnemt het al haar weten en maakt het blind; het moet zich hiervan ontdoen. De verstandelijke kracht zal niet meegaan. Daarna komt de hoop, die ons onze zekerheid ontnemt en de gewisheid in het bezitten. Dan

⁴ Cfr. 1 Kor. 4,7

komt de liefde en ze berooft de wil van haar zelfzucht en inhaligheid. Nu komen de zaken die bij de lagere krachten horen: de deemoedigheid en de zachtmoedigheid en het geduld; ze beantwoorden aan de andere drie. De deemoedigheid verzinkt geheel en al in een afgrond en ze verliest daar haar naam; gericht is ze op haar loutere niets, van deemoedigheid weet ze niet. De zachtmoedigheid heeft de liefde van haar eigenwil beroofd, en voor haar zijn alle dingen daar gelijk en ze hebben geen tegenover. Daarom heeft ze geen weet van deugden, en alle dingen bezit ze in dezelfde vrede. De deugd heeft haar naam verloren en is tot wezen geworden. Zo is het ook met het geduld. De mensen die liefhebben, zij dorsten naar lijden, en van geduld hebben ze hier geen weet.

Lieve kinderen, bij al deze gelatenheid kan het toch gebeuren dat je een hard woord ontglipt; schrik daarvan dan niet. God heeft het om je bestwil laten gebeuren, opdat je nog dieper zal verzinken in je niets. En het kan zijn dat je vertoornd raakt; het wijst je op de noodzaak tot meer zelfverloochening. Het wijst je allemaal krachtig op je niets, opdat je jezelf te onwaardig acht om van God ook maar één goede gedachte te mogen ontvangen. Hier komt het op aan: een grondeloos ontzinken in een grondeloos niets. Het doen van deze mensen, het is niet gelegen in uitwendige werken, noch in vastgestelde vormen, noch in de verbeelding.

Jullie moeten je daarin, lieve mensen, die nog niet tot daar geraakt zijn, vlijtig oefenen. God zal jullie je zonden vergeven en het hemelrijk schenken, wanneer jullie je vagevuur helemaal uitgeboet hebben. Maar weet: jullie zullen langs jullie eigen wijze zelfs niet in staat zijn knechts knecht te worden van deze mensen.

6

Maar eenmaal op de juiste weg gekomen, verkrijgt het wezen van deze mensen een zoetheid die elke maat te boven gaat. Maar gevaarlijk is die weg, net zo gevaarlijk als die van de meest wilde mens ter wereld die naar eigen wijze leeft; want deze weg is

duister en een onbekend. Hier geldt wat ik van Job gezegd heb⁵: 'Voor deze man is de weg een verborgen weg, gehuld in duisternis is hij.'⁶ Die woeste weg moeten deze mensen gaan, zichzelf verloochenend bij alle dingen die zich hier maar aanbieden. En steeds zegt onze Heer: 'Volg me, ga voorbij aan al deze dingen, want niets van dit alles ben ik. Ga voort, volg me, ga voort.' De mens zou nu kunnen antwoorden: 'Heer, wie ben je, dat ik je zo diep de wildernis en eenzaamheid in moet volgen?' Wellicht antwoordt de Heer hem dan: 'Ik ben mens en God en veel meer ben ik dan God.' Zou de mens hem dan vanuit het onderkennen van de wezenlijke grond antwoorden: 'Niets ben ik, en veel minder nog dan niets', kinderen, het werk zou bijna gedaan zijn, want de Godheid die alle namen te boven gaat, die heeft nergens een meer geëigende plek om te werken dan in de grond van de allerdiepste vernieting.

Want de leermeesters schrijven: wil er een nieuwe vorm ontstaan, dan moet noodzakelijkerwijs de oude vergaan; en ze zeggen: wanneer het kind ontvangen wordt in het lichaam van de moeder, dan is er in het begin alleen materie. Hierna wordt de materie een dierlijke materie ingegoten, waardoor deze als dier leeft. Hierna, na de vastgestelde tijd, scheidt God een verstandelijke ziel en giet die bij haar naar binnen. Dan vergaat de eerdere vorm in zijn zo-zijn; zijn bezigheid, het herinneringsvermogen, de grootte, de kleur, het moet allemaal verdwijnen; slechts loutere, naakte materie blijft over. En ik zeg: hier – wil de mens overvormd worden in dit overwezenlijk zijnde – moeten noodzakelijkerwijs al de vormen verdwijnen die men in alle krachten ontving: het kennen, het weten, het willen, de werkzaamheid, de voorwerpelijkheid, de ondervindelijkheid, de eigenheid. Toen Sint-Paulus niets zag, toen zag hij God.⁷ Daarom ook deed Elias de mantel voor de ogen toen de Heer kwam.⁸

⁵ Zie preek 61 (V47) en preek 70 (V56).

⁶ Job 3,23

⁷ Hand. 9,3-8

⁸ 1 Kon. 19,13

Hier worden al de sterke rotsen gebroken⁹; alles waarop de geest zou mogen rusten, het moet allemaal verdwijnen; en wanneer dan alle vormen ontworden, dan, in één enkel ogenblik, wordt hij overvormd. En zo moet je dan voortgaan. En vanaf dan zegt de hemelse Vader tegen hem: 'Vader zul je me noemen en je zult niet ophouden binnen te gaan¹⁰; aan alles voorbij zul je ingaan; en naarmate je meer nadert, zul je dieper verzinken in de onbekende en ongenoemde afgrond boven elke wijze, boven alle beelden en vormen, boven alle krachten jezelf verliezen, en hierin geheel en al ontbeelden; niets is blijvend in deze verlorenheid, slechts een grond die wezenlijk op zichzelf staat: één wezen, één leven, één boven-al. Men zou kunnen zeggen, dat men hier ontdaan wordt van kennen, van liefde, van werken en van geest. Het gebeurt niet door een eigenschap van zijn natuur, maar door de overvorming die Gods Geest de geschapen geest heeft gegeven door zijn vrije goedheid, en door de grondeloze verlorenheid van deze geschapen geest en zijn grondeloze gelatenheid. Van deze mensen kan men zeggen dat God zich in hen kent en liefheeft en geniet; want hij is slecht één leven, één zijn en één werken. Wie op deze wijze ziende zijn, maar langs onechte vrijheid of in vals licht, de gevaarlijkste weg zouden ze volgen die men levend in de tijd maar vinden kan.

7

Om dit doel te bereiken moet men de weg gaan van het eerbiedwaardige leven en lijden van onze Heer Jezus Christus, want hij is de weg, en hij is de weg waarover men moet gaan. Hij is de waarheid die deze weg verlichten moet. Hij is het leven waartoe men komen moet.¹¹ Hij is de deur, en wie door een andere deur naar binnengaat is een moordenaar.¹² Door deze minnelijke deur moet men gaan doorheen een doorbraak van de natuur, en langs deugdoefeningen, met deemoedigheid,

⁹ 1 Kon. 19,11

¹⁰ Cfr. Jer. 3,19

¹¹ Cfr. Joh. 14,6

¹² Cfr. Joh. 10,7

zachtmoedigheid en geduld. Voorwaar, weet dit: wie deze weg anders dan op deze wijze gaat, hij zal uiteindelijk dwalen; en zij die deze weg niet gaan: God gaat hen vooruit en hij gaat door hen heen, en toch blijven ze blind.

Maar zij die deze weg gaan, op deze mensen heeft de paus geen invloed, want God zelf heeft hen vrijgesproken. Sint-Paulus zegt: 'Zij die door de Geest worden gestuwd of geleid, zij staan onder geen enkele wet'.¹³ Nooit gaat de tijd voor hen te traag, en verveling kennen ze niet; voor hen die de wereld liefhebben geldt dat niet, dat de verveling hen nooit bekruipt of dat de tijd hun te lang valt. Maar zij die wel die weg gaan, zij bevinden zich naar hun hoogste deel boven de tijd, en naar hun laagste gedeelte zijn ze vrij en gelaten; hoe de dingen ook komen mogen, ze bevinden zich in een wezenlijke vrede. Alles aanvaardden ze, want van God komt het, en alles dragen ze aan hem in louterheid weer op; ze bewaren de vrede bij alles wat God stuurt, zelfs wanneer de uiterlijke mens veel en groot lijden treft, en door elkaar geschud wordt. Deze mensen zijn zalig; men moet hen eren waar men hen maar aantreft. Maar ik vrees dat ze zeer dun gezaaid zijn.

Laten we onze Heer dan bidden, dat we hem zo volgen mogen, dat we dit louter goede in waarheid zullen verkrijgen.

Amen.

¹³ Gal. 5,18

Zeventiende zondag na Pinksteren I

FRATRES, OBSECRO VOS EGO VINCTUS IN DOMINO.

(Eph 4, 1-6) ¹

65

De preek op het epistel van Sint-Paulus voor de zeventiende zondag spreekt over drie groepen mensen die God roept en hoe, afhankelijk van hun graad, deze mensen leven moeten: de eerste groep naar de geboden; de tweede naar de raden; de derde in de eenheid van de Geest.

1

‘Broeders, ik, de gevangene in God, ik vraag jullie met aandrang om waardig te leven beantwoordend aan de roeping die jullie ontvangen hebben en om het te doen met alle deemoed en zachtmoedigheid, elkaar geduldig verdragend in liefde. Beijveren jullie je om de eenheid van de Geest te bewaren door de band van vrede; één lichaam en één Geest, overeenkomstig jullie roeping² etc.

Kinderen, in deze woorden, waarmee ons Sint-Paulus oproept om op waardige wijze te leven beantwoordend aan de uitnodiging die vervat ligt in deze roep, hier zijn vier zaken in na te gaan. Ten eerste: wie degene is die ons hier roept en uitnodigt. Ten tweede: waartoe hij ons roept, waar hij ons hebben wil. Ten derde: waaruit zijn roep bestaat, en de wijze waarop hij dit doet. Ten vierde: hoe men op waardige wijze de roep volgen moet die vervat ligt in deze uitnodiging.

Nu met betrekking tot het eerste punt: hij die ons roept, dat is de hemelse Vader; hij roept ons met alles wat hij is en heeft, en hoe

¹ Broeders, ik als gevangene in de Heer, vraag jullie. (Ef. 4, 1-6)

² Ef. 4,3-4

hij maar kan. Het nodigt ons uit en trekt ons; zijn goedheid, zijn liefde, zijn edele wezen: dit alles nodigt ons uit tot hem te gaan en bij hem in te gaan. Waarlijk, zo zeer verlangt God naar ons, dat het is alsof zijn hele zaligheid in ons gelegen is. Alles wat is, alles wat God de Vader gemaakt en geschapen heeft in de hemel en op aarde met al zijn wijsheid en goedheid, het is door hem bedoeld om ons hiermee te roepen en uit te nodigen terug in onze oorsprong, en ons terug te brengen in hem. Dit alles is een louter inroepen in ons begin. Een leermeester zei: 'Alles wat God deed of doen zal, dat heeft hij gedaan om de ziel terug te brengen, en opdat deze zijn roep wilde horen hem lief te hebben.'

Nu over het tweede punt: waartoe hij ons roept. Dat is tot zijn beminde Zoon, opdat we zijn broeders zullen zijn en mede-erfgenamen.³ Hij is de eerste en de hoogste onder zijn broeders; hij heeft de aangeboren erfenis van nature, en wij zullen mede-erfgenaam zijn uit genade. En daartoe roept hij ons: hij roept ons om zijn voorbeeld te volgen, want hij is de weg die we moeten gaan; hij is de waarheid die ons de weg zal wijzen, en hij is het leven dat ons doel zal zijn⁴ en dat we, voor zover we daartoe in staat zijn, niet slechts herdenkend en dankend moeten navolgen, maar ook met een deugdzzaam leven en in duldzzaamheid.

Het derde punt: welke roep het is en wanneer hij roept. Meerdere wijzen van roepen zijn er waarlangs God de mensen roept: inwendig in de grond roept God de mens zonder ophouden door middel van een veelsoortig aandringen en ook door innerlijke terechtwijzingen, dag en nacht; met harde straffen van binnen en van buiten, en met al de dingen die ons treffen en die hij de mens oplegt en die op veelsoortige wijze komen: nu eens vreugde, dan weer leed; ze vormen samen de krachtige stem waarmee God de mens roept. Zou de mens aan dit zoete, zachte roepen gehoor geven, voor hem zou die steeds terugkerende, harde stem niet nodig zijn, in de vorm van menigerlei lijden of beproeving.

³ Cfr. Rom. 8,17

⁴ Cfr. Joh. 14,6

Het vierde punt is: hoe we nu op eerbiedwaardige wijze leven moeten vol geduld, deemoedigheid en zachtmoedigheid, etc.

2

Nu willen we nagaan welke mensen God roept; we onderscheiden hier drie groepen. Allereerst zijn er de beginnende mensen; ze worden geroepen tot de laagste graad van de volmaaktheid. Dan de groeiende mensen, de mensen die tot de tweede graad geroepen worden. De derde groep betreft de volmaakte mensen en deze worden tot hoogste graad van de volmaaktheid geroepen. En niemand moet hem dit kwalijk nemen, want hij is de Heer en mag doen wat hij wil: opdat we gelijkvormig worden aan zijn eniggeboren natuurlijke Zoon en zijn liefste kinderen mogen zijn.

Nu moeten we nagaan hoe we gevolg moeten geven aan deze roep. Meerdere zaken worden ons opgedragen en meerdere zijn ons verboden.⁵ De zaken die ons opgedragen worden, hebben betrekking op het hoogste gebod: dat we God moeten liefhebben voor alles.⁶ Veel mensen zeggen dat ze God liefhebben boven alles, maar ze willen de dingen niet loslaten die in hun liefde en verlangens dieper nog dan God verankerd zijn en waaraan ze meer genot en genoegens beleven dan aan God; het vormt voor hen een grote hindernis tot de goddelijke liefde. Laat deze mensen nu bezien hoe ze God liefhebben. Het tweede: je zult je naaste liefhebben als jezelf, wat zeggen wil: voor hem hetzelfde goede als voor jezelf.⁷ Je zult je vader en moeder eren, dat wil zeggen: al je meerderen. Je zult de naam van God niet oneerbiedig in de mond nemen. Houd je aan de feestdagen. Dit zijn de zaken die ons opgedragen zijn en die we dienen op te volgen, willen we behouden worden.

Nu dan over de dingen die ons verboden zijn, namelijk: je zult je naaste geen schade toebrengen, niet aan lijf, goed of eer, noch met woorden noch in werken. Begeer niets van dat wat het zijne is, en

⁵ Voor het navolgende: cfr. Dt. 5

⁶ Cfr. Mat. 22,36-38

⁷ Cfr. Mat. 22,39

wees niet onkuis. Dit zijn de vier geboden; er zijn er meer, maar ze liggen allemaal hierin besloten. Kinderen, weet, wanneer een mens deze weg op de juiste wijze gaat en in het ware geloof onderworpen en gehoorzaam is aan de heilige Kerk overeenkomstig de regelgeving, dan is dit de laagste graad waarin men aan Gods roep gevolg geeft. En zij die hieraan gehoor geven, zij bevinden zich op de zekere weg naar God, wanneer al de dingen verbrand zijn in het vagevuur die ze hierin niet op reïne wijze nageleefd hebben.

3

Nu is er een tweede, een hogere graad, de goddelijke raadgeving wordt deze genoemd; deze gaat veel dieper, en de mensen die deze raadgeving volgen, laten de eersten ver achter zich. Het zijn de wegen van de deugden, zoals kuisheid van het lichaam, de armoede en de gehoorzaamheid. Deze roep is meer verheven en anders van aard dan de eerste, de weg van de geboden. Opdat de raadgeving van God, vervat in deze roep, op de juiste manier gevolgd worden, heeft de heilige Kerk, ingegeven door de raadgeving van de Heilige Geest, geestelijke gemeenschappen en ordes gesticht om hierbinnen Gods raadgeving te kunnen opvolgen. En ze kennen veel regels en allemaal zijn ze op dit doel gericht. En wanneer er iemand is, vrijwillig en weloverwogen in deze orde getreden, die de regels overtreedt, dan zal de heilige Kerk er zorg voor dragen hem te berechten. Maar wanneer buiten een dergelijke orde iemand, nadat deze zich aan God verbonden heeft, een man neemt, dan oordeelt niet de heilige Kerk, aan God zelf is het dit te berechten en hier te handelen.

4

Maar deze minnelijke toestand is voor het grootste deel in zijn tegendeel veranderd en verdorven, zodat onder een geestelijke gewaad menig een werelds hart draagt, en menig een die in de wereld leeft een geestelijk hart heeft.

Hierover zei Sint-Augustinus: 'Veroordeeld is de mens die dwaalt op Gods wegen.'⁸ Dit is Gods weg, en de mens is langs deze weg geroepen God en zijn raadgeving te volgen. Ieder moet voor zichzelf bezien hoe hij deze weg op zekere wijze gaan kan om aan Gods uitnodiging zo behoedzaam mogelijk gehoor te geven, zodat men niet zonder bruidskleed gevonden zal worden op de dag des oordeels, en niet in de buitenste duisternis geworpen zal worden.⁹ Laat ieder met open, innerlijke ogen, bezien welke weg de zijne is, en welke weg God wil dat hij gaan zal, welke van deze drie wegen waarover jullie net gehoord hebben.

Maar jullie geraken niet in jezelf noch hebben jullie weet van je roeping; vandaag beginnen jullie aan dit en morgen aan dat, steeds zoals het jullie door het horen en het zien van buitenaf en door de zinnen aangedragen wordt; dingen die niet bij jullie horen zijn het. Geen bestendigheid is er en jullie vinden geen vast verblijf, en het wordt niets, blind gaan jullie voort. Weet: wat leven is voor de ene mens, voor een ander betekent het de dood.

Keer in tot jezelf, zie waar je omgang mee hebt, en verwaarloos jezelf niet. Weet dat menige mens midden in de wereld staat en man en kind heeft, en dat die man neerzit en schoenen maakt, zijn hoop gevestigd op God dat hij hen en de kinderen zal voeden. En zo veel arme mensen, dorpelingen, gaan uit mesten en verdienen hun beetje brood met bitterharde arbeid. En het kan gebeuren, dat het hen honderd keren beter zal vergaan, hen die wel eenvoudig gehoor geven aan hun roeping; een treurige zaak is het. Ze wandelen in de vrees voor God, deemoedig staan ze in hun armoede en ze volgen hun roeping in eenvoud. Arme, blinde, geestelijke mens, let goed op, neem je roeping waar en doe het ijverig en van binnen, en zie waar de hemelse Vader je hebben wil, en volg hem, en raak niet verdwaald op zijn wegen.

⁸ Cfr. Augustinus, *In Epistolam Ioannis ad Parthos tractatus decem*, Tr.10, nr.1

⁹ Cfr. Mat. 22,12-13

5

De hoogste en meest verheven weg van deze roep bestaat in de navolging van het minnelijk voorbeeld van zijn meest beminde Zoon, zowel uitwendig als inwendig, op werkende wijze en op lijdelijke wijze, op beeldvormige of op beschouwende wijze die alle beelden te boven gaat. En wie het op de louterste en zuiverste wijze navolgt, hij bereikt het meest verheven en allerhoogste doel. Hieraan dan zullen jullie jezelf herkennen, aan hoe nabij of veraf jullie staan tot dit voorbeeld. Jullie moeten het ook innerlijk navolgen, dit beeld inwendig zoeken, daar waar het leeft in de grond, wezenlijk en werkend.

Over dit ingaan staat geschreven bij Jesaja: 'Vader zul je mij noemen; vandaag heb ik je gebaad, en je zult niet ophouden met ingaan.' Hiermee is bedoeld dat je onophoudelijk moet ingaan. Je zult niet ophouden met ingaan.¹⁰ En Laban zei tegen Jacob de patriarch: 'Gezegende van God, ga binnen! Waarom sta je buiten?''¹¹

Daarom kan ik tot jullie zeggen: gezegend de mens die gehoor heeft gegeven aan zijn roep, eerst aan de geboden van God en daarna ook aan de heilige raadgevingen, en die de eerbiedwaardige voorbeelden van onze Heer gevolgd is, en waardig gegaan is, zoals Sint-Paulus zei, vervuld van deemoed en geduld. Deze mensen zullen ingaan in de innerlijkheid, soms langs de wijze van het verlangen en met beelden en soms in stilte en in zwijgen, ontdaan van werk en beeld; laten ze er zorg voor dragen de eenheid van de Geest te behouden door de band van vrede; één Geest en één God in de overvorming van de geschapen geest door de ongeschapen Geest. De overvorming zal groter zijn naarmate men meer de weg bewandelde naar het eerbiedwaardige voorbeeld Jezus Christus, vol van geduld en deemoed en met zachtmoedigheid. Het een beantwoordt aan het andere, niet meer en niet minder.

¹⁰ Jer. 3,19

¹¹ Gen. 24,31

6

Zorg dragen voor het behoud van de eenheid van de Geest wil zeggen: met een wakkere, heilige, levendige ijver, dag en nacht, acht slaan op de Geest, innerlijk in de deugdoefeningen, uitwendig in elk ding naar zijn eigenheid, hoe het zich ook aandient. Soms moet de mens zich oefenen in het werk van de heilige liefdesdienst, wanneer het noodzakelijk is en het zijn beurt is, en soms moet hij zich hieraan op liefdevolle, ingekeerde wijze onttrekken en zich overgeven aan heilig, innig gebed en heilige beschouwing en heilige aanschouwing, en soms noch aan het ene noch het andere, maar doen zoals Sint-Anselmus zei: 'Trek je terug uit de menigvuldigheid van de uitwendige werken en ontslaap aan de stormen van je innerlijke gedachten, zit en rust en verhef je boven jezelf.'¹²

Want wanneer de mens aldus een stille rust in zichzelf opkomen laat, en al het lawaai verstomd is, dan komt de Heer, zoals hij het bij Elia deed, in het gefluister van een zachte bries¹³, en licht op in de geest. En wanneer de geest of de mens zelf Gods tegenwoordigheid bemerkt, dan overkomt hem wat Esther overkwam toen ze voor koning Ahasveros trad en hem aankeek: ze viel in onmacht en raakte buiten kennis.¹⁴ Net zo gebeurde het toen de Heer aanwezig was en Elia hem voor zich zag, hoewel hij de mantel over zijn gezicht getrokken en zich ermee bedekt had; maar volgt zij zijn tegenwoordigheid, dan valt ze in onmacht en raakt buiten kennis; ze viel in zwijm en de koning moest haar oprichten.¹⁵ Zo gebeurt het ook bij de mens: doet zich dit voor, dan valt hij in onmacht en raakt buiten kennis (hij verliest elke houvast), weg is alles wat het zijne was, op elke mogelijke wijze raakt hij het kwijt, en hij zinkt weg uit alles en verzinkt helemaal in zijn loutere niets. En zou hij niet door die minnelijke armen van de kracht Gods opgevangen worden, hij zou denken dat hij

¹² Cfr. Anselmus van Canterbury, *Proslogion*, cap. I; en ook: *Meditatio*, XXI, 1

¹³ 1 Kon. 19,12-13

¹⁴ Cfr. Est. 5,1 (LXX).

¹⁵ Cfr. Est. 8,4

helemaal tot een louter niets moest worden; de mens is er waarlijk dan van overtuigd in zijn begrijpen kleiner te zijn en geringer dan alle schepselen: slechts sterfelijk, zwak en zonder verstand, ja, erger nog dan de vijand of Lucifer; en hij weet niet waar hij het zoeken moet; kon hij uit liefde tenietgaan, hij zou uit liefde wensen dat het gebeurde.

Wanneer de koning ziet, dat ze zo bezwijkt, dan steunt hij haar en richt haar op en hij geeft haar zijn liefdekus. Het komt door de nederigheid, deze verheffing, want hoe nederiger hoe hoger. Wie zich vernedert, die zal verhoogd worden; hoe nederiger, hoe hoger: hier beantwoordt het een aan het ander en het wordt één enig één. Gods hoogheid schijnt, dat is hem eigen, het meest van al in het dal van de deemoedigheid.

Nu kan het gebeuren, dat, wanneer de mens die deze minnelijke wegen op een goede manier gegaan is en zich in een hogere graad bevindt, dat de vijand hem dan belaagt en hem verleidt tot geestelijke hoogmoed; en opdat de mens dan nog dieper terug verwezen wordt in zijn niets, laat God het toe dat hem een kleinigheid ontvalt, dat hij boos wordt en hem een hard, pijnlijk woord ontglipt.

Welnu dan kind, vernederd word je op deze wijze voor jezelf en ten overstaan van hen die het zien of horen, en zo word je nog dieper in je niets ondergedompeld; schaam je hiervoor niet: wanneer je hierdoor werkelijk dieper in je niets verzinkt, en je bekent, dan blijkt het een goed raad, en hierna zul je nog geschikter voortgaan in de eenheid van de Geest door de band van vrede. De mens die zo voortgaat en het eerbiedwaardige voorbeeld van onze Heer Jezus Christus navolgt, vol geduld en zachtmoedigheid en deemoedig bij alles, zoals jullie gehoord hebben, in hem wordt de vrede geboren die uitgaat boven alle zinnen¹⁶ en die hier begint en eeuwig blijven zal. En deze vrede zal zijn licht werpen op het hele leven en wezen van de mens.

¹⁶ Cfr. Fil. 4,7

Dat wij allen dit bereiken mogen, daartoe helpe ons de eeuwige
God.

Amen.

Zeventiende zondag na Pinksteren II

FRATRES, EGO VINCTUS IN DOMINO OBSECRO VOS:
ESTOTE JUSTI IN DOMINO, UT DIGNE AMBULETIS VOCACIONE
QUA VOCATI ESTIS, IN OMNI HUMILITATE ET MANSUETUDINE
CUM PACIENCIA SUPPORTANTE IN VICEM IN CARITATE.
(Eph 4, 1-3)¹

66

De tweede uitleg van de bovengenoemde brief leert hoe men zachtmoedigheid en geduld verkrijgen moeten in tegenspoed en langs welke voorbereiding men tot de eenheid van Geest geraakt en aan welke drie natuurlijke zaken men moet afsterven.

1

Sint-Paulus zegt: 'Broeders, ik, gebonden mens in God, vraag jullie met aandrang op waardige wijze te gaan, gehoor gevend aan de roep waarmee jullie geroepen zijn, in alle deemoed en zachtmoedigheid, met geduld, elkaar verdragend in liefde. Streef ernaar de eenheid van Geest te bewaren door de band van vrede: één lichaam en één Geest, zoals jullie geroepen zijn tot één en dezelfde hoop bij jullie roeping.'²

Dit minnelijke woord zou elke mens zich voor ogen moeten houden; waar hij maar is of wat hij ook doet, laat hij deze minnelijke waarschuwing van de minnelijke heer Sint-Paulus nooit vergeten, steeds achtgevend op zijn roeping in alle deemoedigheid en zachtmoedigheid, met geduld.

¹ Broeders, ik, de gevangene in de Heer, vraag jullie met aandrang: gaat waardig in de Heer, gehoor gevend aan de roeping waarmee jullie geroepen zijn, met alle deemoedigheid en zachtmoedigheid met geduld elkander verdragend in liefde.
(Ef. 4, 1-3)

² Ef. 4, 1-4

Lieve kinderen, neem deze leer ter harte en verdraag elkaars gebreken in liefde; ik vraag het jullie met aandrang vanwege de liefde en genegenheid die jullie tot God hebben. Eén ding wil ik jullie vragen, hierin wil ik jullie dienen: dat jullie je hierin oefenen en jullie dit met alle ijver opvolgen; want al de goede werken die jullie maar verrichten kunnen, het zij inwendig of uitwendig, ook het ontvangen van het heilige sacrament of wat en hoe groot het ook mag zijn, God onwaardig is het en hem onaangenaam hebben jullie deze deugd niet.

Kinderen, deze deugden verwerft de mens niet zou hij niet tegen zaken aanlopen die hem tegenstaan. Dat een mens vaak denkt aan deemoedigheid, maar zonder dat hij terneergedrukt wordt, dat hij veel aan geduld denkt, maar zonder dat hij beproefd wordt, en meer van deze zaken: het heeft niets te betekenen, het heeft niets wezenlijks, het valt af, want het wordt hem opgedragen en vindt geen vaste grond. Wanneer een mens gesmaad wordt en belasterd, met woorden of door handelingen, laat hij dan met minnelijke zachtmoedigheid, goedheid en bezonnenheid zich spoeden om die ander een minnelijke dienst te bewijzen. Gaat die ander daar dan aan voorbij, alsof hij hem bespuwt, laat hij dan niet ophouden en die mens een bijzondere dienst bewijzen wanneer en hoe hij maar kan.

Zachtmoedigheid en geduld, deze twee moeten altijd gewonnen worden in tegenspoed. Zou nooit iemand mij iets aandoen, hoe zou ik me dan kunnen oefenen in deugden? Een mens zou zich vooral moeten oefenen in zachtmoedigheid; ze blik meer inwaarts in de grond dan het geduld dat de blik meer uitwaarts richt, op het handelen van de uitwendige mens. Zou het zijn dat ik een slecht mens genoemd werd, dat mijn onderricht verworpen werd en mij smaad werd aangedaan: hij die hieronder leed en mij liever gelukkig zag, hem zou ik hierom geen greintje meer liefhebben, ik zou hem zelfs minder liefhebben. Ach, hoe onwaardig zou ik dan zijn voor mijn Heer en mijn God om zijn voetsporen te volgen, hij wiens leer en leven vervalst en verworpen werd! En daarom, mijn lieve kinderen, vraag ik jullie,

omwille van alles waar ik jullie om bidden kan, om je in deze deugden te oefenen en acht te slaan op jullie gemoed, en nooit weer mensen, niet met gebaren, niet met gezichtsuitdrukkingen, niet met woorden of door dwarsliggen, van repliek te dienen, bij alles wat men jullie aandoen of berokkenen mag. Verdraag elkaars gebreken in algemeenzame liefde.

2

Sint-Paulus nu zegt: 'Streef ernaar de eenheid van Geest te bewaren in de band van vrede'. Deze deugden vormen waarlijk een band waarmee men samenbindt: verbind jullie dan in vrede en in de eenheid van de Geest.³

Hoe zal men nu geraken in de eenheid van de Geest? De beste hulp en oefening is 's nachts na de metten, want lang is dan de nacht. De mensen die tot deze eenheid willen komen, ze moeten 's avonds op tijd gaan rusten, zodat ze voldoende slaap krijgen, zoveel als nodig is. Dan, na de metten, moet de mens acht slaan op zijn grond en zich wenden tot het innerlijkst van zijn hart, tot het allerinwendigste van zijn grond, en daar waarnemen wat hem het allermeest kan opwekken. De mensen die het gewoon zijn en die het uit liefde doen, ze mogen het leven van onze Heer geheel en al overdenken; gaan hun gedachten dan niet uit naar een bijzonder gedeelte van het leven van onze Heer, dat ze dan in de naam van God hun goede oefeningen opnemen zonder zelfingenomenheid, het eerbiedwaardige lijden van onze Heer indachtig, of zijn heilige dood of zijn heilige wonden of zijn heilige bloed, en daarbij steeds achtgevend op hun grond.

En de mens moet zijn liefde hiermee als volgt opwekken: zoals uit veel kolen en veel hout een groot vuur ontstaat en de vlam dringt daardoorheen en slaat naar buiten, de hoogte in, zo moeten deze goede oefeningen het gemoed ontsteken. Maar deze beelden, men zal ze snel weer laten gaan, en met brandende liefde doordringen doorheen de middelste tot de allerinwendigste mens. De innerlijke

³ Cfr. 1 Kor. 6,17

mens toch heeft geen werk, want het werk in hem is uitsluitend Gods werk, lijdelijk slechts ondergaat hij Gods werkzaamheid. Mogelijk dat hem de beelden te binnen schieten van de goede oefeningen die hij voordien deed, beelden van het lijden van onze Heer, of van zijn eigen tekortkomingen, of beelden van iemand waarvoor hij bidden moest, gestorven of levend; doorheen dit alles moet men dringen tot in God, eenvuldig, louter en ontbloot. Als deze voorstellingen dan op edele en lijdelijk wijze doorbroken worden, dan verschijnt de waarheid en blik in zichzelf en trekt het gemoed, lijdelijk, mee in tot zichzelf; snel als een oogwenk of sneller nog gaat het, zoals een engel die komt en gaat sneller nog dan een oogwenk; hoe sneller het gebeurt, hoe edeler. En hier dan zal men alles ogenblikkelijk en in zijn geheel terug indragen in de grond en worden één Geest met God; want God is Geest en één Geest zal men worden met hem.⁴ Dit zijn de ware aanbidders, zij zijn het die de Vader aanbidden in de geest en in de waarheid.⁵ Hier wordt de ware, de wezenlijke vrede geboren; en de deugden, waarover we eerder spraken, ze voeren hierheen.

3

En wanneer de mens zich in deze oefening bevindt, dan staat de natuur er schraal en dor bij: voor zichzelf heeft ze niets. Ze denkt dan: God zegene me! wat is er van de knievallen terecht gekomen, wat van de goede oefeningen, waarom liggen de psalmboeken er loos bij? Want ze zou graag iets bezitten, graag iets weten, graag iets willen; om dit drievoudige 'iets' in haar te laten afsterven, het valt haar natuur zwaar.

Kinderen, dat lukt niet in één dag en het voltrekt zich niet in korte tijd: men moet zich daartoe aanzetten en eraan wennen in niet aflatende ijver; men moet volharden; na verloop van tijd valt het je licht en is het weldadig. Het is zoals men van de heiligen leest: 'Een weinig getuchtigd zijn ze in kleine dingen, en het zal hun

⁴ Cfr. 2 Kor. 3,17; 1 Kor. 6,17

⁵ Cfr. Joh. 4,23-24

goed gaan bij veel dingen.⁶ En wanneer de natuur daar dan helemaal afgekoeld staat, dan zegt Sint-Bernardus, dat men onze Heer de meest lieflijke, vriendelijke woorden moet toespreken die men maar bedenken kan. 'Ach, allerliefste, enig lief, werd ik toch waardig bevonden een van je vrienden te zijn en mocht ik je in mijn ziel omhelzen dan en honderd, duizend keren jou kussen! Ach, en jou, zoals jij mij, zou ik omarmen en je helemaal in me sluiten om je nooit meer te verliezen!' Uit de grond van je hart moet het gedacht en gesproken worden. Lieve kinderen, keer jullie harten helemaal naar God, op welke wijze dan ook – want iets van God is zoveel als God – en doe dát wat het meest van al opwekt en genade bevat. Weet, de toewending tot de heilige wonden van onze Heer in liefde, is God liever dan al de orgels en klokken of het mooiste gezang, of de kazuifels met de schilden.

Mijn geliefden, keerden jullie je vanuit je grond en met al je ijver inwaarts tot God, de verleiding zou wegvallen die jullie langs beelden belast; het vele biechten zou wegvallen en het werd allemaal overgenomen door de innerlijke oefening, waarin men zich, in een innerlijk bekennen, met zijn tekortkomingen tot God keert, en tegenover hem zijn schuld belijdt. Het zou allemaal wegvallen; en ging men zo naar de biechtvader, men zou niet weten wat te zeggen.

Wil God ons nu geven hem na te volgen met deugdoefeningen, opdat we tot hem geraken; daartoe helpe ons God.

Amen.

⁶ Cfr. Wijsh. 3,5

Feest van de heilige engelen

ANGELI EORUM SEMPER VIDENT FACIEM PATRIS MEI QUI IN
CELIS EST. (Mt 18,10)¹

67

1

Het is vandaag de feestdag van de heilige, eerbiedwaardige engelen. Hoe deze dag ingesteld is na de openbaring op de berg², daarover hebben jullie vannacht gelezen; we leggen dit nu terzijde.

Het evangelie zegt: 'Hun engelen, ze aanschouwen altijd het gelaat van mijn Vader die in de hemel is.' Met welke woorden men spreken kan of moet over deze pure geesten, ik weet het niet; handen noch voeten hebben ze, beeld noch vorm noch materie, en een wezen dat van deze dingen niets bezit, dat kan door de zinnen noch in de gedachten gevat worden: hoe zal men dan kunnen zeggen wat ze zijn? We weten het niet, en verwonderlijk is het niet; want onszelf kennen we niet, onze geest waardoor we mensen zijn en van wie we alles ontvangen wat we aan goeds bezitten; hoe moeten we dan deze verheven, edele geesten kennen, waarvan de adel ver uitgaat boven al het edele dat de hele wereld tezamen voortbrengen kan? En daarom spreken we over hun werken naar ons, niet over hun wezen; want hun werkzaamheid bestaat in het ons altijd beschouwen en zien in de spiegel van de godheid, naar vorm, wezen en werken met

¹ (ir engele sehent alwegen an mins vatter antlit der in dem himel ist.)

Hun engelen, ze aanschouwen altijd het gelaat van mijn Vader die in de hemel is.
(Mat. 18,10)

² Het feest (op 8 mei) van de verschijning van de aartsengel Michaël op de berg Gargano.

onderscheid. En ze hebben een bijzondere werkzaamheid in ieder van ons afzonderlijk.

God echter, hij werkt zonder onderbreking in ons op meer eigenlijke en edelere wijze, en zij, zij zijn medewerkers van God in ons; het kan vergeleken worden met de natuurlijke zon, die een blijvende, onbegrensde uitwerking en invloed heeft op de aarde, en de sterren, die, samenwerkend met de zon, hun werking hebben op de aarde en op elk schepsel op de aarde. De sterren, ze blikken ijverig naar de zon en de zon toont hun dan haar gelaat, waarna hun werken hiervan niet langer te scheiden is; en werd de allerkleinste ster – zou zoiets kunnen – weggenomen van de hemel: alle schepselen, mensen, vee en de dieren zouden tenietgaan.

2

Nu zijn er negen engelkoren; ze vormen drie hiërarchieën, want elke hiërarchie heeft drie koren. Deze drie hiërarchieën hebben elk afzonderlijk een bijzondere werkzaamheid en elk van hen heeft haar eigen gezicht met betrekking tot drieërlei staat in de mens. De eerste is de uitwendige mens. De tweede de verstandelijke mens. En de derde is de hoge, edele, godvormige, de allerinnerlijkste, verborgen mens. En toch vormen ze samen één mens. In elk van deze drie hebben de engelen een bijzondere werkzaamheid. En daarenboven heeft elke mens een afzonderlijke engel, die hem met de doop gegeven is; aan hem werd deze mens zo toevertrouwd dat hij hem altijd nabij zal zijn en hem nooit meer verlaten zal, hem bewaren zal, of hij nou slaapt of waakt, waarheen hij ook gaat en wat hij ook doet, slecht of goed mag het zijn. En een mens zou God om niets anders hoeven danken, nergens hem meer om moeten liefhebben dan hierom: dat deze hoge, het verstand te boven gaande edele schepselen zo sterk aan de arme mens verbonden zijn, altijd en overal. Daartegenover staat, dat elke mens ook een eigen duivel heeft die de mens aanhoudend lastig valt, maar wiens inwerking voor de mens net zo nuttig zijn kan als die van de engel. En zou de mens wijs zijn en

ijverig, dan zou voor hem de tegenwerking van de duivel en zijn inwerking van nog meer nut kunnen zijn dan de inwerking van de goede engel; want was er geen strijd, ook geen overwinning zou er zijn.

3

Nu over de hiërarchieën. Het laagste koor in de hiërarchieën wordt genoemd 'de engelen'; gezamenlijk dienen ze de uitwendige mens, ze vermanen hem, waarschuwen hem, helpen hem en leiden hem naar de deugden en de genade, en met niet aflatende ijver bewaren ze de mens. Want zou deze bescherming er niet zijn, hoe oneindig veel ongeluk, denken jullie, zou de mens dan treffen? Want ontelbaar veel duivels zijn er, zonder ophouden lopen ze de mens na, zoekend hoe hem in het verderf te storten, of hij nou waakt of slaapt. Daar zijn deze edele engelen voor: zij voorkomen dit.

Het tweede koor is dat van de aartsengelen; men pleegt ze wel als 'priester' voor te stellen. Hun bijzondere werkzaamheid betreft het dienstbetoon aan het heilig sacrament; en daaruit bestaat hun dienst: de mens aanmoedigen en hem helpen om de eerbiedwaardige werking te ondergaan van het hoge sacrament van het Lichaam van onze Heer.

Het derde koor is dat van de virtutes. Deze dienen, ze manen, ze moedigen de mens aan te streven naar deugden, zowel de natuurlijke deugden als de zedelijke deugden. En ze verwerven de mens goddelijke deugden: geloof, hoop en liefde. De mensen die hen volgen en vertrouwd met hen zijn, ze worden zo deugdzaam, dat deugdbeoefening hun zo licht valt en zo aangenaam wordt, dat het is alsof deze tot hun wezen en hun natuur is gaan behoren. Kinderen, tegen deze mens verheffen zich al die vijanden die uit deze koren gevallen zijn, en ze doen het met al de listen waarover ze beschikken; de mens willen ze wegtrekken, opdat deze de plaats niet inneemt waaruit zij verstoten zijn. De boosaardigheid waarmee ze dit zonder ophouden doen, ongelooflijk is het, en een mens moest met de

grootst mogelijke ijver onophoudelijk op zijn hoede zijn voor de boosaardigheid van deze vijanden die hem zo verbazingwekkend belagen, want het zijn de meest verborgen listen waarvan ze gebruik maken, vaak bij goedschijnende dingen. Ze trekken bovenal de mens de menigvuldigheid in, en lukt dit niet langer, dan brengen ze mens in goedschijnende omstandigheden, en ze laten hem geloven dat het goed met hem gaat, zodat hij denkt dat het wel genoeg zal zijn en dat hij niet verder zoeken hoeft.

Een zorgwekkende zaak is het, nu meer dan ooit; want zoals Sint-Bernardus zegt: 'Op de weg naar God staan blijven, dat betekent achteruit gaan.'³ Zo is het gesteld met al de mensen met een werelds hart; ze zeggen: 'We doen net zoveel goede werken als die en als die, en dat vinden we wel genoeg; ons zal het wel net zo vergaan als het hun vergaan is; we willen dat het blijft zoals we gewoon zijn, doen zoals zij deden die ons voorgingen.' Wanneer nu de grote plagen komen, dan zal men veel rampspoed moeten zien bij hen die nu menen dat het goed met hen gaat. Dan zullen de boosaardige engelen, die ze gevolgd zijn, ongehoorde en ellendige dingen met hen doen en hen uiteindelijk met zich meevoeren zonder tegenspraak. En zulke gebeurtenissen zien we nu al. Wanneer dan de gruwelijke gebeurtenissen en de plagen voorbij zijn, dan zullen de heilige engelen de gelouterde mensen gemeenzaam worden, en ze zullen hen geleiden en ontvangen en hun openbaren wat te doen en wat te laten, en vriendelijk doen ze het en onverhuld.

4

Dan is er de tweede hiërarchie: haar werk is gericht op dat tweede deel in de mens: de verstandelijke mens; door dit gedeelte gaat de mens ver uit boven elk lichamelijk schepsel en is hij gelijk aan de engelen. Haar eerste koor wordt genoemd 'potestates'. Het tweede 'principatus'. En het derde 'dominaciones'. Deze drie, ze worden genoemd: de machtigen, de vorsten en de heerschappijen.

³ Cfr. Bernardus van Clairvaux, *In purificatione B. Mariae*, Sermo 2; Cfr.: Joh. Cassianus, *Collationes Patrum*, VI, 14

Allen werken in die mensen van wie ze vinden dat ze in de deugdoefening vooruitgegaan zijn, opdat deze macht krijgen over zichzelf, zowel inwendig als uitwendig, over hun zinnen en de zintuiglijke uitwerking bij alle dingen, en over hun inwendige mens, hun gedachten en strevingen in woorden en werken. Ze worden net zo vrij en heersen net zo over de ondeugden, zijn hun de baas, als men lezen kan van Sint-Franciscus, die zijn uitwendige mens de baas was: steeds wanneer hij een oefening wilde doen, sprong zijn lichaam meteen op en zei: 'Zie, hier ben ik.'⁴ Deze mensen worden net als de vorsten in de wereld, vrij zijn ze en niemands onderdaan. En in hun geest worden ze net als deze, zodat ze heersen over elke beweging van hun uiterlijke en innerlijke mens.

Wanneer de boosaardige engelen dit zien, ontstaat bij hen een wonderlijk grote haat: dit zijn de mensen die hun plaats gaan bezetten. Ze richten al hun boosheid op deze mensen en ze bestoken hen met de aller-vreselijkste bekoringen; bekoringen nauwelijks voorstelbaar, waarvan zij die de wereld en de vijand dienen, nog nooit gehoord hebben en zelfs geen weet hebben. Steeds maar weer doen ze dit, want ze zouden hen graag omlaag trekken. Wanneer ze dan de arme mens zo omsingeld hebben dat deze denkt zijn zinnen te verliezen of zijn leven, dan komen deze edele machten, deze principatus en deze vorsten en ze verdrijven hen, en de mens zegeviert. En de mens die ze eenmaal op zulk edele wijze overwonnen heeft, naar deze mens durven ze niet opnieuw te gaan om hem te bestoken met hun bekoringen: te trots zijn ze, en ze schrikken terug voor dit machtige volk. En wanneer deze hiërarchie dan heerst, komt deze heerschappij en werkt in de mens, zodat de tweede mens die in de mens is, dat deze mens zo verstandig wordt en zo wijs dat hij de listen van de vijand snel herkent. Het is zoals Sint-Paulus zegt: 'De vijand, noch de wereld,

⁴ Zie: Bonaventura, *Legenda Maior Sancti Francisci*, cap. 14,1

noch het vlees, noch welke schepsel dan ook zal over hem zegevieren.⁵

5

Dan is er de derde hiërarchie: deze werkt en blikte in het meest innerlijke van de mens, in de naar Gods evenbeeld gevormde mens. Haar eerste koor wordt gevormd door 'de tronen', het tweede door 'de cherubijnen' en het derde door 'de serafijnen'. Deze tronen werken in de innerlijkste grond, waardoor de mens wordt als een koninklijke troon waarop het God behaagt te verblijven en zijn heerschappij uit te oefenen; hier oordeelt hij, belooft hij, en verricht hij al zijn werken in en door hem. Deze mensen worden in hun grond zo onwankelbaar en zo binnen een goddelijke vrede geplaatst, dat lief noch leed, hard noch zacht hen ontwrichten kan, zoals Sint-Paulus zegt: 'noch dood noch leven' etc.⁶ Een honderdvoudige dood zou hen niet doen wankelen noch hen ontwrichten. Vergelijk het met een mens die stervende is: elke eervolle, elke smaadvolle bejegening, het zou hem allemaal niet raken, want tot iets anders heeft hij zich gewend. Net zo is het met de inwendige grond die is ingekeerd tot God: een zo sterke troon van God is het, dat niets hem ontwrichten kan, lief noch leed, steeds zal hij in de wezenlijke vrede blijven, die Gods stede is, zoals David zegt: 'in pace factus est locus eius'.⁷

Deze vrede, lieve kind, behoed en behoud hem, opdat niemand hem van je weg zal nemen, en opdat Gods stede niet verwoest zal worden. Zwijg en lijd, mijd en blijf, en bewaar de rust. Rust en vertrouw, blijf in jezelf, neem jezelf waar en loop niet te vaak naar buiten. Laat die druktemakerij, die bemoeizucht, die onruststokerij van je achterwege, laat dat maar aan je tante over; blijf in jezelf en neem de Heer waar in de grond, waar hij zit op deze troon, machtig en vol heerlijkheid, opdat hij niet verstoord wordt en opdat je vrede niet verminderen zal. Want als de mens

⁵ Rom. 8,38-39

⁶ Rom. 8,38

⁷ Ps. 75,3

zich in deze vrede bevindt, dan komen de cherubijnen met hun helderheid en ze verlichten deze grond met hun godkleurige licht, als een bliksemflits zo snel. En door die flits worden de mensen geheel verlicht en hun grond straalt zo, dat, zou het nodig zijn, ze zeker aan alle mensen voldoende onderscheidingsgaven schonken. En dit verlichten gebeurt niet anders dan in een flits, hoe sneller, hoe waarachtiger, edeler en zekerder.

Dan komen de vlammeende serafijnen met hun brandende liefde en ze ontsteken de grond. En als in een flits gebeurt het ook hier, en de liefdedrang van de mens wordt zo groot en zo wijd dat de liefde alle dingen in zich sluit. Het dunkt hem dat hij alle mensen moet ontsteken – en ook dat ontstaat in hem plots als in een flits – en daarbij zelf te zullen opbranden.

Dit wordt geboren in de aller-innerlijkste grond van de verlichte mens. Maar dit licht schijnt ook naar buiten de twee andere mensen in: de verstandelijke en de uitwendige mens; en de mens wordt hierdoor zo goddelijke en geordend en zo verankerd in de deugden, zo vredig en stil, dat men nooit meer ook maar één onordelijkheid bemerkt in zijn woorden of zijn werken.

Deze mensen houden zich voor nietswaardig en schrijven alles hiervan zo weinig aan zichzelf toe alsof het in hen niet bewerkt is of dat ze er meer dan duizend mijlen van verwijderd staan. Alles wat God in hen werkt of werken kan, niets schrijven zij aan zichzelf toe, want ze houden zich voor niets anders dan een louter niets, en achten zich lager dan alle mensen. Dit moeten wel de hemelen zijn waarin de Vader woont, zoals dit evangelie zegt: 'Hun engelen, ze aanschouwen het gelaat van de Vader in de hemelen.'

Dat wij allen daar geraken, daartoe helpe ons God.

Amen.

Feest van de Kerkwijding I

IN DOMO TUA OPORTET ME MANERE. (Lc 19,5)¹

68

Deze preek op het evangelie van Sint-Matteüs, over de kerkwijding, wijst ons op een vernieuwing en zegt hoe de natuur zichzelf verloochenen moet tegenover aankleefsels waarin zij de lust liefheeft, wil de mens worden tot een zoete geur Gods.

1

Het is vandaag het feest van de kerkwijding in de hoge moederkerk, in de grote dom, en gisteren was het dat ook op veel plekken in heel Keulen; en zoals ik gisteren zei: alle handelwijzen en praktijken van de heilige Kerk, ze verwijzen allemaal naar de innerlijke mens waarin waarlijk kerkwijding en een ware vernieuwing onophoudelijk zouden moeten plaatsvinden. En deze uiterlijke oefening roept en lokt ons en maant tot een ware voorbereiding, opdat God in ons een gastvrij onderdak mag vinden.

Kerkwijding betekent zoveel als een vernieuwing. Wil deze vernieuwing plaatsvinden dan moet de natuur zichzelf verloochenen en onderdrukt worden in al haar verkleefd- en gehechtzijn. Alles wat zij hiervan in zichzelf aantreft, of het vrienden zijn of verwanten, alles moet er helemaal af, alles wat van buiten aan de natuur toegevoegd is, alles waar de natuur haar genot in zoekt, in al haar zinnen en krachten, in al haar manieren en werken. Daartoe is lichamelijke oefening goed en nuttig, zoals vasten en waken, voorzover de natuur het kan lijden.

¹ Vandaag moet ik in Jouw huis verblijven. (Luc. 19,5)

Kinderen, jullie bemerken niet hoe verborgen en heimelijk de natuur het hare zoekt en daar genot vindt waar men slechts noodzaak vermoedde. De redelijke mens moet zich beijveren meester te zijn over de dierlijke mens. Dit moet met vlijt nagestreefd worden. In het begin doet het behoorlijk pijn, dit ontsterven aan de ongeordende geneugten van spijs en van drank, van zien en van horen, van gaan en van staan, van woorden en van daden. Kinderen, zou deze vijandelijke stank van de boze dierlijke lust met al zijn onordelijkheid in ons gedood zijn, we zouden tot een zoete geur worden voor God. 'Bonus odor Christi sumus, wij zijn een goede geur van Christus.'²

2

Wanneer deze hindernissen van de natuur weg zijn, dan gebeurt met jou wat geschreven staat in het psalter: 'qui ponis nubem ascensum tuum, qui ambulas super pennas ventorum, die in de wolken jouw opgang heeft bereid, die wandelt op de vleugels van de wind.'³ Wanneer de mens de aardse gerichtheid heeft gedood, dan bereidt God zijn plaats in hem; en drie soorten vleugels zijn beschreven waar onze Heer op wandelt. De eerste vleugels dat zijn de vleugels van de duif. Het tweede wandelen is op de vleugels van de arend. Het derde wandelen is op de vleugels van de wind.

De vleugels van de duif dat zijn de reine mensen, zij die in heilige eenvoud leven, zonder gallig oordeel, zonder argwaan, mensen die niet alles verdraaien wat in andere mensen leeft, maar die zachtmoedig, stil en welwillend zijn en onze zachtmoedige Heer Jezus Christus navolgen. Op deze vleugels, op hun opvlucht wandelt onze Heer: op hun verlangens, liefde en genegenheid.

De andere vleugels waarop onze Heer wandelt dat zijn de vleugels van de arend. Deze arend vliegt zo hoog dat men hem niet zien kan. Deze arend dat is de mens die met al zijn krachten

² 2 Kor. 2,15

³ Ps. 103,3

innerlijk opvliegt de hoogte in, de mens die zijn innerlijke en uiterlijke mens met heel zijn kunnen opspant en naar de hoogte vliegt, kennend en minnend wat langs zinnenkracht niet bereikt kan worden. Op die vleugels wandelt onze Heer.

En als derde, wandelt hij op de vleugels van de wind. De wind die is zeer snel en beweeglijk: je weet niet vanwaar hij komt, niet waar hij heen wil. Deze wind is de meest innerlijke mens, de verborgen, hoogste, de naar Gods beeld godvormige; hoog boven alle begrip gaat hij uit en boven alles wat door het verstand met haar werken bereikt kan worden. Het gaat alle zinnen te boven.

Deze innerlijke mens vliegt terug zijn oorsprong in, zijn ongeschapenheid in en wordt daar een licht in het licht. In dit licht doven in zekere zin (ze worden als waren ze een duisternis) alle natuurlijke lichten en de ingegoten lichten die onder dit licht ooit oplichtten.

Het is als wanneer de heldere zon schijnt: alle flonkering van de sterren wordt erdoor overschitterd; hoewel ze op dit moment net zo mooi aan de hemel staan als afgelopen nacht, het grote licht van de zon heeft hen overschitterd. Zo ook dit licht dat in deze grond schijnt: het verduistert en overschittert alle geschapen lichten die ooit geschenen hebben, zo helder wordt het in de grond; voor de geest is het zo overweldigend dat het hem toeschijnt als duisternis vanwege de overdadigheid van het licht; voor hem en voor alle schepselen is het niet te vatten.

Want het bevattingsvermogen van al de schepselen, het verhoudt zich tot dit licht zoals het oog van de zwaluw⁴ zich verhoudt tot de heldere zon. En als je met je zwakke ogen zou willen staren in

⁴ Cfr. Aristoteles, *Metaphysica*, II, 1, 993 b9-11 (waar sprake is van de ogen van de vleermuis); zie ook pr. V60. Cfr. Konrad von Megenberg (1309-1374) die in zijn 'Boek der Natuur', geschreven tussen 1348-1350, spreekt over blindgeboren zwaluwen, die op latere leeftijd ziende worden. Hij verwijst hierbij onder andere naar Aristoteles. (Ed. Fr. Pfeiffer, Stuttgart 1861, onder nr.42, pag. 200-01). (Cfr. Aristoteles HA 508 b 5-7; 563 a 14-16 en GA 774 b 31-4); zie tevens: G.I. Lieftinck, *De Middelnederlandsche Tauler-handschriften*. J.B. Wolters, Groningen / Batavia 1936 (pag. 182, nt.1).

het rad van de zon, het zou je toeschijnen als was het een duisternis vanwege dit overmatige licht en de zwakte van het oog.

Daarover schrijft een heidense koning: 'God is een duisternis in de ziel vanwege al dit licht, en men kent hem met het niet-kennen van het gemoed.'⁵ Een grote schande is het voor ons, dat een heiden, een koning nog wel, dit begreep. En wij arme mensen, waar houden wij ons dan mee bezig?

3

Nu lezen we bij deze kerkwijding over Zacheus, dat hij onze Heer graag wilde zien; maar hij was te klein. Wat deed hij? Hij klom in een dorre vijgenboom⁶ – zo doet de mens: hij verlangt hem te zien die deze verbazing en al deze opwinding in hem teweeg bracht; maar daarvoor is de mens te kort en te klein. Wat moet hij dan doen? Hij moet klimmen in de dorre vijgenboom. Het doelt op alles waarover we eerder gesproken hebben: ontsterven aan de zinnen en de natuur, en leven naar de inwendige mens waar God op wandelt, zoals jullie gehoord hebben. De allergrootste dwaasheid is dit in de ogen van de wijzen van deze wereld, de allergrootste die ooit gehoord werd. Waanzin is het voor hen en grote zothed; zo denken die mensen die misschien wel voor tweehonderd mark boeken hebben en daarin vlijtig lezen, en het dunkt hun pure dwaasheid. Maar kinderen, ik zeg jullie in waarheid: dit is de dwaasheid die God voor ons uitgezocht heeft. Onze Heer zegt immers: 'Vader, ik dank je dat je deze grote dingen verborgen hebt voor de groten en de wijzen van deze wereld en ze geopenbaard hebt aan de kleinen.'⁷

Hierover ontving dat edele schepsel, Sint-Hildegard, een openbaring, naast veel andere beminnenswaardige dingen, en zo is het in Sint-Hildegard's boek geschilderd en ook in de refter van

⁵ Cfr. *Liber de XXIV philosophorum*, prop. XXI en XXIV

⁶ Cfr. Luc. 19,1-10

⁷ Mat. 11,25

onze zusters zijn hiervan twee kleine afbeeldingen⁸ geschilderd. De ene gestalte is in een blauw kleed gehuld en ze heeft zelf geen ogen, haar kleed echter is helemaal vol met ogen; en daar wordt de heilige godsvrees mee bedoeld. Dat is niet de soort vrees die jullie vrees noemen, maar het is een vlijtig waarnemen door de mens van zichzelf, op alle plaatsen en bij al zijn gedragingen, in zijn woorden en in zijn werken; daarom heeft zij geen gelaat en heeft zij geen ogen, want zij vergeet zichzelf, of men haar nu liefheeft of haat, prijst of veracht. En zonder handen is ze, want ze eigent zich niets toe, op geen enkel wijze, in ware gelatenheid. En daarnaast staat een tweede gestalte, in een bleek gewaad en met opgeheven handen; barvoets beiden, en die tweede zonder hoofd, want daar staat de godheid bovenop, in louter, stralend goud; gelaatstrekken ziet men niet, slechts louter goud; de onkenbare godheid wordt ermee bedoeld. En er stromen heldere golven neer op dit beeld, ze nemen de plaats in van het hoofd: de godheid is haar hoofd. Het beeld wijst op de ware zuivere armoede van de geest waarvan God zelf het hoofd is. De bleekheid van het gewaad wijst op eenvoud in levenswandel en op onzelfzuchtigheid en ongebonden, zuivere gelatenheid. Beiden staan met blote voeten, wat zeggen wil: zuivere navolging van het ware beeld onze Heer Jezus Christus. Het blauwe gewaad duidt op standvastigheid, niet dat men zich vandaag oefent en morgen weer indut; noeste, onverzettelijke, volhardende standvastigheid moet het zijn, tot aan het einde toe; en met geheven handen moet men bereid zijn in alles de goddelijke wil op te volgen en te ondergaan.

Dit dan is de dorre vijgenboom, waar alle mensen in moeten klimmen wanneer zij God op de edelste wijze zien willen in tijd en in eeuwigheid.

⁸ Bedoeld is het Sint-Gertrudaklooster te Keulen. De afbeelding is gemaakt naar visioenen uit de *Scivias* van Hildegard van Bingen. Het betreft hier een verwijzing naar Visio I, cap. 3. (zie: *Codex Rupertsberg*)

4

Wat zegt onze Heer dan tegen Zacheus? 'Haast je en kom naar beneden.'⁹

Je moet naar beneden; houd van dit alles niets vast. Daal dan af in je loutere niets, je niet-deugen en onvermogen; 'want vandaag zal ik verblijven in je huis'; zo zal het moeten zijn. En al ben je blij dat je in die boom bent geklommen en de waarheid jou wat ingelicht heeft, je hebt haar niet bezeten, en ze is jou nog niet eigen; want er zijn bij jou nog wat aanklevingen van natuur: de natuur en de genade werken nog samen, en je bent nog niet tot de ware gelatenheid gekomen. Weet: wat de natuur bewerkstelligt, dat vertoont altijd wat vlekken, het is nooit helemaal rein.

En hem roept God op naar beneden te komen, wat zeggen wil: een volledig verloochenen en loslaten van de natuur, langs elke wijze, en van alles wat nog iets van eigenheid bezit; 'want ik moet noodzakelijk heden – bedoeld is het eeuwige heden: "hodie" – zijn in jouw huis; heden is dit huis heil ten deel gevallen.'

Dat ons dit allen ten deel mag vallen, daartoe helpe ons God.

Amen.

⁹ Luc. 19,5

Feest van de Kerkwijding II

DOMUS MEA DOMUS ORACIONIS VOCABITUR. (Mt 21,13)¹

69

Een tweede uitleg van de kerkwijding spreekt over het wezen van de aandacht; drie dingen zijn het waardoor men tot daar geraken kan en ze zijn te onderscheiden naar hun bijzondere kenmerk: het eerste is het ware geloof, het tweede is het verstandelijk kennen van God, het derde is het gebed.

1

Onze Heer zelf is het die ons heeft geleerd hoe we zover kunnen komen dat ons innerlijk tot een huis van gebed wordt, want zichzelf is de mens een heilige tempel Gods.² Op de eerste plaats moeten de kooplieden uitgedreven worden: de beelden, de fantasieën, en het behagen in de schepselen en de eigenwil. En gewassen moet hij zijn met tranen, zodat de tempel rein zal zijn. De tempels zijn niet heilig omdat het huizen zijn, noch deze tempel noch die in Rome noch waar dan ook, slechts door God is het dat ze heilig zijn. Deze tempel, de ziel, dat is de minnelijke tempel van God, waar God waarlijk in wonen zal wanneer elke ongelijkheid uitgedreven en verwijderd is. Welke woning zal God hier hebben? Nog voor men er een gedachte van God zou kunnen onthalen, treft men al veertig gedachten van andere dingen aan. We spraken reeds over wie deze kooplieden zijn en welke soort kooplieden het zijn; dat het diegenen zijn die naar hun vrije wil leven, behagen en genoegens zoekend in de schepselen. Hierover bestaat geen twijfel: voor een mens die wil dat God in hem woont en werkt, voor hem is het noodzakelijk elke hindernis en

¹ Mijn huis zal een huis van gebed worden genoemd. (Mat. 21,13)

² Cfr. 1 Kor. 6,16; 2 Kor. 6,16

ongelijkheid die in hem is uit te drijven; bedoeld is: elke liefde tot de schepselen en elk welbehagen, waarvan God niet de ware oorzaak is.

Wanneer nu iemand zeggen zou dat tien hindernissen minder schadelijk zijn dan één, dat vertrouwelijkheid met tien mensen, de liefde tot hen, de vriendschap met hen, dat dit minder schadelijk zou zijn dan wanneer het één mens betrof: het zou een dwaasheid zijn. Zelfs een kind zou gemakkelijk kunnen begrijpen dat het niet juist is te menen dat één hindernis beter te overwinnen en uit te drijven is dan tien. Maar één ding moeten jullie weten: tien gebreken die een mens herkent als gebreken en waarvan hij toegeeft ze te hebben, wegen niet zo zwaar als het bezit van één gebrek dat hij niet als zodanig wil erkennen en waaraan hij halsstarrig wil blijven vasthouden. Een mens moet steeds een deemoedige vrees kennen voor onbekende gebreken; wanneer de mens zich deemoedig werpt voor de barmhartigheid Gods en zichzelf houdt voor iemand met gebreken, ja, dan kan het goed met hem komen; maar wanneer hij halsstarrig blijft en zichzelf steeds verontschuldigt, dan kan hier niets goeds uit voortkomen. Behoeden jullie je hiervoor als voor de eeuwige dood.

En wie het zou aandurven de heiligste mens van heel het aardrijk te vragen of deze wel zoveel gehuild heeft als hij had moeten doen, dan zou deze zeggen dat dit niet het geval was en dat hij nog niet het duizendste gedeelte hiervan gehuild had, nee, hij moest nog beginnen: wanneer dit dan de wijze der heiligen is, hoeden jullie je dan. Men zou nu kunnen vragen: omdat een goede mens blijkbaar steeds op het punt staat te gaan huilen, moet men dan altijd huilen? Ja en nee. Niemand moet denken dat hij iets overwonnen heeft, hoe klein het ook zijn mag. Wanneer de tempel gereinigd is en de kooplieden weggejaagd zijn: wanneer zijn die kooplieden dan verdreven? Verdreven heb je ze pas, wanneer je alle dingen en alle genoegens die bij de schepselen horen, wanneer je die bereidwillig noch lijdelijk weer opneemt of vasthoudt. Sta je daar dan op deze wijze en de slechte kooplieden komen opnieuw met hun kwade handel, dan moeten ze meteen

weer naar buiten, ze dienen het veld te ruimen. Al mochten ze even blijven, maar buiten mijn wil om en zonder mijn goedkeuring, ik zou er geen schade van ondervinden. Hoe lang ze ook mogen blijven, ze moeten door dezelfde deur naar buiten als die waardoor ze naar binnen gekomen zijn; bovendien, treffen ze er iets kwaads, iets onreins, al zou het er twintig jaren gehuisd hebben, ze moeten het opnemen en wegdragen, en zo de tempel reinigen. Wat er zonder mijn goedkeuring is, wat het ook zijn mag, hoogmoed, hebzucht, onkuisheid, wanneer het er tegen mijn wil is, zal het mij niet bevleken, het zal me reinigen, want een goede mens is alles tot hulp.³

2

Nu over: 'mijn huis zal een huis zijn van gebed'. Tot het gebed behoort de aandacht. Wat verstaan we onder aandacht? Het wil zeggen 'devotie', wat zoveel zeggen wil als: 'quasi se vovere deo', innerlijk een verbintenis aangaan met God in een beweging gericht op eeuwigheid. Wanneer je je zo met God verbindt, jezelf aan hem zo opdraagt, dan heb je aandacht, waar je ook bent, welk goed werk je ook doen mag, van welke aard ook. Het is niet nodig dat men het steeds uitjubelt of dat men grote zoetheid ondervindt, het kan wel een bijkomstigheid zijn; het wezen echter van de aandacht is gelegen in het zich inwendig overgeven, in het zich verenigen of verbinden met God; dit werk brengt ons zeer nabij, hier wordt pas echt de stormram tot bij de muren gebracht; de mens zal dan snel binnendringen in het rijk dat in ons is, de muren zullen snel vallen.

3

Hilarius schrijft over drie dingen waarlangs men snel in dit rijk geraakt: het eerste is het ware geloof, het tweede is het verstandelijk kennen van God, het derde is het gebed.

³ Cfr. Rom. 8,28

Wat is dat geloof dan? Zijn niet alle christenen gelovige mensen? Weet, zoals op het kerkhof veel doden zijn, zo zijn er in de heilige Kerk veel mensen dood: levend lijken ze, maar in waarheid zijn ze dood. Wat is dan een levendig geloof? Niets anders is het dan een levendige geneigdheid tot God en tot alles wat goddelijk is. Een mens mag zaken horen of zien, zaken die betrekking hebben op het geloof, het mag gaan over de godheid, de mensheid, de Drievuldigheid of over wat dan ook, steeds bemerkt hij in zichzelf een levend geloof dat hem beter onderwijst wat God is en hem inwendig meer licht geeft dan alle leermeesters hem zeggen kunnen, want hij leeft en woont in het inwendige rijk waar dit leven opwelt uit zijn eigen bronnen.

Andere mensen – het zijn er helaas veel – hangen dit leven wel aan, maar het bewolkt er snel; het is alsof de zonneschijn een levend ding is dat beweegt, en wanneer er een wolk verschijnt, dat het leven dan verdwijnt; en de wolk van de zonden kan gemakkelijk verschijnen en dit leven in hen dan helemaal bedekken; zij ontnemt het hun, want het is zwak. Verschijnt er boven de mensen die leven in het geloof een dergelijke wolk van zonden – alle mensen hebben gebreken – dan dringt de zon, het leven, erdoorheen en het duurt niet lang of ze komt terug, want dit leven heeft er wortel geschoten; daarom komt het terug het doordringt de wolken en deze vluchten weg. Wanneer de anderen vallen, dan blijven zij staan; die anderen zullen er niet komen, en kwamen ze toch bij zichzelf binnen, ze zouden er een dode hond aantreffen; een dode hond: hij stinkt, draag hem naar buiten, hij is dood! Een lauwe, dorre, koude, dode mens, loom staat hij tegenover alles wat goddelijk is en God toebehoort; gelukzalig echter zou hij zijn wanneer hij zou vasthouden aan dit leven; hoe weinig het ook zijn zou, hij zou behouden blijven, werd hij zo aangetroffen; hij zou uiteindelijk in het hemelrijk komen, al zou hem het wachten zwaar vallen. Maar het zal niet lang duren of ze vallen af, want ze weten niet langs welke weg en op welke manier ze bij zichzelf binnen kunnen komen; ze wonen alleen maar in de uitwendige dingen en leeg en dor worden ze er, zichzelf zijn ze

ver en vreemd. Maar de adellijk levende mensen, zij wonen in dit leven en ze ervaren dit leven in henzelf, ze weten van de inwendigheid, van de waarheid, en treft deze mensen uitwendig iets dat goddelijk is, dan zal dit het inwendige leven doen opstaan met genegenheid, met liefde, met welbehagen; in hen woont het, en nergens anders. Ze wonen in het inwendige rijk en daar genieten ze het; verborgen blijft het voor hen die daar niet geraken.

4

Als tweede is er dan het verstandelijk kennen van God; in het inwendige rijk wordt het gevonden. Men moet zich niet inspannen om het te gaan zoeken in de verte, want binnenin vindt men het; het openbaart zich zelf; hier licht het op; hier is het dat men in dit rijk geraakt door de juiste deur, niet achterom; langs de rechte weg komt men er. Tegen hen kan men zeggen: 'het Rijk Gods is binnen in jullie'⁴. Ze vinden de waarheid die onbekend is aan hen die hun woning hier niet hebben, maar alleen hen bekend is die hier hun woning hebben. Zij zullen ondervinden wat Sint-Dionysius schrijft: 'alle verstand, elke gedachte, elk begrip gaat het te boven, dit licht in het licht!' De grote leermeesters van Parijs, ze lezen de grote boeken en slaan de bladzijden om, en dat is goed gedaan; deze mensen echter, zij lezen het levende boek waarin alles leeft: de hemel en het aardrijk slaan ze om en ze lezen hier Gods wondere werken; ze stoten door tot het begrip dat eigen is aan de heilige engelen en ze dringen door tot de meest verheven boodschap over de Heilige Drievuldigheid, hoe de Vader van eeuwigheid zijn Zoon gebaard heeft, hoe het eeuwige Woord van eeuwigheid verkeerd heeft in het Vaderlijke hart⁵, en hoe de Heilige Geest uitstroomt van hen beiden, en hoe de Heilige Drievuldigheid zich uitgiet in alle zalige geesten, en hoe zij zich hierin weer terug uitgieten vervuld van wonderlijke zaligheid.

⁴ Luc. 17,21

⁵ Vetter (pag. 421, rg.6-7) geeft: 'wie daz ewelicke wort ewelicke het gespilt in dem vetterlichen hertzen.'. Mogelijke dat 'gespilt' hierbij verwijst naar de perichoresis (circumincessio, circumsessio)?

Dat is de zaligheid waarover onze Heer zei: 'Dit is het eeuwige leven, dat ze jou, Vader, kennen, en hem die jij gezonden hebt, Jezus Christus.'⁶ Dit dan is het ware leven in deze tempel, dit is het edele schouwspel; hier is de hoogste priester in zijn eigen paleis, hier heeft men het rijk verkregen, want hier is de ware tegenwoordigheid waarin alle leed, elk lijden verdwijnen zal. Die dit ondervonden heeft, hij alleen heeft er weet van; alle geleerde leermeesters en wereldse wijzen blijft het verborgen. De mens die dit het meest van ieder ondervindt hier in dit leven en het meest nabij komt, hij zal God daar het meest nabij zijn en in hem zal dit het allermeest gevonden worden, en zalig zal hij zijn boven al.

5

De derde zaak waarover deze heilige schrijft, dat betreft het gebed. Wat is gebed? Op de eerste plaats, zoals geschreven staat, is het een opgang van het gemoed in God⁷; in meer verheven zin is het gebed een verenigende inkeer van de geschapen geest in de ongeschapen Geest van God op grond van een besluit ten uitvoer gebracht van eeuwigheid af door de godheid. De ware aanbidders zijn zij die de Vader aanbidden in de geest en in de waarheid; de Vader kijkt uit naar hen die hem aanbidden, zoals Christus zei⁸; zij zijn het die ontvangen waar ze om vragen en vinden wat ze zoeken. In dit gebed wordt gevonden en verloren. Wat wordt verloren? De tempel wordt hier verloren, en de geest, en alles waarover we gesproken hebben. Waar is het allemaal gebleven? Het is in God gevloten en ingesloten en is één Geest met God geworden, zoals de lieve Sint-Paulus zei: 'Wie God aanhangt, hij wordt één geest met hem.'⁹ Wat en hoe dat is, het kan beter ondervonden worden dan uitgesproken; want wat men er ook over zegt, het lijkt er zo weinig op als het puntje van een naald lijkt op de grote hemel.

⁶ Joh. 17,3

⁷ Johannes de Damascener, *De fide orth.* 3, 24

⁸ Cfr. Joh. 4,23

⁹ 1 Kor. 6,17

Mogen we het bereiken, dat geve ons God, en dat het ons ten deel zal vallen, daartoe helpe ons God de Vader, en God de Zoon en God de Heilige Geest.

Amen.

Negentiende zondag na Drievuldigheid

RENOVAMINI SPIRITU MENTIS VESTRE (Eph 4,23-24)¹

70

De preek op de brief van Sint-Paulus voor de negentiende zondag berispt op strenge toon de wereldlijke harten die onder een schijn van geestelijkheid al hun genot zoeken in tijdelijke zaken, zoals kleren of kleinodiën.

1

‘Broeders, dat jullie vernieuwd mogen worden in de geest van jullie gemoed en bekleed met een nieuwe mens die naar God geschapen is in gerechtigheid en in heilige waarheid; daarom werp van je de leugen en spreek de waarheid, eenieder tot zijn naaste, want wij zijn leden onder elkaar. Word toornig, maar zondig niet. Laat de zon niet ondergaan over je toorn. Geef de toornige vijand geen verblijfplaats. Wie gestolen heeft, die stele niet weer; laat hem daarentegen met zijn handen maken wat goed is, en wat hieruit voortkomt laat hij dat geven aan hen die noodlijdend zijn.’²

Dit lezen we in het epistel van deze week; het is geschreven door de allerbeminlijkste vorst, Sint-Paulus, en rijk is het aan edele betekenis en lering. En in het bijzonder moeten wij acht slaan op de minnelijke vermaning, dat wij vernieuwd moeten worden in de geest van ons gemoed.

Kinderen, nu leert hij ons hoe wij tot deze vernieuwing moeten komen, en geeft ons te verstaan dat we sommige dingen moeten doen en sommige moeten laten. Drie dingen zijn er hier die we

¹ Jullie moeten vernieuwd worden in de geest. (Ef. 4, 23-24)

² Ef. 4,23-28

noodzakelijkerwijs moeten laten, willen we tot deze vernieuwing komen.

In de eerste plaats: we dienen de leugen te verwerpen en de waarheid te spreken, eenieder tot zijn naaste. Ten tweede: we moeten niet toornig zijn. Ten derde: we moeten niet stelen. Deze drie geboden moet de mens betrachten wil hij zich vernieuwen.

2

Nu dan, wat is liegen? Wat een mens wil aantonen, hetzij door bewijzen of ijdel vertoon, woord of daad, komt het niet uit zijn hart, zodat de mond en het hart in strijd zijn met elkaar: dat is liegen. Er is een soort mensen, dat schijnbaar geestelijk leeft maar het tegendeel bewijst, want hun hart is wereldlijk en het is bezet door de schepselen, van welke aard deze ook zijn, dood of levend. Ik spreek niet van in de wereld levende mensen, maar ik spreek van wereldlijke harten, die moedwillig genot zoeken in tijdelijke dingen, dingen die niet bij God horen, zoals hun kleren of hun kleinodiën. En als men hun dit zegt, dan raken ze vertoornd en ze vinden valse redenen en zeggen dat ze jong zijn en een verzetje nodig hebben en dat ze zo doen om God des te beter en met meer liefde te kunnen dienen. Een verderflijke leugen is het. Zou je God des te beter dienen wanneer je bij jezelf dingen binnenlaat die je in waarheid van God afleiden? Zou de liefhebbende God je niet beter kunnen verblijden dan het bederfelijke, misleidend schepselijke? Dat het een boze leugen is, dat kan men wel zien en horen.

Er zijn nog andere leugenaars, geestelijken zijn het die allerlei goede heilige oefeningen doen, maar die hierin zichzelf en het hunne op het oog hebben meer dan God, en zo wel dertig of veertig jaren doorgaan, zonder zichzelf te kennen of hun bedoelingen. Dat ze hiervan geen weet hebben, het verontschuldigt hen niet, want ze zouden hun bedoeling bemerkt moeten hebben, zodat ze zichzelf onderkend hadden en inzagen dat ze hun ogen op God gericht moesten houden en niet op het hunne, niet op loon noch hemelrijk, niet op genot noch op nut. Kinderen, een grote, wonderlijke ijver is nodig wil de mens zijn

bedoelingen goed onderkennen; dag en nacht zal hij moeten studeren en imagineren en zichzelf visiteren, en zoeken wat hem drijft en beweegt in al zijn werken; en met al zijn krachten moet hij zijn gehele doen sturen en ongehinderd op God richten; want dan spreekt de mens geen leugen. Want alle goede werken waarin de mens op iets anders gericht is dan op God, een leugen is het allemaal; want al die dingen worden dan tot een afgod, waarvan God niet het einddoel is.

3

Het tweede dat we volgens Sint-Paulus moeten laten, is toornig zijn. De profeet³ en Sint-Paulus, beiden zeggen dat we toornig moeten zijn en niet zondigen. Dat wil zeggen: de toornige kracht zal bij ons het weerstreefvermogen zijn dat gericht is op alles waarvan God een afkeer heeft, en dat we moeten inzetten op de juiste plaats en het juiste uur, wanneer we iets verbeteren kunnen en het ons toekomt iets te verbeteren. Maar nu treft men mensen die de gebreken van een ander willen verhelpen en zelf vervallen tot veel grotere gebreken. Het zijn de mensen die handelen uit gramschap en verbittering en ze spreken harde woorden en ze hebben een streng voorkomen en een streng gelaat en ze ontnemen zichzelf alle vrede en ook die van hun naasten. Men zegt van hen dat ze ziek in het hoofd zijn. Wat heeft een ander met jouw zieke hoofd te maken? Is je hoofd ziek, ontzie dan jezelf en ook een ander. En weet je niet hoe toornig te zijn, wees dan niet toornig. Er is een groot meesterschap voor nodig om toornig te kunnen zijn, en om dan, terwijl men toornig is, niet te zondigen, zoals men het ons hier opdraagt. Het huis van een ander wil je blussen maar het jouwe zet je in brand. Waak over je eigen huis meer dan over dat van een ander. Je wilt een kleine wond van je naaste genezen maar slaat twee of drie grotere erbij.

Nu zegt Sint-Paulus: 'De zon moet niet ondergaan over jullie toorn'⁴. Hij bedoelt: wie onenigheid heeft met zijn naaste, laat hij

³ Ps. 4,5

⁴ Ef. 4,26

zich altijd met hem verzoenen, voor zover het aan hem is, vooraleer de zon aan de hemel die dag ondergaat. En hij bedoelt hier ook de zon van het inzicht. Weet, kinderen, wanneer jullie je niet houden aan deze leringen en jullie je naaste van de vrede beroven, dan verliezen jullie daarmee God en zijn genade; en alles wat jullie gedurende lange tijd verzamelden, het gaat in een keer verloren.

4

Als derde: jullie zullen niet stelen. Stelen is het wanneer de mens zich iets toe-eigent, hetzij materieel hetzij geestelijk, wat hem niet toekomt. Het wordt vaak aangetroffen bij geestelijken die almaar aansturen op eer, op voordeel en posities die God niet voor hen bestemd heeft en die ze niet gebruiken zoals God het bedoeld heeft of zal goedkeuren; ze dringen zich daarin binnen. Niemand zal zich deze dingen toe-eigenen; elk voorrecht zal men aannemen vervuld van vrees, want het kan gebeuren dat hij hier op smadelijke wijze uit verdreven wordt en dat het aan een ander gegeven wordt. Menig jaar waagde ik het niet te denken een zoon van onze vader Sint-Dominicus te zijn en mijzelf als predikheer te zien, want ik vond mij daartoe onwaardig.

Dit 'stelen' moet men ook begrijpen met betrekking tot aalmoezen; want het is niet ongevaarlijk aalmoezen aan te nemen. Men moet goed inzien waartoe en waarom men die aalmoezen aanneemt en hoe men ze verdient. Kinderen, alhoewel het me door het oude en het nieuwe verbond veroorloofd is aalmoezen aan te nemen vanwege het priesterschap – want wie het altaar dient, die zal ook van het altaar leven⁵ – toch ben ik heel beducht voor het aannemen van aalmoezen. Had ik, toen ik mijn vaders zoon was, geweten wat ik nu weet, ik had van zijn erfenis willen leven en niet van aalmoezen.

⁵ Cfr. 1 Kor. 9,13-14

5

Nu zegt Sint-Paulus: 'Jullie moeten je vernieuwen in de geest van je gemoed.' De geest van de mens, verschillende namen heeft hij, afhankelijk van zijn werkzaamheid en van zijn gerichtheid. Soms heet de geest ziel; namelijk waar deze het lichaam leven ingiet; en aldus is hij in elke ledemaat en geeft deze beweging en leven.

En soms heet zij geest, en dan heeft zij een naaste verwantschap met God, het gaat elke maat te boven; want God is Geest en de ziel is geest, en dientengevolge heeft zij een eeuwig neigen en schouwen terug naar de grond van haar oorsprong. En daar, door de gelijkheid in de geest, neigt en buigt de geest zich terug in de oorsprong, in de gelijkheid. Dit terugneigen, het dooft nooit uit, ook niet bij de verdoemden. Dan weer wordt ze 'gemoed' genoemd. Het gemoed, dat is een kostelijk ding; alle krachten zijn er verzameld: verstand, wil; maar zelf gaat het deze te boven; het heeft bovendien meer. Een innerlijk en wezenlijk iets heeft het, gelegen boven de werkzaamheid van de krachten; en is het met het gemoed goed gesteld, en is het naar de juiste dingen toegewend, dan gaat het met al het andere goed, en wanneer het hiervan afgewend is, dan is alles hiervan afgewend, of men het nu beseft of niet. En ook noemt men haar 'mens'⁶. Kinderen, dat is de grond waarin het ware beeld van de Heilige Drievuldigheid verborgen ligt, en deze is zo edel dat men hieraan geen enkele eigen naam geven kan. Soms noemt men het ook een bodem, soms de kruin van de ziel. En net zomin als men God een eigen naam kan geven, kan men hieraan een naam geven. En wie zou kunnen zien hoe God in die grond woont, hij zou van die aanblik zalig worden. De nabijheid van God, de verwantschap, die is hier zo onuitsprekelijk groot, dat men daarover niet veel durft te zeggen en kan zeggen.

Sint-Paulus zei: 'Jullie moeten je vernieuwen in de geest van je gemoed.' Is het goed gesteld met dit gemoed, dan neigt het terug

⁶ Bedoeld is het Latijnse woord 'mens', zoals in Ef. 4,23: 'Renovamini spiritu mentis vestre'.

in deze grond, waar dit beeld ver verheven is boven de krachten. Het werk van dit gemoed, het overtreft de krachten in edelheid en grootheid, veel meer nog dan een vat wijn dit doet vergeleken bij een enkele druppel. In dit gemoed moet men zich vernieuwen door aanhoudend in de grond binnen te gaan, toegaand in werkdadige liefde en verlangen tot God zonder enig middel. Dit vermogen treft men aan in het gemoed, dat standvastig hierop gericht kan zijn in onophoudelijk en bestendig verlangen, anders dan de krachten, die dit vermogen van standvastige gerichtheid niet hebben.

6

Aldus moet deze vernieuwing plaatsvinden in de geest van het gemoed; daar God Geest is, moet de geschapen geest zich hiermee verenigen, zich oprichten en zich laten inzinken in de ongeschapen Geest van God met een lijdzaam gemoed. Zoals de mens in zijn ongeschapenheid eeuwig God in God was, zo moet hij met zijn geschapenheid helemaal weer binnen gaan.

Onder de leermeesters leeft de vraag, wanneer de mens zich uit vrije wil keert naar de dingen die vergankelijk zijn, of de geest daarmee ook vergaat. En ze zeggen gemeenlijk: 'ja.'

Maar een grote edele meester zei⁷: 'Zodra de mens zich omkeert met zijn gemoed en met zijn hele wil, en hij zijn geest naar binnen draagt in Gods Geest boven de tijd, dan, in datzelfde ogenblik, wordt alles teruggebracht wat ooit verloren ging.' En zou de mens dat duizend maal per dag doen, elke keer was daar een ware vernieuwing; en in dit innerlijke werk voltrekt zich de meest ware en loutere vernieuwing die er zijn kan. 'Hodie genui te, heden heb ik jou nieuw gebaad.'⁸ Wanneer de geest helemaal verzinkt en versmelt met zijn innerlijkste in Gods innerlijkste, dan wordt hij daar opnieuw gevormd en vernieuwd; en overvloediger wordt de geest overgoten en overvormd door Gods Geest naarmate hij deze

⁷ Bedoeld is Meister Eckhart; zie voor dit citaat zijn preek: 'In hoc apparuit caritas dei in nobis.' preek 5b; in: Largier I, pag. 72, rg 27-33,

⁸ Ps. 2,7; Heb. 1,5

weg ordelijker en zuiverder gegaan is en daarbij alleen God op het oog had. God giet zich dan naar binnen zoals de natuurlijke zon haar schijnsel in de lucht giet: heel de lucht wordt doordrongen met het licht. En het verschil tussen lucht en licht, geen oog kan het bespeuren: geen oog kan hen scheiden. En wie kan er dan een scheidslijn waarnemen binnen deze goddelijke, hoge, bovennatuurlijke vereniging waar de geest is binnengenomen en binnengetrokken in de afgrond van zijn begin? Weet: zou het mogelijk zijn de geest in de Geest te zien, men zou hem zonder twijfel aanzien voor God.

Kinderen, in dit vernieuwen en inkeren drijft de geest steeds boven zichzelf; zoals geen arend ooit opgevlogen is de natuurlijke zon tegemoet, geen vuur de hemel, zo drijft de geest de goddelijke duisternis hier tegemoet; zoals Job zei: 'Voor de mens is deze weg verborgen en gehuld in duisternis.'⁹ Het is in de duisternis van de onbekendheid Gods, waar hij is boven alles wat men van hem uitzeggen kan, waar hij naamloos is, vormeloos, beeldloos boven elke zijnswijze en boven alle zijn. Dat is, kinderen, de wezenlijke inkeer. Hiertoe is de stilte van de nacht zeer nuttig en bevorderlijk. Heeft de mens dus goed geslapen voor de metten, dan zal hij zich onttrekken aan al zijn zinnen en zijn zintuiglijke krachten, en zich na de metten dan met al zijn krachten helemaal laten inzinken boven alle beelden en vormen, en boven al zijn krachten drijven; en dat hij in zijn kleinheid dan niet denkt de edele duisternis te naderen waarover een heilige schrijft: 'God is een duisternis voorbij aan alle licht'¹⁰. Laat hij zich daarentegen, vanwege de duisternis van Gods onbekendheid, in eenvoud aan God overgeven. Vraag niet, eis niet, heb slechts God lief vol verlangen, en werp alles in de onbekende God, ook je gebreken en je zonden en al je voornemens, alles in een werkdadige liefde; werp het allemaal in de duistere, onbekende, goddelijke wil.

Deze mens moet ook uitwendig niets beogen of willen: geen levenswijze, geen rust, geen werkzaamheid, dit noch dat, zus

⁹ Job 3,23

¹⁰ Cfr. Pseudo-Dionysius, *De Mystica Theologia*, I,1

noch zo; zichzelf slechts moet hij overgeven aan Gods onbekende wil.

7

Zou deze mens nu opgaan in dit inwendige werk en zou God hem dan te verstaan geven dit hoge edele werk te staken om een zieke te gaan bezoeken, en om wat soep voor hem te bereiden, dan zou deze mens dat in grote vrede moeten doen.¹¹ En zou ik een van deze mensen zijn en zou ik dat moeten laten en naar buiten keren om te preken of iets dergelijks, dan kon het weleens zo zijn dat God mij meer nabij was en mij misschien meer goeds deed in dat uiterlijk werk dan tijdens de meest verheven beschouwing.

Zo moeten deze edele mensen dan, nadat ze zich gedurende de nacht geoefend hebben in deze inwendige inkeer en ook nog een beetje in de ochtend, in goede vrede hun bezigheden weer opnemen, eenieder zoals God het voor hem bestemd heeft; laat zo iemand dan God waarnemen in zijn bezigheden, want hij kan er zeker van zijn: hierin zal hem meer goeds ten deel vallen dan in dat andere. Sint-Paulus zegt ons met onze handen te werken omdat dit goed is voor onszelf en ook voor onze naaste, en het te doen op de wijze die nodig is.¹²

8

Dat zijn de ware armen van geest, die zichzelf en het hunne verloochend hebben en God volgen waarheen hij ze wil hebben, is het om te rusten, is het om te werken. Voorwaar, jonge, beginnende mensen, ze moeten veel tijd aan God wijden en aan hun innerlijkheid, totdat ze wezenlijk worden; want ze zouden zich gemakkelijk zo naar buiten kunnen keren, dat ze helemaal buiten blijven. Wanneer iemand van hen God niet kan ervaren, hem niet in alles proeven, en hij niet vooruit kan komen, laat hij zich dan geduldig schikken in deze armoede, want een mens kan veel verder geraken en groeien door zich te schikken en los te

¹¹ Cfr. Eckhart, *Die rede der onderscheidung*, Cap.10; in: Largier II, 362, rg. 25-29

¹² Cfr. 2 Tess. 3,10-12

laten dan met werken en bezitten; laat deze mens zich maar in alle eenvoud houden aan zijn heilige geloof.

Ach kinderen, welke vorderingen denken jullie dat deze mensen maken! Ja, onvoorstelbaar is het en ongelooflijk, dit groeien: in elke gedachte kan men het vinden, in elk woord, in elk werk, hoe klein ook, hoe onbeduidend die dingen op zichzelf ook zijn mogen. Maar wat ze doen, dat is waardevol boven elke maat en ze groeien hierdoor op wonderlijke wijze. Het betekent veel voor deze mensen om lang te leven in de tijd, want hun vernieuwen is groot en hun groeien, als ze langs deze wegen goed zijn voortgegaan en niet zijn blijven steken op een of andere plek, zoals jullie hier gehoord hebben. Deze mensen weten zelf niet hoe goed het hun vergaat, eenvoudig en onbevangen gaan ze voort. God verbergt het voor hen, want de natuur kan zich hier zo gemakkelijk verheffen. Maar wanneer hij een waarlijk deemoedige mens aantreft – waarvan er helaas maar weinig zijn – aan hem openbaart hij het wel; want de echt deemoedige mens zal, naarmate hij de eer die hem toevalt beter onderkent, dieper inzinken in zijn grond, want hij schrijft zichzelf niets goeds toe. De groei van deze mensen komt grotendeels voort uit lijden. Want onze Heer beproeft hen, en allen die bij hen zijn beproeven hen; in een convent zijn er altijd wel een of twee van hen, en ze worden door al de anderen op de proef gesteld door een strenge aanpak en door harde woorden die zijn als hamerslagen.

Vroeger martelden de heidenen en de joden de heiligen; nu, lieve kind, zullen deze mensen jou martelen die zeer heilig schijnen en groot aanzien genieten en die veel meer werk verrichten dan jij. Och, dat gaat door merg en been; want ze zeggen dat je het niet bij het rechte eind hebt, en dat zij veel gezien hebben en de grote predikers hebben gehoord en het wel weten kunnen. Och, dan weet je niet wat je moet beginnen of waartoe je je moet wenden. Draag het dan en laat het zijn, buig en zwijg stil, en zeg inwendig: 'Lieve Heer, jij toch weet, dat ik niemand zoek dan alleen jij'. Zo willen zij eenieder ordenen overeenkomstig de richtlijnen in hun hoofd en allen naar hetzelfde punt drijven, en dat kan niet. Elkeen

moet zijn eigen wijze hebben, en zoals hij geroepen is, zo zal hij komen. En zo zullen wij allen vernieuwd worden in heiligheid, in de waarheid, in de gerechtigheid.

Kinderen, al onze heiligheid en gerechtigheid, het is als niets. Onze gerechtigheid is ongerechtigheid, een onreinheid en een ellendig iets¹³, niet om aan te zien is het. Maar, kinderen, laat het een vernieuwing zijn in zijn gerechtigheid en in zijn heiligheid, niet op onze wijze en in onze woorden of in iets van ons, maar in hem.

Dat wij dan nu allen zo in de grond in hem verzinken en verstromen, dat wij in hem waarlijk vernieuwd worden, zodat wij in hem gevonden worden, daartoe moge hij ons helpen.

Amen.

¹³ Cfr. Jes. 64,5

Feest van Allerheiligen

VIDENS JESUS TURBAS, ASCENDIT IN MONTEM (Mt 5,1ff)¹

71

Deze preek op het evangelie over de acht zaligheden, die voor Allerheiligen is, zegt hoe een grote schare heilige mensen God gevolgd is, en hoe iedere mens afzonderlijk ook acht moet slaan op zijn roeping waarin God hem binnenin geroepen heeft.

1

Jezus ging de berg op, en een grote schaar mensen volgde hem, en hij opende zijn mond en zei: 'zalig zijn de armen van geest'; van acht zaligheden sprak hij daar.²

De berg die Jezus besteeg, dat was zijn eigen zaligheid en zijn wezen waarin hij één is met zijn Vader. En een grote schare mensen volgde hem, het is de schare lieve heiligen; vandaag herdenken we hen. Allemaal zijn ze hem gevolgd, ieder op de wijze van zijn roeping, de roeping waarmee God hem geroepen heeft.

Hierin moeten we hen volgen; laat ieder boven alles acht slaan op zijn roeping, welke roeping het is waarmee God hem binnenin geroepen heeft, en laat hij deze dan volgen.

De grote heiligen, laat ons hen nu met al onze ijver eren. Welnu dan, wat is de hoogste eer die we de heiligen kunnen bewijzen? Dat is door in vrije afgescheidenheid samen met hen te verzinken in de edele grond waarin zij zich verloren hebben en waarin hun

¹ Toen Jezus de menigte zag, ging hij de berg op (Mat. 5,1-12)

² Mat. 5,1-11

hoogste zaligheid gelegen is; verzink daarin dan met hen, geen grotere eer kun je hun bewijzen, niets is hun liever dan dit.

2

Laat ons nu de schare heiligen beschouwen, hoe ze hem gevolgd is toen hij de berg op ging, eenieder naar zijn roeping.

Als eersten volgden hem de heilige vaders van het oude verbond, gestuwd door een hevig verlangen en in het geloof dat hij het was die komen zou. Met heilige liefde en hoop waren zij vervuld van God, en niet uitwendig maar inwendig waren zij ontbloot en vrij van alles wat niet God was; en met grote liefde deelden ze wat ze bezaten met het uitverkoren volk en met al hun ijver zagen ze erop toe dat het deze mensen aan niets zou ontbreken, deze mensen waaruit hij geboren zou worden, en zonder de eigenwilligheid van hun lichaam dienden zij allen omwille van deze geboorte. Over de stam waaruit hij geboren moest worden en over hen die hem zo volgden, vandaag lezen we hierover, dat het uit elk geslacht twaalf duizend getekenden waren, en er waren twaalf geslachten.³ Het was inderdaad een grote schare die hem hier volgde; en die anderen, niemand was in staat om hen te tellen.

Daarna kwam de tweede schare: de heilige apostelen waren het; zij kwamen na de geboorte van onze Heer en ze waren tot een veel hogere weg geroepen door onze Heer en tot een hogere graad van volmaaktheid. Zij verlieten niet alleen inwendig maar ook uitwendig alles wat ze bezaten in ware armoede van lichaam en geest, en dat in de hoogste graad die men maar bereiken kan.

Hierna de heilige martelaren; het was een zeer grote menigte die hem hier volgde, zij lieten niet alleen alle dingen achter, maar tevens lieten ze het leven, waar en hoe en door wie het God beliefdde.

³ Cfr. Apok. 7,4-8

Hierna volgde een grote groep belijders, zij volgden zijn roep op vele manieren; sommigen leefden voor God alleen en in afgescheidenheid, en ze hebben de waarheid in hun innerlijk waargenomen; stil zwijgend luisterden zij naar wat God, het eeuwige Woord, in hun innerlijk tot hen zei; anderen vluchtten de bossen in en de hollen, weer anderen traden in en volgden de orderegels; sommigen leefden te midden van de heilige christenheid en ze preekten, schreven, hoorden biecht, onderwezen en vermaanden, en steeds waren ze bereid te doen wat God van hen verlangde, hierbij zichzelf en alles wat niet God was achterlatend.

Hen volgde dan de minnelijke, welzalige schare van de reine maagden, onbevlekt hun lichaam en gemoed. Ach, hoe heerlijk is het, gevonden te worden in het lichaam als een engel zo onbevlekt! Al de mensen aan wie God de eer geeft om gevonden te worden in dit kleed, door hemzelf en zijn moeder gedragen als een verheven sieraad, hun vreugde kan door niemand in de tijd in droefenis veranderd worden; geen leed, geen schade zal hun hart bezwaren zolang ze deze schat oprecht bewaren. En wie deze schat in zijn edelheid bewaren wil, die moet strijden en lijden en zijn hart zal menige verwonding oplopen toegebracht door de zinnen, door de laagheid van de natuur, de wereld en de vijand. Maar weet, lieve kind, elke aanzet van een beproeving brengt steeds ook nieuwe puurheid met zich mee voor hem die zichzelf in acht neemt, en dat dan zal zijn loon zijn. Ach kinderen, wie toch acht zou slaan op het loon dat gelegen is in deze geboorte!

Daarna komt de schare gewone mensen, belast met en door de dingen gaan ze voort; ook zij worden gered, door hun geloof en het gebed van de godsvrienden; en in het vagevuur zullen ze gelouterd moeten worden, ze kunnen anders niet ingaan in het Rijk van mijn Vader.

En zoals het vandaag de dag is van de gelouterde zielen, zo zal het morgen de dag zijn van de nog niet gelouterde zielen⁴, opdat

⁴ Bedoeld is Allerzielen (in commemoratione omnium fidelium defunctorum).

ook zij gelouterd mogen worden. In het vagevuur zullen we meer pijn moeten lijden om één aards genoeg en één dagelijkse zonde, vergeleken bij die van alle martelaren bij elkaar, hen wier dag we vandaag vieren; en dat is nodig zo, want de kleinste zonde waarin we weerstand bieden aan Gods roep plaatst zich tussen ons en hem.

3

Deze menigten waren het die Christus volgden de berg op van zijn eigen zaligheid; daar opende hij zijn goddelijke mond en sprak hij over acht zaligheden. Over elke zaligheid willen we nu wat zeggen.

De eerste waarover hij sprak: 'Zalig zijn de armen van geest, want aan hen behoort het Rijk Gods.' Deze deugd is de eerste, want ze vormt het hoofd en het begin van alle volmaaktheid. Kinderen, draai of keer het hoe je wilt, de grond van een mens moet puur zijn, ledig, vrij, ontbloot, arm en niet bezet, wil God er op zijn eigen wijze in kunnen werken; vrij moet hij zijn van elke eigenwil, zo kan en zal God hem dan in bezit nemen.

Deze armoede nu kan men opvatten en naleven op vier manieren. Ten eerste zijn er mensen die arm zijn, tegen wil en dank zijn ze het. Laat niemand over deze armen een streng oordeel uitspreken, onze Heer zal hun tekortkomingen genadig bezien net omdat ze arm zijn. Van de tweede soort armoede zegt meester Thomas dat men haar liefheeft en naleeft in de mate dat een mens bemerkt en ervaart dat ze hem helpt en aanzet om te komen tot de vrijheid en ledigheid van gemoed; want het gemoed van menig mens is puurder en lediger wanneer het bezit wat het nodig heeft, meer dan wanneer het er dagelijks naar zoeken moet; want degene die heeft wat hij nodig heeft, die het ontvangt met goedkeuring en er bedachtzaam gebruik van maakt, hij is lediger dan degene die er steeds maar naar moet zoeken.⁵ Maar zou zo iemand bemerken dat hij niet meer zonder dit bezit kan, of dat dit dreigt te gaan

⁵ Cfr. S.Th. III, q.40, a.3

gebeuren, en hij het niet volgens de regel inzet als middel om tot de deugd te geraken, zoals bijvoorbeeld: goedgeefsheid, matigheid, deemoed, ledige puurheid, het zou beter voor hem zijn om het op te geven en om arm te worden met degenen die arm zijn aan uiterlijke dingen. De derde soort van armoede is dat een mens innerlijk God zo liefheeft, dat niets deze mens kan hinderen, integendeel, alles zal hem tot voordeel strekken, zoals Sint-Paulus zei: 'alles strekt de goede tot hulp'⁶. Onaangetast blijft hij door alles wat niet louter en alleen God is, bij al hetgeen hem raakt, blijft zijn grond onaangetast, en arm, ledig en vrij. Zij kunnen samen met Sint-Paulus zeggen: 'Bezitloos zijn we in het bezit van alles.'⁷ Bezaten deze mensen een koninkrijk, schade zou het hun innerlijke mens niet berokkenen. De vierde soort van de zuivere armoede, dat is arm te zijn uit liefde, uitwendig en inwendig, uit liefde voor het minnelijke voorbeeld van Onze Heer Jezus Christus, zijn pure, ware, loutere, armoede navolgend in oprechte liefde, en onbekommerd en onbezwaard te zijn, inwendig en uitwendig, in een rein, louter, ongehinderd terugstromen, een onophoudelijk terugkeren van het gemoed naar zijn oorsprong en zijn begin; geen ontsnappen, hoe snel ook, of de grond wordt dit gewaar, om terstond weer inwaarts te keren.

Kinderen, dit is de puurste armoede; want de allerhoogste adel van de armoede is gelegen in een terugvloed die ledig is en vrij en ongehinderd; hoe armer men is, hoe zaliger, nu en in eeuwigheid.

4

Nu over de tweede zaligheid: 'Zalig de zachtmoedigen, zij zullen het aardrijk eeuwig bezitten.' Hier komt men een trede nader tot de zaligheid; door de ware armoede ontdoet men zich van de hindernissen, maar door de zachtmoedigheid dringt men dieper in de grond en verdrijft men alle bitterheid en toorn en onvoorzichtigheid, want er staat geschreven: 'voor wie rein is, is

⁶ Rom. 8,28

⁷ 2 Kor. 6,10

alles rein⁸; en niets is vervuld van bitterheid voor de zachtmoedige. Door de goede, reine grond komt het dat voor de goede mens alle dingen goed zijn.

Lieve kinderen, vroeger martelden, bereidden en reinigden de heidenen de godsvrienden, maar nu zijn het de goed-schijnende christenen die hen martelen, en die verwondingen gaan diep; onze naasten zijn het. Wanneer je je tot God wendt, dan zeggen ze dat je verward bent, dat je hoofd ziek is, dat je er merkwaardige manieren op nahoudt en dat het bedrog is. Dan komt de zachtmoedigheid en ze verwijst en brengt je naar je eigen grond waardoor je het aanneemt als van God afkomstig en niet van mensen; en zo blijf je in de ware vrede; en ze zegt: 'Welke schade kan iemand je toebrengen, als je God tot vriend hebt?' Aldus bezit de zachtmoedige zijn aardrijk, zodat hij er in de vrede woont, wat er ook gebeuren mag. En doe je het zo niet, dan verlies je de deugd en daarmee de vrede, en je zult gaan teruggrommen zoals een grommende hond het doet.

5

Als derde zei onze Heer Christus: 'Zalig zij die bedroefd zijn, want ze zullen getroost worden.' Wie zijn de bedroefden die hij op het oog had? Zij die lijden zijn het, tevens zij die om hun zonden wenen; niet de godsvrienden die het allerzaligst zijn, want zij hebben hun zonden uitgeweend en behoeven hierom niet langer te wenen; toch zijn ze niet zonder verdriet, want ze huilen bittere tranen over de zonden en tekortkomingen van hun naasten. We lezen dat onze vader Sint-Dominicus eens aan een van zijn metgezellen vroeg, een die bitter hilde, waarom hij zo huilen moest.⁹ Toen zei deze: 'Lieve vader, het is om mijn zonden'; en hij antwoordde: 'Doe dit niet mijn zoon, je hebt hen helemaal uitgeweend, maar lieve zoon, ik vraag je, huil voor hen die zelf niet willen huilen.' En zo huilen de ware godsvrienden over de

⁸ Tit. 1,15

⁹ Bedoeld is Bertrand van Garrigue. Voor de legende zie: *Vitae Fratrum Ordinis Praedicatorum*, Deel 2, Hfdst. 19.

blindheid en het leed van de wereld en haar verblinding. Wanneer God zijn oordeel en zijn toorn wil laten voelen aan ons zondaren, zoals men het van zware zonden vaak heeft horen zeggen, met vuur, water, diepe duisternis, wilde stormen en moeilijke tijden, dan verzoenen deze godsvrienden God met hun tranen, dag en nacht, en hij spaart ons dan, matigt zich en hij wacht af of we ons niet willen verbeteren, en doen we dat niet, dan kinderen, dan wachten ons vast en zeker meer van deze plagen en ook zwaardere en schadelijkere; deze wolk hangt ons nu recht boven het hoofd, maar de godsvrienden houden hem tegen door hun gewezen. En weet voorzeker kinderen: beteren we ons niet, dan zal hij zich op vreselijke wijze boven ons ontladen, en dan ontstaat er zulk drijven en jagen dat men aan de jongste dag zal willen en moeten denken; en zij die nu in vrede leven, ze zullen zich aantreffen in grote benauwenis; van Gods woord en de mis zal men zelden nog iets vernemen, sommigen zullen hierheen, anderen daarheen gedreven worden, en hoe het zal eindigen, niemand die het weet. Maar de trouwe God zal steeds een nestje vinden, waarin hij de zijnen bewaren zal.

6

De vierde zaligspreking: 'Zalig zij die hongeren naar gerechtigheid'. Kinderen, een deugd is het die weinig mensen in waarheid bezeten hebben, zo dat heel hun verlangen er naar hongert, dat men niets anders najaagt, dat men nergens anders smaak in heeft dan in gerechtigheid; waarbij men geen voordeel of nadeel op het oog heeft, niet het nut voor zichzelf of voor zijn vrienden, niet de eer of het lof, geen schande, geen vals oordeel, geen gunstbetoon, geen misprijzing. Bij wie men deze grond zou aantreffen, hem zou men mogen loven, want hij had een hoge graad bereikt, waarin niets hem smaakt, niets hem vreugde geeft, slechts de gerechtigheid; deze mens kan men met recht voor zalig houden.

7

Als vijfde: 'Zalig de barmhartigen, zij zullen de barmhartigheid vinden.' Van barmhartigheid wordt gezegd dat deze in God vooraf gaat aan al zijn werken, en daarom is een barmhartige mens een waarlijk goddelijke mens, want barmhartigheid wordt geboren uit liefde en goedertierenheid; en daarom zijn de ware godsvrienden in waarheid veel barmhartiger, en bejegenen ze de zondaren en lijdenden vanuit een dieper geloof dan anderen die de liefde niet bezitten. En – omdat de barmhartigheid geboren is uit de liefde die wij elkaar verschuldigd zijn, de ene mens aan de andere – bedrijven we geen daden van barmhartigheid, dan, op de dag van het oordeel, zal onze Heer ons hierover in het bijzonder ter verantwoording roepen; en bij wie hij deze noodzakelijke deugd niet zal aantreffen, hen zal hij zijn barmhartigheid onthouden, zoals hij zelf zegt; ja, over alle volmaaktheid zal hij zwijgen, slechts de barmhartigheid zal voor hem tellen. Deze barmhartigheid toont zich niet slechts in de gaven, maar ook in al het lijden dat de strevende mens treft of treffen zal. Hij die het allemaal zonder ware liefde en medelijden aanziet en aan ieders lijden en tekortkomingen zonder barmhartigheid voorbijgaat, hij zal waarlijk moeten vrezen, dat God hem zijn barmhartigheid zal onthouden, 'want de maat waarmee men meet, daarmee zal men gemeten worden'¹⁰. Laat eenieder er dan op toezien, dat hij zijn evennaaste niet veroordeelt of verdoemt, wil hij niet zelf voor eeuwig verdoemd worden.

8

Als zesde: 'Zalig die vrede brengen, zij zullen kinderen van God genoemd worden.' Kinderen, zij die in de ware vrede wonen, dat zijn zeer minnelijke mensen, en deze vrede kan niemand hen in de tijd noch in de eeuwigheid ontnemen; want heel hun eigenwil heeft plaatsgemaakt voor Gods wil, in liefde, in leed, in voorspoed, in tegenspoed, in de tijd en in eeuwigheid. Al hun werk, geheel hun leven, is in God, niet naar menselijke wijze maar op goddelijke, bovennatuurlijke wijze; in de kracht van de Vader,

¹⁰ Mat. 7,2

in de wijsheid van de Zoon, en in de zoete liefde van de Heilige Geest zijn ze gedoopt, en ze zijn er zo van doordrongen, dat niemand hen hun vrede nog kan afnemen. En zo doordrongen zijn ze van deze edele personen dat, zou het nodig zijn, ze dit land de ware vrede zouden kunnen brengen, want ze zijn zo vervuld van het licht van de eeuwige wijsheid die hen doorstroomd heeft, zo vervuld van liefde, dat, zouden zij zelf kunnen uitstromen inwendig en uitwendig, in liefde naar hun naaste, ze zouden waarlijk uitstromen weg uit zichzelf in overvloeiende liefde. Niets dan liefde en vrede vindt men in hen, waar men hen maar aanroert. Dit zijn de vredebrengers, hun hart is vervuld van vrede, de vrede die alle zinnen te boven gaat heeft hen zo doordrongen dat niemand deze nog verdrijven kan, en met recht kunnen ze zonen van God genoemd worden, en wat de eniggeboren Zoon van God van nature bezit, dat wordt hun uit genade geschonken, want de vredebrengers, ze worden waarlijk in God en uit Gods hart geboren, nergens anders kan deze vrede geboren worden, in geen voornemen, in geen oefening, noch in welke uiterlijkheid ook; en toch kan het zijn, dat zij die in deze vrede leven grote aanvechtingen ondervinden in de zinnen van hun uitwendige mens, en dit op veelsoortige wijze.

9

Als zevende: 'Zalig zijn de reinen van hart, want zij zullen God zien.' Wat is dat, een rein hart? Een hart dat vrij is, ledig, niet bezet door welk schepsel ook, zodat God de grond ledig en open aantreft, en dat wanneer het hem belijft daar binnen te gaan, dat hij deze grond vrij, ledig en onbezet aantreft. De reinen van hart, ze zullen God waarlijk zien. Deze reinheid van het hart wordt bekleet omdat de mens moedwillig zijn hart keert naar de schepsels, bij hen zijn vreugde zoekt, en hierin dan verwijlt, en hoe meer hij daarin rustend verwijlt, in wat God niet is, des te verder raakt hij verwijderd van God en des te meer wordt Gods beeld in hem verduisterd, zodat hij rustend in zichzelf God niet vermag waar te nemen. De uitwendige reinheid van het vlees, ze dient helemaal de reinheid van het hart, zoals Sint-Paulus zei,

opdat de ongehuwde vrouwen dag en nacht zullen denken, dat ze God om en in zich hebben, iets waar zij die een man hebben niet toe in staat zijn.¹¹ Zoals de reinheid van het lichaam verloren gaat door het verlies van de uitwendige heilheid van het lichaam, zo wordt de heilheid van de edele, godvormige geest verbroken en gaat ze verloren door de vrijwillige vermenging met die dingen die niet Gods beeld dragen noch uit hem voortkomen, zodat de geest belast wordt en verdonkerd, waardoor hij zijn oorsprong niet waarnemen kan in zijn loutere grond. Daartoe echter is hij geschapen en uitgestroomd, namelijk om onophoudelijk weer terug in te stromen in zijn begin en God te zien met de ogen van zijn geest en van zijn gemoed. Daarom moeten we de reinheid loven, omdat ze een voortdurende, ongehinderde toegang heeft; en een bruid moet zich zo gedragen, dat ze niemand anders behagen wil, met wat dan ook, dan God alleen, wil ze zijn bruid genoemd worden.

10

De achtste zaligheid is, dat zij zalig zijn die onderdrukt worden en vervolging lijden om de gerechtigheid. Niemand is in staat om met woorden of in beelden uit te leggen, niemand kan begrijpen welk onuitspreekbaar goed in het lijden verborgen ligt. De trouwe God, hij die zijn vrienden uitverkoren heeft om hem zo nabij te zijn in zijn eigen zaligheid, wanneer hij ziet dat zij niet leven op de daarbij passende wijze, laat hij hen tot daar komen langs de weg van groot en hevig lijden. Zo zullen ze dan de zaligheid bereiken, of ze willen of niet, dat is de mateloze trouw van God; en laat de mens God mateloos dankbaar zijn wanneer hij uitgenodigd is tot enig lijden, en laat hem zich hiertoe onwaardig achten; grote hoop moet in hem geboren worden, omdat God hem de eer gunt om hierin gelijk aan hem te worden en hem aldus na te mogen volgen; zoals Sint-Bernardus zei: 'Onvergelijkbaar meer verdienstelijk is het een klein beetje lijden geduldig te dragen, dan grote en veel oefeningen te doen door goede werken.' Sint-Thomas zei: 'Er is

¹¹ Cfr. 1 Kor. 7,34

geen lijden zo klein, niet een uitwendig noch een inwendig, of het draagt het beeld in zich van het hoge, eerbiedwaardige lijden van onze Heer Jezus Christus.¹² Een mens kan altijd door welk lijden ook, een volledige deelname verdienen aan het lijden van onze Heer Jezus Christus.

Nu is er een edeler lijden, een lijden dat meer naderbij brengt; hoewel het eerder genoemde onbegrijpelijk nuttig is en vruchtbaar en eerbiedwaardig, dit lijden is nog eerbiedwaardiger en edeler, het bestaat uit het op innerlijke wijze lijden van God; net zo ver en zo hoog als God verheven is boven de schepselen, zo staat dit lijden boven al de werken die men verrichten kan. Daarom moeten we God liefhebben op een zo bijzondere wijze, omdat hij onze eeuwige zaligheid gelegd heeft in dit God-lijden. Het werk moet Gods werk zijn, niet het onze; we moeten God in ons opnemen, want een mens kan van nature meer ondergaan dan werken, meer nemen dan geven; want elke gave bereidt een mens voor en wekt bij hem het verlangen om duizend maal meer gaven te ontvangen, bij hem, die zich echt vrij wil maken en leeg en die verblijven wil in deze innerlijke stilte om op het werken van God in hem te wachten, bij hem, die God een plaats bereiden wil en die hem binnen laat om in hem zijn edele, goddelijk werk te verrichten. Want God is een louter werken, en onze geest in zichzelf een louter lijdend ondergaan. Zou de mens in zijn edelheid blijven en zou hij zich ledig en vrij houden in onderwerping aan God, zodat God zijn werk in hem volbrengen kon, zou God het toestaan, welk wonderlijke zaligheid zou daaruit dan voortkomen!

Dat wij God dan zo mogen toelaten dat we zijn werk in ons zullen ondervinden, daartoe helpe ons God.

Amen.

¹² Cfr. S.Th. Suppl. q.18, a.3

Eerste zondag na Allerheiligen

QUI MICHI MINISTRAT, ME SEQUATUR. (Io 12,26)¹

72

De preek op het evangelie van Sint-Matteüs voor de eerste zondag na Allerheiligen over het opschrift op de penning leert ons door te dringen in God doorheen alles wat ons toevallt, en bevat veel goede, opmerkenswaardige uitleg over wat dat kan verhinderen of bevorderen.

1

Onze Heer zei: 'Wie mij dient, die moet mij volgen, en waar ik ben, daar moet ook mijn dienaar zijn.' Deze woorden zijn vol edele, rijke betekenis en over elk woord hiervan zou men een heel boek kunnen schrijven. Maar laat ons de laatste woorden nemen: 'Die mij dient, die volgt mij, en waar ik ben, daar moet mijn dienaar bij mij zijn.' Hierin is onverhuld te kennen gegeven wie de ware dienaren zijn, die God in waarheid dienen: dat zijn zij, die God volgen en hem volgen waarheen en hoe hij hen ook mag leiden. Want God voert zijn dienaren niet naar één weg noch naar één werk noch naar één levenswijze, maar hij voert hen waar hijzelf is, dat wil zeggen, in alle werken, wegen en wijzen, want in alle dingen is God alleen het goede. En niet hij dient echt die hem niet anders dienen kan dan op de door hem verkozen wijze, in het koor of in het gebed, en steeds op zijn eigen wijze; volgen deze mensen niet hun eigen weg en God wil hen op een andere weg voeren, dan keren zij om en gaan vervolgens helemaal met hun zinnen op in de dingen die hen dan bezighouden en ze zijn dan geen dienaren van God, want zij keren zich van God af, die zij overal, op alle manieren en in alle werken zouden moeten dienen. En daar God overal te vinden is, zij echter niet louter en alleen

¹ Wie Mij dienen wil, die volge Mij. (Joh. 12,26)

hem in alles dienen en hem niet innerlijk en waarlijk voor zich hebben en hij niet in hen is, daarom verveelvuldigen en veruiterlijken zij zich, en ze stichten overal onvrede met hun werken en gedragswijzen, in de mensen en de dingen.

2

Wat is de oorzaak van dit verstrooien en dit verontrusten? Het komt doordat God niet in jouw grond was en dat je een bedachte en gemaakte God hebt; op jouw eigen wijze wil je hem hebben, niet zoals hij is. Daarom: verlies je jouw wijze, dan verlies je daarmee ook de tegenwoordigheid van God; een echte dienaar, eentje die hem volgt, ben je dan niet. De tweede oorzaak is, dat de mens zich overgeeft en hecht aan de dingen die zich aan hem tonen door de zinnen; wie door de dingen niet verveelvuldigd wil worden moet de uiterlijke zinnelijke dingen laten gaan, er doorheen dringen als door iets waar hij geen acht op slaat. Nooit zal hij zich met hen inlaten meer dan noodzakelijk is, hun aanwezigheid begeert hij niet. Hij waakt ervoor om zich met hen te onderhouden of innerlijk met hen te spreken of er rekening mee te houden, ze zijn voor hem alsof hij ze niet waarneemt; hij heeft ze niet op het oog en zoekt ze niet. Wat zich opdringt, dat dringe zich maar op, hij doet alsof hij steeds bij alles zegt: 'Ik zoek, ik verlang, ik jaag God; wat ik ook ontmoet, mag God het begroeten en begeleiden en mag het zijn wegen gaan; wat zou voor mij meer hel of kwalijker duivel zijn, dan niet lief te hebben hem die alle schepselen najagen?'

3

De mens dringe met al zijn krachten doorheen alles wat hem overkomt, doorheen alle tegenslag tot in God; hij zal zich niet inlaten met hetgeen hem zou kunnen ophouden; lief of leed: laat het wegstromen. Oordeel ook niet dat wat je niet aangaat; zie ervan af en richt je daar niet op, en volg God met je verstand. De mens is niet zijn zinnelijkheid. Dit maakt dat de mens al zijn werken verrichten kan zonder zichzelf en dat God hem aanwezig blijft in de menigvuldigheid en hij zelf onvermenigvuldigd blijft;

dat komt alleen doordat hij in zijn gemoed niet hecht aan de dingen en louter en alleen op God gericht is en niet dan weer op dit en dan weer op dat, en doordat hij niet uit is op op lust noch op nut, zich niet laat leiden door behagen noch door onbehagen, maar alleen en louter gericht is op God. Overvalt hem soms iets dergelijks zonder dat hij het zoekt, laat hij daar dan boven uitgaan met het verstand, zodra hij het gewaar wordt; grijp het en keer het schip met het roer van het oordeelsvermogen, opdat het zijn werk niet zal doen en het schip de verkeerde kant laat opgaan. Wanneer de dienaar van God op deze wijze volhardt, dan, zonder enige twijfel, zal wat hem ook mag treffen, werk, handelingen, menigvuldigheid, hem niet menigvuldig maken; nooit zal hij verward raken door deze dingen, hoeveel het ook is dat hem hiervan treffen zou. Zou het zo zijn dat God hem niet zo getrouw aanwezig is in zijn verstand, toch, in het gemoed is hij hem allerinnerlijkst en allernabijst.

4

Zolang gebrek noch schepsel in de grond naar binnen dringen, gaat de vrede niet verloren, bij geen enkel werk noch bij wat hem maar treffen mag. Verliest hij echter de vrede door enig werk of door een bepaalde levenswijze, dan moet hij waarlijk weten dat het hem zelf, of bij hem aan wie hij het bemerkt, dat het hem aan grond ontbreekt en dat het werk niet op de juiste wijze is verricht en dat zijn doen niet louter en alleen op God gericht was. Bemerkt de mens dat het niet uitsluitend en alleen God is die hem vervult, laat hij dan met al zijn krachten ernaar tasten opdat God hem ten deel zal vallen, en ontvluchten alles wat hem op een dwaalweg brengt, wat het ook mag zijn of hoe het ook mag heten, en doet hij dat niet, dan overkomt hem hetzelfde als een mens die een pijl in zijn lichaam heeft: die kan er niet uit zonder dat het pijn zal doen, en zou dat niet gebeuren en laat hij hem zitten, dan zal hij met nog meer pijn en problemen uitzweren, het vlees zal hierdoor gaan pussen, want die pijl hoort daar niet.

Zo ook, waarlijk: is er iets in je dat niet louter God is of iets waarvan hij niet de oorzaak is, dan hoort dat daar niet. En durf je dan niet die eerste pijn te ondergaan, hoe die ook moge zijn, dan zal een heviger pijn volgen, en pijn na pijn, meer dan een mens verdragen kan.

5

Weet dus: het gemoed moet ledig, louter en ontbloot naar God opgaan, hem beogen en niets anders, en niet het zijne zoeken; klaarstaan in al zijn handelen en gedrag met een bereid gemoed, alsof hij wil zeggen: 'O Heer, kon ik jou toch iets van liefde bewijzen, waar ook, bij wie ook, en zoals het jou behaagt!' Maar als de mens kiezen kan, laat hij dan liever de vlucht verkiezen weg van alle menigvuldigheid, om met al zijn krachten tot zichzelf in te keren. De mens moet God dienen, niet naar zijn eigen wil maar naar Gods wil, in alles, uiterlijk zowel als innerlijk. Waarheen de mens ook gaat en wat hij ook doet, als hij God niet in zich heeft, dan is zijn weg onzeker en onveilig, zoals een geschrift zegt: 'Wee degene die alleen is: valt hij, dan helpt niemand hem overeind.'² Maar als de mens zich bewapend heeft en de burcht goed bezet is, dan kunnen hem de vijanden niet innemen.

En als de mens God goed opgenomen en in zijn binnenste getrokken heeft, dan is hij evengoed tevreden met kleine dingen; alle dingen zijn voor hem dan goed en voldoende. In de ongelijkheid ontwaart hij zijn plaats en werk en mensen; maar wanneer men God echt in zijn binnenste heeft, dan groeit de mens meer en verkrijgt hij de deugd daar veel eerder dan in de gelijkheid; de natuur heeft het dan echter moeilijker, en veel meer ijver is er nodig en aandachtigheid van zijn gemoed, iets wat in de gelijkheid niet zo is, want daar gaat alles vanzelf, en daarbinnen ontdekt hij niet of hij een getrouw dienaar van God is; in de ongelijkheid groeit hij meer en bespeurt hij zijn trouw veel beter dan in de gelijkheid.

² Pr. 4,10

6

Zou de mens zichzelf verliezen, dan moet hij hier niet lang bij stilstaan, laat hij daarvan zijn kleinheid en nietigheid de schuld geven en snel weer terugkeren tot God, hoe eerder hoe beter; snel is het voorbij, en is er gelijkheid. Wil de mens bij zijn gebreken lang stilstaan om te zien hoe het daartoe gekomen is en of het zus of zo gedaan had moeten worden, dan houdt dat hem allemaal vast in de wanordelijkheid. Keer zonder omwegen tot God; ben je ongelijk, hoe wil je beter gelijk worden? Hoe wil de mens verder van de dood geraken dan langs het ware wezenlijke leven? Hoe wil een mens ooit warmer worden anders dan door het vuur te naderen? Ook moet de mens al zijn zaken op God leggen en het aan hem overlaten: hij zal hem van alles voorzien op de allerbeste manier. De mens moet hem dit helemaal toevertrouwen, en in dit vertrouwen alles ontvangen als het allerbeste, en helemaal tevreden zijn.

Wil de mens echter niet op God vertrouwen en zich niet op hem verlaten, dan, als hij zich dan met de dingen inlaat, voor ze zorgen wil en ze bewerken, dan laat God hem vaak in nood komen, opdat hij ziet hoe ver hij op eigen kracht komen kan; maar zou de mens zich verlaten op God in oprecht vertrouwen, in alle zaken en bij alles wat hij doet, dan, vast en zeker, zou hij voor hem zorgen, inwendig en uitwendig, oneindig beter dan alle schepselen hier helpen konden; want vol genade en waarheid is hij³; wat men in vertrouwen bij hem zoekt, men vindt het. Maar vertrouwen moet voortkomen uit trouw, moet naar God haken met toeneiging en in welwillendheid: dan is vertrouwen goed bovenal. Net zoals men God niet te veel kan liefhebben, kan men hem niet te veel vertrouwen, wanneer dit vertrouwen voortkomt uit trouw.

7

De levenswijze waarlangs de mens alle trouw, vreugde en vrede vindt in al zijn gedragingen, handelen en overal, deze wordt

³ Cfr. Joh. 1,14

alleen geleerd en gevonden in de inwendigheid, in toegekeerdheid van het gemoed in de grond; en daar zijn allereerst voor nodig: ontvankelijkheid en beschikbaarheid, tijd en plaats.

Daar, in die grond van de innerlijkheid, daaruit groeit deze boom met al zijn takken en met al zijn vruchten; want binnen de innerlijk toegekeerde ontvankelijkheid worden aan de mens de weg en de wijze onthuld en bekend gemaakt die tot God leiden, en daar worden de wegen en wijzen gekend van God naar de mens, en hoe meer dit het geval is, des te helderder en waarachtiger deze wegen gekend worden. Wanneer de mens bemerkt, in zichzelf of aan een ander, dat het hem hieraan ontbreekt, dan zal hij weten dat hij deze weg gemist heeft, dat hem tijd, plaats noch gelegenheid werd gegeven, dat hij het van binnen niet gezocht heeft. Al houden deze mensen hun leven lang vast in een schijn van geestelijkheid aan hun oefeningen, ze weten toch niet waar ze aan toe zijn; en voelen noch ervaren ze God, ze laten het voor wat het is. Ze zijn van mening dat het gelatenheid is, maar zorgeloze onachtzaamheid is het. Wat hen bezighoudt, zijzelf zijn het of iets van het hunne en het houdt de plaats van God bezet. Echter, even onmogelijk is het dat de mens God niet in zich heeft en zonder liefde zou zijn, als dat hij zonder ziel zou leven, of hij dit nu weet of niet.

En zo gaat deze mens zijn gang op de wijze van een blinde, zich verlatend op de geestelijke staat waarin hij zich bevindt of op de werken die hij verricht; maar zijn grond neemt hij niet waar. En hij meent aldus de juiste weg te zijn gegaan, maar als het einde komt, dan gaat hij de eeuwige dood binnen, want hij is niet gegaan over de weg die Christus is, die van zichzelf zei, dat hij de weg is, de waarheid en het leven.⁴ Wie deze weg niet gaat, hij raakt verdwaald.

⁴ Cfr. Joh. 14,6

8

Een aanklacht is het en een schande dat een mens zoveel andere dingen weet en zichzelf niet kent. Laat niemand over zijn eeuwige leven enige twijfel hebben, weten moet hij en niet wanen dat God waarlijk in hem is en hoe hij tegenover God staat. Ontbreekt het hem aan dit werkelijke weten, laat hem dit dan zoeken bij de wijze, heilige mensen, opdat hij het zeker weten mag en niet slechts zal veronderstellen. Want wat de mens nu verzuimt, nooit zal hij het nog ontvangen: alle heiligen en alle schepselen, hun bloedige tranen konden voor hem geen haarbreed meer kunnen verkrijgen. Zij die bereid waren, ze gingen met de bruidegom naar binnen, maar die zich wilden bereiden en te laat kwamen, tegen hen zei hij onder ede en naar waarheid, dat hij hen niet kende. Kende hij hen dan niet? Ja, te midden van de zijnen, zijn bekenden, zij die hem vertrouwd waren en nabij, te midden van die schare herkende hij hen niet; en hoe ze ook klopten, zij kwamen er niet in.⁵ Sint Augustinus zegt: 'Er is niets zo zeker als de dood, en niets zo onzeker als het uur van de dood'⁶, wanneer of hoe hij komt, het tijdstip, de aard van de dood. Daarom is er niets noodzakelijker dan dat men altijd bereid is; weten moet men het, niet veronderstellen.

En daarom zijn we in de tijd, niet omwille van onze werken, maar omwille van het weten, opdat de werken uit het weten voortkomen zoals de vrucht uit de boom. Daarom: laat dat onze oefening zijn in de tijd, dat we meer weten verwerven en naderbij komen. Daarom ook: wie zichzelf goed doorbroken heeft en zich boven de tijd uittillen kan, wie in Gods wil en in zijn vertrouwelijke nabijheid zijn hele leven geordend heeft, hem zullen ze niet vermenigvuldigen, verstrooien en hinderen, de liefde noch de dingen die in de tijd zijn en van daaruit binnendringen. Hoe meer en innerlijker het menselijk gemoed in God vastgehecht is, hoe meer vrede, orde en gelijkheid de mens in al zijn doen en laten heeft en hoe onverstoorder hij blijven zal. En

⁵ Cfr. Mat. 25,1-13

⁶ Cfr. Augustinus, *De verbis Evangelii Mc. 13,32*, Sermo 97,3

dat is een kenmerk van een goede mens: dat hij in heel zijn doen en laten zo is zoals hij verlangt te zijn, opdat, wanneer zijn lichaam begraven wordt in de aarde, zijn ziel dan begraven mag worden in de grondeloze godheid. Alleen daarom zijn wij in de tijd; en wat we nu verzuimen, dat gaat voor altijd verloren.

9

Wiens opschrift op de penning staat, aan hem geeft men zonder tegenspraak de penning⁷, of het nu God is of schepsel. Laat ieder dan dagelijks en vaak in zijn grond kijken om te zien wat zijn opschrift is: wat door hem het allermeest bemind, verlangd en gezocht wordt, wat hem het allermeest troosten, verblijden en beroeren kan, wat hem het vaakst en allermeest innerlijk bezighoudt. Laat hij bezien hoe lief hem God is en alle goddelijke dingen, zoals de godsvrienden of de kerkdienst of wat hier verder bij hoort, wat het met hem doet; laat hij bezien hoe zijn gemoed tot God gekeerd is en hoe en op welke wijze zijn wil, de inrichting van zijn leven, zijn levenswandel, zijn woorden en zijn werken dit zijn; en laat hij bezien hoe hij zich verhoudt tot zichzelf, of hij meer smaak en vreugde vindt, inwendig en uitwendig, in zijn genot, zijn profijt, zijn troost, zijn eer, zijn voordeel, zijn vrienden, zijn bezittingen, zijn gerief, dan in de goddelijke dingen.

Hoe meer hij deze dingen doorgrondt met het juiste inzicht, des te beter en met meer deemoed zal hij weten waartoe hij behoort en wat zijn opschrift is: het is de grond van zijn streven in de grond. Want weet voorzeker: is er in de grond van de mens iets of enig ding dat niet waarlijk God is en waarvan God niet de ware oorzaak is, wellicht jezelf of wat dan ook, hoe klein het ook zijn mag, zolang zich dat daar ophoudt, wordt God nooit de jouwe in de grond; en al zou je daarom tranen laten vloeien zoveel als er water is in de zee, het zou je niet helpen: ontberen zul je het zolang de eeuwigheid duren zal. Waarmee gaan de mensen om; waarom kijken ze niet in de uithoeken van de natuur, die op zo verborgen wijze bezeten is van zichzelf en van de dingen en die in

⁷ Cfr. Mat. 22,17-22

alles het hare zoekt, in God en in de schepselen, en die teruggebogen is op het hare, op zichzelf? Laat de mens zich toch onophoudelijk en zo veel mogelijk haasten, want we hebben niet de tijd, zoals Sint-Paulus zegt.⁸ Waar iets van God is, hoe weinig het ook zijn mag, het heeft meer in zich dan alles wat vergeleken hiermee lager staat: hoe meer het is, hoe nabijer het is.

Dat wij nu allen God zo dienen en hem zo volgen dat we daar komen moeten waar hij is, daartoe helpe ons God.

Amen

⁸ Cfr. 1 Kor. 7,29

Feest van de heilige Cordula

ECCE PRANDIUM MEUM PARAVI ET C. (Mt 22,4)¹

73

1

Vandaag viert men de dag van de edele maagd Sint-Cordula². Overgelaten werd ze aan zichzelf en haar eigen zwakheid. En ze daalde af tot de laagste trede, lager nog dan alle anderen, en uit menselijke vrees wilde ze vluchten; en toch moet men weten dat ze te midden van dit alles – en we mogen aannemen net hierdoor – tot de hoogste trede opsteeg, hoger nog dan alle anderen. Want al het bloedvergieten, de knuppels, de knotsen, de wonden, de vijandige aanblik van de slechte mensen: het sneed haar allemaal door het hart en de zinnen, en met elke gezellin stierf ze in haar gemoed een nieuwe dood. Menige dood stierf ze in deze strijd, waar die anderen slechts die ene stierven; en nadat dit allemaal gebeurd was gaf ze zich vrijwillig over, boog voor de macht van de vijanden en het zwaard dat haar de dood bracht.

Kinderen, kinderen, let hier dan vooral op Gods trouw die alle wonderen te boven gaat, en op de verborgen wegen waarover God de mens op wonderlijke wijze tot zich trekt en tot de hoogste dingen voert langs onbeproeft wijze en wegen. Vaak laat God de mens aan zichzelf over te midden van zeer grote beproevingen, grote nood en hevige verdrukking, en menselijke zwakheid. Wilde de mens God dan langs deze wegen volgen en hem hierin gewaarworden, hij zou hem zonder twijfel duizend treden hoger

¹ Zie, mijn maaltijd is bereid, etc. (Mat. 22,4)

² Sint-Cordula was een van de 11.000 maagden die reisgezellen waren van Sint-Ursula. Te Keulen werden ze vermoord door de Hunnen. Cordula wist zich nog te verstoppen in een boot, maar een dag na de moord op Ursula koos ze zelf voor de dood. Het verhaal is te lezen in de *Legenda Aurea* van Jacobus de Voragine.

voeren, midden door de strijd en de eigen zwakheid, deed hij het ijverig en oprecht. Zou hij dit echt gewaarworden en Gods hulp hierin zien en bemerken, en zou hij op God vertrouwen en aan hem niet vertwijfelen en ook niet vervallen tot ongeregelde vrijheid, geen beproeving, hoe kwaad of zwaar of groot ook, zou hem dan enige schade kunnen toebrengen.

2

Men leest nu in het evangelie voor vandaag hoe een koning een bruiloft bereidde, voor zijn zoon deed hij het, en dat er veel mensen uitgenodigd werden voor de maaltijd.³ Deze heer, dat is de hemelse Vader; de bruidegom, dat is onze Heer Jezus Christus. De bruid dat zijn wij: jouw en mijn ziel; wij allen zijn geroepen en uitgenodigd, en alles is helemaal bereid voor de vereniging van God met de minnende ziel, met zijn bruid. Zo onuitsprekelijk is het en de liefde is zo nabij, zo innig, zo gemeenzaam, zo vriendelijk, zo minnelijk, dat het elk begrip helemaal te boven gaat. En alle in de kunsten bedreven leermeesters te Parijs, ze kunnen met al hun scherpzinnigheid tot daar niet geraken, en zouden ze er iets over willen zeggen, ze zouden verstommen, en hoe meer ze er over wilden spreken, hoe minder ze ertoe in staat zouden zijn en hoe minder ze het zouden begrijpen. Geen natuurlijk vermogen, zelfs niet gesierd door de genade, is het gegeven dit uit te spreken, geen engel, geen heilige. Slechts de eenvoudige mens die zich aan God heeft overgegeven en die deemoedig is, slechts hij ondervindt en ervaart hiervan iets in zijn inwendige grond, maar begrijpen doet hij het toch niet en hij is niet in staat om het, op welke wijze ook, in woorden uit te drukken, want het is ver boven het begrip van alle schepselen.

3

Deze bruid nu zal men voorbereiden zoals men de wereldse bruid voorbereidt. Men moet haar baden en kleden met nieuwe kleren en tooien met sieraden, de oude kleren moet men afleggen, zelfs

³ Cfr. Mat. 22,1-14; Luc. 14,15-24

wanneer ze nog goed zijn. Wat met dit 'baden' bedoeld wordt, dat begrijpen jullie wel: het is het afwassen van zonden en tekortkomingen; het ontkleden, in wat grove zin, is het zich ontdoen van de oude mens, van al de ondeugden, de gewoontes en de gewenning; en deze nieuw kleren, dat zijn de nieuwe deugden en een hemels, goddelijk leven en de nieuwe mens die naar Christus' beeld gevormd is.⁴ Maar nu in meer verheven zin: wanneer men dan de goede kleren, omdat ze oud zijn, van de bruid wegneemt, en men deze goddelijke bruid daarmee haar oude kleren, de geringere deugden en lager levenswijzen, omdat ze oud zijn, wil wegnemen, om haar andere te geven, die meer verheven zijn, wanneer men dan iemand zeggen hoort – mij hoort men dit overigens niet zeggen – dat men van de deugden ontdaan moet worden om boven de deugden te geraken, zou men zo iemand kunnen helpen zodat dit niet ten onrechte gezegd zou zijn: 'boven de deugden geraken'? Ja en ook nee. Niemand moet noch zal zo boven de deugden geraken dat hij hen niet liefhebben, beoefenen of bezitten zal.

En toch is het waar dat een mens die door God in de geest opgetogen wordt zich al die tijd niet oefent in deugdwerken; geen oefeningen van geduld doet hij, noch oefeningen van barmhartigheid of andere, soortgelijke, oefeningen. Maar komt hij weer tot zichzelf, dan moet hij alle deugden beoefenen, elke op haar tijd. In een nog andere zin kan men ontkleed worden van deugden. Een mens wilde misschien dit en dat van God verkrijgen: hij wilde graag zo arm zijn dat hij de ene nacht niet liggen kon waar hij de vorige gelegen had; elke waarheid wilde hij kennen; grote troost wilde hij ontvangen van God, deze ervaren en er vertrouwd mee worden, en hij wilde dat het hem verging als die en als die. Van dit alles moet men ontkleed worden en men zal zich bij dit alles overgeven aan de allerliefste wil van God, in de juiste gelatenheid, zoals God het wil; het aan hem overlaten, zich ontkleden van alles, hoe goed het je ook toeschijnen mag of zijn mag, en verzinken in de goddelijke wil. Want hoe goed iets ook is,

⁴ Cfr. Ef. 4,22-24; Kol. 3,9-11

de mens heeft een verborgen verdorvenheid in zichzelf die alle goeds in hem laat bederven en teniet doet; het is als iemand die zeer edel en goed voedsel op een vieze schaal zou leggen, of goede wijn in een verontreinigd vat zou schenken. De getrouwe, minnelijke God weet dit en hij laat de mens dingen overkomen die deze nastreeft noch wenst, opdat hij zich leert overgeven en de boze verdorvenheid te boven komt. Dit ontkleed worden is voor hem vaak onvergelykelyk beter dan gekleed te worden met veel grote dingen.

4

Ach, kinderen, hij die acht slaat op zijn grond om waar te nemen wat in hem is, die zo zijn verdorvenheid zou zien, en die zichzelf dan overgeven zou en God zou volgen, hoe en op welke wijze ook en over welke wegen God hem maar leiden wilde, zo iemand zou er doorheen komen en van God alles aannemen, alles wat hem treffen zou, inwendig en uitwendig, en hij zou de verborgen oordelen en besluiten van God dankbaar aannemen. Al lijkt het zo vreemd soms en tegenstrijdig, je wordt hierdoor beter gekleed dan door de allerhoogste oefeningen waarmee je dacht grootse dingen te kunnen verrichten. Enkele zeggen dan: 'Ach, Heer, had ik maar macht over mezelf, ik zou zo graag hebben dat ik innerlijke vrede bezat en dat het met mij zo gesteld was als met die en met die.' Nee, mijn kind, het moet anders zijn. Ontkleed zul je worden, op je niets moet je worden gewezen, en zien dan wat er in je verborgen ligt, wat er bedekt is. Blijf bij jezelf!

Ik vroeg eens een hoogedele man, een zeer heilige mens, waarop zijn hoogste beschouwing gericht was. Toen zei hij: 'De zonde; en zo kom ik in mijn God'; en hij had gelijk. Laten God en alle schepselen je dan wijzen op je zonden, en oordeel vervolgens over jezelf; zo dan word je niet veroordeeld door God, naar de woorden van Sint-Paulus.⁵ Wees hierin oprecht, doe het zonder geveins, geen voorgewende deemoedigheid moet het zijn, want ze is een dochter van de hoogmoed. In de grond moet het

⁵ Cfr. 1 Kor. 11,31

plaatsvinden, zonder de storm die hoofdbreken kenmerkt, maar laat het zijn in stille, rustige, gelaten onderworpenheid en in deemoedige godsvrees, en leg voor hem open dan je verdorven, bezeten grond en doe het met een gebed vanuit het hart, en in de geest: richt je zo tot hem. Ga je andere wegen, helpen zal het je niet.

5

Richt je niet naar deze of naar gene, want het is allemaal verblinding. Zo verschillend als de mensen zijn, zo verschillend zijn ook hun wegen naar God. Wat voor de ene mens leven zou zijn, betekende voor de ander de dood. Het is de constitutie en natuur van de mensen waar hun genade zich vaak naar richten zal. Let daarom niet op de gedragingen van de mensen, bezie veeleer de deugden die ze bezitten, zoals deemoedigheid, zachtmoedigheid en dergelijke meer. Met betrekking tot de levenswijze: richt je hier naar je roeping, en sla dan vooral acht op de roeping waartoe God je geroepen heeft, en volg deze. Zou je hier ijverig acht op slaan, je zou haar dan zo duidelijk voor je zien en haar kennen als betrof het je eigen hand.

6

Maar helaas, jullie blijven niet bij jezelf, en zoeken het ook niet, trouw aan je innerlijk, bij God, want jullie kijken naar buiten; en daarom blijft God voor jullie waarlijk een onbekende zoals jullie dat voor jezelf blijven; en zo gaan jullie je gangetje wel twintig, dertig jaren lang, waarin jullie een schijnbaar geestelijk leven geleid hebben. En jullie doel, het is even ver of nabij als op die eerste dag. Echt, een jammerlijke zaak is het. Neem dan de wortelstok in jezelf waar, en vernietig die en niet je natuur. Omdat jullie dat niet doen, zullen jullie alles wat je in een jaar met werken verzameld hebt in één enkel uur verliezen; met woorden of werken gebeurt het die voortspruiten uit die boosaardige wortelstokken die in de grond liggen. Zolang deze veelsoortige doelstellingen en manieren naar jullie wil bezit van jullie nemen en jullie je daarmee kleden, zolang kan de bruidegom jullie niet

kleden naar zijn wil. En let op niets anders, op geen wijze of werk, op niets anders dan op zijn goddelijke wil. Zou ik dat andere gevolgd hebben, ik zou allang dood zijn. Zoek God en heb hem lief uit de grond van je hart, zoek zijn eer en niet de jouwe, zoek in niets het jouwe, jaag geen genot na of eigennut, maar ga de beslotenheid in van de goddelijke duisternis, geef je in de verborgen afgrond over aan het niet-kennen, en laat het aan hem over hoe en waar hij je leiden zal. Hij zal jullie dan heerlijk met zichzelf en op weldadige wijze kleden, zoals geen oog het ooit zag, geen oor het ooit hoorde en geen mensenhart het ooit ontwaarde.⁶

Mag dit alles aan ons voltrokken worden, daartoe helpe ons de minnelijke God door zichzelf.

Amen.

⁶ Cfr. 1 Kor. 2,9

Twintigste zondag na Drievuldigheid

ECCE PRANDIUM MEUM PARAVI. (Mt 22,4)¹

74

De preek op het evangelie van Sint-Matteüs voor de twintigste zondag, over de man die geen bruiloftskleed droeg, zegt dat God ons graag wil wijzen op de schadelijke wortels van onze slechte geneigdheid die gelegen zijn in de oude gebreken, opdat ze uitgetrokken worden.

1

Zoals gisteren hier gezegd², kan men in het evangelie lezen dat onze Heer zei: 'Zie, mijn maaltijd is bereid, komt allen die uitgenodigd zijn voor de bruiloft.'³ En we hebben toen gesproken over deze bruiloft die door de koning bereid is, en gesproken werd over de bruid die ontdaan moest worden van haar oude kleren, om haar volledig met nieuwe kleren te kunnen kleden en te tooien, en dat God hierom alles geeft en neemt, toestaat en verdraagt, allemaal opdat deze minnelijke bruid ontkleed mag worden om haar vervolgens heerlijk en mooi opnieuw te kunnen kleden met echt goddelijke bruidskledij; en onvergelijkbaar veel noodzakelijker is het voor ons om ontkleed te worden dan om gekleed te worden; zouden we dan ontkleed zijn en voorbereid, hij zou ons ongetwijfeld op wonderbare wijze kleden, want alles staat gereed.

Gisteren sprak ik een woord in de preek dat niet door ieder van jullie begrepen werd, namelijk over de wortelstok die uitgetrokken moest worden; hiermee bedoelde ik het volgende: wanneer een gaard of een akker gezuiverd wordt van onkruid,

¹ Zie, mijn maaltijd is bereid. (Mat. 22,4)

² Verwezen wordt naar preek 73 (V81).

³ Mat. 22,4

dan blijft soms een worteltje van dat onkruid achter, diep in de grond ligt het en men bemerkt het niet, en het land wordt vervolgens mooi ingezaaid en geëgd; en wanneer het dan zover is dat het goede zaad op moet gaan komen, dan verschijnt er slechte vrucht, het slechte onkruid, uit die slechte wortels schiet het op uit de grond en het verderft en verdrukt zo het edele, goede kruid; dit bedoelde ik met 'een wortelstok'. Het zijn de kwade tekortkomingen die in de grond zitten en men heeft hen niet gedood. Geëgd heeft men ze met biechten en boeten, en de ploeg van goede oefeningen is eroverheen gegaan, en toch zijn die neigingen, de slechte wortels, in de grond achtergebleven. Hoogmoed kan het zijn of onkuisheid, haat of nijd of soortgelijke zaken, en ze spruiten uit; en dan, wanneer het goddelijk deugdenleven bij jou naar buiten moet treden, dan komt daar die slechte vrucht, die slechte wortelstok, en ze bederft de minnelijke vrucht en dit minnelijke leven. God wil, dat in alles wat hij de mens laat overkomen, in zijn geven en in zijn nemen, dat deze schadelijke wortels herkend en uitgerukt worden; want zolang ze in je blijven, zul je geen rust vinden; en wanneer je er het minst op bedacht bent, dan, zonder twijfel, spruiten ze uit.

Men heeft het kunnen zien aan meerdere, grote mensen en vaders, die in de wildernis leefden en daar dertig of veertig jaren lang grote oefeningen en werken verrichtten; deze kwade wortelstokken echter hadden ze waargenomen noch uitgerukt, en op het einde liepen ze verloren en gingen ze ten onder. Daarom, hoed je wanneer de grond hiermee doorwoekerd is: hoe lang het allemaal ook slapen mag, uiteindelijk spruit het uit, het kan zijn als hoogmoed of als toorn, als haat of als eigenliefde of ongeregelde liefde. Men moet hier vlijtig de wacht houden, en wanneer men het vindt dan moet men het overwinnen door een krachtig oordeel, diepe deemoed met een innig, hartelijk gebed en verlangen naar God. Ga ernaar op zoek, en weet dat niemand anders je dit wegnemen kan dan hij, en volhard hierin en doe niet zoals die mensen, die, wanneer ze niet snel de vruchten van hun gebed smaken, er maar helemaal van afzien. Vanwege deze

geneigdheid moet men altijd argwanend naar zichzelf zijn, en beducht en op de hoede zijn voor zichzelf. Wanneer we hierin volharden en de gruwelijke stormen dan komen waarop we wachtende zijn, waarbij alle dingen verwoest zullen worden, wanneer er ellende zal zijn en nood, dan vindt de minnelijke God altijd een nestje waarin hij de zijnen bewaren en verbergen kan. En ook in het uur van de dood zullen zij ellende en nood moeten doorstaan, zij die hier niet op gelet hebben, enwel dan wanneer de grond ontbloot zal worden en er zonder enige barmhartigheid geoordeeld zal worden. Daarom, verootmoedig je en bezie je wortelstokken met geduld, en laat dit dan je vagevuur zijn en neem jezelf voor wat je bent.

Lieve kinderen, er is geen vlekje, geen inbeeldinkje, hoe klein ook, door jou vrijwillig en opzettelijk in jezelf binnengekomen, of je bent hierdoor voor God tot een hindernis geworden bij zijn edele werk, en ik zwijg dan nog over grovere zonden. Meer pijn moet je in het vagevuur hierom lijden dan alle martelaren tezamen ooit geleden hebben. Omdat je wellicht in het vagevuur dertig of veertig jaren zult moeten lijden, zul je ongetwijfeld veel liever op deze wijze je gebreken hier afleggen, of ze lijdzaam en geduldig willen doorstaan gedurende een korte tijd, en daarmee ook nog verdienen een groot en wonderbaarlijke goed en de eeuwige glorie.

2

Nu zegt het evangelie: “‘Roept hen die uitgenodigd zijn voor de bruiloft,’ sprak de koning, ‘mijn ossen zijn geslacht, mijn gevogelte is gedood, en alle dingen zijn bereid.’” Deze mensen verontschuldigen zich, ze kwamen niet; de een ging naar zijn dorp, de ander naar zijn zaak; enkelen van hen sloegen zijn knechten dood; velen waren geroepen, weinigen uitverkoren.⁴ Men ziet het helaas overal ter wereld, onder geestelijken en wereldse mensen, deze wonderlijke bedrijvigheid, en die almaar doorgaande drukte die de wereld opdrijft; een mens zijn hoofd

⁴ Mat. 22,3-14

kan ervan in de war raken, zo wonderlijk veel kleren zijn er, zoveel spijzen, zoveel gebouwen, en nog niet de helft van dit alles heeft men nodig. Toch zou het hier niets anders moeten zijn dan een doorgang tot de eeuwigheid, en men moet net genoeg hebben zodat ziel en lichaam bij elkaar kunnen blijven; beter voor een mens van honger te sterven dan al deze bekommernissen.

Lieve kinderen, behoed je, jullie, die God heeft geroepen weg van de valse wereld, om hem te dienen. We moeten ons met al onze kracht afwenden van elke ijdele bedrijvigheid en verstrooiing en van wat niet echt noodzakelijk is, en ons tot onszelf keren en waken over onze roeping, hoe, waar en op welke wijze ons de Heer geroepen heeft: de een tot innerlijk schouwen, de ander tot werkzaamheid, de derde, ver boven deze beide uitgaand, tot een minnelijk, innerlijk rusten, tot een stil, zwijgend ingaan in de eenheid van de geest binnen de goddelijke duisternis; En ook deze laatstgenoemde roept hij soms uitwaarts, soms inwaarts, zoals het hem belieft. Maar de mens slaat geen acht op de goddelijke roep, en wanneer God hem inwaarts hebben wil, dan gaat hij uitwaarts, en wanneer hij hem uitwaarts hebben wil, dan wil hij in zijn innerlijk verblijven, en daar komt niets goeds uit voort. Zou de mens bij zichzelf blijven, slechts acht slaand op Gods wil in hem in zuiver verlangen naar God en naar niets anders, God zou zijn wil ongetwijfeld voor hem ontbloten meer nog dan enig ander ding; mocht je hierin maar volharden.

3

En wanneer een mens dan geroepen is in te gaan tot dit edele zwijgen binnen die goddelijke duisternis, wilde hij hierdoor altijd ledig van liefdewerken zijn – momenteel zijn maar weinigen die enig liefdewerk willen verrichten – het zou niet goed voor hem zijn. Maar als het zich aandient en het overkomt iemand, laat hij dan in liefde liefdewerken verrichten en laat hij hierbij uit zichzelf gaan, niet uit de Vaderlijke werkzaamheid, niet met welbehagen en bevrediging, zoals menige mens te werk gaat: het moet uit liefde voortkomen en vanuit een afgescheidenheid, vanuit een

vlucht binnen ledigheid; want wie zijn werkzaamheid verricht in afgescheidenheid, hij is van mening dat alles waar hij mee omgaat menigvuldigheid is.

Want niemand herkent beter menigvuldigheid dan hij die in afgescheidenheid leeft.

Ook moet men vluchten, weg van alle menigvuldigheid, ook van goed en eerzaam gezelschap; wijsneuzen zijn het, wanneer ze samen zijn dan praten ze over van alles: wat deze doet en wat die deed, en het zou zus moeten zijn en zo. En kun je je niet aan het gezelschap onttrekken, zorg dan dat je je van dat gepraat afwendt met al je kracht, want allerlei beelden zullen zich anders in je vormen en ze zullen je verstrooien.

4

Heb je je nu geoefend in het doen van liefdewerken op geordende wijze, kijk dan naar binnen en ijf tot de inwendige rust en ledigheid. En wanneer hem dan de ledigheid niet meteen ontvangt, laat de mens zich dan wenden tot een innerlijk werk.

Laat hij dan de onuitsprekelijke goedheid beschouwen van God, die zich op grootse wijze heeft getoond in zijn wonderbaarlijke uitstromingen en in de mens zelf op menigerlei wijze, en in alle mensen en in de minnelijke werken van zijn mensheid en in zijn lijden en dood en in zijn heiligen. Door deze overwegingen stroomt hij dan tot God met grote liefde en dankbaarheid, en dat is vaak zeer nuttig, of de menselijke tekortkomingen zullen hem getoond worden. Hoewel dit goed is en hem krachtig intrekt, toch is het ongelijk aan het innerlijk zwijgen en rusten, ja, even ongelijk als innerlijk werk is vergeleken bij uiterlijk werk. En in dit werk dwalen sommige mensen net zo als in het uiterlijke werk. Allereerst halen ze deze beelden en vormen in zichzelf binnen, want het zijn allemaal beelden en vormen; wanneer de mens dan enig innerlijk werk verricht, dan gaat het hem soms zo goed af dat hij er zichzelf in aantreft in welbehagen en genoeg; en zo kan hij geestelijke armoede hierbinnen niet bereiken, want hij kleeft aan

de zoetheid zoals een beer aan de honing, en daar blijft hij steken. Niet anders dan een weg zou het moeten zijn tot een edel, louter goed; ze moesten niet hangen blijven noch hieraan kleven. Niet het hunne moesten ze zoeken of najagen, slechts Gods lof en wil, opdat het hun niet verging als een knecht die het beheer gekregen had over een groot goed, maar toen de heer zag dat de knecht zich dit op onrechtmatige wijze toe-eigende en dit tot eigen nut, hem dit goed weer afpakte en hem ophing aan een galg.

Welnu, uit deze beide werken, het uiterlijke en het innerlijke, wanneer ze op welgeordende wijze verricht zijn, wordt het edele, louter goede geboren, de innerlijk rust, waarin men langs het verstommen van alle beelden en vormen in de goddelijke duisternis geraakt, waar men rust en geniet met hem. Hierover is veel geschreven in het oude verbond en in het nieuwe; zoals over Mozes, die heengeleid werd de duisternis in⁵, en we lezen erover bij Jesaja⁶, hoe de stormen eraan voorafgingen maar de Heer was daarin niet, en hierna het stille fluisteren als van een zachte bries, waarin de Heer wel was; en ook waar men leest: *dum medium silencium*, te midden van het zwijgen, toen alle dingen gekomen waren tot de top van hun zwijgen en de nacht haar diepste punt bereikte, Heer, toen, van boven, kwam je almachtige woord, naar omlaag kwam het van de Koninklijke troon.⁷ Naar deze stilte moeten alle oefeningen, alle werken leiden, ze moeten geen dwaalwegen gaan, maar dienen te sterken.

En meerderen dwalen ook hier: met hun natuurlijke rust slaan ze deze weg in en gaan hem met hun natuurlijke begeerte; hiervoor moet de mens zich hoeden, er met minnelijke vrees tegenover staan in nederige deemoed, zichzelf prijsgevend, steeds argwanend kijken naar zichzelf en naar al die anderen die voorgegaan zijn; laat hij ijlings vluchten naar God, opdat hij deze angst machtig mag helpen dragen die men hier ondervindt, wanneer het hem goeddunkt.

⁵ Cfr. Ex. 24,15-18

⁶ Bedoeld zal zijn Elia; in: 1 Kon. 19,9-13

⁷ Cfr. Wijsh. 18,14

Dit stuwen dan en dit machtig trekken, dat de mens dringt om ledig te zijn en eenvuldig, het is zijn vagevuur, en hierdoor wordt hij gelouterd en beter voorbereid. En wanneer de mens, vanwege de uiterlijke menigvuldigheid, in de oefeningen van liefde zich niet altijd en meteen verzamelen kan, laat hij hiervan dan niet schrikken; wanneer de werken oprecht uit ware, goddelijke liefde verricht zijn, dan vult de minnelijke God aan wat ontbreekt en maakt het snel goed, want veel tijd heeft hij niet nodig om zijn werk te volbrengen. Keer snel met een geheel waarachtig gemoed in tot de innerlijke grond, snel als in een oogwenk, en wanneer zich het nameloze aandient in de ziel, dan dient zich daarmee alles aan wat een naam draagt in het nameloze, in God; hierin ligt alles besloten dat een naam draagt, hem beantwoordende. Kan de mens de ledigheid niet meteen bereiken, laat hij dan gaan langs de weg van het innerlijke werk, kortdurend en geordend; het zal voor hem zo nuttiger zijn, edeler echter zou die andere weg zijn. Zou de mens slechts God op het oog hebben en niet het zijne, zonder twijfel, God zou hem niet laten dwalen, welke weg hij ook gaat.

Wanneer goede mensen hiervan horen, dan zijn ze van mening dat ze er meteen mee moeten beginnen, want uit altijd maar beginnen bestaat hun leven, het is hun wezen. Maar de nadenkers, die plooiën het naar hun eigen wijze en nemen er bezit van met hun verstandelijke vaardigheid. Wanneer echter het uur van de dood gekomen is, dan treffen ze hun grond godledig aan en ze geraken in grote nood. Hebben ze niet gedwaald in het geloof en zijn ze zonder doodzonde, dan moeten ze samen met de grote zondaars in het vagevuur; maar is dat niet het geval, dan zal eeuwige hellebrand hun deel zijn.

5

Bezien we nu hoe de heer zijn bruiloft bereid heeft. 'Zijn ossen zijn geslacht': hieronder kan men de uiterlijke werken verstaan. 'Zijn vogels zijn gedood': hieronder kan men de inwendige, schouwende werken verstaan. En onder 'de bruiloft' kan men de

innerlijke rust verstaan, waarin men werkend en genietend is zoals God zichzelf geniet op werkende wijze; daar is het dat de heer, de koning, alle uren naar binnen gaat om zijn bruiloft in ogeschouw te nemen.

Nu zegt het evangelie hoe de heer daar iemand zitten zag zonder bruiloftskleren aan; hij vroeg hem hoe hij binnen was gekomen zonder deze kledij, en liet hem aan handen en voeten binden en buitenwerpen, de duisternis in.⁸ De bruidskledij die hem ontbrak, ware, loutere, goddelijke liefde is het en waarachtig godsverlangen, waarin buitengesloten wordt eigenliefde en ongeordende liefde en elk verlangen dat niet op God gericht is. Sommigen nemen het in bezit omdat ze het begrijpen of ervan gehoord hebben of erover gelezen, en ze bezitten het op verstandelijke wijze en niet als iets dat al doende verworven is, het zit in hun weten, niet in hun wezen. Hun liefde en hun verlangen behoren niet louter en alleen en in de grond aan God toe, ze hebben zichzelf op het oog. Tot hen zegt onze Heer: 'Vriend, hoe ben je binnengekomen zonder dit kleed van de ware liefde?' Ze zijn uit op Gods gaven meer dan op God. Laat de mens al Gods gaven gebruiken, maar laat hij slechts God alleen genieten. Daarom zal men deze mensen de handen en voeten binden, dat wil zeggen alle krachten en al hun vermogens, om hen vervolgens buiten te werpen de duisternis in, wenen zullen ze daar en klapperen hun tanden. Ach, lieve kinderen, richt jullie verlangen alleen op hem, heb alleen God lief, opdat jullie niet buitengeworpen zult worden die ware duisternis in.

Dat ons de eeuwige God mag brengen in het ware, eeuwige licht, daartoe helpe ons God.

Amen.

⁸ Cfr. Mat. 22,11-13

Eenentwintigste zondag na Drievuldigheid

CONFORTAMINI IN DOMINO. (Eph 6,10)¹

75

De preek op de brief van Sint-Paulus voor de eenentwintigste zondag spreekt over het grote nut van de bekoringen en hoe men zich daartegen wapenen zal en wat het schild is en het pantser en hoe men moet vechten met het zwaard van Gods woord.

1

De minnelijke Sint-Paulus zegt in het epistel voor vandaag: 'Broeders, weest gesterkt in de Heer en zoekt uw kracht bij zijn almacht, neemt de wapenrusting Gods aan, opdat jullie kunnen standhouden tegen de listen van de duivel, want onze strijd gaat niet tegen het vlees en het bloed, maar tegen de vorsten en de machthebbers en tegen de heersers over de duistere wereld, en tegen de boze geesten in de hemelen; grijpt daarom naar de wapenrusting Gods, opdat jullie weerstand kunnen bieden op de dag der verschrikking, staande blijvend tot het einde.'²

Zoals we hier gisteren zeiden³ dat de bruid van alle dingen ontkleed moet worden; nu dan moet ze weer gekleed worden. Nu ziet ze, dat wat de bruidegom van haar verlangt zo groot is, wat ze doen moet en moet laten, dat haar dit onmogelijk lijkt, en hierdoor overvalt haar zulk grote droefheid en een natuurlijke twijfel, dat ze meent het niet te kunnen volbrengen; en hier nu geeft Sint-Paulus haar een goede raad, waar hij zegt: 'Confortamini, sterkt u in de Heer'. Waartoe jullie zelf niet bij machte zijn, dat vermogen jullie in de Heer; verzink slechts in

¹ Sterkt u in de Heer. (Ef. 6,10)

² Ef. 6, 10-13

³ Verwezen wordt naar preek 74 (V74)

hem en laat alles aan hem over, zo zijn jullie tot alles in staat. Zoek het in zijn kracht, in zijn heerschappij en in zijn mensheid, hij vermag alles; zoek het in hem, innerlijk, grondig en gestadig; ontvang in hem al je vermogens en al je kracht, in de Heer, in de macht van zijn kracht! Wanneer God dan zijn alvermogene kracht verbergt en zwijgt en duldend toeziet, dan doen de mensen net alsof ze God zelf willen zijn en van geen andere macht noch heerschappij weet hebben, ieder zoals het hem past en naar zijn vermogen, geestelijk en wereldlijk, de een nog meer dan de ander. Wees hier van overtuigd: God zal niet blijvend zwijgen noch zijn macht blijven verbergen; wees hiervan verzekerd.

2

Toen zei hij: 'Neem de wapenrusting Gods aan', daarmee wil hij hen waarschuwen en oproepen om te strijden. En weten jullie waar die uit bestaat? Het zijn de machtige wapens, de bruidegom zelf heeft ze voor haar gemaakt en aan haar gegeven; groot en waardig is het in zijn wapenrusting te kunnen strijden. Welke zijn zijn wapens? Hij verwees ernaar toen hij zei: 'Leer van mij dat ik zachtmoedig ben en deemoedig van hart.'⁴ Van alle dingen is er niets zo noodzakelijk dan te leren strijden, want in de bekoring leert zij zichzelf kennen, leert ze wie ze is. Alle hoge vorsten die te gronde zijn gegaan in de wereld, alleen deze vaardigheid was het die hen ontbrak; en al hadden ze dan veertig, vijftig jaren geleefd te midden van grote dingen, wanneer deze bekoring kwam, gingen ze te gronde, hoewel ze wonderlijk groot waren in hun deugdoefeningen.

Men wordt zijn grond gewaar in de bekoringen. Wonderlijk nuttig zijn ze, deze bekoringen, wie het zou waarnemen en naar binnen kon zien, voor hem zouden ze zo nuttig zijn als de deugden; en net zoals er behoefte is aan genade, zo is er ook behoefte aan bekoring: want de deugd wordt begrepen in de bekoring, en daarin wordt ze ook volbracht; dat is allemaal nodig wil ze tot haar wezen komen. Op al die manieren waarop de mens naar

⁴ Mat. 11,29

binnen geroepen wordt, inwendig en uitwendig, daarin zal hij noodgedwongen bekoord worden. Een leermeester zei: 'Net zo min als het vlees zonder zout kan, wil het niet bederven, zo kan de mens niet zonder bekoring.' God kan zich evengoed geven in de bekoring als in de deugd en de heilige sacramenten. In de bekoring komen de vlekken en wortelstokken aan het licht, en worden ze uitgeroeid, en deemoedigheid wordt hier geboren uit godsvrees, en men wordt hierdoor gemaand zijn toevlucht en hulp bij God te zoeken en hem te laten strijden.

3

O, minnelijke kinderen, trek deze edele wapenrusting Gods dan aan, zonder enige twijfel zullen jullie de bekoringen overwinnen; wees deemoedig, zachtmoedig, verdeemoedig je onder God en onder alle schepselen! O, wie deze wapens zou dragen, hem kon geen duivel, geen mens, noch welke strijd ook, ooit deren, al hadden alle schepselen samengezworen; en wie hen ontbeert, zonder twijfel, hij zou de zege niet behalen. Toorn staat tegenover zachtmoedigheid en wordt geboren uit zelfzucht, uit eigenliefde; en hoogmoed staat tegenover deemoedigheid en wordt geboren uit zelfbehagen en kwaadwilligheid die zich verzet tegen de deemoed. De deemoedige mens heeft geen eigenwil, hij is zijn eigen hoofd niet, arm van geest is hij, God is zijn hoofd en zijn houvast, zijn doen en laten.

O kinderen, verdeemoedig jullie onder Gods machtige hand, zo zal hij jullie verhogen.⁵ Laat je door God en door alle schepselen veroordelen en veroordeel ook jezelf en buig, en onderga het lijden vrijwillig en verloochen jezelf in alles waarin je jezelf aantreft, en vlucht naar God: zonder twijfel, snel zal het goed komen met al je bekoringen.

O kinderen, waar zijn de wapens van de zachtmoedigheid in de mens! Een woord tegen iemand gesproken, het wordt meteen beantwoord met tien andere, en meteen ontkiemt daar die kwade

⁵ Cfr. 1 Petr. 5,6

wortelstok en wordt hij gewekt. Zo gromt dan de ene boosheid tegen de andere, net als twee honden die naar elkaar grommen en blaffen en elkaar bijten; dan bezit je niet de wapens van de deemoed, maar ben je echt een teruggrommer. Je zou je echter moeten verheugen en je onwaardig achten, want in de oefening wordt de deugd geboren en komt ze tot haar wezen. Wanneer men je met bitterheid benadert, keer dan in tot je grond, en houd je voor minder nog dan wat een ander van je denken mag; genees de bitterheid van de ander met jouw zachtmoedigheid. Genees de wonden van de ander en blijf zelf zonder wonden.

Deze tekortkomingen, ja, alle tekortkomingen, men moet ze overwinnen met innig gebed, met een gebed in de geest en volhardend in de waarheid. Hierover zei Petrus, leerling van Gregorius, toen hij deze vragend aansprak: 'Het is wel een zware opdracht, dat een mens altijd verward dient te zijn in een strijd.' Toen zei Sint-Gregorius: 'Zwaar noch beangstigend is het, zolang de mens zijn strijd en zijn zege maar in Gods handen legt en zo dit vijandelijke schot ontvangt; wie de wapens van zachtmoedigheid en deemoedigheid zou bezitten, hij zou niet terugslaan, maar inkeren tot zijn eigen grond en hij zou die pijlen ontvangen op een rustige en kalme wijze; liefdevol ontving hij deze minnelijke slagen op de schildknop van het levende geloof.'⁶

4

Met deze wapens kunnen jullie de listen van de duivel trotseren, want niet het vlees en het bloed moeten we bevechten; laat die mensen hier acht op slaan die wel het arme vlees kwellen, maar niet zijn boze verwanten doden die in de grond verborgen liggen. Wat heeft het arme vlees jou gedaan? Deze mensen doen alsof ze met hun hoofden door muren willen heengaan. Dood de ondeugd en niet het vlees; dood de bok en laat de zoon leven.⁷

⁶ Cfr. Gregorius Magnus, *Dialogi*, L. III, c. 20

⁷ Cfr. Gen. 22,13

Welnu, hij droeg ons op te strijden tegen de vorsten en de machthebbers en tegen de heersers over de duistere wereld, en daarmee zijn de duivels bedoeld en ook wereldse vorsten; de allerbeste zouden deze moeten zijn, maar helaas, ze zijn als het ros waarop de duivels rijden en doordat ze onvrede stichten en oorlog maken en de mensen pijnigen door hun hoogmoed door onrechtmatig machtsvertoon en door menigerlei kwaad, zoals men overal zien kan.

Strijden moeten we tegen de heersers van de duisternis; de onzegbare duisternis die nu in de wereld is, zowel bij de geestelijken als de wereldlijken, hieraan kan men op pijnlijke wijze zien, dat de heidenen en de joden, elk op hun manier, hun zaken veel beter doen dan wij, passend bij hun natuurlijke inzicht, zij die toch geheel en al leven in blindheid en in duisternis, terwijl wij zoveel wondermooie onderwijzingen hebben, zoals het heilige geloof en het evangelie, Christus' leven en dat van de heiligen. En toch, bij dit alles blijven we helemaal blind; vol zijn we van ijdelheid en van schepselijke beelden, en we wonen op geen enkele wijze in de liefde noch in een zuiver op God gericht verlangen. Samen met ongelovige mensen zullen we geoordeeld worden.

Maar er zijn ook andere mensen, de duisternis van deze blindheid hebben ze helemaal achter zich gelaten, en ze hebben zich afgekeerd van zichzelf en van alle dingen en gekeerd naar het ware licht, en inzinkend en insmeltend zijn ze naar hun oorsprong in een stil, inwendig zwijgen van al hun krachten, en ze werpen zich in de duisternis van de goddelijke woestijn, die elk begrip te boven gaat. En ze dringen hierin zo ver door dat ze onderscheid verliezen in de eenheid; zichzelf verliezen ze en alle dingen, en ze weten van niets anders dan van een loutere, eenvuldige God, in wie ze verzonken zijn. En zolang ze in die toestand zijn, gaat alles goed met hen en dwalen ze niet, maar komen ze terug uit die toestand terug bij hun verstand, niet te vatten is het hiervoor, het kan dit niet verstaan, want het gaat alle verstand te boven, al zijn vermogens.

Zo komt er geestelijke boosaardigheid de hemel binnen: scherpzinnige geesten zijn het, duivels die de andere overtreffen in scherpzinnigheid en boosheid. Ze zien dat eerdaags enkele van deze zo goddelijke mensen hun plaats zullen gaan bezetten in het hemelrijk, en hierdoor ontstaat bij hen zulk een wonderlijk grote haat, dat ze deze hoogedele mensen nooit meer met rust laten. Ze laten bij hen gedachten binnenkomen waardoor deze denken zelf God te zijn: de zorgelijkste val zou het zijn.

5

Hier moet men echt het geloof als schild nemen en het met alle kracht voor zich houden, beseffend dat er slechts één God is en dat er geen bij kan komen noch zal komen. Laat het sterk schild van het ware geloof de vurige pijlen en schoten van de vijand opvangen, en draag de helm van het heil, en wees omgord met het schort van de gerechtigheid, trek het pantser aan gevlochten uit alle deugden, en neem in je hand het zwaard van Gods woord, en sla op dappere wijze om je heen, en weer je tegen al die schoten en listen van je vijanden en tegen al hun boosaardigheden, opdat je volmaakt en op heilige wijze staande mag blijven op de dagen van het kwaad.⁸ Dit zijn de dagen die wij verwachten, de dagen dat de zuilen van de wereld zullen wankelen en alles in elkaar zal storten.

Zij dan, zij zullen staan in grote zekerheid, zo treffen ze zichzelf aan in deze afgrond en ze zijn verzonken in God, vrij van zichzelf en van alle vrees, zij die aldus gestreden hebben en overwonnen. Daarom gaan deze mensen hier elke dag binnen en ze trekken dan met zich mee al de hunnen; zij die aan hen zijn toevertrouwd, ze zullen niet denken dat ze vergeten zijn, nee, met hen gaan ze allen naar binnen, snel als in een oogwenk, beeldloos, en namens de gehele christenheid.

In liefdeoefeningen gaan deze mensen vervolgens uit, om daarna weer binnen te gaan, inzwenkend stromen ze terug de minnelijke,

⁸ Cfr. Ef. 6,13-18

grondeloze afgrond in. Alles wat ze ontvangen hebben, dat dragen ze weer naar binnen en niets eisen ze voor zichzelf op; alles brengen ze in de grond, en geven het hem aan wie het toebehoort. Dit zijn waarlijk de zuilen waarop de christenheid rust. Kinderen, zou het zo zijn dat deze zuilen ons niet droegen, bezaten we ze niet, het zou slecht met ons aflopen, ja, weet dat.

En zo dan, lieve kinderen, houd steeds de schildknop van het heilige geloof stevig vast en sla van je af met het zwaard van Gods heilige woord, en wanneer jullie vallen en verslagen zijn, sta weer op, begin opnieuw, zevenenzeventig keren, ja, duizend keren, ja, vaker nog dan er woorden voor zijn, en volhard in de waarheid tot aan de eeuwigdurende dag van het heil.

Daartoe helpe ons God.

Amen.

Tweëntwintigste zondag na Drievuldigheid

ORO FRATRES UT CARITAS VESTRA MAGIS AC MAGIS
ABUNDES (Phlp 1,9)¹

76

De preek op de brief van Sint-Paulus voor de tweëntwintigste zondag spreekt over de grote vrucht van de liefde en hoe we uit liefde de tekortkomingen van onze naaste geduldig lijden en verdragen moeten en dat we gehoorzaam moeten zijn aan Gods wil in alle dingen waarheen onze begeerte ons voert.

1

Sint-Paulus zei: 'Broeders, dit vraag ik jullie, dat jullie liefde steeds maar groeien mag en overvloeiend worden'; en hij zei: 'God is mijn getuige, dit is wat ik voor jullie hoop, jullie in Jezus Christus gedenkend, vragend dat jullie liefde steeds maar groeien mag om dan over te vloeien in alle kennis en in de zinnen en zonder toorn ontdekkend wat het beste is in louteringen tot de dag dat Jezus Christus komt, en vervuld te zijn met gerechtigheid, door Jezus Christus en tot zijn lof en eer.'²

Bemerken we hier met welke grote vlijt en ernst Sint-Paulus zegt dat God zijn getuige was, toen hij de zijnen gedacht in zijn gebeden. Hadden we de liefde, het zou ons op wonderlijke wijze moeten aanzetten tot hetgeen Gods vrienden zo wonderlijk en vanuit de grond, van ons verlangen. De dingen die we doen willen we daarom goed doen, gehoor gevend aan hun verlangens, deze opvolgend als wilden we niets anders. Hij zei nu: 'Dit is mijn gebed, dat jullie liefde steeds groeien mag en overvloeiend

¹ Broeders, zo bid ik, moge jullie liefde steeds blijven groeien. (Fil. 1,9)

² Fil. 1,8-11

worden; dat een kleinere liefde tot een grotere liefde wordt om dan als volkomen liefde over te vloeien.'

Het edelste, het heerlijkste waarover men spreken kan, het is de liefde, niets nuttiger dan hierover leren. God eist grote geleerdheid noch diepzinnigheid noch krachtige oefeningen, hoewel men het doen van goede oefeningen nooit moet opgeven; de oefeningen echter ontvangen pas door de liefde hun waardigheid. God eist slechts liefde, want zij vormt de band van alle volmaaktheid, zoals Sint-Paulus³ zegt.

Grote geleerdheid en slimheid vindt men bij heidenen en joden, krachtige oefeningen bij rechtvaardigen als bij onrechtvaardigen, alleen de liefde is het die de boosaardigen scheidt van de goeden, want God is liefde, en zij die in de liefde wonen, zij wonen in God en God in hen.⁴ En daarom, meer dan van alle wetenschap, leer van de liefde, omdat God ons eerst op onzegbare wijze heeft liefgehad, laat ons hem ook liefhebben, zoals Sint-Augustinus gezegd heeft. Onze liefde verliest hierdoor niet de weg noch wordt ze kleiner, nee, ze groeit en gedijt, want met liefde wint men liefde; hoe meer men liefheeft, hoe meer men vermag lief te hebben en kan liefhebben.

2

De liefde richt zich op twee werken: een innerlijk werk en een uiterlijk werk. Het uiterlijk werk is gericht op de naaste, en het innerlijk werk voert zonder middel tot God. Wil deze liefde tot haar recht komen, dan heeft de mens daar kennis voor nodig; hierover zegt Sint-Paulus: 'dat jullie liefde groeien mag in alle kennis en in alle zinnen'; want we moeten ons niet tevreden stellen met wat goed is, nee, hij bedoelt te zeggen dat we moeten streven naar het allerbeste, om dan over te stromen in liefde. Kennis is de derde gave onder de zeven gaven en ze komt net

³ Kol. 3,14

⁴ 1 Joh. 4,16

voor de liefde, als een maagd is ze die een nobele vrouw dient en voor haar uit gaat.

De ware goddelijke liefde, die je innerlijk hoort te hebben, die moet je herkennen en bemerken aan de liefde die je voor je naaste hebt op een uitwendige wijze; want je kunt God niet liefhebben alvorens je bemerkt dat je je naaste liefhebt, zoals geschreven staat: 'hoe kun je God liefhebben, hij die door jou niet gezien wordt, zolang je je broeder niet liefhebt die je wel kunt zien?'⁵ Hierop rusten alle geboden en Gods verbond: 'Heb God en je naaste lief als jezelf.'⁶ Verheug je wanneer hij zich verheugt en lijdt met hem mee wanneer hij lijdt, doe het bij alles en wees één van hart en ziel, zoals het ten tijde van de apostelen was: 'ze bezaten alles gemeenschappelijk'⁷. Kun je het uitwendig niet tonen, omdat de mogelijkheden jou ontbreken, wees in liefde dan daartoe bereid, in je grond, in de waarheid, niet als een kalklaagje, maar in de loutere waarheid, in de toeneiging, in de liefde en in bereidwilligheid. Kun je niet veel voor hem doen, heb dan maar een minnelijk woord voor hem over, een woord dat komt uit een ware, goede grond.

3

Laat je liefde zich ook tonen aan mensen die de verkeerde weg gaan; verdraag op liefdevolle wijze hun gebreken in minnelijk geduld; vel daarover geen hard oordeel, maar duld vol barmhartigheid hun ondeugden die jou mogen treffen, het kan zijn dat ze niet voortkomen uit een habitus van slechtheid maar uit onvoorzichtigheid of traagheid, of misschien, zoals Sint-Gregorius zegt, uit een raadsbesluit van God, opdat de mens erdoor verdeemoedigd zal worden en zich aan zijn gebreken leert kennen. De mensen waarbij het niet voortkomt uit een habitus van ondeugd, maar uit de omstandigheden, deze mensen komen ervan terug en ze straffen zichzelf en bekennen schuld; de

⁵ 1 Joh. 4,20

⁶ Mat. 22,37-40; Deut. 6,5; Lev. 19,18

⁷ Cfr. Hand. 4,32

anderen echter volharden in hun gedrag en willen altijd gelijk hebben; ze laten niet af. Verdraag het liefdevol, van al deze mensen, en beproef hierin dan jezelf; val je uit en oordeel je snel en hard, zoals sommigen die zich meteen op de tekortkomingen van hun naasten richten, en doe je als zij die met hun hoofd door de muur willen gaan, dan vormt dit een zeker teken dat de goddelijke liefde in je aan het verkoelen is en verder verkoelen zal.

Kinderen, zie toe hoe je je gedraagt tegenover je naasten; kijk hoe je daar zit en de mantel over je hoofd slaat en wrevelig je naaste veroordeelt; bezie jezelf en oordeel dan over jezelf en zie waarmee je omgang hebt. Daar wordt ernstig gedwaald waar niemand de ander liefdevol uit de grond van zijn hart verduurt, niemand andermans zwakte verdraagt; die ander heeft misschien wel hoofdpijn of is onoplettend, of iets anders overvalt hem. Deze broederlijke liefde, ze moet overvloeien in alles wat je doet, en ze moet groeien en gedijen, en aan haar kun je dan afmeten die andere liefde, de liefde die inwaarts gekeerd is tot God, naar haar oorsprong; voor deze liefde heeft men kennis nodig, opdat haar tweevoudig werk goed geordend zal zijn, zowel het uitwendige als inwendige. Dat is het wat Paulus van ons verlangt, dat ze groeien zal en gedijen, want de ene liefde draagt de ander in zich en uit haar wordt ze geboren, wanneer ze door kennis geordend wordt.

4

Wil de mens God liefhebben, dan ziet hij, blikkend in zichzelf, dat hij zonder liefde is en zonder genade. God zou hij vanuit de grond van zijn hart moeten liefhebben, naar hem moest zijn verlangen uitgaan, en toch, in zichzelf treft hij dit niet aan. En vaak velst hij dan een vreselijk oordeel en jammert hij over zichzelf, en de mens verzinkt zich in de hel of het gruwelijke vagevuur, en dan herrijst in hem al het onheil dat hem ooit trof; en terecht gebeurt het, want de mens zal zich zelf veroordelen.

Maar wij, wat doen wij, arme wormpjes die hier nog kruipen in de aarde, door de as? Wanneer we dit bemerken, dan zeggen we:

'Barmhartige God, erbarm je over mij, verlos me en help me, geef me dit en geef me dat, en help me om zonder vagevuur in het hemelrijk te komen.' We verlangen iets wat slechts weinig heiligen ten deel is gevallen. En dat is goed zo, ik heb hiertegen geen bezwaar; maar wie de ware liefde zou hebben, die zou zich met zijn oordeel samen met al zijn tekortkomingen op minnelijke wijze verzinken in God, in zijn warme welwillendheid, ontdaan van alle eigenwil. Want ware, goddelijke liefde laat de mens zichzelf verloochenen samen met alle eigenwil; en daardoor werpt de mens zich hier voor de voeten van God en vraagt om het oordeel van de barmhartige God, opdat Gods gerechtigheid zich aan hem voltrekken mag en aan alle schepselen, en dat Gods wil zich in hem openbaren mag overeenkomstig zijn liefste wil, zoals hij het van eeuwigheid gewild heeft en met zijn eeuwige wil voorbeschikt heeft of het nog schikken zal, het zij in het vagevuur of hoe het hem behagen zal; wat, hoe of wanneer, hoe lang of snel ook, 'Heer, naar jouw wil.' En of de mens nu groot is of klein, dichtbij is of ver verwijderd, alles geschiede naar zijn wil; laat hij zich verheugen dat Gods gerechtigheid zich voltrekt aan zijn kleinheid, aan hem, onwaardige mens, zijn grootheid en hoogheid; heb lief, en de genade van een ander zal ook de jouwe zijn.

Kinderen, dat zou dan ware liefde zijn; o, wie zich toch zo bekeren kon in het uur van zijn dood, zodat hij zich aan Gods wil overgaf en daarin gevonden zou worden! Al had hij alle zonden begaan die heel de wereld ooit beging, zonder hindernis ging hij binnen. Maar niemand kan je dit geven dan God alleen; en zoals er in geen sterven zoveel zekerheid en goedheid is als in dit, zo is er geen leven dat zo edel of nuttig is als dat waarin men op deze wijze leeft: hierin zal de mens op wonderlijke wijze groeien, en onophoudelijk.

5

De liefde maakt dat we verzinken in de geliefde. Hier is er een tegenstrever, dat is de zonde; en zo zijn er meer tegenstrevers,

namelijk de grote, zware bekoringen die ons hier op vele manieren bezwaren, en van welke aard ze ook mogen zijn. Men moet dit als volgt begrijpen: de beproeving als beproeving is de inbraak van de tekortkoming, niet haar zal men zoeken en verkiezen, maar de pijniging die gelegen is in het weerstaan en het overwinnen ervan, haar moet de mens verkiezen, en zich in liefde dan buigen onder haar zware last. Wanneer God zou willen dat hij dit dulden moest tot aan de jongste dag, graag zou hij het willen ondergaan uit liefde voor God en hem tot eer. En alles wat men hiermee mocht verdienen, louteringen, zaligheid, zou het God behagen om het als loon te geven aan een heiden of een jood of aan een mens aan de overzijde van de zee, iemand die je nooit gezien hebt, gun het die mens uit de grond van je hart, ja, gun het hem overeenkomstig Gods wil als betrof het jezelf.

Nog een andere tegenstrever kent de liefde: men zoekt de aanraking van de geliefde, men wil hem kennen, hem smaken en genieten. Maar wanneer de mens dit allemaal bezat of bezitten kon over alles wat hij van God verlangt of maar verlangen kan, wanneer God het hem dan, zodra hij er bezit van nam, ontnemen zou om het aan zijn grootste vijand te geven, de grootste die hij op aarde maar hebben kon, dat hij het hem dan liefdevol gunt uit de grond van zijn hart.

Ja, ik hoorde een grote godsvriend, een uitzonderlijk heilige mens, zeggen: 'Ik kan en ik wil het niet anders; mijn naaste moet ik het hemelrijk meer toewensen, het eerder voor hem verlangen meer nog dan ik zelf er naar uitzie: dat is wat ik versta onder liefde.' Zo zijn er veel zaken waar de mens verlangend naar uitziet, en graag zou hij arm zijn, op velerlei manieren; laat af, wil niet zelf richting geven aan je leven, maar laat de liefde dit doen en verlaat wat het jouwe is, en doe het minnelijk en onthecht aan jezelf en in deemoed en in zuivere afgescheidenheid. En de liefde zal men zo bezitten dat ze uitstroomt in de kennis, opdat men haar niet slechts op een goede wijze zal bezitten maar op de allerbeste wijze, in haar goede beoefening. Want de vorst van deze wereld, overal heeft hij in deze tijd onkruid gezaaid tussen de rozen, en de

rozen worden daarom dikwijls door doornenstruiken verstikt of doorstoken. Kinderen, vlucht, wees hieraan niet gelijk, zonder je af, het zij in kloosters of daarbuiten, en geen sekten worden gevormd wanneer de godsvrienden zich anders gedragen dan de vrienden van de wereld.

Deze liefde, waarvan Sint-Paulus verlangt dat ze in ons overstroomt, die wordt op de wijze, zoals we nu besproken hebben, in de lagere krachten gevonden; en aldus worden aan de natuur veel zoete lekkernijen geschonken en de zoetheid van edele wijn uit Cyprus. Zo was het gesteld met de leerlingen van de Heer toen de Heer nog onder hen was; maar: 'expedit vobis, het is goed en nuttig voor jullie, dat ik jullie in deze wijze verlaat'⁸; want wilden ze hem op edele wijze ontvangen, langs deze wijze moesten ze hem dan loslaten.

6

Want weet, er is nog een andere liefde, verhevener is ze dan deze liefde, verheven als de hemel is boven de aarde; kinderen, in deze liefde, hierin werden de heilige apostelen later opgenomen. O, zij die deze liefde binnen konden gaan, ze zouden goed terecht gekomen zijn; in deze liefde is er niets dan een verloochenen, geen inbezitneming treft men er aan; niet in het bezitten, zoals de jongelingen haar voorheen bezaten, maar in het derven vindt men haar; hierbinnen is een niet-weten, een on-kennis, het gaat hoog boven elk verstand uit in een overwezenlijkheid, elke wijze te boven gaand.

Ach, wat doet het de arme natuur pijn, vaak spartelt ze dan als een kind dat men wegtrekt van de moederborst; de boosaardige natuur, met haar hoeken en gaten, ze wordt hier achtergelaten, want haar vermogen en werkzaamheid gaat het helemaal te boven, en zoveel wordt haar nu ontnomen, dat ze hier niet naar binnen kan kijken; ja, geen gedachte, geen begeerte, zelfs geen verlangen kan ze hier hebben. En niet eens deze armoede kan ze

⁸ Joh. 16,7

aan God opdragen, want gehecht is ze eraan in haar onwetendheid. Zichzelf moet ze hier opgeven in deze liefde en afsterven aan alle gerichtheid die ze bezat in die eerdere liefde, want God heeft zichzelf hier lief en zichzelf is hij hier tot voorwerp. Hierbinnen is slechts verloochening en overvorming en een verborgen, goddelijke duisternis, waarover Sint-Dionysius veel geschreven heeft. Hier wordt de arme natuur naar een andere weg geleid, naar een beproeving; en niet slechts inwendig, ook uitwendig is ze beroofd van alle houvast en troost; onttrokken worden haar de sacramenten vanwege Gods verordening.

Voorheen, voor ze deze weg ging, zou ik haar elke dag Gods heilige maal gegeven hebben, nu echter is het anders; een andere weg moet ze nu gaan, deze gaat boven haarzelf uit, daar zal de geest rusten in Gods Geest in een verborgen stilte, in het goddelijke Wezen. Daar schijnt het licht in de duisternis⁹, daar wordt het eenvuldige wezen gevonden met en in zichzelf, nergens anders. En geënid wordt dan alle menigvuldigheid. Dat dan is de dag van Jezus Christus waarover Sint-Paulus hier sprak, de dag waarop Jezus Christus voor het eerst als op de ware dag ontvangen wordt, met geheel de vrucht van zijn pijn en zijn dood, de heldere dag, de waarlijk loutere. Niet dat zijn pijn of zijn dood nog meer loutering brengen kon in hemzelf, maar wel in ons, dat wij hen hier zuiverder en edeler ontvangen; en niet langs de zinnen en in beelden, zoals wat ingebracht wordt door de zinnen en door de verbeeldingskracht gevormd, nee, zo niet, maar innerlijker en edeler, goddelijk en op meer verborgen wijze, niet als voorheen, in die eerste wijze.

Een voorbeeld zal dit duidelijker maken. Voor zijn dood liet onze Heer zich aanraken door Maria Magdalena, zijn voeten door haar wassen en drogen, en zijn hoofd door haar zalven¹⁰; maar nadat hij de onsterfelijkheid was ingegaan, wilde hij niet meer op deze wijze aangeraakt worden en zei: 'noli me tangere, wil me niet aanraken, nog niet ben ik onder jullie opgegaan tot mijn en jullie

⁹ Cfr. Joh. 1,5

¹⁰ Cfr. Mat. 26,6-13

Vader.¹¹ Op die eerste wijze, de laagste graad, liet hij zich wassen, drogen en zalven, op tastbare wijze; maar in de hogere graad niet op deze wijze, maar op de wijze waarin hij zich nu in de Vader bevindt. Opgestegen is hij met alles wat hij is. Dit zal men aantreffen op de ware dag, dan ontdekt men het minnespel, de omgang van de Zoon met de Vader en hoe zij samen in uitbloeiende liefde dan geesten de Heilige Geest. Hier is de ware dag, hier wordt de ware liefde geboren naar haar ware wijze en adel, en dit alles door Jezus Christus, zoals Sint-Gregorius het beschrijft: 'per dominum nostrum Jhesum Cristum.'

Hierover schreef een grote vader van onze orde eens aan het kapittel: 'Het licht van Jezus Christus, inwendig schijnt het in ons, helderder is het dan alle zonnen schijnen kunnen die het hemelgewelf verlichten; van binnen naar buiten gaat het, niet van buiten naar binnen.' Kinderen, een wonderlijk toenemen is hierin gelegen, elke maat gaat dit te boven, niet alleen elke dag, maar elk uur, elk ogenblik; laat de mens zichzelf ijverig waarnemen en laat hij ijverig hierin blikken. Dit is, lieve kinderen, wat de ware godsvrienden ons zo nadrukkelijk toewensen en wat Sint-Paulus voor ons hoopt: dat we in de liefde overvloeiend worden.

Dat ons dit allen ten deel mag vallen, daartoe helpe ons hij die de ware liefde is.

Amen.

¹¹ Joh. 20,17

Derde zondag in de advent

MISERUNT JUDAEI AB JEROSOLYMIS SACERDOTES ET LEVITAS
AD JOHANNEM, UT INTERROGARENT EUM: TU QUIS ES?
(Io 1,19)¹

77

De joden en de farizeeërs zonden afgezanten naar Johannes en deze vroegen hem wie hij was, of hij soms Elias was. Hij gaf antwoord, loochende niet, en zei: 'Non sum.' 'Ben je dan de Christus?' 'Non sum.' 'Of een andere profeet?' 'Non sum.'

1

Kinderen, dergelijke farizeeën treft men nog vaak, ze komen steeds maar aanlopen met onnutte vragen. Sommigen van hen vragen naar wereldse zaken, wat die mensen uitvoeren en wat die, welke verhalen de ronde doen in de steden en in de landen en bij de heren, en wat er tussen de mensen, zowel geestelijke als wereldlijke, allemaal gaande is, hoe het met deze is en met die, en blij zijn ze met elk nieuwtje. Foei! Een grote schande is zoiets voor geestelijke mensen. Een geestelijke mens moest zich schamen om er over te praten of om ze na te jagen, dergelijke nieuwtjes. Waarom zou hij zich moeten verdiepen in al die dingen die in de wereld gebeuren?

Anderen stellen hun vragen uit nieuwsgierigheid; ze willen graag veel weten, verheven zaken begrijpen, erover kunnen praten; het wordt zo niks met hen.

Een derde groep stelt iemand op de proef, ze willen weten wie ze voor zich hebben, ze gaan naar hem toe en ze vleien hem, zoals de

¹ De joden zonden vanuit Jeruzalem priesters en levieten naar Johannes, om hem te vragen: 'Wie ben jij?' (Joh. 1,19)

joden deden toen ze zeiden: 'Heer, we weten dat je oprecht bent.'² Zo gaan ze te werk. Treffen ze iemand die is als zij, dan is alles goed, en is dat niet het geval, dan deugt hij voor hen niet. Ze gaan naar anderen en bevragen hen, en zo gaan ze maar rond, en ze houden vast aan hun eigenwijze manieren, willen deze niet loslaten, men kan zingen of zeggen wat men wil.

De vierde groep heeft een goede manier van vragenstellen; hun hart en hun ziel dorsten naar niets anders dan naar Gods liefste wil; eten ze, slapen ze, werken ze, gaan ze, staan ze, steeds die vraag: 'Ach, hoe geraken we bij de allerliefste wil van onze geliefde God?'

2

De vijfde groep stelt geen vragen, het zijn volmaakte mensen, het vragen hebben ze achter zich gelaten. Maar waar vindt men hen? In deze mensen vindt men geen nieuwsgierigheid, want Augustinus en Aristoteles³ zeggen dat vragen komt door nieuwsgierigheid en bij hen treft men dit niet langer aan, want ze zijn doortrokken van de waarheid.

3

Deze afgezanten vroegen aan Johannes wie hij was. Wat gaf deze hemelvorst als antwoord, deze morgenster, de aardse engel Johannes? Hij zei: 'Non sum.' Hij bekende, loochende niet, en zei: 'Non sum.' Hij zei het niet zoals al die mensen die hun naam loochenen omdat heel hun doen en laten erop gericht is steeds hun naam te loochenen en te verbergen. 'Non sum' zeggen deze mensen, want ieder van hen wil iemand zijn of de schijn wekken iemand te zijn, het zij op geestelijk of op lichamelijk gebied.

Allerliefste kinderen, alleen hij die deze grond bereiken kan, alleen hij zou de naaste weg gegaan zijn, de kortste, de vlakste, de zekerste weg, de weg tot de hoogste, de naaste waarheid die men

² Mat. 22,16

³ Aristoteles, *Metafysica*, I,2, 982 b12; Augustinus, *De ord.* I,3 n.8

hier in de tijd maar bereiken kan. Niemand is hiervoor te oud of te zwak, te onkundig of te jong, te arm of te rijk. Deze weg heet: Non sum, ik ben niets.

Ach, welk onuitsprekelijk wezen ligt er in dit 'Non sum'! Ach, deze weg wil niemand gaan, hoe men het ook keert! God mag het me vergeven, ja, we 'zijn', en we willen en wilden steeds 'zijn', de één meer nog dan de ander. En zo zijn alle mensen gevangen en geketend, en niemand wil zich hiervan bevrijden; gemakkelijker voor hen tien werken te verrichten dan zich eenmaal grondig los te laten. Hiertoe is alle strijd, elk streven: de wereldse mensen, ze willen goed, vrienden en verwanten hebben, ze geven hun ziel, hun lichaam, om maar iets te zijn, om aanzien te hebben en rijk en hooggeacht en machtig te zijn. In welke mate geestelijk levende mensen hun doen en laten hierop richten, hoe ze hiervoor lijden en werken, dat beproeve ieder hier maar voor zichzelf. Kloosters en kluizen zijn gevuld met hen, iedereen wil maar iemand zijn of de schijn wekken iemand te zijn.

4

Lucifer, in de hemel verhief hij zich en hij wilde zijn. Dat was het wat hem omlaag trok, het allerdiepste in, in de grond van het niets, erger nog dan alle niets.⁴ Onze vader en moeder werden meegetrokken, het heerlijke paradijs werden ze uitgedreven, ons allen bracht het ellende en hard werken. Hieruit komt al het gejammer en al het geweeklaag voort dat men nu aantreft; hierdoor komt het dat we goddeloos zijn, zonder genade, zonder liefde en naakt zijn, ontdaan van alle deugd; hierdoor komt het dat we innerlijke noch uitwendige vrede kennen; alleen hieruit komen ze allemaal voort, onze tekortkomingen tegenover God en de mensen. Allemaal alleen maar omdat we iets willen zijn. Ach, dit niets-zijn, het gaf op elke wijze, overal en te midden van alle mensen volledige, ware, wezenlijke, eeuwige vrede; het zou het heerlijkste zijn, het zekerste en het edelste wat deze wereld maar

⁴ Cfr. Jes. 14, 12-15

hebben kon, maar niemand zoekt het, rijken niet, armen niet, jong noch oud!

5

We lezen in het evangelie volgens Lucas, over een rijk man, een farizeeër, onze Heer Jezus Christus had hij uitgenodigd in zijn huis.⁵ Een groot en goed werk was het, Christus samen met zijn leerlingen een maaltijd aan te bieden. Veel gasten waren er. Zijn bedoeling was goed, maar het ontbrak hem aan dit edele 'Non sum'. Toen kwam er een zondares, ze legde zich voor zijn voeten en in de grond van haar hart zei ze: 'Non sum.' Daardoor werd ze verheven boven alle hemelen, boven menig engelenkoor. Ootmoedig wierp ze zich voor Christus' voeten, en het was met innig hart dat ze zei: 'Non sum.' Uit deze grond groeide toen een eeuwig, immer blijvend 'ego sum'; Christus gaf haar alles waar haar verlangen naar uitging. De gastheer die aanzat, en hard aan het werken was om allen te voorzien van eten en van drinken, hij gaf haar niets, denkend, toen Christus zich tot haar wendde, dat ze zondares was. Ach, in hem heerste dat onzalige 'ego sum' en niet dat 'non sum'; hij dacht, dat hij het was waar alle aandacht naar uit moest gaan, hem moest men aanhoren, met hem moest men praten, niet met die vrouw.

Ach, lieve kinderen, hoe vaak treft men deze farizeeërs aan onder geestelijken en wereldlijken! De wereld is ervan vol, vol, vol, zwart en rood, grauw en blauw, zij die om hun goed, om hun verwanten, of hun kennis, of hun kundigheid, of hun verstand, of hun aalmoezen, of om hun uiterlijke schijn, of om soortgelijke dingen zichzelf heiliger wanen. Ze zijn van mening dat men hen vol hoogachting tegemoet dient te treden, en met hen dient te spreken en naar hun woorden moet luisteren, dat men omwille van hen iets doen moet, en altijd denken ze: 'Waarom zou men dat voor mij niet doen? Ik heb dit en dat voor hen gedaan. Ik ben die en die.' Ze zouden het maar niets vinden wanneer men hen niet hoger zou achten dan de anderen, die volgens hen deze zaken

⁵ Cfr. Luc. 7,36-50

niet bezitten. God helpe me, wie zijn ze, waar komen ze toch vandaan, hoe wagen ze te denken dat we dit voor hen zouden moeten doen en andere mensen moeten afwijzen? Zo deed de farizeeër het, die zich hoger achtte dan de tollenaar en hierdoor onrechtvaardig bleef, want hij meende iemand te zijn.⁶ En die arme tollenaar, die 'Non sum' zei, en die zich niets inbeelde en die zijn ogen teneer sloeg zeggend: 'Heer, erbarm je over mij, want ik ben niets, een zondaar ben ik, minder nog dan niets', hij was het die gerechtvaardigd naar huis ging. Gods edele mond zelf was het die sprak: 'Laat ieder zich hier voor hoeden, laat niemand zich verheffen boven een ander, niemand, wie dan ook.'⁷

6

Deze gelukzalige zondares die het huis van deze man binnenging, ze oefende zich daadwerkelijk door drie dingen. Ze keerde terug zoals ze zich afgekeerd had; en waar ze voorheen haar ogen naar de wereld gekeerd hield, nu overgoten ze Christus' voeten met hete tranen, en met haar haren droogde ze zijn voeten, boetend voor de wijze waarop ze hen in de wereld gebruikt had, haar lichaam wierp ze voor zijn voeten haar goed ruilde ze voor zalfolie. Het tweede wat ze deed: ze gaf zich helemaal over aan Christus. Het derde: haar hart was vol van pijn.

7

Kinderen, alle gelatenheid die niet door doen getoond wordt, die heeft voor mij geen enkele waarde; ze moet tot uitdrukking komen door de werken en in de waarheid, buiten de boosaardige natuur om, die meer dan duizend listen en uithoeken kent waarbinnen ze zich verborgen houdt. Wordt dat daaruit niet verwijderd, dan is het net alsof zich een duivel aan me toont gehuld in engelenkleren.⁸ Op het woord van deze mensen bouwt men als op een halm die als brug gebruikt wordt over de grote Rijn om iemand overheen te laten gaan, ja, net zo

⁶ Cfr. Luc. 18,9-14

⁷ Cfr. Luc. 18,14; 1 Kor. 10,12

⁸ Cfr. 2 Kor. 11,14

vertrouwenwekkend is het, is deze gelatenheid. Bedrieglijke gelatenheid is het.

En dan komen ze en zeggen: 'O, heer, spreek ons van de naaste waarheid!' Nee, het stuit me tegen de borst! Pilatus vroeg onze Heer Jezus Christus wat waarheid was, en Christus zweeg.⁹ Net zo min als men zeggen kan wat waarheid is, kan men zeggen wat God is. God is waarheid en zuiverheid en eenvuldigheid, één en hetzelfde zijn is het. Benadert men deze mensen met woorden of met werken dan deinzen ze meteen terug, en vaak bijten ze van zich af, en ze zijn verontwaardigd dat men zoiets deed, en men hoort hen klagen. En dan kan men goed zien hoe het gesteld is met de gelatenheid in hun woorden en werken; daar laat hun grond zich dan zien.

Kinderen, bedrieg jezelf toch niet! Niet mij brengen jullie schade toe wanneer jullie mij bedriegen, nee, jullie zijn het zelf die bedrogen achterblijven; de schade is voor jullie, niet voor mij. Niet het allerkleinste beetje twijfel is er bij mij, dat er vele duizenden zullen zijn, die zich als heilig en uitzonderlijk voordoen, die het leven geleid hebben van geestelijken hun leven lang, en die hun hoofd vaak gebogen hebben, en die, sterven ze, de ware gelatenheid niet hebben leren kennen, zelfs geen ogenblik lang. Een verstandig mens kan eronder lijden of hij kan er verwonderd over lachen of er de spot mee drijven, dat deze mensen zichzelf zo bedriegen. Maar weet in waarheid: zolang je nog een druppeltje bloed onverbruikt in je vlees en een beetje merg in je botten hebt, zolang je het niet verbruikt hebt omwille van de ware gelatenheid, verbeeld je dan maar niet een gelaten mens te zijn. En weet: zolang het je aan dat laatste beetje ware gelatenheid ontbreekt dat nodig is, zolang zal God oneindig van je verwijderd blijven, en de naaste en hoogste zaligheid zul je niet ervaren in de tijd noch in de eeuwigheid.

⁹ Cfr. Joh. 18,38; Mat. 27,14

8

Kinderen, het is noodzakelijk dat de graankorrel sterft, wil hij vrucht brengen; sterft hij echter, dan zal hij veel en grote vrucht voortbrengen.¹⁰ Kinderen, ook hier moet een sterven, een ontworden, een vernieten plaatsvinden, ook hier moet er zijn een 'Non sum'. Waarlijk, bij God, die de waarheid is, je komt er niet door het alleen te wensen of met slechts verlangens, noch alleen met bidden; mijn kind, verworven moet het worden, je zult er moeite voor moeten doen; wat niets kost, heeft ook geen waarde. Kon men iets verwerven door er slechts naar te verlangen, erom te bidden, het alleen maar te wensen, zonder moeite en zonder arbeid, zonder dat het pijn en bitterheid vroeg, het zou niet veel te betekenen hebben; echt, kind, zo iets bestaat niet. Sint-Augustinus zegt: 'God heeft je gemaakt buiten jezelf om, maar hij zal je nooit rechtvaardigen buiten jezelf om.'¹¹ Denk en geloof maar niet dat God voor jou een wonder voltrekken zal, alsof God in deze wintertijd voor ons een mooie roos zou laten openbloeien. Hij zou het wel kunnen, maar doen zal hij het niet, hij wil, dat het gebeurt zoals het hoort, in de maand mei; door rijp, door dauw, door al die omstandigheden en weersgesteldheden, die daartoe passend en geschikt gemaakt zijn.

Ach, kinderen, het is waarlijk een erbarmelijke, waarlijk een beklagenswaardige zaak, dat een geestelijke mens dertig, veertig jaren lang leeft en aldus vragend en klagend rondgaat en een volslagen leeg leven lijdt en tot op de dag van vandaag niet weet hoe het met hem gesteld is. Ach, mocht hij zich toch een jaar lang wijden aan dit sterven en ontworden, en de draad doorknippen! Want ach, wanneer de dood komt, en hij dit al die lange jaren nagelaten heeft, die tijd verloren heeft en verspild, welke ellende, welke onherstelbare schade zal zich daar dan tonen: het eeuwige achterblijven, het eeuwige ontbereren! Ach, groter is deze ellende dan men er hier in de tijd over spreken kan!

¹⁰ Cfr. Joh. 12,24

¹¹ Augustinus, *Serm.* 169, c. 11, n. 13

Een geestelijke mens, iemand die welgeordend leeft, hij zou zo moeten leven, zo vervuld van ijver en aanhoudende ernst, dat hij steeds vooruitgang boekt en het goede steeds meer verwerft; geen dag moest er nog zijn waarop hij niet zoveel vooruitgang zal bemerken dat hij nauwelijks nog zijn oude toestand waarnemen kan. Triest is het te zien, dat de wereldlijke mensen nietszeggende, vergankelijke dingen ijveriger najagen dan de uitverkorenen Gods het louter goede nastreven, het goede dat God heet en is. Een welgeordende, geestelijke mens moest zó ontdaan zijn van zijn wil, dat men aan hem slechts dit 'Non sum' kon waarnemen.

En dan al de mensen die allerlei zaken bedenken: ze willen een jaar lang op water en brood leven, of een tocht maken, en dan weer is het dit en dan weer dat. Ik zeg je wat de best begaanbare, kortste weg is: ga in je grond en onderzoek wat het is dat jou het meest hindert, jou het meest van al ophoudt, richt je daar op en werp die steen dan naar de bodem van de Rijn; want doe je dat niet: loop tot het einde van de wereld, doe alles wat maar kan, het zal je niet helpen. Dit is het mes dat het vlees van de botten snijdt: sterven aan de eigen wil en aan de begeertes. Veel mensen doden de natuur, maar de gebreken laten ze voortleven; zo wordt het niks.

Ach, kinderen, keer in tot jezelf en zie hoe ongelijk jullie zijn, hoe ver verwijderd van het minnelijke voorbeeld van onze Heer Jezus Christus, die meer moest loslaten en grondiger dan alles wat de mensen in de tijd ooit los hebben gelaten of ooit nog los zullen laten.

9

Deze vrouw nu, ze gaf zich over aan Christus alleen; als volgt moet men dit verstaan: zich aan God overgeven, dat is alles aan God overlaten. Veel mensen geven zich wel aan God over, maar ze willen zich niet aan de mensen overgeven; God mag hen terneer drukken, niet de mensen. Nee, men zal zich overgeven op de wijze zoals God het verlangt; en hij die je wil wijzen op je

'niets', ontvang hem vol dankbaarheid en liefde, want waarlijk, je wordt door hem herinnerd aan wat je bent: 'Non sum'.

Mogen wij allen nu in deze vernietiging opgaan, om zo dan in het goddelijke wezen te verzinken, daartoe helpe ons allen God.

Amen.

Feest van een belijder

VIGILATE QUIA NESCITIS HORAM QUANDO DOMINUS VESTER
VENTURUS SIT. (Mt 24, 42)¹

78

1

Deze woorden zeggen: 'Jullie moeten wakker zijn en waken, want jullie weten niet het uur waarop de Heer terugkeert² van de bruiloft'³. Want de vijand, onophoudelijk zet hij al zijn listen en behendigheid in om ons te verleiden en tot de eeuwige verderfenis te voeren; hij staat op de loer, zoekt het uur of het moment waarop onze aandacht verslapt en we een venstertje open laten staan van onze uitwendige zinnen en waarop we niet op onze hoede zijn, en meteen sluipt hij binnen en steelt ons al ons goed. Behoed daarom je vensters en houdt de wacht, opdat hij je huis niet ondermijnt zoals een dief dat doet. En daarom, met alle krachten en een verzameld gemoed, wees onophoudelijk waakzaam. Want zodra een mens vervuld raakt van hoogmoed, van zelfbehagen, van vermetelheid of eigenwilligheid, dan is de vijand ter plekke en snijdt hem de beurs af, de goed gevulde beurs die vol is van al zijn goede werken.

Kinderen, hoe vaak komen jullie hen tegen en zullen jullie hen nog tegenkomen, zij die grote werken en oefeningen verricht hebben, mensen van naam en faam, die, vervuld als ze waren van zelfbehagen, alles is weggesneden, zodat ze dankbaar mogen zijn dat ze onder grove, onontwikkelde en onervaren mensen, eenvoudige geburen, hun plaats gewezen krijgen. En veel van die,

¹ Weest waakzaam, want jullie weten niet het uur waarop jullie Heer komen zal.
(Mat. 24,42)

² Cfr. Mat. 24,42

³ Cfr. Luc. 12,36

arme, eenvoudige mensen, waar niemand iets om geeft, omdat hun uiterlijk of hun werken deemoedige ondergeschiktheid verraadt, ze zullen zo hoog boven hen uitstijgen, dat men nauwelijks nog zien kan waar ze zich bevinden. Daarom, waak met een wakker gemoed en met de ogen open, en jullie zullen de naakte waarheid zien, met onderscheid en zonder onderscheid. Waak in de gedachten, de woorden, de werken, in het doen en in het laten, in de werken van deugd, in het geduldig lijden, en neem daarbij jezelf ijverig waar, inwendig en uitwendig!

Kinderen, het gevaar dat jullie bedreigt, jullie kennen het niet. Het komt door de zwakke natuur en door onze eigen, grote, vreselijke tekortkomingen, dat we het grote alles overtreffende goed, dat we onophoudelijk van God mogen ontvangen, dat we dat verloochenen als was het onnuttig; en de mens die heldere, goddelijke ogen die ons tot in onze grond aanzien en ons in onze grond doorzien, dat hij die onzuiver tegemoet treedt, en hen een aanzicht toont dat niet ontdaan is van wat niet in de waarheid staat. Diep schamen moeten we ons, en streng zal hierover geoordeeld worden! Als geschreven staat dat de rechtvaardige ternauwernood gered zal worden, wat zal er dan van de arme zondaar terecht komen?⁴ Sint-Augustinus zei: 'Ach en wee aan alle gerechtigheid, wanneer God zijn barmhartigheid niet wil laten spreken in zijn oordeel!' En daarom: zouden jullie weten welk gevaar al diegenen lopen die in iets anders smaak vinden dan in God, jullie menselijke zinnen zouden het niet kunnen verdragen. De heilige Job zei: 'Heer, hoe klein heb je me laten zijn! Eerder dan ik mijn speeksel inslikken kan, zondig ik. O, behoeder van mensen, waarom toch heb je mij gemaakt jou onwaardig?'⁵

2

Het bovengenoemde evangelie zegt verder: 'Jullie moeten waken en jullie lendenen moeten omgord zijn en jullie zullen brandende fakkels in de handen houden, en zo dienen jullie dan te wachten

⁴ 1 Petr. 4,18; Spr. 11,31

⁵ Cfr. Job 7,19-20

op de Heer, totdat hij terugkeert van de bruiloft.⁶ Over deze waakzaamheid, daarover hebben jullie reeds gehoord. Nu moeten jullie nog acht slaan op drie punten. Het eerste: dat de lendenen omgord moeten zijn en gebonden als bij iemand die men een touw omdoet, zodat men hem voorttrekken kan en kan meevoeren tegen zijn wil, als een paard dat men optuigt om het weg te kunnen trekken wanneer het in een greppel dreigt te vallen. De lendenen, het zijn de verlangens van de zinnen: men moet ze binden en intomen, ze samen omgorden om ze nooit weer vrij te laten. Het tweede punt: in jullie handen moeten jullie brandende fakkels houden, dat zijn de werken van liefde. Kinderen, deze werken van de ware brandende liefde, de inwendige en de uitwendige, nooit moeten je handen hen verliezen, waar dan ook; vooral wanneer je onder elkaar bent, wees dan vol aandacht, zoveel je kunt. Het derde: wachtend op de Heer moeten jullie zijn, totdat hij terugkeert van de bruiloft. Zalig, ja zalig, de knechten die de Heer wakend aantreft bij zijn wederkeer. Hij zal hen aanstellen over alles wat hij bezit. Hij zal zich een schort omdoen en hen bedienen.⁷ Deze bruiloft waarvandaan de Heer komt, die vindt plaats in het allerinnerlijkst van de ziel, in haar grond, waar het edele beeld van God gevonden wordt. Hoe nabij de ziel daar aan God is en God aan haar, welke wonderlijke werken God daar werkt, welke vreugde God daar beleeft, hoeveel welbehagen, het gaat alle zinnen en elk verstand te boven, ook al heeft de mens hiervan geen weet en ervaart hij het niet.⁸

Maar de mensen in wie God zijn welbehagen heeft en met wie hij deze bruiloft viert, het zijn de mensen die hun hart en hun zinnen naar God hebben gekeerd, weg van de wereld en van alle schepselen, met een eeuwigdurend wilsbesluit om alleen voor hem te leven. De mensen echter die hun genoegens zoeken in de eigen dingen, dode of levende, en die dit willens en wetens doen, met hen heeft hij geen omgang.

⁶ Luc. 12,35-36

⁷ Cfr. Luc. 12,37-44

⁸ Cfr. Fil. 4,7

3

Deze wachtenden nu, ook de vijand bespiedt hen; laat de Heer lang op zich wachten, dan komt hij en reikt hun iets bekoorlijks aan, het zij inwendig het zij uitwendig, om hen aldus vast te houden. Lieve kind, besteed daar geen aandacht aan, maar blijf de wacht houden. Zalig de knechten die wachten, al weten ze niet wanneer hij komen zal, of het tijdens de eerste, de tweede, of tijdens de derde nachtwake zal zijn. Hij zal hen dan dienen, dat wil zeggen: hij zal hen bedienen en hun een voorsmaak schenken van de verborgen vreugde van de bruiloft, en sterken zal hij hen aldus, opdat de wacht voor hen niet te zwaar zal zijn. Hij bedient hen zo, dat ze de zoetheid van zijn liefde zullen smaken, opdat hun liefde daardoor gesterkt mag worden en ze volharden kunnen in het wachten.

4

Sint-Gregorius bespreekt nu het woord uit de psalm: 'Elongavi fugiens et mansi in solitudine, vluchtend heb ik me verwijderd, en in de eenzaamheid ben ik gebleven.'⁹ Wanneer de innerlijke mens aldus gewacht heeft – 'expectans expectavi, gewacht en nogmaals gewacht' – laat hij dan alles ontvluchten om te verblijven in de eenzaamheid. Deze eenzaamheid houdt in, dat de mens niet alleen de uitwendige menigvuldigheid achter zich gelaten heeft, maar ook de inwendige menigvuldigheid van de innerlijke vermogens, het zijn de voorstellingsvermogens met hun beelden, en de voorstellingsbeelden en gedachten, en dat de mens zich afkeert van alle beelden en alle vormen en in de eenzaamheid verblijft. En is dit dan doorstaan en heeft men het achter de rug, dan komt de Heer op wie men gewacht heeft, als in een flits komt hij¹⁰, en de Heer voert hem dan terstond boven alle dingen en het lange wachten wordt beloond. En dan buigt hij hem opnieuw naar omlaag, opdat hij zich in dit ervaren niet zal verheffen, en hij

⁹ Ps. 54,8

¹⁰ Cfr. Guillaume de Saint-Thierry, *Epistula ad fratres de Monte Dei*, nr. 268 (SC 223, pag. 358); Augustinus, *De Trinitate*, VIII,2,3

drukt hem ter neer. En hierover zei Jeremia: 'Heer, jij hebt me geplaatst voor het aanzicht van jouw handen, en deze dreiging heeft me vervuld met schrik.'¹¹

Wat wil dit zeggen? Wanneer de mens in deze innerlijke rust geraakt, binnen in zichzelf, dan komt God met deze dreiging en vervult hem met schrik, het is alsof hij hem met beide vuisten bedreigt. De ene vuist waar hij mee dreigt, dat is een duisternis, die hem inwendig omgeeft op een lange, vreeswekkende weg, onwetend gaat hij en zonder bezit. Daarbij komt nog dat hem alle onheil overvalt, elke zonde, bekoring, hovaardij, onkuisheid, geloofstwijfel, ja, al die beproevingen, waarvan hij dacht dat hij er allang vanaf was en dat hij ze overwonnen had. Daarvan schrikt hij hevig en het is als een bedreiging. De andere vuist waar hij mee dreigt, dat is dat God hem het vreselijke oordeel voor ogen houdt. En hierbij kan zich de mens geen andere plaats voorstellen dan de diepste bodem van de eeuwige hel. En deze twee vuisten, ze bezwaren de mens op verbazingwekkend wijze; en door al dit dreigen wil God al die dingen helemaal uitbannen uit de slechte, vergiftigde grond van de hoogmoed.

Kinderen, zij die deze vuisten echt voor ogen houden, in hen worden alle begeertes geblust, meer nog dan door al de uiterlijke oefeningen die je in vele jaren zult kunnen volbrengen. Wanneer de mens zich dan helemaal in de eenzaamheid begeven heeft, zoals de profeet deed, en hij daar wonen blijft en wanneer alle stormen in hem gestild zijn, tot rust gekomen alle gedachten, alle beelden en vormen, dan komt God en de heilige engel en ze wekken in hem, plotseling en in een oogwenk, de daadkrachtige liefde, die gelegen is in het innerlijk van de mens, of ze herinneren hem aan iets dat hem toevertrouwd werd, ten behoeve van de heilige christenheid, of de overledenen of de levenden. In een flits schiet hem dit te binnen. En dan is het alsof onze Heer zeggen wil: 'Zeg me maar niets meer; ik weet wat je wilt, ik ken je verlangens';

¹¹ Cfr. Jer. 15,17

en hij vervult wat je verlangt. Dit gebeurt, in de geest wachtend op de wijze van de ware aanbidders.

Maar ook de vijand komt hierheen, spiedend of hij iets van zijn gading vinden kan, boze gedachten roept hij op, werpt ze naar binnen en houdt ze de mens voor ogen. Laat de mens hierop geen acht slaan, hij moet ze voorbij laten stromen, zijn liefde en verlangen er niet naar laten uitgaan: dan zal hij weg gaan, vol schande en met lege handen. En de mens wordt bijzonder goed door deze aanvallen toebereid.

5

In sommige landen treft men mensen aan die een valse ledigheid koesteren en elke werkdadigheid afwijzen, inwendig behoeden ze zich voor goede gedachten, en ze zeggen de vrede gevonden te hebben, en ze willen ook geen deugdoefeningen verrichten want daar staan ze nu boven. Een duiveltje zit naast hen, het veroordeelt alles wat de innerlijke of uiterlijk rust dreigt te verstoren in hun gedachten of op welke wijze ook. Die rust wil hij voor hen behouden, om hen hierna dan met zich mee te voeren de eeuwige onvrede in, zijn hel in; want daarom bewaart hij in hen deze valse vrede.

6

Dit is niet de wijze van de rechtvaardigen: zij oefenen zich inwendig en uitwendig, geduldig gaan ze alle wegen waarlangs de Heer hen leidt: door beproevingen, door duisternis, en zonder voor te geven dat ze de vrede gevonden hebben; maar helemaal zonder vrede zijn ze niet, want een smal pad gaan ze, tussen vrede en onvrede in, tussen hoop en overdreven vrees en tussen zekerheid en twijfel. En wanneer in hen de ware vrede en de vrijheid van geest daagt, of zekerheid, dan werpen ze dit meteen terug, de grond in, zonder zich te hechten.

Kinderen, de mensen die deze smalle weg zullen gaan, ze moeten er op de eerste plaats op toezien dat ze stevig staan en

vasthoudend gaan in de voetstappen van Onze Lieve Heer Jezus Christus. Hoe steviger en vasthoudender hij zo gaan zal, des te gelouterder hij worden zal. Dan ontspannen zich die dreigende vuisten en ze veranderen in goedaardige, in minnelijke handen; en onze Heer neemt hen dan zo teder in zijn vaderlijke armen en hij leidt hen naar omhoog, ver boven alle dingen uit. En dan wordt de mens ontdaan van alle schepselijke dingen, en verdriet maakt zich dan van hem meester wanneer iets niet louter God is. Nu laat de Heer hem dan de zware, duistere wegen zien en de smalle paden waarover hij gegaan is; en niemand zal hem nog kwaad kunnen doen, en alle ellende wordt hem daar vergolden.

Maar dit geldt waarlijk niet voor de vrije geesten, die met hun valse vrijheid pronken en ook met hun valse ledigheid, en die prat gaan op een valse vorm van vrijheid, en ook zij die vasthouden aan hun eigen manieren en opvattingen, misschien wel veertig jaren lang of nog langer, en grote werken verricht hebben. Zij allen, ze wilden deze smalle weg niet gaan.

7

Binnen een grote kloostergemeenschap zijn er misschien maar één of twee mensen te vinden die deze weg gaan willen. En allen die er leven, ze moeten deze mensen helpen en hen hiertoe voorbereiden. Ja, wellicht behandelt men hen ruw, of benadert hen met harde woorden.

Lieve kind, je moet het dulden, en ontglipt je een hard antwoord en een zuur woord, keer dan meteen in tot jezelf en beken je tekortkoming en heb spijt. Lieve kind, zwijg stil en ontvang het als door God gegeven, opdat je jezelf daaraan kunt kennen. Want had je hier veel geduld getoond, je zou er misschien hoogmoedig van geworden zijn. Verdeemoedig je daarom en ga zo dan vooruit; het zal je allemaal voorbereiden, of het nu krom is of recht, alles komt jou ten goede, wanneer je er maar acht op slaat vol wakkere ijver.

Wie dan op deze wijze wachten op de Heer, hun ogen geopend, zoals bij Sint-Augustinus wiens feest we vandaag vieren, de Heer

zal hen bedienen en hij zal ook hen in de vreugde laten delen
zoals hij dat bij hem deed.

Dat ons allen dit ten deel mag vallen, daartoe helpe ons God.

Amen.

Opname in de orde

DILECTUS MEUS LOQUITUR MICH:

'SURGE PROPERA AMICA MEA ET VENI'. (Ct 2,10) ¹

79

De preek op het woord van de bruid in het boek van de liefde, spreekt over meerdere kenmerken die een bruid moet bezitten wil in haar de goddelijke vrede blijven wonen, om aldus te zegevieren over de drie tegenstanders: de wereld, de boze geest en haar eigen vlees.

1

Zo spreekt de bruid in het boek van de liefde: 'Mijn geliefde zei tegen mij: sta op, mijn vriendin, haast je en kom.'

Wie dan een uitverkoren vriendin van onze Heer wil zijn en wil weten of ze een uitverkoren bruid van onze Heer is, laat haar dan onderzoeken of ze de volgende kenmerken bezit; en bezit ze die, dan is er geen twijfel dat ze inderdaad een uitverkoren bruid is.

Het eerste kenmerk is, dat ze zich samen met onze Heer in een zodanige vrede begeven heeft dat geen schepsel haar verstoren kan in haar inwendigheid. Hiervan zei de profeet: 'In de vrede is zijn woonstede.'² Een uitverkoren bruid van onze Heer zal zich zo opstellen dat ze vrede kan hebben in alles: wie gaat, die gaat, wie blijft, die blijft, steeds zal de goddelijke vrede in haar innerlijk blijven wonen, zodat ze alles in en door hem op zich zal kunnen nemen.

¹ Mijn geliefde zegt me: 'Sta op, haast je mijn liefste, en kom.' (Hoogl. 2,10)

² Ps. 75,3

Nu zou je kunnen vragen wie het is waarmee je in vrede moet wonen. Drie tegenstanders zijn het tegenover wie je de vrede bewaren moet: de wereld, de vijand en je eigen vlees.

2

Hoe dan te staan tegenover de wereld? Geef geen aandacht aan wat de wereld met je mag doen, laat haar nemen, laat haar geven; bereiken kun je dit door volmaakt geduld.

Het tweede: de vrede bewaren tegenover de vijand. De mens zal hier nauwelijks toe in staat zijn, want steeds zal de vijand hem weer aanvallen, steeds komt hij met iets nieuws, en al zijn werken, al zijn doen en laten, alles is erop gericht om de mens te hinderen. De vurige stralen van de vijand weert de mens met niets zo volmaakt af als met het innige, aandachtige gebed; het verzwakt en verjaagt hem en hij vlucht weg met al zijn listen; en daarom, wanneer de mens die vurige pijlen gewaar wordt die vandaar op hem af suizen, en die hem zijn geestelijke vrede willen ontnemen, laat hij zich dan meteen krachtig wenden tot het innerlijke gebed en geen acht slaan op de hindernissen, niets zal onaangenamer zijn voor de vijand; en zo wordt hij verlost van al die hindernissen. Van Sint-Bartolomeus wordt gezegd, dat toen hij bad, dat toen de duivel uitriep: 'Ach, verbranden doe je me met je gebed, en met je vurige banden heb je me gebonden!'

3

Het derde: heb ook vrede met jezelf. Maar hoe? Je lichaam zul je onderwerpen aan je geest, bij alles, en zodanig dat je het in je macht hebt bij alles, opdat je er geen hinder van ondervindt op de wegen die God je wilt laten gaan. De heiligen deden het zo, waarbij ze hun lichaam steeds de baas waren, en ze hadden het zo gevormd, dat wanneer de geest iets nastreefde het lichaam naar

voren sprong, alsof het wilde zeggen: 'ik wil daar eerder zijn dan jij'.³

Drie dingen⁴ zijn het waardoor de mens zijn lichaam de baas worden. Het eerste is, dat je je lichaam voedsel onthoudt, en drinken en slaap en elke vorm van gemak, en bemerk je dat het kwaad wil, houd het dan in het gareel door scherpe discipline.

Het tweede: weerstreef de dorst naar het wereldse en alle wereldse dingen en zorgen. Laat de doden de doden begraven⁵, maar jij, volg jij God. Vrienden, ze sterven, ze gaan, ze komen, eer en rijkdom valt hen ten deel; ben je daarover dan bedroefd of verheugd, dan ben je er nog niet. Een heilige zei: 'Over wie je opgetogen bent, over wie bedroefd, met hem zul je geoordeeld worden.'⁶ Sint-Paulus zegt: 'Beschouw jezelf als dood voor de wereld.'⁷ Een dode raakt het niet of je hem nu looft of uitscheldt, of je geeft of neemt; een dode of een stervende mens, die geeft niet om goud of edelstenen, om eer, vreugde of vrienden of troost nog geen haar geeft hij hiervoor. Doe als een van de vaders⁸, in het woud verbleef hij; zijn lijfelijke broer bezocht hem, en zei: 'Liefste broer, ik zit in grote moeilijkheden, mijn kar die volgeladen is met erg waardevolle zaken is in het water gevallen: help me om hem er weer uit te trekken!' Huilend en jankend bad hij hem het te doen. Toen zei hij: 'Vraag het toch aan hem die daar woont: waarom stoor je mij hiermee?' Toen zei hij: Die broer is al tien jaar dood!' Toen zij deze: 'Ik ben twintig jaar geleden gestorven', en hij liet hem gaan, zonder verdere bekommernis.

Het derde is, dat je een gemoed hebt dat op God gericht is en altijd in Gods nabijheid verkeert. Waarlijk, zoek je de schepper van alle schepselen, laat de schepselen dan los; het zal niet gaan

³ Cfr. de legende van Sint-Franciscus, in: Bonaventura, *Legenda Maior Sancti Francisci*, cap. 14,1

⁴ De preek noemt niet drie, maar vier dingen.

⁵ Mat. 8,22

⁶ Cfr. Johannes Cassianus, *Collationes*, 24, Hfdst 11

⁷ Cfr. Rom. 6,2-9

⁸ Cfr. Voor de legende van Abba Apollos, zie: Johannes Cassianus, *Collationes*, 24, Hfdst. 9

wanneer je ziel van hen niet ontdaan is en ontbloot. Hoe minder van de schepselen, hoe meer van God; het één gaat niet zonder het ander. Sint-Augustinus heeft gezegd: 'Al te hebzuchtig is de mens die aan God niet genoeg heeft; kun je iets verlangen wat je in hem niet vinden kunt?'⁹ Bedenk: wat één enkel hart uitdenken kan, het duizendvoudige hiervan vind je bij hem; verlang je naar liefde of trouw, naar waarheid of troost, of naar aanhoudende nabijheid, bij hem is het allemaal te vinden, elke maat gaat het te boven en op elke manier; verlang je schoonheid, de schoonste is hij; verlang je rijkdom, de rijkste is hij; verlang je macht, de machtigste is hij; wat je hart ook verlangen mag, het duizendvoudige hiervan vindt men bij hem. Dit vind je allemaal bij het enkelvoudigste, het beste goed, dat God is. Ban ze daarom uit, en verjaag ze, al de schepselen samen met al hun troost. Zeg: 'Ga weg van mij, je bent niet degene die ik zoek, niet degene waarnaar ik verlang en die ik liefheb.' Of het eer betreft of rijkdom, blijdschap of vriendschap, zeg: 'Ga weg, wegwezen jij; laat me met rust, laat los, om jou bekommer ik me niet.'

4

Hoe komt het dat God voor jou een vreemde blijft en dat zijn minnelijke nabijheid jou zo vaak ontvalt? Geen andere oorzaak dan je gemoed dat niet vrij is en ledig, want bekommerd is het om schepselen en gevuld met hun beelden. Hierover zei Sint-Bernardus: 'Contemplacio is niets anders dan God aanhangen, alle tijdelijke dingen vergetend.'¹⁰ En Sint-Augustinus zei hierover: 'Wie vrij is van aardse gedachten, zal zich binden aan de dingen van God', en ook zei hij: 'O, goede Jezus, mijn ziel heeft een onuitsprekelijk verlangen naar jouw liefde.' Ik bid je, dat ik weggevoerd mag worden tot de beschouwing en tot jouw kruis, tot de allerheiligste zoetheid van jouw mensheid, opdat ik weerstaan kan de ijdelheid en de bekoringen van de wereld. Ik verlang ernaar meegevoerd te worden naar de hemel om te schouwen dan de geheimen van Gods sacramenten, en om te

⁹ Cfr. Augustinus, *Pr. 105* (preek op Luc. 11, 5-13)

¹⁰ Cfr. Bernardus: *De Consideratione*, 2,2,5

groeien in de dingen van de geest, en dat ik gevoerd word tot het schouwen van jouw goddelijke Drievuldigheid, dat ik in al mijn werken zal herkennen jouw goddelijke wil en ingesloten wordt in jouw band. En zou het zo zijn dat ik op de eerste trede en soms op die tweede trede geplaatst word, laat me dan niet aarzelen om weer op te gaan, en wanneer ik dan die aardse dingen zie en hoor, dat ik er dan geen acht op sla en ik afsterven zal aan deze dingen en zal leven naar jou alleen.

Eén ding moet je weten: zou je vrij zijn van de schepselijke beelden, je zou God onafgebroken bezitten; hij kan zich niet afkerig houden, in de hemel noch in dit aardrijk, hij moet bij je binnenkomen; ja, zelfs al zou hij zich iets anders voorgenomen hebben, hij moest het herroepen en bij jou dan binnengaan om jouw ziel te vullen zo hij deze ledig trof. Maar hoe je het ook draait of keert, zolang er schepselen in je zijn, zolang zul je van God leeg zijn en hem moeten ontberen. Ontzeg je hem een beetje van het jouwe, zonder twijfel zal hij jou dan een onmetelijk deel ontzeggen van de onmetelijkheid die hij zelf is. Het verhaal gaat van een mooie lelieblanke vrouw, ze baarde een kind dat zo zwart bleek als een Moor; bij meester Albertus beklagde men zich om dit grote leed; toen vond hij een beeltenis van een Moor, de vrouw had hier naar gekeken, en hij zei: 'Vrouw, ik heb de vader van uw kind gevonden'¹¹, en hij zette zijn opvatting kracht bij door een hen tegenover een sperwer te plaatsen; door dit aanzicht werden alle jongen van die hen als waren het sperwers. Net zo wordt uit goddelijke beelden goddelijks geboren, en uit schepselijke beelden iets schepselijks.

Het vierde is: je moet je natuurlijke zinnen getemd hebben en hen altijd de baas blijven; zien zul je en niet-zien, je ogen noch je oren zul je openen voor welke onbenulligheden ook, je mond slechts openen voor nuttige zaken, je handen, je voeten, geheel je handelen zul je in bedwang houden, in de hand houden en veilig bewaken, opdat niets naar binnen kan dringen, en niets naar

¹¹ Cfr. Albertus Magnus, *In de animalibus*, XXII, tract. 1, cap. 3. Het verschijnsel staat bekend onder "verzien".

buiten zal treden wat niet geheel en al goddelijk is. Sint-Augustinus zei: 'Sterven zullen we en niet-sterven, onze natuur dienen we krachtig te onderdrukken evenals onze zinnen; heeft God ons in zijn macht, dan, ongetwijfeld, dan zullen we ook macht krijgen over onszelf.'

Dat ons dit ten deel mag vallen, dat geve ons God.

Amen.

Over de juiste invulling van de dag

REVELA DOMINO VIAM TUAM (Ps 36,5)¹

80

1

Dit schrijft de profeet in het psalmenboek: 'Openbaar je weg aan de Heer; hoop op hem en hij zal het volvoeren.'² Laat de mens acht slaan op dit woord; want alles wat men nodig heeft om een goddelijk leven te leiden, een weg daartoe wordt hier gevonden voor hem die weet te zoeken. 'Openbaar je weg aan de Heer; hoop op hem en hij zal het volvoeren.'

Kinderen, nu wil ik jullie iets zeggen over het wat en het hoe van de oefeningen die nodig zijn, uitwendig en inwendig, in de geest en de natuur. Wanneer men goede wijn heeft, moet men ook een passend vat hebben waarin men de wijn bewaart; vergelijk het met een goede, welgeordende natuur: zij geeft goede, welgeordende grond, werken en oefeningen.

Deze oefeningen, ze bestaan uit vasten, waken en zwijgen. Welke dan is de juiste manier om te vasten? Die moet zo zijn, dat de zusters die daartoe in staat zijn zonder hun natuur geweld aan te doen, de regels voor het vasten opvolgen; ik dring daar niet op aan. Dit dan is de juiste manier voor jullie: 's morgens moeten jullie eten naar behoefte – hoe goed het voedsel zijn moet om noodzakelijk en nuttig voor de natuur te zijn, dat laat ik over aan eigen goeddunken – en eet 's avond weinig; dat is goed voor de geest en de natuur.

¹ Openbaar je weg aan de Heer (Ps. 36,5)

² Ps. 36,5

Vervolgens moet men 's avonds op tijd naar bed gaan, meteen na de complete, opdat men te middernacht des te frisser zal zijn en zich zo des te wakkerder tot God kan wenden. En kun je 's avonds niet slapen, wees dan toch tevreden en richt je op wat je na de metten van plan was te doen.

Leer bij alles tevreden te blijven, wat het ook zijn mag. Blijf na de metten in het koor voor de duur van een gezongen mis, en sla dan vooral acht op je hart en je grond; wanneer het hoofd dan vermoeid raakt en de natuur zwaar, ga naar je cel, daar waar je natuur het minst gehinderd wordt, ga in of op bed liggen, en keer helemaal in tot jezelf; daar in de cel dan zal het beter gaan. Want wanneer de natuur onrustig is en ook wanneer ze gekweld wordt, dan wordt ze grof en verstrooid en zal de slaap van een mens des te dieper en grover zijn.

2

Wanneer de mens daar dan zijn rust gevonden heeft, laat hij dan dit vers voor ogen nemen: 'Revela domino viam tuam et spera in eo, et ipse faciet', oftewel: 'Openbaar je weg aan de Heer; hoop op hem en hij zal het volvoeren.' Wat wil dat nu zeggen, dat jij je weg aan onze Heer moet openbaren, hem voor wie alles open is en gekend? Dat is, dat je jouw weg moet blootleggen voor jezelf en dat je moet inzien welke je weg is. De eerste stap wordt gezet door het inzien en waarlijk en diepgaand erkennen van je tekortkomingen. Dit is voor alle uitverkoren vrienden van God de eerste stap. En de tekortkomingen, welke dan ook, men zal daarover voor God minnelijk klagen, en elke genade, elke deugd, alles waar jouw verlangen naar uitgaat, leg het bloot voor hem, als voor je enige, je allerliefste vriend en toon hem al de dingen die je verscheuren, klaag daarover bij hem, alsook over je tekortkomingen, en vestig al je vertrouwen op hem. 'Et ipse faciet, en hij zal het vast en zeker volvoeren.'

Schenk hém alleen je geloof! Zouden er twee mensen zijn die onze Heer om iets zouden bidden, en de één zou om iets groots bidden, iets dat ogenschijnlijk onmogelijk was, en daarbij al zijn

vertrouwen vestigen op onze Heer, en die andere mens zou om iets kleins en onbelangrijks bidden maar zonder hem al zijn vertrouwen te geven: hij die om dat onmogelijke ding bad, hij zou vanwege zijn grote vertrouwen meer en eerder verhoord worden dan die ander die om dat kleine ding bad. Voor wie gelooft, zegt Christus, voor hem is alles mogelijk.³ Geloven, dat is: vertrouwen op God. Hij zal het zeker volvoeren; God en de profeten, ze liegen niet. Vertrouw op hem: en zoals niemand hem ooit te veel lief kan hebben, zo is er ook niemand die te veel op hem kan vertrouwen. Wat je tegen mij of welke leraar ook of tegen goede vrienden wil zeggen of verzuchten, verzucht het allemaal tegenover hem, en leg het voor zijn voeten! 'En hij zal het volvoeren'. Honderdduizend maal groter is zijn verlangen om dit te doen, dan jouw verlangen groot is om het te ontvangen. Duizenden maal groter zijn verlangen om te geven, dan het verlangen van de mens om te ontvangen. Zou je willen dat je zonden je vergeven worden en wil je genade ontvangen, vertrouw op hem alleen, en doe het met een oprecht vertrouwen, en wil hierbij geen verkeerd leven leiden. Zo worden de deugden verworven en gaan de ondeugden verloren. Wanneer een mens zich nu op de eerdergenoemde wijze inkeert, maar van onze Heer geen bijzondere gaven ontvangt, laat hij zich dan wenden, in Gods naam, tot oefeningen die hem vertrouwd zijn, welke het ook zijn mogen, tot oefeningen waar hij zich het meest toe aangetrokken voelt, oefeningen die gericht zijn op het leven van onze Heer, zijn lijden of zijn wonden. En laat het allemaal zonder zelfzucht zijn; en wanneer God hem dan inwaarts trekken wil, laat hij hem dan meteen volgen. Trekt God hem dieper inwaarts, laat hij dan niet met de zintuiglijke vermogens proberen te achterhalen wat of hoe dit alles is; hij moet het eenvoudig aan God overlaten en het aan hem opdragen. Hij zal het volvoeren; hoop slechts. Komt het verlangen in je op om voor iemand te bidden, of richten de gedachten zich op je tekortkomingen, biedt het hem in alle eenvoud aan. 'Spera in eo', en hij zal het volvoeren.

³ Mar. 9,23

3

Laat nooit zwaarmoedigheid in je toe, want ze houdt je af van al het goede. Bemerkt je nu dat God je inwaarts trekken wil, laat dan alles vallen, volg eenvoudig God en laat al je voorstellingsbeelden los. Valt je iets in, laat het gaan, zelfs goddelijke verlichtingen. Eis niets voor je zinnen op; en lukt het allemaal niet, draag het aan hem op; hij zal het volvoeren. Wanneer het dan ochtend wordt, dan komt de slaap. Kinderen, gesterkt wordt hierdoor de natuur: de natuur en het verstand worden gelouterd, en de hersens worden gesterkt en de mens wordt doorheen de dag vreedzamer en vriendelijker en kalmer door de inwendige oefening, waarlangs hij zich met God verenigd heeft. Hierdoor worden al zijn werken welgeordend, en als een mens zich goed voorbereid heeft op zijn werken en bouwt hij op deugden, wanneer hij ze dan ten uitvoer brengt, zullen deze werken deugdelijk zijn en van God vervuld.

Lieve kind, slaap je of knikkebol je wat tijdens je inkeer, zonder het te willen, het komt wel goed. Vaak is een inkeer tijdens het sluimeren beter dan veel wakkere, uitwendige, zintuiglijke oefening. Herneem steeds met: 'Sursum corda!'; nooit zul je zo vaak tot God geraken. Wend inwendig je grond tot hem, en zeg met de profeet: 'Exquisivit te facies mea; faciem tuam requiram; Heer, mijn aangezicht zoekt het jouwe; wend je aangezicht niet van me af'.⁴ Onbedekt keer dan je aangezicht, je grond naar het goddelijk aangezicht. Wanneer het inwendig ongenoemde zich God inwendig aanbiedt, dan toont zich daarna of daarmee alles wat in de mens een naam draagt en antwoordt hetgeen in God is. Als antwoord zal het ongenoemde en niet-gekende tezamen met al hetgeen in God een naam draagt, zich aanbieden aan de mens in de grond. Behulpzaam is het dan wanneer de uiterlijke mens in rust verkeerd en zit en zwijgt en dat niets hem van buitenaf stoort, ook zijn lichaam niet. Lieve kinderen, voor deze rust zal God jullie het hemelrijk geven en zichzelf.

⁴ Ps. 26,8-9

4

Nemen we nu het volgende vers: 'Et deducet quasi lumen justiciam tuam, als het rijzende licht zal hij verlichten jouw gerechtigheid.'⁵ Waaruit bestaat onze gerechtigheid? Die bestaat uit het kennen van onszelf. Sint-Bernardus zegt: 'De hoogste en beste kennis, die ons God het meest nabij brengt, dat is dat we onszelf kennen.' Kinderen, als een licht zal hij jullie gerechtigheid verlichten. Jullie gerechtigheid wordt op waardige wijze geleid in het betrachten van de orderegel en vooral in jullie zwijgen. Streef dit ijverig na, altijd en overal, zoals het jullie opgedragen is. Dit vraag ik van jullie, in Gods naam, dat jullie je hier altijd aan zullen houden; en zonder je af van de mensen, en vooral, houd je verre van allen die niet streven en zoeken naar datgene waar jullie verlangen naar uitgaat, wie of wat ze ook mogen zijn; zorg dat je met hen niet veel praat, houd het bij een vriendelijk 'ja' en 'nee'. Wordt dit afgekeurd, laat ze maar, tenzij ze jullie volgen willen naar God. Ik vraag van jullie en raad jullie aan niemand van buiten in jullie innerlijk binnen te laten, niemand van wie de grond jullie niet bekend is; houd je verre van de mensen, wanneer jullie niet willen verdwalen. Veel hebben jullie gehoord, veel is er geschreven, daarin is voldoende te vinden. Blijf bij jezelf en wend je niet tot hen die in grootse woorden spreken. Blijf bij je innerlijke mens.

5

Het volgende vers zegt: 'et judicium tuum tamquam meridiem, en je oordeel zal zijn als de middag.'⁶ Welk oordeel is het, dat op deze wijze verlicht moet worden? Het is dát waarmee je over jezelf oordeelt. Paulus zegt: 'Oordelen we onszelf, dan worden we niet geoordeeld.'⁷ Een mens die goed zou inzien hoe verheven, edel en rein hij was in zijn ongeschapenheid, en hoe klein en ongelijk hieraan hij nu is in zijn geschapenheid, hij zou een

⁵ Ps. 36,6

⁶ Ps. 36,6

⁷ Cfr. 1 Kor. 11,31; Rom. 2,1-2

oordeel over zichzelf uitspreken en tot een diep besef van zijn kleinheid komen. Zou hij tot niets worden, hij werd het graag; want een niet te begrijpen oordeel ontstaat uit dit besef. Wanneer de mens zich onderwerpt aan dit onmetelijke oordeel, dan wordt zijn oordeel als de middag.

Het is zo: in de zomer tijdens de middag, wanneer de zon op haar heetst is, zou ze dan niet getemperd worden door de wolken, kruid en gras zou ze verbranden. Net zo doet onze Heer met deze mensen: hij moet door zijn genade, die hij in de mens laat schijnen, dit gruwelijk oordelen en vernietigen temperen: een mens zou het anders op geen enkele wijze kunnen uithouden.

Iets dergelijks overkwam een mens, hij werd een zo grote hitte en helderheid ingetrokken, dat hij dacht volledig te gaan verbranden, en hij was ervan overtuigd dat hij tot een louter niets zou worden; onze Heer moest dit temperen in deze mens.

6

Het vers gaat verder met: 'Subditus esto domino et ora eum, onderwerp je aan de Heer en aanbid hem.'⁸ Van dit gebed gedaan in onderworpenheid, moeten jullie weten dat het inwendig dient plaats te vinden, in een door het verstand ingegeven inwendig, voorwerpelijk schouwen van de geest, waarbij de mens met al zijn gebreken en zijn niets neer zal zitten en liggen gaat onder de poort van de grote eerbiedwaardigheid Gods, daar waar God uitsmelt in barmhartigheid. Ook zal hij hem opdragen al wat aan deugden en goede werken in hem is. Laat hij daarmee neerzitten onder de poort waaruit God hem tegemoet smelt in goedheid en in liefde.

Dit onderwerpen en dit bidden moet op deze wijze plaatsvinden in de geest en in het verstand; vergelijkt men hiermee jullie vigiliën en de boeken die jullie lezen, dan lijken deze hier evenveel op als lopen lijkt op zitten.

⁸ Ps. 36,7

Lieve kinderen, keer met al je ijver en je oefeningen inwaarts in de grond en laat het niet blijven bij oefeningen van de zinnen. Keer in tot de inwendige mens en verricht van daaruit dan al je werken, of ze nou betrekking hebben op verheven dingen of gericht zijn op het eerbiedwaardige lijden van onze Heer Jezus Christus. Laat jullie beschouwing vooral gericht zijn op de vijf heilige liefdetekenen. Neem je begeerlijke kracht op en begraaf deze in de eerbiedwaardige wonde van de linkervoet. En leg dan je toornige kracht in de wonde van de rechervoet. Leg dan je eigenwil in de wonde van de linkerhand. En kom dan met heel de menigvuldigheid van je zintuiglijke krachten; verzink je verstand in de wonde van de heilige rechterhand, opdat hij je inwendige mens mag leiden en besturen met zijn goddelijke kracht. En ijl dan met je minnende kracht het goddelijke, geopende, liefhebbende hart binnen, opdat hij zich met jou daar dan zal verenigen, en je liefde en verlangen tot op de grond ontdoen zal van al datgene wat hij niet louter en wezenlijk zelf is, en opdat hij je geheel en al in zich trekken zal met al je krachten, inwendig en uitwendig, door zijn heilige, eerbiedwaardige wonden en zijn bitter, grote lijden. Leg je hier dan op toe met innige ijver.

Moge God dit in je voltrekken in al zijn heerlijkheid.

Amen.⁹

Laat het geweten zijn dat dit boek voltooid is in het jaar (geteld vanaf Gods geboorte) dertienhonderd jaar en daarna in het negenenvijftigste jaar op de vigilie van Sint-Matteüs, apostel.

Gedenk de mens die dit boek geschreven heeft door God.

Amen. Amen. Amen.

⁹ Hierna volgt de datering en slotbede uit het Engelberger handschrift (Engelberg, Stiftsbibl., Cod. 124).

Een goede lering en een heilige aansporing.¹

81

1

Kinderen, ik raad jullie en roep jullie op, vraag jullie, te leren om aan God, innerlijk en eerlijk al jullie gebreken te biechten, en te leren om tegenover hem grondig schuld te bekennen, en innerlijk voor hem, ernstig en diep, berouwvol jullie gebreken te overdenken, en er niet naar te streven uiterlijk, veel en langdurig te biechten en uitgebreid in te gaan op elke bijzonderheid van jullie dagelijkse gebreken. Want zeker is het, kinderen, op die wijze gaat men niet veel vooruit, en men berooft de biechtvaders van hun kostbare tijd en maakt hen verdrietig en ongelukkig.

Kinderen, door er veel over te praten zullen de gebreken niet verdwijnen. Vaak en dikwijls heb ik het gezegd: de biechtvaders hebben geen macht over de gebreken; ja, geen priester heeft hierover macht. Keer in tot jezelf en onderken het in jezelf. Want almaar uitwendig uitzeggen zonder innerlijke betrokkenheid, dat zal weinig vrucht dragen waar het zaken betreft die geen doodzonden zijn; het is een teken dat een mens zich niet beijvert om inwendig te biechten, want zou dit wel het geval zijn, dan zouden ze uitdoven, die dagelijkse onvolmaaktheden in het innerlijk, zodat men nauwelijks nog eentje of zelfs geen enkele duidelijk benoemen kon. En het zou goed zijn, wanneer het aldus met God in orde is gemaakt. Dit alles betreft de dagelijkse zonden. Voor de doodzonden beware jullie God.

Kinderen, dat de mens innerlijk acht slaat op zichzelf, daaraan is grote nood. De mens heeft menig huidvel in zichzelf dat zijn grond bedekt en hier helemaal overheen gegroeid is; voor zichzelf

¹ Exhortatie over de biecht.

heeft hij hiermee de waarheid bedekt en deze blijft voor hem onbekend; hijzelf heeft hiervan geen weet. Van menige zaak heeft hij weet, maar niet van zichzelf. Wel dertig of veertig huiden en vellen zijn het, als die van het voorhoofd van een os zo dik en hard zijn ze. Ze zijn net als prei, die omgeven is door wrange schillen, de ene over de andere, tot aan de grond. Met biechten kunnen jullie die niet wegschillen, zoals jullie dat veronderstellen.

Welke huiden zijn dat dan? Alle dingen zijn het waarin je jezelf en het jouwe liefhebt en najaagt, de dingen die je zoekt en geniet, waarvan God echter niet de ware oorzaak en het doel is. Het zijn allemaal afgoden, de voorstellingen van de dingen, de eigen begeerte, de eigenwilligheid, de zinnestrelingen van de natuur; en de mens bezit hen zoals Sara die op de afgoden ging zitten.² Vermetelheid is het, gebrek aan gelatenheid, onachtzaamheid, gebrek aan vlijt tegenover de goddelijke dingen. Samen vormen ze deze huiden. Volledig laat zich dit niet biechten; de mens zal hen inwendig moeten waarnemen en hen belijden tegenover God; hij moet zich oprecht werpen voor Gods voeten.

En als de mens aldus zijn schuld geheel en al bekent, dan zal het goed komen wanneer hij zich maar met alle ijver af wil keren van deze dingen en hij ze zover hij kan achter zich laat met de hulp van onze Heer.

² Cfr. Gen. 31, 31-35. Bedoeld zal zijn Rachel.

Een korte biecht

82

Met de volgende woorden kan men binnen de gemeenschap dagelijks zijn zonden belijden:

‘Ik beken schuld.

Gezondigd heb ik door ijdele en onnutte gedachten tijdens het getijdengebed en het private gebed, die verdreven hadden kunnen worden door goede gedachten; mijn gebrek aan vlijt heeft dit verhinderd.

Gezondigd heb ik door nutteloze en onvruchtbare woorden, de stilte heb ik gebroken op plekken, op tijden waarop het niet geoorloofd was, door snelle en ijdele woorden, met teveel praten, en met harde, spottende, onbezonnen woorden, met halve waarheden en ook door onvriendelijke woorden.

Gezondigd heb ik door mijn werken, door gebrek aan ijver ten opzichte van mezelf, ten opzichte van God, mijn orde, mijn koor en de regels, door ongehoorzaamheid en ondankbaarheid.

Gezondigd heb ik doordat ik God niet bemind, niet geëerd en zijn vermaningen niet opgevolgd heb en ik zo voor mijn zusters geen goed voorbeeld geweest ben, zoals ik het wel had moeten zijn. De geloftes van armoede, van kuisheid, van gehoorzaamheid, en al de dingen die ik God en de orde beloofd heb, heb ik geschonden.

Aan al deze dingen, ik beken, heb ik me schuldig gemaakt.’

Dan kunnen jullie om kwijtschelding vragen, en denk en spreek dan als volgt:

‘Lieve Heer, mocht ik zover komen, en zou ik daartoe de vrijheid hebben, ik zou de kwijtschelding zoeken en afsmeken, al moest ik

de Rijn over, door sneeuw gaan, door natheid en door kou. Innig geliefde Vader, omdat ik tot niet meer in staat ben, wil ik in mijn verlangen tot daar gaan, opdat jij me dan je milde aalmoezen schenken mag van kwijtschelding, en door deelname aan de goede oefeningen die in die kerk en op alle andere plekken plaatsvinden.

Mag me dan kwijtschelding laten toestromen voor al mijn zonden, uit jouw vloeiende liefdeswonden, waar alle genade is uitgestroomd.'

Zo sterk kon je verlangen zijn, uitgesproken in dit geloof en vertrouwen, dat je daarmee de hele wereld vooruit zou kunnen helpen.

Dit is een goede lering

'AUDI, ISRAEL' (Dt 6,4)¹

83

Mozes zei: 'Hoor, Israel! Jouw God is Eén, God de Alenige, één enkelvoudige God.'²

Toch kunnen we veel nut trekken uit het overdenken van de bijzondere, de hem toekomende, afzonderlijke namen die we hem geven, en van dit zijn, waartegenover we ons niet-zijn moeten plaatsen. Want, zoals ik vaker heb gezegd, waar de mens in het begin alles overdacht op de wijze die past bij de dingen in de tijd – zoals de geboorte van onze Heer, zijn werken, zijn leven, zijn doen en laten – laat hij nu zijn gemoed dan optrekken, en leren zich te verheffen boven de tijd, tot in het eeuwige leven en zijn.

De mens kan in al deze eigenschappen zijn gemoed weerspiegelen naar de wijze van zijn werkzaamheid, om dan in te zien dat God een zuiver zijn is, dat hij het zijn is van alle zijn, en toch met geen enkel ding samenvalt. In alles wat is, dat zijn is en zijn heeft, en goed is, daarin is God.

Sint-Augustinus zei: 'Zie je een goed mens, een goede engel, een goede hemel, doe dan die mens weg, die engel en die hemel, en wat dan overblijft, dat is het wezen van het goede: het is God; want hij is in alle dingen en toch ver boven alle dingen. Alle schepselen bezitten iets van het goede, iets van de liefde, maar het goede zelf zijn ze niet, de liefde zelf zijn ze niet'³, etc.

God alleen is het wezen van het goede, van de liefde en van alles waar men zijn aan kan toeschrijven. Laat de mens zich daarheen

¹ 'Hoor, Israel!' (Deut. 6,4)

² Cfr. Deut. 6,4

³ Cfr. Augustinus, *De Trinitate*, VIII,3,4

keren en daarin verzinken met al zijn krachten, op werkende, ondervindende, aanschouwende wijze, opdat zijn nietsheid geheel en al ontvangen mag worden en vernieuwd, en vervuld zal zijn van goddelijke zijn, dat alleen zijn en leven en werken is in alle dingen. Dan zal de mens aanschouwen het eigen van de alenige eenheid van het zijn, want God is de uiteindelijke eenvuldigheid en in hem wordt alle menigvuldigheid geënid en eenvuldig in het alenige ene zijn. Zijn wezen is zijn werken, zijn kennen, zijn belonen, zijn liefhebben zijn rechtspreken: één alles, zijn barmhartigheid, zijn gerechtigheid; ga daar binnen met je niet te omvatten, grote menigvuldigheid, opdat hij haar vereenvuldigen zal in zijn eenvuldige zijn.

Dan zal de mens de onuitzegbare verborgenheid Gods aanschouwen, en als Mozes⁴ zeggen: 'Waarlijk, Heer, een verborgen God ben je.'⁵ En verborgen is hij in alle dingen, veel meer nog dan enig ding voor zichzelf verborgen is in de grond van de ziel, verborgen voor alle zinnen en geheel en al ongekend binnen in de grond. Dring daar dan binnen met al je krachten ver boven alle gedachten uit, voorbij aan je uiterlijke uitwendigheid, die ver hiervan verwijderd is, vervreemd aan zichzelf en aan alle innerlijke inwendigheid, als een dier, dat naar de zinnen leeft en van deze dingen geen weet heeft, hen niet smaken kan noch ondervinden. Verzink daar dan in en verberg je in deze verborgenheid voor alle schepselen en voor alles wat vreemd en ongelijk is aan dit zijn. Niet langs voorstellingen zal het gebeuren of naar de wijze van het denken, maar op wezenlijke, werkende wijze met alle krachten en strevingen boven de zinnen op ondervindelijke wijze.

Daarna kan de mens aanschouwen wat eigen is aan de goddelijke woestenis in de stille verlatenheid, in dit zijn waarbinnen nooit een woord naar wezenlijke wijze gesproken werd noch enig werk verricht. Het is daar zo stil, zo afgezonderd en leeg. Niets is er dan louter God. Nooit kwam daar iets wat er vreemd was: geen

⁴ Bedoeld zal zijn Jesaja.

⁵ Cfr. Jes. 45,15

schepsel, beeld noch vorm. Deze woestenij heeft de Heer op het oog, waar hij, door de profeet Joël⁶, zegt: 'De mijnen zal ik naar de woestijn leiden, en daar wil ik dan tot hun harten spreken.'⁷ Deze woestenij, dat is zijn stille, eenzame godheid: daar leidt hij allen binnen die voor Gods inspreken ontvankelijk zullen worden, nu en in de eeuwigheid. En in die eenzame, stille, lege godheid, leid daarheen je woeste, barre grond; draag hem Gods woestenij in, jouw grond die overwoekerd is met onkruid en die niets goeds bevat, en die vol van wilde dieren, vol van je dierlijke zinnen en krachten is.

Aanschouw dan de goddelijke duisternis, die door zijn onuitzegbare helderheid duister is voor het begrip van engelen en mensen; ze is als de volle zonneschijn die voor het zwakke oog tot duisternis wordt. Want elk geschapen verstand verhoudt zich van nature tegenover deze helderheid als het oog van de zwaluw tegenover de heldere zon⁸: het moet wel teruggeworpen worden in zijn onwetendheid en blindheid, voor zover het geschapen is en schepsel is. Leid daarheen dan je afgrondige duisternis, beroofd van alle ware licht, elk licht ontberend, en laat de afgrond van de goddelijke duisternis slechts gekend zijn door zichzelf en onbekend aan al de dingen. Deze afgrond, ongekend en ongenoemd, de zalige, hij wordt meer bemind en trekt de zielen meer tot zich dan alles wat door hen gekend kan worden binnen de eeuwige zaligheid van het goddelijke zijn.

⁶ Bedoeld zal zijn Hosea.

⁷ Cfr. Hos. 2,16

⁸ Cfr. Aristoteles, *Metaphysica*, II, 1, 993 b9-11 (waar sprake is van de ogen van de vleermuis); zie ook preek 68 (V69).

Onderwerp zonder titel en zonder thema

84

Onderwerp zonder titel en zonder thema; men noemt het een boekje¹, het handelt over vier zeer zorgwekkende, subtiële bekoringen en ook over oefeningen die men doen moet om hen voor te zijn en waarmee men hen overwinnen kan.

1

Dit is een minnelijk vertoog, nuttig en nodig bij alle tot het verstand gerichte Dietse boeken; vol subtiële zinnen is het, en gericht op een inwendig, vrij, afgescheiden geestelijk leven.

In de naam van de eeuwige wijsheid van onze Heer Jezus Christus: allen die dit boekje lezen of het horen voorlezen, ze moeten weten dat de nu volgende opgeschreven leer geheel, loutere, zuivere waarheid bevat. Laten zij het zorgvuldig lezen en er kennis van nemen die hun eigen zelf uit vrije wil nog niet helemaal opgegeven en achtergelaten hebben, nu en in de toekomst, in oefeningen van versterving gericht op hun bloed en vlees, op hun zinnen en hun werken van het verstand, waartoe ze door God en zijn vertrouwelijke vrienden gemaand en opgeroepen worden.

2

Vier grote bekoringen nu heersen over de wereld.

De eerste: te wonen in de uiterlijkheid overeenkomstig het natuurlijke inzicht der zinnen, onder veronachtzaming van alle innerlijke, geestelijke ernst; onberaden zijn we, en het ontbreekt

¹ Cfr. Ruusbroec: *Van den vier becoringhen*, waarvan hier een samenvatting gegeven wordt.

ons dan aan grote, inwendige liefde God onophoudelijk daadwerkelijk te leven op betrokken wijze, waarbij we hem niet anders zoeken dan met een zuiver en eenvoudig verlangen en een lichaam dat opgewekt zijn allerliefste wil verlangt te doen, om hierin dan te volharden bij bezit of gemis van lichamelijke of geestelijke zaken.

3

De tweede bekoring bestaat uit inwendige en uitwendige openbaringen, verlichtingen, verschijningen, stemmen en visioenen, die langs vreemde wegen en op ongewone wijze komen. En hoewel God af en toe zijn vrienden een weinig waarheid openbaart, toch, wanneer het langs deze wijze komt dan moet men het niet te gauw geloven en vertrouwen, want het geestelijk nut voor een mens is hier gering, integendeel zelfs, allerlei, grote, geestelijk en lichamelijke schade treft de mens die hier veel waarde aan hecht.

4

De derde bekoring: te pronken met verstandswaarheden waarvan we dan elk onderdeel willen bespreken; het innerlijk werk van het verstand echter wordt hierbij aangetrokken en gestuwd door het genot van het natuurlijke licht zonder weet te hebben van zijn eigen zelfgenoegzaamheid; en hiertoe zijn alle mensen van nature geneigd. Zorgwekkender is deze bekoring bij een mens die niet aan zichzelf gestorven is, want ze baart geestelijke hoogmoed en een misleid leven dat gekenmerkt wordt door ernstige dwalingen onder een schijn van geestelijkheid.

5

De vierde bekoring: het is de inwendige, loze, blinde ledigheid die zonder daadwerkelijke liefde en verlangens is, en die het lichaam laat neerzitten op schadelijke wijze heengebogen over zichzelf, rustend of verzonken in zichzelf. Het overkomt een beginneling, of een jonge mens of een onervaren mens, in het bijzonder

wanneer deze mensen zich hierop toeleggen, en er in hun vrijmoedigheid te veel waarde aan hechten, en zich hier steeds maar weer aan overgeven als betref het hier de vrede en de gave van God. Ze worden op deze wijze flink bedrogen, want het is de natuur en de boze vijand die hun raadgevers zijn en die hen op zorgwekkende wijze verleiden.

6

De mens echter, die aan deze bekoringen wil ontkomen en die voor God op een eerlijke en voor zichzelf nuttige wijze leven wil, overeenkomstig de hiernavolgende leer, die moet zich met een door orde gekenmerkte ernst uitwendig en inwendig oefenen, zonder enige eigendunk, zonder zich te hechten aan één enkele wijze; vlijtig zal hij zijn en op verstandige wijze acht slaan op het goddelijke stuwen in hemzelf. De wijze en de materie die hem uitwendig en inwendig het meest aanzetten tot het doen van goede werken en het sterkst goddelijke liefde in hem wekken, die moet hij niet snel loslaten, slechts dan wanneer ze niet langer voldoen.

Zou het zo zijn dat hem dan iets hogers getoond en gewezen werd, dan toch, zolang de mens nog geen veertig jaren oud is, moet hij aan niets van hetgeen hem inwendig of uitwendig te veel vrede of onthechting of heerschappij schenkt zijn vertrouwen geven, want het is dan allemaal nog sterk met natuur vermengd. Laat hij meer vertrouwen schenken en zich overgeven aan de daadwerkelijke liefde, inwendig zowel als uitwendig, en de ontberingen dan aanvaarden die daadwerkelijke liefde oproept; en het gebrek aan innerlijke rust, laat hij het zachtmoedig, deemoedig, en duldzaam aannemen.

En als God het zo beschikt heeft, of wanneer de mens de oefeningen van de liefde oprecht opgezocht heeft naar vermogen, dan zal blijken dat deze mens beter in staat is om te dulden en te ontberen. En dat niemand de geestelijke vrede en rijkdom te vroeg in zichzelf moet toelaten om er zich vol vertrouwen aan over te

geven, dat vinden we al bij Sint-Gregorius², waar hij zegt dat de priesters van het oude verbond op hun vijftigste pas voor de eerste keer behoeders van de tempel konden zijn, want zolang ze nog geen vijftig jaar oud waren, waren ze dragers in de tempel en verrichtten ze het dienstwerk.

Maar hoe oud een mens ook zijn mag: hij die zijn innerlijke grond vol toewijding oefent met een eenvoudige, zuiver op God gericht verlangen en met een welgeordende, deemoedige, bestendige vrees, mocht het hem overkomen dat zijn grond hem weleens ontzinkt in genietende liefde en innerlijke vrede en hij rustend is in zelfverlorenheid en zelfvergetelheid, hij zal onzegbare, ongekende rijkdom ontvangen in goddelijke vereniging. Om hier te geraken en om alle uitwendige deugden te ordenen zal alle verstandelijke rijkdom moeten zijn als een dienstbare knecht aan wie de goddelijke vertrouwelijkheid onbekend zal blijven.

Daarover zei Sint-Dionysius: 'Laat varen al het werken van de zintuigen en het verstand, laat dit kennen achter je en ga in tot de vereniging met God, alle verstand gaat ze te boven.'

Wie zich aldus op welgeordende wijze, innerlijk oefent, aan hem zal herhaaldelijk het innerlijke tabernakel getoond worden, niet op de wijze van het kennen – de goddelijke eenheid woont er en rust er – maar in een genietend, goddelijk schouwen. Men mag dit niet verwachten bij een mens vóór zijn vijftigste levensjaar.

Wie nu deze hiervoor en hierna beschreven leer verstaan wil en aldus eerlijk voor God wil leven op een voor zichzelf nuttige wijze, die moet met diepe ernst, in oefeningen van deemoed en door gebed zich innerlijk tot God wenden en hem bidden dat deze hem bekend gemaakt zal worden in de mate dat het voor hem noodzakelijk is en voor zover het Gods wil is.

² Gregorius Magnus, *Dialogi*, L. II, c. 2

Daartoe helpe ons de eeuwige wijsheid, Onze Lieve Heer Jezus Christus.

Amen.